ARKEOL.OS. 377/10.12.2008

Hilkka Oksala

KOLARI

Arkeologinen inventointi 1997-2000

INVENTOINTIKERTOMUS

Lääni:	Lapin lääni
Kunta, kuntanumero:	Kolari 273
Gt-kartat:	14 ja 16
Rahoittajat:	Oulun yliopisto ja Kolarin kunta
Tutkimusajat:	12.5.1997-11.3.1998 ja 12.-31.10.1998 sekä muiden tehtävien ohella 12.3.-31.7.1998, 14.-30.9.1998 ja 1.11.1998-31.5.2000
Tutkimustapa:	Inventointi, pintapoiminta
Tutkimusala:	Koko kunta 2563 km^2
Vastuuhenkilö:	Hilkka Oksala, FK
Tutkimusryhmä:	Anna-Kaisa Teurajärvi, FM Assi Heikkilä, eräopas Elina Koivuniemi, yo.
Toimistotyöntekijä:	Sari Komulainen, merkonomi
Inventointilöydöt:	Löytöjä luetteloitu 88 kohteesta, toimitettu Kansallismuseon kokoelmiin (ei KM-numeroita).
Diat:	Oulun yliopisto/Arkeologian laboratorio/Kolari 1997-2000 inventointi
Tutkimusperuste:	Kunnan muinaisjäännöskannan yleisluonteen kartoitus tutkimusta, suojelua ja hyötykäyttöä varten.
Sisältö:	667 sivua tekstiä 99 karttaa 38 muuta liitesivua 1 löytöluettelo 1073 löytöpiirrosta 189 diaa

Kolarissa 4.8.2000

Hilkka Oksala

Hilkka Oksala, museonhoitaja

SISÄLTÖ

	sivu
*Inventoinnin yleiskartta 1	
*Perus- ja topografikarttakohtainen löytökohde-indeksi	i-vii
*Karttasymbolit	viii
*Tutkimusseloste	1-32
-Lähtökohtia	1
-Inventointi tieteellisenä tutkimuksena: sisältö, tarkoitus ja tavoite	2
-Kysymyksenasettelut, lähestymistavat ja rajaukset	3
-Kolarin luonnonolosuhteet	5
-Tutkimushistoriikki	8
-Menetelmät	9
-Tuloksia	14
Kivikausi 8000-2000/1000 e.Kr.	14
Metallikaudet 2000/1000 e.Kr. - 1550 j.Kr.	19
Historiallinen aika alkaen n. 1550 j.Kr.	25
-Kohteiden uhanalaisuus	28
-Lopuksi	29
-Kiitokset	32
*Löytökohteet KOLARI 1-227	33-620
*Perinnetietoluettelo	621-650
*Lähdeluettelo	651-659
*LIITTEET:	
-Haastattelut ja kirjeet (LIITE A)	
-Kuvauspäiväkirja (LIITE B)	
-Kohdekaavakkeen kirjaintunnusten selitykset (LIITE C)	
-Inventoinnin yleiskartta 2	

KOLARI
Hilkka Oksala 1997
Inventoinnin yleiskartta 1
Piirt. H. Oksala 2000

× kohteet 1-46 (-1997)
• kohteet 47-227 (1997-99)
● ≥ 2 kohdetta

Mk n. 1:350 000

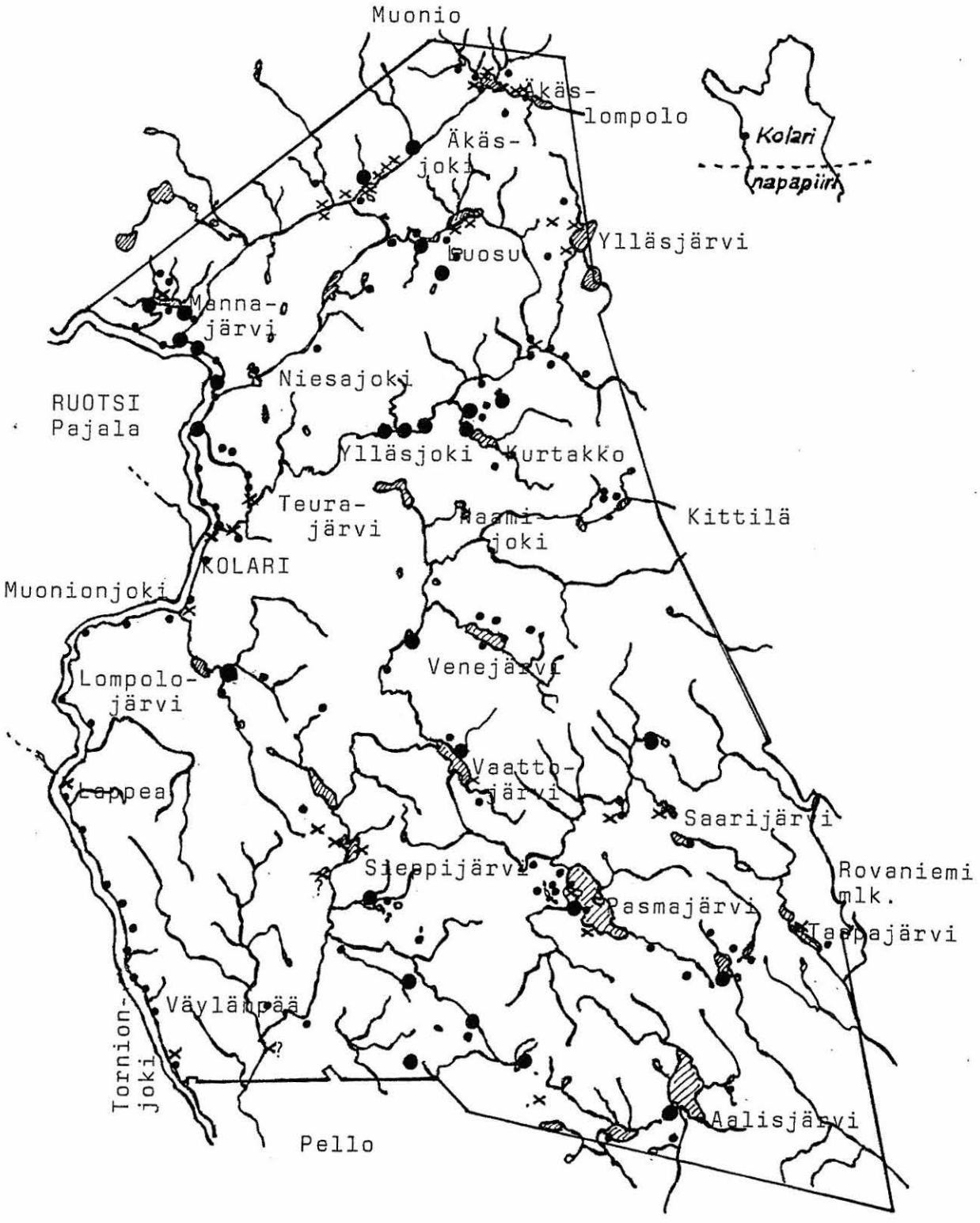

PERUS- JA TOPOGRAFIKARTTAKOHTAINEN LÖYTÖKOHDEINDEKSI/
Kolarin muinaismuistot 1997-98

Kartta n:o		Ks. s.
2714 10 **HANNUKAINEN**		
Kohteet KOLARI		
27	Hannukainen, Saivo	103
28	Äkäsjoen pato	106
29	Hannukainen 1	108
30	Hannukainen 2	110
31	Hannukainen 3	113
187	Hannukainen, Kuervaara S, Laurinojan suu	514
188	Hannukainen, Laurinojan suu W	517
192	Hannukainen, Valkeajoki, Kivivuopionojan suu	527
195	Hannukainen, Hannukaisenlammet W	535
2731 04 **ISO-KELHU**		
Kohde KOLARI		
136	Mäntylehto, Siepin Pekan Taikamänty	379
2642 09 **JUUSTOVAARA**		
Kohteet KOLARI		
42 a), b)	Saarijärvi, Saari E ja W	152
135	Hinttajärvi E, Hinttarova W, Hinttaojan suu	377
2713 11 **KOLARI**		
Kohteet KOLARI		
1	Ylläsjokisuu, Koivuniemi, Plassimaa	33
9	Kirkonkylä, Lapinniemi	59
16	Kirkonkylä, Ala-aste	78
47	Kolarinsaari N, Putaanniemi 1	169
148	Kolarinsaari S, Vanha Kirkko	406
149	Saarenpudas I, Kolarinmännikkö	410
150	Saarenpudas II, Kolarinmännikkö SW	412
153	Saarenpää, Putaanniemi NW	419
154	Kolarinsaari W, Autto, Hiekkasärkkä	422
155	Kolarinsaari W, Sammakkokuru SW, Patokorva NE	424
158	Saarenpudas, Siukovaara SE	432
159	Saarenpudas, Siukovaara W	435
160	Saarenpudas, Putaanniemi	438
182	Kolarinsaari N, Putaanniemi 2	502
198	Kirkonkylä, Kuusikko	543
227	Kolarinsaari W, Simu	618
2731 02 **KURTAKKO**		
Kohteet KOLARI		
49	Kurtakko, Järvenpää	175
50	Ylläsjoki S, Kattilakoski, "Kurttaköngäs"	180
51	Ylläsjoki, Alempi Suolakoski	183
52	Ylläsjoki N, Kontula	185
53	Ylläsjoki N, Takasaajo 1	187
54	Ylläsjoki N, Takasaajo 2	189

Kartta n:o Ks. s.

2731 02 **KURTAKKO**
Kohteet KOLARI
55 Ylläsjoki N, Kattilaojansuu 191
56 Kurtakko, Ylläsjoki SE, Ylempi Suolakoski 194
57 Ylläsjoki S, Kattilamaanpalo 196
58 Soutukorva S 198
201 Kurtakko, Palovaara 552
202 Telatie Kurtakko - Venejärvi, Teuravuoma 554
211 Kurtakko, Honkakoski 577
225 Kurtakko, Vähäjoki W, Järvikäisenmaa 613

2731 05 **KURTAKKOSELKÄ**
Kohteet KOLARI
151 Kurtakkoselkä, Kierrosmaanpalo 414
152 Kurtakko, Ylijärvi W 416
157 Ampiaislehto SW 430

2624 09 **LAPPEA**
Kohteet KOLARI
21 Lappea, Mastoranta 85
118 Lappea, Ylitalo 337
119 Lappea, Ylinen Jauhokangas, Toukola 340
123 Muonionjoki E, Nivanniemi, Kieksiäisniva 350
145 Lappea, Lappeankoski S, Lappeankangas 399

2731 05 **LOMPOLOVAARA**
Kohteet KOLARI
43 Lompolo-ojan suu N 157
141 Lompolonniva, Lompolonsaari SE 390
142 Lompolojärvi NW, Kenttävaara NE 1 392
143 Lompolojärvi NW, Kenttävaara NE 2 395
144 Kirkonkylä, Palo 397
146 Lompolovaara NE, Lompolo 402
156 Muonionjoki E, Suvanto NE, Salo 427
204 Törmäsniva SE, Rantala 563

2731 03 **NIESASELKÄ**
Kohteet KOLARI
163 Palo, Pitkäjärvi, Pitkäjärvenmaa 446
165 Palo, Kauniinmaanpalo SW, Peltola 452
166 Palo, Kauniinmaanpalo W, Hirvimäki 454
168 Ylläsjoki S, Lammassaajo NW 460
169 Vähäjoki E 463
170 Sauvajänkkä NW 466
173 Niesakero SE, Talvilaki N 1 476
194 Niesakero SE, Talvilaki N 2 533

2642 05 **PASMAJÄRVI**
Kohteet KOLARI
7 Pasmajärvi, Karila 54
15 Pasmajärvi, Tirroniemi 74
90 Pasmajärvi, Porokka, Tirrojärvi NW 274
91 Pasmajärvi, Seitasaari 277
92 Pasmajärvi SE, Vaarasaari 280

Kartta n:o		Ks. s.
2642 05 **PASMAJÄRVI**		
Kohteet KOLARI		
93	Pasmajärvi, Siikajoki W	283
94	Pasmajärvi, Säynäjäjärvi S, Lompolo W	285
95	Pasmajärvi, Siikajoki W, SäynäjäjärviSSW	287
96	Pasmajärvi W, Säynäjäjärvi E	289
97	Pasmajärvi W, Lompolo	291
98	Siikajoki E, Säynäjäjärvi	293
99	Pasmajärvi W, Lompoloniemi	295
100	Pasmajoki E, Puuromaanjänkkä W	298
101	Siikavuoma E, Iso Karijärvi NW	300
102	Palokoskenrova, Ymmyräinenvuoma W	303
103	Pasmajärvi NW, Pasmajoen suu	305
104	Palokoskenrova, Jänkkäjärvi W	307
2713 10 **POHJASENVAARA**		
Kohteet KOLARI		
137	Pohjasenvaara SW, Ylinenlähde SE	382
138	Teuravuoma, Kotatieva 1	384
139	Teuravuoma, Kotatieva 2	386
140	Aihkirova SW, Aihkirovanvuoma E	388
147	Kieksiäisvuoma, Kustintieva	404
2731 06 **PORTTIVUOMA**		
Kohteet KOLARI		
22	Ylläsjoki, Aarttokoski	88
161	Ylläsjoki N, Luosujoen suu NE	441
162	Ylläsjoki N, Kielisenmaa SW	443
164	Ylläsjoki N, Kielisenmaa S	449
167	Ylläsjoki W, Aarttokoskenmaa W, Aihki	457
171	Ylläsjoki SW, Aarttokoskenmaa NE	469
172	Ylläsjoki N, Konikoski	473
2713 12 **RAUTUVAARA**		
Kohteet KOLARI		
174	Sadinkangas W	479
175	Vittavuoma S, Pokanjänkkä W	482
226	Ristimellanjärvi S	615
2731 01 **VENEJÄRVI**		
Kohteet KOLARI		
59	Venejärvi, Kentänranta	200
60	Venejärvi N, Äijävaara S, Liljala	203
61	Venejoenkangas 1	206
62	Venejoenkangas 2	208
63	Venejoki E, Kurkonniemi	210
64	Venejoki	212
65	Venejärvi SE, Keskinarkaus	214
66	Venejoki E, Kurkonniemi SE	216
203	Venejärvi, Äijävaara SE	561
2732 01 **YLLÄS**		
Kohteet KOLARI		
25	Luosujärvi, Kotalahti	98

Kartta n:o		Ks. s.
2732 01 **YLLÄS**		
Kohteet KOLARI		
26	Luosujärvi, Uutela	101
32	Äkäsjoki, Pulkkasaaret	115
33	Äkäsjoki, Jyrisevä	118
34	Äkäsjoki, Juustolinkka, Hietala	121
35	Kuerkoski	124
36	Kuerlinkat 1	129
37	Kuerlinkat 2	132
193	Niesalompolo E	193
196	Luosu, Pitkäjärvi SE	196
200	Kuerlinkat E	549
214	Niesasaivo	585
215	Niesalompolo S	587
216	Niesalompolo WSW, Niesasaivo NE	590
217	Niesapirtti ESE	592
218	Niesalompolo NW	595
2713 09 **ÄKÄSJOKISUU**		
Kohteet KOLARI		
46	Mannajärvi NW, Mannala	165
48	Äkäsjokisuu E	172
176	Niesajoen suu, Myllykoski	485
177	Ristimella E, Hotinniva S	488
178	Äkäsjokisuu W	491
179	Äkäsjokisuu, Kalkkikangas	494
180	Äkäsjokisuu, Mannajoki E	496
181	Mannajärvi E, Ruonaoja S, Kalkkitörmä	499
183	Muonionjoki E, Rantala	505
184	Äkäsjokisuu, Mannamännikkö E, Pissioja W	507
185	Äkäsjokisuu, Mannamännikkö NE, Pissilehto	509
186	Äkäsjokisuu, Kalkkikangas S, Huukinsuvanto	511
189	Äkäsjokisuu, Luttusensuvanto	519
190	Äkäsjokisuu, Taina 1, Vanha Annaniva	521
191	Äkäsjokisuu, Mannajoen suu W, Partek	524
197	Äkäsjokisuu, Pellikoskenmaa	540
205	Äkäsjokisuu, Taina 2, Annaniva	565
206	Äkäsjokisuu, Mannajärvi S	567
207	Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NW	569
208	Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi SW	571
209	Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NE	573
210	Äkäsjokisuu, Pellikoskenmaa N	575
2732 04 **YLLÄSJÄRVI**		
Kohteet KOLARI		
5	Ylläsjärvi	49
23	Ylläsjärvi, Tieva/Ahola	92
24	Ylläsjärvi, Kenttäniemi	95
212	Ylläsjärvi, Kotarovanjärvi	580
213	Ylläsjärvi, Riihitie WSW	583
2642 06 **RUOKOJÄRVI**		
Kohteet KOLARI		
14	Ruokojärvi SSW, Ruokovaara SE, Mäkitalo	583

Kartta n:o	Ks. s.
2642 06 **RUOKOJÄRVI**	
Kohteet KOLARI	
131 Ruokojärvi W, Ämmäntievat	71
132 Ruokojärvi S, Moona	369
133 Rytijängäntievat E, Haljujärvi	373
134 Rytijängäntievat	375
2642 03 **VAATTOJÄRVI**	
Kohteet KOLARI	
8 Poikkijärvi, Isomaa	56
10 Vaattojärvi, Takala	62
125 Vaattojärvi, Paviljonki, Kallantörmä	355
126 Vaattojärvi, Kenttäoja W	357
127 Vaattojärvi, Kenttäkangas	359
128 Vaattojärvi, Kenttäkangas W	361
129 Vaattojärvi, Mustasaajo	364
130 Vaattojärvi, Kenttäoja S, Kenttäniemi	366
2624 03 **SIEPPIJÄRVI**	
Kohteet KOLARI	
2 Sieppijärvi W, Pääkkölä, ent. Ranta-pääkkölä	39
13 Sieppijärvi, Ylinenvaara, Tapiola	69
124 Sieppijärvi, Ylinenvaara E	353
2624 11 **ÄIJÄVAARA**	
Kohde KOLARI	
44 Sieppijärvi, Saarikoskenojan suu (?)	160
2624 08 **SUNTIOVUOMA**	
Kohteet KOLARI	
116 Väylänpää, Ylinenkangas N	333
117 Hietanen, Kassala	335
120 Temppeliharju SW, Ojalanranta	343
121 Hietanen, Hietasenniva	121
122 Hietanen, Hietasenkoski	348
2624 02 **SAMMALVAARA**	
Kohteet KOLARI	
105 Suksiselkä	309
106 Naalastojoki S, Sillankorva SW	311
107 Kellostapuli E, Lamu	313
108 Kellostapuli NE, Lamu NW	315
109 Riivintieva SW, Kuollutlampi SE	317
110 Laurintieva E, Kuollutlampi SW	319
111 Riivintieva W, Kuollutlampi NW	321
112 Laurinjänkkä N	323
113 Naalastontievat, Kellostapuli	325
2624 10 + 2624 07 **VÄYLÄNPÄÄ**	
Kohteet KOLARI	
11 Väylänpää, Talari	65
12 Koivumaa	67
67 Väylänpää, Talari 2	218

Kartta n:o		Ks. s.
2624 10 + 2624 07 **VÄYLÄNPÄÄ**		
Kohteet KOLARI		
68	Tornionjoki E, Kallioniemi, Talarinjänkkä W	221
74	Väylänpää, Alainenkangas S, Lahti/Liljakallio	237
75	Väylänpää, Alainenkangas	241
114	Naamijoki E, Siikasuvanto, Siikasaaret E	328
115	Koivumaa, Isovuoma	331
2642 11 **TAAPAJÄRVI**		
Kohteet KOLARI		
6	Taapajärvi, Salmenniemi	52
89	Taapajärvi SE, Rajalaki SW, Pirunkuru NW	272
2642 08 **NUOTTAVAARA**		
Kohteet KOLARI		
82	Hirvasjärvi S	257
83	Hirvasjärvi SE	260
84	Pikku Taapalompolo NW, Nutijupukka SW	262
86	Nuottavaara, Nuottajoki S	266
87	Hirvasjänkkä NE, Nililaki SW	268
88	Lompolovaara SW, Iso Taapalompolo SE	270
199	Nuottavaara SE, Nuottarova W	546
2642 07 **AALISJÄRVI**		
Kohteet KOLARI		
79	Aalisjärvi SW, Navettamaa 1	250
80	Aalisjärvi SW, Navettamaa 2	253
81	Ruonajärvi S, Leveävaara NW, Leväniemi	255
85	Aalisjoki W	264
2642 04 **AALISTUNTURI**		
Kohteet KOLARI		
45	Nälännönvainio	162
76	Laukkujärvi SE, Laukkukangas N	243
77	Näläntöjärvi NW	246
78	Näläntöjärvi E	248
2642 01 **AITAMÄNNIKKÖ**		
Kohteet KOLARI		
69	Aitamännikkö, Peuravaara E, Peurajärvi W	223
70	Aitamännikkö, Peuravaara NE, Peurajärvi NW	225
71	Haukirova SW, Naalastojoki E	227
72	Naalastojoki W, Karjalaisentievat, Mooseksenlampi	230
73	Karjalaisentievat E, Naalastojoki W, Kuuselankylä	234
2732 02 **ÄKÄSLOMPOLO**		
Kohteet KOLARI		
3	Äkäslompolo, Ristimella	42
4	Äkäslompolo, Rantala	46
38	Äkäslompolo, Kenttäkallio	137

Kartta n:o		Ks. s.
2732 02	**ÄKÄSLOMPOLO**	
Kohteet KOLARI		
39	Äkäslompolo, Yllästieva	141
40	Äkäslompolo, Kruununmaja	145
41	Äkäslompolo, Kesänkijärvi W, Kesänkijoki N	149
219	Kesänkijärvi W, Kesänkijoki NE	597
220	Äkäslompolo, Yllästunturi N, Röhkömukanmaa	599
221	Äkäslompolo, Nilivaara	602
222	Äkäslompolo, Velhoniemi	605
223	Äkäslompolo, Kumpu, ent. Konitieva	608
224	Äkäslompolo, Iso Kaupinjärvi SSW	610

Karttamerkit

- ● Kivikautinen/esihistoriallinen asuinpaikka
- ○ Kivikautinen irtolöytö
- ▲ Asuin- tai pyyntikenttä
- △ Seita- tai palvontapaikka
- Py Pyyntikuoppakohde
- L Vaadinten lypsypaikka
- Po Porokaarre, poronhoitorakennelma
- Pa Pato, tammi
- + Kalmisto, hautapaikka
- M Metalliesineen löytöpaikka
- Li Liedensija
- ◓ Kiviraunio
- ◒ Tervahauta
- ◻ Nelinurkkaisen rakennuksen tai tuvan pohja
- ◡ Purnu
- ↖ Louhos
- ■ Vaihteleva, vähälukuinen
- 卐 Lapin sodan jäänne 1944-45
- ⊛ Miilu
- ⊙ Myllynpaikka
- Metsäkaartilaiskorsu
- Py Muu pyyntilaite
- ◠ Kalkkiuuni
- ~ Tiejäänne

TUTKIMUSSELOSTE

Lähtökohtia

Kolarin kunnan munaisjäännösinventoinnin juuret ulottuvat nykyhetkestä kahdeksan vuoden taakse, jolloin tämän kirjoittaja suoritti Ruotsissa Pajalan kunnan Kolarin sekä Kaunis- ja Sahavaarojen kylissä, Muonion- ja Kaunisjokien varsilla ja metsissä vastaavaa työtä Riksantikvarieämbetetin palveluksessa. Tuolloisessa työryhmässä todettiin Tornion- ja Muonionjokien itäpuolisten alueiden arkeologisen tutkimuksen ja vastaavan aineistotuntemuksen vähäisyys. Samaan aikaan Pohjoiskalotin esihistorian tutkimus näytti muutenkin olevan vilkastumassa. Tämä johti Kolarin ja Muonion kuntien inventointisuunnitelmaan v. 1994 (vrt. Oksala 1994; 2000: 4). Suunnitelmaa alettiin toteuttaa Muoniosta käsin kenttäkaudella 1995. Kolarin osuus toteutettiin pääosin v. 1997, mutta alueen laajuuden vuoksi kunnan koillisimman osan tunturiseudun läpikäynti Ylläksen ympäristössä siirtyi syksyyn 1998.

Muinaisjäännöskannan aluekohtainen kartoitus eli inventointi on arkeologisen työn ja paikkakohtaisen esihistoriankirjoittamisen peruslähtökohta. Tehtävänä on välittää tietoa eri alueiden muinaismuistoista ja niiden sijainneista useita yleishyödyllisiä tarkoitusperiä varten. Ensimmäinen näistä on muinaismuistoihin sisältyvän kulttuuriperinnön säilyttäminen ja suojelu: Muinaismuistolaki (1963) on yksi vanhimpia kulttuuriympäristön suojeluun puuttuneita säädöksiä Suomessa, alunperin lähtöisin jo 1880-luvulta (Härö 1984: 70-75). Sen mukaan kaikki - myös maan alla sijaitsevat, ennestään tuntemattomat muinaismuistot - on rauhoitettu. Jotta tätä säädöstä voidaan noudattaa, on muinaismuistot pyrittävä tuntemaan. Näin muinaisjäännösten sijainnit vaikuttavat kaikkeen maankäytön suunnitteluun, kaavoitukseen ja lupajärjestelyihin kunnissa riippumatta maanomistussuhteista. Muinaismuistojen tunteminen ei kuitenkaan estä kaikkea maankäyttöä, mutta se vaatii nykyajan edustajilta kunnioitusta ja yhteistä vaivannäköä menneisyyden katoavien kulttuuristen jälkien ja niitä koskevien tietojen säilyttämiseksi. Tämä on yleinen, jokaista kansalaista koskeva perustuslaillinen oikeus ja velvoite, joka edellyttää kaikilta osallisuutta luonnon- ja kulttuuriperinnön vaalimiseen (Perusoikeudet 2000: 20 §). Inventointi mahdollistaa myös muinaismuistojen hyötykäytön esihistoriaa koskevan tiedotus- ja valistustyön avulla, sillä muinaismuistot voivat tarjota aineksia myös paikallisten kulttuurielinkeinojen kehittämiselle sekä tulevaisuuden virkistys- ja hyvinvointipalveluiden tuotantoon sekä menneisyyttä koskevan tiedontarpeen tyydyttämiseen. Jälkimmäisistä tärkeimpiä ovat toisaalta kasvatus- ja sivistystyö ja toisaalta matkailu, Lapissa erityisesti sen luonto-, erä- ja kulttuuriversiot ohjelmapalveluineen ja reitistöineen.

Suoritettua työtä on rahoitettu työllistämisvaroin sekä Kolarin sivistys- ja kulttuuritoimen määrärahalla ja avustuksella 12.5.1997-11.3.1998 välisenä aikana sekä lokakuussa 1998. Työn toimenksiantajana oli Oulun yliopisto. Työryhmään kuuluivat sen vetäjän, Hilkka Oksalan (FK) lisäksi kentällä Anna-Kaisa Teurajärvi (FM) Oulun yliopistosta, Assi Heikkilä (eräopas-puutarhuri) ja Elina Koivuniemi (yo-harjoittelija) sekä toimistotyön osalta Sari Komulainen (merkonomi), kaikki Kolarista.

Inventointi tieteellisenä tutkimuksena: sisältö, tarkoitus ja tavoite

Kolarin muinaismuistoinventoinnin lähtökohtana on ollut Länsi-Lapin esihistoriallisiin kulttuureihin kohdistuva tieteellinen kiinnostus, erityisesti koskien kivikauden varhaisasutusta ja sen yhteyksiä myöhemmin muotoutuneeseen metsäsaamelaistyyppiseen pyyntikulttuuriin. Tämä seikka on osaltaan voinut vaikuttaa työn lopputuloksen luonteeseen. Arkeologisten inventointien taustalla useimmiten lienee sisäinen pyrkimys saattaa uutta tietoa ja aineistoa tutkimuksen piiriin, mikä edelleen on hyödynnettävissä suojelutyön ja muun käytännön tarpeisiin. Alueellista esihistoriaa ja arkeologista menneisyyttä voidaan selvittää ainoastaan tutkimalla sitä. Siksi myös inventointi suoritetaan tieteellisen asenteen ja tieteellisten menetelmien pohjalta kriittisesti, myös suhteessa tutkimuksen taloudellisiin resursseihin, jotka osaltaan määrittävät työn laatua mm. käytettävissä olevan ajan sekä menetelmien suhteen. Kriittinen tieteellisyys merkitsee jatkuvaa löydösten arviointia suhteessa havaittuun ja tulkittuun menneisyyttä koskevaan, mutta meidän ajassamme ilmenevään todellisuuteen nähden. Työssä käytetyt menetelmät pohjautuvat mahdollisimman taloudellisiin arkisto-, kirjallisuus-, kartta-, haastattelu- ja maastoanalyyseihin sekä empiirisen aineiston ja näytteiden keruuseen, ja ennen kaikkea havaintojen dokumentointiin. Työn välittömät tulokset on raportoitu julkiseksi luetteloksi, joka tulee nähtäville, säilytettäväksi ja käytettäväksi ainakin Kolarin kunnankirjastoon ja -virastoon, Oulun yliopiston yleisen arkeologian arkistoon Linnanmaalle sekä Museoviraston Arkeologian osaston arkistoon (Nervanderinkatu 13, Helsinki). Esineellinen aineisto muinaismuistolain nojalla tulee säilytettäväksi Kansallismuseon (KM) kokoelmissa em. osoitteessa.

Kyseessä on siis koko kuntaa kattava ns. yleis- eli perusinventointi, jonka tarkoituksena on saavuttaa käsitys tutkittavan alueen muinaismuistokannassa materiaalisesti säilyneen menneisyyden ominaispiirteistä saavutettavissa olevien aikajaksojen puitteissa aina jääkaudenjälkeiseltä kivikaudelta lähes meidän aikaamme saakka. Siksi maastosta on pyritty löytämään merkkejä menneisyyden ihmisten kulttuurisesta toiminnasta, kuten asumisesta, hautaamisestä, elinkeinoista, kulkureiteistä, uskomuksista, taiteesta ja kaikesta muustakin fyysisestä, sosiaalisesta ja henkisestä elämästä.

Tarkoituksena on muinaismuistolain rauhoitusvelvoitteen pohjalta säilyttää ja suojella ensisijaisesti kaikkein vanhimmat, nykyisin enää hyvinkin hankalasti maaperässä havaittavat muinaisten ihmisten toiminnan jäänteet etenkin rajun maankäytön aiheuttamalta tuholta. Tämä seikka on usein ristiriidassa nykyajan taloudellisten arvojen kanssa, mikä merkitsee jatkuvaa henkistä valmentautumista neuvottelutilanteita ja oikeudenmukaisia maankäyttöratkaisuja varten. Muinaismuistoja päälähteinään käyttävää arkeologista ja esihistorian tutkimusta ja sitä koskevaa tiedonvälitystä tarvitaan juuri siksi, että kohteisiin sisältyvän kulttuuriperinnön arvo ja siitä lähtevä säilyttämisvelvoite voidaan yleisesti ja ymmärrettävästi perustella. Aikataloudesta johtuen arkeologisessa yleisinventoinnissa tärkeysjärjestyksessä ensimmäinen sija on annettava juuri esihistoriallisille kohteille, sillä rauhoitusarvon voidaan katsoa lisääntyvän kuljettaessa ajassa taaksepäin. Tämä johtuu siitä, että

a) esihistorialliset aineistot ovat dokumentteina ainutlaatuisia niitä koskevan kirjallisen ja suullisen tradition puuttuessa ja
b) mitä maatuneempia tai vanhempia kulttuurijäänteet ovat, sitä enemmän aineiston arvioiminen ja tunnistaminen vaatii arkeologista ammattitaitoa, ilmiöiden hahmotuskykyä, vertailua ja päättelyä.

Tieto meitä ympäröivään maaperään kätkeytyvästä inhimillisestä nenneisyydestä on tärkeää siksi, että oppisimme ymmärtämään ja kunnioittamaan eri ihmisten ja ihmisryhmien kulttuureita ja perinteitä pitkillä aikaväleillä muuttuvassa maailmassa. Siksi muinaismuistoihin sisältyvä paikallinen kulttuuritieto on tutkimuksen välittämänä erinomaista ainesta sivistys- ja kasvatustyölle

sekä matkailuelineinon ohjelmapalveluiden kehittelylle, viime kädessä osana syvälle luotaavaa kansainvälistä kulttuurivaihtoa ja vuorovaikutusta.

Kysymyksenasettelut, lähestymistavat ja rajaukset

Inventoinnin alkutavoitteeksi on asetettu kokonaiskäsityksen saavuttaminen kunnan esihistorialliseen ja arkeologiseen menneisyyteen liittyvästä muinaislöytökannasta. Näin näkökulma on luonteeltaan alueellinen ja paikallinen. Lähtökohtana on ollut muinaismuiston ja -jäänteen käsite sekä yleisessä että paikallisessa merkityksessään. Yleistä tasoa kuvaavat lainsäädännön määritykset (Muinaismuistolaki 1963: § 1-2, 4), joiden mukaan kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoja Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta, kuten

a) maa- ja kivikumpuja, röykkiöitä, kivikehiä ja muita kiveyksiä ja kivilatomuksia, jotka ovat ihmisten muinoin tekemiä;
b) pakanuuden aikaisia hautapaikkoja ja kalmistoja, jotka eivät ole seurakunnan hoitamalla hautausmaalla, myös ilman maan pintaan näkyviä merkkejä;
c) kiviä ja kalliopintoja, joissa on muinaisilta ajoilta kirjoituksia, kuvia tai muita piirroksia tahi maalauksia, hiomauria tai muita hionnan tahi hakkuun jälkiä taikka uhrikuoppia;
d) uhrilähteitä ja -puita, -kiviä sekä muita palvontapaikkoja ja muinaisia käräjäpaikkoja;
e) asumusten jäännöksiä sekä asuin- ja työpaikkoja sekä muodostumia, jotka ovat syntyneet sellaisten paikkojen käyttämisestä;
f) hylätyt linnat, linnamäet, linnoitukset, vallit yms. sekä niiden jäännökset; kirkkojen, kappelien, luostarien ja muiden huomattavien rakennusten rauniot;
g) mm. kivet, ristit ja patsaat, jotka muinoin on pystytetty jonkun henkilön tai tapahtuman muistoksi tai uskonnollisessa tarkoituksessa;
h) muinaisten huomattavien kulkuteiden, tienviittojen ja siltojen sekä vartiotulien ja muiden sellaisten laitteiden jäännökset;
i) kiinteät luonnonesineet, joihin liittyy vanhoja tapoja, tarinoita tai huomattavia historiallisia muistoja.

Kentällä inventoija voi törmätä muinaismuiston määritysongelmiin myös haastateltavien informanttien muinaisuutta koskevien käsitysten kautta: Koska maallikot eivät tunne arkeologisia aikaperspektiivejä, tiedonannot voivat usein koskea lähimenneisyyttä tai esim. vanhoja ehjiä rakennuksia, jotka kuitenkin liittyvät lähinnä rakennushistorian ja -suojelun - eivät ensisijaisesti arkeologian - piiriin. Toisaalta vanhat kohteet usein häilyvät historian ja arkeologian välisessä marginaalissa, jolloin esim. arkeologisella jäänteellä voi olla selvä historiallinen jatkuvuus kulttuurimaisemassa. Kolarissa tämä tulee esiin erityisesti teollisuusjäänteissä.

Muinaisuus -käsitteellä ei ole lakisääteistä vähimmäisikärajaa, joten inventointitutkimusta varten muinaismuistolle määritettiin tässä tapauksessa myös kenttäkriteerit:
-Muinaismuiston tulee olla luonteeltaan arkeologinen, mikä tässä merkitsi sitä, että
*kiinteän löydöksen tulee olla ainakin osittain maatunut ja /tai raunioitunut;
*löytökohteen käyttötraditio on päättynyt niin, että kohdetta ei enää voida suoraan palauttaa, korjata tai entisöidä alkuperäismuotoonsa tai -käyttöönsä johtuen kohdetta koskevien tietojen puutteellisuudesta tai ehkä osittaisesta tuhoutuneisuudesta.

Myös esineistön osalta lähtökohtana oli muinaismuistolain (2. luku) määritys irtaimen muinaisesineen luonteesta. Sen mukaan muinaisesineet ovat rahoja, aseita, työkaluja, koristeita, astioita, kulkuvälineitä tai muita sellaisia esineitä tai esineiden osia, joiden omistajaa ei tiedetä ja

jotka voidaan olettaa vähintään sata vuotta vanhoiksi. Tällainen esine voi löytyä suosta tai syvemmältä maasta tahi kiinteästä muinaisjäännöksestä, esim. asuinpaikasta tai kalmistosta. Inventoinnin yhteydessä usein monien irtainten esineiden tai niiden katkelmien muodostamat keskittymät määrittyvät kiinteiksi muinaisjäännöksiksi, useimmiten asuinpaikoiksi tai kalmistoiksi materiaalin luonteesta riippuen. Yksittäiset muinaisesinelöydöt muodostavat ns. irto- tai hajalöytöpaikkoja. Toisaalta tietyntyyppiset yhtenäiset esinerykelmät voivat muodostaa ns. kätkölöytöjä, joihin esineiden voidaan arvella asetetun tai jääneen yhdellä kertaa (ns. suljettu löytö). Irtaimen muinaisesineen käsitteeseen sisältyy näin myös kiinteän muinaismuiston luonnetta täsmentävä muinaisuuden määritys, ts. että kohteen omistajia, käyttäjiä, rakentajia tai muuta taustayhteisöä ei pystytä nimeämään varmasti perimätiedosta tai historiallisista lähteistä, tai että kyseinen yhteisömuoto ei enää toimi eikä koe ao. rakenteen ylläpitoa mielekkäänä.

Irtaimen muinaisesineen määritystä oli toisaalta laajennettava ja toisaalta täsmennettävä artefakti -käsitteen suuntaan: Artefakti voidaan ymmärtää suoran todisteen sijasta laajemmin viitteenä esihistoriallisen ihmisen toiminnasta. Artefakti voi olla sellainen kulttuurisesta yhteydestä poimittu kappale, josta ihmisen itsensä aiheuttamat jäljet voivat puuttua, mutta artefaktin voidaan kontekstinsa, muotonsa ja/tai materiaalinsa perusteella päätellä olleen esihistorialliselle ihmiselle tietoisen merkityksellinen. Esim. liesikivi luonnonkappaleena on samalla artefakti, jolla on ollut tietoista merkitystä esihistoriallisen ihmisen arkielämässä. (Vrt. Shanks 1998; Hilpinen 1986: 9 ff.; Tilley 1990: 27; Damm 1991: 202). Myös kiinteä muinaisjäännös voidaan ymmärtää artefaktina.

Näiden yleisten, arkeologiseen tutkimustraditioon pohjautuvien määritysten lisäksi uusia muinaishavaintoja kartoitetaan paikallisesti, vertaillen niitä systemaattisesti
-alueelta ennestään tunnettuun aineistoon nähden;
-aiempaan paikallishistorialliseen tutkimukseen nähden;
-lähialueiden muinaismuistokantoihin ja kulttuuriperinteitä käsittelevään kirjallisuuteen nähden;
-haastatteluin kerättyyn, maastokohteita koskevaan elävään perimätietoon nähden (ks. Menetelmät).

Keskeinen ongelma kenttätyössä on se, kuinka muinaisen ihmisen toiminta erottuu modernista kulttuuriympäristöstä tai luonnonilmiöistä. Tässä inventoinnissa pyrittiin huomioimaan vähäisetkin esihistoriallisen ihmisen toimintaan viittaavat poikkeamat ja asettamaan ne aiempaa tutkimustraditiota ja erityisesti paikallisperinnettä ja luonnonympäristöä vasten. Luonnonvoimien aiheuttamien ilmiöiden suhdetta kulttuurisiin pintahavaintoihin on jatkuvasti punnittava lähdekriittisistä lähtökohdista käsin. Eroosio- ja fossiloitumisprosessien paikalliset vaihtelumahdollisuudet tulee huomioida, sillä ne voivat tuhansien vuosien aikana voimakkaastikin vaikuttaa artefakteihin häivyttämällä ja muuntamalla ihmisten aiheuttamia jälkiä mineraali- tai metallipinnoilla. Epävarmuustekijöiden huomioimiseen perustuu myös muinaismuistojen kuntoa ja alustavaa informaatioarvoa kuvaava luokitus, ja siinä erityisesti II-luokka (ks. Kotivuori - Torvinen 1993: 10). Inventoinnin tietoisena tarkoituksena on todisteiden ohella etsiä myös viitteitä esihistoriallisen ihmisen toiminnasta, sillä arkeologian tehtävä tieteenä on tutkia ja testata erilaisten kysymysten, oletusten, hypoteesien ja teorioiden suhdetta menneisyyden empiirisesti, mutta vain fragmentteina eli katkelmina säilyneeseen ja muinaismuistoissa ilmenevään todellisuuteen nähden. Viitteellisellä aineistolla voi olla myös muinaismuistojuridista merkitystä maanalaisten muinaismuistojen ennakoinnin näkökulmasta. Arkeologian avulla ei voida kuitenkaan sanella inhimillistä menneisyyttä koskevia totuuksia, mutta eri todellisuuksien toteutumisvaihtoehtoja voidaan tutkimuksen edetessä asettaa paremmuusjärjestyksiin johdonmukaisesti perusteltujen, löytöyhteyksistä lähtevien todennäköisyysarvioiden pohjalta. Näin esim. aineskappaleen maastoyhteys voi viitata esihistoriallisen ihmisen toimintaan, kuten luonnonkivien hyödyntämiseen sellaisinaan.

Esineellistä inventointiaineistoa poimitaan näytteeksi myöhempää tutkimusta varten, jotta löydön mahdollinen yhteys esihistorialliseen kulttuuriin selviäisi - tai äärimmillään jopa kumoutuisikin tieteen periaatteiden mukaisesti. Koska siis perimmäisenä tavoitteena on löytää, tutkia ja ymmärtää esihistoriallisia kulttuureita, ihmisiä ja heidän toimintatapojaan sekä niiden erilaisia ilmenemismuotoja erilaisissa paikallisissa olosuhteissa, siksi kaikki luonnonympäristössä ja modernissa kulttuuriympäristössä esiintyvät poikkeavat - myös epävarmat ja typologisesti ennestään määrittämättömät - viitteet esihistoriallisten kulttuurikerrostumien olemassaolon mahdollisuudesta ovat tärkeitä. Oppikirjoissa esitettyjen tyyppimääritysten lisäksi on pyrittävä tunnistamaan ja arvioimaan myös tutkimustraditioon nähden poikkeavia ja epätavanomaisia aineistoja ja ilmiöitä (Oksala 1999 a: 20; 2000: 16).

Kolarin luonnonolosuhteet

"Kolari sijaitsee 66°N ja 67°N leveyspiirien sekä 23°E ja 25°E pituuspiirien välillä." Pohjoisnavalle on linnuntietä matkaa n. 2500 km. Rajanaapurina pohjoisessa on Muonio, koillisessa ja idässä Kittilä, kaakossa Rovaniemen mlk. ja etelässä Pello sekä lännessä Ruotsin Pajala (Molander 1987: 35; GT-kartat 14 (1984) ja 16 (1991); Inventoinnin yleiskartta 1.). Luonnonmaantieteellisessä aluejaossa Kolari kuuluu Peräpohjolaan ja siellä Keski-Lapin alueeseen. Kunnan eteläosat kuuluvat Etelä-Lapin Vaaramaahan, jonka korkeimmat vaarat ovat Aalistunturi (372 m) ja Iso-Kelhu (381 m mpy) kunnan kaakkoisosassa. Keskiosassa sijaitsee Suomen suurin suo, Teuravuoma. Kirkonkylän pohjoispuolelta alkaa Paloselän - Niesaselän korkeamaa, päättyen Niesakeroon (410 m). Siitä edelleen pohjoiseen alkaa tunturiseutu, joka käsittää kunnan korkeimman kohdan Ylläs-tunturin (719 m). (Molander 1987: 10 viitteineen; Lappalainen 1998: 52).

Metsät ja kasvillisuus

Kasvimaantieteellisesti Kolari kuuluu pohjoisboreaalisen havumetsävyöhykkeen Perä-Pohjolan alueeseen, jota luonnehtivat kuivien kankaiden jäkäliköt ja sammalet sekä mustikka-, puolukka-, variksenmarja- ja suopursuvarvikot (Molander 1987: 14-15). Kasvillisuushistorioitsijoiden (Hicks - Hyvärinen 1997: 27-32) mukaan tällainen tilanne saavutettiin viime jääkauden jälkeen siten, että ensimmäisinä jäätiköstä vapautuneille alueille levisi matala tundrakasvillisuus koostuen varvuista, ruohoista ja matalista pensaista, kunnes koivu valtasi seudut n. 8000 e.Kr. mennessä, ja edelleen männyn kasvu olisi alkanut noin tuhat vuotta myöhemmin, kuusen saapuessa vasta n. 2500 e.Kr.. (Vuosiluvut ns. kalibroituja). Valtaosa Kolarin nykyisistä metsistä kasvaa kuivahkoilla kankailla. Pohjois-Kolarissa kasvupaikat lähestyvät karukkokankaita. Eteläosassa puusto on nuorempaa ja taimikkoisempaa. Paikoin alueella kasvaa komeaa vanhaa kuusimetsää. Pääosa, n. 2/3 metsäalasta on kuitenkin mäntyä, ja kuusen ohella kolmas valtalaji on koivu. (Molander 1987: 14-15).

Suot

Suoluokituksen mukaan Kolari kuuluu ns. aapasoiden alueeseen. Aapasuot ovat pinta-alaltaan laajoja, aukeita ja vetisiä. Soiden reunat ovat keskiosia korkeammalla. Lumen sulamisesta aiheutuvat kevättulvien mineraalipitoiset valuvedet estävät turpeen paksuuskasvua, siksi turvekerrokset täällä ovat suhteellisen ohuita, 2-3 m. Ominaisia aavoille ovat myös märät rimmet ja niiden väliset kuivemmat jänteet. Länsi-Lapin tärkeimpänä suokokonaisuutena pidetään Teuravuoman - Kivijärvenvuoman aluetta. (Molander 1987: 15 viitteineen). Soiden sijaintien pohjalta voidaan helposti analysoida esihistoriallisten muinaisvesistöjen ja -rantojen kulkua maisemassa.

Joet

Kolarin länsiosaa rajaa pohjoisesta virtaava valtaväylä Muonionjoki, joka Lappean kylässä yhtyy luoteesta, aina Kölin tuntureilta lähtien saapuvaan ja etelässä Perämereen laskevaan Tornionjokeen. Tärkeimpiä Muonionjokeen idästä ja koillisesta laskevia jokia kunnan alueella pohjoisesta alkaen ovat Äkäs-, Niesa-, Ylläs- ja Lompolojoet, sekä Tornionjokeen laskevat Naamijoki ja Tengeliön kautta kohti etelää virtaava Aalisjoki. Kunnan kaakkoisimman osan vedet puolestaan kulkeutuvat Kienaja- ja Taapajokia myöten Ounasjokeen ja sitä kautta Kemijoen vesistöön. - Tornionjoen perinteisiä saaliskaloja ovat olleet lohi, meri- ja järvitaimen, harjus ja siika sekä isonieriä. Sivujoista on saatu myös tammukoita. Näitäkin yleisempiä lienevät hauki, ahven, made ja särki sekä säyne. (Molander 1987: 16-21).

Järvet

Järvet ovat Kolarille tunnusomaisia. Niistä suurimmat, Pasma- ja Aalisjärvet, sijaitsevat pitäjän kaakkoisosassa. Keskikokoiset järvet puolestaan sijaitsevat kunnan keskiosissa, ts. Vene- ja Vaattojärvellä sekä Ylisellä Sieppijärvellä. Muita, mm. asutuksellisesti tai kalastuksen kannalta tärkeitä laajahkoja järviä ovat koillisesta alkaen Äkäslompolo, Luosujärvi, Ylläsjärvi, Äkäsjokisuun Mannajärvi, Kurtakkojärvi, Teurajärvi ja Ruokojärvi. Tärkeitä järvien talouskaloja ovat olleet kääpiösiika ja muikku. (Molander 1987: 16-20).

Vaarat ja tunturit

Länsi-Lappi Muonion- ja Ounasjokien välisellä alueella kuuluu Ounasselän tunturijaksoon (Korteniemi, I. 1991). Kunnan koillisosan tunturialue on yksi Lapin huomattavimpia maisemakohteita, jossa korkokuvaa hallitsevat kallioperän muodot (Molander 1987: 28). Niiden pohjana ovat fylliittejä ja liuskeita sisältävät kvartsiitit sekä graniitit ja kvartsit (Abrahamsson 1974: 230-231). Pohjoiseen suuntautuvan tunturiketjun eteläisin ja korkein tunturi on Ylläs, joka kuuluu Laatokalta Jäämerelle ulottuneeseen Muinais-Karelidien vuorijonoon (Korteniemi, I. 1991). Kalliopaljastumia ja louhikkoja on runsaasti, ja korkeussuhteiltaan alue luokitellaan vuori- ja ylhiömaaksi. Äkäsjoki virtaa ruhjelaaksossa, jonka pinta on satoja metrejä alempana kuin ympäröivien tunturien laet. Kunnan keskiosa puolestaan on tasaista lakeutta ja paikoin tasankoakin. Kaakkoisosa on korkeusvaihteluiltaan ns. kankare- ja mäkimaata, jossa on NW-SE -suuntaisia kapeita pitkittäisharjuja ja drumliinikumpuja. Suurin harjumuodostuma on porolaitumena toimiva Haukiselkä - Naalastotievat, missä n. 5 km:n harjuselänne laajenee tasaiseksi deltaksi. Muonion - Tornionjoen pudotuskorkeudet pohjoisesta Siekkijoen suusta Kallioniemeen kunnan lounaisimmassa osassa asettuvat välille 154 - 100 m mpy. (Molander 1987: 13, 24, 28).

Kallioperä

Kolarin pohjoisosan kallioperä kuuluu Länsi-Lapin sellimaniittigneissi- ja syeniittialueeseen, joka sisältää mm. rautaa, uraania ja kalkkikiveä. Rautaruukki ja Partek Oy:t ovat louhineet näitä teollisesti 1960-80 -luvuilla. (Molander 1987: 10-11). Kunnan pohjois- ja itäosille ovat tyypillisiä myös kvartsiitit ja kiillegneissit. Rautamalmit sijaitsevat ns. Rautuvaaran WSW-ENE -suuntaisessa muodostumassa, ja kalkkikivi on keskittynyt Äkäsjokisuulle. Äkäsjoen itäosassa on myös kvartsi- ja granodioriittialue. Keski-Kolari on pintasyntyisten kivilajien aluetta, joka koostuu pääasiassa vulkaniiteista ja tummista liuskeista (ns. Kolarin ja Teuravuoman muodostumat) sekä tuffiiteista. Näihin liittyy myös Kolarin vihreäkiviesiintymä (Väänänen 1998: 7), joka on merkittävä mahdollisesti esihistoriallisena työkaluaineksena. Vihreäkiviä on Kolarissa todettu myös Tuulijoella, jonka muodostuma koostuu vulkaniitista, tuffeista ja tuffiiteista sisältäen mm. amfibolia, kloriittia, kvartsia ja plagioklaasia. Kolmas vihreäkiviesiintymä sijaitsee Ylläksellä, josta on löytynyt myös omaa jaspista, sekä ns. Luosujoen konglomeraatin alueella yhdessä silttikiven ja kvartsiitin kanssa. (Lehtonen et al. 1998: 39-40). Ns. Venejärven muodostuma puolestaan koostuu migmatiittisista gneisseistä (Väänänen 1998: 11-13). Idässä Portti- ja Haisuvuomien seudulla on

myös kvartsialue (Kallioperäkartta 1984; 1992), ja kunnan eteläisin osa on graniitti- ja gneissialuetta. (Molander 1987: 10-11).

Maaperä

"Kunnan pinta-alasta merkittävä osuus on turvetta. Eniten sitä on tasaisilla alueilla kunnan keskiosassa. Laajin yhtenäinen suoalue on n. 40 000 ha:n suuruinen Teuravuoma." - Kunnan pohjoisosassa, missä kallioperä on voimakkaasti muodostunutta, moreenipeite on ohut, mutta lounaaseen mentäessä sen paksuus kasvaa. (Molander 1987: 11). Moreenit korostuvat Ylläksellä, Niesaselässä, Äkäsjokisuulla, Venejärven itäpuolella, Haukirovan seudulla sekä Pasmajärven länsipuolelta Aalisjärvelle ulottuvalla alueella. Selkeimpiä hietikoita kunnassa esiintyy Äkäsjoen itäosissa, Hannukaisen - Luosun välisellä alueella, Ylläsjärven - Luosujoen - Ylläsjoen seudulla sekä Naalastojoella. (Maaperäkartta 1964; 1981). Kolarinsaari on muodostunut hienoista jokisedimenteistä. Saviesiintymiä kunnassa on vain kolme: Lompolojärven eteläpuolella, Sieppijärven kylän pohjoispuolella sekä Naamijokivarressa. (Molander 1987: 11).

Ilmasto

Jääkaudenjälkeisen ns. holoseenikauden jälkivaiheen ilmasto kivikauden loppupuolelta lähtien pohjoisella pallonpuoliskolla on ollut viilenevä (Eronen 1997: 9-10, 15). Nyky-Kolarissa lämpimin kuukausi on heinäkuu, jolloin keskilämpötila on n. + 14 ° C. Helmikuun keskilämpötila on n. - 12° C. Kasvukausi jää maksimissaan 135 vuorokauteen. Alue on keskimäärin vähäsateista. Pysyvä lumipeite tulee loka-marraskuun puolivälin jälkeen. Lunta on runsaasti, sen vuotuisen syvyyden ollessa n. 65 cm. Paikalliset ilmastovaihtelut kunnan sisällä ovat suuret merkittävistä korkeuseroista johtuen. Korkeilla alueilla ja suurimpien vesistöjen lähellä lämpötilavaihtelut ovat tasaisempia. (Molander 1987: 13).

Riistanisäkkäiden leviäminen

Mannerjäätikön sulamisvaiheen jälkeisen tundrakauden eläimistön on yleisesti pohjoisessa arveltu koostuneen lähinnä tunturipeurasta, naalista ja sopulista. Muinaisrannikoilla mm. Ancylus-vaiheessa on todettu hylkeitä. Metsittymisen jälkeen viimeistään kivikauden keskivaiheilla havumetsien riistalajit ovat yleistyneet: eniten on kaivauslöydöissä todettu majavan, peuran ja hirven luita. Tavallisia havumetsien eläimiä, ts. kettuja, karhuja, saukkoja, näätiä, metsäpeuroja, oravia ja metsäjäniksiä on esiintynyt viimeistään tässä vaiheessa. Sama koskee ravintona merkittäviä metsäkanalintuja (metso, teeri, riekko) sekä vesilinnuista sorsia ja joutsenia. (Ukkonen 1997).

Nykyasutuksen sijainnin historiaa

Historiallisella ajalla 1500-luvun lopulta lähtien Kolarin talonpoikaisasutuksen tiedetään saaneen alkunsa Väylän varrelta Kolarinsaaresta, josta se eteni askeleen kohti etelää nykyisen kirkonkylän alueelle Jokijalkaan. Ilmeisesti asutusta keskittyi 1600-luvun puolivälistä lähtien myös Lappean tienoille Köngäsen ruukin tuntumaan. Saman vuosisadan lopulla tiedetään myös ensimmäisten järvikylien, Sieppijärven ja Kurtakon, saaneen pysyvät talonpoikaisasutuksensa, kunnes 1700-luvun puolivälistä lähtien taloja alkoi levittäytyä muillekin järville. Seuraavan vuosisadan jälkivaiheessa taloja perustettiin vielä uittojokien varsiin ja lopulta myös vaaroille johtuen mm. siitä, että 1800-luvun lopulle tultaessa parhaat ranta-asutus- ja niittyalueet olivat jo varatut (Jaako 1995; 1996; Vahtola 1991 a: 227-229; Teerijoki 1993 a: 11 ff). Tämä kehityskuvio näyttäisi olevan Kolarin nykyisten taajamien topografisten sijaintien taustalla.

Tutkimushistoriikki

Ensimmäinen esihistoriallinen löytötieto Kolarin kunnasta on kirjattu Kansallismuseon kokoelmiin 105 vuotta sitten 22.7.1895 (KM 3110:1). Rajaviskaali Rynö ja maisteri Nervander jättivät tuolloin valtion kokoelmiin kourutaltan, jonka oli löytänyt "Jokijalkan kylän Pirtin Aapo" - noin kyynärän syvyydestä "Kolarin uutta maantietä tehtäissä." Löytöpaikka on merkitty Ylläsjokisuun Koivuniemen 'Plassimaahan' (KOLARI 1), ja se lienee aluetta vieläkin halkaisevan vanhan tienpohjan tuntumassa.

Ensimmäiset keruumatkat Kolariin suoritti kansakoulun opettaja Lauri W. Pääkkönen Tornion- ja Muonionlaaksojen retkillään kesinä 1900-1901. Kuitenkin Kolarin osalta esihistoriaan ajoittuvan esineistön kertymä jäi tuloksettomaksi (Pääkkönen 1900; 1901). Vuoteen 1915 mennessä Kolarista oli saatu tietoja vasta kolmesta eri kivikaudentyyppisestä löytöpaikasta, Ylläsjokisuun lisäksi Sieppijärveltä (KOLARI 2) sekä Äkäslompolon Ristimellasta (KOLARI 3).

Perinteenkerääjistä ei pidä unohtaa 1920-luvun alussa täällä "Länsikairan kiveliöissä" kulkenutta Samuli Paulaharjua, jonka paikalliskulttuurisista aihepiireistä monet ovat nyttemmin osoittautuneet arkeologisestikin merkittäviksi, tosin useimmiten historialliseen aikaan ajoittuviksi kohteiksi. Tällaisia ovat mm. vanhat tervahautojen pohjat, useat vanhat tiet, Juvakaisenmaan - Ristimellan alueen malmilouhokset (KOLARI 174, 226), Saaren vanhan puukirkon entinen lappalais- ja markkinakenttä (KOLARI 148), Äkäsjokisuun kalkkiuunit (KOLARI 181 ja 197), myllyjen paikat, rakennusten ja varhaisimpien talonpoikaisasutusten sijat sekä metsälappalaisten viimeiset asuinalueet ja pyhät paikat. (Paulaharju 1923; 1962; 1937).

Muutamia arkeologisia löytöjä toimitettiin 1930-luvulla myös Tornion museoon, kuten kiviesineitä Väylän varresta (KOLARI 118) sekä suksilöytö Nuottavaarasta (kohde 199). Sen sijaan Helsingin suuntaan löytötietojen kartunnassa oli 36 vuoden katkos, kunnes Muinaistieteellisen toimikunnan virkailija Aarni Erä-Esko saapui tarkastamaan v. 1951 em. Äkäslompolon löytöpaikkaa. Hänen seuraava tänne suorittamansa tarkastusmatka vuonna 1958 tuotti sitten kuusi uutta, ennestään tuntematonta esihistoriallista kohdetietoa reitin kulkiessa Äkäslompolosta Ylläsjärvelle, Taapajärvelle, Pasmajärvelle, Sieppijärven Poikkijärvelle ja Kirkonkylän Lapinniemeen (kohteet KOLARI 4-9). Vuonna 1964 hän kävi vielä tarkastamassa Väylänpään Talarista pohjalaisen poikkikirveen löytöpaikan (KOLARI 11) ja Ruokojärven löytöpaikan (kohde 14) sekä rekisteröi tiedonannot lappalaishaudoiksi arvelluista kohteista Koivumaasta ja Sieppijärven Tapiolasta (KOLARI 12 ja 13).

Seuraavan kerran kunnassa kävi arkeologi Anja Sarvas vuonna 1971, jolloin hän tarkasti Lappean Mastorannan (KOLARI 21) kivikautisen asuinpaikan Muonion- ja Tornionjoen yhtymäkohdassa. Kului jälleen 14 vuotta, kunnes Lapin maakunta-arkeologi Hannu Kotivuori löysi Pasmajärven Tirroniemestä kivikautisen asuinpaikan (KOLARI 15). Saman vuoden kesällä oululainen Markku Korteniemi rekisteröi myöhäisen, 1800-luvun lappalaisasuinpaikan Nälännönvainiolta kunnan eteläosasta (KOLARI 45). Vuonna 1988 Hannu Kotivuori inventoi Ylläksen aluetta tehden havaintoja 20 ennestään tuntemattomasta kohteesta (Kotivuori 1989 a). Samana kesänä museoviraston aluetutkija Markku Torvinen havaitsi kivikauden löytöjä Muonionjokivarressa Lompolo-ojan suulla (KOLARI 41).
Ensimmäiset koekaivaukset Kolarissa toteutettiin 1989, jolloin Jukka Moisanen Museovirastosta tutki Äkäslompolossa Ristimellan asuinpaikkaa sekä osittain ilmeisesti saamelaistyyppisiä liesiä Yllästievassa (kohde 39; Moisanen 1992). Vuosien 1988-89 kenttätyöt liittyivät Lapin seutukaavaliiton ja Ylläksen kuntien Kolarin, Muonion ja Kittilän maankäyttöpaineista lähteneeseen yleiskaavoitussuunnitelmaan, jossa pyrittiin huomioimaan kulttuuriset ihmisten aiheuttamat

jäänteet. Seuraavana vuonna Petri Halinen suoritti koekaivauksen Ylläsjokisuun Koivuniemen leirintäalueen tuntumassa sijaitsevalla asuinpaikalla kohteessa KOLARI 1.

Kolarin esihistoriasta kertovia julkaisuja on äärimmäisen vähän. Ensimmäisiä lienee selostus Nuottavaaran ns. botnisesta muinaissuksesta (Itkonen 1938: 16-17; KOLARI 199), joka löytyi vuonna 1937. Juhani Kostet (1982: 23) on epäillyt suksea vasta historialliseen aikaan liittyväksi. Mainintoja Kolarin löydöistä on myös Matti Huurteen Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin esihistoria -teoksessa (1983: 52, 58, 61, 120, 295, 449), joka tuntee alueelta vasta muutamia kivikautisia löytöpaikkoja aina esikeraamiselta kivikaudelta lähtien, metallilöytöjen samalla jäädessä kokonaan puuttumaan. Huurre kytkee Kolarin ns. Länsi-Pohjan kivikautiseen kulttuurialueeseen, josta keraamisiakin löytöjä tunnetaan hyvin vähän (1983: 177-186). Yleisellä tasolla Kolarinkin esihistoriaa on käsitelty teoksessa Faravidin maa (1985). Siitä ilmenee tämän alueen löytöihin kohdistetun huomion vähäisyys, joka johtuu
a) löytöjen "vaatimattomuudesta" ja
b) aiemmasta tutkimattomuudesta.
Kehusmaa (1985: 13) viittaa edelleen tutkimattomuuden olleen yhteydessä alueelta puuttuvaan vesivoimarakentamiseen. Kotivuori (1989 b) julkaisi populaarin artikkelin Ylläksen inventoinnista, ja myöhemmin Kolarin löytöjä on selvitellyt Pentti Koivunen (1991: 109, 110, 113, 121, 134, 154, 155) Tornionlaakson historia -teoksessa. Jukka Moisanen (1992) puolestaan on julkaissut artikkelin vuoden 1989 Äkäslompolon kaivauksista. Lisäksi kunnan esihistoriallisten kohteiden löytö- ja sijaintitietoja on julkaistu Kotivuoren ja Torvisen vuonna 1993 Lapin seutukaavaliitolle toimittamassa luettelossa. Samalta vuodelta ovat Jorma Karmanin julkaisemat kuvat Lappean (kohde 21) uusista kiviesinelöydöistä (s. 387). Näillä eväin juuri ennen vuoden 1997 perusinventointia Kolarista oli rekisteröity yhteensä 43 arkeologisesti kiinnostavaa kohdetta.

Menetelmät

Laadullisen metodologian periaatteiden mukaisesti tutkimuksen kysymyksenasettelu pitkälti ohjaa sovelletavien menetelmien valikoitumista (esim. Luomanen 2000). Inventoinnin tietoisena tarkoituksena on muinaismuistojen löytämisen lisäksi niiden mahdollisen olemassaolon hypoteettinen ennakointi, jonka perusteena on muinaismuistolain intressi ja perustuslain pyrkimys kulttuuriperinnön säilyttämiseen, puhumattakaan tutkimuksellisesta kiinnostuksesta. Yksi tärkeä tavoite kytkeytyy menneisyyden inhimillisyyteen ja ihmisyyteen sekä sen luonteen ymmärtämiseen eri aikoina eri paikoissa ja tilanteissa. Nämä seikat muotoutuvat sitten esihistoriankirjoitukseksi.

Tämän inventointiaineiston keruuta voidaan luonnehtia lähestymistavaltaan ja menetelmiltään laadulliseksi eli kvalitatiiviseksi (Harding 1987; Davies - Esseveld 1989; Wylie 1992; Alasuutari 1994), jolla tarkoitetaan tietoisen lähdekriittistä suhdetta aineiston muotoutumisen ja valikoitumisen tietoteoriaan ja sisällön analyysiin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että
a) tutkija pyrkii tiedostamaan tutkimuskohdetta koskevien tulkintojen väistämättömän subjektiivisuuden ilmaisemalla itsekriittisesti havaitut virhelähteet;
b) hän tarkkailee, kuuntelee ja aistii tutkittavaa kokonaisuutta perinteisen empiirisen, mittaavan analyysin lisäksi myös henkisellä tasolla, kriittisen tiedostavassa analogisessa suhteessa ennestään tunnettuihin kulttuurisiin vertailuyhteyksiin nähden;
c) hän suuntaa tutkimusta kohti tutkittavien - esihistoriallisten ihmisten - materiaalisen arkipäivän maailmalleen antamien merkitysten arviointia, tavoitteenaan lopulta saada käsitys tutkittavan ihmisryhmän maailmankuvasta paikallistasolla;
d) tähän liittyy myös tutkijan ympärivuotinen oleskelu mahdollisimman lähellä tutkimusympäristöä samalla pyrkien tiedostamaan, että tutkittava, ajallisesti etäinen esihistoriallinen ympäristö on

voinut huomattavasti poiketa nykyisestä. Tämä empiiristä maailmaa koskevan tulkitsemisen suhteellisuuden esiintuominen on lopulta yksi tapa määrittää tutkimuksen objektiivisuutta (vrt. Oksala 1995: 4-5; 1998; 1999 a; 2000).

Postmoderneiksi luonnehditut suuntaukset arkeologiassa näyttävät asennoituvan tieteen metodologiaan varsin laadullisesti. Feministi- ja tasa-arvoteoreetikot sekä post-prosessualistiset arkeologit (Engelstad, Wylie, Hodder, Tilley, Shanks) painottavat ns. kontekstuaalisten yhteyksien analyysia.

Konteksti/yhteys - kontekstuaalisuus/"yhteydellisyys" (esim. Hodder 1986; 1987) sisältää laadullisten tutkimustapojen ominaisuuksia, kuten vastaavuuksien vuorovaikutuksen tutkimista, kulttuurierojen syiden pohdintaa, materiaalisen todistusaineiston ja sen taustayhteisön sekä niihin liittyvien arkeologisten yhteyksien ja merkitysten tulkitsemista, yhteyshavaintojen rajautumisen arviointia suhteessa niissä oivaltamiimme saman- ja erilaisuuksiin. Menneisyyden tulkinnassa tutkitaan suhteita vastakohtien, assosiaatioiden, yhteyksien ja merkitysten välillä. Kutakin kulttuuriyhteyttä pyritään ymmärtämään sen omilla ehdoilla, ainutlaatuisena kulttuurisen toiminnan tuloksena. Arkeologit pyrkivät tunnistamaan kulttuurista toimintaa merkittävien samanlaisuuksien ja erilaisuuksien avulla, joka rakentuu erilaisista yhteysassosiaatioista, kuten esineiden/artefaktien ryhmittymisestä. Rakenteet tunnistetaan esineiden ja kohteiden järjestyneisyydestä. Havaintojen, esineiden ja ilmiöiden merkitykset haetaan niiden suhteiden yhtäläisyyksistä. Yhteys vaihtelee välittömästä ympäristöstä koko maailmaan, kun jokin merkittävä ulottuvuus löydetään esineistä/artefakteista, kohteista tai kulttuureista. Yhteys on merkittävää havaintopistettä/löytöä ympäröivä kokonaisuus, joka tunnistetaan suhteessa taustainformaatioon. "Yhteydellisyyden" käsite sisältää kolmenlaisia merkityksiä: se välittää tietoa, sillä on merkitys rakenteen osana tietyssä paikassa, ja sillä on historiallinen sisältö. Arkeologisten havaintojen tulkinnassa pyritään itsekriittiseen analyysiin. Lähestymistapa hyödyntää teoreettisuutta. Kyseessä on kulttuurisen maailman järjestyneisyyden hahmottaminen, sillä esim. esineiden merkitykset vaihtelevat - ja ovat voineet vaihdella muinoinkin eri yhteyksissä. Lähtökohtana pidetään tutkijan omien yhteyksien kriittistä tiedostamispyrkimystä ja niiden vaikutusta tulkintoihin. (Hodder 1986: 118 ff.; 1987).

Nais- ja tasa-arvotieteissä keskeisiä laadullisia tavoitteita on mm. piilossa olevien ilmiöiden esiintuominen, pyrkimys sisällölliseen analyysiin ja tutkimusongelmien tieteenteoreettinen kyseenalaistaminen. Laadullinen tutkimusasenne ei kuitenkaan sulje pois perinteisiä kvantitatiivisiakaan menetelmiä, vaan näiden erilaisten lähestymistapojen voidaan katsoa täydentävän toisiaan (Harding 1987). Tieteellisyys merkitsee suhdetta eri todellisuuksiin, esim. menneisyyden erilaisten todellisuusvaihtoehtojen arviointina, johon olennaisesti liittyy myös käytettyjen menetelmien avoin ja julkinen esiintuominen - siis altistaminen kritiikille (mm. Wylie 1992; Engelstad 1991).

Menetelmien valintaa osaltaan ohjaavat myös tutkimusresurssit. Tässä on pyritty mahdollisimman taloudellisiin ja yksinkertaisiinkin perusratkaisuihin. Inventointimenetelmät ovat pohjautuneet systemaattiselle analogiselle vertailulle suhteessa erilaisiin yhteyksiin eli konteksteihin, joita ovat aiempi arkeologinen tutkimustraditio yleensä, alueelta ennestään tunnettu esihistoriallinen tutkimus, lähialueiden muinaismuistokantoja ja kulttuuriperinteitä käsittelevä kirjallisuus sekä haastatteluin kerätty, maastokohteita koskeva paikallinen elävä perimätieto. Näiden pohjalta luokiteltiin ennakoivasti alueelle ominaisia muinaismuistotyyppejä.

Seuraava vaihe oli perus- ja topografikarttojen tutkiminen toisaalta maiseman muotojen ja toisaalta paikannimistön analysoimiseksi ja suhteuttamiseksi erityyppisten kohteiden löytymistodennäköisyyksiin. Paikannimianalyysissa hyödynnettiin Kotimaisten kielten

tutkimuskeskuksen paikannimikokoelmaa Kolarin kunnan alueelta, josta oli koottu nimistöä koskevaa haastatteluaineistoa vv. 1965-69. Paikannimiaineisto paljasti toisaalta suoraan historialliseen aikaan ajoittuvien perinnekohteiden sijainteja maastossa, mutta arkeologisesti kiinnostavia olivat erityisesti viittaukset lappalaisasutukseen, joka edustanee talonpoikaisasutusta edeltänyttä, osin esihistoriallisperäistä vanhempaa kulttuurikerrostumaa (ks. mm. Vahtola 1990: 8-12; 1991 c: 186-; vrt. Wahlberg 1963). Myös eläinnimistön mahdollinen kytkös vanhaan pyyntikulttuuriin huomioitiin.

Sen jälkeen kartalta arvioitiin muilta osin esihistoriallisen kulttuurin jälkien löytymisen kannalta topografisesti edullisimmat alueet niin pinnanmuodostuksen kuin myös nyky- ja muinaisvesistöjen suhteen. Erityisesti varhaisimpien jääkaudenjälkeisten kulttuurijäänteiden hahmottamiseksi laadittiin alueelta Ancylus-järvivaiheen muinaisrantarekonstruktio, joka perustui geologien julkaisemiin rantakorkeuksiin (Eronen - Haila 1990; Saarnisto 1981; 1991 : 28-31; vrt. Hyvärinen 1997: 19-24) sekä niiden karkeaan ajoitukseen äskettäin julkaistun (Okkonen - Petäjä-Ronkainen 1996: 2) Perämeren pohjoispuolisille alueille kalibroidun rannansiirtymiskäyrän pohjalta (ks. Oksala 1999 b: 96). Tällaista ennakoivaa asuinpaikka-analyysia täydennettiin määrittämällä varsinkin vesistöjen solmukohdissa ja soiden reunoilla sijaitsevia hietikoita ja moreeneja maaperäkartalta (Maaperäkartta 1964; 1981) oletettuina muinaisrantoina. Myös kallioperäkartta tarkistettiin mahdollisten kivityökalujen raaka-ainelähteiden ja louhosten sekä miksei myös kalliotaiteelle sopivien paljastumien löytymiseksi.

Inventoinnissa oli käytössä myös sarja kunnan teknisen toimiston valmistuttamia maankäyttökarttoja. Niiden pohjalta päivittäisreittejä sekä löytöalueita arvioitiin erityisesti kohteiden suojelutarpeen tai uhanalaisuuden ja mahdollisten tulevien maan- ja virkistyskäyttöjen näkökulmista.

Maastoreitit valikoituivat näin edellä kuvaillun topografisen ja arkeologis-historiallisen traditiotiedon pohjalta laaditun suunnitelman mukaan. Ensimmäisenä tehtävänä maastossa oli havaitun poikkeaman tunnistaminen
a) kulttuuriseksi ihmisen aikaansaannokseksi, jonka jälkeen kohde pyrittiin
b) luokittamaan johonkin muinaismuistokategoriaan.
Työntekijöille oli siksi annettu kansiot muinaismuistokuvauksineen.

Maastotyössä keskeistä oli kohteen tunnistaminen
1) kulttuurijäänteeksi tiettyjen arkeologisten ja rakenteellisten tunnusmerkkien, kuten vallien, kiveysten, kuoppien, maa-, kivi- tai luuaineksen palaneisuuden, hiilen ja esineellisten esiintymien sekä näiden muodostamien yhdistelmien pohjalta.

Keskeistä on tunnistamisen mekanismi: luonnonmaisemassa tai modernissa kulttuurimaisemassa havaitaan poikkeama eli anomalia, jota tutkitaan analogisesti siten, että esihistoriallisesta kulttuuritoiminnasta ennestään tunnettujen jäänteiden piirteitä vertaillaan käsillä olevaan uuteen havaintoon. Mikäli havainnoilla on riittävästi yhtymäkohtia ennakkotietojen kanssa, kohde dokumentoidaan löytönä. Havaittujen kulttuuristen vastaavuuksien minimimäärä uudessa tapauksessa määritettiin vähintään 2-3 piirteeksi, joita esim. artefaktiksi hyväksyttävällä kappaleella olivat mm. materiaali, väri, muoto, tai käytön tai valmistus- ja käsittelytekniikan merkit ja jäänteet pinnoissa. Lisätietoa hankittiin maisemayhteydestä, kuten maapohjan tai vesistöjen sijainneista sekä maastossa mahdollisesti näkyvistä muista kulttuurisiksi tulkittavista rakenteista. Tällainen päättely vastaa ns. hermeneuttisella kehällä (Oksala 1995: 3; Kusch 1986; Gadamer 1960) tapahtuvaa dialogista tulkitsemista tutkijan ennakkomallin ja tutkittavana olevan empiirisen maailman ja sen taustamaailman välillä.

Irtainta löydöstöä inventoinnissa pintapoimittiin näytteenomaisesti myöhempää tutkimusta varten. Tätä menetelmää toteutettiin myös tutkimalla kaivauslastojen avulla jo olemassaolevia maaleikkauksia ja luontaisia mineraalimaapaljastumia, kuten erityisesti tuulenkaatoja. Periaatteena oli toteuttaa mahdollisimman paljon muinaismuistoja säästävää dokumentointia, eikä aikatalous antanut myöten koekuopituksille. Pintapoiminnalla pyrittiin saamaan paikallisesta kivenkäytöstä mahdollisimman monipuolinen käsitys, joten eri kivilajien mahdollista esineellistä käyttöä tarkasteltiin perinteistä laajemmin, sillä tyypillisen kvartsin suhteellinen vähäisyys ja toisaalta karkean vihreäkiven paikallinen runsaus aineistossa tuli pian esiin. Myös palaneiden kivien, keittokivien ja muotoiltujen liesikivien tarkkailu ja tallennus näytteiksi katsottiin tapauksittain välttämättömäksi kontekstin kulttuurisuuden arviointia varten. Aineistoon saatiin myös niukasti luuta sekä lahjoituksena yksi puuesine (KOLARI 198). Esihistoriallistyyppistä metallia saatiin talteen ainoastaan yhdestä kohteesta rautakuonan ominaisuudessa (KOLARI 90). Maannoskairauksin pyrittiin saamaan viitteitä ihmisen vaikutuksesta havaittujen muotojen tai rakenteiden syntyyn.

2) Kun kohde oli arvioitu ihmisen aiheuttamaksi kulttuurijäänteeksi, se pyrittiin sijoittamaan johonkin kuvauksista tuttuun muinaismuistotyyppiin, esim. asuinpaikaksi, esineelliseksi löydöksi,
liedensijaksi tai pyyntikuopaksi. Luokittelussa apuna toimi lisäksi pyrkimys saada käsitys kohteen
3) iästä, joka on harvoin määritettävissä täsmällisesti pelkästään pintahavaintojen ja ulkonäön perusteella. Kohteiden ikiä pyrittiin arvioimaan karkeasti joko esihistoriallisiksi yleensä, kivikautisiksi, metallikautisiksi tai metsäsaamelaisaikaisiksi, tai historiallisiksi/talonpoikaisiksi joko rakenteiden tai esineellisten löytöjen typologisten ominaisuuksien perusteella. Myös maannosnäytteiden kairaus rakenteista voi antaa karkeita viitteitä kohteen suhteellisesta iästä ja erityisesti sen esihistoriallisuudesta tai resenttisyydestä: Kairanäytteen osoittaman maaperän kerrostuneisuus voi kertoa rakenteen mahdollisesta esihistoriallisuudesta, mikäli päällimmäisenä esiintyy normaali metsäpodsoliprofiili: karike, humus, harmaa huuhtoutumiskerros, oranssinruskea rikastumiskerros ja alinna vaaleankellertävä pohjahiekka. Vallirakenteet tietyissä tapauksissa voitiin arvioida muinoin kaivetuiksi päällekkäisten kaksoispodsolihavaintojen perusteella (ks. Korteniemi I.1992: 44-48, 129-131; 1995: 10-14; Manner - Tervo 1988: 41). Kairauksen osoittama maan sekoittuneisuus tulkittiin tapauksittain lähimenneisyyden tuotteeksi, mikä saattoi johtaa kohteen muinaismuistostatuksen hylkäämiseen, ellei olosuhteista voitu päätellä todennäköisen alkuperältään esihistoriallisen kohteen osittaista tuhoutuneisuutta. Inventoinnin käyttöön saamien suomalaisten maatalous- ja puutarhakairojen vain 30 cm:n mittainen kouru on todettu kuitenkin liian lyhyeksi kattavien näytepalkkien esiinnostamiseksi.

Kohteiden kulttuurisuudesta ja iästä pyrittiin tekemään päätelmiä myös rakenteiden maatuneisuuden ja kasvillisuuspeitteen pohjalta: mitä iäkkäämpi rakenne podsolimaannoksen perusteella, sitä vähemmän sen pintakasvillisuus näytti poikkeavan ympäristöstään, kun taas nuoremmissa kohteissa usein erottui poikkeavaa kasvillisuutta. Esim. tervahautakohteissa esiintyy usein nuorta tiheää havupuustoa ja koivu-/pajuvesaikkoa. Vanhimmissa kohteissa puolestaan rakenteiden pyöristyneisyys ja sulautuminen maisemaan osoittaa sortumisprosessien päättyneen ns. lepokulmiinsa (Korteniemi I. 1995).

Myös jäkälien perusteella voidaan pyrkiä arvioimaan kivirakennelmien ikää, mutta yleensä kohteiden muinaisjäännösluonne voidaan korkeintaan eliminoida jäkälättömyyden tai nuorten kirkasväristen (punaisten) jäkälien perusteella. Myös iäkkäimpien harmaajäkälien nojalla tehdyt

päätelmät itse rakenteen iästä ovat epäluotettavia, kun ei tiedetä, onko rakennelmaan käytetty jo ennestään jäkälöityneitä kiviä, vai ovatko mahdolliset ihmisen kasaamat kivet todella jäkälöityneet satojen vuosien paikallaanolon tuloksena. Poikkeuksen muodostavat selvästi ihmisen pintakäsittelemät kivet, kuten esineet (esimerkki voimakkaasti jäkälöityneistä kiviesineen teelmistä ks. kohde KOLARI 177) tai muotoillut rakennuskivet tai käsittelemättömät liesikivet, joiden pintojen voidaan havaita palaneen. Tällöin kivien pintojen harmaajäkälät voivat viitata kulttuurisen rakenteen pitkäaikaiseen paikallaanoloon ilmakehän vaikutuspiirissä (esim. Broadbent 1990). Kivenkäsittelyn ajankohdan kaukaisuuteen viittaavat erityisesti Konikoskella ja Laurinojan suulla havaitut kivilouhokset, joissa jäkälien ja kasvillisuuden alla esiintyi myös voimakkaan palamisen aiheuttaman rapautumisen merkkejä kiintokallioissa (KOLARI 172 ja 187).

4) Kohteen dokumentointi suoritettiin mittaamalla askelin ja kompassisuuntien avulla jäänteen näkyvät ominaispiirteet, jotka kuvailtiin kirjallisesti muistiinpainoihin Museoviraston tarkastuslomakkeista muotoiltujen periaatteiden mukaisesti. Sen jälkeen kohde paikannettiin suhteessa maastomerkkeihin ja maaston muotoihin sekä moderneihin rakennettuihin kiintopisteisiin nähden, ja merkittiin topografi- tai peruskarttakopioihin. Suunnistusapuna käytettiin lisäksi Ylläs-Levi -ulkoilukarttaa (1:50 000) sekä maantiekarttoja GT 14 ja 16.

Kustakin muinaisjäännöskohteesta pyrittiin tallentamaan vähimmäistietoina kiinteän rakenteen havaittujen ulkoreunojen pituus x leveys x syvyys/korkeus, muotojen kuvailu, pituusakselin kompassisuunta, kiveysten rakenteet (reunakehät, sisäkiveykset, kylmämuuraus jne.), kivien keskimääräiset koot, palaneisuus, havaittavat värierot mittoineen, sisärakenteiden mitat (pit. x lev. x syv./kork.) ja muodot, useita eri rakenteita sisältävän alueen havaittujen tai arvioitujen ulkorajojen mitat ja suunta, rakenteiden keskinäiset etäisyydet ja suunnat toisiinsa nähden. Mittoja voitiin ilmaista aina sentin tarkkuuteen saakka. Muinaisjäännöksen pintakasvilajit kirjattiin, samoin niiden tiheyksistä ja ikäsuhteista, kuten puunrunkojen paksuuksista esitettiin arviot ja mitat. Kohde kiinnitettiin ympäristönsä topografisiin tunnusmerkkeihin, kuten vesistöihin, maamerkkeihin ja kasvillisuustyyppiin (kangas/sekametsä/suo/niitty/koivikko tms.) askelmitoin. Myös maaperän raekoko, kuten kallioisuus, kivisyys, moreeni tai hietikko mainittiin. Muinaisjäännöskohteet merkittiin lopuksi juoksevin numeroin. Kohteen rajat määritettiin löytöhavaintojen esiintymisalojen luonnollisten rajojen, kuten topografisen maisemakokonaisuuden tai kuulo-/näköetäisyyksien mukaan.

Kohteita valokuvattiin dioille, sillä tavoitteena oli tallentaa kukin muinaisjäännöstyyppi edustavimmillaan opetus- ja näyttelytarkoituksiin kuin myös tutkimusta varten. Esineistö on kuvattu kokonaan dioille sekä yliopistolle että kuntaan jäävinä dokumentteina tallennetusta artefaktiaineistosta.

Inventointihavaintoja tallennettiin 33 perus- tai topografikartan alueelta otosluonteisesti edellä selvitettyjen löytymistodennäköisyyksien pohjalta. Tutkimus aloitettiin kunnan keskiosasta Kurtakon ja Venejärven kartta-alueilta Teuravuoman Telatien luontopolkuprojektin toiveesta (Lappalainen 1998), jotta tietoa mahdollisista käyntikohteista oltaisiin saatu nopeasti projektin käyttöön (ks. Oksala 1999 b: 94). Muilta osin työ eteni neljän kesäkuukauden ajan edeten lännestä itään ja päinvastoin, sekä etelästä pohjoiseen pääosin kahden 2-henkisen työryhmän voimin, kummankin toteuttaessa omaa päivittäisreittiään. Viimeinen kenttäkuukausi lokakuussa 1997 toteutettiin kuitenkin kahden 1-henkisen päivittäisreitityksen pohjalta. Kunnan pohjoisosan ja Ylläksen alueen täydennystyö toteutui syyskuussa 1998 kahden viikon aikana tämän kirjoittajan työpanoksella kattaen kohteita viideltä topografi- ja peruskartalta löytösaldon ollessa 20 uutta löytökohdetta 22 ennestään tunnetun tarkastuskohteen lisäksi. Työaikataloudessa on selvästi korostunut työyksikön - ts. koko kunnan alueen - laajuus pitkine etäisyyksineen ja välimatkoineen.

TULOKSIA

Vuosien 1997-98 kenttäkaudet tuottivat kunnan alueelta yhteensä 180 uutta, vähintään viitteellistä muinaisjäänteeksi tulkittua ja numeroin rekisteröityä kohdetta. Näistä enemmistö on luonteeltaan esihistoriallisia, mutta lisäksi rekisteröitiin merkittäviä, useita jäännetyyppejä sisältäviä historiallisen ajan kohteita. Perimä- ja muistitietoa kirjattiin näiden maastossa tarkastettujen paikkojen lisäksi lähes yhtä monesta (179:sta) kohteesta, joista osalla saattaa tulevaisuudessa olla arkeologista merkitystä. Edelleen ilman erillistä rekisteröintiä kartoille merkittiin lukuisia päivittäisreiteillä tavattuja historiallisen ajan jäänteitä, joista yleisimmät olivat tervahautoja ja rakennusten jäänteitä.

Kivikausi 8000 - 2000/1000 e.Kr.

Ennen inventointia v. 1997 Kolarista oli rekisteröity 14 kivikautista asuinpaikkaa. Nämä määrittyivät useiden kiviesinelöytöjen, kvartsi-iskosten, palaneiden luiden ja kivien, "likamaalaikkujen", liesikiveysten, "punertavan maan", palaneen hiekan sekä asumus- tai pyyntipainanteiden muodostamien yhdistelmien ja keskittymien pohjalta maastohavaintoina. Mukana oli myös pari kvartsilouhoskohdetta. Kiviesineet koostuivat katkelmallisista tai ehjistä taltoista, kirveistä, keihäänkärjistä, tuuran teristä, hioimista, veitsistä, reikäkivestä sekä kvartsikaapimista. Näiden lisäksi ns. irtolöytöpaikkoja tunnettiin 11 kpl, joten kivikauteen viittaavia havaintopaikkoja oli koko kunnasta yhteensä 25 kpl. Nämä muodostivat runsaat puolet siihen mennessä tunnetusta aineistosta, joka kokonaisuutena painottui esihistorialliseen aikakauteen.

Geologisessa kirjallisuudessa (esim. Saarnisto 1981; 1991: 21; Hyvärinen 1997) Kolaria pidetään Suomen viimeisimpänä viime jääkauden mannerjäätiköstä vapautuneena alueena. Laskelmien mukaan (Saarnisto 1981; 1991; Eronen 1990; Okkonen - Petäjä-Ronkainen 1996: 1-2) Teuravuoma ilmeisesti muodosti tuolloisen Itämeren Ancylus -järvivaiheeseen liittyneen ja nykyistä Perämerta vastanneen rannikon pohjoiskolkan ehkä ulottuen peräti Muonion Kihlankiin saakka. Viimeaikaisten kalibrointikäyrien (Okkonen - Petäjä-Ronkainen 1996: 1-2; vrt. Nuñez 1997: 93 ff.) pohjalta karkeasti arvioituna tuo vaihe lienee alkanut Kolarissa ehkä jo n. 7800 e.Kr. ja jatkui tuhannen vuoden ajan ennen alueen maankohoamisesta aiheutunutta lopullista kuroutumista sisävesistöiksi vähää ennen Itämeren Litorina-vaihetta, joka vielä vaikutti esim. Pellon seudulla (vrt. Hyvärinen 1997). Erosen (1990: 17) mukaan ylintä Ancylus -rantaa täällä heti mannerjäätikön sulamisen jälkeen edustaisi 180 metrin korkeuskäyrä nykyisen merenpinnan yläpuolella (mpy). Sitä korkeammat alueet kunnan itäosissa olisivat näin heti olleet kuivaa rannikkoa jäätikön vetäytyessä koti luodetta. Kunnan luoteisosassa Äkäsjokisuulla Ancylus-korkeudeksi on ilmoitettu vain 168 m mpy (Saarnisto 1991: 28). Tämä saattaa merkitä, että suurjärven ranta olisi vetäytynyt tänne parissa sadassa vuodessa eli ehkä 7600 e.Kr. mennessä.

Lähiaikojen tieteellisenä puheenaiheena on ollut Pohjois-Fennoskandinavian varhaisin asuttaminen jääkauden jälkeen (mm. Schulz 1996; Nuñez 1997; Carpelan 1996; 1998; vrt. Arkeologi 1998: 24-25). Kolarissa todennäköisimmät varhaisimmat asuttamissuunnat ovat voineet olla joko etelästä tai kaakosta, idästä tai pohjoisesta käsin jäätikön säilyttyä pisimpään lännessä (esim. Nuñez 1997: 97). Hylkeenpyynnin mahdollisuus ja kalastus ovat aluksi voineet hokutella ihmisiä kohti näitä vesiä, sittemmin myös metsäriista. Alueelta löytynyttä hyvin niukkaa luuainaistoa ei vielä ole analysoitu mm. hyljehypoteesin testaamiseksi.

Varhaisimpaan jääkaudenjälkeiseen eteläsuomalaiseen tai kaakkoiseen kulttuurivaikutukseen on aiemmassa tutkimuksessa typologisesti liitetty Suomusjärven kulttuurista tunnetut kiviesinemuodot, joita Kolarista on mm. Taapajärven liuskekeihäänkärki (KM 14377: 1), Ylläsjokisuun kivikirves (KM 3206: 1) sekä Sieppijärven tasataltta (KM 6064: 3) (Huurre 1983: 120, 470; ks. myös Koivunen 1991: 113). Kysymykseksi kuitenkin jää, onko kyseessä ollut muuttoliike, tavaraliikenne tai esim. perinteen siirtymä pitkällä aikavälillä, ja missä määrin nämä löydöt ovat ajoitettavissa eteläsuomalaisen kronologian mukaisesti.

Joka tapauksessa peräpohjalaista kivikauden kulttuuria (Moberg 1955) on perinteisesti pidetty edellistä jonkin verran nuorempana ilmiönä (Huurre 1983: 106-111). Tunnusomaista tälle kulttuurille on vihreäkiven käyttö kookkaina talttoina, kirveinä ja tuurina, ts. Rovaniemen hakkuina. Tätä kulttuurimuotoa on pidetty alueelle omintakeisena ja varsin itsenäisenä traditiona johtuen mm. vihreän teräraaka-aineen helposta paikallisesta saatavuudesta (ks. mm. Huurre 1983: 101 ff.; Moberg 1955). Myöhemmässä vaiheessa vihreäkiven käyttöön omaksutaan vaikutteita myös kampakeraamisesta, skandinaavisesta sekä itäkarjalaisesta esineellisestä muotoilusta alkuperäisten tuontiesineiden lisäksi, vaikka tällä ns. länsipohjalaisella alueella samalla keramiikan käyttö vaikuttaa jääneen erittäin harvinaiseksi (ks. Huurre 1983: 177 ff.; Halén 1992: 73-74).

Uusia kivikaudentyyppisiksi tulkittuja kohteita Kolarista rekisteröitiin yhteensä 96 kpl, mikä muodostaa runsaat 53 % kaikista uusista havainnoista. Näin suhde on pysynyt jokseenkin samana entiseen verrattuna. Löydöstön sijaintikorkeudet vaihtelevat 105-292.5 m:iin mpy alimman kohteen sijaitessa Temppeliharjun Ojalanrannassa Tornionjokivarressa (KOLARI 120), ja ylimmän Niesakeron Talvilaen pohjoispuolella (KOLARI 194) Yllästunturin etelälounaispuolella. Havaintokorkeuksien lukumäärät luokittuvat seuraavasti koko aineiston pohjalta:

Korkeus m mpy	Kohteita yht.
Yli 290	1
280-260	0
260-240	1
240-220	5
220-200	17
200-180	16
180-160	37
160-140	34
140-120	3
120-100	4

Voidaankin pohtia sitä, mitkä juuri yli 180 m:n Ancylus-korkeudessa havaituista 40 kohteesta ovat kronologisesti voineet edustaa ehkä kaikkein varhaisinta jääkaudenjälkeistä asutusta. Tässä vaiheessa ainoat viitteet ovat typologisia, löydöstön ulkoiseen olemukseen pohjautuvista evolutionistis-analogisista päätelmistä lähteviä arvioita. Tähän ei ole mahdollista laatia korkeusluokkien mukaisia levintäkarttoja, vaikka koko kivikautisen asutuksen nyt havaittu laajuus olisikin voitu teoriassa saavuttaa jo 1000 vuotta kestäneen Ancylus-vaiheen aikana. Näin ei asia todennäköisesti kuitenkaan ole, joten onkin pohdittava sitä, onko eri kivikauden vaiheissa painottunut tietyntyyppisten topografisten olosuhteiden merkitys asuin- tai leiripaikan valinnassa. Varhaisimman Ancylus-korkeuden näkökulmasta merkitystä saattaa olla niillä kohteilla, jotka taulukossa on merkitty 180-220 metrin korkeudelle. Kohteet sijoittuvat kunnan itäosiin seuraaviin paikkoihin: Äkäslompolo, Hannukainen, Ylläsjärvi, Luosujärvi, Niesaselkä, Kurtakkoselkä, Venejärvi, Vaattojärvi, Pasmajärvi, Taapajärvi, Nuottavaara, Aalisjärvi, Laukkujärvi, Sieppijärven vaara ja Pohjasenvaara (ks. Oksala 1999: 96). Suosituimmat asuinkorkeudet kuitenkin sijoittuvat vasta välille 180-140 m, jota voidaan pitää laskevana Ancylus-vaiheena, ehkä kuitenkin ajoittuen vasta tämän suurjärven jälkeiseen laajojen sisävesistöjen kauteen. Tihentymänä taulukossa näkyy myös Muonionjokivarren asutus etenkin alueen pohjoisosan ylemmillä korkeuksilla viitaten Väylänvarren liikenteellisen merkityksen muotoutumiseen Ancylus-vaiheen jälkeen.

Löytöominaisuuksiensa pohjalta uudet kivikautiset kohteet luokittuvat seuraavasti:

Rakennetyyppi	Havaintoja yht.
Esineellisesti muotoiltujen kivilajien keskittymiä	52 kohteesta
Asumuspainanteita	43 kohteesta
Liesikiveyksiä	30 kohteesta
Palaneiden kivien keskittymiä	22 kohteesta
Asuinpaikkakuoppia	12 kohteesta
Kvartsipainotteisia löytökeskittymiä	12 kohteesta
Pyyntikuoppia kivikautisissa löytöyhteyksissä	7 kohteesta
Irtolöytöjä	4 kohteesta
Kivilouhoksia	5 kohteesta
Nuotionpohjia (hiiltyneitä kuoppia)	3 kohteesta
Palanutta luuta	7 kohteesta
Keittokuoppia	1 kohteesta
Pengerryksiä	1 kohteesta

Yleisimmät näistä tyypeistä esiintyvät yhdistelminä toistensa kanssa. Yleisimmillään kiinteä löytökohde on määrittynyt esineellisesti muotoiltujen kivilajien esiintymänä. Tällaiset materiaalit painottuvat karkeaan, paikallisesti saavutettavissa olevaan vihreäkiveen. Kvartsipainotteiset havaintopaikat ovat huomattavasti harvinaisempia Kolarin alueella. Pyyntikuoppakohteista mahdollisesti alkuperältään kivikautisina pidettävistä on tähän otettu sellaiset, joiden kontekstista on esineellisiä kivilöytöjä. Asumuspainannekohteiksi tulkittuja havaintoja aineistossa on toiseksi eniten, ts. loivat painanteet ovat olleet hyvin tavallinen kivikauteen viittaavan ihmistoiminnan - kuten asumisen - määrittäjä. Useimmiten painanteet erottuvat kouluesimerkkimäisesti muinaisen ihmisen kaivamana vallirakenteena. Toisinaan taas, etenkin vallien tai kaksoispodsolien puuttuessa keskeiseksi nousee lähdekritiikki ja painanteiden vastatulkinta mahdollisina luontaisina, esim. vesipyörteiden muinoin kaivertamina matalina suppamaisina kuoppina. Tällaisia painannealueita on kuitenkin aineistoon otettu silloin, kun samasta, aistihavainnoin rajautuvasta miljööstä on muitakin esihistoriallistyyppisiä löytöhavaintoja, usein esim. liesikiveyksiä. Kuitenkin vasta tulevilla tutkimuksilla on tilaisuus todentaa tai evätä tulkinta esihistoriallisesta kuoppa-asumisesta paikkakohtaisesti. Kolarissakin painanteita esiintyy sekä yksittäin että suurinakin ryhminä, lukumäärien kohotessa jopa toiselle kymmenelle. Monipainanteisia kohteita on mm. Kolarinsaaressa (kohde 153), Palon Pitkäjärvenmaalla (kohde 163), Ylläs-, Tuuli- ja Mäntyjoen yhtymäkohdassa (kohde 164), Niesapirtin kaakkoispuolella (217), ilmeisesti myös Hannukaisen Saivolla (27), Haljujärvellä (133) jne. Useat painannekohteet näyttävät sijaitsevan joko nykyisissä tai muinaisissa saarissa, ts. suosaarekkeissa eli paikallisten nimitysten mukaan saajoissa ja tievoissa, joita oli NTA -kokoelmassa määritetty seuraavaan tapaan:

Saajo: "Kuiva metsämaa soiden keskellä." (Vähäkangas 1965);
Suonsaareke: "vuomala jos on sellanen kuiva maa siin om puita kanssa, sitä sanothan saajoksi son sellanen saareke." "...oikein pieni maa...kuiva...pikkusen korkeampi...kohoaa kuivaksi maaksi." (Knuutila 1967).
Tieva: hiekkakumpu - harjanne: "tieva on semmonem pikkunem maannulkki semmonen nousema" (Knuutila 1967).

Esineellisiä kivikaudentyyppisiä löytöjä tallennettiin kaikkiaan 87 kohteesta, joista uusia on yhteensä 71 kpl. Tallennettuja kiviartefakteiksi tulkittuja kappaleita on ehjinä tai katkelmina luetteloitu n. 570 kpl. Luulöytöjä kivikautisista yhteyksistä on rekisteröity yhteensä seitsemästä

kohteesta (n:ot 2, 46, 49, 66, 130, 141, 178). Kurtakon Järvenpäästä (49) tallennettiin yksi siru silmämääräisesti asbestikeramiikaksi arvioitua ainesta (Ikäheimo 1997) sekä toinen keraamiselta vaikuttava palaneen saven kappale. Mikäli havainnot todella edustavat esihistoriallista keramiikkaa, esiintymä on Tornion-/Muonionlaaksossa erittäin harvinainen. Asbestin intensiivisin käyttö esihistoriallisten keramiikkalajien vahventeena on ajoitettu kivikauden jälkivaiheesta rautakauden alkupuolelle, n. 3500 e.Kr. - 400 j.Kr. (Lavento - Hornytzkyj 1995: 71). Esihistoriallisen keramiikan puuttumisen Länsi-Lapin alueelta (vrt. mm. Huurre 1983: 177; Koivunen 1991: 115-116) on arveltu johtuneen ehkä soveltuvan saviaineksen puutteesta. Toinen syy saattaa olla kivikautisten asuinpaikkakaivausten vähäisyys alueella siten, että keramiikan käyttö ei ole selkeästi tullut esiin. Kolmantena on huomioitava mahdollinen voimakas paikallisen eroosion vaikutus, joka on saattanut tuhota mm. keramiikkaa jostakin syystä juuri tällä seudulla.

Kulttuuriseksi tulkittu kiviaines löydöstössä varioi seuraavaan tapaan:

Vihreäkivi	kpl	Vihreäkivi	kpl
Iskoksia	20	Tuurat	1
Esineen teelmiä	18	-Tuuran jäänteitä	5
" katkelmia	13	- " katkelmia	2
" jäänteitä	12	Kirveet	1
Typologisesti määrittymättömiä esineitä	9	-Kirveen teelmiä	5
Teriä	11	- " jäänteitä	1
-Terän teelmiä	3	Veitset	3
Raaka-ainekappaleita	10	Hioimet	1
Taltat:		-Hioimen katkelmia	3
-Kourutalttoja	1	Kaapimia	2
-Muita pohjalaistyyppisiä talttoja	9	Kärkiä	2
-Kynsitaltta	1	Nuijia	2
-Pikkutalttoja	3	Pilstontaytimiä	2
-Taltan teelmiä	6	Puikkoja	1
- " katkelmia	2	Hakun teelmiä	1
Vihreäkiveä **yht.**			**157 kpl**

Muut liuskeet	kpl	Muut liuskeet	kpl
Verkonpainoja?	3	Taltan jäänne	1
Teriä	2	Nuija	1
Hioin	1	Veitsen katkelma	1
-Hioimen jäänteitä	2	" jäänne	1
Muotoiltuja liesikiviä	2	Kärjen jäänne	1
Esineen teelmiä	2	Työkalu	1
Talttoja	2	Iskos	1
Muita liuskeita **yht.**			**21 kpl**

Kvartsi	kpl
Iskoksia	125
Kaapimia	71
-Kaapimen teelmiä	9
- " katkelmia	1
"Teriä"	28
-Terän teelmiä	4
Ytimiä	17

Kvartsi	kpl	
Esineitä	16	
-Esineen katkelmia	4	
- " teelmiä	5	
- " jäänteitä	1	
"Kärkiä"	10	
-Kärjen katkelmia	1	
Uurtimia	3	
Veitsiä	1	
Nuolia	1	Kvartseja **yht. 297 kpl**

Kvartsiitti	kpl	Kvartsiitti	kpl
Iskoksia	17	Raaka-ainekappale	1
Kaapimia	6	Säleydin ?	1
Teriä	3	Serttiydin ?	1
Veitsiä	2	- " -iskos?	1
Esineitä	2	Kvartsiitteja	
-Esineen teelmiä?	1		
Hioimen katkelmia	1		
Hioinlaaka	1		
Naskali	1		
Malja	1		
Keittokiven katkelma	1	**yht. 40 kpl**	

Hiekkakivi	kpl	Hiekkakivi	kpl
Hioimia	3	Esineen katkelmia	1
Talttoja	1		
-Taltan teelmiä	2		
Iskoksia	2		
Teräesineitä	1		
Puikko	1		
Painokiviä	1	Hiekkakiviä **yht.**	**12 kpl**

Muut kivilajit	kpl	Muut kivilajit	kpl
Talttoja	4	Iskoksia	2
Esineitä	4	Teriä	1
-Esineen jäänteitä	2	-Teräesineen teelmiä	1
- " katkelmia	1	Keittokiven katkelmia	1
Painokiviä	4	Ytimiä	1
Kaapimia	2	Raaka-ainekappaleita	1
Hiointen katkelmia	3	Muita kivilajeja **yht.**	**27 kpl**

Irtaimen materiaalin pintapoiminnassa esihistoriallisen asutuksen merkkeinä maastossa pyrittiin tarkkailemaan myös muita raaka-aineita kuin perinteistä kvartsia. Siksi vihreäkiven osuus korostuu aineistossa. Typologisesti määrittyvässä vihreäkiviaineistossa ns. sädekiviliuske esiintyy raaka-aineena harvoin, yleensä vain pisimmälle työstetyissä kappaleissa. Materiaalista näkyy selkeästi, että esihistorialliset ihmiset ovat pyrkineet hyödyntämään myös paikallista vihreäkiveä, joka on suhteellisen epäpuhdasta ja karkearakeista. Ilmeisesti kyse on monissa tapauksissa arkisesta tilapäiskäytöstä, mikä näkyy useista teelmistä ja katkelmista niiden rakenteellisena karkeutena. Ilmiö saattaa viitata toisaalta myös kronologisesti vihreäkiven varhaisvaiheen jossain määrin

valikoimattomaan käyttöön. Suuri osa materiaalista ei välttämättä luokitu aiempiin typologisiin ryhmiin. Esineen jäänteet koostuvat usein sellaisista kappaleista, jotka voidaan tulkita aikanaan lähes loppuun käytetyiksi ja sen jälkeen tuhansien vuosien ajan luontaisen pintaeroosion haurastamiksi. Yleensä kappaleissa on tunnistettavissa tavallisimpiä sädekiviliuske-esineiden valmistustekniikoita, kuten reunaiskentää, pilstontaa tai hiontafasetteja. Kappaleiden pinnoissa on viitteitä myös muista tekniikoista, joita aiemmassa kirjallisuudessa ei tunneta, erityisesti teelmien kohdalla: esim. erityyppisten kiiltojen tai karheapeitteisten pintojen syntytapoja ei liene juurikaan pohdittu kirjallisuudessa eri kivilajien osalta. Usein esim. kokeellisissakaan analyyseissa ei huomoida paikallisten eroosioiden mahdollisesti voimakkaita, tuhansia vuosia kestäneitä vaikutuksia pintamaan löytöihin. Onkin epäiltävissä, että löytöaineistoissa sellaiset kappaleet, jotka antavat vaikutelman pisimmälle viedyistä valmistustekniikoista, lienevät säilyneet syvemmissä kerrostumissa kuin pintahavaintoihin perustuvat inventointilöydöt. Myös arkeologian typologiset ajattelumallit edellisiin perustuneina usein estävät havainnoimasta mahdollisia uusia esihistoriallisia konteksteja, kuten esim. rantakivikkopaljastumien merkitystä enemmän tai vähemmän satunnaisina raaka-ainelähteinä systemaattiseen hankintaan pohjautuvien louhosten lisänä. Tällöin on huomioitava myös raaka-aineiden käytön monipuolisuus eri kivilajien osalta. Uudesta aineistosta selkeän typologisesti määrittyviä vihreäkiviesineitä ovat ainoastaan muutamat, kuten Mannajokisuun Rovaniemi-tuura (191), Ylläsjokisuun pieni tuura (1), Lompolon tuura (146; maanomistajan hallussa), Lappean Ylitalon kourutaltta (118), Lappean skandinaavistyyppiset vihreäliuskeiset keihäänkärjet (21; maanomistajien hallussa), Kurtakon Järvenpään 'taltta' (49) sekä Tirroniemen taltan/tuuran katkelma (15). Yhteistä löydöille on se, että niiden sijainti painottuu Tornion- ja Muonionjokien pääväylien varsiin, jokisuiden yhtymäkohtiin, ja että useimmat ovat löytyneet maanomistajien suorittamien maanmuokkaustöiden yhteydessä suhteellisen syvistä maakerrostumista. Sen sijaan Kurtakon ja Tirroniemen kappaleet ns. järvikylistä ovat pintamaan inventointilöytöjä, joissa on selkeästi näkyvissä rantaveden ja tuulen jättämät eroosion kuluttamat pinnat.

Irtaimen löydöstön perusteella Kolarin kivikaudesta muotoutuu seuraavanlainen kuva: Kaikkein alkukantaisinta vaihetta saattaisivat edustaa myös korkeussijaintiensa puolesta Hannukaisenlampien (195) ja Luosun Pitkäjärven (196) kohteet työkalujen teknologisen yksinkertaisuuden pohjalta. Samanlaista 'alkukantaisuutta' työvälineiden osalta edustaa myös Saarenputaan Siukovaaran länsirinteen löydöstö (159), sijaintikorkeuden ollessa kuitenkin yllättävän matala, vain 155 m mpy. Kokonaisuutena Kolarin vihreäkiviaineisto on varsin karkeaa ja paikallisista materiaaleista tuotettua arkiesineistöä, jolla saattaa olla kronologisesti varhainen merkitys suhteessa teknisesti 'kehittyneempään' vihreäkivi- ja sädekiviliusketeknologiaan. Edellistyyppistä aineistoa löytyy usein asumuspainanteiden ja saajoasutuksen yhteydestä sisämaan muinaissaaristosta. Jälkimmäistä puolestaan edustavat muutamat Tornion- ja Muonionjokivarren pitkälle työstetyt löydöt, jotka viittaavat Väyläliikenteen tuomiin ulkoisiin vaikutteisiin. Kivikauden loppuvaiheen leima on kahdella merkittävällä sisäjärvikohteella, Kurtakon Järvenpäällä ja Pasmajärven länsirannan asutuksella, joille yhteisiä piirteitä ovat varsin runsas ja teknisesti pitkälle viety kvartsin käyttö sekä metallikautiset kytkennät mm. peurojen kuoppapyyntiin ja myöhempään voimakkaaseen metsälappalaistraditioon.

Metallikaudet 2000/1000 e.Kr. - 1550 j.Kr.

Siirtymävaihe kivikaudelta varhaismetallikaudelle on asteittain Pohjoiskalotin esihistorian tutkimuksessa viety yhä varhaisemmaksi, kuten Ruotsissa aina n. 2000 e.Kr. saakka (Baudou 1992: 95; vrt. Olsen 1994: 101; Schanche 1995; Carpelan 1998: 12) johtuen noihin vaiheisiin osuvista useista materiaalisen kulttuurin muutoksista (esim. Oksala 1995: 6), kuten erityisesti lisääntyneistä

kuparilöydöistä myöhäiskivikauden yhteyksistä (mm. Pesonen 1998: 26-27). Myös varhaisimmat merkit saamelaistyyppisen kulttuurin muotoutumisesta on yhdistetty tähän aikakauteen (Olsen 1994: 138-139; Carpelan 1998: 12). Yksi siihen liittyvä piirre on ilmeinen peuranmetsästyksen tehostuminen kuoppapyyntijärjestelmien avulla (Halinen 1995; Korteniemi 1990; 1991; 1992), mikä sittemmin näyttää johtaneen tunturi- ja metsäporonhoidon syntyyn (esim. Aronsson 1991; Kortesalmi 1996: 20 ff.). Vahvassa perimätiedossa sekä niukoissa varhaishistoriallisissa lähteissä (ks. mm. Paulaharju 1962: 11-12; Vahtola 1991 b: 262, 265; Lundholm 1991: 282; Itkonen I 1984: 95; Schefferus 1979) myös Kolarissa vanhinta tunnettua asutuskerrostumaa edustivat metsästyksestä ja kalastuksesta, sittemmin myös poronhoidosta elantonsa saaneet metsälappalaiset. Tästä johtuen juuri metsälappalaiseen kulttuuritraditioon kytkettävissä olevia muinaismuistotyyppejä on tässä pidetty ainakin epäsuorasti ilmeisiltä lähtökohdiltaan lähinnä metallikautisina.

Ennen inventointia Kolarista ei tunnettu yhtään esihistoriallista metallilöytöä (ks. Huurre 1983: 449). Kuitenkin pyyntikuoppia, jotka edellä mainituin perustein luonteeltaan painottuvat metallikautisiksi - joskin Kolarissa vielä yksityiskohtaisesti tutkimattomina - oli laskettu jo kahdeksasta kohteesta (Koivunen 1991: 121). Nämä sijaitsivat pääosin Äkäslompolon ja Ylläksen ympäristössä tuloksena 1980-luvun lopun osainventoinnista (Kotivuori 1989 a). Lisäksi kunnasta oli rekisteröity kolme lappalaisiksi määriteltyä asuinpaikkaa, jotka olivat tunnistettavissa suorakaiteisten liesikiveysten perusteella. Valitettavasti esim. Yllästievan (39) liesiä ei kaivausten yhteydessä kuitenkaan radiohiiliajoitettu absoluuttista ikäystä silmälläpitäen (ks. Moisanen 1992). Varsin voimakkaasti saamelaisperäiseen traditioon on kirjallisuudessa liitetty saarissa sijainneet ns. kesähautapaikat, jollaisia Kolarista ennen inventointia oli rekisteröity ainoastaan Saarijärven isosta saaresta (Koivunen 1991: 155) Ruokojärven kylästä. Tosin kesähautoihin liittyy kristillistäkin perinnettä, sillä niitä on kansanomaisesti selitetty kesällä syrjäseuduilla kuolleiden väliaikaishaudoiksi ennen talvikeleillä tapahtunutta kirkkomaahan kyydítsemistä (Koivunen 1990: 45). Suoraan metsälappalaiseen uskomusperinteeseen liittyviä muistoja ei Kolarista ollut reksteröity ennen inventointia, ei edes seitoja, joita tunnettiin kuitenkin useimmista alueen ympäristökunnista (ks. Koivunen 1991: 157-159). Tyypiltään jo varhaismetallikautisia ovat ns. botniset sukset, joiden käyttöaika näyttää olleen pitkä ulottuen metallikauden lopulle, keskiajan ja historiallisen kauden kynnykselle. Tämäkin suksityyppi on erityisesti pohjoisen levintänsä perusteella liitetty saamelaisuuteen. Kolarista tällainen suksi on löytynyt v. 1937 Nuottavaarasta (KOLARI 199), ja sen puuaines on radiohiiliajoitettu 1400-luvulle. Käyttöajankohdan on arveltu kuitenkin sijoittuneen lähemmäksi 1600-lukua (Huurre 1983: 295; Koivunen 1991: 134; Kostet 1982: 23; Itkonen 1938: 16-17; 1947: 49).

Näin Kolarin aineisto metallikausien osalta on pääosin epäsuoran viitteellistä. Uusia löytöpaikkoja on ohessa ryhmitelty siten, että ensin on laskettu sellaiset kohteet, joista nyt tunnetaan kivikaudentyyppisiä löytöjä sekä samalla metsälappalaiseen kulttuuriin viittaavaa perimätietoa tai muita elementtejä. Yhteensä tällaisia kohteita todettiin koko aineistosta 37 kpl. Metsälappalaistyyppiset kultturipiirteet kivikaudentyyppisten kohteiden yhteydessä ovat seuraavia:

*Pyyntikuoppia	14	kohteesta
*Kodansijoja (?)	8	"
*Lappalaisista kertovaa traditiota	6	"
*Lappalais- tai saamelaisperäisiä paikannimiä	5	"
*Kotaliesiä	2	"
*Peurahankaiden tai poroaidasten jäänteitä	2	"
*Ihmiskuvioinen kelomänty	1	"
*Kesähautoja	1	"

*Tieto kadonneesta rautakeihäästä	1 kohteesta
*Seitakivi (?)	1 "
*Purnu/asuinpaikkakuoppa	1 "

Yhdessä kohteessa saattaa kerralla esiintyä useitakin mainittuja traditiotekijöitä, siksi yllä esiteltyjä piirteitä on enemmän kuin itse havaintopaikkoja. Edelleen laskettiin sellaiset kohteet, jotka sisältävät lappalaisperäistä aineistoa ilman kivikaudentyyppisten esineellisten löytöjen välitöntä läheisyyttä. Tällaisia kohteita todettiin n. 50 kpl. Luonteeltaan nämä jakautuivat seuraavasti:

*Pyyntikuopat	15 kohdetta
*Kotaliedet	8 "
*Poroaitojen jäänteet	5 "
*Maininnat "lapinkentistä"	3 kohdetta
*Mahdolliset purnut	3 "
*Kodansijat	3 "
*Tiedot hautapaikoista:	
-lappalaishaudat	3 kohdetta
-hautasaaret	2 "
-lappalaisten kesähaudat	2 "
*Palvospetäjät	2 "
*Tiedot lappalaisten asuinpaikoista	2 "
*Lypsykaarteet	2 "
*Seitasaari	1 kohde
*Muinaissuksi	1 "

Osa kohteista on kuitenkin varmasti vasta historialliselta ajalta. Muita mahdollisesti metallikausiin liittyviä kohteita olivat
-länsisuomalaista hautaröykkiötä muistuttava rakenne (kohde 166)
-ilmeiset keittokuopat kolmesta kohteesta (90, 155, 207).

Esihistoriallistyyppiset metallilöydöt Kolarista jäivät edelleen erittäin niukoiksi. Ainoaksi tallennetuksi metallilöydöksi osoittautui Pasmajärven Tirrojärven rautakuona (kohde 90), joka löytöympäristönsä perusteella viittaa mahdolliseen järvimalmin hyödynnykseen jo esihistoriallisella ajalla, ts. rautakaudella. Esihistoriaan viittaavat myös tiedonannot maalöytöinä aikanaan esiin tulleesta, sittemmin kadonneesta rautakeihäästä (kohde 74) Väylänpäästä ja pronssisoljesta Venejärveltä. Muut tiedot kytkeytyvät selvästi historialliseen aikaan, mutta maalöytöinä edellisten lisäksi on mainittava tiedonannot
-rahalöydöistä Kolarinsaaren Simulta (kohde 227), mahdollisesti Kolarin ensimmäisestä talonpoikaisasutuksesta, johon samalla liittyy perimätietoa poisajetuista lappalaisista;
-lappalaisten poroaidan luota löytyneestä luuvartisesta puukosta Äkäsjoen Komulaisesta;
-löytäjän lappalaisiin yhdistämästä rautavasaralöydöstä soranottopaikalta Äkäslompolosta.

Keskeinen metallikauteen liittyvä esihistorian kysymys Kolarin seudulla onkin se, miten oikeastaan peuranpyynnin kautta tunnistettava metsälappalaiskulttuuri paikallisesti tänä aikana muuttui myöhemmin historialliselta ajalta tunnetuksi poronhoitokulttuuriksi? Pelkästään arkeologisten löytöjen pohjalta kuva kivikauden jälkeisestä, mutta talonpoikaisvaihetta edeltäneestä pyyntikulttuurista läntisen Metsä-Lapin alueella jää edelleen varsin fragmentaariseksi. Lähtökohtana on ajattelu, että yhtenä metsälappalaiskulttuurin merkittävänä muokkaajana lienee ollut jo kivikaudella alkanut, mutta varhaismetallikaudella voimistunut peuranpyynti, jonka Suomessa tiedetään paikoin jatkuneen aina 1800-luvulle saakka (ks. Halinen 1994: 2-4; 1995;

Korteniemi M.1990; 1991: 165-179; Hakala 1997; vrt. Aronsson 1991; Manker 1960; Kortesalmi 1996). Kolarissa aiemmat pyyntikuoppahavainnot olivat keskittyneet Ylläs-alueelle, mutta inventointi toi uusia pyyntikuopiksi tulkittuja havaintoja yhteensä 24 kohteesta. Näistä laajimmat sijaitsevat yllättäen kunnan eteläosissa Karjalaisentievoilla (72), jonka SE-osasta rekisteröitiin alustavasti kahdeksan pyyntikuoppaa, sekä Pasmajärven länsirannalla (kohteet 15, 90, 95-99, 102). Täällä yksittäishavaintojen lukumäärä noussee jopa 28:aan. Alueen erityisen rikas arkeologinen löydöstö luonteeltaan ulottuu aina kivikaudelta jopa rautakaudelle sekä elävän metsälappalaistradition kaudelle saakka. Mahdollisia hangasaitajärjestelmiin liittyneitä, ilmeisesti porotalouden tieltä peitettyjä matalia, entisiksi pyyntikuopiksi tulkittuja painanteita tavattiin ainakin kahdessa kohteessa, Taapajärvellä (89) sekä Sammalvaaran Kellostapulin Lamussa (107) poroaidasjäänteiden yhteydestä. Vuomen -tyyppisen kiila-aidan ja suurkuoppien avulla tapahtuneeseen ajopyyntiin puolestaan saattavat viitata suuret suppamaiset kuopat, joita havaittiin esihistoriallisten asutusjäänteiden läheisyydessä erityisesti Luosun alueella (kohteet 214-217) (vrt. Korteniemi M.1991).

Tiedot lappalaistyyppisistä asuinpaikoista jakautuvat Kolarissa "lapinkentiksi" sekä muiksi maininnoiksi lappalaisten asuinsijoista. Näihin viittaavat myös analogisesti saamelaiskulttuuriin liitetyt liesityypit, joita ovat kodansijoista tunnetut kivikehät (vrt. Itkonen I 1984: 183 ff.) sekä viimeaikaisen tutkimuksen muinaiseen talviasumiseen liittämät korkeahkot, tulisijaa muistuttavat, usein suorakaiteenmuotoiset latomukset (Hamari 1996; Halinen - Hamari 2000: 162-164). Näitä on kiinnostavalla tavalla tullut Kolarissa esiin lähes pelkästään Äkäslompolon seudulta (mm. kohteet 34, 39, 40, 224). Esimerkkinä "lapinkentästä" voidaan mainita kohde 46 Äkäsjokisuun Mannajärveltä, jossa kivikaudentyyppisiin löytöihin liittyy avoin alue eri-ikäisine kiinteine rakenteineen, koostuen mm. kookkaasta liedenpohjasta ja rakennusten perustoista. Alueelta tunnetaan myös hyvin voimakasta perimätietoa metsäsaamelaisista ja erityisesti kalastusoikeuksiin liittyvää historiallista aineistoa Suonttavaaran saamelaisista (Vahtola 1991 b: 258; vrt. Paulaharju 1962: 191) sekä myöhemmin myös yhteyksistä Kaaresuvantoon, Palojoelle ja Aareanivaan. Asumiseen liittyvät myös kodansijoiksi tulkitut kohteet ja sellaisista kertovat traditiotiedot tai paikannimet: useista kota-nimen sisältävistä paikoista löytyy asumusjäänteitä, kuten kohteesta 138 Teuravuoman Kotatieva 1, jossa asumusjäänne kairanäytteen perusteella vaikuttaa kuuluvan historialliseen aikaan, mutta läheisen painannejäänteen kerrostuneisuus viittaa esihistoriaan.

Tiedot haudoista puolestaan jakautuvat kolmeen lajiin: maan alta löytynyt hiiltynyt maavärjäytymä oli kansanomaisesti tulkittu "lappalaiseksi hauturaksi" (kohde 13 Sieppijärvellä). Hautasaaret (kohteet 42 ja 92) sekä muut kesä- tai väliaikaishautaukset voivat olla joko yksittäisiä (kohde 5 Ylläsjärvellä ja 114 Naamijoella) tai kalmistomaisia (kohde 131 Ruokojärven Ämmäntievat).

Seitakulttiin viittaavia palvospuukohteita Kolarista löytyi yhteensä neljä: mahdollisesti vanhinta traditiota edustaa perimätieto Pasmajärven Seitasaarella palvotusta paksusta leppäpuusta (kohde 91), jonka kanto löytyi paikalta. Luosun seudulta rekisteröityjen kahden kelomännyn ihmiskuviot ajoitettiin Rovaniemen Metsäntutkimuslaitoksen puulustolaboratoriossa 1830- ja 1870-luvuille (kohteet 173 ja 193) tutkija Mauri Timosen johdolla. Seutu on tuolloin kuulunut Suikin lapinsuvun palkiseen. Myöhäiseksi saamelaisperäiseksi palvos- tai kulttipuuksi on tulkittu myös Siepin Pekan Taikamänty (136) Venejärven Mäntylehdosta; puun käytön tiedetään päättyneen parantajan ja ennustajan traditiota ylläpitäneen Pekan kuolemaan v. 1928, mutta yliluonnollisia uskomuksia puuhun liitetään edelleenkin.

Vasta historialliselta ajalta ovat selvästi myös säilyneet poroaitojen jäänteet, joskin poronhoitoa on osoitettu Pohjoiskalotilla harjoitetun jo rautakaudella (mm. Aronsson 1991; Kortesalmi 1986: 22 ff.; Halinen - Hamari 2000: 164; Itkonen II 1984: 74). Poron lypsämiseen liittyvistä kaarrepaikoista ei

enää löytynyt selviä jäänteitä, mutta tällaisten kohteiden ilmoitetut sijaintipaikat tarkastuksen yhteydessä kirjattiin Mannajokivarresta (180) sekä Lompolojärven Kenttävaarasta (143). Muistitietoluetteloon tallennettin myös muita tietoja lypsykaarteista, esim. Kurtakosta ja Äkäslompolon alueelta.

Perinnetietoluetteloon saadut merkinnät heijastavat nykykolarilaisten käsityksiä muinaisista lappalaisista. Luetteloon saatiin tarkastamattomia mainintoja lappalaisista tai heihin liittyvistä paikoista yhteensä 53 kpl, joka muodostaa n. 30 % kaikista tarkastamattomista tiedonannoista. Kylittäin tiedonannot lappalaisista jakautuivat seuraavasti:

*Äkäsjokisuulta	10 mainintaa
*Äkäslompolosta	8 "
*Venejärveltä	7 "
*Kurtakosta	5 "
*Aalisjärveltä	4 "
*Aitamänniköstä	4 "
*Koivumaasta	3 "
*Sieppijärveltä	3 "
*Pasmajärveltä	2 "
*Saarenputaalta	2 "
*Vaattojärveltä	2 "
*Hannukaisesta	1 maininta
*Hietasesta	1 "
*Sammalvaarasta	1 "

Useat ovat myöhäisiä ja ne perustuvat yhä paikkakunnalta tunnettujen lapinsukujen, entisten raitioiden poronhoitoalueisiin vielä 1900-luvun alussa. Osa taas voi perustua tiedonantajien oletuksiin entisestä lappalaiskulttuurista: jotakin tiettyä havaintoa tai ilmiötä on selitetty muinaisten lappalaisten toiminnalla. Osalla perimätiedosta on kuitenkin selvästi osoitettavissa oleva historiallinen tausta jopa useiden sukupolvien takaa. Sisällöllisesti maininnat jakautuvat seuraavasti:

Tiedot	*kotasijoista tai -kentistä	11 kpl
	*muista lappalaisten asumasijoista	10 "
	*lypsykaarteista	6 "
	*"ikivanhoista" poroaidoista	6 "
	*niliaitoista	2 "
	*lappalaisten käräjäkivistä	2 "
	*pyhistä paikoista	2 "
	*saivovesistä	1 "
	*lappalaisen kätköstä	1-2 kpl
	*lappalaisten nimiä sisältävistä merkintämännyistä	1-2 kpl
	*nahanmuokkausvälineenä käytetystä kivestä	1-2 "
	*siepakantekijöistä	1-2 "

Lisäksi esiintyy viittauksia paikannimistöön.

Historiallisesti Kolarin tiedetään kuuluneen ns. Tornion eräalueeseen aina 1500-luvulle saakka (Jaako 1996: 12). Tämä merkitsee sitä, että vuoteen 1553 mennessä Tornion ja Ylitornion

talonpojat olivat hankkineet kalastusoikeuksia tärkeimmiltä ja suurimmilta Lapin järviltä. Tuolloin Kolarista oli Pellon talonpojille varattu Vaatto-, Sieppi-, Ylläs- ja Aalisjärvet (Lundholm 1991: 258). Sekä saamelaisten että talonpoikien yhteisiä kalastusoikeuksia mainitaan saman vuoden kalastusluettelossa Manna- ja Pasmajärvistä (Vahtola 1991 b: 258, 262, 265). Tuolloin myös ns. lapinkylät alkoivat muodostaa verotusyksiköitä. Näyttäisi siltä, että verotettavat lapinkylät olisi määritelty osittain poropaimentolaisuuden perusteella siten, että Enontekiön Suonttavaarasta etelään olevat alueet Muonion- ja Tornionjokien alaosassa eivät kuuluneet lapinkyliin (vrt. Itkonen I 1984: 122; Vahtola 1991: 258, 262, 265). Ns. lapin ja lannan välinen raja vahvistettiin v. 1584 nykyiselle Enontekiön ja Muonion kuntien rajalle Sonkamuotkaan (Vahtola 1991 b: 258). Vasta tältä ajalta tunnetaan Kolarista ensimmäinen talonpoikaisuudisasukas Pekka Kolari Rautalammilta (ks. Vahtola 1991 a: 227-229). Näyttäisi siltä, että alisen Tornionlaakson erätalonpoikaisvaikutus jo keskiajalta lähtien aina Sonkamuotkaan saakka oli ollut niin vahva, että se olisi merkittävästi heikentänyt nykyisen Kolarin/Muonion alueen lappalaisväestön yhteisöllistä organisoitumista kyliksi samaan tapaan kuin pohjoisempana Tornion-Lapissa tai idässä Kemin-Lapissa (vrt. Itkonen I 1984: 114). Tornion otetta eräalueista ilmeisesti vahvisti suora ja helppo etelä-pohjoissuuntainen kulkuyhteys Väylänvartta ja toisaalta sen sivujokia pitkin kohti luodetta ja koillista.

Mitä siis varhaisimmissa historiallisissa lähteissä tiedetään Kolarin seudun metsälappalaisista? Tässä yhteydessä viittaan Itkosen (I 1984: 122) selvityksiin, sillä kaikkia vanhimpia kirjallisia mainintoja ei vielä ole systemaattisesti käyty läpi. Itkonen oli 1500-luvun asiakirjoista havainnut, että Enontekiön Suonttavaaran kylästä etelään päin asuvat lappalaiset eivät olleet koskaan olleet paimentolaisia, vaan metsästäjiä ja kalastajia. Tämän mukaan vaikuttaisi siltä, että vielä 1500-luvulla ilmeisesti mm. Kolarin seudun lappalaiset eivät olisi tunteneet pienimuotoistakaan poronhoitoa. Hän arveli ns. alkuperäisten metsä- ja kalastajalappalaisten hävinneen Kolarista 1700-luvulla, mutta muuttoliikettä tunturialueelta ja lännestä tapahtui senkin jälkeen (Itkonen I 1984: 95). Edelleen vuodelta 1740 on tieto, että ne tornionlappalaiset, jotka asuvat lähempänä ruukkeja ja Ylitorniota, ovat vähäporoisia metsälappalaisia (Itkonen I 1984: 122). Ilmeisesti siis tuohon mennessä poroja jo hoidettiin jossain määrin Kolarinkin alueella. Oliko poronhoito täällä siis puhtaasti vain tuontia tunturiseudulta? Ja oliko pohjoisen ja etelän välinen liikenne vasta tuon ajan ilmiö?

Erään määritelmän mukaan metsälappalaisiksi on kutsuttu nimenomaan metsäseudusta toimeentulonsa hankkineita saamelaisia. Näiden havumetsäalueen saamelaisten ensisijainen elinkeino oli järvikalastus riistanpyynnin ohella. Tällaisen metsäsaamelaiskulttuurin mainitaan säilyneen mm. Tornion ja Ruotsin Lapissa 1900-luvun alkuun asti sijoittuen etenkin sisävesistöihin. Kulttuurin edustajat harjoittivat myös puolinomadistista metsäporonhoitoa sekä vetoporojen pitoa, ja omaksuivat 1900-luvulla lehmikarjanhoidon (Vorren - Manker 1976: 125-129; ks. m. Kortesalmi 1996: 37-39). Tämä kuvaus sopii hyvin muutamiin Kolaristakin viimeksi tunnettuihin lapinsukuihin, joista Itkonen (I 1984: 95) mainitsee Siepit, Suikit, Vasarat ja Vettaiset (ks. m. Paulaharju 1962: 60-76). Näitä on pidetty metsäseutujen porolappalaisina, ns. raitioina, jotka Lapin eteläisissä pitäjissä olivat talonpoikien palveluksessa hoitaen heidänkin porojaan. Raitioita tiedetään olleen Muoniossa, Kolarissa, Turtolassa, Ylitorniolla, Rovaniemellä ja Tervolassa. Ainakin Tornionjokiseudulla he aikanaan paimensivat poroja ympärivuotisesti (Itkonen I 1984: 127-128). Tämä lienee ollut tilanne ennen suomalaistyyppiseen paliskuntajärjestelmään siirtymistä v. 1898 (Kortesalmi 1996: 189). Kolarin raitioista viimeisimpien, Suikkien, paimennusalue sijaitsi kunnan luoteis-, pohjois- ja koillisosissa aina Muoniota ja Kittilää myöten, kun taas Unga -suku toimi kunnan eteläosassa. Myös Vasaroilla oli alueita kunnan koillis- ja itäosissa. Mahdollisesti joillakin myöhemmillä porotalonpojilla on ollut sukusiteitä muinaisiin metsä-/porosaamelaisiin. Eri muistitietolähteiden mukaan Kolarin taloissa oli yleistä pitää keskimäärin neljää vetoporoa aina viime sotaan saakka (Oksala 1999 c: 18).

Historiallinen aika alkaen n. 1550 j.Kr.

Maaperässä säilynyt historiallisen ajan arkeologinen aineisto tarjoaa tietoa erityisesti elinkeinojen kehityksestä. Jo edellä mainitut ensimmäiset kirjalliset lähteet Kolarista koskevatkin juuri eteläisten - lähinnä pellolaisten - talonpoikien kalastusoikeuksia vuoden 1553 eräjärviluettelossa (Lundholm 1991: 282-283). Nämä virallistetut eräjärvet olivat siis Pasma-, Vaatto-, Sieppi-, Ylläs-, Aalis- ja Ruokojärvi. Lisäksi Mannajärvellä oli kalastusoikeuksia sekä Suonttavaaran saamelaisilla että Armassaaren talonpojilla (Vahtola 1991: 258). Mahdollisesti juuri Kolarin Pasmajärvi oli myös Peltojärven saamelaisten nautinnassa, koska vuodelta 1579 on säilynyt käräjäpöytäkirja, jossa he valittivat Matarengin ja Juoksengin talonpoikien häiritsevän kalastusta ja majavanpyyntiä täällä (Vahtola 1991 b: 265).

Yllä esiteltyyn taustaan liittyviä talonpoikien kalakenttiä oli ennen vuotta 1997 Kolarista rekisteröity kahdesta kohteesta, nimittäin Ylläsjärveltä (kohde 24) sekä Äkäslompolosta (kohde 38) (Kotivuori 1989 a). Tosin jälkimmäinen on historialliselta taustaltaan myöhäisempi kytkeytyen vasta järvikylien talonpoikaisasutuksen alkamiseen, joka täällä tapahtui vasta 1740-luvulla (ks. Teerijoki 1993: 23). Ilmeisesti ainakin jo 1500-luvulta periytyviä eräjärvitukikohtia merkittiin lisäksi Pasmajärven Siikakentästä sekä Vaattojärven Kenttäniemestä (kohde 130).

Inventoinnissa kartoitettiin siis tietoja myös nykyisten kylien ensimmäisistä talonpoikaisista asuinsijoista, joista kronologisesti varhaisinta edustaa kohde 227 Kolarinsaaren Simulla. Näille seuduin kerrotaan Pekka Kolarin asettuneen 1580-luvulla ajettuaan ensin paikalta pois "suuren lappalaisjoukon" (Paulaharju 1962: 12; Vahtola 1991 a: 227). Tiedonannon mukaan paikalta on aiemmin mainittujen rahojen lisäksi löytynyt myös lappalaisiin viittaavaa esineistöä, joka kuitenkin on sittemmin joutunut Ruotsiin tai Norjaan. Toisaalta alue edustaa Kolarin vanhinta viljelymaisemaa, jonka Pekka todennäköisesti raivasi kaskeamalla oltuaan kotoisin Savon Rautalammin sysi- ja kaskimailta (ks. Jaako 1971: 120; Kolari 1996: 21; Vilkuna 1996; Vahtola a 1991: 227-229; Lokio 1997: 115). Muita tietoja ensimmäisistä talonpoikaisasutuksista on merkitty mm. Ylläsjärveltä (kohde 5), Luosujärveltä (kohde 26), ja muistitietoluetteloon Kurtakosta sekä Vene- ja Sieppijärveltä. Historialliseen aikaan tulkittuja rakennusten, asumusten, osin niittylatojen ja Kolarille ominaisten, hiekkatörmiin kaivettujen väliaikaisasumusten, multakotien jäänteitä merkittiin kartoille yhteensä 78 kpl. Viljanjauhamiseen ja joissakin tapauksissa sahaukseenkin liittyviä myllynpaikkoja merkittiin jokien ja purojen varsilta 13 tapauksessa. Esim. Vaattojärven talonpoikaismyllyistä Kenttäojalta on lisäksi kattava esitys kylähistorian kirjassa (Jaako et al. 1995: 260).

Aiempaan viitaten epäselväksi on jäänyt se, milloin Itkosen (I 1984: 122, 124-125) mainitsemat "alkuperäiset" metsälappalaiset mahdollisesti alkoivat esim. Kolarin seudulla hoitaa poroja, ja missä määrin suhteellisen myöhäinen raitioporonhoidon malli edusti paikallista alkuperäiselinkeinoa, vai oliko siinä kyseessä puhtaasti tunturi- ja talonpoikaisporonhoidon yhteissovellutus metsäseutuun, joka talonpoikaisasutuksen tihentyessä olisi aluksi yleistynyt uutuutena. Kurtakon Vanhan tilalta on kuitenkin perimätieto lappalaisten lypsy- ja kotakentästä, joka olisi jäänyt kylän ensimmäisen maatalousasutuksen alle ilmeisesti jo 1680-luvulta lähtien (Jonne Vanha 1997; Paulaharju 1962: 10; Teerijoki 1993: 18). Tiedot viittaisivat täysipainoisen, poroja lypsävän, läntisen metsäsaamelaiskulttuurin suhteellisen varhaiseen olemassaoloon seudulla (vrt. Kortesalmi 1996: 25-27). Joka tapauksessa inventoinnissa kartoitetut vanhat, vielä säilyneet poronhoitorakennelmat varmasti ovat suhteellisen myöhäisiä ja peräisin historialliselta ajalta. Aita-alueiden käyttöikien ja siten poronhoitotradition arkeologinen ajoittaminen olisi kuitenkin yksi tärkeä tulevaisuuden

tutkimustehtävä (vrt. Aronsson 1991). On huomioitava, että perimätiedon mainitsemista lypsykaarteista tarkastetuissa kohteissa (180 ja 143) selvästi havaittavat fyysiset merkit maastossa olivat kokonaan hävinneet, kun taas erotusaitojen jäänteet olivat runsaita. Arkeologisina kohteina rekisteröidyt aidat (n:ot 54, 82, 89, 107, 135 ja 224) sijaitsevat Ylläsjokivarressa, Nuottavaaran Hirvasjärvellä, Taapajärvellä, Sammalvaaran Lamussa, Hinttajärvellä ja Äkäslompolon Isolla Kaupinjärvellä. Myös Yllästievalta merkittiin uutena havaintona vanhakantaisia aidasjäänteitä (kohde 39). Näiden lisäksi kartoille merkittiin 14 muuta tarkastamatonta erotusaitaa ja kaksi lypsykaarretta.

Teollinen kulttuuri alkoi Kolarin seudulla vaikuttaa jo varhain 1640-luvulla Pajalan Köngäsen ruukin perustamisesta lähtien (ks. Paulaharju 1923: 55-72; Awebro 1993: 361 ff.). Ruukki valtasi metsämaita nykyisellä Suomen puolella mm. Sieppijärvelle asti käyttäen asiamiehenään Sieppi-nimistä lappalaista, jolle ruukki myönsi nautintaoikeuden alueen vesiin ja muihin luonnonantimiin palkkiona (Paulaharju 1962: 37-43). Sieppijärvi oli myös ensimmäinen talonpoikaisasutuksen saanut järvikylä 1670-luvulta lähtien (Teerijoki 1993: 18). Kolarin asukkaiden on kerrottu erikoistuneen sysimiilujen polttoon ja hiilitoimituksiin ruukille (Paulaharju 1923: 62). Tästä jäänteenä lähinnä Lappean seudulta merkittiin kartoille seitsemän miilunpohjaa, joita yleensä on vaikea havaita maastossa, sillä miilut lienee valmistuttuaan tyhjennetty hiilistä pohjia myöten. Esimerkkinä miilualueesta numeroitiin vain yksi kohde Yliseltä Jauhokankaalta (kohde 119).

Tiedot Ristimellan - Juvakaisenmaan - Sainkankaan seudun malmiesiintymistä on kytketty jo ruukin toiminnan alkuvaiheisiin 1600-luvulla (mm. Manner - Tervo 1988: 76-77; Ojala 1997: 355; vrt. Paulaharju 1923: 55-72), vaikka yhden historioitsijan (Awebro 1993: 379) mukaan esiintymän olisi löytänyt vasta toimelias ruukinpatruuna Steinholz toimikaudellaan 1740-80. Ilmeisesti tällöin on kyseessä ollut jonkinlainen virallinen valtaus. Laajempia koelouhintoja lienee täällä suoritettu vasta 1840-luvulla, jolta ajalta vanhimmat malmikuopastot lienevät pääosin peräisin Ristimellassa (kohde 226), Juvakaisenmaalla ja Sainkankaalla (kohde 174) (ks. Jaako P.1994: 15 sekä viite Laine 1952: 386-398). Alue on kulttuurihistoriallisesti merkittävä arkeologinen jäänne Kolarin Rautaruukki Oy:n kaivostoiminnan (n. 1975-1990) edeltäjänä, Suomen suurimpana rautamalmivarana mainitun esiintymän alueella (Manner - Tervo 1988: 76-77). On mahdollista, että myös Äkäsjokisuun kalkkiesiintymät olisivat löytyneet jo Köngäsen ruukin toiminnan alkuvaiheessa, ja että kansanomainen kalkinpoltto täällä mm. ruukin tarpeisiin olisi alkanut tuolloin, sillä kalkkikiven hyödynnys raudanvalmistuksessa on juuri 1600-luvun keksintö (Lehtinen 1998: 8). Uuneissa kalkkia on Äkäsjokisuulla poltettu (ks. Paulaharju 1923: 141 ff.) aina Partek Oy:n kalkkikaivoksen ja sementtitehtaan perustamiseen saakka v. 1968. Vanhakantaisia uuneja ja hakkaamalla louhittuja kaivantoja alueelta merkittiin kartoille seitsemän, ja tarkastusraportit laadittiin kahdesta kohteesta (181 ja 197), joista varsinkin ensinmainittu 14 uunin ryväs maantien varressa olisi sopiva matkailunähtävyyskin kunnostuksen jälkeen. Kannattamattomuussyistä Kolarin kaivosteollisuus lopetettiin jo 1990-luvun alkuun tultaessa, vaikka malmi- ja mineraalivaroista suurin osa jäi vielä hyödyntämättä (ks. Väänänen 1998: 70). Näin myös modernin ajan teollisuusinfrastruktuurit, ts. tehdasrakennukset ja hylätyt rautatiet alkavat muodostaa antikvaarista arvoa sisältävää museomaisemaa (Oksala 1999 b: 37).

Tervanpoltto lienee Tornionlaaksossa ollut lähinnä talonpoikainen oheiselinkeino, joka Kolarin seudulla lienee alkanut vasta maatalousasutuksen vahvistuttua, kun tervan tuotanto jo 1600-luvulla paikoin Pohjanmaalla ja Kainuussa oli muodostunut peräti pääelinkeinoksi (ks. Talve 1979: 79-81). Asiakirjojen mukaan tornionlaaksolainen tervanpoltto näyttäisi olleen hiljaista aina 1700-luvun puoliväliin saakka, jolloin tuotanto vasta alkoi vilkastua (Teerijoki 1993 b: 94, 413; Portin 1968: 218). Yksi syy tähän kehitykseen lienee talonpoikaisasutuksen harvalukuisuus alueella vielä 1600-1700 -luvuilla (ks. Jaako P. 1994: 13; Jaako K. 1994: 4-7, 31; 1995: 146-147), ja toinen ehkä se,

että Köngäsen ruukin sysitarpeiden tyydyttäminen verotti lähiseudun asukkaiden voimavaroja. Historiankirjoituksessa Tornionlaakson tervanpolton katsotaan jääneen suhteellisen merkityksettömäksi (Teerijoki 1993 b: 94). Arkeologinen maastoaineisto antaa tilanteesta kuitenkin toisenlaisen kuvan, silä tervahautojen jäänteet ovat erittäin leimallinen piirre alueen metsä- ja vesistökulttuurijäämistössä. Muonion- ja Tornionjoen sekä niiden sivujokien rannoilta merkittiin inventoinnissa kartoille 94 havaintoa, joiden lisäksi useita rakenteita sisältäviä löytöpaikkoja rekisteröitiin tutkimuskertomuksiin yhdeksästä kohteesta (n:ot 49, 52, 55, 58, 130, 142, 172, 187, 219). Paulaharju (1923: 132-140) kertookin tervanpolton olleen erityisen yleistä Kolarissa 1800-luvulla. Vaattojärveltä vanhimmat perunkirjamaininnat tervasta tunnetaan vasta 1840-luvulta (Kylmämaa 1995: 69). Kolarissa tervanpoltto yleistyi niin, että taitavia tervamestareita pyydettiin muihinkin pitäjiin neuvojiksi (Paulaharju 1923: 132 ff.). Tervanmyynti tynnyreitä uittamalla Tornioon ja Hedenäsiin edisti myös talonpoikien siirtymistä rahatalouteen, ja parhaimmillaan tervahautoja oli joka kylässä useillakin taloilla.

Maatalouden ohella Kolarissakin tärkeimmäksi elinkeinoksi 1800-luvun lopulla nousi metsätalous. Ensimmäiset metsänhakkuusavotat alkoivat täällä 1870-luvun alussa kunnan eteläosista, ja vuosisadan lopulla ne olivat laajenneet pohjoiseenkin (Jaako, K. 1994: 85-87). Ilmeisesti yksi varhaisimpia savottakämppäalueita on tyypin eteläisin inventointihavainto Kuuselankylässä, pääosin Naalastojoen länsirannalla ja Karjalaisentievojen itäpuolella (kohde 173) käsittäen parisenkymmentä hirsisalvosrakennuksen ja multakodan jäännettä. Muita laajahkoja, ilmeisesti hakkuisiin liittyneitä asumusjäänneryhmiä rekisteröitiin viidestä kohteesta (n:ot 83, 85, 87, 101 ja 192) Hirvasjärveltä, Aalisjoelta, Hirvasjängältä, Isolta Karijärveltä sekä Valkeajoelta. Erityisesti jokivarsissa sijainneita kämppäryhmiä lienee hyödynnetty myös uitoissa, ja erityiseksi uittotukikohdaksi oli rakennettu vielä 1950-luvulla toiminut Uiton Kämpän alue Kurtakossa Ylläsjokivarressa (kohde 50) sisältäen mm. tallin, saunan, tupien ja kaupan jäänteet. Uittoihin liittyneitä patoja merkittiin 19 kohteesta, useissa tapauksissa vahventamalla vielä perus- ja topografikartoilla painettuina näkyviä merkintöjä. Tornion- ja Muonionjoen sekä niiden sivujokien uitot päättyivät vuoteen 1971 mennessä (Lehtimäki - Matti 1991). Savottamuistot ja jokivarsien uittojäännetyypit (kanavat, uittokourut, lautansidontapaikat, puomit) muodostavat oman kulttuurihistoriallisen jäänneryhmänsä, joka vaatii tulevaisuudessa alaan erikoistunutta dokumentaatiota maastotyönä. Muonion- ja Tornionjokien pääväylän lisäksi Kolarin uittojokia ovat olleet ainakin Ruokojoki, Pasmajoki, Venejärven Vähäjoki, Venejoki, Vaattojoki, Naalasto-, Naami-, Kuer-, Ylläs- ja Äkäsjoet (Kylmämaa 1995: 81; Lehtimäki - Matti 1991).

Lähihistorian muinaisjäännöstyyppeinä kartoille merkittiin neljä jatkosodanaikaista metsäkaartilaiskorsua Venejärven ympäristöstä, jossa näiden lisäksi on muistomerkiksi kunnostettu Mäntyojan korsu, nykyisellään tunnettu nimellä Kärsimysten Maja. Metsäkaartilaisuutta on pidetty rintamakarkuruuden muotona, joka Kolarissa oli seurausta voimakkaasta maanalaisesta vasemmistolaisuudesta varsinkin 1920-luvulta lähtien keskittyneenä Venejärven kylään, ja varsinkin sieltä sodan jälkeen kansanedustajaksi nousseen Eemeli Lakkalan aatteellisen toiminnan vaikutuksesta (Lackman 1991: 9-14, 94-97; Puuronen 1996). Esimerkkinä muista tyypillisistä sotajäänteistä rekisteröitiin Naalastojoen Sillankorvasta vartio- ja väijyntäpaikka ampumapoteroineen ja valleineen (kohde 106). Lapin Sodan muistomerkkinä tallennettiin Kurtakon Palovaarasta saksalaisten v. 1945 polttaman rakennuksen raunio, jonka liuskekivileivinuuniin liittyvä savuhormi (kohde 201) muodostaa maisemallisen kiinnekohdan. Muita sotajäänteitä merkittiin kartoille kymmenestä kohteesta hakaristisymbolilla.

Selvästi historiallisen ajan pyyntilaitteina säilyneitä rakennelmia rekisteröitiin kahdesta kohteesta, ketun käpälälauta (n:o 77) Näläntöjärveltä sekä mahdollinen metsäkanalinnun loukku (kohde 82)

Hirvasjärveltä. Kartoille merkittiin myös tiedonantoja mm. entisestä Vekarasaaren lohipadon paikasta Muonionjoessa sekä mahdollisesta karhunloukusta Venejärven Kelhujupukasta.

Kolarista tallennetut tiedot kivilatomuksista näyttävät pääosin koskevan rajapyykkejä tai sellaisia muistuttavia rakennelmia. Tällainen rekisteröitiin Aalisjärveltä (n:o 80). Lisäksi muita tiedonantoja merkittiin kartoille neljästä kohteesta. Myös inventoinnin jälkeen on saatu tietoja useista ikivanhoista rajapyykeistä, jotka vaativat erikoistuneita lisätutkimuksia. Vanhoja hallintorajapyykkejä on kartoittanut Kyösti Julku (1991), mutta tutkimaton aihe on mm. vanhojen Lapin rajojen etenemisen vaiheet ja niiden mahdollinen pyykitys kohti pohjoista ennen Sonkamuotkaan pysäytettyä rajaa v. 1584.

Kolarille ominaiset laajat suoalueet ovat vaatineet tierakennelmia, jollaisista esimerkkinä on rekisteröity Venejärven ja Kurtakon välinen Telatiereitti (kohde 202) erityisesti sitä koskevan entisöintisuunnitelman johdosta luonto- ja kulttuuripolkutarkoitukseen (Lappalainen 1998). Muista, osin vielä muutamia kymmeniä vuosia sitten käytetyistä reiteistä merkittiin linjauksia ainakin Pasma- ja Vaattojärven välisestä 'Rökästiestä', Vaattojärven ja Kolarin välisestä Kirkkotiestä sekä Sieppijärven ja Lappean välisestä postitiestä.

Muita yksittäisiä historiallisen ajan jäänteitä olivat mm. tiedonannot plooturahalöydöstä Ruokojärven Karilasta, tanssikukkuloista Äkäsjokisuulta, Venejärveltä ja Koivulan Kunnittajalta, sillanjäänteestä ja pontikkatehtaasta Äkäsjokisuulta, maalöytönä nousseesta pajajäänteestä Kolarinsaaresta sekä 1900-luvun alun nimikaiverruksista Kuerlinkkojen kalliossa (kohde 200).

Historiallisen vaiheen kohteiden rekisteröinnissä tutkimustaloudellisista syistä noudatettiin periaatetta, että ainoastaan laajat, useita maatuneita ja raunioituneita rakenteita käsittävät kohteet dokumentoitiin, sillä myöhäisen ajan jäänteiden määrä helposti alkaa korostua johtuen niiden tuoreudesta, säilyneisyydestä ja havaittavuudesta verrattuna esihistoriallisiin jäänteisiin. Yksittäishavainnot merkittiin pelkästään kartoille. Historiallisena aikana painottuu myös jatkuva maankäytön tehostuminen, joka puolestaan aiheuttaa häiriötekijöitä esihistoriallisten kohteiden tunnistamiselle. Näin rekisteröityjä, historiallisiksi ajoittuvia havaintoja koko v. 1997 kerätystä aineistosta oli kaikkiaan 71 kohteesta, ts. vajaat 40 %:ssa tapauksista. Yksinomaan historialliseen kauteen liittyviä kohteita oli 28, ts. 15 % kerätystä aineistosta.

Kohteiden uhanalaisuus

Kohteiden kuntoa ja maankäytön niille aiheuttamia uhkia tarkkailtiin maastossa kunnasta saatujen maankäyttökarttojen sekä paikallista päätöksentekoa koskevan tiedotuksen kautta, jotta kohteiden säilyminen ja suojelua koskeva tiedonkulku edelleen toteutuisivat. Erityyppisiä uhkatilanteita nousi esiin ainakin15-20 tapauksessa. Näistä vakavimpana voidaan pitää sellaista, jossa ennestään tunnettu kohde on tuhoutunut myöhemmän maankäytön seurauksena ilman, että muinaismuiston olemassaoloa on huomioitu. Tällainen tilanne näyttää langenneen kohteen 32 osalle, jota tarkastuksen yhteydessä 1998 ei enää löytynyt alueelle v. 1997 kaivetun laajan viemäriputken peittäessä kohteen sijaintipaikaksi ilmoitetun alueen. Luontaisesti herkimpiä tuhoutumaan ovat puiset jäänteet, joista yleisimpiä ovat vanhakantaiset poroaidat. Tähän ryhmään kuuluvat myös harvinaiset ihmiskuvioiset kelomännyt Luosusta (kohteet 173 ja 193), jotka kaipaavat nopeasti jonkinlaista pelastusratkaisua.

Löytymistavan pohjalta uhkaa näyttää yleisesti liittyvän hiekanottojen seurauksena tavattuihin kohteisiin. Tällaisia tapauksia, joissa hiekanottojen voidaan epäillä jatkuvan, todettiin ainakin

kolmessa kohteessa (n:ot 158, 159 ja 147) Saarenputaan Siukovaarassa ja Teuravuoman Kustintievalla. Ehkä vieläkin useammissa tapauksissa kohdetta rasittaa päivittäinen ihmistoiminta, joka kuluttaa maaperää ja paljastaa mineraalimaata kävelemisen tai kulkuneuvojen käytön seurauksena. Tällaiseen ryhmään voidaan liittää esim. polkujen pohjista tehdyt liesikiveyslöydöt tai erityistapauksena kohde 49 (Kurtakko, Järvenpää), jossa vapaa-ajantoiminnan ja mahdollisen huviloiden lisärakentamisen epäiltiin tuhoavan herkkiä jäänteitä hiekkapohjaisessa maastossa. Asiasta tiedottaminen johti alueella Museoviraston suorittamaan koekaivaukseen syksyllä 1997 (Vanhatalo 1998).

Aktiivista tiedotustyötä on voitu suorittaa muutamien esiintulleiden maankäyttösuunnitelmien yhteydessä. Näitä ovat olleet kaavoitus- ja rakennussuunnitelmat, joissa antikvaarisen tiedotuksen kohteena ovat olleet viranomaistahot, kuten kunnan rakennustarkastaja, tekninen osasto ja kunnanhallitus, Ympäristökeskus ja Metsähallitus. Toimet koskevat kohteita 15 Pasmajärven Tirroniemessä, 38 Äkäslompolossa, sekä Äkäsjokisuun rantakaavasuunnitelmaa, joka sisältää neljä rekisteröityä kohdetta (48, 179, 186, 191) useiden muiden muinaismuistotyyppisten havaintojen ohella. Yksi tapaus (kohde 226) koskee yksityismaan myyntisuunnitelmia, joista myöhemmän maastokäynnin yhteydessä lokakuussa 1999 näytettiin tiedottamisen seurauksena luovutun mm. poistamalla myyntikyltit.

Merkittävä maisemaa muuttava ja muinaismuistoja tuhoava tekijä Lapissa on metsätalous karkeine menetelmineen, raskaine koneineen ja ojituksineen. Metsätalouden suunnitelmat eivät näy ennakkoon pelkästään maastoa tarkkailemalla. Inventointikesän jälkeen suoritetuilla retkillä on havaittu useita tapauksia, joissa hakkuut ovat hävittäneet muinaismaisemaa: Vuonna 1997 poroaidan jäänteiden perusteella kohteeksi 54 määritetty löytöpaikka Ylläsjoen pohjoispuolen Takasaajossa oli v. 1999 lähes kokonaan hävinnyt maisemasta edellisvuoden (1998) hakkuiden seurauksena, ja Pasmajärven Säynäjäjärven kohteessa 96 paikalle ilmestyneet jätepuut ja pyörien aiheuttamat urat estivät pyyntikuoppien uudelleen löytymistä. Myös kohteen 174 ympäristö on hakattu lokakuun 1999 ja heinäkuun 2000 välisenä aikana. Arkeologinen kulttuurimaiseman suojelu vaatiikin näin välittömiä muinaismuistojuridisia yhteyksiä sekä virallista ja säännöllistä maankäyttö- ja metsätaloussektorin valvontaa ja organisointia esim. Metsäkeskusten kautta.

LOPUKSI

Kolarin kunnassa nyt suoritettu muinaismuistojen kartoitus on ollut luonteeltaan ns. yleis- tai perusinventointi, jossa on mahdollisimman taloudellisin keinoin pyritty saamaan käsitys rajatun alueen esihistoriallisesta ja historiallisen ajan arkeologisesta jäämistöstä ja sen ilmenemisestä pitkällä aikavälillä luonnon- ja kulttuurimaisemassa.

Muinaismuistot eivät Kolarissakaan ole harvinaisia, sillä ihmistoiminta on ollut täällä mahdollista jo lähes 10 000 vuoden ajan tietyin edellytyksin. Inventointikesän jälkeenkin alueella on ilmennyt vahvaa lisätutkimustarvetta maastosta alkaen, sillä uusia merkkejä muinaiskulttuurista löytyy lähes jokaisella retkellä sellaisille paikoille, joita ei voitu ottaa taannoiseen tarkastuskohteiden otokseen. Tulevan tutkimuksen tehtäväksi jää mm. esihistoriallisten yhteisöjen tiheyksien ja alueellisten painotusten vaihtelun selvittäminen suhteessa eri aikakausiin. Tosin jo nykyisestäkin aineistosta voidaan hahmottaa sellaisia alueita, joissa alustavasti näkyy niiden pitkäaikainen asutuksellinen suosio suhteessa ympäristöönsä aina kivikaudelta nykyaikaan saakka. Näitä ovat ainakin Äkäslompolon, Äkäsjokisuun, Kolarinsaaren, Kurtakkojärven, Pasmajärven, Vaattojärven, Lappean, sekä jossain määrin Luosun, Hannukaisen ja Aalisjärven seudut.

Tarkoituksena on ollut myös metodisesti tuoda esiin uusia ja uudentyyppisiä esihistoriallisia aineistoja, ilmiöitä ja näkökulmia paikallisista edellytyksistä käsin, jotta tutkimusalueen omintakeisia kulttuuripiirteitä saataisiin esille. Tämä on merkinnyt myös lähdekriittisten epävarmuustekijöiden puntarointia aineiston keruussa asennoitumalla empiiristen havaintojen tulkitsemiseen siten, että se, minkä voimme ajatella olevan mahdollista ja merkityksellistä esihistoriallisen ihmisen elämässä ja toiminnassa, on aina merkityksellistä tutkimuksenkin näkökulmasta. Tämä on saanut näkyä myös kootussa irtaimessa aineistossa, joka osittain on luonteeltaan kokeellisen viitteellistä, ts. osittain typologisesti ennestään määrittelemätöntä. Lähtökohtana on ollut ajattelu, että kaikki aiempi tutkimus ei pysty osoittamaan alueiden kaikkia paikallisia ominaispiirteitä, ja että esihistoria sisältää todennäköisesti vielä runsaasti ennestään tunnistamattomia tekijöitä ja ilmiöitä, esim. erilaisten kivien erilaisia käyttömuotoja, tekniikoita tai paikallisia eroosiovaikutuksia. Tutkimuksen tehtävänä on paljastaa ja löytää tällaisia ilmiöitä, tulkitsemalla ja lukemalla maisemaa myös ns. rivien välistä oivaltaen, pyrkimällä asettamaan itsensä esihistoriallisen ihmisen asemaan niin aiemman tiedon kuin myös välittömän maiseman tuoman kokemuskentän kautta. Luonteeltaan pinta- ja maisema-analyysina inventointi, kuten arkeologinen tutkimus muutenkaan, ei anna valmiita vastauksia alueen menneisyydestä, mutta dokumentoidut havainnot vahvasti voivat ohjata myöhemmän tutkimuksen suuntia ja kysymyksiä. Vasta erityyppisten täsmätutkimusten, kuten kaivausten, tehtävänä on pureutua yksityiskohtaisemmin inventoinnin esiintuomiin hypoteeseihin, jotka voivat tutkimuksen edetessä joko tarkentua tai osoittautua vääriksikin. Tämä kuuluu tieteellisen tutkimuksen perusluonteeseen. Siksi inventointiaineistot saattavat luonteeltaan myöhemmin huomattavastikin poiketa kaivausaineistoista, joiden kerrostuneisuus- ja valintaolosuhteet ovat yleensä toisenlaiset.

Inventoinnin tuloksena Kolarin alueelle voidaan edellä esitetyin ehdoin hahmottaa jo karkeaa esihistorian kronologista kulkua. Kivikauden osalta keskeisiksi nousevat kysymykset varhaisimmasta jääkaudenjälkeisestä asutuksesta, sen alkuperästä ja sijoittumisesta hypoteettisille Ancylus-rannoille kunnan itäosiin ehkä hylkeenpyyntimahdollisuuden houkuttelemana. Leimallista Kolarin kiviaineslöydöstölle on sen tekninen karkeus sekä raaka-aineen paikallisuus ollen useimmiten peräisin oman alueen rakeisista vihreäkiviesiintymistä. Tämä karkeus saattaa viitata paikallisen vihreäkiven käytön kronologiseen varhaisuuteen verrattuna hyvin tunnettuun ja osittain "kehittyneempään" peräpohjalaiseen "tuurakulttuuriin". Topografisen maisemamuodostuksen pohjalta seuraavaa vaihetta saattaisi edustaa nykyisiin soihin rajautuvien muinaissaarten ja -rantojen asutushavainnot, usein sisältäen asuinpainanteita ja -kuoppia ilmeisesti Ancylus-yhteyden jälkeisestä suurten sisävesistöjen vaiheesta ennen suoturpeen aiheuttamaa umpeenkasvua. Nuorinta vaihetta saattaisivat edustaa nykyvesistöjen rannoilta löytyneet kivikaudentyyppiset asutushavainnot ajalta, jolloin maiseman muotoutuminen on jo vakiintunut lähes nykyiselleen vuosituhansien 7000 - 6000 e.Kr. välisenä aikana, ja kohteiden pitempiaikainen horisontaalinen ja vertikaalinen kerrostuminen on voinut alkaa. Joillekin näistä kohteista on ominaista mm. kvartsitekniikan hienostuminen, peräpohjalaisen vihreäkiviteknologian typologinen selkiytyminen, peuran kuoppapyynnin merkit sekä voimakas myöhempi metsälappalaisista kertova perinne (esim. Kurtakon Järvenpää, Pasmajärven länsirannan kohteet tai Äkäslompolon seutu). Tekniikaltaan pisimmälle viedyt peräpohjalaiset vihreäkivilöydöt keskittyvät kuitenkin Väylän varrelle Tornion- ja Muonionjoille. Ilmiö saattaa edustaa vihreäkiven käytön myöhempää vaihetta ja tällä seudulla peräti tuontiaineksia suhteellisen harvinaisuutensa, paremman laatunsa ja hionnan perusteella (esim. tuuralöydöt Mannajokisuulta (kohde 191) ja Lappeasta, josta myös keihäänkärjet (kohde 21)). Topografian vakiintuneisuuden vaihetta sekä etelä-/pohjoissuuntaisen liikenteen muotoutumista kuvastavat näiden lisäksi Väylänvarren kivikautisen löydöstön tihentymät Äkäsjokisuulla, Kolarinsaaressa, Lompolon seudulla ja Lappeassa. Lähitulevaisuudessa on tarkoituksena pyrkiä täsmentämään Länsi-Lapin kivikauteen liittyviä tutkimusongelmia koekaivausten avulla. Päällimmäisinä ovat kysymykset kivikaudentyyppiseen aineistoon liittyvistä lähdekriittisistä

epävarmuustekijöistä, varhaisimmasta jääkaudenjälkeisestä asutuksesta, painannemaisten asumusjäänteiden paikallisesta ajoittumisesta ja rakenteiden vertailusta muihin vastaaviin löytöihin nähden pohjoiselta havumetsävyöhykkeeltä, sekä kivikauden loppuvaiheen suhteesta saamelaisperäisen kulttuurin syntyyn.

Siirtymistä metallikaudelle luonnehtii Kolarin aineistossa typologisesti määrittyvän irtaimiston, varsinkin metallien puute. Syyt tähän voivat olla moninaiset, esim. resurssipula, köyhyys, kiviesineiden ja maatuneiden orgaanisten luonnonmateriaalien käytön painottunut jatkuminen, ehkä väestökato, tai paikallisen korroosion voimakkuus esineistöä tuhoavana tekijänä, tutkimusten puute jne. Pohjois-Ruotsin ja -Norjan saamelaisalueilla on niinikään havaittu lähes löydöttömiä jaksoja rautakauden kuluessa. Ruotsissa vaihe on ajoitettu niinkin tarkkaan kuin aikavälille 300-800 j.Kr. ja Norjassa 0-1000 j.Kr. (Halinen - Hamari 2000: 156; Zachrisson 1986; Schanche 1992: 8-9). Joka tapauksessa Kolarin kiinteä löydöstö peuranpyyntijärjestelmistä alkaen viittaa vähittäiseen metsälappalaisen pyynnin ja lopulta porokulttuurin muotoutumiseen paikallisista olosuhteista käsin kohti historiallisesti tunnetun talonpoikaisvaiheen alkamista 1500-luvulla. Kolarissa irtaimiston osalta tämä koskee lähes koko metallikautta epineoliittiselta kaudelta historiallisen ajan kynnykselle lukuunottamatta Tirrojärven raudanvalmistuspistettä. Suomen Lapin läntisen metsäsaamelaiskulttuurin synnyn kokonaisselvitys varhaismetallikaudelta historialliselle ajalle on yksi merkittävä tulevaisuuden tutkimushaaste.
Historiallisen ajan aineisto tarjoaa kulttuurimaisemasta lähtevää tietoa alueen elinkeinojen kehityksestä ja asutushistoriasta. Paikkakuntaa koskeva ensimmäinen historiallinen lähde kertoo lähinnä talonpoikien kalastusoikeuksista v. 1553 Kolarin eräjärvillä, joihin liittyviä kenttiä ja tukikohtia on jossain määrin merkitty inventointiaineistoon. Uusi aikakausi merkitsi vähittäistä talonpoikaistumista, peltojen raivausta aluksi ehkä kaskeamalla, ja siirtymistä niitty- ja karjatalouteen pyynnin merkityksen jatkuessa oheiselinkeinona. Yhteys karjanhoitajiin on saattanut tarjota malleja myös metsäseudulla saamelaisten omaksumalle porojen lypsämiselle. Selvittämättömiä kysymyksiä ovat, kuinka juuri täällä myös osa talonpojista omaksui poronhoidon - vastako suhteellisen myöhäisten raitioiden välityksellä, vai missä määrin talonpoikaisporonhoito oli täällä kehittymyt omista lähtökohdista käsin Pekka Kolarin jälkeisenä aikana? (Vrt. Kortesalmi 1986: 35-48).

Teollinen kulttuuri alkoi Kolarissa vaikuttaa jo harvinaisen varhain 1600-luvulta alkaen jättäen jälkeensä mm. sysimiilujen jäänteitä Köngäsen ruukin lähelle etenkin Tornion-/Muonionjoen yhtymäkohtaan, myös Suomen puoleiselle itärannalle. Tähän lienee liittynyt myös kalkin uunipolton alkaminen Äkäsjokisuulla. Tervanpoltto puolestaan yleistyi ja muodostui merkittäväksi vasta 1800-luvulla. Metsänhakkuista ja uitoista muodostui merkittävä tulonlähde1800-luvun lopulta alkaen jättäen jälkeensä useanlaisia kulttuurijäänteitä. Näiden jatkona jopa 1960-luvulla alkanut kalkki- ja sementtituotanto sekä 1975 aloitettu rautamalmikaivos jäivät lyhytaikaisiksi suurteollisuusyrityksiksi, jotka ovat jättäneet maisemaan merkittäviä, jo nyt kulttuurihistoriallisiksi muodostuneita ja omaa kulttuuriperinnön vaalimista vaativia infrastruktuureja.

Muinaismuistoinventoinnilla on myös merkittäviä tehtäviä nyky-yhteiskunnassa. Muinaismuistojen rauhoitus ja siihen liittyvä kulttuuriperinnön ja -maiseman suojelu on luettava yhdeksi modernin ympäristönsuojelupolitiikan osa-alueeksi. Muinaismuistojen olemassaolon huomioiminen ja ennakointi kuuluu lakisääteisenä osana maankäyttö-, rakennus-, metsätalous- ja kaavoitussuunnitteluun sekä näitä koskevaan päätöksentekoon lupahakemusmenettelyineen. Tähän liittyvää hallinnollista yhteistyötä muinaismuistoasiantuntijoiden kanssa on tehostettava.

Muinaismuistoilla ja alueellisen esihistorian tuntemuksella voi olla myös taloudellista merkitystä: Konkreettisesti alueen omintakeisesta kulttuurisesta menneisyydestä kertovat kohteet

arkipäiväisyydessään ja vaatimattomuudessaankin tarjoavat korvaamattomia aineksia kulttuurimatkailun ja -teollisuuden, tiedon- ja sisällöntuotannon sekä virkistyspalveluiden käyttöön puhumattakaan menneisyyden tuntemuksen syvimmistä sivistyksellisistä merkityksistä. Näihin kuuluvat kulttuurikasvatus- ja tutkimustyön kehittämistarpeet sekä menneisyyden tuntemuksen hyödyntäminen taiteiden kautta. Kaiken kehittelytyön tulee kuitenkin tapahtua kriittisen hallitusti, kestävien arvojen ja periaatteiden pohjalta, vastaten aidolla tavalla inhimillisiin sivistystarpeisiin niin, että tietoa menneisyydestä on monipuolisesti tarjolla kaikille kiinnostuneille. Kulttuurisen menneisyyden tunteminen antaa aineksia niin paikkakunnan kuin siellä asuvien yksilöidenkin identiteetin hahmottamiseen, samoin ulkoapäin tuleviin tiedontarpeisiin, ja ennen kaikkea maailmankuvien rakentamiseen, suhteuttamalla paikalliskulttuuria muuhun maailmaan ja pyrkimällä näin ymmärtämään kulttuurisia erilaisuuksia, samanlaisuuksia ja muutoksia toisaalta toistuvina ja toisaalta pitkinä ajanjaksoina.

KIITOKSET

Kolarin kirjasto: Ritva Nurminoro ja muu henkilökunta: Sirpa Tolonen, Kyllikki Viljasalo ja Terttu Luosujärvi.
Työryhmä: Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä, Elina Koivuniemi ja Sari Komulainen.
Oulun yliopisto: Pentti Koivunen.
Informantit mm.: Jonne Vanha, Veli Vaattovaara, Jalmari Lompolojärvi, August Raittimo, Erkki Suikki, Pasi Koivumaa sekä jo edesmenneet Kauko Laurila, Seija Koivumaa, Seppo Raittimo ja Jussi Koivuniemi.
Työvoimatoimistot: Anja Saarinen (Oulu) ja Heino Vasara (Kolari).
Kunnan johto: Heimo Liikamaa.
Yhteistyöt: Telatieprojekti Eino Lappalainen.
Matkailuprojektit Raisa Lantto ja Asta Hakso.
Tornionlaakson maakuntamuseo Henri Nordberg ja Minna Heljala.

KOLARI 1 Ylläsjokisuu, Koivuniemi, Plassimaa

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Lukumäärä: Kiviesineiden löytöpaikkoja 6 kpl, liedensijoja, sirpalekivikeskittymä

Tarkastajat: Aarni Erä-Esko — **Tarkastusaika:** 13.7.1958
Hilkka Oksala — 17.8.1994
15. ja 25.9.1997
8.12.1997
Koekaivaus: Petri Halinen — 15.5.1990

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11 + 08 KOLARI (1977)
x= 7473 50 - 92 **y=** 492 56 - 72 **z=** 150-155
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 3 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: n. 500 x 100 m (SW-NE)

Hoito ja kunto

A6-7 B C6? D E1, 5 F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 12:21
Omistaja: Yksityinen, valtionmaa/Metsähallitus tai jakokunta
Osoite: Nivanpääntie 24
Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot: Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto:
-Kansallismuseon luettelotiedot alk. 1895
KM 3110:1 kourutaltta löydetty "Kolarin uutta maantietä tehtäissä";
KM 3206:1 kivikirves löytynyt "Yläsjoen varrelta";
KM 3206:2 keihäänkärjen katkelma löytynyt "uutta maantietä rakentaissa Muonioniskalle 1893";
KM 14381 kvartsi-iskokset löytyneet "Kolarin pitäjän Kirkonkylässä Koivuniemen jakokunnan -- tilan "plassimaassa", jossa löydettäessä (v. 1958) oli Aapi Kallovaaran perunamaa."
-Tarkastuskertomukset A. Erä-Esko 1958, P. Halinen 1990.
-Huurre 1983: 120, 470: kivikirves KM 3206:1 on esikeraaminen asuinpaikkalöytö.
-Koivunen 1991: 113.

Tarkastuslöydöt: KM Aune ja Eino Tarvaisen luovuttama pohjalainen esine (8.12.1997); sädekiviliuske-esineiden katkelmia, verkonpainokiviä, kiviesineiden teelmiä, kivilajiydin ja -iskos, `kvartsiittilusikka', kvartsi-iskoksia ja -teriä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/1; liite II/I (Erä-Esko 1958/Halinen 1990/Oksala 1999); liite III/1 (1:10 000).
Aune Tarvaisen mukaan alueelta on olemassa myös Ruotsin vallan aikainen kartta 1600-1700-luvulta; tämä kartta oli aikoinaan tilattu Tukholmasta aluetta koskeneen maanostokäräjöinnin vuoksi; kartta jäi luultavasti asianajajalle tai käräjäpöytäkirjoihin.
Muut liitteet: LIITE B/10, 11: Kuvauspäiväkirja
Diat: OYA/KOi n:ot 81 ja 88

Tarkastuksen aihe: Aiempien tietojen kytkeminen todennäköiseen kivikautiseen asuinpaikkaan.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Liedensija, epämääräinen suorakaide, n. 1.2 x 1 m (SSW-NNE), kahdeksan reunakiveä näkyvissä, koot 0.15-0.01 cm, keskeltä avoin, W-reunalla suuri haljennut kivi (0.35 m), kivet maahan painautuneet, mutta päällä merkkejä myös resentistä tulenpidosta. SSW-päädyn reunakivinä oli käytetty selvästi yhteen pakattuja muotoiltuja vihreäkiviä, jotka ovat mahdollisesti olleet loppuun kulutettuja työkaluja, pikkuesineiden teelmiä ja katkelmia, sillä niiden pinnoilla näkyi mm. hionnan, orgaanisen karstan sekä mm. reunaiskennän jäänteitä. Yksi kvartsiitti-iskos tallennettiin lisäksi liedeltä n. 1.5 m NNE, sekä n. 15 m A):sta SW pintapoimittiin muotoiltu painokivi.
N. 57 m NNE A):sta oli asuinpaikka-/pyyntikuoppaa muistuttava painanne, n. 2.5 x 1.2 x 0.4 m, valliton, pohja oli muodoltaan kapea suorakaide (n. 1 x 0.1 m). Kuopannetta oli kuorittu koneella, mikä kyseenalaistaa rakenteen esihistoriallisuuden.
N. 140 m A):sta NE oli alue
B), josta pintapoimittiin yksinkertaisia kivisiä työvälineitä, kuten hioimen katkelma (?), painokivi, ja sädekiviliuskeinen materiaalikappale. Paikalla havaittiin myös maasälpäinen terävä iskos. Ympärillä esiintyi myös muutamia palaneita kiviä, kooltaan n. 10 cm, kaikki havainnot n. 10 m^2:n alalta.
Välittömästi alueen B) ylä- ja NW-puolella, Ylläsjokisuun törmässä oli myös useita pyöreähköjä, halkaisijoltaan keskimäärin n. 5 m olevia syvähköjä kuoppia, joista osassa oli vallit. Kuopat olivat aluskasvillisuuden ja mm. kookkaiden kuusien ja mäntyjenkin peittämiä, mutta kuopista puuttuivat podsoliprofiilit sekä tervahaudoille tyypilliset rakenneyksityiskohdat.
Alueelta B) n. 300 m N oli alue
C), jossa esiintyi palaneita kiviä sekä kiviesineiden teelmiä ja katkelmia jne. n. 20 x 40 m:n laajuisella alueella (W-E).

Paikalta tallennettiin ilmeinen vihreäkiviesineen teelmä, kvartsikaavin sekä pari kvartsiitti-iskosta. Paikalle jätettiin kookas, muodoltaan pohjalaista suurkirvestä muistuttava luonnonkivi (n. 15 x 7 x 3 cm), jonka kupera lape oli nokinen.
Alueelta C) n. 60 m NNE havaittiin kuusi suorakaiteen muotoista vallillista kuoppaa, joiden syvyydet olivat keskimäärin 1 m. Kuopista suurin (ympärys n. 2 x 1.5 m) oli pienempien keskellä. Kyseessä lienevät Ylläsjoen sillalle suunnatut ampumapoterot Lapin sodan ajalta. Sodanaikaisia kuoppia lienevät myös alueelta C)n. 40 m SW sijaitsevat kaksi allasmaista kuoppaa, joiden pinta muodostuu pelkästä havupuukarikkeesta, eikä niissä todettu kaksoispodsolia.
Alueen C) SW-osasta n. 100 m SW on alue
D), jossa tavattiin n. 25 metrin pituisella matkalla (S-N) kahdeksan esihistoriallista palaneiden kivien keskittymistä muodostunutta liedenjäännettä. Kussakin keskittymässä oli palaneita kiviä 10-20 kpl, kooltaan kivet olivat varsin homogeenisia: 1-5 cm, ja useat olivat teräviksi muotoiltuja. Pohjoisimmasta liedenjäänteestä talletettiin yksi palamisen haurastama säleydin (KM :16). Tästä seuraava liedenjäänne (no. 2) kohti etelää oli paremmin säilynyt, ja sen halkaisija oli n. 0.5 m. Muodoltaan asetelma oli pyöreähkö; varsinaisia reunakehiä liesikivirykelmissä ei esiintynyt. Paikalta pintapoimittiin vielä yksi karkeahkoa harmaata kivilajia oleva iskos (KM :17). Eteläisimmästä liesikivikeskittymästä n. 2 m S rekisteröitiin yhtenäinen palaneista kivistä muodostunut valli, n. 14 x 1.2 x 0.3 m (S-N). Rakennelma ei vaikuta alkuperäiseltä, vaan kivet lienee nostettu paikalle jostakin läheltä, sillä vallista puuttui podsoli. Kivet ovat kuitenkin laadultaan samanlaisia kuin edellä kuvailluissa liesien jäänteissä. Vallista tallennettiin karkeaa harmaata kvartsiittia oleva ruodolliseksi muotoiltu iskos (KM :15 sekä yksi bipolaarinen kvartsi-iskos/ydin (KM :18).
Alueelta C) n. 80 m S on
E) pohjalaisen esineen (ns. talttahakku?) löytöpaikka. Sädekiviliusketta olevan, terältä hiotun esineen luovuttivat paikalla asuvat Aune ja Eino Tarvainen 8.12.1997. He luovuttivat myös talon S-puolelta jokirannasta löytyneen rautaesineen, johon ei liity muistitietoa; Aune Tarvaisen isä ei ollut tuntenut ko. esinettä eikä sen käyttötarkoitusta. Ilmeisesti kyseessä on jonkinlainen hela historialliselta ajalta. Katkelma on luovutettu Kolarin kotiseutumuseon kokoelmiin.
Alueen vanhin löytö, kourutaltta KM 3110:1, lienee tullut esiin jokseenkin Ylläsjoen aiemman sillan pohjoispuolelta maantien pohjasta, mahdollisesti kohteen E) W-puolelta, josta Aune Tarvainen kertoi maantien kulkeneen ennen sotaa. Tosin missään vanhimmista löytötiedoista ei mainita Ylläsjokisuuta. Keihäänkärjen katkelma KM 3206:2 on ilmeisesti löytynyt niinikään samoilta seuduin; vain kivikirves KM 3206:2 mainitaan löydetyksi Ylläsjoen varrelta. Erä-Esko puolestaan poimi iskoslöytönsä kolmesta eri kohdasta, 20-30 m A):sta SW, SSW ja S. Täällä sijaitsivat myös Halisen (1990) löydöttömät koekuopat (ks. KARTTALIITE II/1).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Heinätuppoja, muuten paljas.
B) Jokseenkin paljas mineraalimaa; ympärillä mustikka-puolukkapohjaista männikköä sekä joitakin heinä- ja rantakasveja.
C) Jäkälää, puolukkaa, mäntykangasta.
D) Alaosassa paljas mineraalimaa, yläosassa puolukkaa, variksenmarjaa, sammalta, männyntaimikkoa.
E) Perunaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Kohti Ylläsjokisuuta (SSW) loivasti viettävän terassin reuna, josta lähimpään rantaviivaan on 55 m SE.
B) Suppea-alainen (halk. 10-15 m) rantahietikko, alin rantatasanne, joka loivahkosti viettää kohti Ylläsjokea SE; terassin taitekohtaa NW:ssä.
C) Tasainen hiekkapohjainen mäntykangas, Ylläsjoen rantaan on n. 200 m S.
D) Mäntykangastasanne modernissa muokatussa ympäristössä soratien (S-N) ja hiekkakuopan välissä.
E) Laakean kangastasanteen S-reuna, joka terassimaisesti viettää kohti jokea (S). Rva Tarvainen kertoi jokiveden nousevan keväisin ao. töyrään reunalle saakka; pihapiiriin rajoittuvaa perunapeltoa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Ylläsjokisuun niemenkärkeen johtavan soratien (N-S) S-päässä, ESE-laidassa, jokseenkin tien pinnassa, tenniskentästä n. 84 m SSW.
B) Ylläsjoen sillasta n. 100 m SW.
C) Valkea asuintalo n. 150 m SSW; Metsäntutkimuslaitoksen tiehaara n. 35 m E; Kilpisjärven maantie (S-N) n. 20 m E.
D) Soratiehen (N-S) n. 2.5 m E, kohde sijaitsee välittömästi W-puolella sijaitsevan hiekkakuopan E-reunaprofiilissa.
E) Löytöpaikka oli n. 25 m Tarvaisen talosta S, ja 10-20 m ulkorakennuksesta SE, pihapiiriin rajoittuvaa perunapeltoa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Pintahavainto osittain tieuran päällä.
B) Pintahavaintoja hienossa rantahiekassa.
C) Maapohja hienoa hiekkaa; osa havainnoista karikkeen päältä (1994), osa (1997) n. 10 cm syvään turpeen pinnalta kuoritusta, n. 5 x 80 m (E-W) laajasta urasta, jossa hiekka oli soransekaista, ilmeistä asuinpaikkakerrostumaa.
D) Hienoa hiekkaa hiekkakuopan reunalla, useat liedet sortuneet profiiliin välittömästi turpeen alta; S-pään kivivallista puuttui pintaosan podsoli, ts. palaneiden kivien kerrostuma sijaitsi aiemman podsolikerroksen päällä.
E) Esine löytynyt peltomullasta traktorin auranterän, ts. 25-30 cm:n syvyydestä. Korukivien hiontaa nykyisin harjoittavalla Eino Tarvaisella on tapana heittää kivijätettä perunapeltoon.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Varhaisimmat löydöt ovat tulleet tienrakennuksen yhteydessä 1890-luvulla, mutta 1950-luvulta lähtien myös inventointien yhteydessä.
E) Löytynyt perunamaata tehdessä ja taloa siirrettäessä joskus 1970-luvun puolivälissä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot ja arviot löytöpaikoista.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; muinaismuistokohde lienee melko pahoin tuhoutunut voimakkaan maankäytön seurauksena; silti kerrostumia lienee vielä jäljellä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä mainitulla alalla (A-D) ei tulisi suorittaa maansiirtotöitä.

Havaintomahdollisuudet: Paikalle on varsin helppo löytää.

Opas: Aune Tarvainen, puh. 016-561 219

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Mitä rauhoituksesta lienee päätetty Museovirastossa Halisen (1990) negatiivisen koekuopitustuloksen seurauksena? Asiasta ei ole päätöksentekoasiakirjoja Museoviraston Arkeologian osaston arkistokansioissa. Rauhoituksen jatkaminen suositeltavaa alueen tuhoutumattomien osien suhteen.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Leirintäaluetta ollaan kunnostamassa, mikä vaatii mm. kunnallistekniikkaa. Kunnostusta suorittaa Metsähallitus.

Lähilöytöjä: Tervahautoja n. 300 m kohteen 1 S-kärjestä NW; Kolari 150 Saarenpudas II, Kolarinmännikkö SW: verkonpainokiven löytöpaikka sijaitsee täältä n. 870 m NNW; Kolari 149 Saarenpudas I, Kolarinmännikkö SW: kivikautinen asuinpaikka (?) sijaitsee täältä n. 850 m NNW; Kolari 16 Kirkonkylä, Ala-aste: kourutaltan löytöpaikka/kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 2140 m SW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Tiedonantaja Pentti Jaako 18.8.1994:
Ylläsjoen suulla on viime vuosisadalla ollut 5-6 pientä mökkiä, joiden asukkaat viljelivät valtiolle kuulunutta ns. plassimaata. Jaako arveli törmässä olevien kuoppien olevan peräisin tältä ajalta, jolloin kuhunkin mökkiin on voinut liittyä jonkinlainen maakellari. Alue on sen jälkeen toiminut myös tukinlauttauspaikkana eli lanssina. Ylläsjoen suun siltaa vartioi vv. 1944-45 saksalainen puolijoukkue, joka lienee vastuussa ympäristöön kaivetuista poteroista.
Tiedonanto rva Aune Tarvainen 5. ja 8.12.1997:
Tarvaisen talon WNW-puolella olevat kaksi kuoppaa (n. 40 m SW alueelta C)ovat peräisin täällä sodan jälkeen toimineen sahan jäljiltä. Leirintäalueen pellot raivasi rva Tarvaisen isä aikoinaan. Sodan jälkeen alueella toimi myös rajavartiosto

toistakymmentä vuotta ennen leirintäaluetoimintaa. Uusi maantie 1800-luvun lopulla lienee ollut jokseenkin nykyinen vanha tie, joka läpäisee Ylläsjoen suun pohjoispuolella olevan niemen. Ennen sotaa nykyisen sillan ja grillin väliseltä alueelta meni Ylläsjoen yli ikivanha silta, jonka saksalaiset räjäyttivät. Sen jälkeen rakennettiin silta jokisuun pohjoisrannan niemekkeestä etelärannan Lapinniemeen, ts. grillin ja myöhempien rajavartioston asuntojen väliselle alueelle (ks. KARTTALIITE II/1). Nykyinen silta ja maantie ovat vuodelta 1964. Alkuperäisen sillan paikalla oli rva Tarvaisen äidin pyykinpesupaikka. Paikalla olleesta vanhasta tienpohjasta löytyi usein vanhojen astioiden sirpaleita, "ruusin paloja". Tarvaisen talon kohdalla oli Aune Tarvaisen (os. Koivuniemi) nuoruudessa hänen isällään sepänpaja. Ennen sotaa alueella oli kolme taloutta: Eino Kajander sekä Aino Lompolo, jolla oli kellareita törmässä sekä Koivuniemet eli A. Tarvaisen kotiväki. Sodan jälkeen tukinuiton aikana Ylläsjoen suun pohjoisrannalla toimi Kemi Oy:n venehuone. Viimeiset uitot Ylläsjoessa lienee suoritettu 1960-luvun alkupuolella; rva Tarvainen muisti tarkkaan vielä vuoden 1961 tukinuiton nuorimman poikansa syntymän aikoihin. Niemen kärjessä sodan jälkeen asuivat Aapi Kallovaara ja Antti Koivuniemi jonkin aikaa.

Aune ja Eino Tarvaisen lahjoittama rautahela luovutetaan Kolarin kotiseutumuseolle, koska kyseessä on ilmeisesti alle 100 vuotta vanha löytö päätellen muutamasta esineessä havaitusta piirteestä, kuten kromauksen jäänteet, tehdasmaiset ruuvikierteet sekä orgaanisen (pahvimaisen?) aineen jäänteet esineen pinnoilla. Esineen käyttötarkoitus voi selvitä tarkemmin paikallismuseon kautta.

Ote peruskartasta 2713 11+08 KOLARI

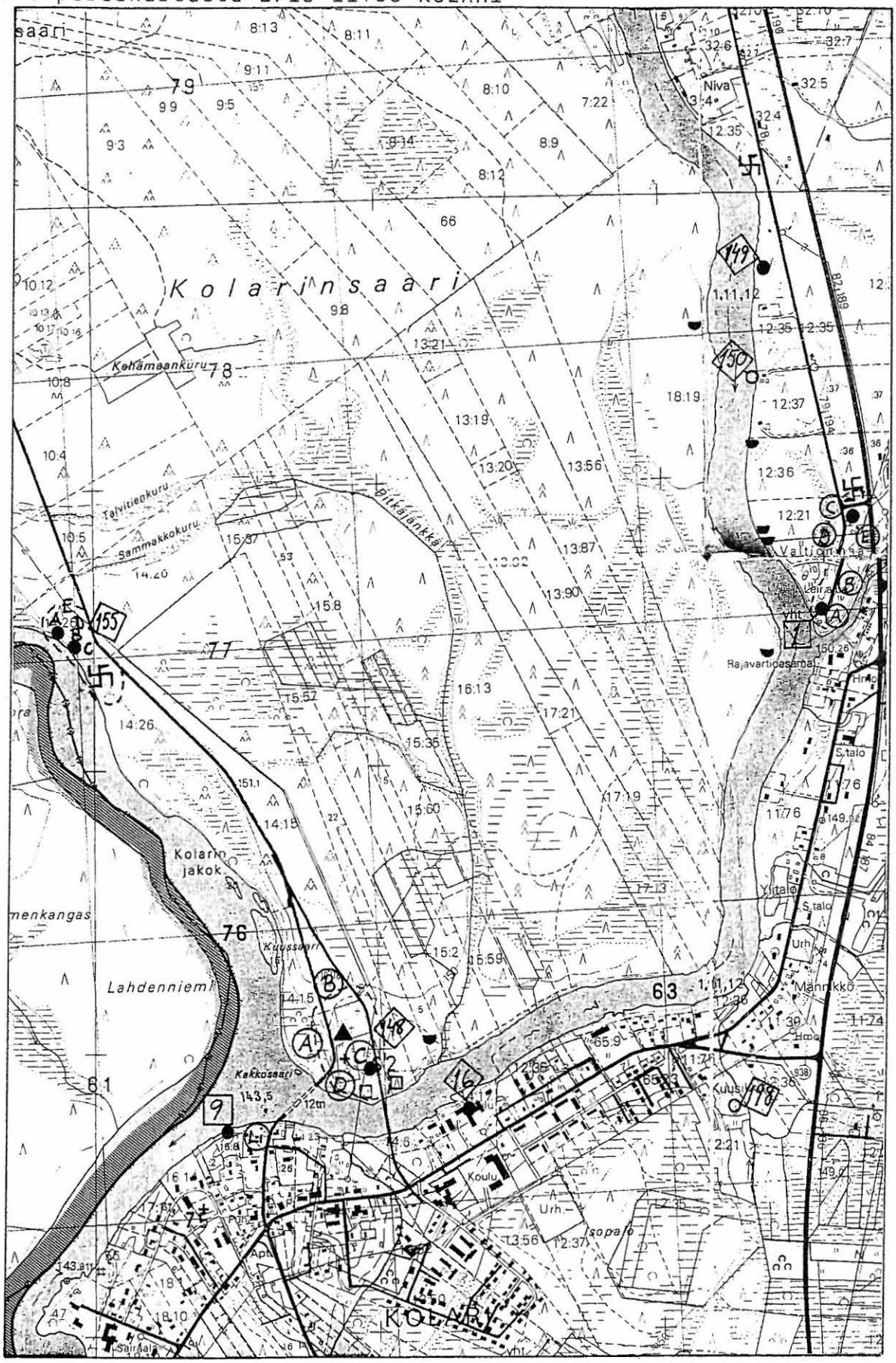

Kohteet KOLARI 1, 9, 16, 148-150, 155 ja 198 ja neljä tervahautaa sekä kolme sotapoteroaluetta.

KOLARI 1 Koivuniemi Plassimaa

P. Halinen 1990

Täydennykset H. Oksala 1999
Yleiskarttaluonnos

MK 1:500

Piirt. P. Halinen

0 15 m

□ koekuoppa 1990
◎ koekuoppa, jossa palanut kivi

N

Pohjana käytetty A. Erä-Eskon 1958 tekemää yleiskarttaa

Havaintoalueita 1997:
A) Liedenpohja
B) Kiviesinelöytöjä
D) Liesikiveysten jäänteitä

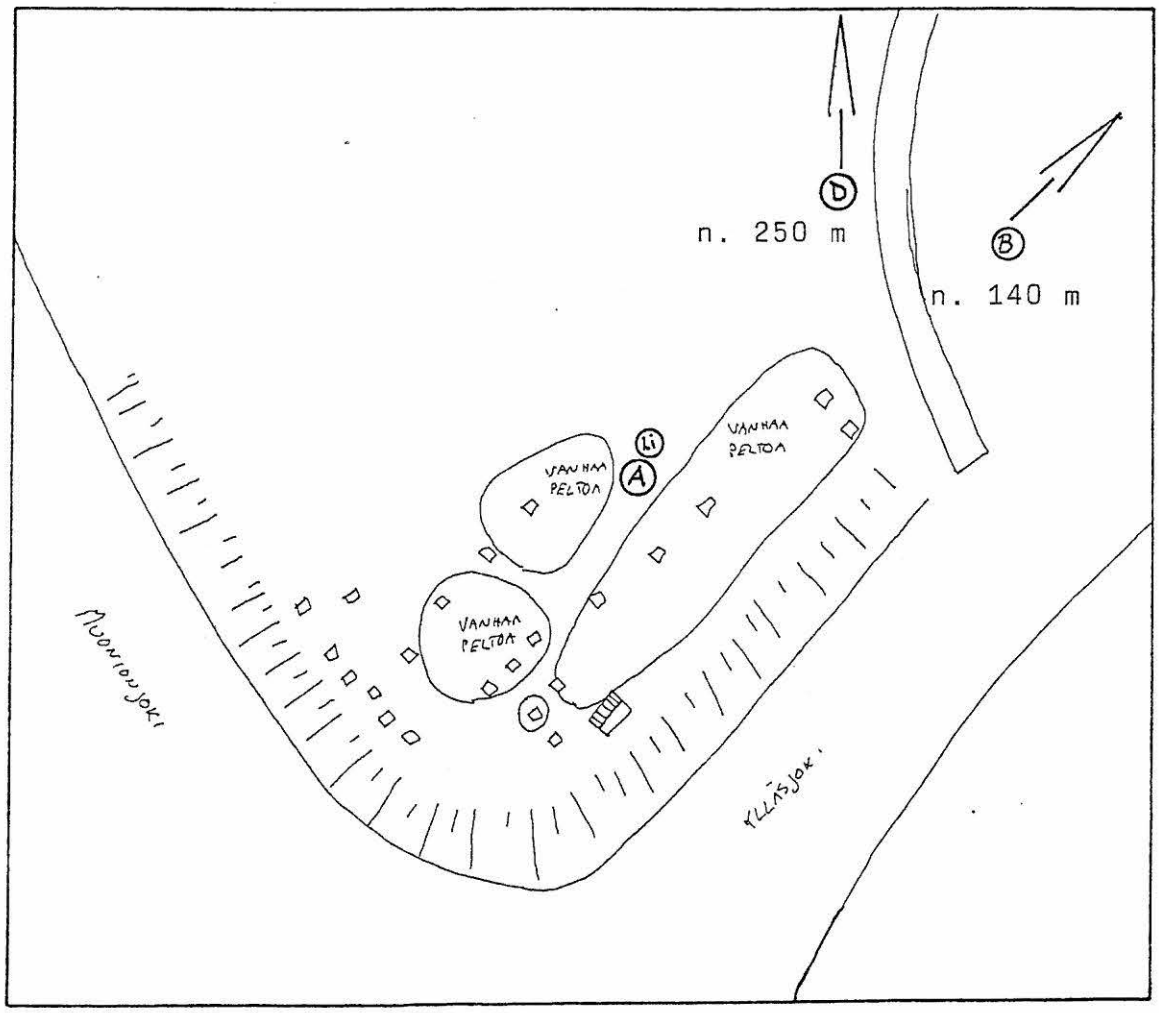

KOLARI 2 Sieppijärvi W, Pääkkölä, ent. Rantapääkkölä

Kiviesineiden löytöpaikka/kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Liuske- ja kvartsi-iskoksia sekä kynsitaltta ja palanutta luuta kahdelta löytöpaikalta.
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 21.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 12 SIEPPIJÄRVI (1989)
x= 7451 47 - 54 y= 499 74 z= 157.5 - 160
Pinta-ala: n. 80 x 20 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Sieppijärven kirkosta n. 400 m E.

Hoito ja kunto

A4,5 B4 osittain C D E1 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 4 Pääkkölä
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat löydöt: KM 6064:3 tasataltta; KM 12862 poikkikirves.

Aiemmat tiedot:
Huurre 1983: 120, 470:
Kohde ja erityisesti täältä löytynyt tasataltta (ks. yllä) on luonteeltaan esikeraaminen.

Tarkastuslöydöt: KM liuske-esineen katkelma, vihreäliuskeiskos, kvartsiesine, kvartsikaapimia 3 kpl, kvartsi-iskoksia 5 kpl, vihreäliusketta oleva katkennut kynsitaltta, palanutta luuta kolme murua.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/2
Muut liitteet: LIITE B/11:Kuvauspäiväkirja
Diat: OYA/KOi n:o 89

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun löytöpaikan tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet

Ote num. kiinteistörek.-kartasta L271311A mk 1:10 000

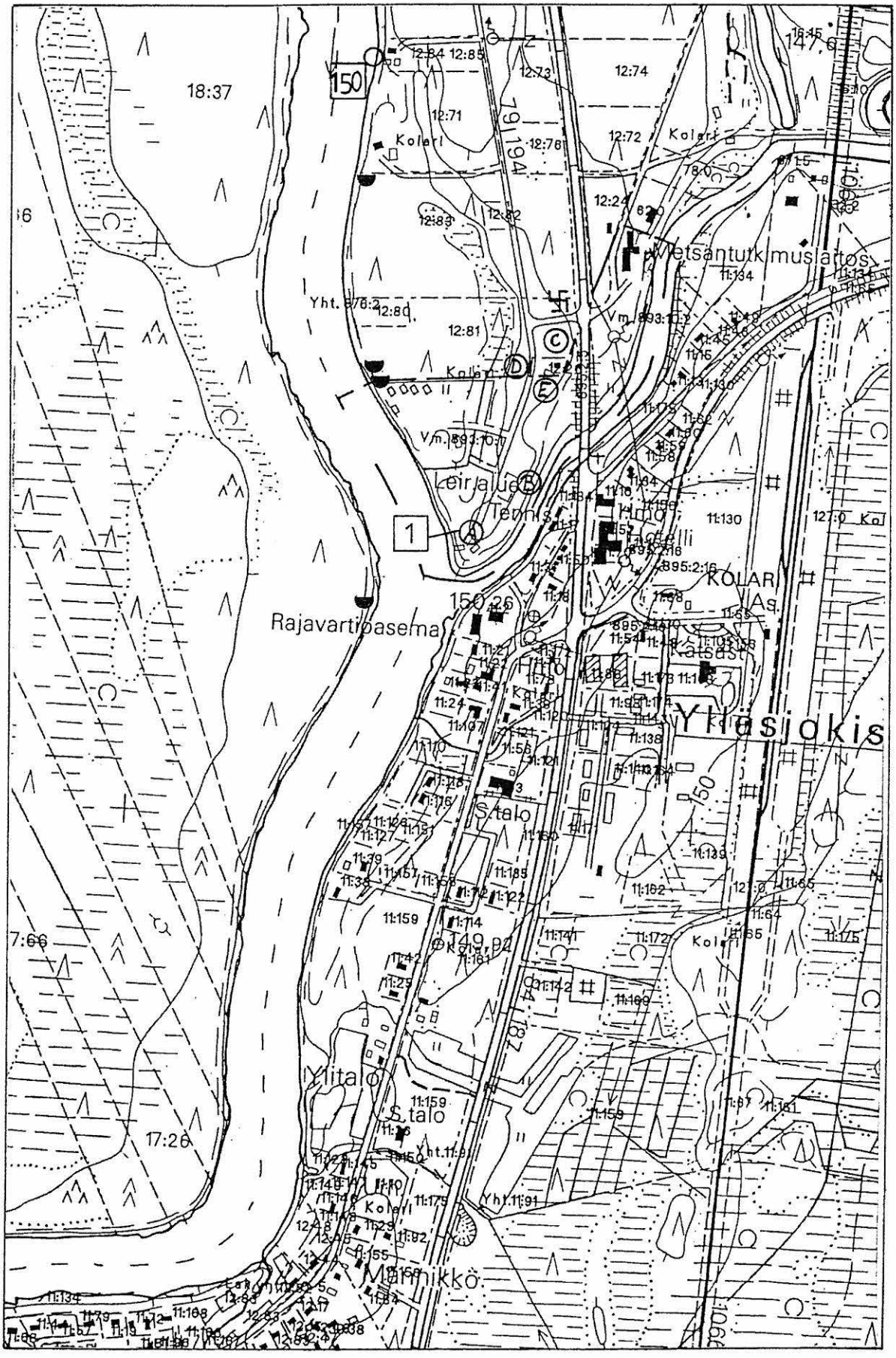

Kohteet KOLARI 1 ja 150 sekä neljä tervahautaa.

ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Aiempien kiviesineiden löytöpaikka todettiin: Paikalta talletettiin pintapoimintana
A) useita kvartsikaapimia, -iskoksia sekä liuske-esineen katkelma ja iskos n. 4 x 14 m (S-N) laajalta kasvipeitteettömältä alalta. Palanutta luuta talletettiin myös muutama kappale. Peltomullassa oli runsaasti myös resenttiä jätettä.
A:sta n. 50 m SSE soratien pinnasta talletettiin
B) sädekiviliuskeisen kynsitaltan katkelma.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Pääosin muokattua perunapeltoa/kasvimaata, jossa harvakseltaan kasvaa rikkaruohoja: pillikkeitä, heinää, voikukkaa jne.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Perunapeltoa viljellyn ja heinää kasvavan, jyrkähkösti kohti järveä (30 - 100 m E) viettävän rantaterassin E-reunalla.
B) Em. rantaterassin juurella, josta rantaan (E) n. 20 m.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) J. Pääkkölän keltatiilitalo n. 35 m NW; perunapellon E-laitaa.
B) Soratien (W-E) pintaa: tie päättyy laakealle paikalle (E), jonne on ajettu soraa ja kaivettu venevalkamia.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
KM 6064 pintalöytö savipohjaisesta multamaasta, uudelleen kynnetystä vanhasta pellosta, "johon vedätettiin muualta savea". KM 12862 löytynyt pellosta n. 1/2 metrin syvyydestä.
A) Perunapellon pintaa.
B) Soratien pintaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
KM 6064:3 tasataltta on löytynyt n. v. 1908 huvikävelyllä. KM 12862 poikkikirveen mainitaan v. 1951 olleen aikoinaan lahjoittajan isällä. Löytöaika siten ehkä vuosisadan alkupuoli. Muut löydöt ovat pellosta pintapoimittuja tarkastuslöytöjä kesältä 1997.

Laajuuden arviointiperuste: Esineellisten löytöjen sijainti.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; karkeissa maankäyttötilanteissa kohde vaatii kaivaustutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä mainittu ala.

Havaintomahdollisuudet: Kohde suhteellisen helposti paikannettavissa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ilmeisesti alue on jatkuvasti kesäisin joko perunalla tai kesannolla.

Lähilöytöjä: KOLARI 13 Sieppijärvi, Tapiola (`Ylinenvaara'): "hauturoita" täältä n. 1160 m WNW; KOLARI 124 Sieppijärvi, Ylinenvaara E: liedenpohjia täältä n. 2950 m NW; KOLARI, Sieppijärvi, Kirkonmäki: kiviesineen (Kolarin kotiseutumuseo n:o 469) löytöpaikka täältä n. 300 m WNW.

Ote peruskartasta 2624 12 SIEPPIJÄRVI

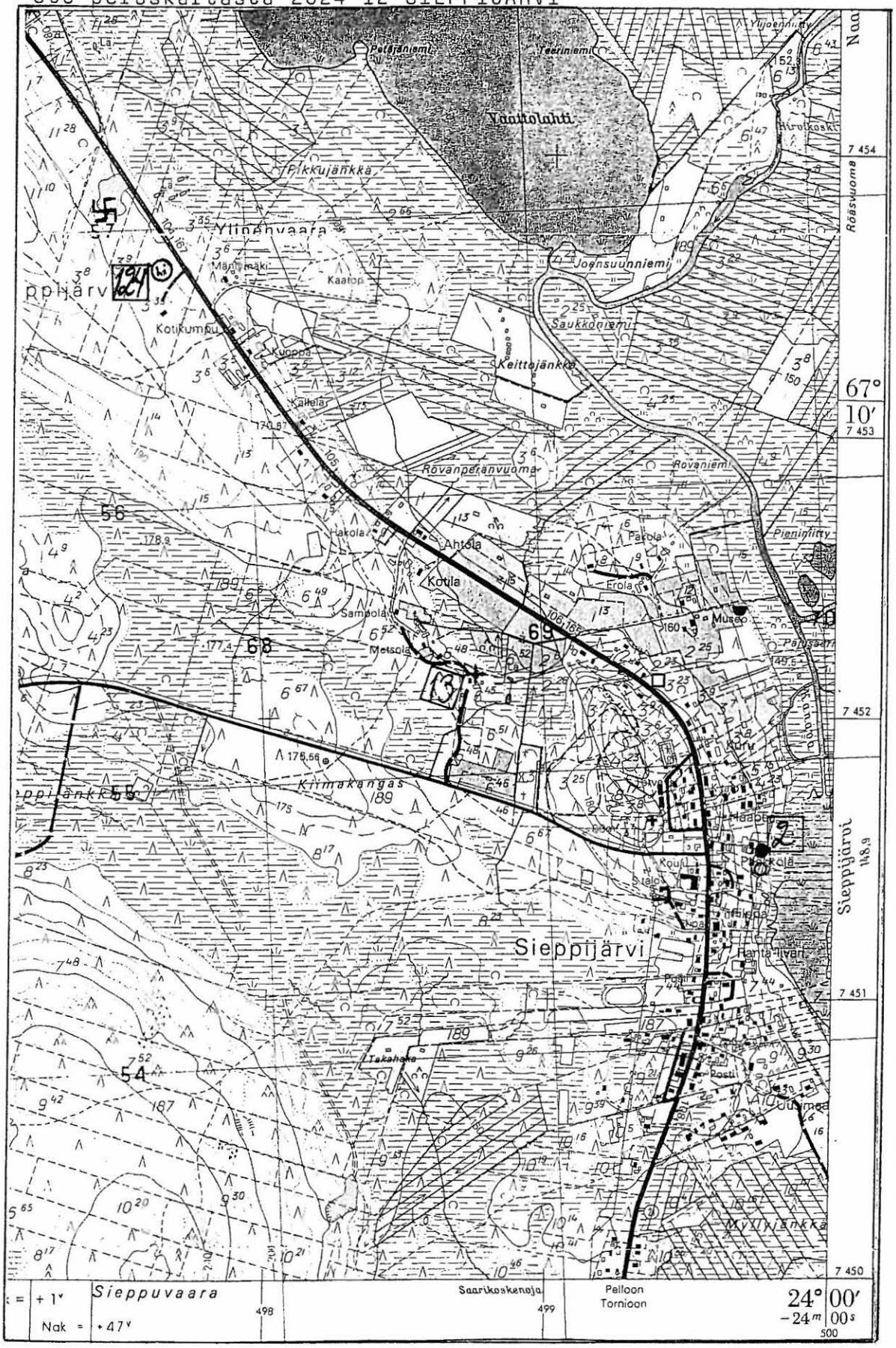

Kohteet KOLARI 2, 13 ja 124 sekä rakennusjäänne ja tervahauta.

KOLARI 3 Äkäslompolo, Ristimella

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Esineellisiä löytöjä, maapainanteita (?)

Tarkastajat: Aarni Erä-Esko **Tarkastusaika:** 1958
Hannu Kotivuori 1988
Hilkka Oksala 30.9.1998
Koekaivaus: Jukka Moisanen 1989

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7503 20 **y=** 2507 05 **z=** 219
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.5 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Löytöjä tallennettu halkaisijaltaan n. 10 m laajalta alalta v. 1989; löytöhavaintoalueiden halkaisija vv. 1988-89 lienee ollut yhteensä n. 200 m.

Hoito ja kunto

A7? B4osin C D E2? F1? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 36, 41:5 (Riemuliiteri), 41:8 (Matala, ent. Ojala), 41:63 (Vierelä)
Omistaja: Yksityisiä.

Aiemmat tiedot:

Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto, Helsinki:
Gråsten, Otto J. 1915 a): Kolarin piirin nimismies Suomen Waltion Arkkeoloogille. (Kirje 20.6.1915).
Gråsten 1915 b): Kolarin piirin nimismies Oulun läänin Herra Kuvernööri. (Kirje 12.8.1915).
Kysymyslehti koskeva maasta löydettyjä muinaiskaluja. Kolari elokuun 11 p. 1915.
Erä-Esko, Aarni 1958: (Dokumentti hävinnyt?).
Kotivuori, Hannu 1989: KOLARI 3 Kurtakko Ristimella. Ylläs-alueen muinaisjäännösten inventointi - tarkastuksia Kittilän, Kolarin ja Muonion kuntien alueella. Lapin maakuntamuseo.
Moisanen, Jukka 1989: Kolari 3 Äkäslompolo Ristimella. Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 1989.
Moisanen 1992: Yllästievan liedet. Kentältä poimittua Kirjoitelmia arkeologian alalta. Museovirasto Esihistorian toimisto Julkaisu N:o 2. Helsinki: s. 45.
Kotivuori - Torvinen 1993: 85.

Aiemmat löydöt: KM 6934 tuuran terä, 25207:1-2 ja 25313:1-5 kvartsia ja palanutta luuta.

Tarkastuslöydöt: Havaintoja epämääräisistä painanteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/3; II/3; III/3; Moisanen 1989

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen tarkastus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Tuuranterän (KM 6934) löytöpaikka on sijainnut löytöaikanaan viljelemättömässä mutarannassa.
B) Löytöalueella v. 1988 oli paikoitellen näkyvissä palaneita kiviä ja palanutta luuta, kvartsi-iskoksia ja likamaalaikkuja. N. 130 m kelomökeistä W oli ojan penkoissa joitakin palaneiden kivien keskittymiä, lyijyhiekasta nousseita liesikiveyksiä ja likamaalaikkuja (Kotivuori 1989).
C) Kaivausalueen kahdesta eteläisimmästä koekuopasta tallennettiin v. 1989 kaksi kvartsi-iskosta ja yksi palaneen luun kappale. Lisäksi tehtiin epävarma havainto punertavasta likamaasta (Moisanen 1989).
V. 1998 välittömästi vuoden 1989 koekuoppien pohjoispuolen peltomaata tarkasteltaessa maan pinnassa havaittiin muutamia epämääräisen säännöllisiä, soikeahkon loivia painanteita, jotka muistuttivat kivikauden tyyppisiä asumuspainanteita. On mahdollista, että esihistorialliset asumusten pohjat olisivat fossiloituneet entiseen peltoon, joka kuitenkin koekaivauksessa oli osoittautunut pintakerroksiltaan peltotöiden sekoittamaksi?

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Pelto- ja niittyheinää sekä katajikkoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasaisen laakean, hiekkapohjaisen alueen reunaa, joka jyrkähkösti laskee kohti jänkää (SE) (korkeusero n. 2 m) ja kohti järveä (S) NE:sta laskevaa jokisuuta; aiemmin viljeltyä, nyttemmin rakennettua ympäristöä. "On arvioitavissa, että lompolon pinta on ollut asutusajankohtana noin 0.5 - 1.0 m nykyistä ylempänä, jolloin törmältä on voitu siirtyä suoraan veneisiin." (Kotivuori 1989: 4). Rannan ja törmän välisen suokaistaleen leveys on ainakin 50 m (Moisanen 1989: 3).
Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kaksi kelomökkiä välittömästi alueen W- ja SW-puolella, sekä

niille johtava tie (NW-SE), joka päättyy rantaan venevalkamaan alueen S-puolelle. Näkymä Riemuliiteriin (W). Järveä reunustavalle suolle löytöalueen SE-puolelle on rakennettu pitkospuut, jotka johtavat kohti Yllästievaa (SE). Joen ylittävä silta (löytökohteesta n. 400 m SE) on rakennettu v. 1995. Pitkospuureitti on valaistu.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Löytösyvyys n. 0.5 m, mutarantaa suossa, vähää ennen alempana ollutta hiekkakerrosta (Gråsten 1915 a))
B) V. 1988 vanhaan piha- ja peltotörmään oli uurrettu noin metrin alkuperäistä tasoaan syvemmälle painuva tasanne,..." (Kotivuori 1989: 4). Löytöhavainnot esiintyivät enimmäkseen jo maa-aineskasaumissa ja ojanpenkoissa. Alueen W-puolen pelto on pohjaltaan hienohiekkaista.
C) Kelohuviloita rakennettaessa rantatörmää on myös levitetty rannan suuntaan suolle päin. Koekuopista löydettiin joko peltomultaa tai sekoittunut kerros turpeen alta. Edelleen jäljellä oli rikastumiskerrosta ja sen alla pohjamaa. Yhdessä löytökuopassa (no. 1) oli heikkoa punertavaa maata 29-33 cm pinnasta. Juuri tästä kerrostumasta löytyivät kvartsi-iskokset (Moisanen 1989: 4).
V. 1998 alkuperäiset kerrostumat eivät enää olleet saavutettavissa, sillä ne olivat sekä kasvaneet umpeen että peitetty sepelillä ja muualta tuoduilla maa-aineksilla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
A) Kivikirveen katkelma on löytynyt syksyllä 1914 suo-ojaa kaivettaessa.
B) Inventoinnin yhteydessä v. 1988.
C) Kaivausten yhteydessä v. 1989.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut tutkimukset ja alueen kuvaukset sekä havaittu topografinen luonne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; alue on määritelty tutkimusten perusteella varsin tuhoutuneeksi, mutta maisemassa lienee jäljellä myös alkuperäisiä topografisia piirteitä, jotka ovat olleet merkittäviä esihistoriallisen oleskelupaikan valinnassa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Jäljellä oleva törmän reuna.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät topografisesti, mutta muinaiskulttuurin jäänteitä lienee erittäin vähän jäljellä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue vuodenajoittain kovassa matkailukäytössä.

Lähilöytöjä: KOLARI 38 Äkäslompolo, Kenttäkallio: varhaishistoriallinen kala- ja asuinkenttä täältä n. 400 m SW; KOLARI 222 Äkäslompolo, Velhoniemi: liesien ja asumusten

jäänteitä täältä n. 950 m SSW; KOLARI 221 Äkäslompolo, Nilivaara W: veistetty uuttukelo ja liedenpohjia täältä n. 900 m W; KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 1050 m SE.

Jatkotoimenpiteitä:
Matkailullisesti kohde sijaitsee erinomaisesti uuden pitkospuureitin varrella, jolta käsin voitaisiin esitellä Äkäslompoloa ympäröivää muinaismaisemaa ja arkeologisia kohteita.

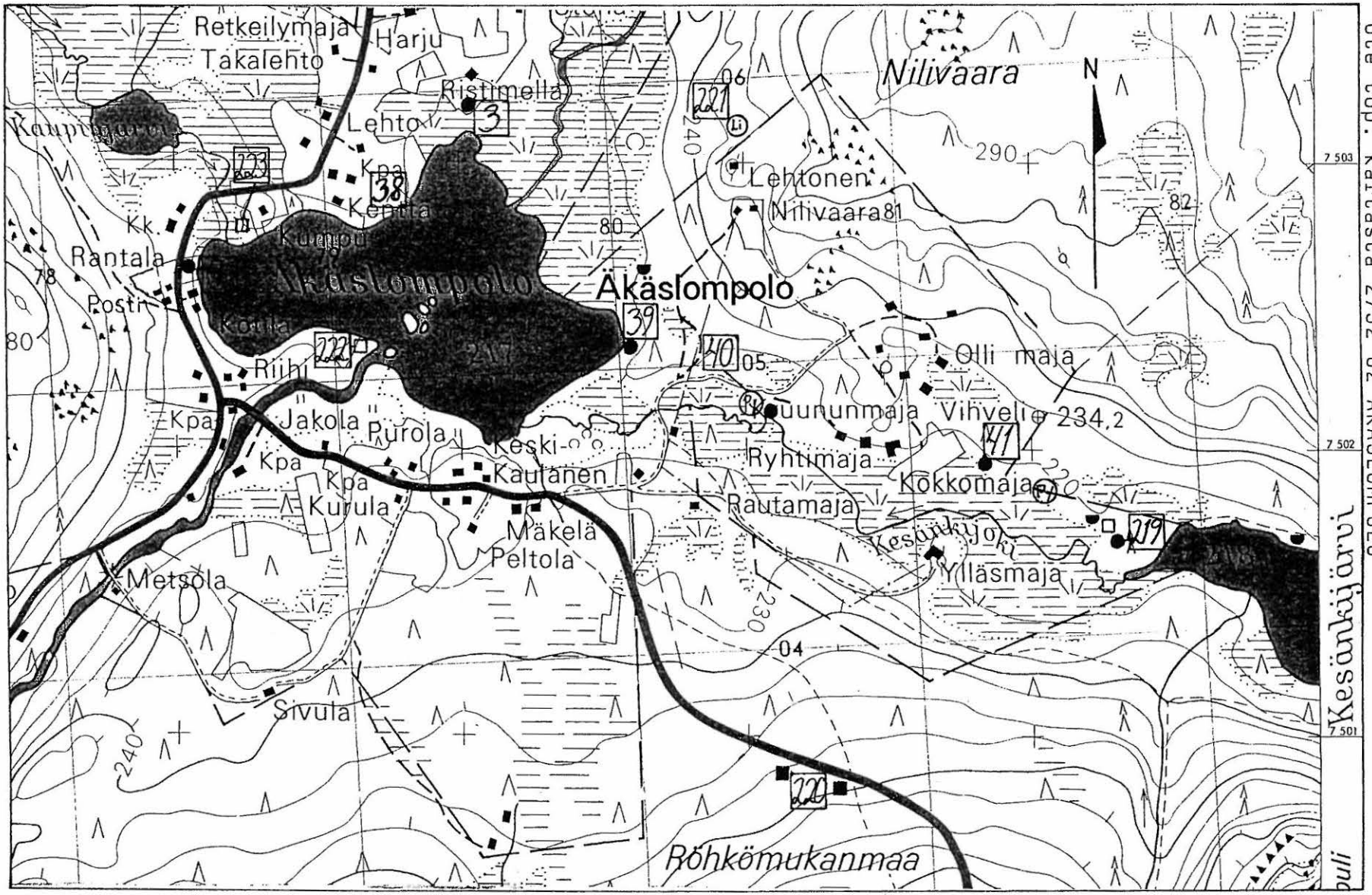

Ote top. kartasta 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO

LIITE I/3

Kohteet KOLARI 3, 4, 38-41 ja 219-223.

KOLARI 3 ÄKÄSLOMPOLO RISTIMELLA

Jukka Moisanen 1989

YLEISKARTTA

mk ~~1:1000~~ 40 m

piirt. B. Sohlström

Kartan pohjana on käytetty maanmittaushallituksen asemakaavamittaustoimiston laatima kaavoituksen pohjakarttaa 1:2000, ÄKÄSLOMPOLO 273202 02/08-09 RANTAKAAVA, jota on täydennetty maastomittauksin.

- koekuoppa
- KP 1 kiintopiste 1 = rajapyykki 1
- KP 2 kiintopiste 2 = rajapyykki 28
- + paalu
- ⊙ 2 rajapyykki ja sen numero
- 41:7 tilan rekisterinumero
- rakennuksia
- mäntyjä
- koivuja
- pensaikkoa
- suo
- sähkölinja
- maanmuokkauksen yhteydessä syntynyt tasanne

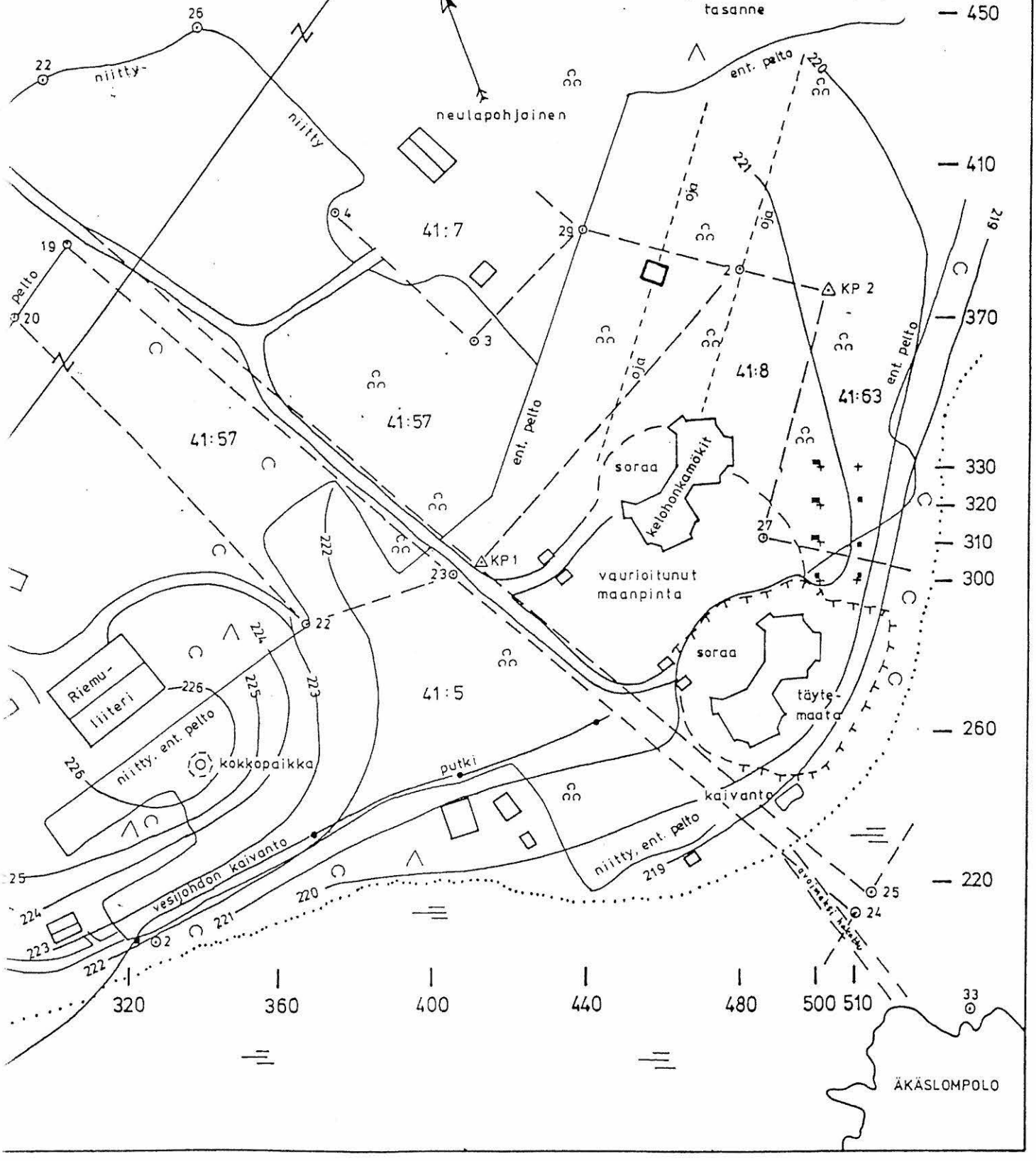

Kohteet KOLARI 3, 4, 38-40 ja 221-223.

Ote num. kiinteistörek.-kartasta L2732O2C 1:10 000

LIITE III/3

KOLARI 4 Äkäslompolo, Rantala

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Esi- ja varhaishistoriallinen (?)
Lukumäärä: Pohjalaisen kirveen, kvartsien ja palaneiden kivien löytöpaikat (á 1 kpl)

Tarkastajat: Aarni Erä-Esko **Tarkastusaika:** 13.7.1958
Hannu Kotivuori 1988
Hilkka Oksala 28.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7502 65 **y=** 506 05 **z=** n. 218
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.1 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Ehkä 60 x 20 m (SE-NW).

Hoito ja kunto

A5 lähes B4? C5? D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Rantala
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto:
Verif. KM 16397
Erä-Esko, Aarni 1958: Kolari, kl. Äkäslompolo, tl. Rantala. (Tarkastukertomus).
Kotivuori 1989 a: KOLARI 4 Kurtakko Rantala. (s. 5).
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, NTA-pitäjänkokoelmat.
Knuutila 1967: "Äkäslompolossa Kaupinjoen suulla lahti: kaupillahti: ..."siell on Kauppi-niminen lappalainen asunuk Kaupilllahessa."" Kertoja Aatos Kaulanen, s. 1926.

Aiemmat löydöt: KM 14397: 1-6 hioimen katkelma, kvartsikaapimia ja -iskoksia, 16397 pohjalainen kirves

Tarkastuslöydöt: Havainto suppeasta palaneiden kivien muodostamasta rykelmästä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/3; III/3 sekä I/224.

Muut liitteet: KARTTALIITE I/4: Peitepiirros Erä-Eskon luonnoksesta; Liite II/4: kuva löytöpaikasta v. 1958 (Erä-Esko).

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
1958:
Kvartsi-iskoksia, -kaavin ja hioimen katkelma (KM 14397) tallennettiin ensimmäisellä tarkastuskerralla paikalla sijaitsevan vanhan ladon tai riihen (?) NE-puolelta.
Pohjalaisen kirveen löytöpaikka (?)
1988:
Ei löytöjä, Kotivuori (1989 a: 5) ainoastaan totesi kohteen topografisesti soveltuvan kivikautiseen asutukseen.
1998:
Aiemman kvartsikeskittymän W-puolella, hieman ylempänä havaittiin häivähdys esihistoriallisesta kulttuurikerrostumasta koostuen muutamasta maahan painautuneesta palaneesta kivestä, jotka muodostivat paikalla pienen rykelmän tai keskittymän.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Osittain kuusikkoa, Erä-Eskon löytöalueella nykyisin tiheä heinikko.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivasti kohti järveä (W) viettävä asuttu, mutta avoin rantapeltokaistale, jota N:ssa rajaa muutamista kookkaista havupuista muodostuva ohut metsikkö.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kohde sijaitsee tien W-puolella sijaitsevassa mökkikylässä koululta n. 100 m SSE ja
Kaupinojan sillalta n. 200 m SW. Erä-Eskon v. 1958 kuvaama ja Kotivuoren 1988 havaitsema lato oli edelleen hyväkuntoisena paikoillaan.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Erä-Eskon löydöt ovat ilmeisesti pintamaasta; palaneet kivet havaittiin niinikään hiekkapohjaiseen pintamaahan painautuneina edellä mainitun metsikön ja kasvipeitteettömän hiekkapinnan välisestä vaihettumasta pienen pysäköintialueen NW-reunalta. Mökkien pihoille on tuotu sepeliä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
KM 14379: 1-6 ovat löytyneet kesällä 1958 inventoinnin yhteydessä; palaneet kivet havaittiin samoin inventoidessa 40

vuotta myöhemmin syksyllä 98.

Laajuuden arviointiperuste: Omat havainnot sekä muu dokumenttiaineisto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III: alueen maaperää on muokattu erittäin voimakkaasti, mikä viittaa vanhemman kulttuurikerroksen tuhoutuneisuuteen; mahdollisen myöhemmän maankäytön yhteydessä työtä kannattaisi kuitenkin arkeologisesti valvoa ehkä vielä jäljellä olevien löytöalueiden hahmottamiseksi.

Havaintomahdollisuudet: Paikka helposti tunnistettavissa keskeisellä paikalla kylässä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Paikka on täyteen ahdettu uusia mökkejä - ajankohtaisia lienevät ainoastaan tien ylläpito sekä pihatyöt.

Lähilöytöjä: KOLARI 223 Äkäslompolo, Kumpu: asumuksen jäänne täältä n. 200 m ENE; KOLARI 222 Äkäslompolo, Velhoniemi: liesien ja asumusten jäänteitä (?) täältä n. 630 m ESE; KOLARI 38 Äkäslompolo, Kenttäkallio: varhaishistoriallinen kala- ja asuinkenttä täältä n. 700 m ENE; KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 1500 m E.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Lieneekö tässä mahdollisesti kyseessä perimätiedossa esiintyvä Kauppi-nimisen lappalaisen asuinpaikka? Asia tarkistettiin puhelimitse Aatos Kaulaselta 2.12.1998, jolloin hän kertoi seuraavaa:
Kauppi-lappalaisesta oli Aatos Kaulaselle kertonut tämän eno, joka on kuollut n. vuonna 1956-57. Tieto on puhdasta perimätietoa, ja lienee yhteydessä siihen, että Muonion viimeinen `oikea' lappalainen Salmen Simu oli Aatos Kaulasen äidin ja enon isoisä. Kauppi-lappalaisen asuinpaikka, Kaupinlahti, sijaitsee Äkäslompolon N-rannalla Kaupinjoen suulla kansakoulun kohdalla olevassa lahdessa, Rantalan tilalla.

Kyseessä on siis juuri tämä alunperin Erä-Eskon rekisteröimä kivikaudentyyppinen kohde.

KARTTALIITE KOLARI 4 JA 223
Karttaluonnos ERÄ-ESKO 1958
Päivitys OKSALA 1998
Peitepiirros H. Oksala 1999

⊗ Löytöpaikka 1958
ⓛ Palaneiden kivien keskittymä 1998

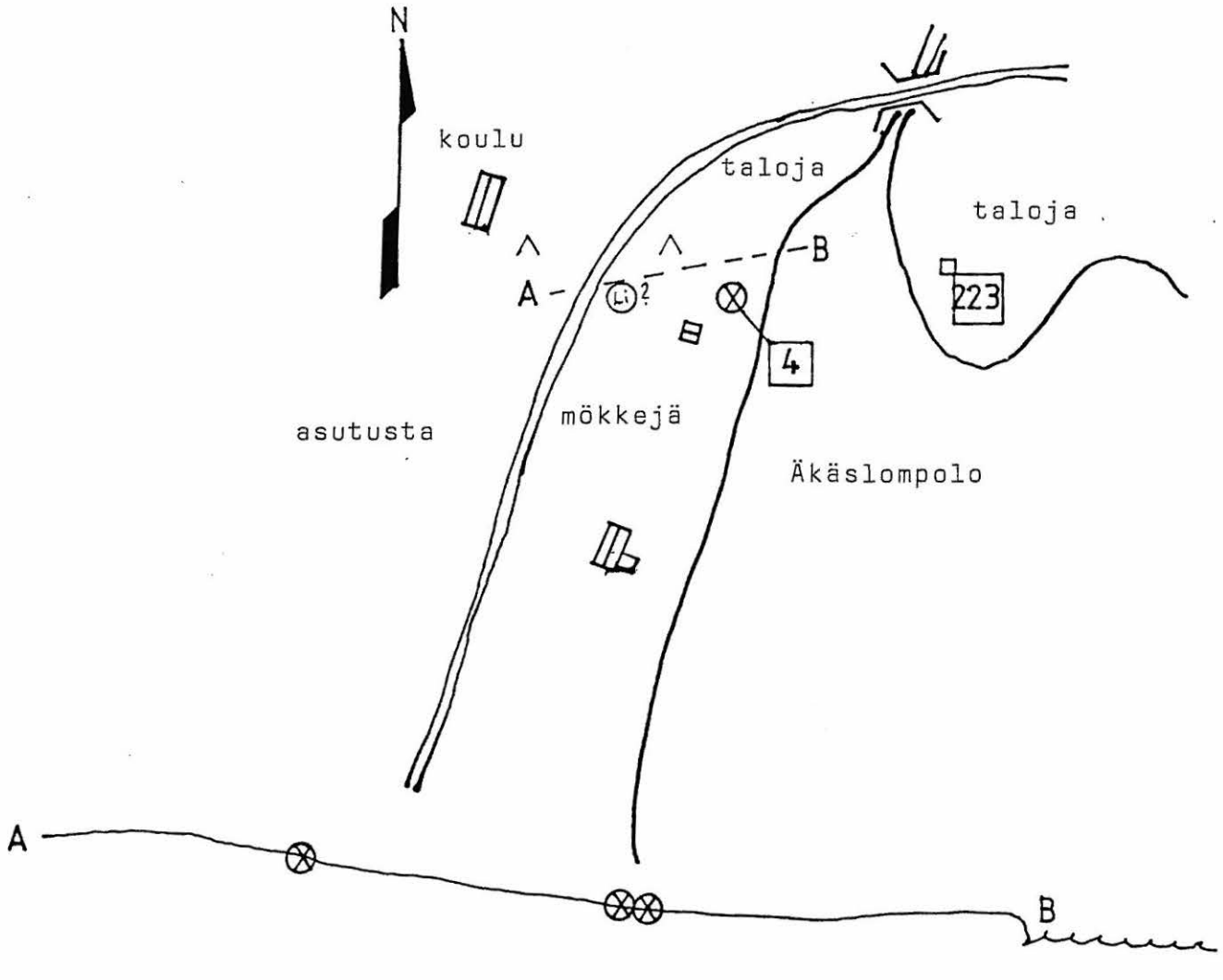

KUVALIITE KOLARI 4

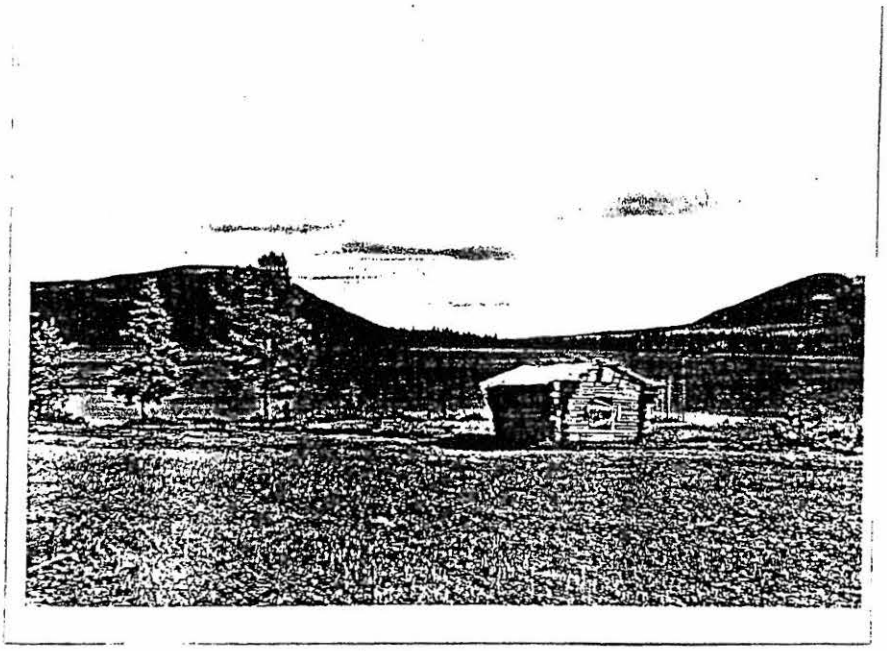

Valokuva: Erä-Esko 1958.
Voimakkaasta rakentamisesta huolimatta löytömaisema oli näiltä osin pysynyt samana v. 1998.

KOLARI 5 Ylläsjärvi

Kivikautinen asuinpaikka, kesähautapaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi, varhaishistoriallinen aika
Lukumäärä: Kvartsikeskittymä 1 kpl, kesähautoja 3 kpl

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko **Tarkastusaika:** 1958
Hannu Kotivuori 1988
Hilkka Oksala 21.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 04 YLLÄSJÄRVI (1968)
x= 7492 90 **y=** 513 25 **z=** 192.5
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 31 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 100 m.

Hoito ja kunto

A5? B C D E1 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Ylläsjärvi 59:6
Omistaja: Yksityinen (Tauno Ylläsjärvi)

Aiemmat tiedot:
Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto, Helsinki:
Erä-Esko 1958 inventointitiedot.
Siiriäinen 1980 kartake.
Kotivuori 1989 a: 6:
"Ylläsjärven taloryhmä sijottuu samannimisen järven (191.3 m mpy) luoteisrannalla olevalle laakealle niemelle, jossa vanhin rakennus on jo 1700-luvulta, nykyinen päärakennus vuodelta 1909. -- Vanhin tieto niemen pysyvästä asuttamisesta kuuluu olevan vuodelta 1742... päärakennus on toiminut majotusliikkeenä vuodesta 1934 alkaen. Alueen varhaisimmasta pysyvästä asutuksesta voi mainita, että noin 1.5 km Ylläsjärven talosta pohjoiseen, Hyötylän talon lähellä (ks. peruskarttaote), on sijainnut ns. Yllästorppa 1700-luvun puolivälin jälkeen. Torpan ala on raivattu pelloksi n. 55 vuotta sitten (ns. Tievanaluspelto)."
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus NTA-pitäjänkokoelmat:
Knuutila 1967: "1900-luvun vaihteessa tuli Ylläsjärveen Aukusti ja Kalle -nimiset veljekset, jotka ottivat Ylläsjärven-nimen sukunimekseen. Veljekset perustivat Ylläsjärven tilan, kantatalo rakennettiin Niemeen v. 1909. Ylläsjärven tila jaettiin v. 1946 Ylläsjärven ja Kurtakon tiloiksi."
Teerijoki 1993 a: 23:
"Ylläsjärven ensimmäinen asuma on perustettu vuonna 1770, ja ensimmäinen asukas oli Kurtakosta lähtöisin ollut Erkki Pekanpoika."

Jaako 1996: 14:
"...perustettiin ... vuonna 1770 Ylläsjärven talo"

Aiemmat löydöt: KM 14376 kvartsi-iskoksia 8 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/5 ja I/213
Muut liitteet: KARTTALIITE II/5 (Siiriäinen 1980)

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen ja sen miljööseen tutustuminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Tarkastuksen yhteydessä Siiriäisen (1980) kartakkeelle (LIITE II/5) merkityn muinaismuistoalueen NE-osassa avoinna olleella perunapellolla suoritettiin peltokävely ilman kivikaudentyyppiseen asutukseen selkeästi liittyviä löytöhavaintoja. Alue on sama, jossa vielä Erä-Eskon (1958) tarkastusaikana oli hänen ottamiensa valokuvien mukaan rakennuksia, ja josta hänen tallentamansa kvartsi-iskokset lienevät peräisin. Topografisesti kohta sopisi erinomaisesti kivikaudentyyppisen asutuksen sijaintipaikaksi. "Esihistorialliseen asutusvaiheeseen liittyvät löytöhavainnot (kvartsi-iskoksia) totesi Ylläsjärven talon eteläpuolen rantatörmältä aluetta vuonna 1958 tarkastanut maisteri Aarni Erä-Esko. Luonteeltaan kivikautisia löydöksiä ei voida absoluuttisen varmasti määritellä juuri kivikautisiksi, vaan ne voivat olla myös nuoremmalta ajalta." (Kotivuori 1989: 6).
B) Talon isäntä Tauno Ylläsjärvi (n. 60 v.) osoitti kesähautojen paikan nykyisen päärakennuksen NW-nurkasta muutama metri W. Kotivuori (1989: 6) on kuvannut löytöpaikkaa seuraavasti: "... talon ja sen lounaispuolella olevan Ylläs-Jussin majan (rak. 1978) välisellä kapealla piha-alalla on noin 80-vuotiaan Juho Ylläsjärven mukaan hänen lapsuudessaan vielä erottunut kolme kesähautakuopannetta. Nyt tämä kohta on tasotettu. Tältä järveltä on vainajat siirretty talvisen kantokelin aikaan nykyisin Ruotsin puolella olevan Muhoslompolon kirkkomultiin. -- kesähautatapa on yleensä päättynyt Lapin kaukaisilla järvillä viimeistään 1900-luvun alussa."

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Perunapeltoa, pihanurmea (?)
B) Pihanurmikkoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Järven NW-rannalla oleva laakea niemi.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Alueella on vanha (punainen) ja uudempi (valkea) päärakennus, Ylläs-Jussin maja (rak. 1978) sekä "Ranta-alueella on useita saunoja, venevajoja, pesutupa ja navetta. Itse päärakennus on toiminut majotusliikkeenä vuodesta 1934 alkaen." (Kotivuori 1989: 6). Alueella on myös lomamökkejä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; peltomultaa, hiekkaa, kalliota.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kvartsikeskittymä on löytynyt inventoidessa v. 1958. Tiedon kesähautapaikasta on ensimmäisenä tallentanut Hannu Kotivuori vuoden 1988 inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Aiemmat tiedot ja maastohavainnointi.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kohteen pintamaaperä on tuhoutunut maankäytön seurauksena. "Kohde ei ole -- tutkimuksellisesti relevantti." (Kotivuori 1989 a: 6).

Havaintomahdollisuudet: Itse alue helposti löydettävissä, mutta arkeologiset rakenteet ovat tuhoutuneet.

Opas: Tauno Ylläsjärvi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tavanomainen pihamaan käyttö ja perunanviljely.

Lähilöytöjä: KOLARI 23 Ylläsjärvi, Ahola: kivikautista asutusta täältä n. 450 m NW; KOLARI 24 Ylläsjärvi, Kenttäniemi: kalakenttä täältä n. 850 m S; KOLARI 212 Kotarovanjärvi: esihistoriallisia/saamelaisaikaisia asutusmerkkejä täältä n. 2500 m SW; Hyötylän Yllästorppa täältä n. 660 m NNW; siellä sijaitsevan ns. Tievanaluspellon "länsipuolella olevassa metsikössä on riihen kivimuuri." (Kotivuori 1989: 6).

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kohteen nimestä on poistettu Hyötylä, koska Hyötylä sijaitsee yli 0.5 km:n etäisyydellä itse Ylläsjärven kantatilasta. Tauno Ylläsjärven mukaan kuitenkin sekä Hyötylä että siellä sijainnut Yllästorppa ovat kuuluneet Ylläsjärven tilaan. Hyötylä on purettu n. 30 vuotta sitten. Edellä mainittu riihen kivimuuri olisi puolestaan kuulunut ns. Mykkälään, jota asutti muinoin Mykkä-Maija ja -Matti -niminen pariskunta. Myös heidän tupansa kuului Ylläsjärven tilaan, ja he olivat tilan jälkeläisiä. Raunioiden päällä kasvaa nykyisin suuria haapoja. Yllä mainittu Aukusti Ylläsjärvi asettui Ylläsjärven kantatilan pihassa olevaan vanhaan punaiseen päärakennukseen. Aukusti on ollut Tauno Ylläsjärven isosetä. Ensimmäinen lomalainen saapui Ylläsjärveen vuonna 1932. Hän oli oululainen sahan johtaja Nilander, joka hiihteli tunturissa.

Ote top. kartasta 2732 04 YLLÄSJÄRVI

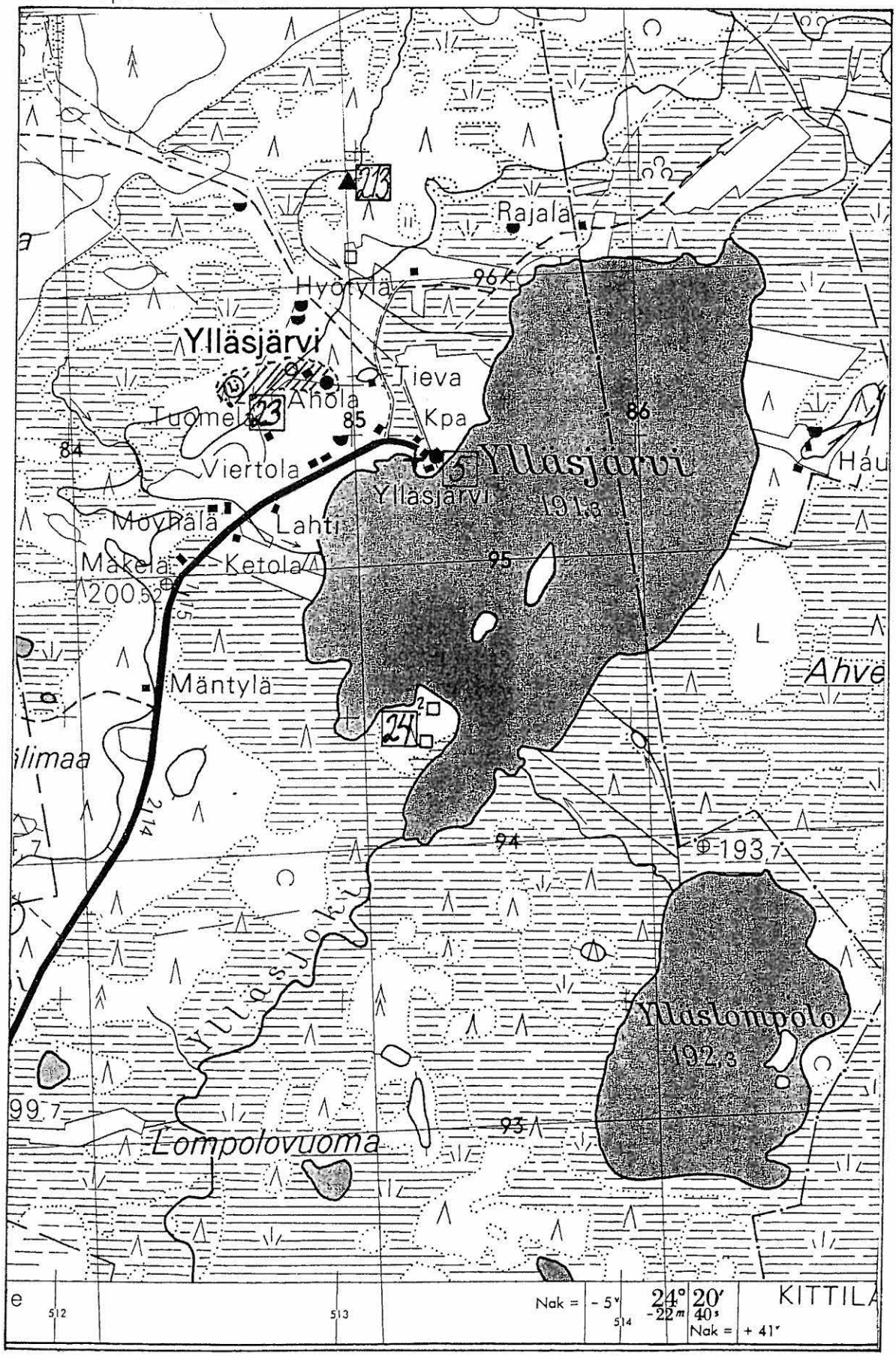

Kohteet KOLARI 5, 23, 24 ja 213 sekä viisi (+1) terva-hautaa ja rakennusjäänne.

KARTTALIITE KOLARI 5 JA 23/SIIRIÄINEN 1980
Ote osayleiskaavakartasta 1:5000

Muokkaus H. Oksala 1999

KOLARI 6 Taapajärvi, Salmenniemi

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi (esikeraaminen)
Lukumäärä: Yksi tulisija, esinelöytö ja kvartsikeskittymä
Tarkastaja: Aarni Erä-Esko **Tarkastusaika:** 12.7.1958
Hilkka Oksala 23.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 11 TAAPAJÄRVI (1989)
x= 7446 48 **y=** 2530 22 **z=** 165
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 200 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 31.5 km Sieppijärven kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A4,5? B4 C D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 19:10
Omistaja: Ravelinin perhe
Osoite: Taapajärvi **Postitmp:** 95900 KOLARI

Aiemmat tiedot:
Aarni Erä-Esko 1958: Kolari, kl. Taapajärvi, tl. Salmenniemi RN:o 19:1. (Tarkastuskertomus 12.7.1958, Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto, Helsinki.)
Huurre 1983: 120, 470: Kohde löytöineen on tyypiltään esikeraaminen.

Aiemmat löydöt: KM 14377:1-2 liuskekeihäänkärki ja viisi kvartsiiskosta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks.liite I/6 ja II/6.

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä

irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen asuinpaikka: Rva Ravelin osoitti keihäänkärjen löytöpaikan sijainnin sekä mainitsi löydön yhteydessä 50-luvulla olleen liedensijan n. ½ m:n syvyydessä. Lisäksi talon tytär mainitsi kynnettäessä joskus nousevan esiin "jotakin pientä esihistoriallista aineistoa", joka ilmeisesti jätetään yleensä peltoon. Löytöpaikka on sijainnut niemekkeen S-rannalla.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Löytöpaikalla kasvaa nykyisin kaksi nuorehkoa mäntyä ranta- ja peltoheinikossa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Matala järveen (SW) pistävä niemeke, jonka W-reunalla kasvaa pajukkoa, muuten niittyheinää. Avointa loivin terassein kohti järveä laskevaa peltoa, jonka yläosassa talon pihamaata ja perunapelto.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Päärakennus sijaitsee löytöalueen NE-puolella ylärinteessä, sen WSW-puolella on talousrakennuksia.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Liedenpohja aikoinaan havaittiin 0.5 metrin syvyydessä. Nykyisin pintamaannos on peltomultaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kohde dokumentoitu ensimmäisen kerran v. 1958, jota ennen liesi ja keihäänkärki olivat löytyneet.

Laajuuden arviointiperuste: Tiedot löydöistä topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; selkeät tiedot löydöistä; aiempi luokitus, jota ei liene syytä muuttaa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Salmenniemen taloa ympäröivät tilukset päärakennuksen ja järven välissä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät: asuttu miljöö.

Opas: Ravelinin perhe, Kati Porra, Hilkka Oksala.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Normaalit pihanhoito- ja peltotyöt jatkunevat vuosittain.

Lähilöytöjä: KOLARI 89 Taapajärvi, Rajalaki SW, Pirunkuru NW: peuranpyynnin/poronhoidon jäänteitä sekä liesi täältä n. 1930 m ESE; tervahauta täältä n. 120 m E.

Ote peruskartasta 2642 11 TAAPAJÄRVI

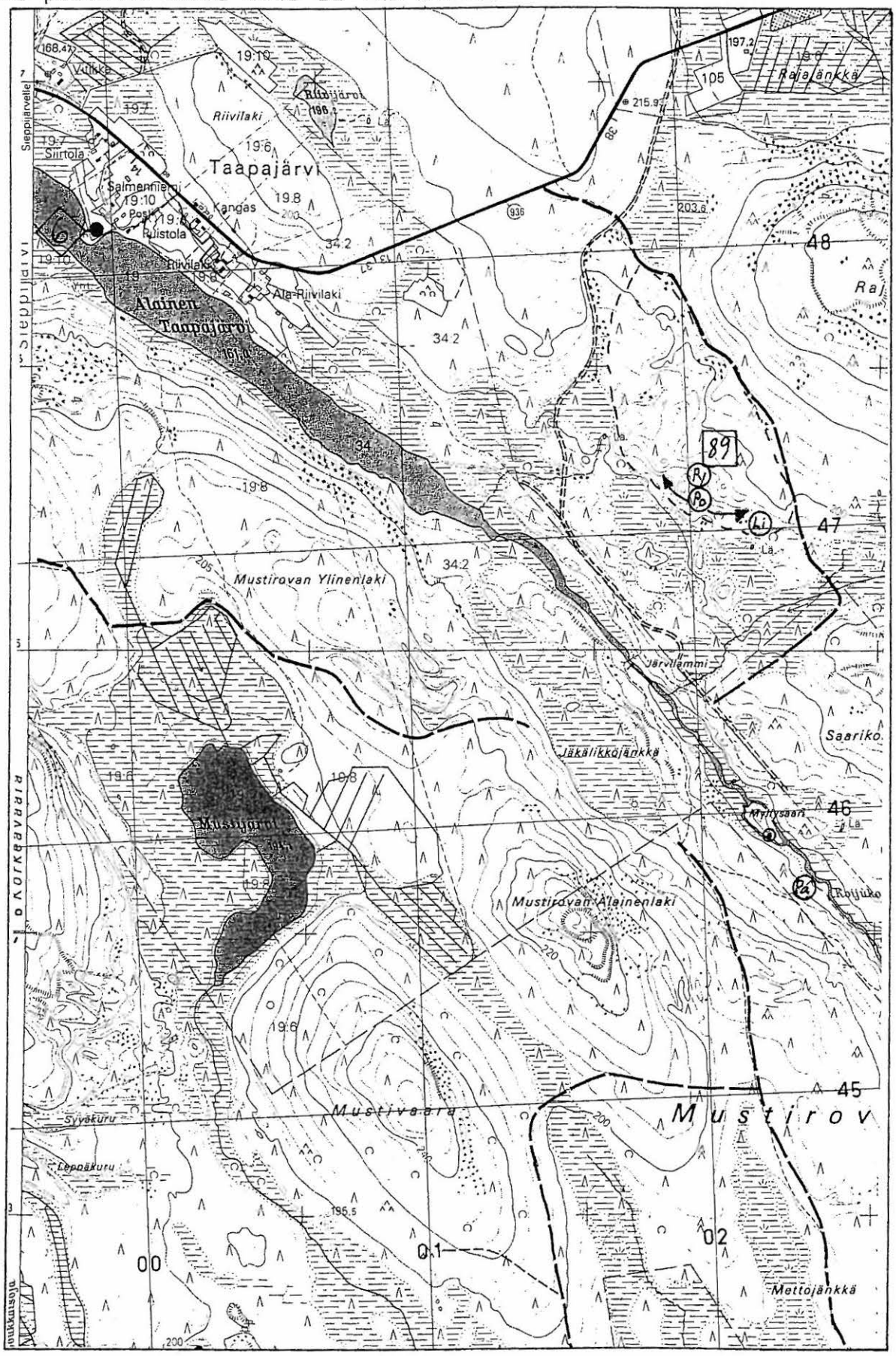

Kohteet KOLARI 6 ja 89sekä myllynpaikka ja patojäänne.

KARTTALIITE KOLARI 6
Karttaluonnos ERÄ-ESKO 1958
Päivitys OKSALA 1997
Peitepiirros H. Oksala 1999

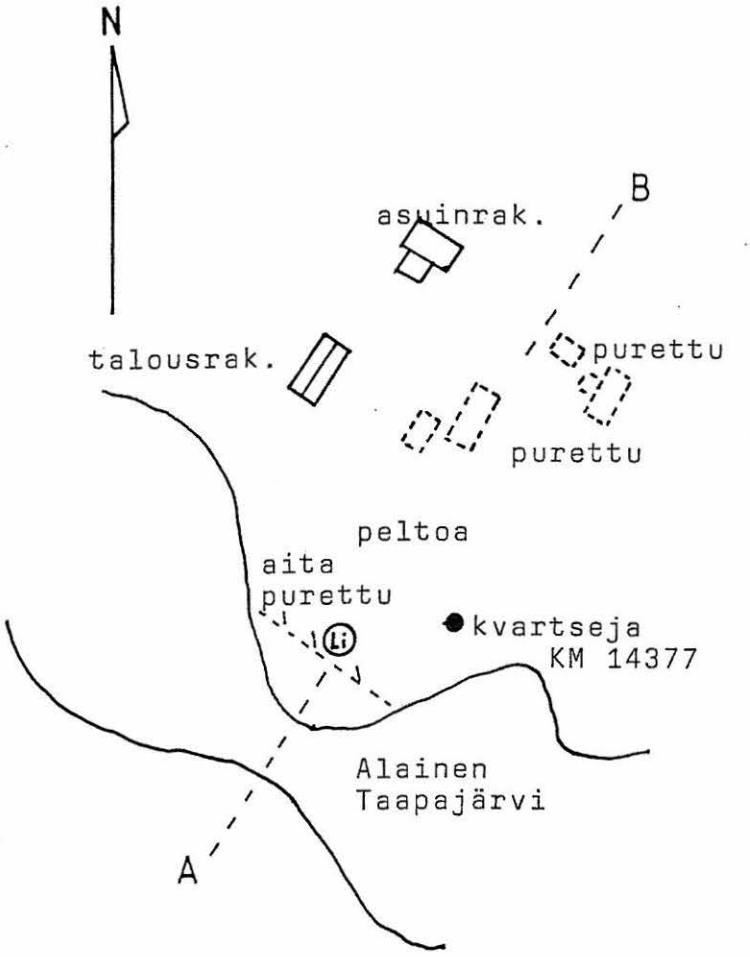

KOLARI 7 Pasmajärvi, Karila

Liesi

Luokka: II-III
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko Tarkastusaika: 2.7.1958
Hilkka Oksala 1.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7446 09 y= 516 27 z= 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 135 km Kolarin kirkosta SE.
Pinta-ala: N. 1 m^2

Hoito ja kunto

A5? B1? C D E1 F1 G6 ei taulua

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 39:1
Omistaja: Osmo Metsävainio Puhelin: 016-548 328
Postitmp: 95860 PASMAJÄRVI

Aiemmat tiedot: Erä-Esko 1958: "Kivilatomus/ 0 1 m pitkä, jossa oli kivien alla hiiltä ja kivien päällä - puhdasta maata 30 cm paksulti."

Aiemmat löydöt: KM 14378 hiilinäyte

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/7 ja II/7

Tarkastuksen aihe: Lähes 40 vuotta sitten inventoidun kohteen uudelleen tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Lieden paikka, ts. kivilatomus nykyisen saunarakennuksen alla, tiedonannon (Osmo Metsävainio n. 80 v.) mukaan rakennuksen E-puolella sijaitsevan, maapohjaisen puuvajan puolella.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Puuhalkoja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasaisen pellon (N) ja mäntykankaan (W ja E) ympäröimää pihapiiriä, jota S-puolelta rajaa kylätie (W-E). Järveen n. 260 m N.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löytöpaikka sijaitsee saunarakennuksen sisällä puuvajan puolella; päärakennukseen täältä on n. 15 m SSE, toiseen sivurakennukseen n. 10 m WNW; kylätielle (WNW-ESE) n. 30 m S.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löytösyvyys n. 30 cm, kivilatomus, jossa hiiltä (Erä-Esko 1958).

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Erä-Eskon inventointilöytö v. 1958.

Laajuuden arviointiperuste:
Aiemmat tiedot ja tarkastushavainnot 1997.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III: V. 1997 ei alueelta tehty uusia esihistorialliseen asutukseen selkeästi viittaavia havaintoja; kohteen säilyneisyysasteesta ei ole varmuutta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: Vaatii isäntäväen läsnäoloa - kohde peitetty rakennuksella ja haloilla.

Opas: Osmo Metsävainio ja nuorempi isäntä Metsävainio; Assi Heikkilä, Pasi Koivumaa, Hilkka Oksala.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Rakennustyylin perusteella löytöpaikka on ollut nykykäytössään jo kymmeniä vuosia.

Lähilöytöjä: Kolari 99 Pasmajärvi W, Lompoloniemi: esihistoriallinen asuinpaikka ja kuoppapyyntijärjestelmä sijaitsee täältä n. 1300 m NNW; Kolari 91 Pasmajärvi, Seitasari: lappalaisten palvospaikka sijaitsee täältä n. 1100 m E; Tervahautakompleksi sijaitsee täältä n. 780 m E kylän venevalkamassa; Moakki, perimätiedon mukaan (Osmo Metsävainio; Kirsti-Maija Knuutila 1968) Pasmajärven vanhin asutuspaikka, sijaitsee täältä n. 360 m ENE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Osmo Metsävainio on odottanut Erä-Eskon tutkimustuloksia kohta 40 vuotta.

KARTTALIITE KOLARI 7
Karttaluonnos ERÄ-ESKO 1958
Täydennykset OKSALA 1997
Peitepiirros H. Oksala 1999

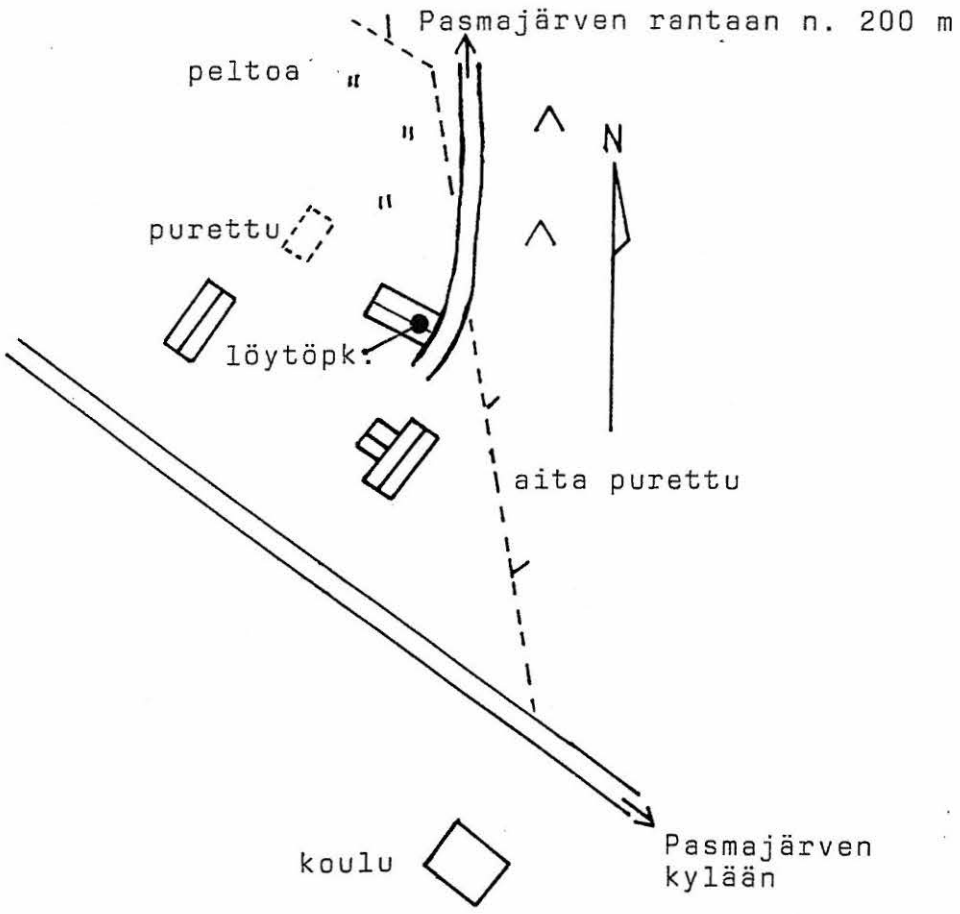

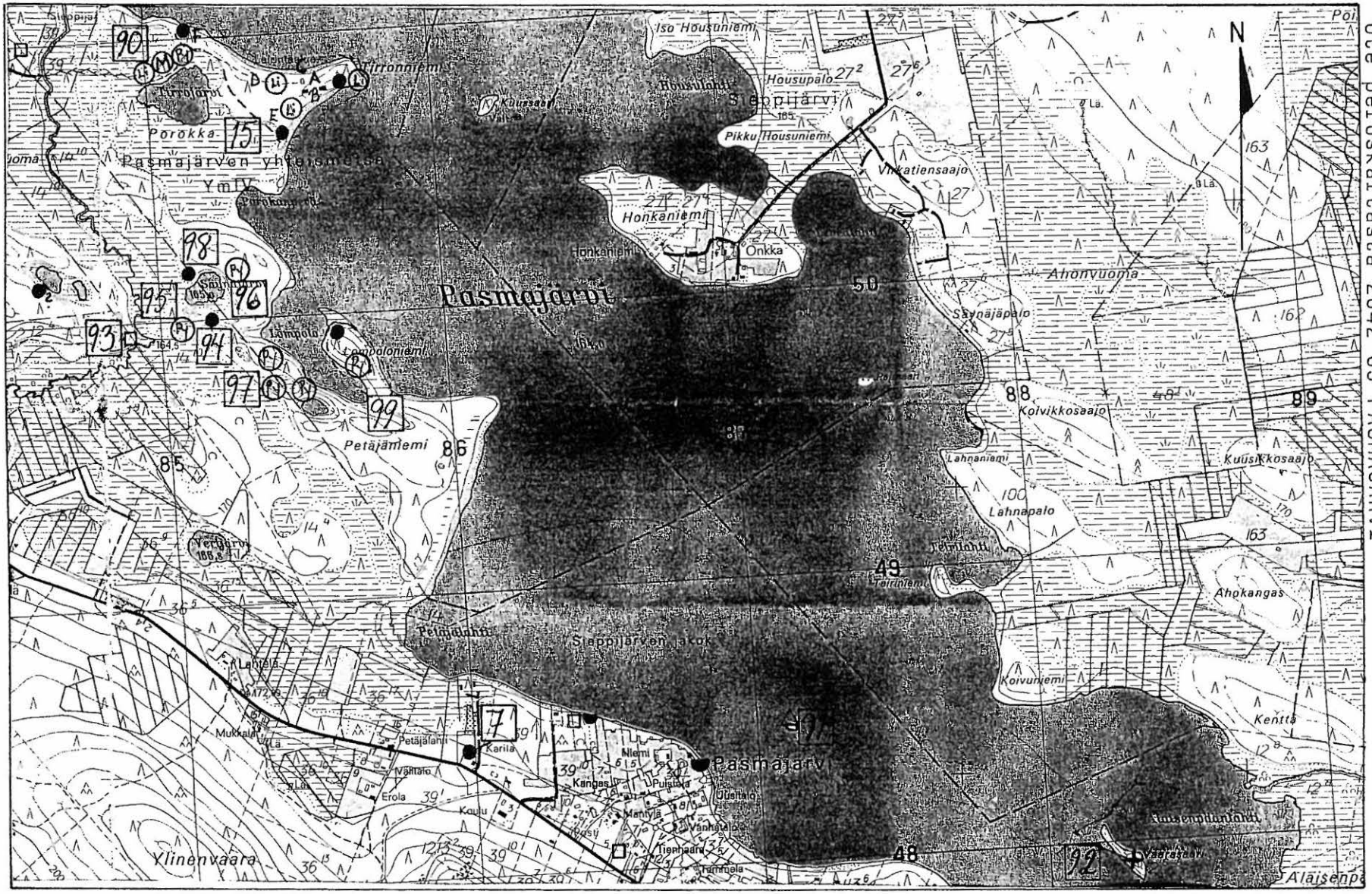

Kohteet KOLARI 7, 15 ja 90-99 sekä neljä tervahautaa, kolme rakennusjäännettä sekä tieto esihistoriallisesta (?) painanteesta.

KOLARI 8 Poikkijärvi, Isomaa

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Neljä kiviesinettä (?), kaksi kvartsi-iskosta, erä palaneita kiviä.
Tarkastaja: Aarni Erä-Esko **Tarkastusaika:** 13.7.1958
Anna-Kaisa Teurajärvi 21.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 03 VAATTOJÄRVI (1989)
x= 7450 73 **y=** 500 89 **z=** 152.5
Pinta-ala: Löytöalueen halkaisija n. 40 m (?)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 22.7 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B4? C7 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 5:17
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Aarni Erä-Esko 1958: Inventointidokumentit, Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto, Helsinki.

Aiemmat löydöt:
Tuura ja taltta tai veitsi (kateissa; sijaintipaikaksi ilmoitettu Sieppijärven koulu, jossa A. Erä-Esko lienee piirtänyt ne Museoviraston dokumentteihin), KM 14380 ukonkiviä eli kvartsia.

Tarkastuslöydöt:
Sileäksi hioutunut, sädekiviliusketta oleva pyöristynyt kivi sekä lattea pieni liesikivi, joita ei luetteloitu.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I/8 ja II/8
Muut liitteet: kuvaliite III/8
Negatiivit: LIITE B/11: Kuvauspäiväkirja.
Diat:OYA/KOi n:o 90

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen inventointi; A.-K. Teurajärven harjoitustarkastus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Löydöt ovat tilan järven puoleiselta (W) perunamaalta, alue on vanhaa viljelysmaata, eikä näkyviä rakenteita ollut havaittavissa. Kaikki löydöt näyttävät tulleen esiin jokseenkin samasta paikasta. Elokuussa 1997 paikalla havaittiin myös palaneita kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kulottunutta heinäpeltoa, maitohorsma, apila, hiirenvirna, hevonhierakka, siankärsämö, kullero, mesiangervo, niittyleinikki, metsäkorte.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Alue rajoittuu Sieppijärveen (W) sijaiten Käkivaaran E-puolella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
E:ssä alue rajautuu Vaattojärvelle menevään tiehen (S-N). Tilan päärakennus sijaitsee perunamaasta 25 m E, samassa pihapiirissä vanhapuoli on W:ssä ja navetta S:ssä, maantiehen on 200 m E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Kadonneet kiviesineet ovat löytyneet perunamaasta n. 20 cm:n syvyydeltä hiekkamaasta. Muut ovat pintapoimintalöytöjä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kadonneet kiviesineet löysi Pekka Juhani Vaattovaara (Sähkö-Pekka) syyskuussa 1955 perunaa nostettaessa. Esineet luovutettiin tällöin Sieppijärven kansakoulun opettajalle Veikko Piiroselle. Kansallismuseossa olevat ukonkivet tallensi Aarni Erä-Esko heinäkuussa 1958 paikkaa tarkastaessaan. Esineen kaltaisia kiviä paikalla havaitsivat tutkimusavustajat Anna-Kaisa Teurajärvi ja Assi Heikkilä inventoinnin yhteydessä elokuussa 1997.

Laajuuden arviointiperuste: Muokattu peltomaa, jossa alkuperäisen asutuskeskittymän jäänteet ovat voineet siirtyillä peltotöiden yhteydessä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; esihistoriallinen asutuskerrostuma mahdollisesti tuhoutunut maanmuokkauksen seurauksena. Merkittävimmät esinelöydöt kadonneet. Mahdolliset uudisrakennussuunnitelmat löytöpaikalle kuitenkin vaativat tarkistuskoekaivauksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintoalueen ympärillä.

Ote peruskartasta 2642 03 VAATTOJÄRVI

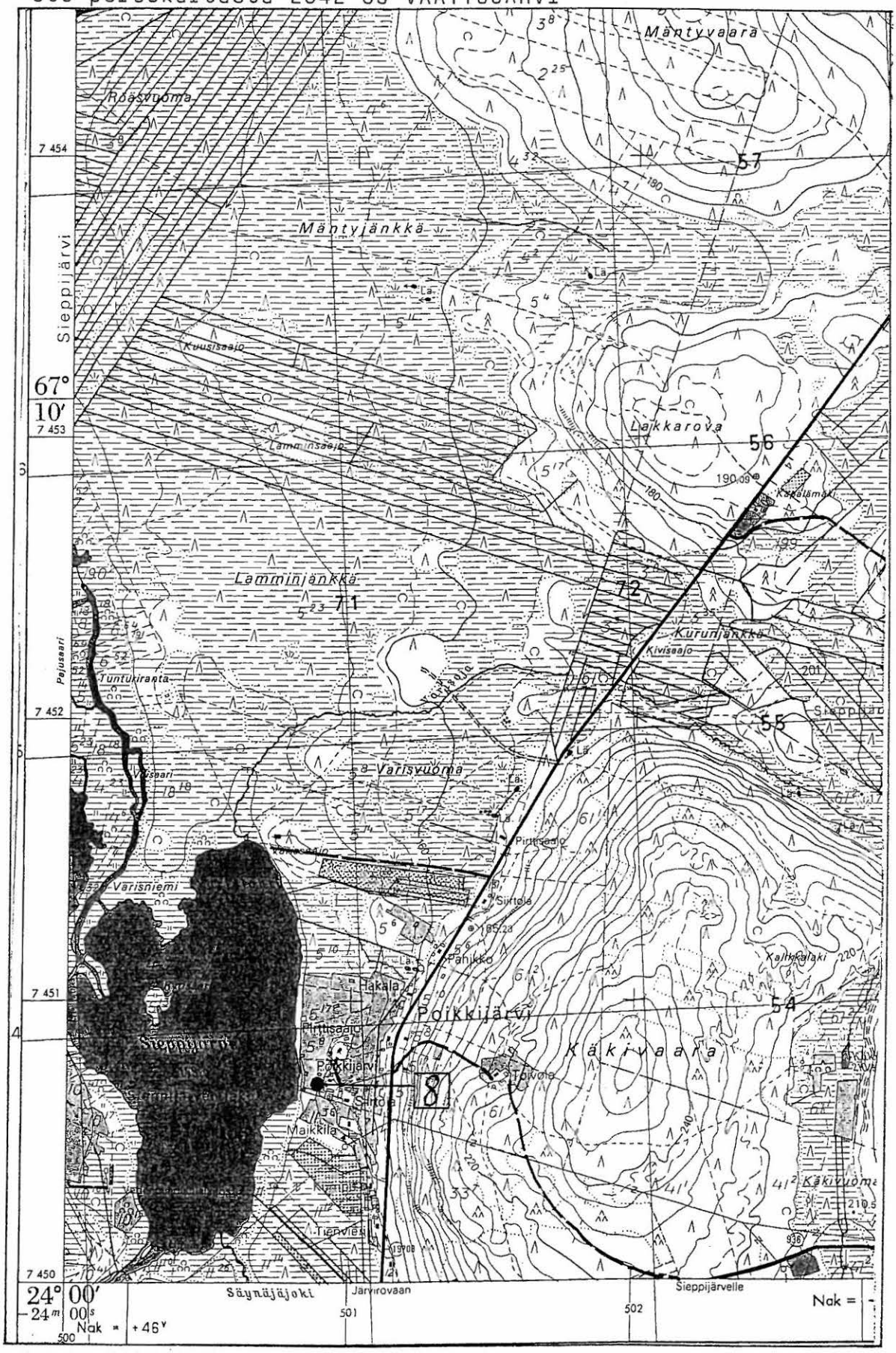

Kohde KOLARI 8.

Havaintomahdollisuudet: Kohde varsin helposti löydettävissä, mutta rakenteeton.

Opas: Assi Heikkilä, Pekka ja Tapani Vaattovaara.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ilmeisesti alue on edelleen viljelykäytössä, nykyisin heinäpeltona.

Lähilöytöjä: KOLARI 2 Sieppijärvi, Rantapääkkölä: Kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1350 m NW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Talon nykyisen isännän Tapani Vaattovaaran mukaan tilalla on käyty tutkimassa vanhoja liedenpohjia (kirjallisia tietoja ei ole). Kohteesta löydettyjä esineitä ei ollut Sieppijärven koululla 21.8.1997 - sijainti tuntematon.

KARTTALIITE KOLARI 8
Karttaluonnos ERÄ-ESKO 1958
Peitepiirros H. Oksala 1999

X löytöpaikat 1955, 1958 ja 1997

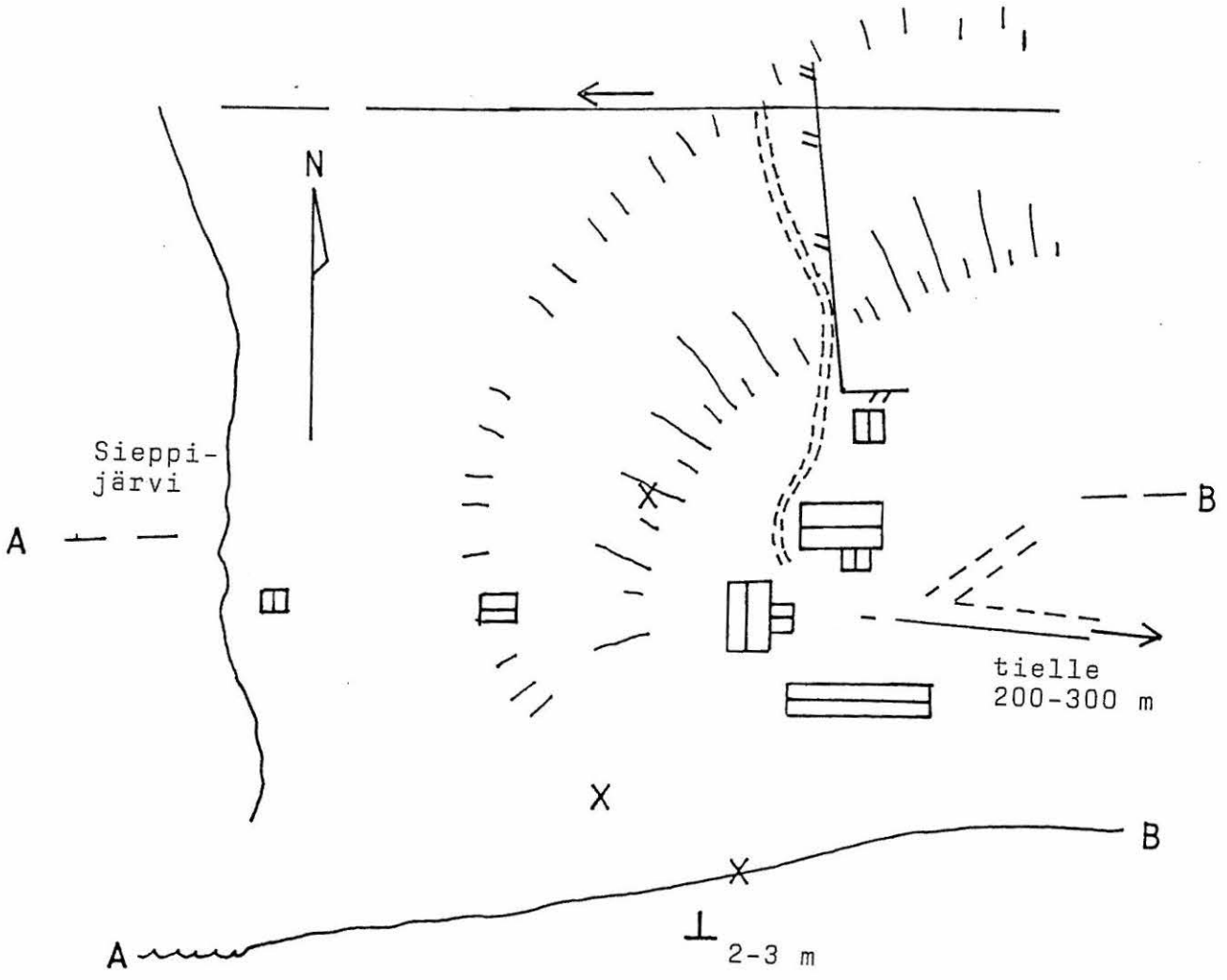

KUVALIITE KOLARI 8
Ääriviivat Sieppijärven koululla 1950-luvulla säilytetyistä kivi-esineistä, jotka olivat kadonneet v. 1997. Lähde: Museoviraston Arkeologian osaston kivikauden lappuluettelo.
Peitepiirros H. Oksala 1999

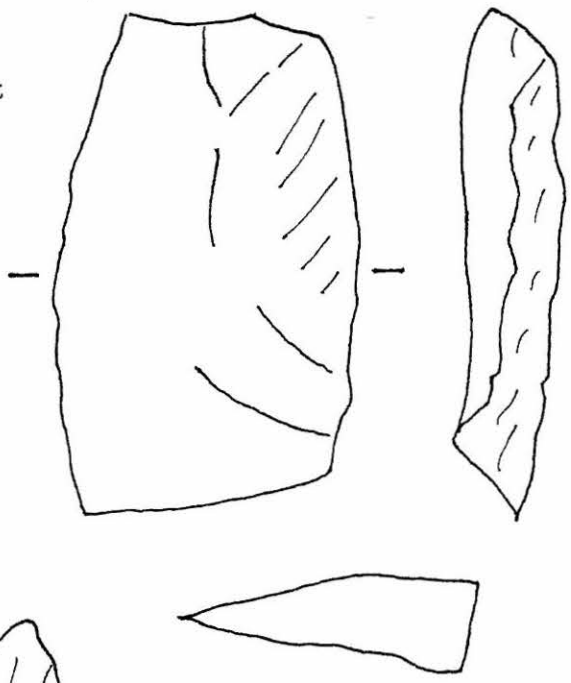

1:1

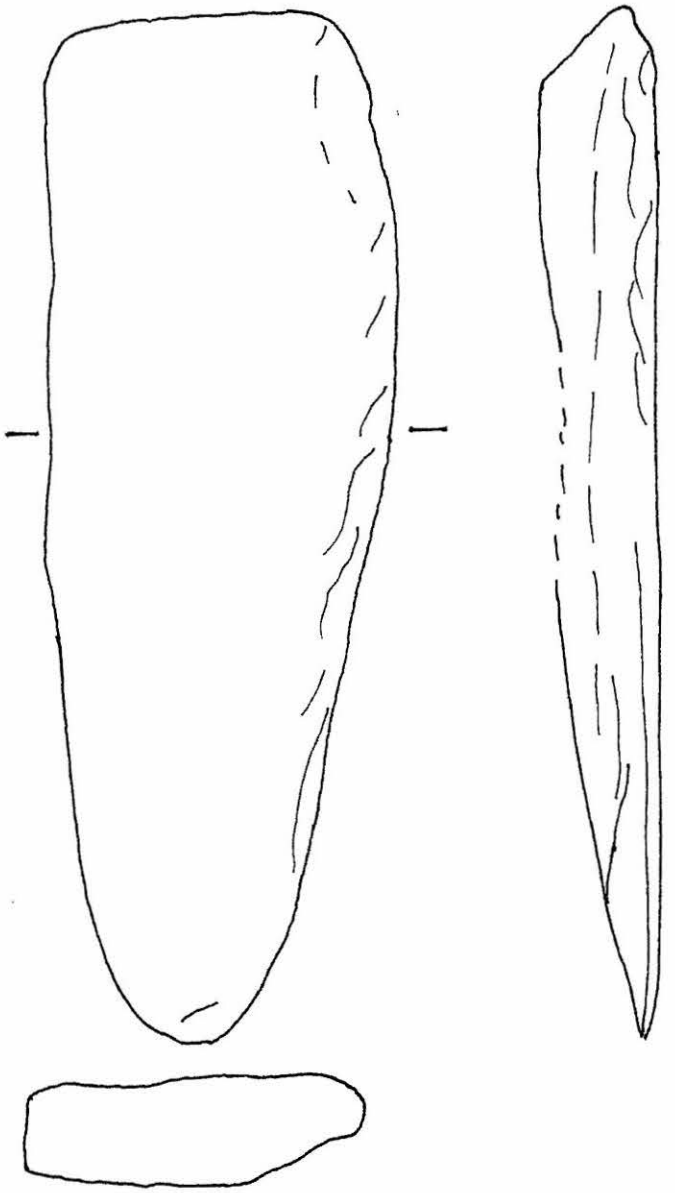

1:2

KOLARI 9 Kirkonkylä, Lapinniemi

Kivikautinen löytö-/asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: reikäkiven löytöpaikka; liesiä 2 kpl; kivilajiytimen löytöpaikka.

Tarkastaja: Aarni Erä-Esko Tarkastusaika: 1958
Hilkka Oksala 12.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11 + 08 KOLARI (1989)
x= 7471 73 y= 490 51 z= 144-145
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 300 m Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: N. 30 x 20 m (SW-NE)

Hoito ja kunto

A4 B1,4 C4?5?D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen (?)

Aiemmat tiedot: Museovirasto, Akeologian osasto, top. arkisto:
A. Erä-Esko 1958: "Reikäkivi, kovaa gneissiä -- L. Kolarin pitäjästä Kirkonkylästä Lapinniemen talon maalta, joen rannalta törmältä, ison koivun juurien alta vajaa 1 km talosta koilliseen Muonionjoen itärannalta."
Kivikauden lappuluettelo.

Aiemmat löydöt: Reikäkivi Utajärven Vaaran kansakoululla.

Tarkastuslöydöt: Ks. yllä: kiinteitä liesirakennelmia 2 kpl sekä kivilajiydin.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/1
Muut liitteet: LIITE B/11: Kuvauspäiväkirja
Diat: OYA/Koi n:o 91

Tarkastuksen aihe: Aiemman löytöpaikan tarkistaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet,

aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Reikäkiven löytöpaikkaa maastossa paikallistettaessa havaittiin kuvauksen perusteella löytöpaikan lähistöllä
A) liesi(?)/kivilatomus, pituus 1.2 m, korkeus 0.15 m sijaiten pystysuoran törmän profiilissa vanhan koivun alla, jonka rungosta alhaalta puuttui tuohi. Näkyvissä oli n. 21 kiveä kooltaan 3-30 cm, useat olivat voimakkaasti palamisen rapaamia. Kivet muodostivat eräänlaisen kylmämuurauksen. Rakennelma lienee muinoin sijainnut törmän reunassa, josta se sittemmin on pudonnut alaspäin n. 1.3 m.
N. 25 m A:sta NE oli
B) liesi, pyöreä, maantasainen, halkaisija n. 40 cm, kokonaan ladottu n. 40 pienestä palaneesta kivestä (3-12 cm). Rakenne erottui ympäristöstään kosteutensa ja punertavan värinsä perusteella. Lieden NW-päädystä pintapoimittiin porfyyristä kivilajia oleva ydin.
N. 0.5 m B:stä W oli myös toinen lieden aihio, osittain tuhoutunut. Muitakin liesimäisiä kivirykelmiä oli havaittavissa rantahietikossa yllä mainitulla alalla. Ne lienevät nuorempia kuin A; on mahdollista, että ydinkivi on pudonnut ylemmistä kerrostumista, ja että sitä myöhemmin olisi hyödynnetty liesikivenä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Osittain harmaajäkälää kivien pinnoissa, sammalta, yllä heinää, ranta-ailakkia ym. rantakukkia, pihlajaa, osin paljas.
B) Pintakasvillisuus puuttuu.
Törmän päällä kasvaa n. 10 vanhaa koivua ja pihlajaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Aivan törmän reunan alla oleva pystyprofiili, josta törmän reunaan on n. 1.3 m. Joen vesirajaan (NW) on n. 15 m.
B) Joen haara-alueen rantaviivaa, joka ainakin keväisin sijainnee osin veden alla. Tarkastushetkellä etäisyys rantaviivaan oli n. 1.5 m NE. Kapea, melko tasainen kivien ja soransekainen rantahietikko, joka jyrkästi kohoaa kohti rantatörmän reunaa (n. 15 m SE).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Venevalkama-aluetta. Näkyvyys Kolarinsaaren uimarannalle n. 300 NE, samoin vanhalle puukirkolle n. 350 m NE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Kiveyksen yläosan syvyys pintamaasta n. 1.3 m. Hiekkaista peltomaata.
B) Kivien- ja soransekaista rantahietikkoa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytöajasta ei tietoa; Erä-Esko merkinnyt kohteen v. 1958.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot 1997.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; A) on luonnostaan tuhoutuvaa tyyppiä; maankäyttötilanteessa vähintään koetutkimus suositeltava.

Ehdotus suoja-alueeksi: Alue perinteisessä venevalkamakäytössä; lakisääteinen minimi A:n ja B:n ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kytkeytynee myös rantojensuojelulain piiriin; ilmeisesti kirkonkylän kaava-aluetta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: Kesäisin venevalkamakäytössä.

Lähilöytöjä: KOLARI 148 Kolarinsaari S, Vanha Kirkko: kivikautisia asutusmerkkejä, lappalaisten asuinsija, markkinapaikka, historiallisen ajan asuinpaikka ja saksalaispoteroita sijaitsee täältä n. 300 m NE/ENE; KOLARI 155 Kolarinsaari W, Sammakkokuru SW, Patokorva NE: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1700 m NNW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Paikan tuntumassa lienee ollut Kolarin ensimmäisen talonpojan Pekka Kolarin kahluupaikka 1580-luvulla (ks. Paulaharju 1962: 12).

KOLARI 10 Vaattojärvi, Takala

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: kivikausi
Lukumäärä: 1 reikäkivi, 8 kvartsi-iskosta, 7 kpl kiviesineiden teelmiä
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 26.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 03 VAATTOJÄRVI (1989)
x= 7455 87 - 7456 02 y= 508 03 - 10 z= 157.5
Pinta-ala: N. 250 x 15 m (SSW-NNE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 23 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B4 C5? D E1, 5F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 35 (?)
Omistaja: Yksityisiä

Aiemmat löydöt: KM 16146 reikänuija.

Tarkastuslöydöt: KM sädekiviliuske-esineiden teelmiä ja katkelmia, kvartsi-iskoksia.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I/10 ja II/10.
Muut liitteet: liite III/10: reikänuija KM 16146; LIITE B/11: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 92.

Tarkastuksen aihe: Irtolöytökohteen tarkastus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Reikäkiven löytöpaikka/kivikautinen asuinpaikka, josta tarkastuksen yhteydessä pintapoimittiin vesirajasta 8 kpl kvartsi-iskoksia sekä 7 kpl kiviesineiden teelmiä muistuttavia veden hiomia katkelmia. Kvartsilöydöt keskittyvät erityisesti alueen NNE-päähän. Alueella tavattiin myös ilmeisiä veden huuhtomia muinaisia liesikiveyksiä, jotka olivat osittain

tuhoutuneet ja joita on vaikea erottaa luonnon rantakivikosta. Liesiin viittaavia kivirykelmiä havaittiin alueella n. 8 kpl tasaisin välimatkoin (keskim. 2.5 - 8 m). Rannalta kaikkiaan 200-300 m:n pituiselta matkalta tehtiin havaintoja muistakin liesikiveyksistä sekä pintapoimittiin kivikatkelmia rantahietikosta, joka jatkui kohti SW.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Ohut: heinää, pajua E-reunalla rantavesaikkoa (paju, leppä, mänty).

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Rantahietikko, vesiraja järven SE-rannalla.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Entinen kylän uimaranta, nykyisin mökkirantaa. Alueen ESE-puolella on kolme huvilaa, n. 30 m rannasta sisämaahan päin, keskimäärin 70 m:n välein.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Hieno kiven- ja soransekainen pintahiekkakerros.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Esineen löysi Ahto Rautio mahdollisesti kesän 1963 tienoilla (diar. 2.1.1964) rantatörmän pintamaasta kalastus- ja uintiretkellä. Löytö näyttää päätyneen lehtori Aino Mikkaselle, joka edelleen toimitti esineen Kansallismuseoon. Muut löydöt ovat tarkastuksen yhteydessä 1997 suoritettuja pintapoimintoja.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot tarkastuksen yhteydessä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde luonteeltaan melko tavanomainen, osittain luontaisesti tuhoutuva, mutta lisääntyvä kesämökkiasutus rasittaa kohdetta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintoalueen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohde suhteellisen helposti paikannettavissa.

Opas: Veli Vaattovaara

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kesämökkiasutus lisääntyy ja muodostaa uhkaa asutuskerrostuman säilymiselle.

Lähilöytöjä: KOLARI 130 Vaattojärvi, Kenttäoja S, Kenttäniemi: kivikautinen asuinpaikka, tervahautoja, miilunpohja, tuvanpohjia, purnuja ja pyyntikuoppia täältä n. 1400 m NW; KOLARI 129 Vaattojärvi S, Mustasaajo: asuinvallipainanne ja kivilatomus täältä n. 1200 m SSE.

Jatkotoimenpiteitä: Rasitteiden vuoksi kohteessa tulisi suorittaa pelastavia koekaivauksia.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Aineisto osoittaa, kuinka eri muodoissa perusmateriaaliltaan sama vihreäkivi voi esiintyä suhteellisen samanlaisissa olosuhteissa, voimakkaan rantaveden ja -hiekan yhteiskulutuksessa tuhansien vuosien aikana. On pohdittava sitä, missä määrin kiviaineksen pintojen ominaisuudet ovat esihistoriallisen ihmisen, ja missä määrin ns. postdepositionaalisten luonnonprosessien aiheuttamia.

Alueelta löytynyt reikänuija on karkean typologisesti ajoittuvaa tyyppiä. Esine luettelopiirroksen mukaan on varsin selvä rombinmuotoinen reikäkivi, jota on pidetty kampakeraamisen kivikauden tyyppinä, ehkä kuitenkin painottuen vaiheen jälkipuoliskolle (3400-1300 e.Kr.). Myös tarkastuksessa esiin tullut itäkarjalaistyyppistä muotoilua edustava taltan teelmän jäänne voidaan väljästi ajoittaa samaan aikakauteen (ks. Huurre 1983: 157, 163).

Ote peruskartasta 2642 03 VAATTOJÄRVI

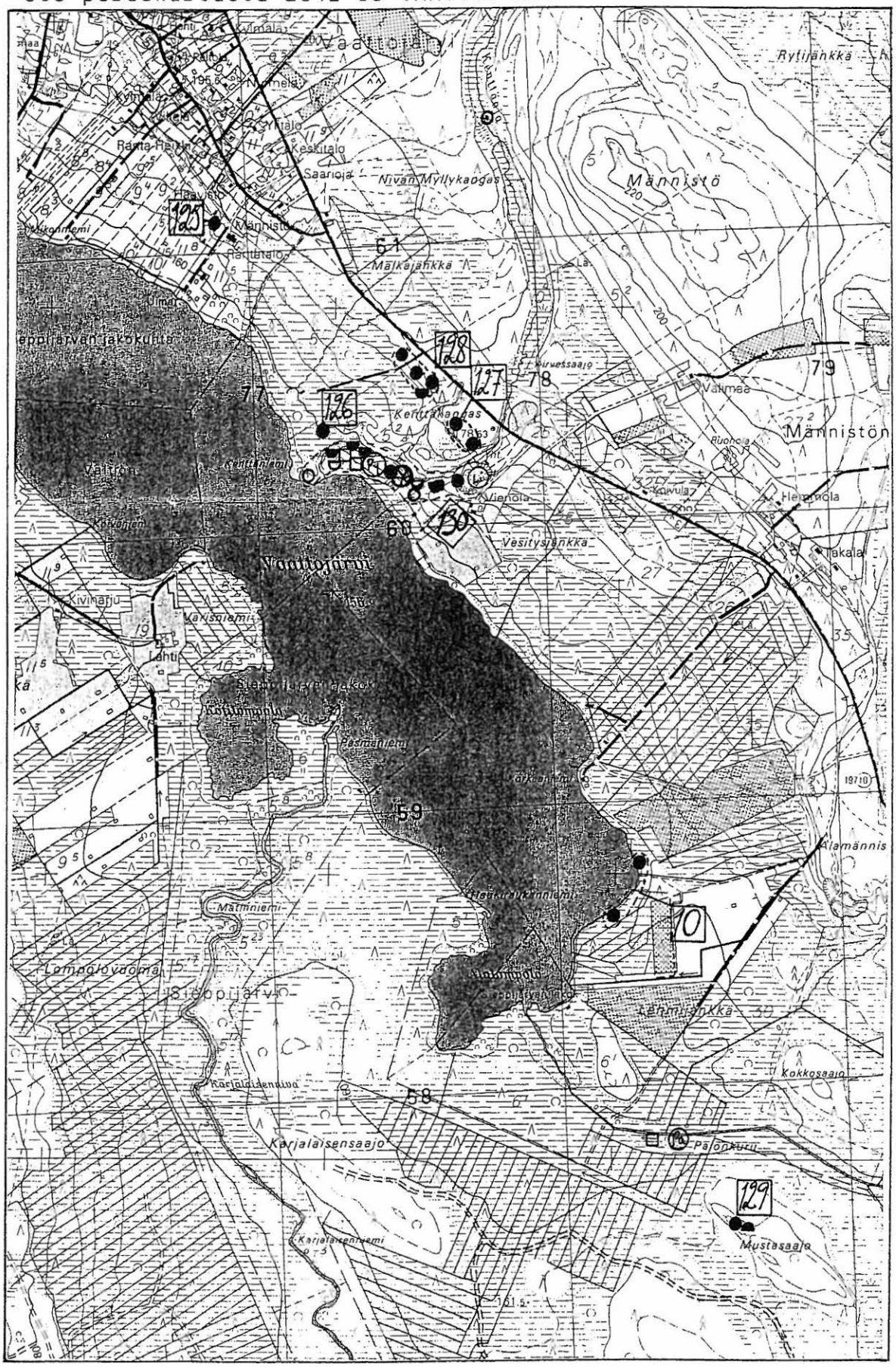
Vaattoma
Ryttiänkkä
Männistö
Mäkiänkkä
Männistön
Vesityksänkkä
Takala
Alamännis
Lehmiänkkä
Kokkosaajo
Mustasaajo
Päjönkurru
Siikojärvi
Lampolovaoma
Karjalaisensaajo
Kivimäju
Lahti
Vaattojärvi
Nivan Myllykaojas
Kertunkankaas
Vienola
Vaimaa
Kuruessaajo
Mätiniemi
Pasmaniemi
Kaksniemi
Kivimäju
Karjalaisenniemi
Karjalaidennivo
Ranta-Hanhi
Keskitalo
Saarioja
Kylmälä
Kylmälä
Kylmälä

Ote num. kiinteistörek.-kartasta L264203D mk 1:10 000

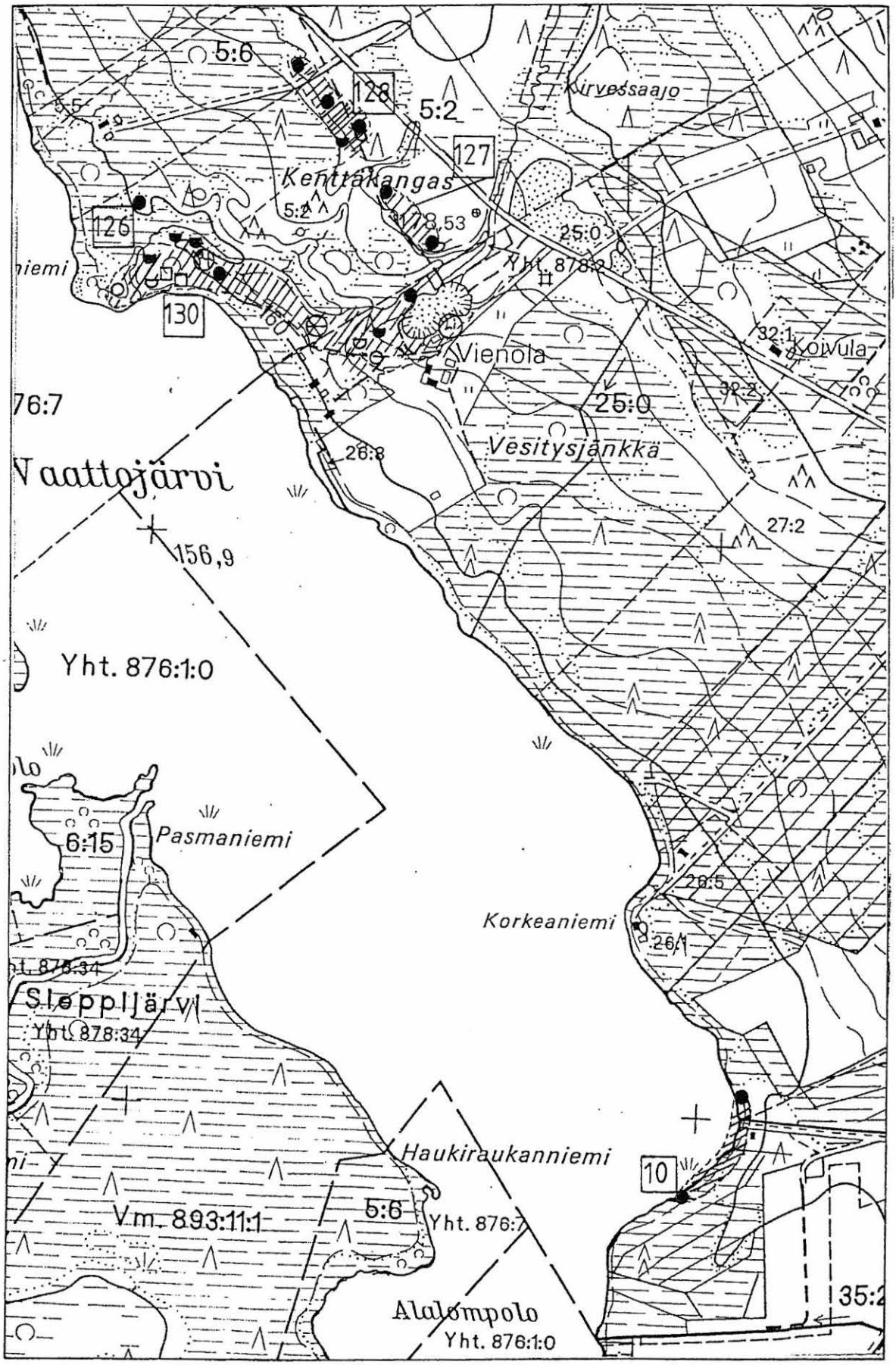

Kohteet KOLARI 10, 126-128 ja 130.

KUVALIITE KOLARI 10
Kaaviokuva reikänuijasta KM 16146
Pienennös n. 87 %
Peitepiirros H. Oksala 1999

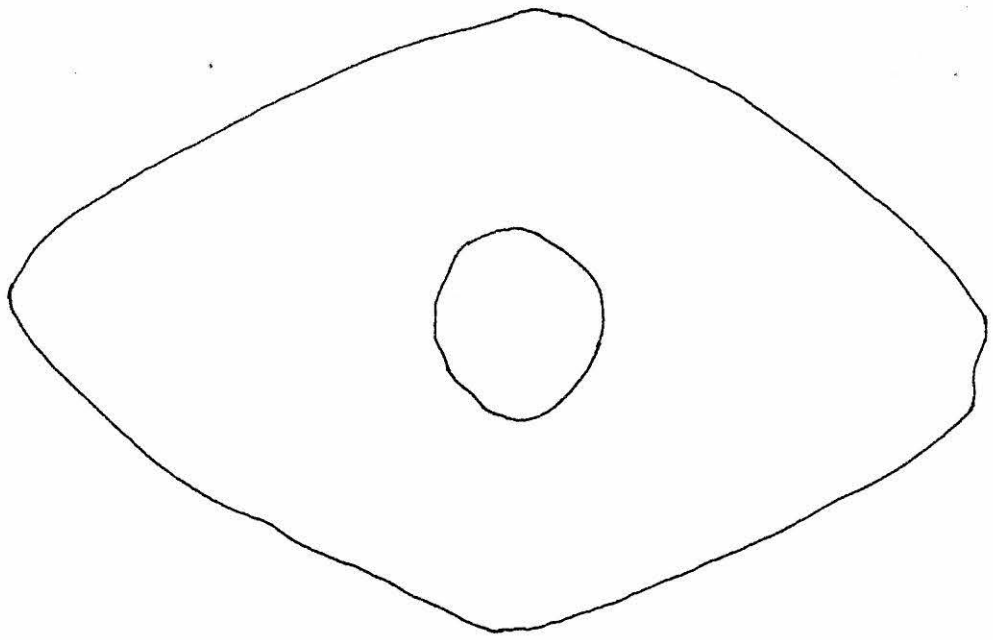

KOLARI 11 Väylänpää, Talari

Kivikirveen löytöpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Yksi esinelöytö
Tarkastaja: Aarni Erä-Esko Tarkastusaika: 21.7.1964
Hilkka Oksala 7.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 10+07 VÄYLÄNPÄÄ (1989)
x= 7436 25 y= 489 47 z= 110
Pinta-ala: 1 m^2
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 33.8 km Kolarin kirkosta S.

Hoito ja kunto

A4? B4 C D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 90 Talari
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Aarni Erä-Esko 1964: Kolari, Väylänpään kylä (Sieppijärvi), tl. Talari N:o 90. Tarkastuskertomus. Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto, Helsinki.

Aiemmat löydöt: KM 16397 pohjalainen kirves.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/11

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikirveen löytöpaikka: Aiemman kuvauksen perusteella todennäköisintä ympäristöä kivikautisen asutuksen kannalta on luonnonterassin NW-reuna. Alueella olleista runsaslukuisista tuulenkaadoista ei tutkimuksista huolimatta tehty havaintoja esihistoriallisesta ihmistoiminnasta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kosteapohjaista, harvahkoa mäntymetsää, pohjalla sammalta, suopursua, variksenmarjaa, puolukkaa ja mustikkaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasainen, kosteahko mäntykangas, terassin reuna NW:ssä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löytöpaikka sijaitsee nykyisin ilmeisesti SE-NW -suuntaisen sähkölinjan alla, jonka suuntaisesti kulkee oja (NE) kääntyen jyrkästi kohti SW ja yhtyen luonnonpuroon. Todennäköisin kivikauden asutus voisi olla tässä taitekohdassa terassin päällä. Tilustielle (SSW-NNE) on n. 65 m SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Tuulenkaadoissa silttipohja. Erä-Eskon (1964) mukaan esine oli löytynyt lapion piston syvyydestä, tasaisesta ja kosteasta hiekkamaasta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Esine on löytynyt n. v. 1944 ojaa lapiolla kaivettaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Aiemmat tiedot sekä nyt tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; mahdollinen kulttuurikerros on voinut osin tuhoutua ojankaivuun yhteydessä, sillä tuulenkaatojen maaperä oli säännönmukaisesti `puhdasta'. Toisaalta kyseessä voi olla pelkkä irtolöytökin. On kuitenkin huomioitava tämän alueen SW-puolella tehdyt uudet havainnot esihistoriallisista painanteista (kohde 67), jotka viittaavat lähiympäristön muinaisasutukseen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi löytöpisteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen helposti paikannettavissa.

Opas: Elina Koivuniemi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Oja nykyisin koneellisesti kaivettu; sitä pidettäneen ajoittain ruoppaamalla kunnossa.

Lähilöytöjä: KOLARI 67 Väylänpää, Talari II: asumuspainanteita täältä n. 200 m SW; KOLARI 68 Tornionjoki E, Kallioniemi, Talarinjänkkä W: kivikautinen irtolöytö täältä n. 1400 m SSE; tuvanpohjia täältä n. 400 m WNW; tervahautoja täältä n. 800 m SSE ja 660 m NW; KOLARI 74 Väylänpää, Alainenkangas S, Lahti/Liljakallio: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 3100 m NW.

Ote peruskartasta 2624 10+07 VÄYLÄNPÄÄ

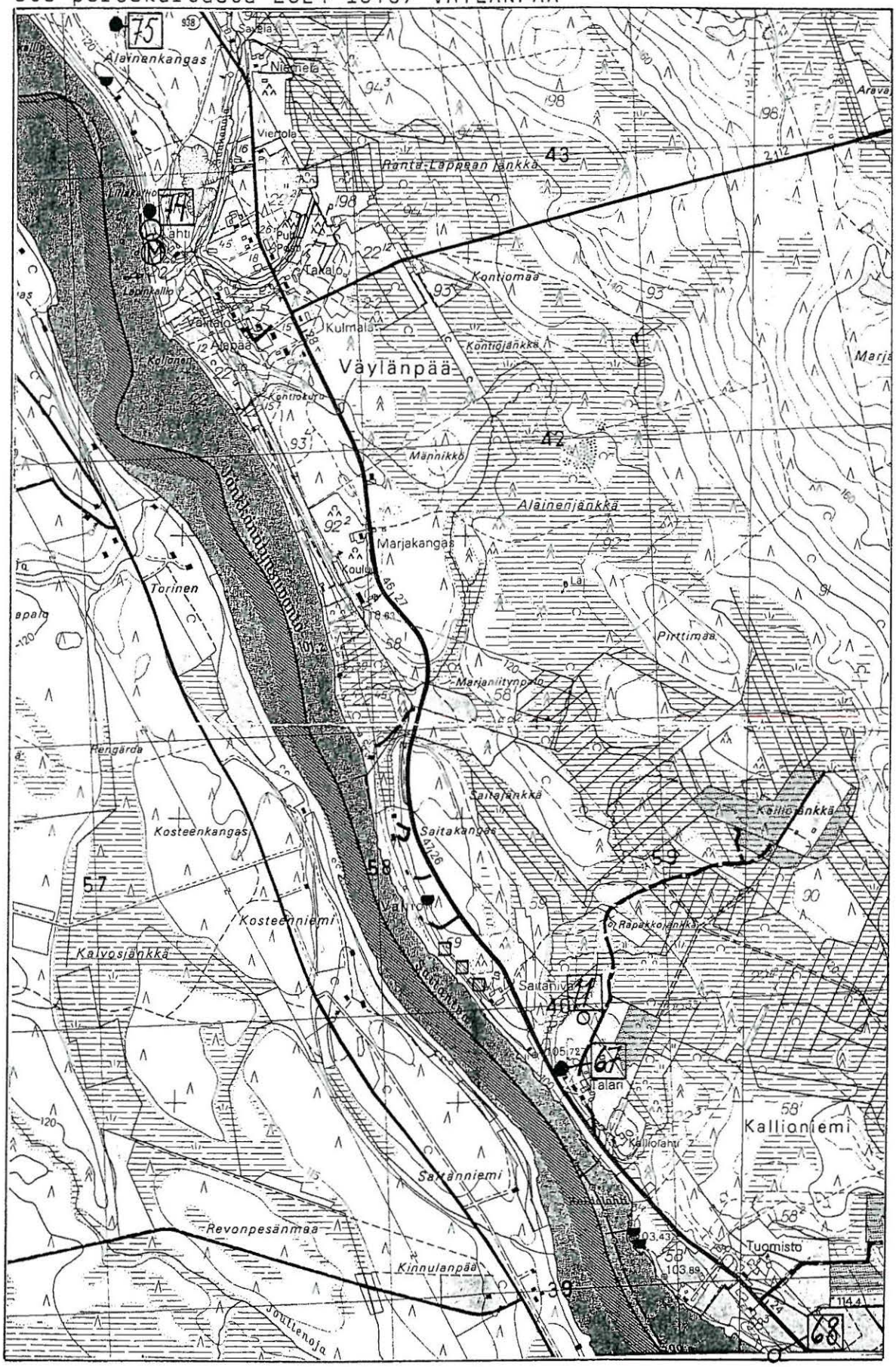

Kohteet KOLARI 11, 67, 68, 74 ja 75 sekä neljä tervahautaa, kolme rakennusjäännettä.

KOLARI 12 Koivumaa

"Lappalaishautoja"

Luokka: ?
Ajoitus: Metallikaudet/varhaishistoriallinen aika (?)
Lukumäärä: Ilmeisesti useita.

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 10+07 VÄYLÄNPÄÄ (1989)
x= 7436 - 7440 y= 495 - 498 z= n. 120 (?)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Sieppijärven kirkosta 13-14 km SSW.

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata sekä/tai ainakin 20, 30, 31:1,3,7,8,9,10,11,17, 32:2,6,9,18,19,20,23 ja 180.

Omistaja: Yksityisiä ja/tai Metsähallitus
Osoite: Nivanpääntie 24
Postitmp: 95700 PELLO
Puhelin: 016-512 021

Aiemmat tiedot:
Aarni Erä-Esko 1961: Kolari, Koivumaan kl.: Eemeli Uusitalon tiedonanto "lappalaishaudoista" "Naamijoesta alaspäin, Sieppijärvestä 13-14 km." Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto, Helsinki.

Aiemmat löydöt: Erä-Esko ei liene käynyt paikalla.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite 1/12

Tarkastuksen aihe: Paikalla ei käyty kesällä 1997, joskin inventointityöryhmä liikkui mainitulla alueella kuitenkaan saamatta tietoonsa juuri tämän kohteen tarkempaa sijaintia. Ei ole myöskään varmaa, onko jo kauan sitten edesmennyt E. Uusitalo tarkoittanut "lappalaishaudoilla" mahdollisesti Paulaharjun (1962/22: 74) mainitseman alueen viimeisen lappalaisen, Kissa-Kaijan hautapaikkaa, joka Paulaharjun mukaan olisi ollut Sieppijärven kirkkomaassa, mutta josta Koivumaan kylällä esiintyy erilaista perimätietoa. Tähän liittyvä oletettu kuoppajäänne rekisteröitiin Siikasuvannosta kohteena KOLARI 114. Toisaalta on mahdollista, että Uusitalo olisi tarkoittanut Koivumaan tien lähellä Naamijoen sillan E-puolella sijaitsevaa ns. Itkukiveä, jota niinikään on arveltu lappalaisnaisen hautapaikaksi Reijo Koivumaan tiedonannon mukaan (marraskuu

1997, ks. perinnetietoluettelo).

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kyseessä lienee Naamijokivarren seutu, mahdollisesti Sietkijoen suun ympäristössä. Eemeli Uusitalon mainitseman alueen eteläosassa sijaitsevat myös Kiuassaaret ja Kiuassuvanto, jotka paikanniminä saattaisivat viitata peräti hautamaisiin rakennelmiin. Paikannimiarkistosta viittaukset näihin nimiin kuitenkin puuttuivat. Myöskään informantti Pasi Koivumaa ei tuntenut nimien alkuperää, mutta mainitsi saarten olevan muodoltaan hyvin tasaisia ja matalia (puhelu lokakuu 1998).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Todennäköinen kohde sijainnee Koivumaan ja Koskelan kylien välisellä alueella tai Koskelan taloryhmän S-puolella, rautatien (SSW-NNE) E-puolella.

Laajuuden arviointiperuste: Niukkoihin ennakkotietoihin perustuva sijaintisektori esitetty yllä.

Luokitusehdotus perusteluineen: Ei voida luokittaa ennen löytymistä.

Havaintomahdollisuudet: Alkuperäinen informantti Eemeli Uusitalo on kuollut; Koivumaan kylästä tulisi etsiä nykyinen kylän vanhin, jolta Uusitalon tarkoittamasta hautapaikasta tulisi vielä tiedustella.

Lähilöytöjä: KOLARI 114 Naamijoki E, Siikasuvanto, Siikasaaret E: oletettu Kissa-Kaijan (kuollut 1860-70-luvulla) väliaikainen (kesä-?)hautakuoppa ennen vainajan siirtoa Sieppijärven kirkkomaahan; KOLARI 115 Koivumaa, Isovuoma: pyyntikuopan jäänne; tervahautoja; ns. Itkukivi (vrt. yllä; ks. perinnetietoluettelo).

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Pentti Jaako (1994: 116) on päätellyt asiakirjojen pohjalta Sieppijärven hautausmaan otetun käyttöön v. 1861.

KOLARI 13 Sieppijärvi, Ylinenvaara, Tapiola

Hautoja (?)

Luokka: II-III
Ajoitus: esihistoriallinen
Lukumäärä: pari "hauturaa"
Tarkastaja: Aarni Erä-Esko Tarkastusaika: 5.9.1961
Hilkka Oksala 21.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 12 SIEPPIJÄRVI (1989)
x= 7452 14 y= 498 74 z= 165
Pinta-ala: Halkaisija ehkä n. 5 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 800 m Sieppijärven kirkosta NW.

Hoito ja kunto

A5? B C D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 6:45 Tapiola
Omistaja: Yksityinen (Marketta Filppa)
Osoite: Sieppijärvi

Aiemmat tiedot:
Erä-Esko, Aarni 1961: Tarkastusdokumentti Museoviraston ark. os. top. arkistossa.

Aiemmat löydöt:
Aarne Filpan kertomus Erä-Eskolle v. 1961 peltotöiden yhteydessä havaituista "hauturoista".

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I/2 ja I/13).

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen tarkastus inventoitaessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Museoviraston koordinaatit ja Erä-Eskon piirros eivät vastanneet toisiaan: Filpan talo ei sijainnut koordinaattien ilmaisemassa paikassa. Edesmenneen Aarne Filpan Erä-Eskolle v. 1961 antamaman

Ote peruskartasta 2624 10+07 VÄYLÄNPÄÄ

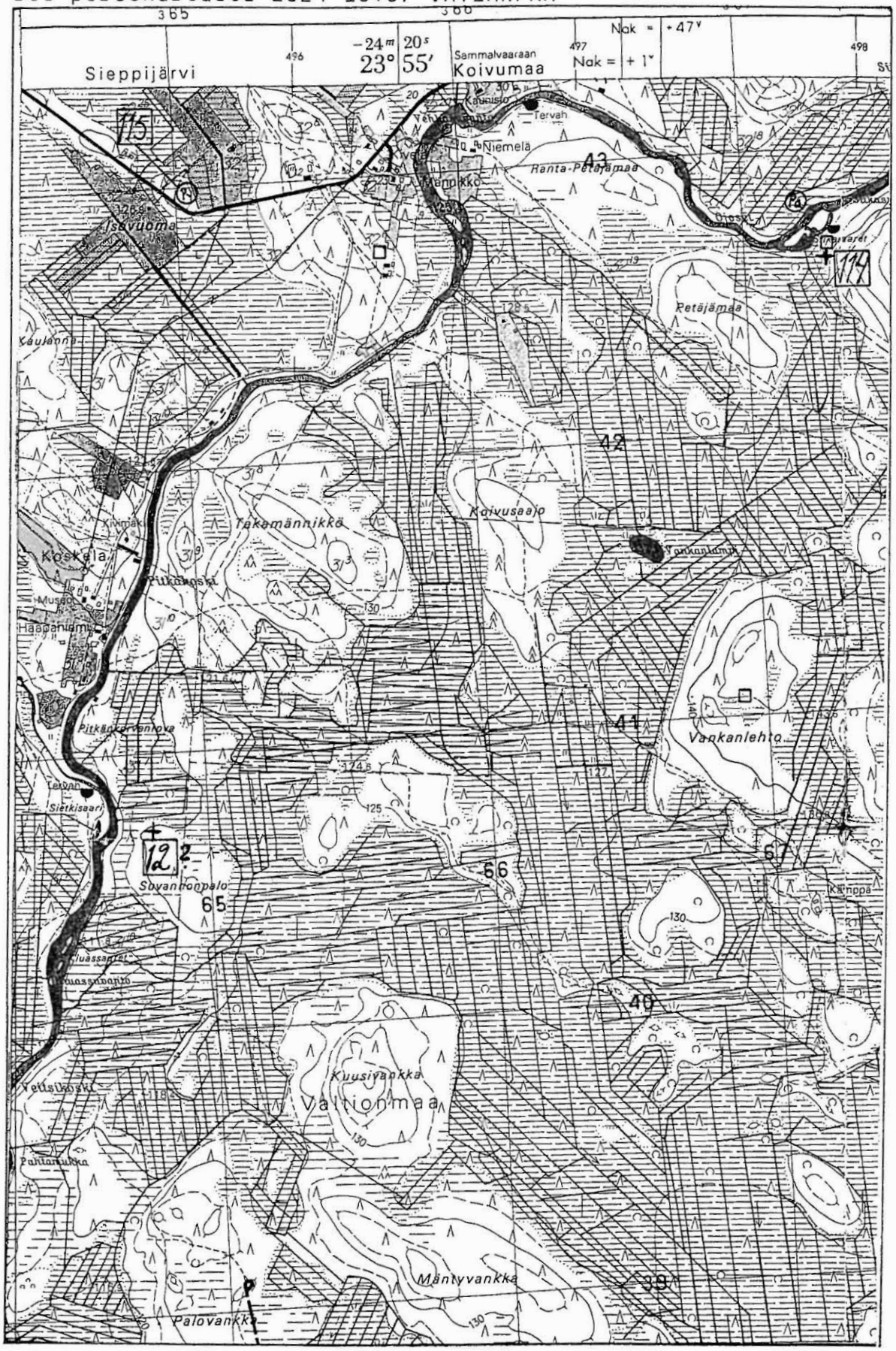

Kohteet KOLARI 12 (sijainti epävarma), 114, 115 sekä kolme rakennusjäännettä, tervahautaa ja patojäänne.

tiedon mukaan ilmeisesti jossakin piirroksen esittämällä alueella oli havaittu "hauturoita", ts. mahdollisia hautoja (?). Kartakkeeseen piirretyt lähteet sijaitsivat kuitenkin maastossa 100-200 m talon pihapiiristä E. Tarkastuksen yhteydessä v. 1997 tämä alue valittiin ensisijaiseksi havainnointikohteeksi, josta löytyi vain peltoröykkiö (?), vanhoja metsittyneitä pelto-/niittyaukioita sekä lähteissä vanhoja puisia kaivorakenteita. A. Filpan tytär Marketta Filppa kertoi 21.1.1998 "hauturoiden" löytyessään olleen pari soikeanpitkulaista ja punertavaa laikkua, joissa oli musta raita.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Hauturoiden löytyessä paikalla oli perunapeltoa, sittemmin päälle on istutettu orapihlajaa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Tasaista pihamaata aivan vaaran SW-kärjessä.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Löytöajankohtana löytöpaikkka sijaitsi talon pihapiirissä leikkimökin ja perunamaan välissä. Päärakennus sijaitsee pihapiirin W-osassa ja löytöpaikka puolestaan sen N-puolella. Talon NE-puolella oli v. 1997 kesantopeltoaukkoja.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Löytynyt pelto- ja pihatöiden yhteydessä n. v. 1958.

Laajuuden arviointiperuste: M. Filpan kertomus.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kohde on peitetty, eikä tarkastuksen yhteydessä pihapiirissä havaittu minkäänlaisia esihistoriallisia rakenteita.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintokohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Rakenteita ei ole enää näkyvissä.

Opas: Marketta Filppa

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ilmeisesti tavanomaiset pihan- ja puutarhanhoitotoimenpiteet.

Lähilöytöjä: KOLARI 2 Sieppijärvi, Pääkkölä (ent. Rantapääkkölä): kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1160 m SE; KOLARI 124 Sieppijärvi, Ylinenvaara E: esihist. liedenpohjia täältä n. 1800 m NW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Aimo Filppa (50-60 v.) kertoi sodan aikana Ylisenvaaran hiekkakuopalle ilmestyneistä pommikuopista, joissa hän oli poikasena leikkinyt ja löytänyt mm. käsikranaatin. Hiekkakuoppa sijaitsee Filpan talosta n. 2200 m NW.

KARTTALIITE KOLARI 13
Karttaluonnos ERÄ-ESKO 1961
Täydennykset OKSALA 1997
Peitepiirros H. Oksala 1999

⊗ Löytöpaikka Marketta Filpan kertoman mukaan (21.1.1998)

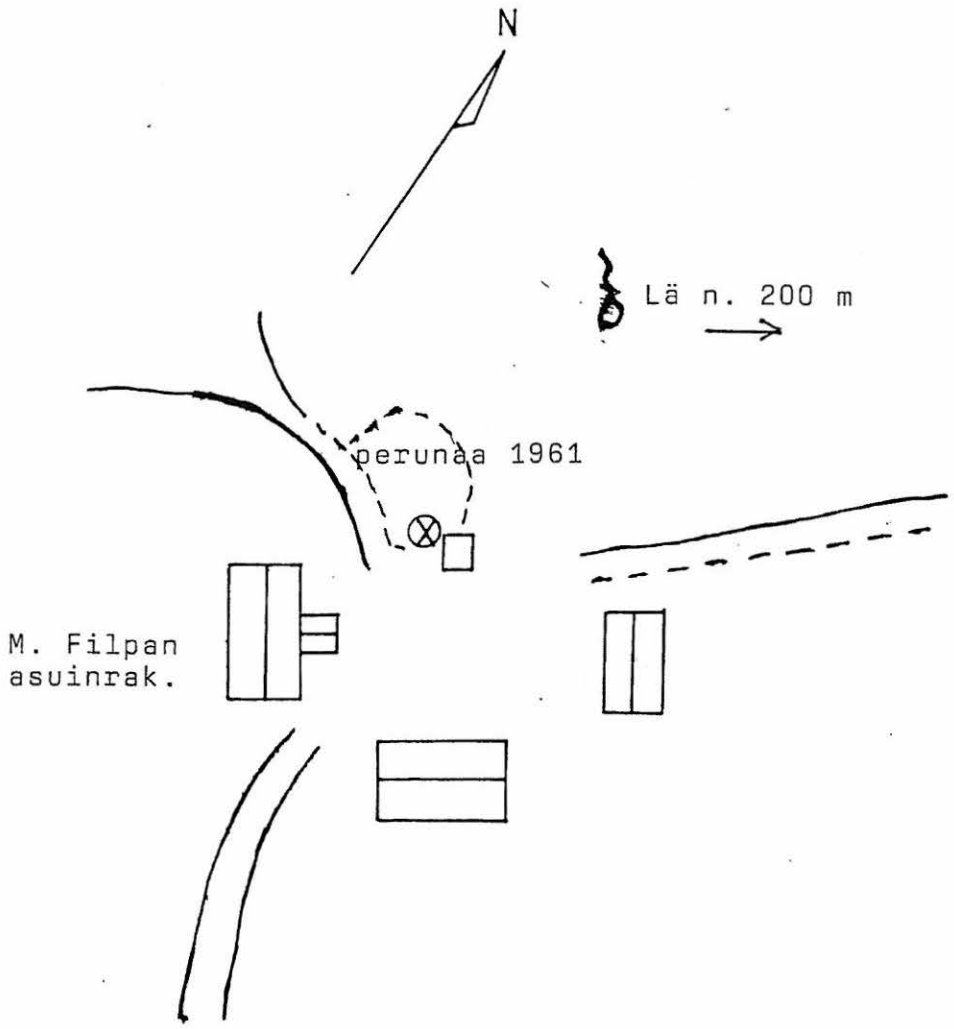

KOLARI 14 Ruokojärvi SSW, Ruokovaara SE, Mäkitalo

Esihistoriallinen löytöpaikka

Luokka: III
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Liedensija ja kourutaltta
Tarkastaja: Aarni Erä-Esko **Tarkastusaika:** 1959
Hilkka Oksala 27.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 43 RUOKOJÄRVI (1989)
x= 7453 31 - 42 **y=** 518 07 - 19 **z=** 220
Pinta-ala: Havaintopisteiden väli n. 150 m (SW-NE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 32 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A5? B4 C7 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Mäkitalo 16:15
Omistaja: Aino Suvanto
Osoite: Ruokojärvi

Aiemmat tiedot:
Erä-Esko 1959: Kolari 14 Ruokajärvi, Mäkitalo. Museovirasto, Ark. os., top. arkisto.

Aiemmat löydöt: "roskakuoppa tai fossiili" (Erä-Esko 1959); liedenpohja sekä kourutaltta TLMM (?). Talttaa ei löytynyt Tornionlaakson museosta asiasta tiedusteltaessa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I-III/14

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Erä-Eskon kirjaama liedensija ja "löytöpaikka". N. 150 m A:sta SW oli
B) n. 20 cm pitkän hiotun kourutaltan löytöpaikka, jonka yhteydessä oli tavattu myös nuotionpohjan jäänteitä. Taltta on paikalla asuvan Aino Suvannon (n. 65 v.) mukaan toimitettu

Tornionlaakson museoon. Esine ei kuitenkaan ollut Tornionlaakson maakuntamuseossa asiaa tarkistettaessa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puutarhakasveja.
B) Peltoheinää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Asuttua pihamaata ja tilan päärakennus: tasaista aluetta vaaran päällä.
B) Loivasti kohti WSW viettävän peltorinteen terassimainen taitekohta (korkeuskäyrä 220 m mpy).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Päärakennuksen NE-pääty.
B) Päärakennuksesta n. 150 m SW: peltoa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
B) Löytösyvyys oli ollut n. 1,50 m. Kourutaltan löytymisen yhteydessä maasta oli noussut esiin jonkinlaista muutakin kulttuurista ainesta, kuten liedenpohjaa, hiiltä tms.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Aino Suvannon mukaan taltta oli löytynyt kaivettaessa kuoppaa pellosta kerättyjä kiviä varten. Kuopan kaivaja oli ollut A. Suvannon edesmennyt isä (Antti).

Laajuuden arviointiperuste: Kaksi erillistä havaintopistettä samassa topografisessa miljöössä.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; aiempi luokitus: A) jäänyt osin talon alle, B) kaivettu löytymisen yhteydessä pois ja täytetty kivillä.

Havaintomahdollisuudet: Itse paikka on helposti löydettävissä; pintamaassa ei ole havaittavissa jälkiä esihistoriallisesta kulttuurista.

Opas: Aino Suvanto.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Aluetta käytetään alkuperäiseen tapaan peltona ja asuntona.

Lähilöytöjä: KOLARI 132 Ruokojärvi S, Moona: kivikautinen asuinpaikka (?) täältä n. 450 m NNE; KOLARI 131 Ruokojärvi W, Ämmäntievat: kesähautapaikka täältä n. 1050 m N; historiallisen ajan tuvanpohjia 2 kpl täältä n. 100 m SE; vanhan poroaidan jäänteitä täältä n. 600 m NNE; tervahauta täältä n. 500 m ENE; pirtin jäänteet täältä n. 700 m N; `Kotalaki' (perimätieto) täältä n. 1500 m NW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Aino Suvannon isä lienee ollut nimeltään Antti Suvanto, jonka Erä-Esko mainitsee dokumentissaan.

Ote peruskartasta 2642 06 RUOKOJÄRVI

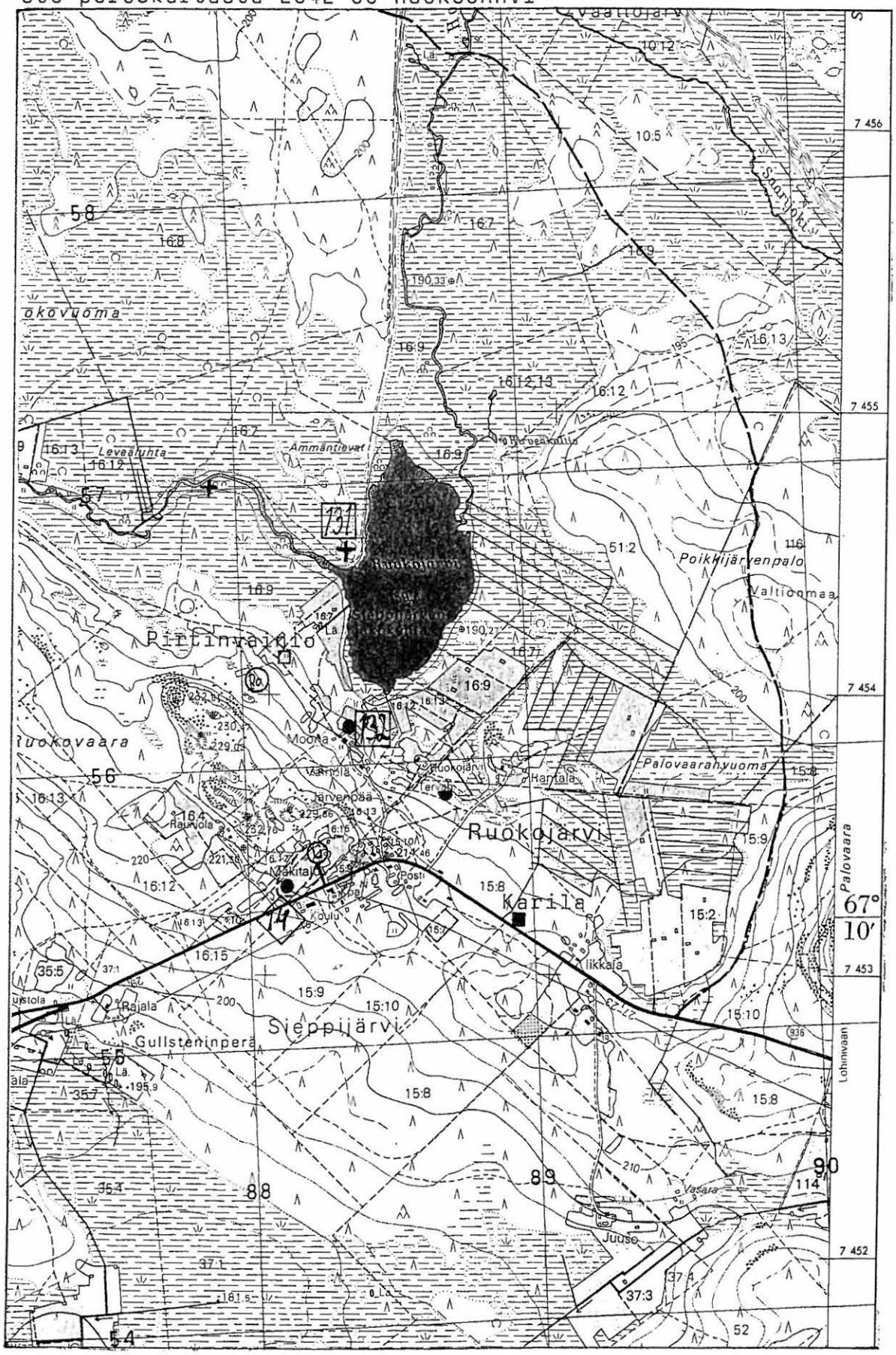

Kohteet KOLARI 14, 131 ja 132 sekä plooturahojen löytöpaikka, tervahauta, poroaidan jäänne, rakennusjäänne ja kuolinpaikan risti.

Ote peruskartasta 2642 06 RUOKOJÄRVI

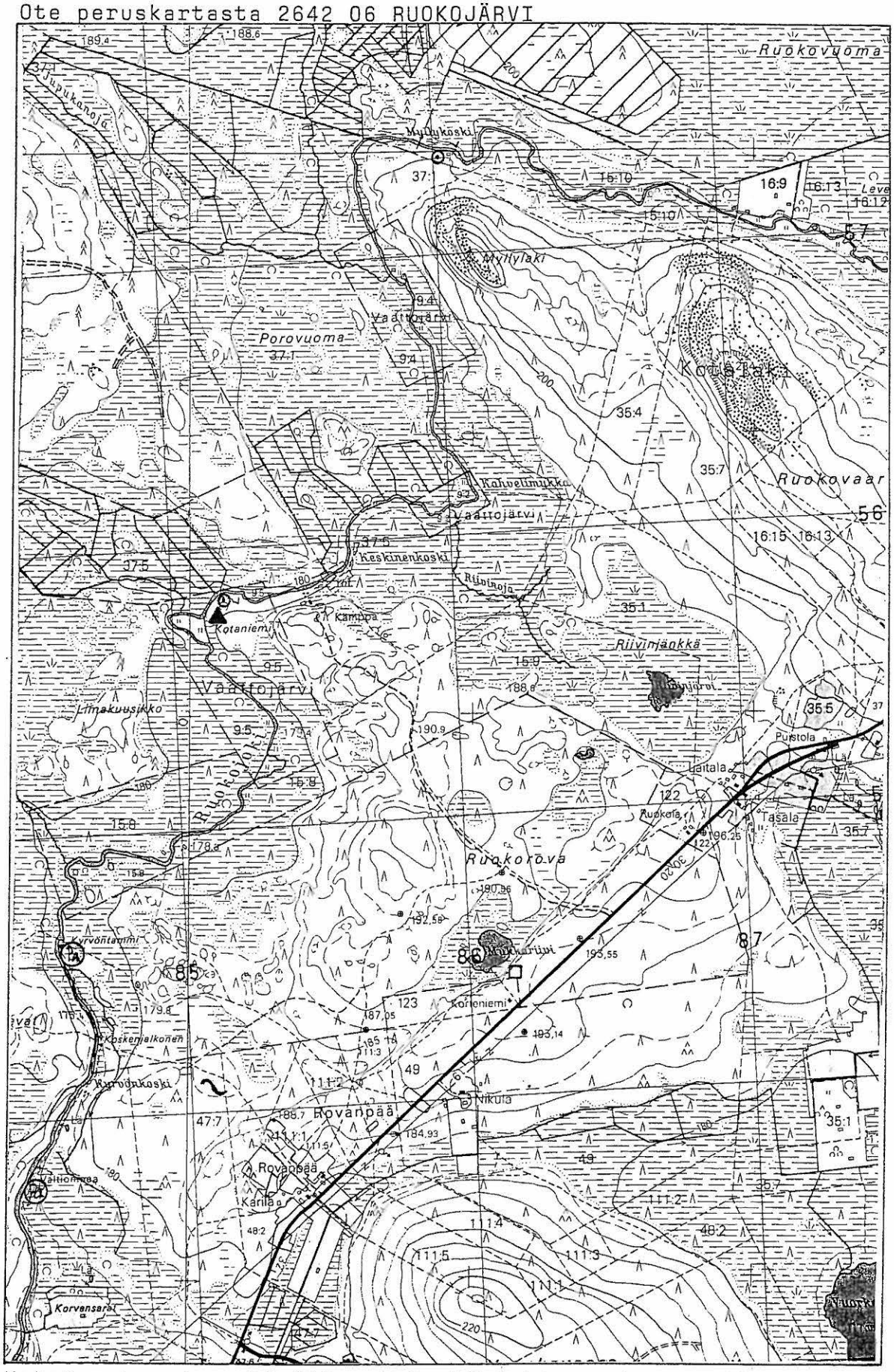

Kaksi pato- ja myllyjäännettä, Rökästie, rakennusjäänne sekä kotapaikka.

KARTTALIITE KOLARI 14
Karttaluonnos ERÄ-ESKO 1959
Täydennykset OKSALA 1997
Peitepiirros H. Oksala 1999

A) Liedensijoja, löytöpaikka (rek. Erä-Esko 1959)
B) Kourutaltan ja nuotionpohjan löytöpaikka (Aino Suvannon tiedonanto 1997).

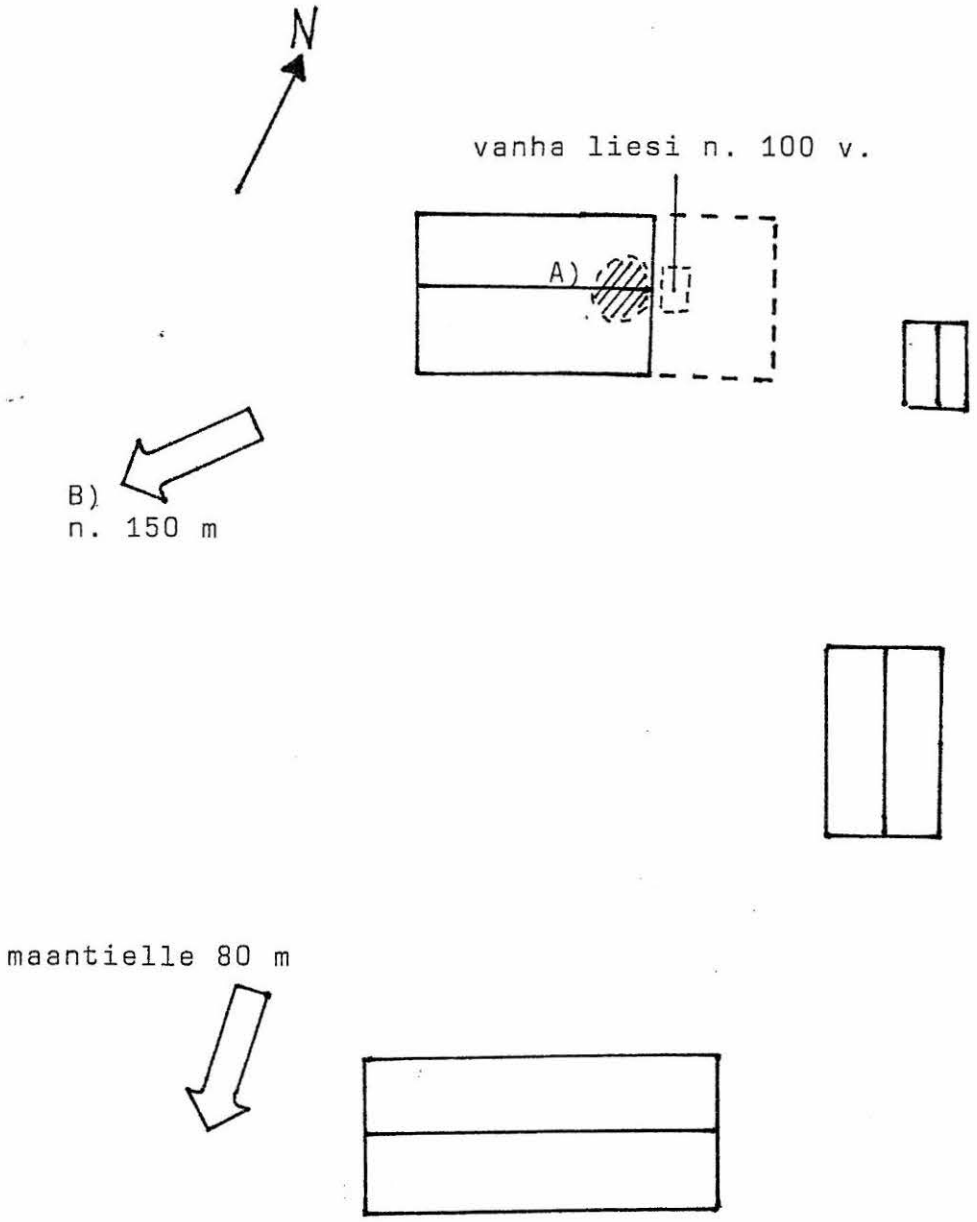

KOLARI 15 Pasmajärvi, Tirroniemi

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: I-II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kvartsilöytökeskittymiä 6 kpl, asuinvallipainanteita 2 kpl, asuinpaikkakuoppia, liedensijoja

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1.11.1985
Hilkka Oksala 25. ja 30.7.1997
Pentti Koivunen 19.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7448 25 - 44 - 66 **y=** 515 27 - 65 - 93 **z=** 165-170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 33.3 km Kolarin kirkosta SE.
Pinta-ala: N. 500 x 680 m (WNW-ESE)

Hoito ja kunto

A4 B1 C4,5,6 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Kolarin kunta **Puhelin:** 016-519 111
Osoite: Kunnantalo/koulutsto **Postitmp:** 95901 KOLARI

Aiemmat tiedot:
Hannu Kotivuori 1985: KOLARI (15), Sieppijärvi, Pasmajärvi, Tirronniemi. Kivikautisen asuinpaikan löytöseloste. Museovirasto, Esihist. tsto 247/16.12.1985.
Ark. os. top. arkisto, Helsinki.
Kotivuori - Torvinen 1993: 85.

Aiemmat löydöt: KM 22973 kvartsikaapimia 2 kpl, kvartsi-iskoksia 11 kpl.

Tarkastuslöydöt: KM pohjalaisen taltan katkelma, kivilaji-iskoksia 2 kpl, kvartsiittikaavin ja -ydin, kvartsikaapimia 15 kpl, kvartsi-iskoksia 30 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/7,I-II/15.
Muut liitteet: LIITE B/4, 11, 34, 93: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:ot 34, 93

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kvartsikeskittymä, josta pintapoimittiin n. 11 iskosta n. 20 x 10 m:n alalta (W-E). Alue on Kotivuoren (1985) mainitsema lentopallokenttä, jossa kuitenkin hänen havaitsemansa palaneet kivet ja palanut hiekka olivat tällä kertaa varsin heikosti esillä, todennäköisesti voimakkaan maaperän kulutuksen johdosta. Kotivuoren havaintojen lisäksi Tirroniemen alueelta kartoitettiin seuraavanlaista aineistoa v. 1997:
A):sta n. 25 m SE oli
B) kvartsialue, jossa kantojuurakoista sekä pintamaasta poimittiin n. 5 iskosta. Näistä kaksi olivat terätyökaluja sekä yksi oli pinnalta hiottu kivilaji-iskos. Osa löydöistä tuli esiin alueen SW-laidalla olevan selväpiirteisen asuinvallipainanteen (a) läheisyydestä, kuitenkin rakenteen ulkopuolelta. Vallipainanne oli muodoltaan soikeahko, n. 9 x 7 x 0.05 m (NE-SW), valli n. 2 x 0.1 m, pohja oli soikeahko, n. 4 x 3 m. Asuinvallipainanteen E-puolella oli myös useita muita voimakkaan resentin toiminnan kuluttamia loivia painanteita ja todennäköisiä asuinpaikkakuoppia W-E -suuntaisena jonona läheS niemen kärkeen saakka, jossa oli lisäksi toinen selkeä asuinvallipainanne (b). Tämän pohjaa ja vallia oli kaiveltu jätekuopaksi. Muodoltaan painanne oli pyöreäkulmainen suorakaide. Aivan niemen kärjessä oli lisäksi suorakaiteen muotoinen, kokonaan kivetty liedenpohja nykyisellä tulipaikalla. Alue B) muotoutui näin n. 200 m pitkäksi, ehkä n. 30 m leveäksi enemmän tai vähemmän yhtenäiseksi alueeksi (SW-NE).
A):sta n. 27 m N oli alue
C), josta pintapoimittiin sekä kivilaji- että kvartsi-iskos, toisistaan kuitenkin ehkä n. 25 metrin etäisyydellä (N-S).
Alueen A) W-puolelta (n. 50 m:n etäisyydellä) alkoi alue
D), jossa tavattiin useita kokonaan kivettyjä liedensijoja, muodoiltaan pyöreitä tai nelikulmaisia ja muutamista, keskimäärin 5 cm:n kokoisista kivistä ladottuja. Liesien väliseltä alueelta polulta pintapoimittiin myös kaksi kvartsi-iskosta sekä n. 3 kaavinta. Alue muodosti n. 300 m pitkän topografisen kokonaisuuden (W-E).
Alueen B) W-osasta n. 50 m SW alkoi alue
E), jossa n. 150 m pitkällä matkalla (SW-NE) laskettiin n. 10 matalaa painannetta. Näistä osa oli pyöreähköjä, osa soikeahkoja. Näiden lisäksi alueella oli kaksi liesiladelmaa. Näistä harjanteen keskellä sijaitseva tulisija oli muodoltaan suorakaidemainen, kooltaan n. 1.5 x 1 m, näkyvissä oli ulkokehäkiveys, ja keskeltä latomus oli kuopalla, pohja oli vuorattu kivillä "keittokuopaksi". Lieden sisäosa oli osittain peittynyt huuhtoutuneella hiekalla ja turpeella, jonka päällä kasvoi sammalta. Välittömästi kiveyksen SW-puolelta pintapoimittiin turpeen alta puoliksi pilkottanut sädekiviliuskeinen pohjalainen työkalu (taltan katkelma).

Erityisesti alueen NE-osaan sijoittuneesta kvartsikeskittymästä pintapoimittiin 10 iskosta, 4 terätyökalua sekä yksi kvartsiittiydin (?).
Alueelta D) vielä n. 200 m WNW oli alue
F), josta Pentti Koivusen johdolla kerättiin kuusi kvartsista teräesinettä, joista ainakin kolme oli kaapimia, lisäksi yksi kvartsiittikaavin n. 50 m pitkällä kaistalla (W-E).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) ja C) Jokseenkin kasvipeitteettömiä.
B) Pintakasvillisuus osin kulunut pois, muuten puolukkaa, lillukka, heinää, maitohorsma, koivun- ja männyntaimet, sekä n. 10 cm paksu mänty.
D) Kariketta; ympärillä puolukkaa, mustikkaa, männikköä.
E) Kariketta, osin paljasta rantahiekkaa, osin puolukka-/mustikkapohjaista harvaa männikköä. "Keittokuopan" päällä sammal.
F) Pääosin paljasta rantahiekkaa, penkalla puolukkavaltaista männikköä, suopursua, vaivaiskoivua.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tirroniemi muodostaa terävästi kohti E kapenevan pitkän, harjanteeksi kohoavan hiekkapohjaisen, järveen pistävän mäntykangasniemekkeen, jonka N-puolella sijaitsevat alueet A) ja C), näistä jälkimmäinen rantahietikolla. B) puolestaan sijaitsee alueen keskellä ylimmällä harjanteella (W-E), ja D) alueen N-puolen W-E -suuntaisella matalahkolla harjanteella. E) edelleen sijaitsee vastaavasti alueen SE-rannalla SW-NE -suuntaisella matalalla pitkittäisellä töyräällä. F) muodostaa alueen luoteisimman havaintopaikan aivan rantahietikon ja jänkäpohjaisen männikön taitekohdassa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Leirikeskukseen kuuluvia rakennelmia ovat sauna, lentopallokenttä, kanttiini, majoitusrakennus, ulkohuoneet, kota, toteemipaalu, ulkoilmateatteri ja tulipaikka.
A) Lentopallokenttää saunarakennuksen E-puolella.
B) Leirikeskuksen kanttiini sijaitsee asuinvallipainanteesta a) n. 8 m NNE.
C) Löytöalue sijaitsee lentopallokentän N-puolella, saunarakennuksesta 30-50 m NE.
D) W-E -suuntainen polku alkaen saunarakennuksen W-puolelta.
E) Alue alkaa lähes välittömästi lerikeskuksen ulkohuoneiden SSW-puolelta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löydöt on kerätty pintapoimintoina sekä tuulenkaatojuurakoista. Koko alue hienoa hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Hannu Kotivuoren löytö v. 1985 ulkoilun yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Yllä kuvaillut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; alue muodostaa laajan ja suhteellisen hyvin säilyneen kokonaisuuden, johon liittyy muitakin kohteita lähiympäristössä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Suoja-alueen tulisi ulottua rantaviivan ulkopuolelle kohti selkää, koska löytöjä on havaittu aivan rantaviivassakin.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin selkeät arkeologisesti koulutetulle henkilölle.

Opas: Elina Koivuniemi, Pentti Koivunen, Arvo Pasma.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Alueen kiinteistönhoitajalle tiedotettu maaston muinaisjäännösluonteesta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue on jatkuvassa nuorison vapaa-ajankäytössä, mikä kuluttaa maaperää voimakkaasti. Kunnan nuorisotoimiston mukaan paikalle ei ollut suunnitteilla uudisrakennuksia.
Kuitenkin 12.1.1998 selvisi, että alueelle ollaan kaavailemassa laajahkoa uudisrakennustoimintaa (ks. LIITE III/15/Vaskonen). Liitekarttaan merkityt uudisrakennukset olisivat varasto, grillikatos/kota, kaivo, kämpän kuistit, käymälät, savusauna, sekä viemärikaivannot, yht. n. 150 m^2. Useimmat rakennukset alueen suunnittelijan, arkk. yo. Simo Vaskosen mukaan olisivat pilariperustaisia, ts. kevyesti perustettuja, jolloin pintamaata ei välttämättä tarvitsisi rikkoa. Rahoitusasiakirjan allekirjoittajina kunnanvaltuuston puheenjohtajan Hilde Pääkkölän mukaan olivat kunnanjohtaja Heimo Liikamaa sekä nuorisosihteeri Eeva-Liisa Lompolojärvi. Rakennusmestari Mauri Kivelän mukaan rakentaminen jakautuu kahdelle vuodelle (1998-99). Kunnanhallitus päättää asiasta lopullisesti. Kivelän 9.2.1998 antaman tiedon mukaan hanketta aletaan toteuttaa kesällä 1998, kunhan valtio myöntää työmaalle rahoituksen.

Lähilöytöjä: KOLARI 90 Pasmajärvi, Porokka, Tirrojärvi NW: esihistoriallinen asuinpaikka sijaitsee täältä (Alueelta F)) n. 100 m SW. KOLARI 96 Pasmajärvi W, Säynäjärvi E: pyyntikuoppakohde sijaitsee alueelta E) n. 550 m SSW; KOLARI 98 Siikajoki E, Säynäjärvi N: kivikaudentyyppinen asuinvallipainanne sijaitsee alueelta E) n. 600 m SW; KOLARI 99 Pasmajärvi W, Lompoloniemi: kivikautinen asuinpaikka ja pyyntikuoppajärjestelmä sijaitsee alueelta E n. 800 m S.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Tiedonanto Mauri Kivelä, helmikuu 1998:
Tirroniemen entinen savottakämppä on tuotu Vaattojärven Ristivaarasta.

Ote num. kiinteistörek.-kartasta L264205 D mk 1:10 000

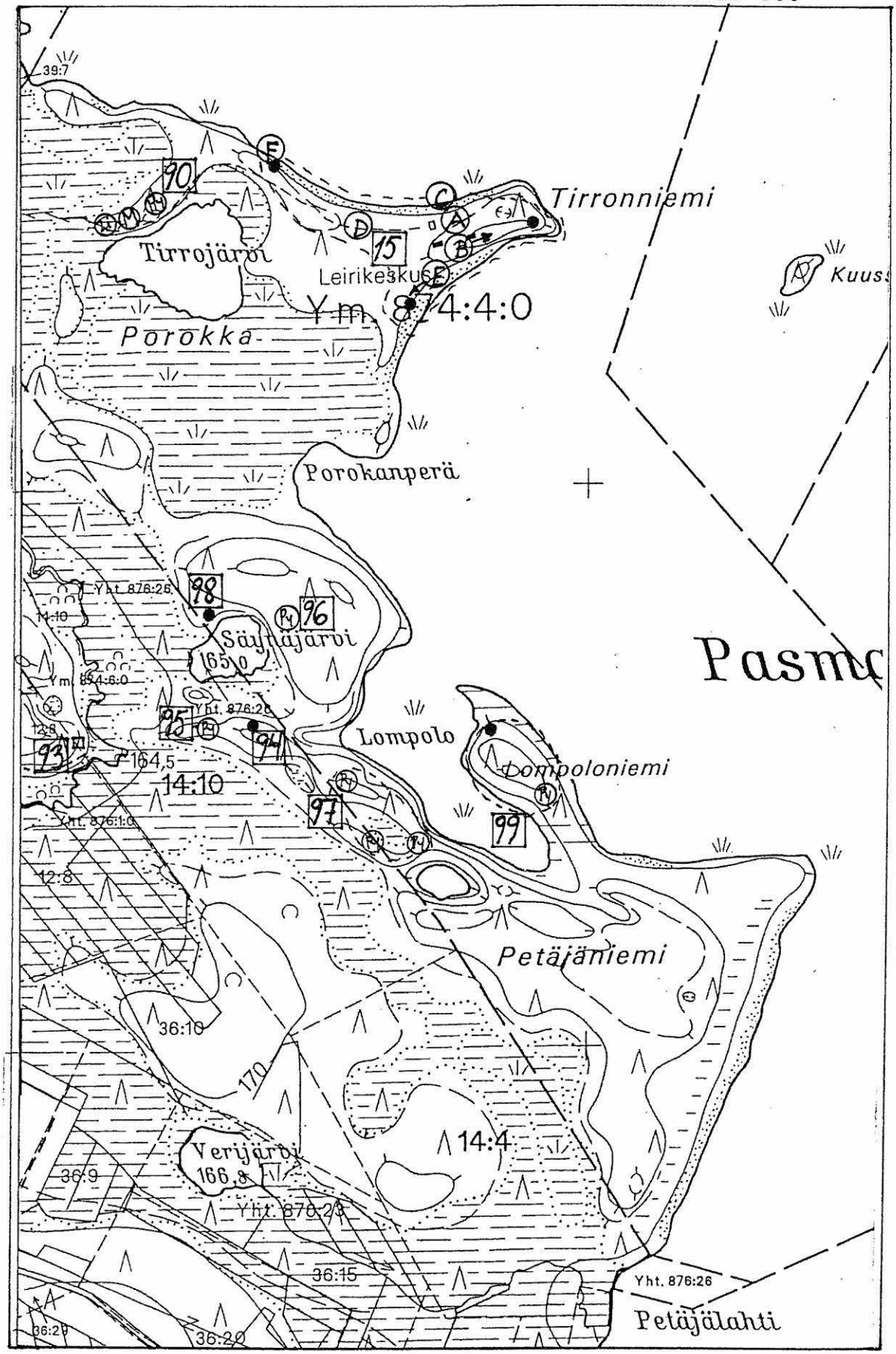

Kohteet KOLARI 15, 90, ja 93-99

KARTTALIITE KOLARI 15
Pohja VASKONEN 1997
Täydennykset OKSALA 1997
Piirt. H. Oksala 1999

Pienennös alkuperäisestä 70 %.
A) Kvartsilöytöjä
B) Kodansijoja, asuinpaikkapainanteita, kvartseja, tulisijoja
C) Kvartseja
D) Tulisijoja, kvartseja
E) Tulisijoja, kvartseja, taltan katkelma
F) Kvartsikaapimia

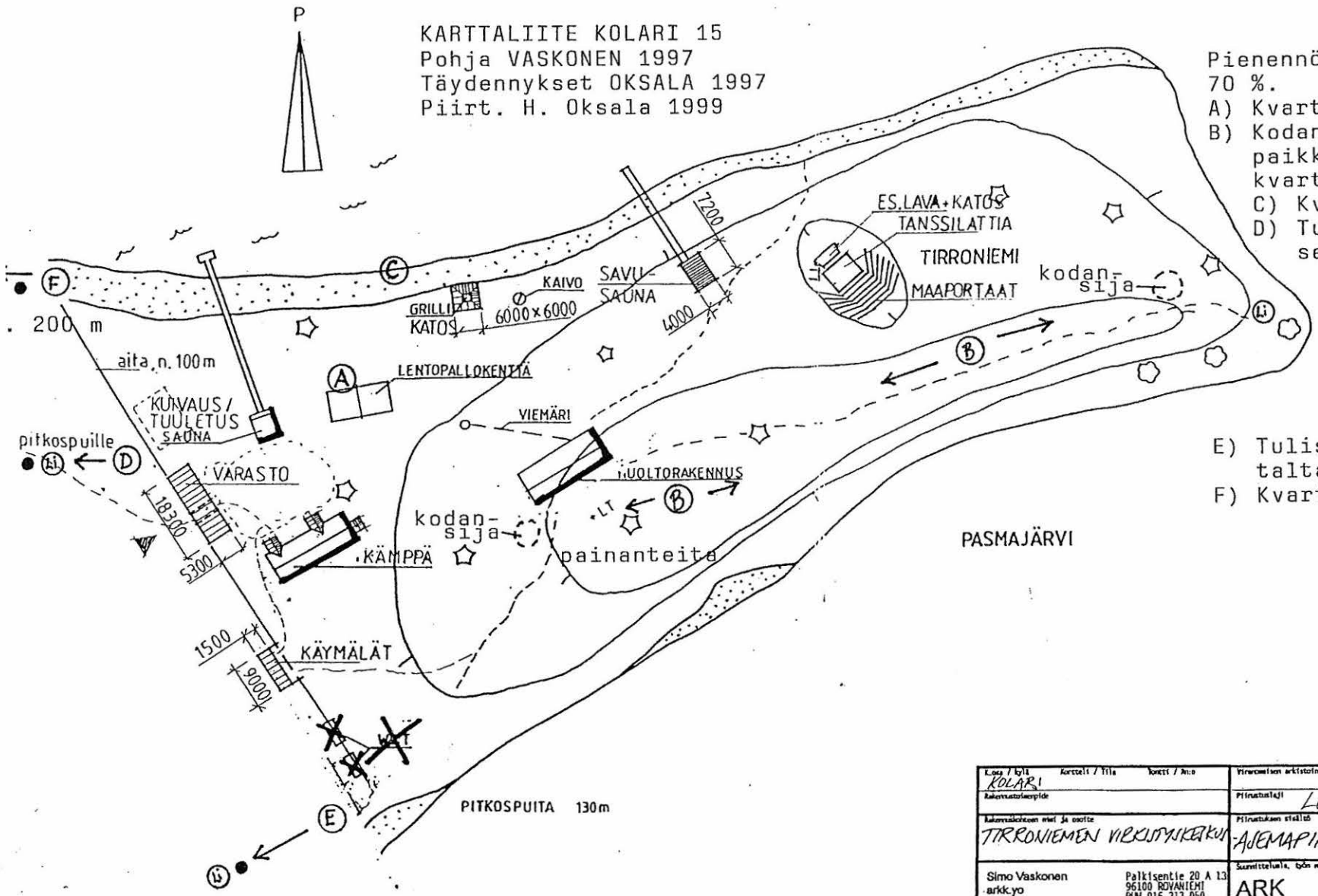

K.oza / kylä: KOLARI; Kortteli / Tila; Tontti / An:o	Virancmaisen arkistointiverkintöjä varten	
Rakennustoimenpide	Piirustuslaji: LUONNOS	Juoks.n:o
Rakennuskohteen nimi ja osoite: TIRRONIEMEN VIRKISTYSKEIKUS	Piirustuksen sisältö: ASEMAPIIRROS	Mittakaavat: 1:1000
Simo Vaskonen arkk.yo; Palkisentie 20 A 13, 96100 ROVANIEMI, PUH 016-313 050	Suunnittelusla, työn numero ja piirustuksen numero: ARK	Muutos
ROVANIEMI 14.12.1997		

LIITE II/15

KOLARI 16 Kirkonkylä, Ala-aste

Kourutaltan löytöpaikka/kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: kiviesineiden löytöpaikkoja 2 kpl; asuinpainanteita (?) 3 kpl

Tarkastaja: Markku Torvinen
Hilkka Oksala
Tarkastusaika: 1987
15.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11 + 08 KOLARI (1989)
x= 7471 77 **y=** 491 32 **z=** 147.5
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Kolarin ala-asteen pihamaata, n. 970 m Kolarin kirkosta ENE.
Pinta-ala: N. 50 x 25 m (SE-NW)

Hoito ja kunto

A4 B C5? D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 14:17
Omistaja: Kolarin kunta **Puhelin:** 016-519 111
Osoite: Kunnantalo **Postitmp:** 95901 KOLARI

Aiemmat tiedot:

Markku Torvinen 1987: Tarkastuskertomus. Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto.

Aiemmat löydöt: KM 23553 kourutaltta.

Tarkastuslöydöt: KM taltan/kirveen teelmä; hioimen (?) katkelma.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 1.
Muut liitteet: LIITE B/11: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 94

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun löytöpaikan tarkistus ja esihistoriallisten asutusmerkkien etsintä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet

ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kourutaltan löytöpaikka, löytynyt ilmeisesti nykyisen puisen koulurakennuksen paikalta sen rakennusvaiheessa 1960-luvun alussa luettelotiedon mukaan. Ko. rakennuksen NE-seinustalta tarkastushetkellä pintapoimittiin ilmeinen hioin, jossa on osin kiilteinen pinta.
N. 40 m A):sta NNW löytyi
B) taltan/kirveen teelmä, vihreäkiveä. Tämän löytöympäristön alkuperäinen morfologia on saattanut osittain säilyä, sillä paikalla havaittiin n. 20 x 5 m:n laajuisella alalla (SW-NE) 3 matalahkoa painannetta, soikeahkoja, kooltaan keskimäärin 3 x 3 x 0.05 m. Kyseessä voivat olla esihistorialliseen asutukseen liittyvät maisemafossiiliset asumusjäänteet.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Korkea heinä, ketokukkia - räystäskourun alta osittain paljas.
B) Heinikkoa, ruohoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Laakea tasanne, josta jokeen n. 80 m NW.
B) Kohti joessa (n. 30 m NW) juoksevan putaan nivaa laskevan rantatöyrään reuna.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Kourutaltan löytöpaikka lienee sijainnut nykyisen puisen koulurakennuksen alla; hioin löytyi ko. rakennuksen NE-seinustan keskiosasta.
B) Koulun piha-aluetta: löytöpaikka sijaitsee n. 27 m N vanhan kivisen koulurakennuksen E-päädystä lukien.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Tarkastuslöydöt 1997 havaittiin pintalöytöinä; kerrokset sekoittuneet, ja niitä on muokattu moneen eri kertaan ja eri tarkoituksia varten, alun perin pelloiksi. Kovaa pihamaata, jonne varmasti myös aikojen kuluessa on tuotu maa-aineksia. On todennäköistä, että löydöt ovatkin joutuneet pintaan näiden muokkaustöiden ja muun kulutuksen (koululaisten ulkoilun) yhteydessä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
A) Löytynyt koulurakennuksen työmaalta 1960-luvun alussa.
B) " inventoinnin yhteydessä pintahavainnoinnin tuloksena.

Laajuuden arviointiperuste:
Tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; maaperä on ja on ollut altis erittäin voimakkaalle kulutukselle. Pintamaan alla

saattaa kuitenkin olla jäljellä vielä alkuperäisiäkin kerrostumia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi yllä esitettyjen havaintojen laajuuden puitteissa.

Havaintomahdollisuudet: Paikalle on helppo löytää.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Maankäyttötilanteessa koekaivaus suositeltava.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Koulun pihalla oli kauhatraktori urheilukentän muokkaustyössä tarkastushetkellä; koneen avaamissa kerrostumissa ei havaittu löytöjä pihan SSE-osassa.

Lähilöytöjä: KOLARI 148 Kolarinsaari S, Vanha Kirkko: esihistoriallinen asuinkenttä/perimätietopaikka sijaitsee täältä n. 500 m NW; KOLARI 9 Lapinniemi: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 840 m W; KOLARI 1 Ylläsjokisuu, Koivuniemi, Plassimaa: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 2100 m NE.

KOLARI 17 Äkäslompolo, Yllästieva

Sama kuin kohde KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva, ks. ao. kohde.

KOLARI 18 Kuerkoski

Sama kuin **KOLARI 35 Kuerkoski**, ks. ao. kohde.

KOLARI 19 Kuerlinkat 1

Sama kuin kohde **KOLARI 36 Kuerlinkat 1**, ks. ao. kohde.

KOLARI 20 Kuerlinkat 2

Sama kuin kohde **KOLARI 37 Kuerlinkat 2**, ks. ao. kohde.

KOLARI 21 Lappea, Mastoranta

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kiviesineiden löytöpaikkoja 3-4 kpl, useita liedensijoja, painannealue
Tarkastaja: Anja Sarvas **Tarkastusaika:** 1971
Hilkka Oksala 12.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 09 LAPPEA (1989)
x= 7454 46-73 **y=** 481 15-25 **z=** 130
Pinta-ala: 300 x 120 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20 km Kolarin kirkolta SW.

Hoito ja kunto

A4 B4 osin C6 D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 22:1, 22:3
Omistaja: Yksityisiä

Aiemmat tiedot:
Anja Sarvas 1971: Kolari Lappea Mastoranta. Kivikautisen asuinpaikan tarkastus 1971. Museovirasto, Ark. os., top. arkisto, Helsinki.
Karman 1993: 387 (kuva 156).
Kotivuori - Torvinen 1993: 86.

Aiemmat löydöt: KM 18408:1-2 tasa- ja kourutaltta; KM 18654 kvartsia; kiviesineitä Hugo ja Eero Metsävainion hallussa.

Tarkastuslöydöt: KM liuskekaavin, kvartsiteriä ja -iskoksia.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/21 ja liite II/21.
Muut liitteet: Kuvaliitteet III a-m; LIITE B/9, 10, 11: Kuvauspäiväkirja
Diat: OYA/KOi n:ot 78, 86, 87, 95

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun löytöpaikan nykytilan tarkastus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Alue N (pohjoispuoliset löytöalueet)
1) Kiviesineiden löytöpaikka, josta löytäjä Hugo Metsävainio on tallettanut kolme sädekiviliuske-esinettä, nimittäin pohjalaisen kirveen, tasataltan ja skandinaavistyyppisen teräväväkäisen keihäänkärjen katkelman (Karman 1993: 358, kuva 156; LIITE III a-c).
N. 50 m 1):stä SSW on
2) kiviesineen löytöpaikka, josta löytäjä Eero Metsävainio on tallettanut skandinaavistyyppisen suoraväkäisen keihäänkärjen katkelman (LIITE III d).
Kohteen 2) W-puolelta Metsävainio on poiminut
3) työstäessä hioutuneen, lovetun kivityökalun (LIITE III e).
Alueen N SW-puolella on
Alue W (läntinen alue),
josta Eero Metsävainio on poiminut kaksi verkonpaino- tai hankauskiveä(LIITE III f). Tarkastuskerroilla täällä havaittiin useita kiviesineiden kaltaisia kappaleita,
jotka olivat voimakkaasti veden hiomia, mutta muodoissa näkyi selvät ihmisten kätten ja työstön jäljet.
Alueiden N ja W S-puolella on
Alue S (eteläinen alue),
josta pintapoimittiin runsaasti kvartsi-iskoksia ja -kaapimia, sädekiviliuskeinen pieni pyöreä kaavin sekä kvartsiitti-iskos.
Alueella oli runsaasti myös palaneita kiviä, keittokiviä sekä liesikiveysten jäänteitä.
Alueiden W ja S itäpuolella törmän päällä oli lisäksi
Alue E,
jossa esiintyi rivistö (S-N) loivia painanteita.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
N1) Perunapeltoa.
Rantahietikossa ei kasvillisuutta, törmällä heinää, rantakasveja, sammalta, koivu- ja pajuvesaikkoa, haapaa ja havupuita.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Hiekkainen jäiden ja voimakkaiden vesivirtojen kuluttama ranta ja jokitörmä, joka paikoin muodostaa laajahkoja sisämaahan ulottuvia tasanteita. Asuttua ympäristöä, jossa viljelmiä ja huviloita. Kahden pääjokiväylän yhtymäkohta kosken (N) ja suvannon (S) välissä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät
jne.)
N1) Perunapeltoa.

N2) Löytöpaikka E. Metsävainion kesämökin vesijohtokaivanto. Löytöalueella on Metsävainioiden mökkejä n. 3 kpl sekä peltoja. Keskimmäiselle mökkitontille (E. Metsävainio) on rakenteilla sauna.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja;
S) Materiaalia tulee esiin hienohiekkaisesta rantatörmästä.
N1) Peltomultaa.
N2) Hiekkapohjainen vesijohtokaivanto.
W) Rantakivikkoa.
E) Painanteiden maannos sekoittunutta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kansallismuseoon rekisteröidyt esineet on löytänyt Juhani Harju ehkä v. 1971. Samana kesänä Anja Sarvas pintapoimi alueelta luetteloimansa kvartsiesineet.
N1) Löytynyt perunapellosta n. 30 vuotta sitten.
N2) Löytynyt mökin rakennustöiden ja vesijohtokaivuun yhteydessä.
N3) Löytynyt pihatöiden yhteydessä.
W) Osa materiaalista löytynyt pintapoimintana inventoinnin yhteydessä, osa E. Metsävainion löydöksiä.
S) Inventointilöytöjä.
E) Löytyneet inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollinen lisärakentaminen vaatii rakennusten alustojen kaivaustutkimukset yllä esiteltyjen löytöjen perusteella rajatulla alueella.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä rajattu alue.

Havaintomahdollisuudet: Alue helposti paikannettavissa.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä, Elina Koivuniemi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue viljely- ja vapaa-ajankäytössä.

Lähilöytöjä: KOLARI 145 Lappea, Lappeankoski S, Lappeankangas W: Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 960 m SSW; tervahauta täältä n. 1350 m NE; KOLARI 119 Lappea, Ylinen Jauhokangas, Toukola: miilunpohjia täältä n. 3750 m NE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Alueen eteläisimmän mökin asukas Metsävainio kertoi epäilevänsä rannassaan näkynyttä uppopuuta ikivanhan ruuhen jäänteeksi.

Ote peruskartasta 2624 09 LAPPEA

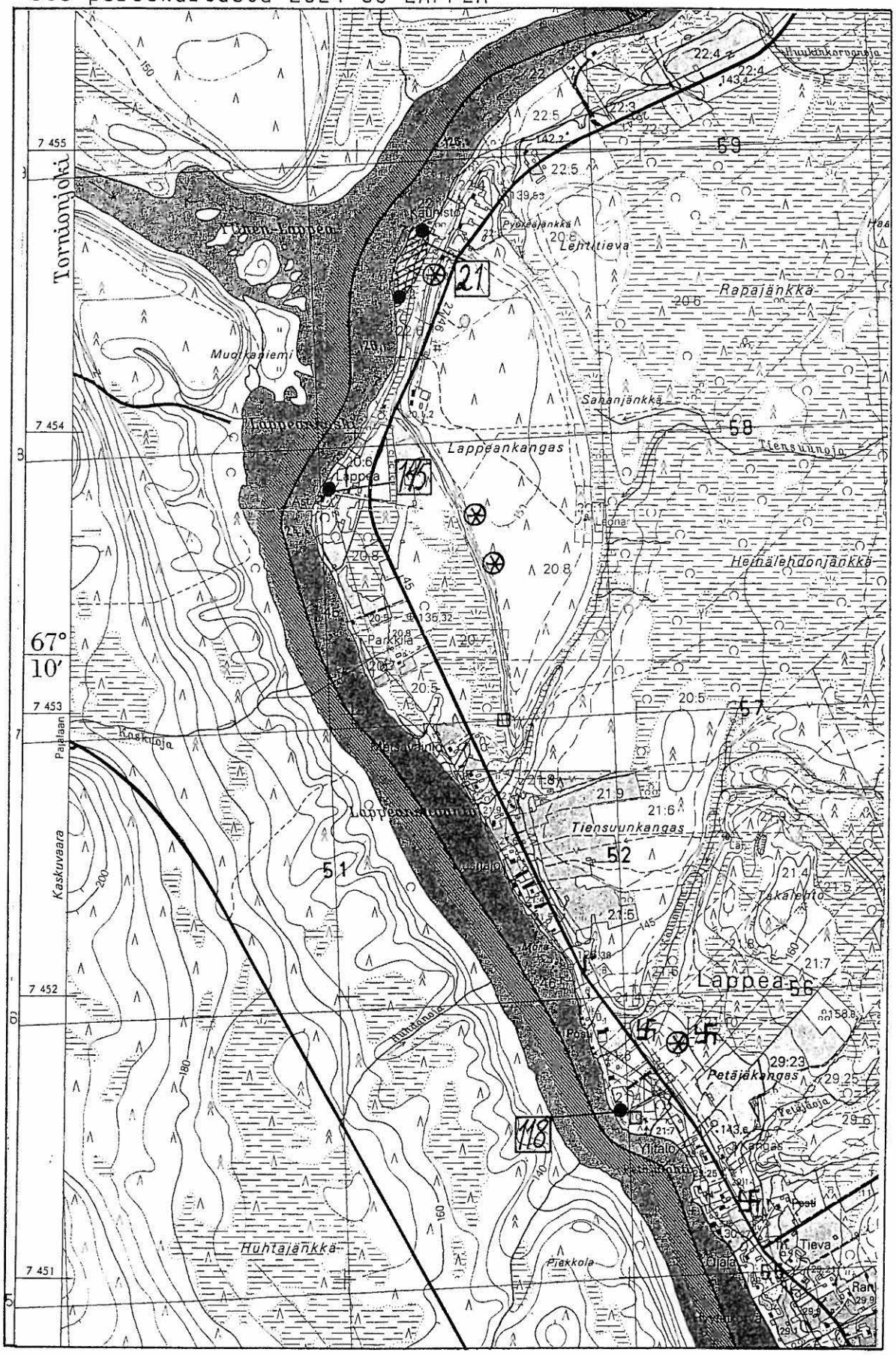

Kohteet KOLARI 21, 118 ja 145 sekä kolme Lapin sodan jäännettä, neljä miilun pohjaa ja rakennusjäänne.

KARTTALIITE KOLARI 21
Pohja SARVAS 1972
Lisähavainnot OKSALA 1997
Täyd. H. Oksala 1999

Havainnot 1997:
N_1 Kiviesineiden löytöpaikka
N_2 Keihäänkärjen löytöpaikka
N_3 Kivityökalun löytöpaikka
W Verkonpainokivien (?) löytöpaikka
S Tulisijoja ja kvartsi-iskoksia
E Loivia painanteita

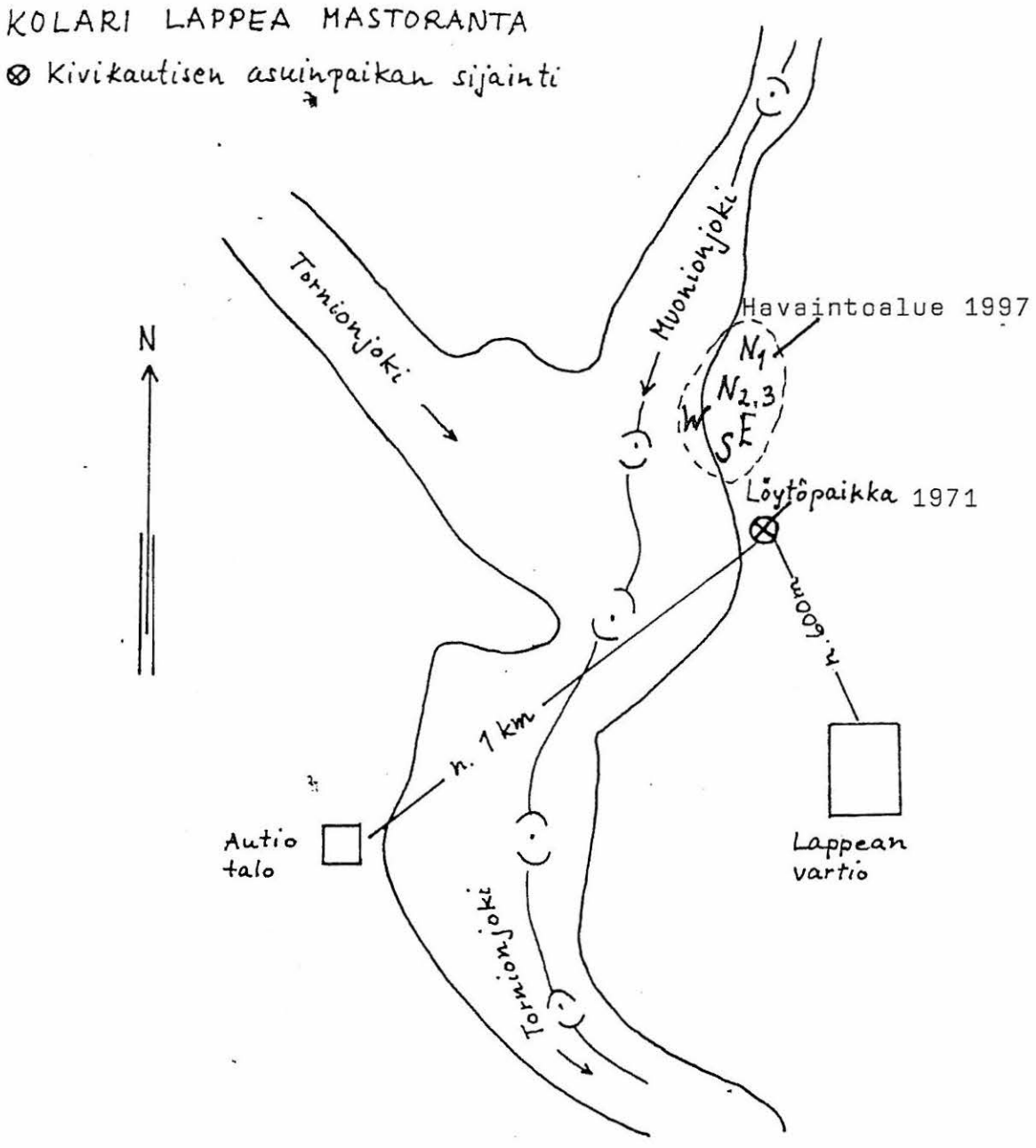

KOLARI 21 Lappea, Mastoranta

LUETTELOIMATTOMIA KIVIESINEITÄ 7 KPL

Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä, jotka FK Hilkka Oksala dokumentoi maanviljelijä, eläkeläinen Hugo Metsävainion sekä hänen poikansa, apulaiskirjanpitäjä Eero Metsävainion lainattua näitä tonteiltaan löytämiään kiviesineitä tutkimusta varten Oulun yliopiston arkeologian oppiaineen toimeksiantaman Kolarin kunnan inventoinnin yhteydessä elokuussa 1997. Esineet on pyynnöstä palautettu Hugo ja Eero Metsävainiolle 5.3.1998, os. Hugo Metsävainio, PPA 3 Lappea, 95900 KOLARI, puh. 016 - 563 131, ja Eero Metsävainio, Riistapolku 4, 95900 KOLARI, puh. 016 - 561 542.

Oheiset esineet ovat löytyneet Hugo Metsävainion perunamaasta (alue N_1) n. 30 vuotta sitten:

TASATALTTA 1 kpl, n. 415 g
Pohjalaista tyyppiä; homogeenistä, hyvälaatuista sädekiviliusketta (kloriittituffiittia?). Kyljillä pari reunaiskua lappeilla, pilstonnan jälkiä, jotka pääosin hiottu alhaalta ylös asti; pinnalla ja kyljillä joitakin hiontafasetteja. Muodoltaan pitkulainen, loivasti terälle levenevä, lattea, mutta loivan kupera molemmilta lappeilta. Kyljet suoraviivaisesti hiomalla tasoitetut.. Lievästi poikkiteräinen. Terällä pieniä käytön aiheuttamia (?) murtumia.
188 x 53 x 21 mm.

Löytöpaikka Hugo Metsävainion perunamaa (alue N_1) laajalla joenrantatasanteella kahden pääjokiväylän yhtymäkohdan seudulla kosken (N) ja suvannon (S) välissä, joen E-rannalla.
(pk 2624 09; x=7454 70; y=481 24; z=130).

Ks. kuva LIITE III a:2/21.

KUVALIITE KOLARI 21
Tasataltta. Hugo Metsävainion hallussa (PPA 3 Lappea, 95900 KOLARI), löytöalue N_1. Mk 1:1.

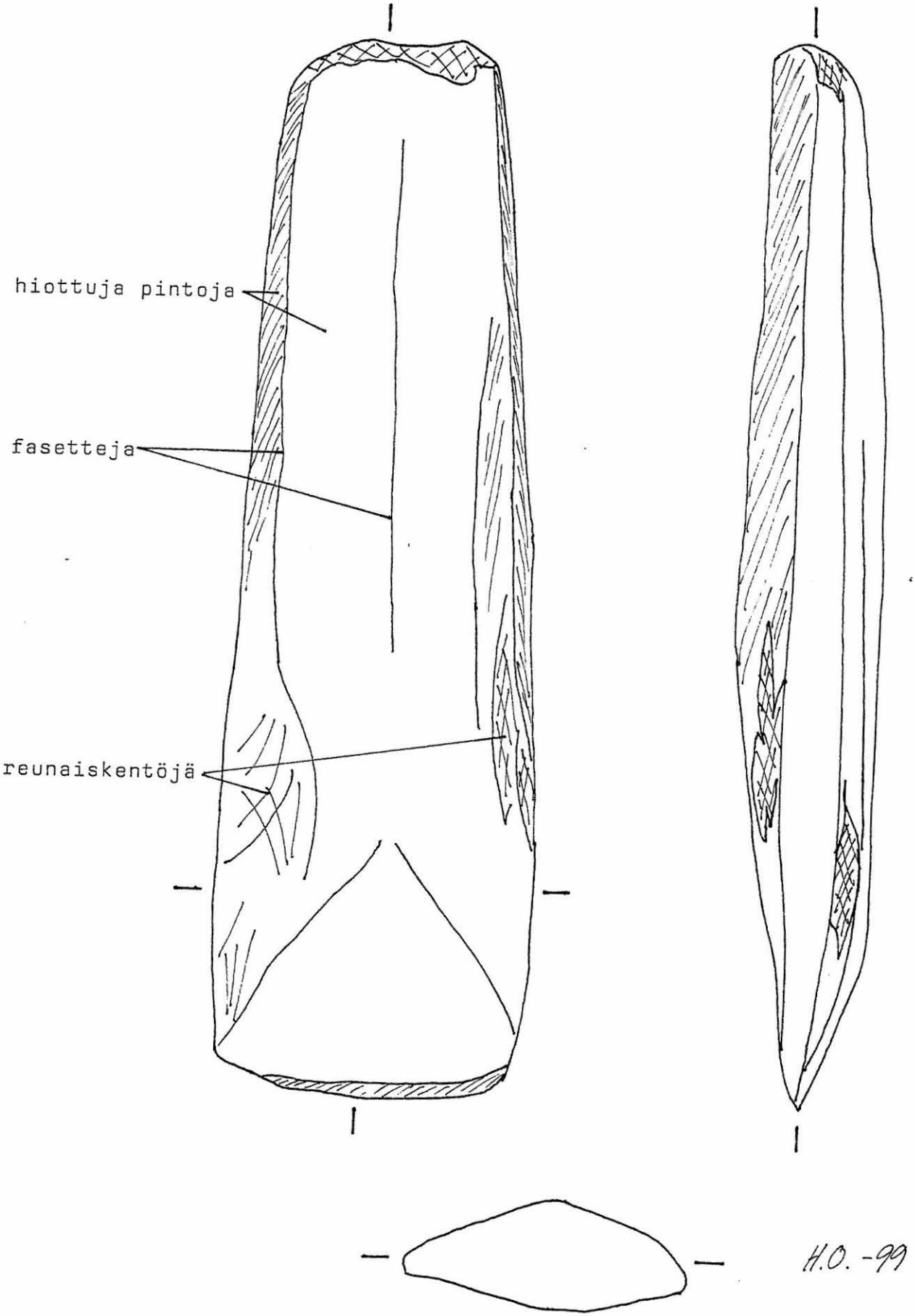

H.O. -99

KOLARI 21 Lappea, Mastoranta

KIVIKIRVES 1 kpl, 1100 g
Pohjalaista tyyppiä; homogeenista, tummanvihreää sädekiviliusketta (kloriittituffiittia?). Valmistettu muutamin kaksi- ja yksipuolisin reunaiskuin sekä melko lyhyin pilstontaiskuin. Terältä hiottu kiiltäväksi, hiontajälkiä paikoin myös esineen yläosassa. Reunoilla ja terällä hiontafasetteja. Muodoltaan loivasti päihin kapeneva, paksuhko, toinen lape kupera, toinen tasainen, kyljet kaarevat. Terä leveähkö, fasetoitu lähes tasaiseksi, kaareva, kuitenkin teräkulmainen. Esineen toista päätä on muotoiltu iskemällä pariin paikkaan olakkeita, ilmeisesti vartta varten. 240 x 68 x 38 mm.

Löytöpaikka jokseenkin sama kuin edellä mainitulla tasataltalla. (Alue N_1).

Ks. kuvat LIITE III b:2/21 ja LIITE III c:2/21 (Karman 1993: 387, kuva 156).

KUVALIITE KOLARI 21
Kivikirves. Hugo Metsävainion hallussa.
Löytöalue N_1.
Mk 1:1

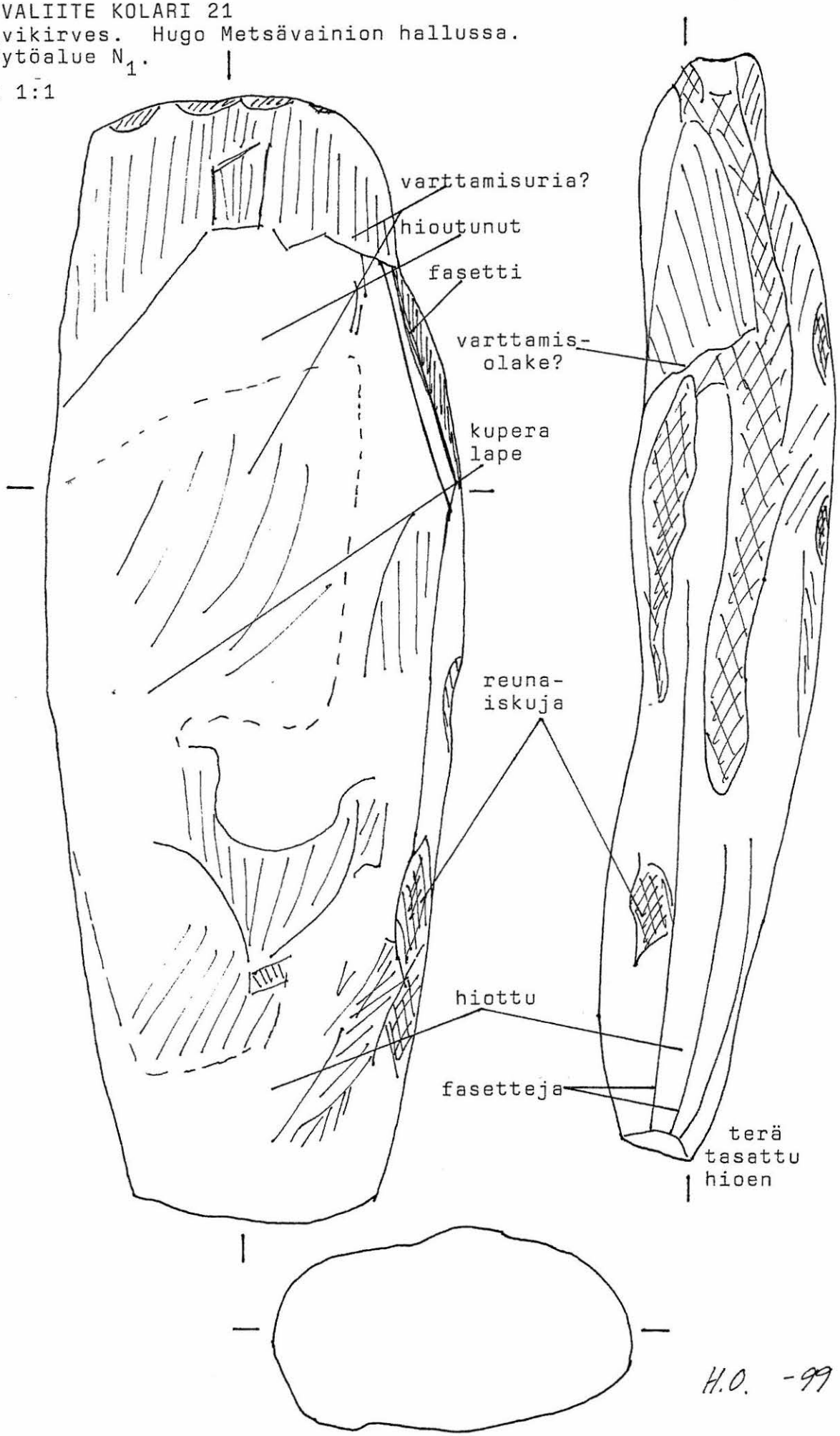

H.O. -99

KOLARI 21 Lappea, Mastoranta

LIUSKEKEIHÄÄNKÄRJEN KATKELMA 1 kpl, 40 g.
Korkealaatuista, homogeenista sädekiviliusketta (kloriittituffiittia ?). Kokonaan hiottu, kiillotettu, ruoto todennäköisesti katkennut. Reunoja nyrhitty pienin painalluksin kapealla kärjekkäällä piikillä ?. Kärjestä on lohkaistu lattea iskos ilmeisesti teroitusta varten. Kärjen yläreuna kulunut epäsymmetriseksi toispuolisesti. Kappale on tyypiltään pohjoisskandinaavinen väkäsellinen liuskekeihäänkärki, nuorempaa, terävävakäistä lajia ajoittuen n. 2800 - 1300 e.Kr. (Huurre 1983: 183 viitteineen). Esineen molemmilla lappeilla on loiva keskiharjanne. 129 x 28,5 x 7,5 mm.
Löytöpaikka löytäjän tiedonannon mukaan jokseenkin sama kuin edellä, (alue N_1).

Ks. kuvat LIITE III c:2/21

KUVALIITE KOLARI 21
Liuskekeihäänkärjen katkelma.
Hugo Metsävainion hallussa.
Löytöalue N_1.
Mk 1:1

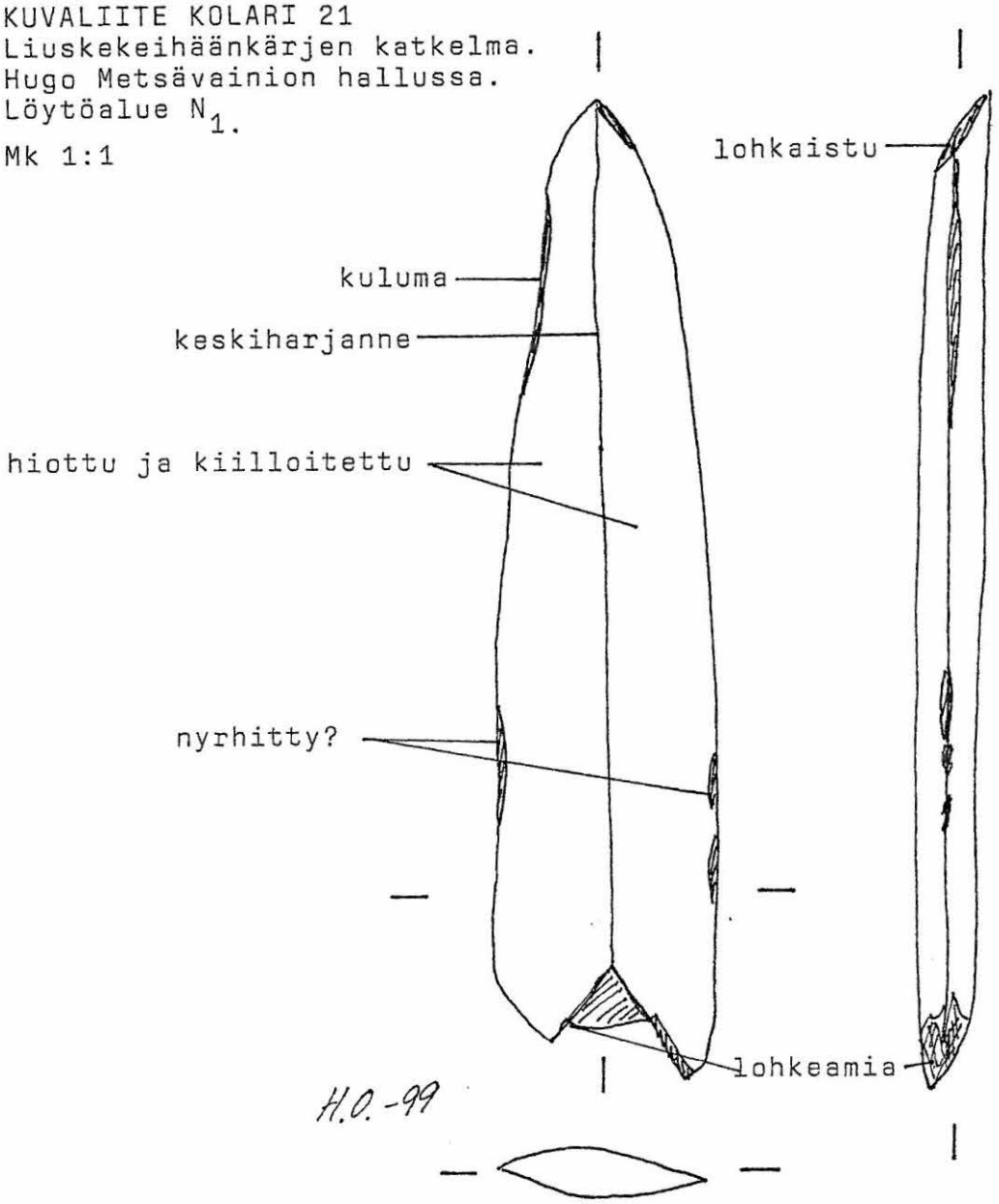

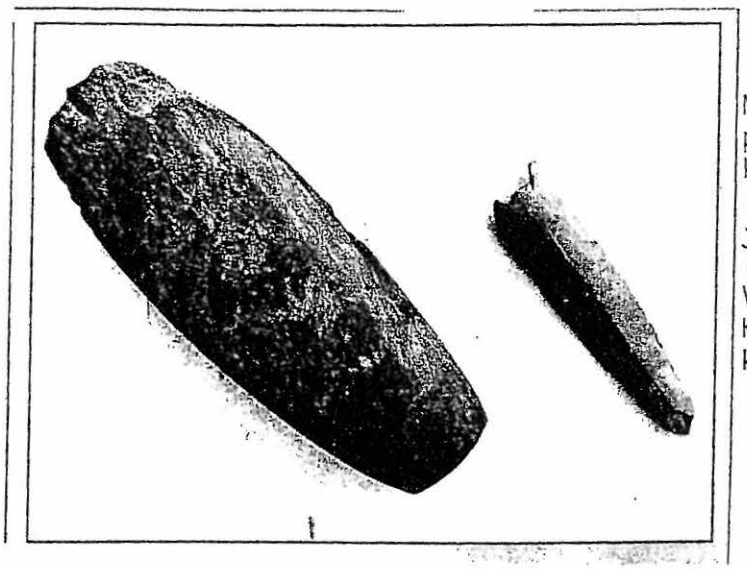

Löytöjä Hugo Metsävainion perunapellosta: kivikirves (LIITE III b:2/21) ja keihäänkärki (ks. yllä). Valokuva: Jorma Karman (1993: 387, kuva 156).

KUVALIITE KOLARI 21

LIUSKEKEIHÄÄNKÄRJEN KATKELMA 1 kpl, 23 g
Korkealaatuista, homogeenista sädekiviliusketta (kloriitti-tuffiitti?). Valmistettu ohuesta pilstontasäleestä, lähes kokonaan hiottu, mutta kannassa ja latteammalla lappeella on laajoja iskupintoja jäljellä. Korjailtu? Pinta himmeä. Kappale on pohjoisskandinaavisen suora- ja teräväväkäisen keihäänkärkityypin välimuoto, sillä tässä väkäsien kulmat ovat loivat. (Ajoitus n. 3400-1300 e.Kr. (Huurre 1983: 183) Esineen toisella lappeella on loiva keskiharjanne sijaiten hieman epäsymmetrisesti keskellä. Kärkiosa katkennut pois. 90 x 38 x 6 mm.

Löytöpaikka Eero Metsävainion kesämökin läheisyydessä vesijohtokaivannossa jokitörmän reunalla kahden pääväylän yhtymäkohdassa kosken (N) ja suvannon (S) välisssä joen E-rannalla, Hugo Metsävainion perunapellon S-puolella (alue N2).
(pk 2624 09; x=7454 64; y=481 21; z=130).

Eero Metsävainion hallussa (Riistapolku 4, 95900 KOLARI).
Mk 1:1

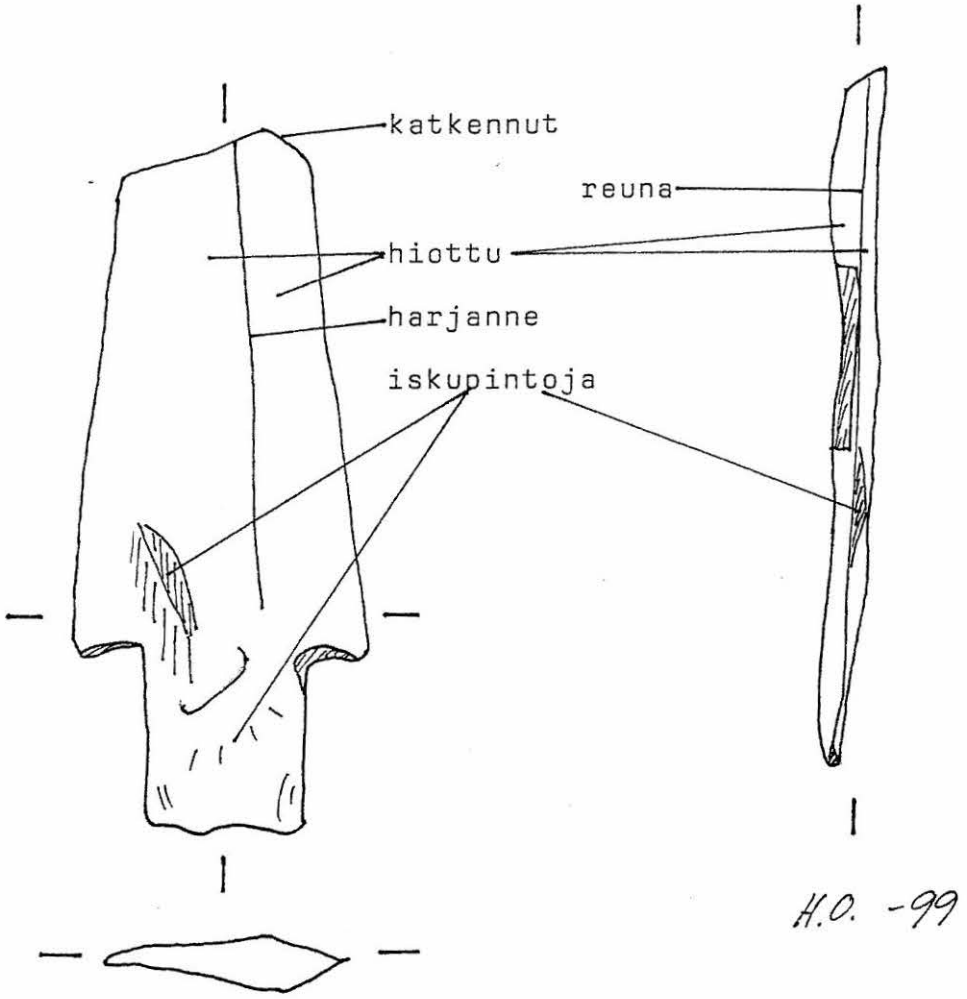

H.O. -99

KUVALIITE KOLARI 21

KIVITYÖKALU 1 kpl, n. 680 g
Materiaali sädekiviliusketta, pohjana luonnonkivi, jota on muotoiltu muutamin iskuin. Kivi näyttää muotoutuneen myös käytön tuloksena. Kylkien taitekohdissa on neljä pientä pyöreää iskujälkeä, jotka muistuttavat sideuria. Kiven pyöreä pää on hioutunut pehmeän terämäiseksi ja sileäksi; pinnalla on nokea sekä punertavan ruskea tahrapinta. Kiven toinen pää on murtunut - ehkä iskun seurauksena? Muodoltaan kappale on paksun sukkulamainen. N. 135 x 58 x 43 mm.

Löytöpaikka Eero Metsävainion kesämökin edustalla jokirannassa (alue N3) kahden pääväylän yhtymäkohdassa kosken (W) rannalla.
(pk 2624 09; x=7454 64; y=481 21; z=130).

Eero Metsävainion hallussa. Mk 1:1.

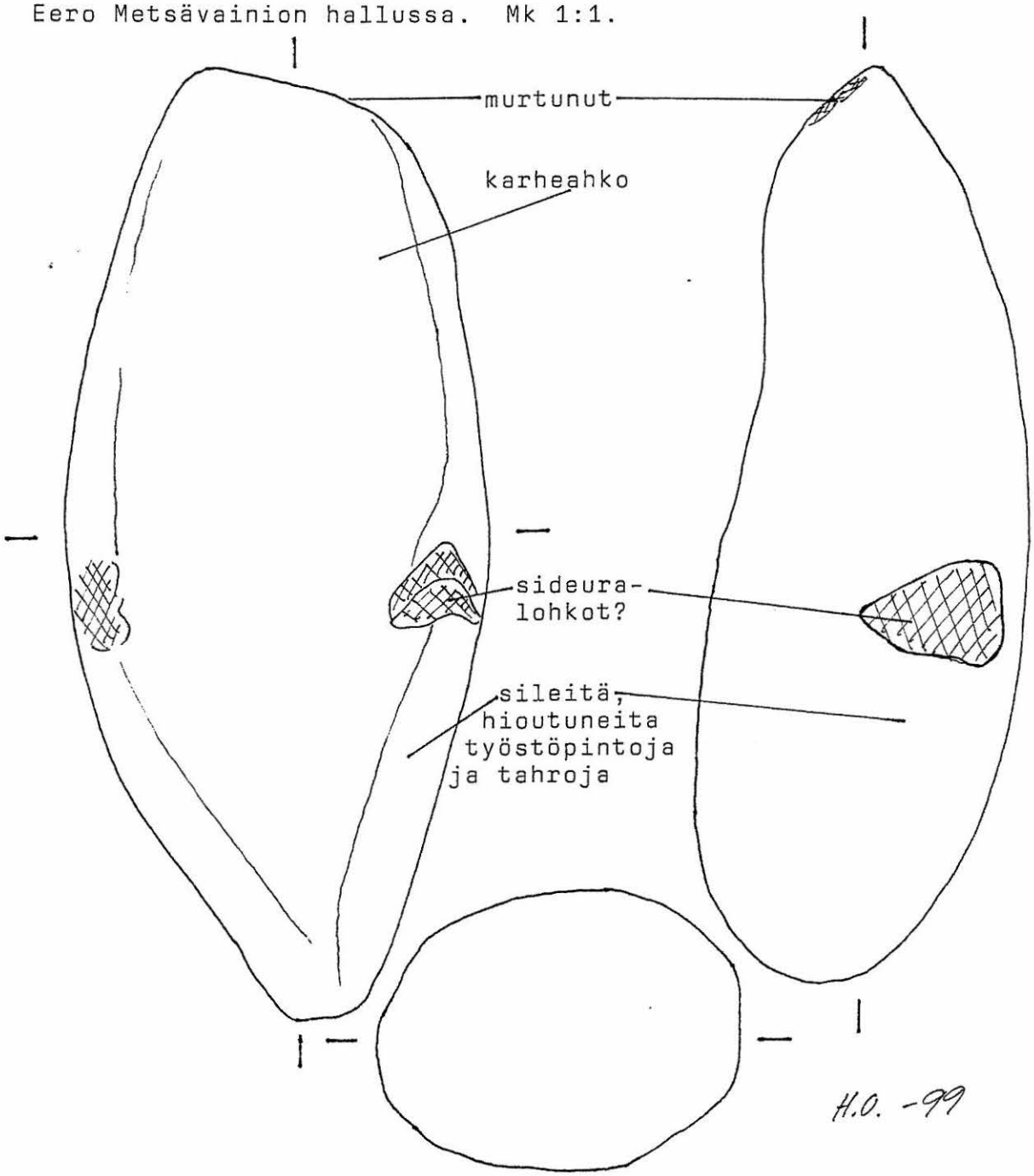

H.O. -99

KOLARI 21 Lappea, Mastoranta

VERKONPAINOJA/HANKAUSKIVIÄ (?) 2 kpl, a) vihreä: 345 g, b) mustanvihreä: 218 g
a) Alkuperältään luonnon muotoilema sädekiviliuskeen kappale, jota edelleen ihminen näyttää työstäneen: kappaleen kahdessa vastakkaisessa särmässä on sormen levyiset lovet, joita on voitu hyödyntää myös sideuurteina. Yksi syrjä muodostaa loivan uran, johon on voitu tukea esim. käsi, sormet tai puuvarsi. Alalape on tasainen. Kiven pinnan kiilto viittaa sen käyttöön ehkä pehmeän rasvaisen aineksen voimakkaassa hankaavassa työstämisessä. Urat ja lovet viittaavat vaihtoehtoisesti kappaleen käyttöön verkonpainonakin. Käytön jälkeen kappale on ollut tuhansia vuosia veden eroosiolle alttiina, jonka johdosta pinnan nykyinen sileys ja kiilto ovat voineet muodostua. 85 x 66 x 34 mm.
Löytöpaikka Eero Metsävainion mökin SW-puolella jokirannassa sijaitseva karikkoinen niemeke (alue W), kahden pääväylän yhtymäkohdassa, kosken rannalla.
(pk 2624 09; x=7454 62; y=481 14; z=126,3 (?)).

b) Voimakkaasti veden hioma kiiltävä sädekiviliuskeen kappale, jossa pohjana ilmeisesti ihmisen muotoilu ja käyttö. Mahdollisesti kappale on pilstottu säännöllisen muotoiseksi viistolaitaiseksi ja poikkileikkaukseltaan rombin muotoiseksi; ja kapeat päät on lovettu ikäänkuin sitomiseen sopiviksi. Esineen särmät lienevät muodostaneet sopivia käyttöreunoja. Kiilto ja tumma väri ovat voineet syntyä kappaleen käytöstä esim. rasvaista lihaa vasten, jolloin kiven huokoset olisivat täyttyneet orgaanisilla aineilla ja tuhansien vuosien vesieroosio olisi antanut kappaleelle sen lopullisen pintakiillon ja värin. 90 x 50 x 29mm.
Löytöpaikka sama kuin edellä; Mastorannan kivikautinen asuinpaikka (alue W).

Ks. kuva LIITE III f:2/21.

KUVALIITE KOLARI 21
Verkonpainoja/hankauskiviä (?). Eero Metsävainion hallussa.
Löytöalue W. Mk 1:1.

a) vihreä:

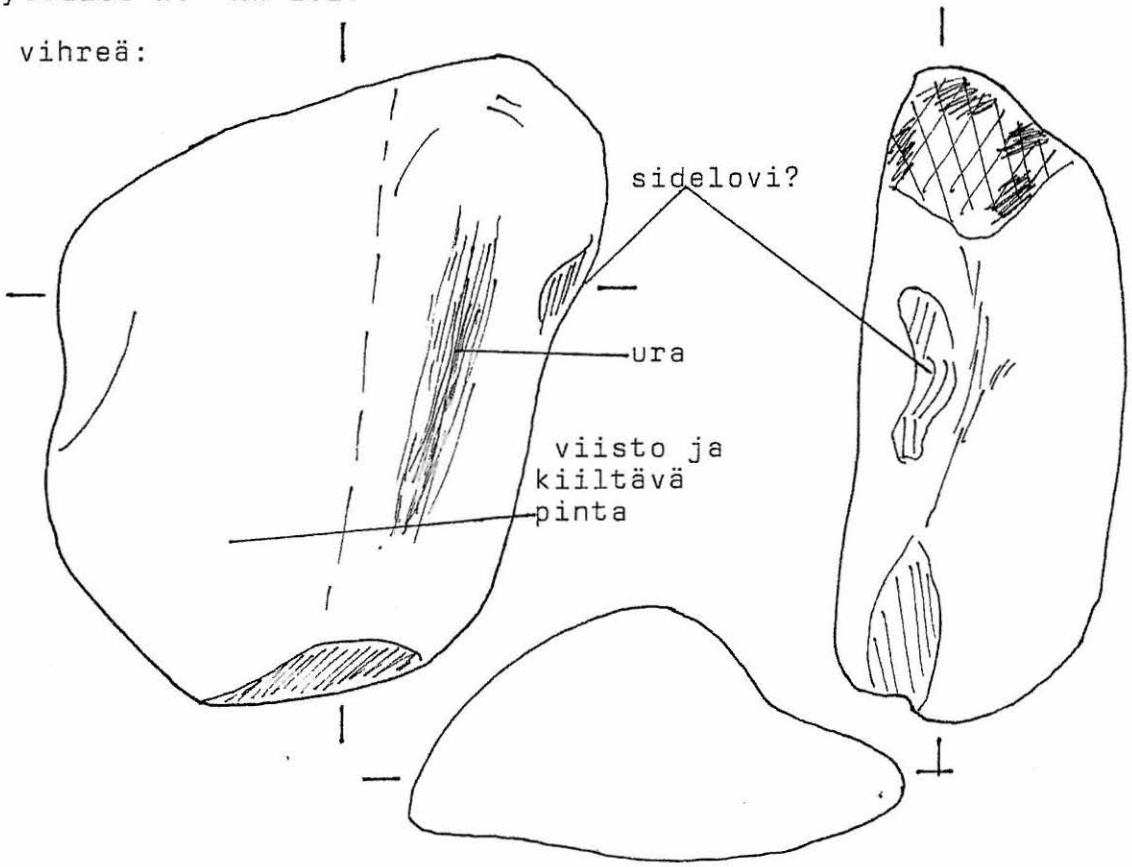

b) mustanvihreä:

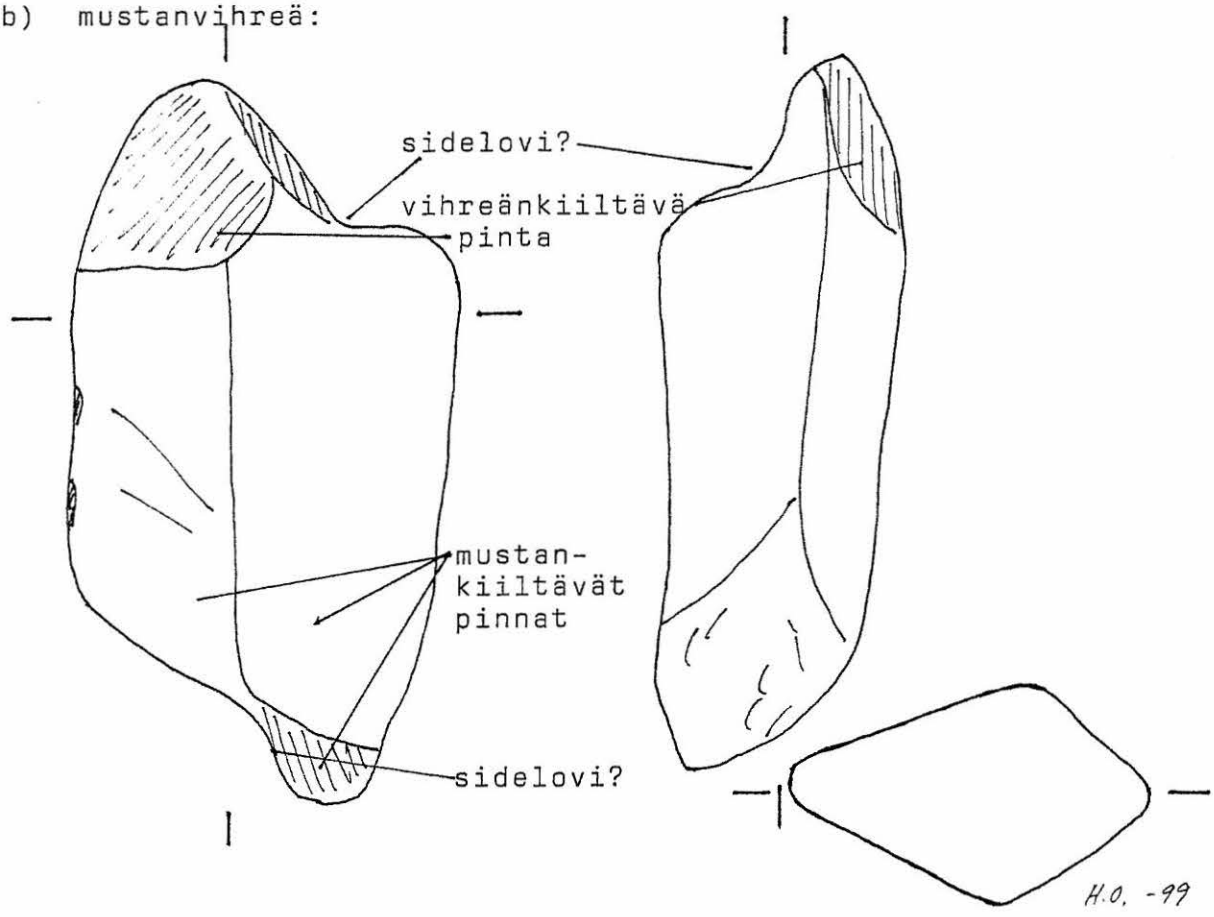

H.O. -99

KOLARI 22 Ylläsjoki, Aarttokoski

Esihistoriallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 3 liettä, 1 kvartsikeskittymä, 2 pyyntikuoppaa (?) ja/tai asuinvallipainennetta (?), palaneiden kivien keskittymä, 1 pyyntikuoppa
Tarkastaja: Hannu Kotivuori Tarkastusaika: 18.-29.7.1988.
Hilkka Oksala 26.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 06 PORTTIVUOMA (1990)
x= 7484 94 y= 510 91 - 511 36 z= 177.5-180
Pinta-ala: N. 500 x 100 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.5 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A4 B C4,6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: a) Valtionmaata ja b) 26:3
Omistaja: a) Metsähallitus Puhelin: a) 016-512 021
b) Yksityinen
Osoite: a) Nivanpääntie 24 Postitmp: a) 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Hannu Kotivuori (1988): KOLARI 22 Kurtakko Arttokoski. Kivikautinen? asuinpaikka, pyyntikuoppia. Inventointikertomus. (Museovirasto, Ark. os., top. ark.).
Kotivuori - Torvinen 1993: 86.

Aiemmat löydöt: KM 25308: 1-6 kvartsiesineitä, -ydin ja -iskoksia.

Tarkastuslöydöt: KM n. 14 kvartsi-iskosta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/22.
Muut liitteet: LIITE B/11: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 96

Tarkastuksen aihe: Aiemmin tunnetun kohteen inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Liesi, soikeahko, reunakehällinen, näkyvissä n. 12 kiveä (2 - 20 cm), n. 1,2 x 1 x 0,02 m (SSW-NNE), keskeltä avoin.
N. 30 x 20 m laajalla alueella lieden A) N-puolella on n. viisi laakeaa, matalaa painannetta, halkaisijoiltaan n. 3 m.
N. 53 m A:sta WSW on
B) kvartsikeskittymä, josta pintapoimittiin n. 15 kvartsiiskosta n. 3 x 2 m laajalta alueelta (SW-NE).
N. 4 m B):stä WSW on matala painanne, halk. n. 3 m.
N. 26 m B):stä SW on
C) lieden jäännös, tieleikkausprofiilista romahtanut, halkaisijaltaan n. 1 m, ladelman korkeus n. 20 cm; liesikiven alla myös hiiltyneen puun jäänne. Keskittymässä on n. 20 kiveä näkyvissä, kooltaan 3 - 30 cm. Myös ympäristöön on hajonnut muutamia palaneita kiviä. Ilmeisesti historiallisen ajan jäänne, sillä lieden keskeltä turpeen alta pistää ruosteinen sahanterä. Rakenne vaikuttaa multakodan jäänteeltä (?), sillä välittömästi C):n NE-puolella on pintamaassa painanne, n. 1,5 x 1,2 x 0,2 m (ENE-WSW).
N. 50 m C:stä WSW on
D) pyyntikuoppa (?) tai asuinvallipainanne (?), pitkänsoikea, n. 4,2 x 3,5 x 0,3 m (S-N), valli ei näkyvissä, erityisesti N-reunaa myllätty koneilla ajaen. Sisäosaa on täytetty karsintajätteellä.
N. 5 m D):stä W on
E) pyyntikuoppa (?) tai asuinvallipainanne (?), pitkänsoikea, laakea, n. 8 x 6 x 0,2 m. Valli max n. 2 x 0,03 m, sisäosa n. 3,8 x 3 m (E-W).
N. 65 m E:stä W on
F) liedenpohja, palaneiden kivien keskittymä, jossa on n. 18 pientä kiveä 1 x 0,5 m laajalla alueella (NW-SE) tiehen painautuneina.
N. 200 m F):stä WSW on
G) pyyntikuoppa, pyöreänsoikea, n. 6 x 6 x 0,35 m (SE-NW). Valli n. 2,5 x 0,05 m, sisäosa n. 2,3 x 2 m.
N. 9 m G:stä NW on samanlainen pieni kuoppapainanne, mutta sen reunat olivat sekoittuneet kairanäytteessä - vieressä oli resentti pieni hiekkaläjä - ajouran häiritsemä (?).
N. 40 m G:stä SW on tervahauta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Kivissä harmaajäkälää, keskellä poronjäkälää, sammal, sianpuolukka, variksenmarja, puolukka.
B) Pintakasvillisuus puuttuu; jonkin verran kariketta.
C) Pintakasvillisuus osin puuttuu; muuten sammalta, jäkälää, variksenmarjaa ja sianpuolukkaa.
D) Variksenmarjaa, kanervaa, heinää, paju, männyntaimia n. 8 kpl.
E) Karike, heinätuppo, variksenmarja, sianpuolukka, 8 männyntainta, SE-reunalla iso mänty, paksuus n. 40 cm.
F) Pintakasvillisuus puuttuu: metsäautotien pohjaa.

G) Sammal, jäkälä, mustikka, puolukka, variksenmarja. Vallilla mänty, paksuus n. 15 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Laakean, hiekkapohjaisen, harvaa nuorta mäntyä kasvavan jäkäläkankaan loivasti kohti E viettävä terassin reuna.
B) Em. terassitasanteen SW-osa; terassin reunaan n. 15 m W. Jokeen n. 35 m S.
C) Em. terassitasanteen SW-reuna; jokeen n. 30 m S.
D) Loivasti kohti joen nivaa (n. 35 m S) laskevaa mäntykangastasannetta.
E) Vrt. ed.
F) Loivan hiekkapohjaisen mäntykangaskumpareen ESE-reuna; joen nivaan n. 30 m SSE.
G) Jyrkähkösti kohti jokea (n. 30 m S) laskevan mäntykangaskumpareen reuna.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Huvilan takapihaa: sijaitsee ulkohuoneesta n. 2,5 m NE, päärakennuksen E-kulmasta n. 9 m E. Maantie (SSW-NNE) n. 70 m WNW. Tontin rajapyykki n. 12 m E, sähköpylväs n. 15 m SE. N. 1 m liedestä E on n. 5 x 13 m laaja paljaaksi kuorittu alue, jossa hiiltynyttä lautajätettä terassin rinteessä.
B) Mainitun mökin portin kohdalla; saunamökkiin n. 16 m NE. Näkyvyys sillalle n. 35 m SW.
C) Tieleikkausprofiili; maantiehen n. 17 m W. Mainittu huvila n. 40 m NE; silta n. 20 m SSW.
D) Maantie n. 20 m E; silta n. 20 m SE; metsäautotie (E-W) n. 5 m D):stä N.
E) Vrt. D).
F) Metsäautotien kahtia jakautuneen haaran (SE-NW) pinta.
G) Ajoura (N-S) jäänteestä n. 15 m NNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Humus n. 5 cm, alla voimakas tuhka-/huuhtoutumiskerros.
B) Paljasta mökkitien pintaa, jossa esillä huuhtoutumiskerros hienossa hiekassa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
H. Kotivuoren inventointilöytö vuodelta 1988. Vuoden 1997 havainnot pinnalta ja maakairalla inventointitarkastuksen yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; rakenteet suhteellisen selkeitä, osin tuhoutuneita. Mahdollinen maankäyttö vaatii alueella tutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Edellä mainittu pinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:
Lähitulevaisuudessa alue olisi merkittävä rauhoitetuksi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Runsaan mökkiasutuksen perusteella alueella saattaa esiintyä lisärakennuspainetta.

Lähilöytöjä: KOLARI 161 Ylläsjoki N, Luosujoen suu NE: Pyyntikuoppa ja rajapyykki täältä n. 300 m NW; KOLARI 172 Ylläsjoki N, Konikoski (Vähäjoki, Suukosket): Vihreäkivilouhos, tervahautoja, kamminpohja täältä n. 200 m ESE; KOLARI 171 Ylläsjoki SW, Aarttokoskenmaa NE: liedensijoja, vihreäkivi- ja kvartsiesiintymiä täältä n. 600 m SE; KOLARI 167 Ylläsjoki W, Aarttokoskenmaa W, Aihki: kivikautinen liesiasuinpaikka täältä n. 460 m SW. Rakennuksen ja miilun (?) pohja alueen E-päästä n. 70 m SE.

Jatkotoimenpiteitä: Alue tulisi merkitä rauhoitetuksi voimakkaan ihmisen edesauttaman maaperän eroosion johdosta.

Ote peruskartasta 2731 06 PORTTIVUOMA

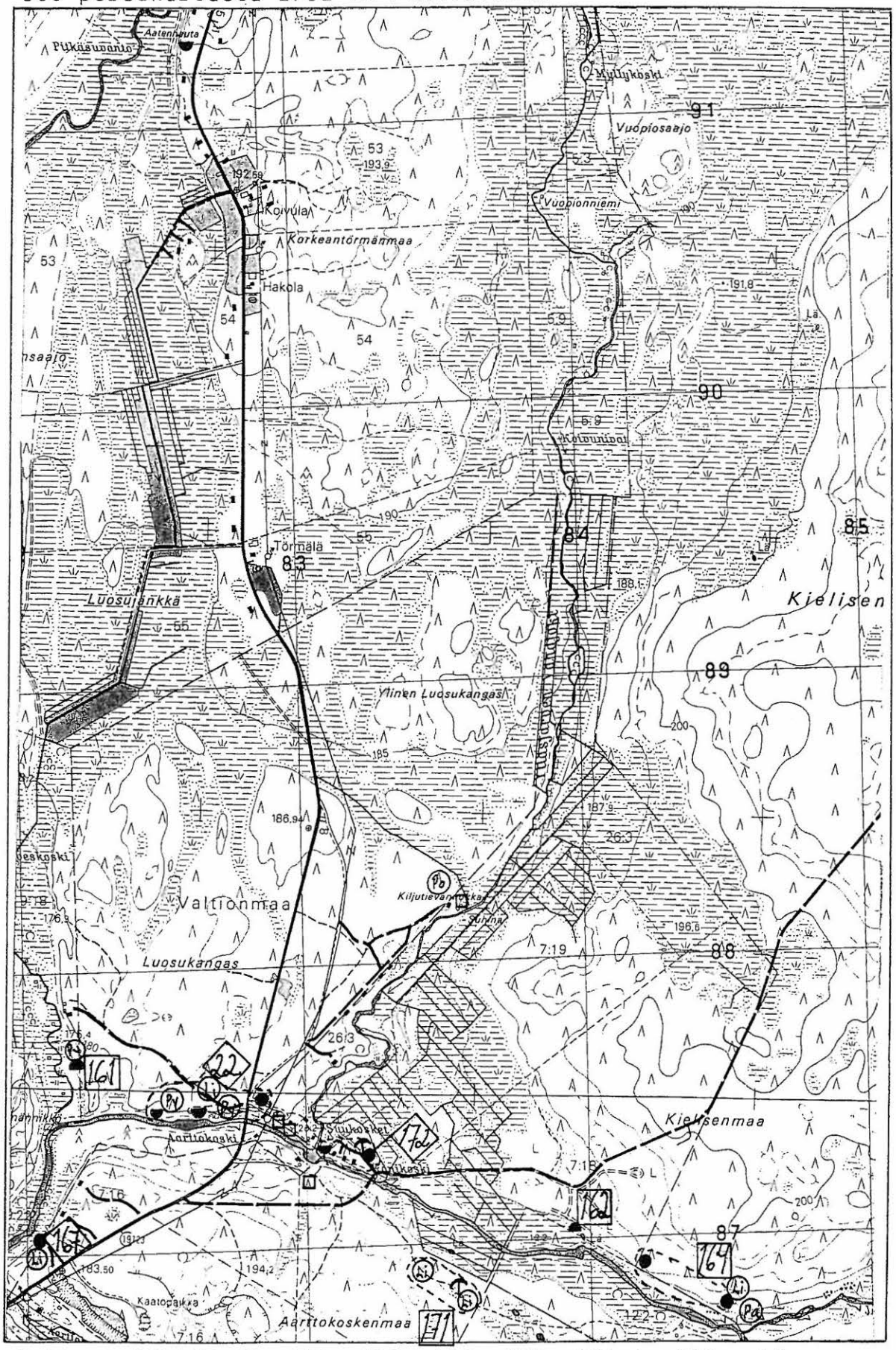

Kohteet KOLARI 22, 161, 162, 164, 167, 171 ja 172 sekä viisi tervahautaa, neljä rakennuksen jäännettä, poroaidan ja padon jäänteet.

KOLARI 23 Ylläsjärvi, Tieva/Ahola

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi - varhaishistoriallinen aika (?)
Lukumäärä: Palaneiden luiden ja kivien löytöpaikka, vihreäliusketeelmän löytöpaikka, kuopanteita, painanteita, liedenpohjia 2 kpl, puurakenteita

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 22.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 04 YLLÄSJÄRVI (1968)
x= 7493 18 **y=** 512 57 - 513 05 **z=** 195-200
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 31 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalue 1998 n. 400 x 200 m (E-W)

Hoito ja kunto

A4? B4 osin? C3 osin D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Tieva 58, Ahola ym.
Omistaja: Yksityisiä

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989 a: 8.

Aiemmat löydöt: KM 25309 palanutta luuta.

Tarkastuslöydöt: KM vihreäliuskeisen veitsen (?) teelmä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 5 ja I/kohde 212
Muut liitteet: LIITE B/12: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 100

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen ympäristöön tutustuminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

A) Kotivuori oli v. 1988 havainnut murroksessa "palaneita kiviä ja palanutta hiekkaa, jossa oli hieman myös palanutta luuta." Asuinpaikkaindikaatioita Kotivuori (1989: 8) piti niukkoina. Tievan tilalta 50-100 m W oli Kotivuorelle (1989: 8) kerrottu, että

B) "Taksiautoilija Jouni Ylläsjärven taloa tehtäessä todettiin noin 0.7 m syvällä paljon hiiltä ja palanutta hiekkaa. On siten vähäisistä löydöistä huolimatta varsin todennäköistä, että törmällä on ollut esihistorialliseen aikaan sijottuvaa oleskelua."

B:stä n. 100 m W löytyi

C) sädekiviliuskeinen kiviveitsen teelmä/katkelma pintapoimintana perunamaasta.

Edelleen C:stä n. 50 m W tarkasteltiin

D) metsäkumpareikkoa n. 200 x 150 metrin laajuudelta (E-W). Täällä havaittiin enemmän tai vähemmän epämääräisiä, osin vallillisia kuopanteita ja painanteita, pari liedenpohjaa sekä kirveillä iskettyjen kaadettujen kelojen jäänteitä ja muita pitkälle maatuneita puutavaran jäänteitä mm. erään painanteen seinämässä. Kyse saattaa näin olla multakotien, varasto- tai kellarikuoppien tai pyyntirakennelmien jäänteistä - tai esim. lasten leikkipaikkojen jäänteistä. Aika ei riittänyt runsaiden havaintojen tarkempaan dokumentointiin.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

A) Löytökerrostuma sijaitsi isojen männyn juurien alla.

C) Kesäisin perunaa; tarkastushetkellä kasvipeitteetön.

D) Mustikka- ja puolukkapohjaista havupuustoa, vallitsevasti männikköä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)

A) Tievan tila on E-W -suuntaisen. paikoin 3-4 m S-puolisesta pellosta jyrkästi kohoavan männikkötörmän E-päätä, 300-400 m Ylläsjärvestä NW (Kotivuori 1989: 8).

B) J. Ylläsjärven talo sijaitsee törmän päällä, lähellä sen S-reunaa. "Mikäli tuo oleskelu on sijoittunut rantatörmälle, on myös Ylläsjärven pinta ollut arviolta 2 - 3 m nykyistä pintatasoaan korkeammalla." (Kotivuori 1989: 8).

C) Eteläisen rinneterassin tasannetta, joka taitekohdastaan alkaa laskea kohti S muodostaen alempana muinaisen lahdekkeen, mikäli vesi on ollut nykyistä ylempänä; asuttua männikkökangasta.

D) Kumpareikkoista männikköä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)

A) Tievan talon W-puolta vanhan kylätien reunalla.

B) Havaintopaikka ilmeisesti on jäänyt J. Ylläsjärven talon alle. Nykyisin törmällä on kaikkiaan neljä omakotitaloa (Kotivuori 1989: 8).

C) Perunamaa vanhahkon pienen ja ruskean, lautarakenteisen omakotitalon pihamaalla talon W-puolella, josta on näkyvyys myös alppityyppiseen omakotitaloon (W) sekä J. Ylläsjärven taloon (E). Aholantien S-puolta. Alueella on useita tekoaltaita ja

-lampia sekä kanavia.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Kivensekaista soramaata männyn juurien alla, liesikiveystä huuhtoutumiskerroksen alla (Kotivuori 1989: 8; 1990 (löytöluettelo)).
B) Hiilen ja palaneen hiekan löytösyvyys on ollut 0.7 m.
C) Hiekkapohjaista peltomultaa. Pintapoimintana.
D) Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnit v. 1988 ja 1998.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot aikataulun puitteissa valitulla kulkureitillä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; aiempi Museoviraston luokitus; alueella D) tulisi suorittaa lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Ainakin alueen D metsikkö.

Havaintomahdollisuudet: Alue on suhteellisen helposti löydettävissä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueen W-puolella sijaitsevaa männikkökumpareikkoa (aluetta D) ei tulisi rakentaa; Aholantien NW-päässä oleva omakotitalo on suhteellisen uusi.

Lähilöytöjä: KOLARI 5 Ylläsjärvi: kivikautinen asuinpaikka ja kesähautapaikka täältä n. 550 m SE; Hyötylä/Yllästorppa/Mykkälä: rakennusten raunioita täältä n. 450 m NNE; KOLARI 213 Ylläsjärvi, Riihitie WSW: kodansija (?) täältä n. 660 m N; KOLARI 24 Ylläsjärvi, Kenttäniemi: kalakenttä täältä n. 1140 m S; KOLARI 212 Kotarovanjärvi: esi-/varhaishistoriallisia asutus- ja pyyntijäänteitä täältä n. 2500 m SW.

KOLARI 24 Ylläsjärvi, Kenttäniemi

Kalakenttä

Luokka: II-III
Ajoitus: Varhaishistoriallinen
Lukumäärä: Kaksi havaintoaluekokonaisuutta

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 21.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 04 YLLÄSJÄRVI (1968)
x= 7491 85/7492 05 **y=** 513 28 **z=** n. 192
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 30 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalue A) halk. n. 100 m, havaintoalue B) halk. n. 100 m.

Hoito ja kunto

A5? B1? C3?5?6 D E1 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Lahti 5:42
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:

Paulaharju 1962/22: 10:
"Mahtavan Yllästunturin mailla -- sanotaan Pellon miesten käyneen kalaretkillä, ja Ylläsjärven etelärannalla, Kenttäniemessä, kyhjöttää vieläkin heidän vanha kalapirttinsä."
Knuutila 1967:
"Ylläsjärven kylään on ensimmäiset asukkaat tulleet Eelis Ylläsjärven kertoman mukaan Ruotsin puolelta, Pellon Jarkosesta. He olivat kalastajia ja asettuivat Ylläsjärven Kenttäniemeen."
Kotivuori 1989: 9:
"...Ylläsjärven lounaispäässä on soiden ja veden rajaama alava niemeke, jonka kaakkoislaidassa on nurmettunut (noin 60 x 60 m laaja) vanha kalakenttä. Juho Ylläsjärvi (s. 1914) kertoi nuoruudessaan vielä todenneensa paikalla jonkinlaisen kalatuvan hahmoa. Paikalla kuuluu myös olevan paksun kerroksen kalansuomuja. Nyt noin 0.5 - 1.0 m kohoavalla, vetisellä kumpareella ei ollut mitään varhaiseen oleskeluun viittaavaa. -- Paikka mainitaan "pellolaisten kalakenttänä" ja se sijottuu ajallisesti ilmeisesti 1700-luvun alkupuolen uudisasutuksen alkua varhaisemmaksi."
Lundholm 1991: 283:
"...vuoden 1553 tietojen mukaan ... -- pellolainen Anund Anundinpoika pyysi kalaa Kolarin Ylläsjärvestä (Illis tresk) 1 leiviskän 4 naulan edestä, ...".
Teerijoki 1993: 23:
"Ylläsjärven ensimmäinen asuma on perustettu vuonna 1770, ja

ensimmäinen asukas oli Kurtakosta lähtöisin ollut Erkki Pekanpoika." (Ks. myös Jaako 1996: 14).
Kotivuori - Torvinen 1993: 86.

Aiemmat löydöt: Havainnot kiinteästä rakennnusjäänteestä sekä kalansuomukerroksesta vielä n. 1920-luvulla.

Tarkastuslöydöt: Havainto metsäaukiosta, jossa kulttuuri-indikaattorikasveja (nokkonen) sekä epämääräisistä kuopista ja mättäistä, jotka saattavat liittyä maatuneisiin rakennusjäänteisiin.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 5 ja I/kohde 213

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kotivuoren (1989: 9) mainitsemalla paikalla havaittiin enää muuta ympäristöään n. 1 m korkeampi, kova ja osin kivinen rantatöyräs, jonka takana (NW ja W) oli edelleen hieman ympäristöään kovempi aukio. Tämän SW-puolella vielä oli osin muutamia kulttuuri-indikaattorikasveja (ks. alla) kasvava kosteapohjainen aukio, jonka halkaisija oli n. 19 m. Kalatupa on saattanut sijaita tässä.
B) Kalatupia on saattanut sijaita myös aivan Kenttäniemen N-kärjessä, jossa maaperä on edellistä kuivempaa ja kovempaa. Alueella on kuoppia, jotka saattavat viitata esim. kalakuoppiin. Maaperässä on myös mättäitä, jotka saattaisivat olla peräisin maatuneista hirsirakenteista.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Rantatöyräällä tiheää koivu- ja pajuvesaikkoa, sen takana olevalla aukiolla varpukasveja, ja mahdollisella kalatuvan paikalla heinää, mesiangervoa sekä nokkosta.
B) Mustikka- ja puolukkapohjaista havupuumetsikköä, jota rannassa ympäröi tunturikoivut.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Järven SSW-rannalla sijaitseva, jängän ympäröimä matalahko niemeke.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Niemen päästä näkyvyys Ylläsjärven kylään n. 800 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; paksun turpeen peittämää moreenia?

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tieto kohteesta välittynyt perimätiedon kautta; ensimmäiseksi tiedon on tallentanut Paulaharju 1920-luvulla (ks. edellä).

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot sekä aiempi tieto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kohteen rakenteet lähes kokonaan maatuneet.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko niemeke.

Havaintomahdollisuudet: Kohde helposti tunnistettavissa, mutta parhaiten saavutettavissa kylältä käsin veneellä.

Lähilöytöjä: KOLARI 5 Ylläsjärvi: kivikautinen asuinpaikka ja kesähautapaikka täältä n. 800 m N; KOLARI 23 Ylläsjärvi, Ahola: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1200 m NNW; KOLARI 212 Kotarovanjärvi: muinaisasutusmerkkejä täältä n. 1840 m WSW.

KOLARI 25 Luosujärvi, Kotalahti

Pyyntikuoppakohde

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Neljä pyyntikuoppaa (?)

Tarkastaja: Hannu Kotivuori
Hilkka Oksala
Tarkastusaika: 1988
27.5.1995 ja
24.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7493 40 y= 505 75 z= 200
Pinta-ala: Löytöalueen halkaisija n. 150 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 26.5 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A4? B C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Luonnonhoitometsä/Valtionmaa 893:10:1
Omistaja: Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989 a: (s. 10): KOLARI 25 Kurtakko, Kotalahti pyyntikuoppia. Inventointikertomus. Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto.
Kotivuori - Torvinen 1993: 87.

Aiemmat löydöt: Havainnot n. neljästä pyyntikuoppapainanteesta.

Tarkastuslöydöt: Havainnot 3-4 pyyntikuoppa- tai asumuspainanteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. I/25

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien

raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Pyyntikuoppa, pitkänsoikea, n. 7 x 4,5 x 0,5 m (S-N), valli n. 1 x 0,3 m. Pohja n. 1,7 x 0,5 m. (Kotivuoren (1989: 10) toisena mainitsema kuoppa?).
N. 27 m A:sta E on
B) pyyntikuoppa (?), pyöreä, halk. n. 7 x 0,5 m (syv.), valli n. 1,5 x 0,1 m. (Kotivuoren (1989: 10) kolmas tai neljäs kuoppa?).
N. 100 (?) m B:stä SE on
C) pyyntikuoppa, soikea, n. 6 x 4,5 x 0,4 m (SW-NE), valli n. 1 (?) x 0,05 m. Allasmainen. (Todennäköisesti Kotivuoren (1989: 10) ensimmäiseksi mainitsema painanne).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puolukka, mustikka, variksenmarja, kuusentaimi, päädyssä iso kuusi ja kelokanto, korkeus n. 1 m.
B) Ks. ed.
C) Puolukka, mustikka, variksenmarja, SW-päädyssä pieni "joulu"kuusi, paksuus n. 3 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Kohti järven lahtea (n. 20 m NNW) viettävä kosteahko havupuuvaltainen rinne.
B) Loiva männikkökumpare kohti järven lahtea (n. 35 m NNW) viettävässä rinteessä. Edellisestä seuraavaksi ylemmällä, kuivemmalla kumpareella.
C) Pyöreän metsäkumpareen laki, jonka reunaan on n. 1,5 m SE. Laskee kohti järveä (?) n. 50 m NNE. Näkymä Lompolovaaraan (?) NNE.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Ei näkyvyyttä; lähinnä "Veteraanimaja" l. "Metsätyökämppä" W:ssä; maantie Hannukainen - Ylläsjärvi (W-E) S:ssä.
C) Kuopasta (C) n. 20 m SE kumparetta kiertää pientä männyntainta (n. 30 cm) kasvava raivattu ura (WSW-ENE), leveys n. 7 m.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
H. Kotivuoren löytö v. 1988 inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut rakenteet topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; ennestään luokiteltu; maankäyttötilanteessa vaatii vähimmäistutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitelty alue mieluiten lähimpien rakennetun ympäristön elementtien (Veteraanimaja, maantie sekä kelkkaura) sisään rajattuna.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mainitussa metsäurassa on talvisin konelatu sekä osin kelkkaura.

Lähilöytöjä: KOLARI 26 Luosujärvi, Uutela: lapinkenttä täältä n. 500 m SW; KOLARI 193 Niesalompolo E: keloreliefi täältä n. 1900 m SW; KOLARI 196 Luosu, Pitkäjärvi SE: kivikauden asutushavaintoja täältä n. 2300 m SSW.

Jatkotoimenpiteitä: Alue sopisi opastettavaksi retkeilyreittien varteen.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Yhtä Kotivuoren mainitsemaa kuoppaa ei etsinnöistä huolimatta löytynyt. Havainnointia haittasi 10-15 cm paksu lumikerros lokakuussa 1997. Kaikki mainitut kuopat kuitenkin löytyivät 27.5.1995. Lieneekö C:n yhteydessä mainittu, alueen eteläpuolitse kiertävä ja kohti pohjoista kääntyvä koneura jättänyt alleen yhden kuopan (?).

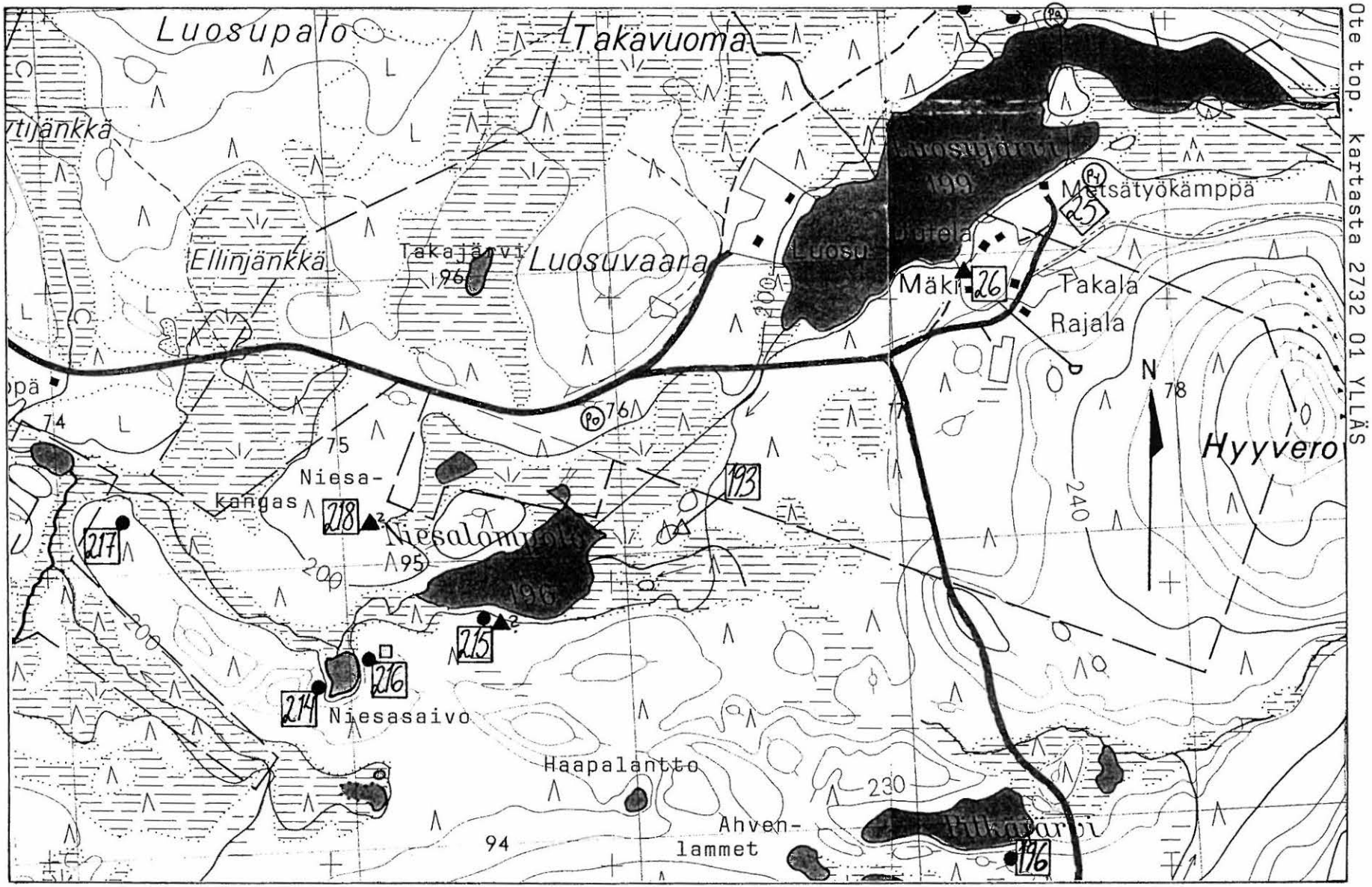

Ote top. kartasta 2732 01 YLLÄS

LIITE I/25

Kohteet KOLARI 25, 26, 193, 196 ja 214-218 sekä poroaidan jäänteitä ja kaksi tervahautaa.

KOLARI 26 Luosujärvi, Uutela

Lapinkenttä

Luokka: II
Ajoitus: Esi- tai varhaishistoriallinen
Lukumäärä: Turvekodan pohjia (?), "lihansäilytyspurnu"

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7493 20 **y=** 505 40 **z=** n. 205
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 26 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintopisteiden välillä on ollut ainakin n. 500 metrin etäisyys toisistaan.

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Nurmela 4:18
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Ainoastaan purnun paikka löytyi.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/25

Tarkastuksen aihe: Kotivuoren v. 1988 suorittama inventointi. Paikalle ei ehditty vuonna 1997.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Lapinkenttä paikalla asuvan Rudolf Lompolojärven kertoman mukaan: Paikalle asettui hänen isoisänsä Alex, jolloin rannassa vielä oli näkynyt turvekodan pohjia. Tarkastushetkellä Kotivuoren mukaan ei mitään jälkiä varhemmasta asutuksesta ollut enää havaittavissa.
N. 500 m A):sta SSE oli
B) "lihansäilytyspurnu", jonka edellisen naapurissa asuva Jalmari Lompolojärvi näytti Kotivuorelle Hyyverovan luoteisrinteellä. Tarinan mukaan kyseessä oli porovarkaan lihapiilo. Syvennyksen koko oli n. 2.5 - 1.0 x 3.0 x 0.5 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Piha- ja peltokasvillisuutta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Kohti NW viettävä keskijyrkkä ja kumpareinen peltorinne Lompolojärven (?; Luosujärven) SE-rannan keskivaiheilla, rannan tuntumassa.
B) Hyyverovan vaaran NW-rinnettä, kivikkoista törmän reunaa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Piha- ja peltoaluetta talojen NW-puolella.
B) N. 400 m tiestä SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Vuonna 1988 inventoinnin, perimätiedon, haastattelujen ja opastusten pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; A) mahdollisesti kokonaan tuhoutunut; II perustuu Kotivuoren ehdotukseen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteiset minimit kiinteiden muinaisjäännösten ympärillä.

Opas: Hannu Kotivuori sekä hänen opastajansa Rudolf Lompolojärvi ja Jalmari Lompolojärvi.

Lähilöytöjä: KOLARI 25 Luosujärvi, Kotalahti: pyyntikuoppia täältä n. 550 m NE; KOLARI 193 Niesalompolo E: keloreliefi (seitapuu?) täältä n. 1250 m SW; KOLARI 196 Luosu, Pitkäjärvi SE: kivikautisia asutusmerkkejä täältä n. 1920 m S.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Jalmari Lompolojärvi kertoi Hannu Kotivuorelle lisäksi lappalaisten asuinpaikasta, joka sijoittuisi Niesakeron länsirinteen alareunaan, suon laitaan. Täälläkin oli aikaisemmin todettu kamminpohjan jäänteitä. Paikalla oli metsäkoneura, jossa Kotivuori totesi yhden mahdollisen liesikivikasauman, mutta tarkempi paikallistus ei onnistunut. Alue sijaitsee kohteesta KOLARI 26 n. 3520 m SW. Muistitietoluettelossa on Jalmari Lompolojärven perinpohjainen selvitys ao. kohteesta.

KOLARI 27 Hannukainen, Saivo

Pyyntikuoppa/asuinvallipainanteita (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/kivikausi (?)/historiallinen aika
Lukumäärä: yksi selkeä sekä useita muita.

Tarkastaja: Hannu Kotivuori Tarkastusaika: 1988
Hilkka Oksala 20.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 10 HANNUKAINEN (1968)
x= 7493 97 y= 496 50 z= 175
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 23.2 km Kolarin kirkolta NNE.
Pinta-ala: koko alueen halk. n. 400 m.

Hoito ja kunto

A1, B1 C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto, Helsinki:
Kotivuori 1989: 12
Kotivuori - Torvinen 1993: 87

Aiemmat löydöt: Kotivuoren havainnot kiinteistä jäänteistä: pyyntikuoppa, palaneita kiviä, painanteita, kaksi historiallisen ajan rakennuksen perustaa.

Tarkastuslöydöt: Vrt. yllä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/27

Tarkastuksen aihe: Aiempien löytöjen arviointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

A) Pyyntikuoppa/asuinpaikkakuoppa (?), pyöreä, halkaisija n. 10 m, syvyys 0.4 m, valli n. 2.5 x 0.02 m.
N. 20 m A):sta E oli ilmeinen historiallisen ajan rakennuksen pohja, pieni neliömäinen kivijalka.
Järven ympäristön ilmeisen luontaisia maastopainanteita lienee hyödynnetty asumis- ja/tai pyyntitarkoituksiin, sillä pienikokoisimpien painanteiden kaltevilla sivuilla esiintyi kaksoispodsoleita viitteinä muinaisesta kaivuutyöstä. Tosin joidenkin painanteiden ylimmistä kerroksista puuttui selkeät huuhtoutumiskerrokset, vaikka päällimmäisinä sijainneet rikastumiskerrokset olivat voimakkaita. Aika ei riittänyt painanteiden tarkempaan analyysiin ja kokonaislukumäärän laskentaan.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Variksenmarja, puolukka, muutama männyntaimi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Hiekkakumpareen korkein kohta, joka laskee kohti lampea (n. 20 m N). Harvahkoon kasvavaa mäntykangasta.
Saivojärven ympäristö on suppamaastoa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Metsätieura (WSW-ENE) n. 2 m SSE; maantie (SW-NE) n. 40 m SSE; pysäköintialue n. 30 m NE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.
A) Heikko kaksoispodsoli.
Muut painanteet ks. yllä. Maaperä hienoa hiekkaa, jonkin verran soraa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
H. Kotivuoren inventointilöytö v. 1988.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot kuljetulla alueella.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; rakenteet vaativat koekaivauksen tyyppisiä lisätutkimuksia mahdollisessa maankäyttötilanteessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä ehdotettu pinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Alue on luonnonhoitometsää.

Lähilöytöjä: KOLARI 28 Äkäsjoen pato: palaneen luun löytöpaikka sijaitsee täältä n. 200 m SW; KOLARI 29 Hannukainen 1: palaneen luun löytöpaikka n. 1800 m täältä ENE; KOLARI 192 Hannukainen,

Valkeajoki, Kivivuopionojan suu: rakennusten pohjia n. 925 m täältä N.

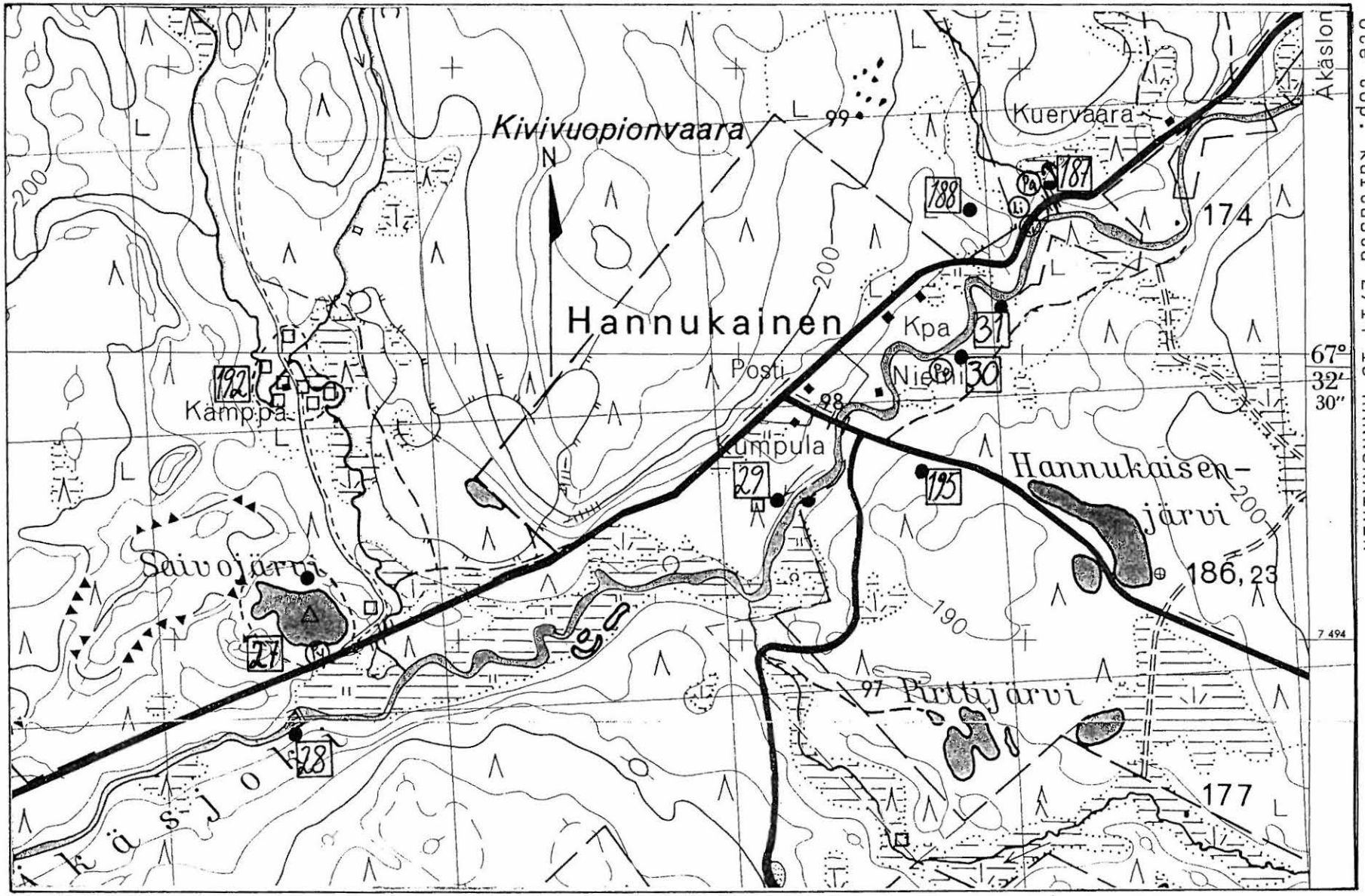

Ote top. kartasta 2714 10 HANNUKAINEN

LIITE I/27

Kohteet KOLARI 27-31, 187, 188, 192 ja 195 sekä kolme muuta rakennusjäännettä ja kaksi tervahautaa.

KOLARI 28 Äkäsjoen pato

Palaneen luun löytöpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Lieden jäänteitä 1 kpl

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 10 HANNUKAINEN (1968)
x= 7493 65 **y=** 496 40 **z=** n. 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 23 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: Muutama neliömetri?

Hoito ja kunto

A6 B C? D E1,5 F G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989: 13.

Aiemmat löydöt: KM 25310 palanutta luuta.

Tarkastuslöydöt: Ks. edellä; kohdetta ei ehditty tarkastaa v. 1997.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 27
Negatiivit: LMM/0-480 2/VII

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Palaneen luun, hiekan ja liesikivien muodostama keskittymä vähäisenä viitteenä esihistoriallisesta tulistelusta (Kotivuori 1989 a: 13).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Löytöalue paljas?

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Äkäsjoessa Saivojärven kohdalla, eteläisen jokitörmän rinteen valuma-alueella (Kotivuori 1989: 13).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löytöpaikka sijaitsee Äkäsjoen ylittävään patovalliin liittyvästä betonisillasta (kävelytiestä) n. 40 m kohti W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löydöt olivat valuneet alas törmästä; liesi on sijainnut "humuskerroksesta selkeästi alaspäin hienossa hiekkamaassa" (Kotivuori 1989: 13).

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Ylläs-alueen inventoinnin yhteydessä v. 1988.

Laajuuden arviointiperuste: Ilmeisesti tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; luokitukselle ei esitetty erityisperusteita v. 1988.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
"Patotyö lienee tuhonnut kohteen muilta mahdollisilta asutusmerkeiltään. Löydöksellä on täten lähinnä tilastollista merkitystä." (Kotivuori 1989: 13).

Lähilöytöjä: KOLARI 27 Saivojärvi: pyyntikuoppa ja asutusmerkit sijaitsevat täältä n. 360 m NE; KOLARI 192 Hannukainen, Valkeajoki, Kivivuopionojan suu: historiallisen ajan (?) savottakenttä (?) sijaitsee täältä n. 1200 m N; KOLARI 29 Hannukainen 1: palaneen luun löytöpaikka sijaitsee täältä n. 2000 m ENE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Uitot ovat Äkäsjoesta loppuneet vv. 1969-70 (tiedonanto Esa Komulainen, 62 v., toiminut uittomiehenä ja asuu Äkäsjoen varressa).

KOLARI 29 Hannukainen 1

Historiallisen ja esihistoriallisen asutuksen jäänteitä

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen ja esihistoriallinen
Lukumäärä: Tervahautoja, kellareita, kamminpohjia, rakennusten pohjia, miilunpohja, esihistoriallisen lieden jäänne, kvartsia ja palanutta luuta.

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 10 HANNUKAINEN (1968)
x= 7494 50 **y=** 498 25 **z=** n. 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: ?

Hoito ja kunto

A4? B C D E5 F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 1:59 (?)
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989: 14.

Aiemmat löydöt: KM 24311: 1 kvartsiesineitä, -iskoksia ja palanutta luuta.

Tarkastuslöydöt: Ks. edellä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/27 ja I/29.
Negatiivit: LMM/0-478 1/II

Tarkastuksen aihe: Inventointi v. 1988; kohteeseen ei ehditty vuoden 1997 inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kotivuori oli havainnut löytöalueella "runsaasti tervanpoltosta

muistuttavia tervahautoja, kellareita, kamminpohjia ym.", esim. halkaisijaltaan n. 15-metrisen sekä sen itäpuolella toisen pienemmän tervahaudan. Alueella oli myös n. 2.5 x 2.5 m laaja, maatunut rakennuksen pohjakehikko, ja sen läheisyydessä mahdollinen pienen miilun pohja. "Tervanvalmistus saattaa olla jopa 1900-luvun perua, sillä ison haudan rännipuita on yhä lahonneina jäljellä." (Kotivuori 1989: 14).
Esihistoriallisen ihmistoiminnan merkkejä Kotivuori oli tavannut vastarannalla edellisten havaintojen NW-puolella, josta hän oli tallentanut mukaansa palaneet luut ja kvartsilöydöt sekä havainnut muutamia palaneita liesikiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Liedensija ilmeisesti paljas; aluetta kattaa männikkö.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Jokitörmiä ja niiden reunoja; nelisivuisen rakennuksen pohja sijaitsee aivan törmän reunassa; liedensija lienee sijainnut n. 3 m korkealla törmällä, jolta sen on valunut alas.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Historiallisen ajan kohteet sijaitsevat "Hannukaisesta Luosujärvelle haarautuvan tien Äkäsjoen ylittävästä sillasta etelään"; esihistoriallisen liedenjäänteen ldäheisyydessä on kesämökki.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Esihistoriallisen lieden ympäristö on soramaata. "Löydökset ovat peräisin humuksen alla olevasta kerrostumasta" (Kotivuori 1989: 14):

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa v. 1988.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot näyttävät sijaitsevan kahta puolta jokea.

Luokitusehdotus perusteluineen: II/III: "Havainnolla on lähinnä tilastollinen merkitys seurattaessa jokivarren muinaisten kulkijain jälkiä." (Kotivuori 1989: 14).

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään havaintopisteet?

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Esihistoriallistyyppisen lieden jäänteet tuhoutuvat luontaisesti.

Lähilöytöjä: KOLARI 30 Hannukainen 2: kivikautinen asuinpaikka (?) sijaitsee täältä n. 750 m ENE; KOLARI 27 Saivojärvi S-ranta: pyyntikuoppa-alue sijaitsee täältä n. 1800 m WSW; KOLARI 28 Äkäsjoen pato: palaneen luun löytöpaikka sijaitsee täältä n. 2000 m WSW.

KOLARI 30 Hannukainen 2

Kivikautinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kvartsikeskittymä ja lieden jäänteet á 1 kpl.

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 20.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 10 HANNUKAINEN (1968)
x= 7495 00 **y=** 498 80 **z=** n. 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 25 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: 2 x 2 m

Hoito ja kunto

A4 B C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus (Vm 893:10:1)
Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989 a: 15. (Museovirasto, Ark. os., Top. ark., Helsinki).
Kotivuori - Torvinen 1993: 87.

Aiemmat löydöt: KM 25311: 2-4 kvartsia ja palanutta luuta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 27 ja I/27; kartta 1:10 000 ksl liite I/30;
Negatiivit: LMM/0-480 3/VII

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen nykytilanteen tarkistus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Yllä mainitulta alalta Kotivuori oli poiminut runsaasti kvartsi-

Ote num. kiinteistörajakartasta L271410 C, mk 1:10 000

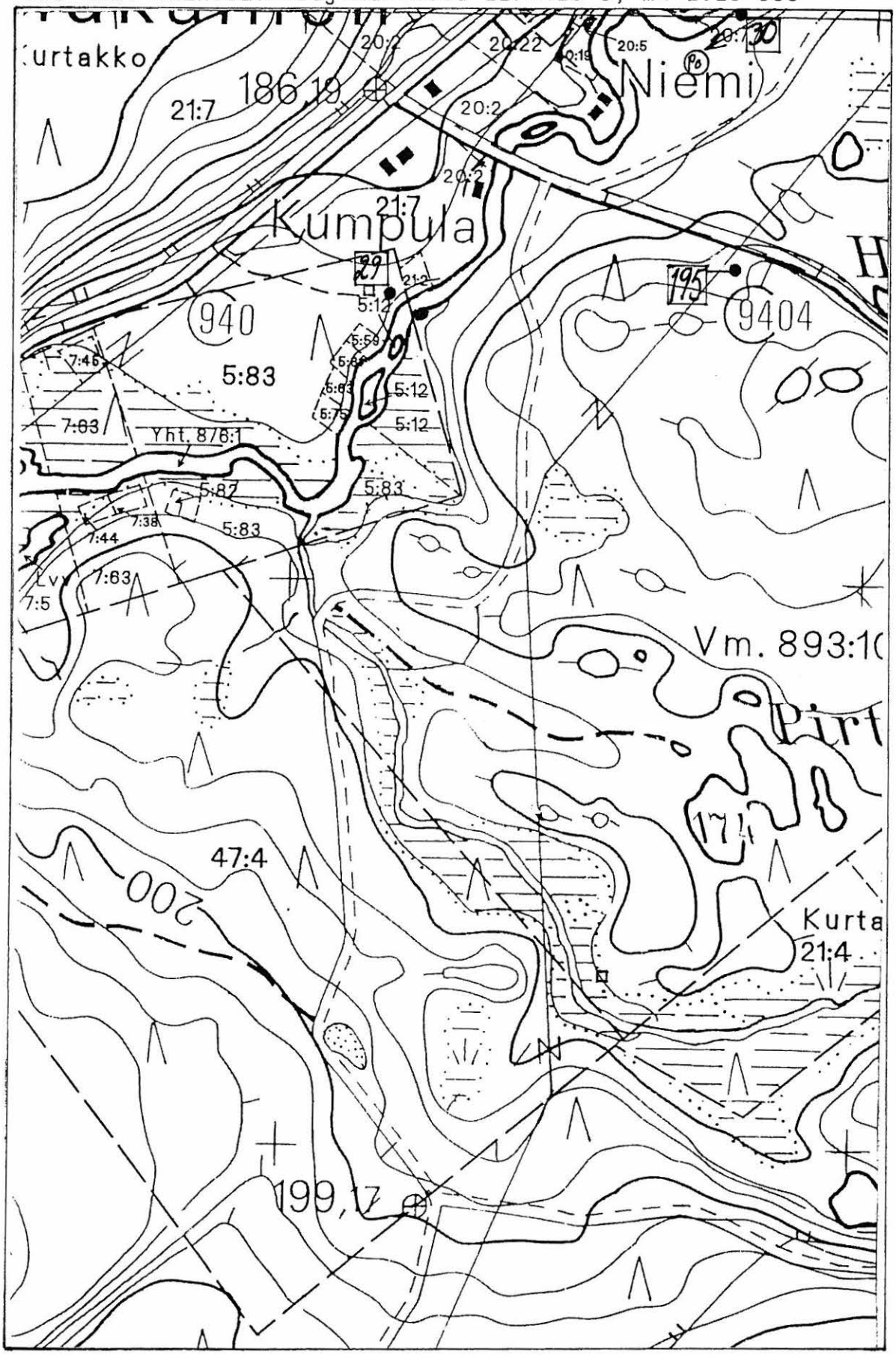

Kohteet KOLARI 29, 30 ja 195 sekä tervahauta ja kaksi rakennuksen pohjaa.

iskoksia ja palanutta luuta. Alueella oli myös "palaneita kiviä merkkinä liesikiveyksestä." (Kotivuori 1989: 15). Vastaavia merkkejä esihistoriallisesta ihmistoiminnasta paikalla vuoden 1997 tarkastuksen yhteydessä ei havaittu; syynä lienevät paikalla suoritettu maanraivaus sekä lumipeite.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kangasta; alkuperäinen pintamaa kaavittu koneellisesti ja peitetty uudella mineraalimaalla.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasaista mäntykangasta joen itäpuolisella törmällä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kohde sijaitsee Hannukaisen taloryhmästä n. 500 m NE, autouran pinnassa. Kotivuoren tarkastama autoura on vastikään raivattu varsin leveäksi tielinjaukseksi joen suuntaisesti (SW-NE). Paikalle on rakennettu myös sähkö-/pumppukaappi. Kotivuoren ilmoittaman löytöpaikan SW-puolella sähkölinja (SE-NW) ylittää joen. Vastarannalla on huvila ja pyöreä huvimaja n.150 m WNW. Aivan Kotivuoren ilmoittaman löytöpaikan tuntumassa, tielinjauksen ja joen välisellä tasanteella oli myös kaksi tuoretta rakennuksen perustaa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Hienoa hiekkamaata, jossa ym. löytöjen lisäksi "tummanruskeaa likaantunutta hiekkaa" (ns. kulttuurimaata). Mitään yhtenäisiä kerrostumia paikalla ei ole (Kotivuori 1989: 15). V. 1997 maata on raivattu ja kaavittu koneellisesti varsin voimakkaasti: mainittuun tieuraan on tuotu karkeaa sepeliä n. 40 cm:n paksuudelta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä v. 1988.

Luokitusehdotus perusteluineen: Kotivuori ehdottanut II-luokkaa, joka edellyttää aina tutkimusta ennen maansiirtotöitä; vuoden 1997 tilanteen perusteella alueella kaivattaisiin pikaista koekaivausta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Maastohavaintojen perusteella alueelle ollaan rakentamassa ilmeisesti uutta loma-asutusta. Asiaa selvitettiin 2. ja 6.1.1998: Alueelta laaditusta yleiskaavasta (Suunnittelukeskus Oy/Ympäristöministeriö 1991) puuttui tältä kohdalta merkintä muinaismuistoalueesta. Ei ole tiedossa, ovatko Suunnittelukeskus ja Ympäristöministeriö aikoinaan käyneet neuvotteluja Museoviraston kanssa ao. kohteiden poistamisesta yleiskaavasta. Rakennustarkastaja Timo Jaako arveli kyseessä olevan jätevedenpuhdistamoon liittyvät pumppurakennelmat, joiden suunnitelma lienee hyväksytty kunnanvaltuustossa yhtenä kokonaisuutena. Maanmittausteknikko Kullervo Lauri vahvisti

asian. Rakentamisesta vastaa Ympäristökeskus. Alueella on myös vahvistettu rantakaava, jonka mukaan jokivarteen on odotettavissa loma-asuntojen rakentamista.

Lähilöytöjä: KOLARI31 Hannukainen 3: palaneen luun löytöpaikka sijaitsee täältä n. 200 m NE; poroaidasten jäänteitä sijaitsee täältä n. 60 m SW; KOLARI 29 Hannukainen 1: palaneen luun, tuvansijan, miilun ja tervahautojen löytöpaikat sijaitsevat täältä n. 800 m SW; KOLARI 188 Hannukainen, Laurinojan suu W: asuinvallipainanteet (?) sijaitsevat täältä n. 500 m N.

Ote num. kiint.-rajakartasta L2714 10D, mk 1:10 000

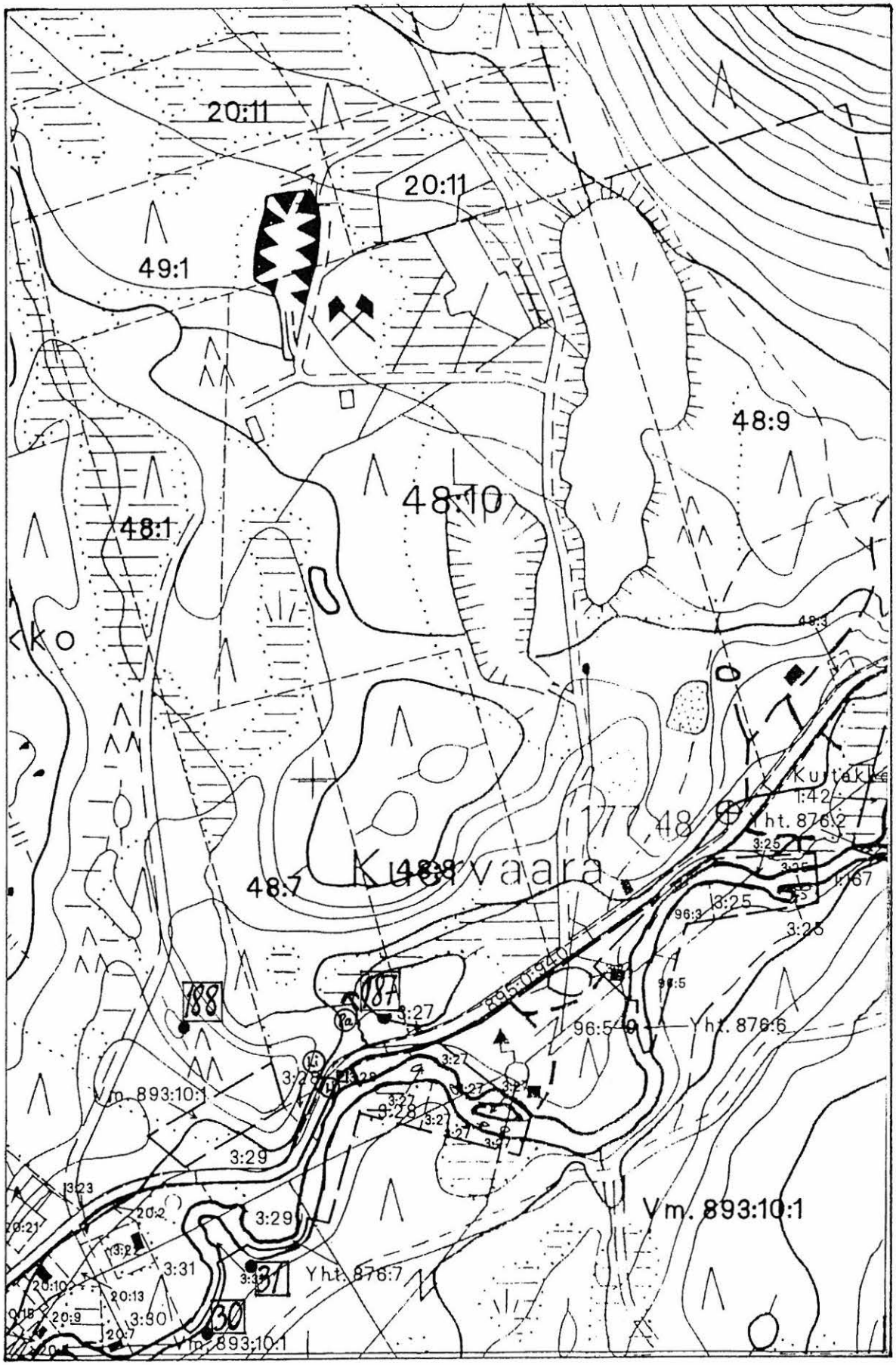

Kohteet KOLARI 30, 31, 187 ja 188.

KOLARI 31 Hannukainen 3

Palaneen luun löytöpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Palaneen luun esiintymä.

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 20.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 10 HANNUKAINEN (1968)
x= 7495 18 **y=** 498 95 **z=** n. 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 25 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: ?

Hoito ja kunto

A5? B4? C? D E1? F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989: 16. (Museovirasto, Ark. os., Top. ark., Helsinki);

Aiemmat löydöt: KM 25311: 5 palanutta luuta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 27 ja I/kohde 30;
Negatiivit: LMM/0-480 4/VII

Tarkastuksen aihe: Aiemman löytöpaikan tilanteen tarkistus vuoden 1997 inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Törmältä alas valunutta palanutta luuta n. 120 kpl v. 1988; vuoden 1997 tarkastus osoittautui löydöttömäksi.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Paljas; törmän päällä jäkäläkangasta ja puolukkaa sekä mäntytaimikkoa. Runkojen paksuudet n. 10 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Joenmutkan partaalla, n. 4 m korkeaa, alas valuvaa tasaista hiekkatörmää.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löytöpaikalta 10-40 m SE on tieura (SW-NE); kohteen 31 seutuvilla oli resentti tulipaikka puuistuimineen. Kohteiden 30 ja 31 välisellä alueella tavattiin kaksi tuoreehkoa huvilan (?) perustusta n. 300 metrin välein.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Alaspäin valuvaa soransekaista hiekkaa; Kotivuoren luulöydöt ilmeisesti pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä v. 1988; vuoden 1997 inventoinnin yhteydessä suoritettu jokitörmän reunan tarkastus ei tuottanut uusia havaintoja esihistoriallisten ihmisten toiminnasta ko. alueella.

Laajuuden arviointiperuste: Kotivuoren havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kohde ilmeisesti melkoisen tuhoutunut.

Havaintomahdollisuudet: Lumipeite osittain haittasi havainnointia vuoden 1997 tarkastuksen yhteydessä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue kuulunee Ylläs-alueen/Äkäsjoen rantakaavaan. Alueen lähelle on ilmeisesti rakenteilla uusia mökkejä; myös ko. metsätieuran alkupäähän on tuotu paksulti sepeliä.

Lähilöytöjä: KOLARI 30 Hannukainen 2: kivikautinen asuinpaikka kartoitettu täältä n. 200 m SW; KOLARI 188 Hannukainen, Laurinojan suu W: asuinvallipainanteita (?) sijaitsee täältä n. 360 m NNW; KOLARI 187 Hannukainen, Kuervaara S, Laurinojan suu: tervahauta, esihistoriallisten liesien pohjia sekä myllynpaikka (?; rakennuksen pohja) sijaitsevat täältä 300-500 m NNE.

Jatkotoimenpiteitä: Kohteen rauhoitusarvo?

KOLARI 32 Äkäsjoki, Pulkkasaaret

Pyyntikuopparyhmä

Luokka: II-III
Ajoitus: Esihistoriallisia (?)
Lukumäärä: Pyyntikuoppia 2-3 kpl tai enemmän, rakennuksen kivimuuri 1 kpl, tervahauta (?) - kohde tuhoutunut v. 1998 (?)

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 24.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 YLLÄS (1968)
x= 7496 28 **y=** 500 32 **z=** n. 180
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 26.5 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: Kotivuoren (1988-89) havaintoalueen pituus lienee ollut ainakin n. 400 m.

Hoito ja kunto

A5? B4 C D E1 F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 3:25 Vaarapelto
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989 a: s. 17 (inventointikertomus).
Kotivuori - Torvinen 1993: 88.

Aiemmat löydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista; ks. edellä.

Tarkastuslöydöt: Kohde pääteltiin tuhoutuneeksi.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/32

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet

ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kotivuoren havainnot vuonna 1988 (1989) olivat seuraavat:
A) N. 2 m laaja ja 0.2 m maatunut painauma, mahdollisesti pyyntikuoppa.
Lähempänä törmän kärkeä ja jokea oli
B) useita epämääräisiä tai selvästi suhteellisen nuoria kuopanteita, joista jotkut saattoivat olla alunalkaen pyyntikuoppia.
Rantatörmällä oli
C) rakennuksen kivimuuri.
Tästä n. 30 m W oli
D) pyyntikuopaksi määritelty, nurmettunut painanne, halkaisijaltaan n. 2 m, syvyys n. 0.4 m.
Edelleen n. 10 m SW oli
E) pyyntikuoppa, jota oli kaiveltu myöhemmin.
N. 300 m tältä alueelta SW oli myös
F) iso tervahauta.
Pyyntikuopparyhmä oli siten osittain tuhoutunut myöhemmän toiminnan vuoksi, mutta 2-3 kuoppaa oli yhä määriteltävissä.

Syksyllä 1998 suoritetun tarkastuksen yhteydessä yhtäkään Kotivuoren mainitsemaa rakennetta ei mainitulla koordinaattialueella havaittu. Tästä pääteltiin rakenteiden jääneen vuonna 1997 kaivetun viemäri- ja vesijohtolinjan alle. Kaivuutyön yhteydessä Kotivuoren löytämiä rakenteita ei siten näytä lainkaan huomioidun.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Viemärilinjalta on perattu kaikki kasvillisuus pois.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Kotivuori (1989):
Löytöalue sijaitsi Äkäsjoen NW-rannalla kumpareisella hiekkakankaalla. Alue B) sijaitsi lähellä törmän kärkeä ja jokea, C) sijaitsi rantatörmällä. Kohde E) puolestaan sijaitsi aukealla nurmella, ja F) jokitörmällä.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
V. 1988 alue sijaitsi joen ja maantien (SW-NE) välisellä kankaalla.
A) sijaitsi sähkölinjasta n. 10 m NW.
C) sijaitsi kankaan halki kiemurrelleen ajouran päässä.
V. 1998 paikalla oli viemärilinja, joka muodostaa n. 20 m leveän ja ainakin 800 m pitkän kaistaleen (SW-NE) kohteiden 32 ja 33 välillä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Vuoden 1988 havainnot olivat pintahavaintoja. Viemärilinjan maa v. 1998 oli tasoitettu kokonaan hiekkapintaiseksi.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa v. 1988.

Laajuuden arviointiperuste: Kotivuoren havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II ollut Kotivuoren ehdotus, joka olisi vaatinut koekaivaustutkimuksia ennen viemäröintitöitä. III-luokitus perustuu vuoden 1998 tilanteeseen, jolloin kohde katsottiin tuhoutuneeksi.

Havaintomahdollisuudet: Huonot tuhoutuneisuuden johdosta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohteesta ei näyttäisi olevan juuri mitään jäljellä viemärikaivannossa.

Lähilöytöjä: KOLARI 33 Äkäsjoki, Jyrisevä: pyyntikuopparyhmä täältä n. 700 m NE.

Jatkotoimenpiteitä: Asiasta tiedotettava Kolarin tekniselle toimistolle.

KOLARI 33 Äkäsjoki, Jyrisevä

Pyntikuopparyhmä (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Pyyntikuoppia tai asuinvallipainanteita yhteensä 5 kpl

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 24.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7496 72 **y=** 500 90 **z=** 180
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 27.3 km NNE Kolarin kirkosta.
Pinta-ala: Alue n. 200 x 100 m (WSW-ENE)

Hoito ja kunto

A1,4 B1? C3 osin,6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata (?)
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 0205 64 7002
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989: s. 18 (inventointikertomus).
Kotivuori - Torvinen 1993: 88.

Aiemmat löydöt: Neljä pyyntikuoppaa.

Tarkastuslöydöt: Neljä pyyntikuoppaa tai asumuspainannetta sekä yksi asumuksen pohja.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 32

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen tarkastus inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja

Ote top. kartasta 2732 01 YLLÄS

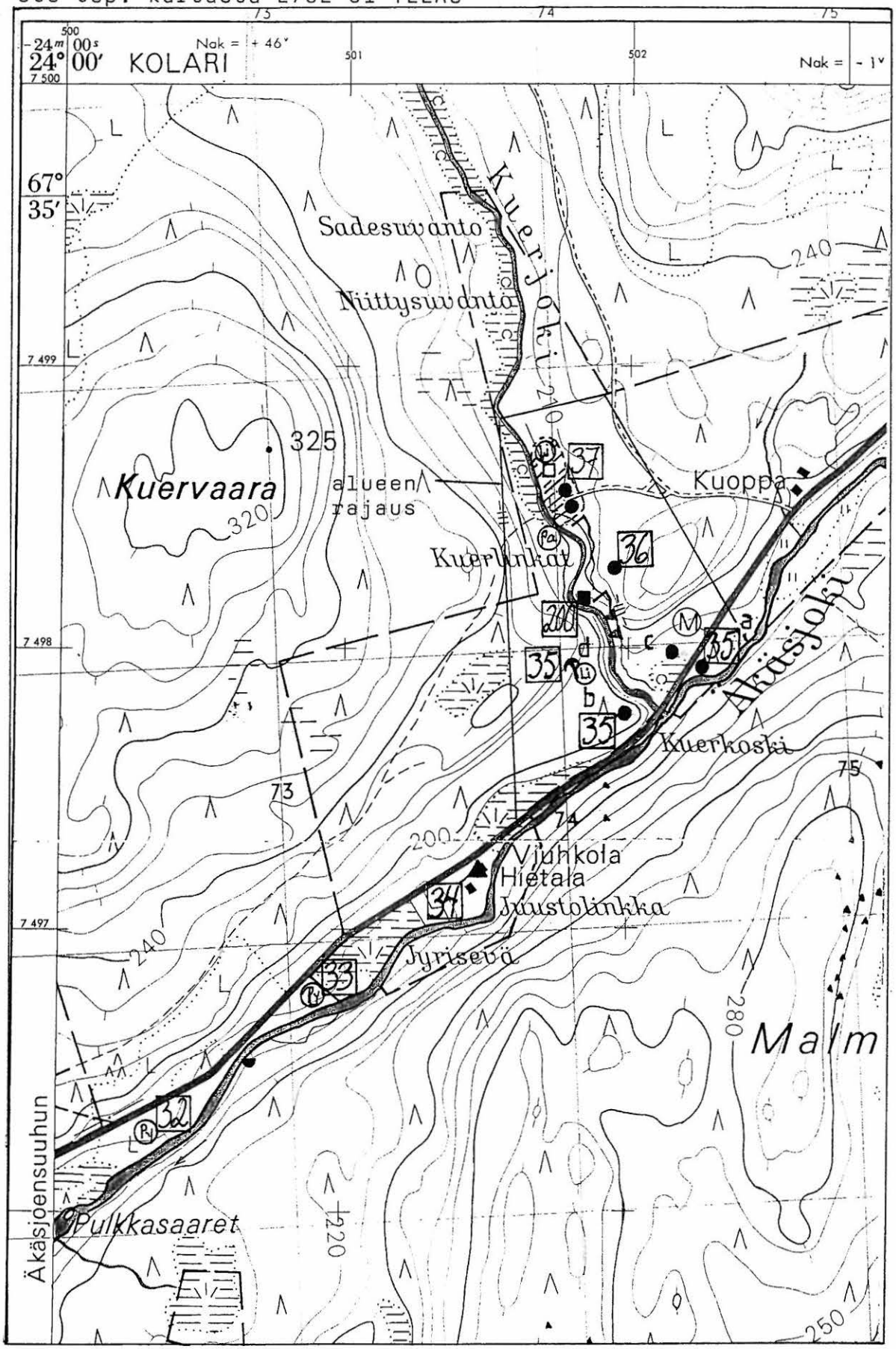

Kohteet KOLARI 32-37 ja 200.

sijainti):
A) Pyyntikuoppa/asuinvallipainanne (?), pitkulainen, n. 8 x 7 x 0.3 m (W-E), valli max n. 4 x 0.03 m, painanteen sisäosa n. 3.5 x 2.8 m. Kotivuoren (1989: 18) viimeisenä mainitsema kuoppa?
A:sta n. 15 m N on
B) pyyntikuoppa (?), pieni, pyöreä, halkaisija n. 3 m, syvyys 0 - 0.15 m, valli n. 1.3 x 0.2 m, sisäosan halkaisija n. 1 m.
A:sta n. 100 m ENE on
C) pyyntikuoppa/asuinvallipainanne (?), pyöreänsoikea, n. 5.5 x 5 x 0.4 m (W-E), valli n. 1 x 0.1 m, sisäosa n. 2.5 x 3 m (S-N), pohja n. 1 x 0.5 m (W-E).
C:stä n. 30 m NE on
D) pyyntikuoppa/asuinvallipainanne (?), pyöreä, halkaisija n. 4 m, syvyys reunoilta n. 0.15 m, valli n. 2 x 0 - 0.5 m. Kuoppaan on koottu läheisen asuinrakennuksen kompostikasa, jonka korkeus on n. 0.5 m. Tämä lienee Kotivuoren (1989: 18) ensiksi mainitsema kuoppa.
D:stä n. 2 m NE on
E) asuinvallipainanne (?), laakea, kookas, jossain määrin suorakaiteinen, n. 14 x 10 x 0 - 0.3 m (SW-NE), valli? n. 2 x 0.05 m, häipyy SE-reunalta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, jäkälä, variksenmarja, puolukka, reunoilla neljä ohutta mäntyä, keskellä taimi sekä S-laidalla sahattu kanto, jonka paksuus on 15-25 cm.
C) Sammal, heinämätäs, variksenmarja, puolukka, mustikka, juolukka, E-päädyssä nuorehko kuusi, N-reunassa mänty, jonka paksuus n. 12 cm.
D) Sammal, puolukka, jäkälä, variksenmarja, vesiherne.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Alin jokitörmä, n. 3 m vedenpinnan yläpuolella, viettää jyrkähkösti jokeen (NE-SW), n. 20 m SSE. Hiekkapohjainen, kumpuileva, mäntyvaltainen kuiva jäkäläkangas.
B) Edellisestä seuraavaksi ylempi harjanneterassi, välittömästi laen alla.
C) Alin jokitörmä n. 2 m vedenpintaa ylempänä. Törmän reunaan on n. 4 m, josta on jyrkkä lasku jokeen (n. 3 m SSE). Tällä kohtaa joessa on pieni saari (n. 30 x 5 m). Luonnonoja (NW-SE) n. 5 m SW.
D) Hiekkapohjainen jäkälä- ja mäntykangas, kumpareen SSE-reuna, joka viettää alemman kapean terassin kautta jokeen (n. 20 m SSE).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Vesijohto-/viemärikaivanto (SW-NE) n. 35 m NNW. Äkäslompolon maantie (SW-NE) n. 80 m NNW. Kelkkareitti (N-S) n. 50 m SW.
D) Punalautainen uudehko kahden perheen asuinrakennus ulkorakennuksineen n. 50 m NE. Talon numero on 199, asukkaat Micklin ja Koivumaa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja. Maasto hiekkapohjaista kangasta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kohde löytynyt v. 1988 inventoinnin yhteydessä. Ilmeisesti E) oli uusi havainto v. 1998.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; rakenteet vaativat kaivaustutkimuksia mahdollisten maankäyttösuunnitelmien yhteydessä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko ranta-alue joen, vesijohtokaivannon sekä talon välillä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:
Talon nuorelle isännälle tiedotettiin kohteen muinaismuistoluonteesta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
D) Talon nuorta isäntää kehotettiin siirtämään kompostikasa kuopasta muualle.

Lähilöytöjä: KOLARI 32 Äkäsjoki, Pulkkasaaret: esihistoriallinen pyynti- ja asuinpaikka täältä n. 700 m SW; KOLARI 34 Äkäsjoki, Juustolinkka, Hietala: lappalaisasuinpaikka täältä n. 700 m NE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Talon pihalla traktoria korjannut nuori isäntä kertoi kohteen KOLARI 34 lappalaisliedestä - että paikalla lienee ollut lapin asuinsija. Samoin hän kertoi havainneensa lähimetsissä ikivanhoja poroaidaksia.

KOLARI 34 Äkäsjoki, Juustolinkka, Hietala

Lappalaisasuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: metallikautinen/varhaishistoriallinen?
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7497 20 **y=** 501 50 **z=** 180
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 25 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: A) N. 0.5 x 0.7 m

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Hietala
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989: 19 (inventointikertomus).
Kotivuori - Torvinen 1993: 88.

Aiemmat löydöt: Havainto kiinteästä jäänteestä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 32

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei ehditty tarkastaa v. 1998.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Liesi, neliskulmainen, n. 0.5 x 0.7 m. "Liesi kuuluu selvästikin lappalaisperäiseen kotaan ja sille on vastineita Kesänkijoen ja Kruununmajan kohteissa Äkäslompolon itäpuolella. Kesän 1989 kaivauksissa Yllästievaksi nimetyllä asuinpaikalla todettiin vastaavia liesiä. On lisäksi oletettavissa, että Hietalan alueella on useita vastaavia liesiä, joista vain yksi on sattunut ajouralle. Kaivauksissa ei kotarakenteista voitu todeta mitään. -- Liesi viitannee ylimalkaisesti ajoitettuna keskiaikaiseen tai hieman varhempaan kota-asutukseen." (Kotivuori 1989 a: 19).
Lähellä Kotivuori oli havainnut myös

B) turvekammin maatuneen jäännöksen. Kammi oli alunpitäen vaikuttanut viisikulmaiselta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Ilmeisesti puuttuu.
B) "Arviolta 30-vuotiaan puuston kattama..." (Kotivuori 1989: 19).

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Äkäsjoen luoteisrantaa ja
A) piha-aluetta, ajouran pintaa tasaisella, muuten kivettömällä hiekkakankaalla. "Vanha jokitörmä on noin 35 m paikasta kaakkoon, itse joki on nykyisin kiertynyt kauemmaksi."
B) Sijaitsee n. 3 m jokitörmästä.
"Kohteen nimeäminen perustuu koskeen, jolla Hietalan talon kohdalla on kyseinen nimi." (Kotivuori 1989).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Hietalan talon piha-aluetta ja ajouran pintaa. "Liesi on kahden tilalla olevan asuinrakennuksen puolivälissä, ajourien risteyksessä. ...etäisyys päätiehen on n. 30 m."
B) "Hietalan talon koillispuolella, poroaitauksen kupeella" (Kotivuori 1989).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Molemmat rakenteet pintahavaintoja:
A) Paljastuma ajouran pinnassa; muuten kivetöntä hiekkakangasta. "Hiekkaperäisellä kankaalla huuhtoutuminen on saattanut tuhota varsin nopeasti rakenteet, tai ne ovat olleet siksi keveitä, etteivät jäljet ole voineet muodostua pitkäaikaisiksi." (Kotivuori 1989).

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt inventoinnin yhteydessä kesällä 1988.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; Kotivuoren ehdotus, jossa lienee huomioitu kohteiden kunto, säilymisedellytykset sekä kaivaustarpeet.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kohteiden välittömät ympäristöt lakisääteisen minimin mukaan; ajouran paikkaa tulisi siirtää lieden osalta.

Havaintomahdollisuudet: Kohde on helposti paikallisettavissa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Todennäköinen yliajo kuluttaa liettä.

Lähilöytöjä: KOLARI 33 Äkäsjoki, Jyrisevä: pyyntikuopparyhmä/esihistoriallinen asuinpaikka (?) täältä n. 750 m WSW; tervahauta täältä n. 160 m WNW; KOLARI 35 b ja d:

esihistoriallisia havaintoja sekä kvartsiouhos täältä n. 660 m NE sekä n. 730 m NNE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kohteen KOLARI 33 tuntumassa Micklinin ja Koivumaan talon pihassa 24.9.1998 työskennellyt nuori isäntä tiesi kohteessa 34 sijaitsevan lapinkodan tulisijan olevan vielä paikoillaan.

KOLARI 35 Kuerkoski

A) Kivikautinen asuinpaikka
B) Esihistoriallinen löytöpaikka
C) Kivikautinen asuinpaikka
D) Kvartsilouhos

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi/esihistoria
Lukumäärä: Useita liesien jäänteitä, kvartsilöytöpaikkoja n. 4 kpl, kvartsiittilöytöpaikka 1 kpl, kuoppajäänteitä n. 3 kpl.

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 25.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)

	x=	y=	z=
A)	7497 95	502 25	185
B)	7497 78	502 00	200
C)	7497 96 - 7498 00	502 00 - 20	185 - 190
D)	7497 95	501 85	202

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 29 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: N. 600 x 300 m (W-E)

Hoito ja kunto

A4? B1? C2,4,5?,6 D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Koivula 16:22, 56, 57, 58, 59:2, 61?, 68, 80 (?)
Omistaja: Yksityisiä

Aiemmat tiedot:
Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto, Helsinki:
Kotivuori 1989: 20-21 (inventointikertomus).
Tapani Honkanen 1990: Lausuntopyyntö/Museovirasto/Markku Torvinen/Kolari, Kuerjoen rantakaavaluonnos. Kirje.
Aarne Kopisto - Markku Torvinen 1990: Kiinteät muinaisjäännökset Kuerjoen rantakaava-alueella/Suunnittelukeskus Oy/Tapani Honkanen. Kirje. Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto, Helsinki.
Anna-Liisa Hirviluoto - Markku Torvinen 1991: Kiinteät muinaisjäännökset Kuerjoen rantakaava-alueella/Kolarin kunta/Tekninen toimisto/Kullervo Lauri. Kirje.
Kotivuori - Torvinen 1993: 88.

Aiemmat löydöt: A) KM 25312: 1-7 kvartsiesineitä
B) : 25 kvartsikaavin
C) : 8-24 kvartsiesineitä,
-iskoksia, -kaapimia ja palanutta luuta

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista sekä
C) KM hioimen katkelma, kvartsiitti-iskennäisiä 2 kpl, kvartsi-iskos
D) KM kvartsilouhosmateriaalia 16 kpl

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 32 ja ote num. Kinnteistörekisterikartasta liite I/35
Muut liitteet: LIITE B/12: Kuvauspäiväkirja.
Negatiivit: LMM/0-481 1-3/II
Diat: OYA/KOi n:o 101, 102

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen tilannekartoitus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Asuinjäänne, joka koostui isketystä kvartsiaineksesta, palaneen luun sirusta sekä liesikiveyksestä (KM KM 25312: 1-4). Sama liesikiveys löytyi paikalta syksyllä 1998. Edelleen täältä n. 100 m NE Kotivuori (1989) oli havainnut humuspeitteisen kuopan, halkaisijaltaan n. 1.2 m ja syvyydeltään n. 0.5 m.
N. 380 m A:sta WSW oli kohde
B) koostuen vähäisestä määrästä kvartsiainesta sekä joistakin palaneista kivistä (Kotivuori 1989). Syksyllä 1998 paikalla havaittiin ainakin kolme maatunutta ja pienikokoista liesikiveystä.
A:sta 100-200 m NW on alue
C), jolta Kotivuori oli v. 1988 pintapoiminut paikoin runsaastikin kvartsiesineistön iskentäjätettä (KM 25312: 5-13). Paikalla hän havaitsi myös palaneiden kivien keskittymiä tulkiten ne liesikiveyksiksi. Löytöala oli tuolloin ollut pituudeltaan n. 100 m. Ilmeisesti A-kohdassa mainittu kuoppa myös kuuluu lähinnä tähän alueeseen. Vuoden 1998 tarkastuksen yhteydessä kankaalla todettiin useita maatuneita ja myös resenttejä liesipaikkoja. Yhdestä tuulenkaadosta pintapoimittiin palaneiden kivien joukosta hioimen katkelma (KM). Tästä n. 3 m kohti Kuerjokitörmää havaittiin kookkaita kvartsiittimateriaalikappaleita ja iskennäisiä osana pientä liesikiveystä. Paikalta tallennettin pari kvartsiitti-iskosta. Tästä n. 150 m E havaittiin ilmeinen keittokuoppa, soikea, n. 5 x 4 x 0-0.4 m (SSW-NNE), vallillinen (1-2 x 0.03 m), sisäosan laajuus n. 2 x 1.3 m, pohjalla tuntui kiviä. Edelleen tästä n. 6 m E oli toinen vastaavantapainen kuoppa, mutta pienempi. Ilmeisesti Kotivuoren havaitsema kuoppa (kohdassa A) on sijainnut näiden lähellä, tai sitten toinen kuopista on sama, jonka Kotivuori on maininnut.

N. 200 m B:stä NNW oli
D) mahdollinen kvartsilouhos, jossa Kotivuoren (1989: 21) mukaan on muinaisasutuksen käyttämää pienesineistön raaka-ainesta, kvartsia suurina juonteina ja kimpaleina. Vuoden 1998 tarkastuksen yhteydessä kankaalta ja kallionseinämästä pintapoimittiinkin n. 16 kvartsi-iskennäistä (KM), joista ainakin kolmessa on viitteitä valmistuksesta esineen muotoon, nimittäin kaapimeksi, "säleveitseksi" ja uurtimeksi. Kvartsikallion ympärillä kankaassa todettiin myös useita maatuneita, kivisiä liedenpohjia.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kuivaa jäkäläpohjaista mäntykangasta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
"Äkäsjoen ja siihen pohjoisesta yhtyvän Kuerjoen yhtymäkohdassa... Jokiuoma mutkailee syvää kurua pitkin. Kuerjokisuun maasto on -- paikoin rotkomainen ja kallioinen, joen ryöpytessä parissa kapeikossa halki kalliopahtojen reunustaman kapeikon. Lounaistörmä on arviolta 10-15 m korkea, jyrkkäreunainen, mutta tasalakinen sorakangas, jolla kasvaa männikköä. Se päättyy luoteessa kohoavan kallion reunassa olevaan kivikkoon. Jokisuun koillispuolinen alue on soinen alanko... Noin 100 m laaja suopoukama muodostaa pohjoispuolelleen kaarevan reunan, joka kohoaa terassimaisesti hiekansekaiseksi sorakankaaksi ja aina korkeammalle tultaessa maaperä muuttuu yhä kivikkoisemmaksi. - Kokonaisuudessaan Kuerjokisuu muodostaa varsin monimuotoisen ja etenkin topografisesti vaikuttavan esihistoriallisen kohdealueen..." (Kotivuori 1989: 20-21).
A) Äkäsjoen ranta-alueella tasaisen törmän laki (ala n. 20 x 25 m), joka nousee n. 10 m jokea ylemmäksi. Töyräs on osa luoteesta kiertyvää suonreunusharjannetta.
B) Korkealla lounaisen Kuerjokisuun törmällä (Kotivuori 1989: 20). Merkittävä maisemapaikka, josta on laaja kokonaisnäkymä kohti Yllästä (NE).
C) Kuerlinkoilta jokisuulle laskeuduttaessa maasto muotoutuu terassimaisesti laskeutuvaksi (kohti SSE) kuivaksi kankaaksi, jossa eri rantavaiheet on selvästi tasoittain erotettavissa. Täältä Kuerjoen E-rannalta tallennettiin vuoden 1998 esineelliset löydöt, ts. kolmannelta terassilta ylhäältä lukien, josta jokitörmän reunaan on n. 5 m SW. Itse jokeen (WSW) etäisyys on paikalta n. 15 m. Kotivuoren löydöt tulivat v. 1988 suohon nähden alimman törmän reunalta, sen keskivaiheelta. Vuonna 1998 havaitut kuopat sijaitsivat lähellä tätä aluetta alimman terassin kaltevalla reunalla, joka laskee suohon (W). Terassit ovat leveitä; kivikaudella Äkäsjoki on muodostanut suon paikalle lompolon. Maisemallinen kokonaisuus, joka on säilynyt pääosin koskemattomana.
D) Kuerjokisuun lounaispuolta aivan jokirotkon reunan tuntumassa, jossa suorahkossa kallioseinämässä ja kivikossa on kvartsiraaka-ainesta juonteina (Kotivuori 1989: 21).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
"Nykyisin Kolarin ja Äkäslompolon yhdistävä tie kulkee yli Kuerjokisuun Äkäsjoen luoteisrantaa pitkin." Mainitun suon poikki on linjattu kuivatusoja.
A) Tien (SW-NE) SE-puolella; kuoppa sijaitsi läheisestä mökistä n. 30 m S.
B) Löytöalueen W-puolella on laaja suorakaiteen muotoinen soranottopaikka.
C) Löydöt Kotivuori v. 1988 pintapoimi törmää pitkin kiertävältä E-W -suuntaiselta kärrytieltä (Kotivuori 1989: 20). Löytöalueen reunalta on Äkäslompolon maantielle (NE-SW) n. 40 m SE.
D) Paikalla on suorakaiteenmuotoinen kulmikas pystypaasi, ilmeinen rajamerkki, johon on kaiverrettu numero 21.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja ja -poimintoja;
A) Liesikiveys oli juuri humuksen alla, myös kuoppa oli humuspeitteinen, mutta kivikkoisessa maaperässä.
B) sorakangasta.
C) Hiekansekaista sorakangasta, joka korkeammalle tultaessa muuttuu yhä kivikkoisemmaksi. Sora on alueella laadultaan karkeaa. Hioimen katkelma kaivettiin tuulenkaadosta. Vuonna 1998 löytyneessä suuremmassa kuopassa havaittiin podsolikerrostuneisuus, joka vallin NE-päässä muodosti kaksoispodsolin. Sen sijaan pienemmän kuopan kerrostumia oli häiritty.
D) Kallion reunakivikkoa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Hannu Kotivuori on löytänyt kohteen v. 1988 inventoinnin yhteydessä. Myös vuoden 1998 uudet havainnot löytyivät inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot topografisessa kokonaismiljöössä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa alue on ehdottomasti tutkittava kaivauksin. Mieluiten alue tulisi kuitenkin kokonaan rauhoittaa rakentamiselta ja varata se sivistävään virkistyskäyttöön, jota varten alueelle tulisi laatia muinaispolkuverkosto taukopaikkoineen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko jokisuun ja Kuerlinkkojen alue sekä Äkäsjoen SE-ranta n. 1200 x 800 m (SSE-NNW) laajana kaistana.

Havaintomahdollisuudet: Varsin helpot.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Rantakaavasta huolimatta aluetta ei vielä ole rakennettu (ks. edellä mainittu kirjeenvaihto). Kirjeenvaihdossa mainitaan liitekartoissa määritetyn kohteille suoja-alueita. Kohteista on Lapin seutukaavan 4. osassa muodostettu suojelualue (SM, Kolari 963

Kuerkoski-Kuerlinkat) (Kopisto - Torvinen 1990).

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueelle on maanomistajien toimeksiannosta laadittu rantakaava v. 1990. Kaavaluonnoksen mukaan alue 35 C) on laadittu täyteen rivitalo- ja loma-asuntotontteja. Museovirasto on lausunnossaan todennut tilanteesta seuraavaa: "Museovirasto pitää kohdetta KOLARI 18 c eräänä Ylläksen alueen merkittävimpänä ja parhaiten säilyneenä esihistoriallisena asuinpaikkana ja esittää, että ko. muinaisjäännös otetaan Kuerjoen rantakaavassa huomioon esihistoriallisena suojelukohteena... Muut kaavan kattaman alueen muinaisjäännöskohteet eivät arkistotietojen nojalla ole siinä määrin merkittäviä, etteikö niitä voitaisi riittävien tutkimusten jälkeen vapauttaa muinaismuistolain (295/63) mukaisesti rauhoituksesta." (Kopisto - Torvinen 1990).
V. 1991 Museovirastolta on tiedusteltu mahdollisuutta rakentaa viemärijohto Kuerjoen rantakaavaan merkityn esihistoriallisen suojelualueen poikki muinaismuistolain määräyksiä rikkomatta. Tällöin Museovirasto on esittänyt maastotarkastusta ja mahdollista kaivausta tuhoutuvan asuinpaikan osan kohdalle, jonka jälkeen tutkittu osa voidaan vapauttaa rauhoituksesta (Hirviluoto - Torvinen 1991). Ao. viemäri-/vesijohto on rakennettu v. 1997, mutta kaivannosta ei näkynyt merkkejä suojelualueella vuoden 1998 tarkastuksen yhteydessä. Alueella ei arkistotietojen perusteella ole suoritettu jatkotutkimuksia ko. tiedustelun jälkeen. Ilmeisesti vesijohtokaivanto kulkee tässä kohdassa Äkäsjoen SE-rantaa myöten.

Lähilöytöjä: KOLARI 200 Kuerlinkat E: kalliokaiverruksia vuosisadan alusta löytöalueelta 35 C n. 300 m NW; KOLARI 36 Kuerlinkat 1: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 300 m N; KOLARI 34 Äkäsjoki, Juustolinkka, Hietala: lappalaisasuinpaikka kohteesta 35 B n. 730 m WSW.

Jatkotoimenpiteitä:
Aluetta on esitetty opastein varustetuksi muinaispolkureitiksi Tornionlaakson Neuvoston kulttuurimatkailuprojektille (Oksala 1998/alue no. 23/1).

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
August Raittimon (86 v.) mukaan alemman Kuerlinkan kohdalla joen W-puolella pitäisi olla savottakämpän jäänne n. 20 m jokirannasta W (puhelinhaastattelu 12.1.1999).

Ote num. kiinteistörek.-kartasta L273201B, mk 1:10 000

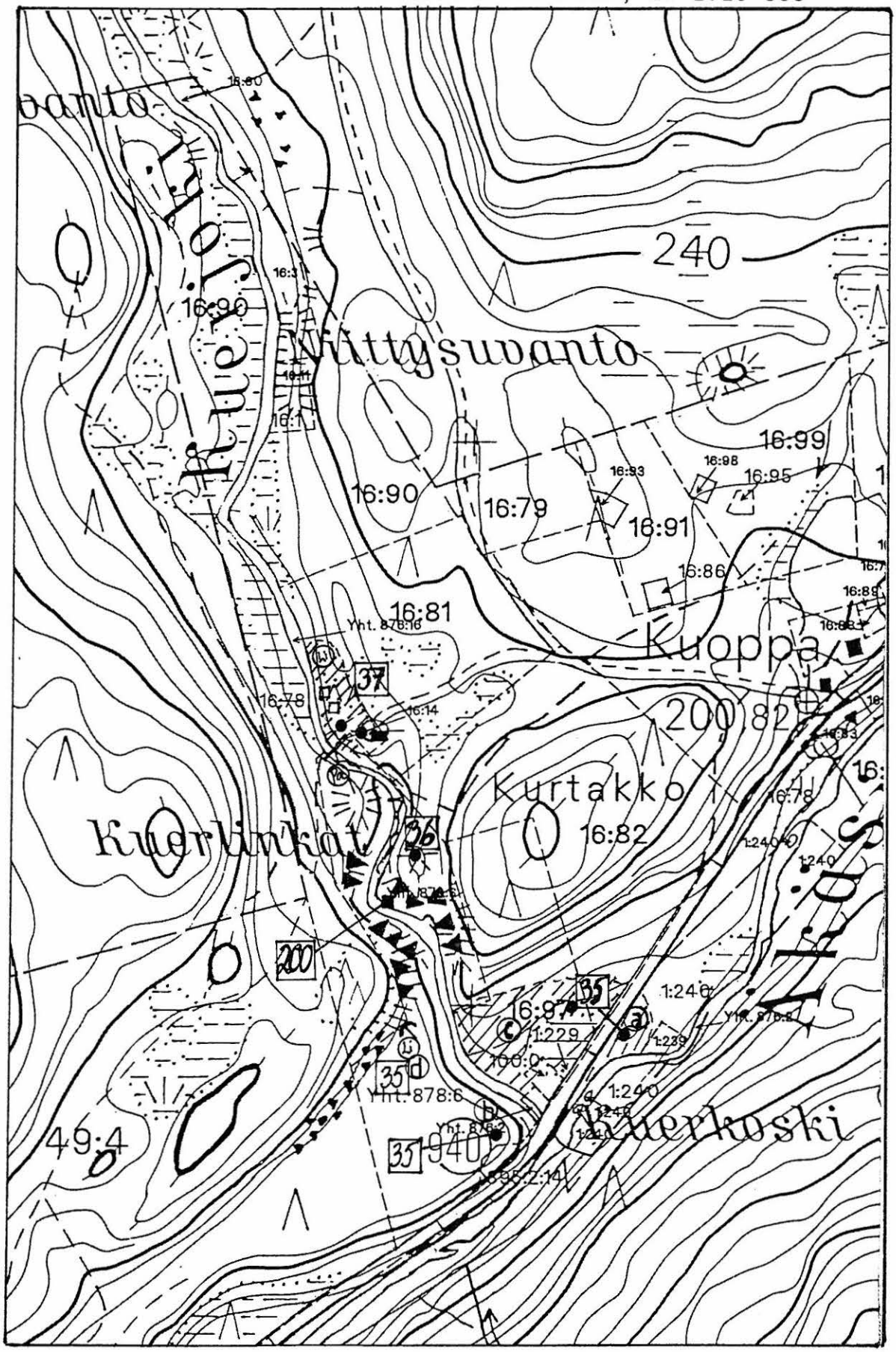

Kohteet KOLARI 35-37 JA 200.

KOLARI 36 Kuerlinkat 1

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kvartsilöytöjä ja liedenjäänteitä neljänä keskittymänä.

Tarkastaja: Hannu Kotivuori Tarkastusaika: 1988
Hilkka Oksala 25.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7498 26 y= 501 98 z= 220
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 29 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: Ainakin n. 40 x 50 m (W-E)

Hoito ja kunto

A4 B1? C4?,6D E1,5 F1? G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989: 22 (inventointikertomus).
Kotivuori - Torvinen 1993: 88.

Aiemmat löydöt: KM 25312: 26-27 kvartsiesine ja 19 iskosta.

Tarkastuslöydöt: KM liuskeveitsen katkelma ja kvartsi-iskoksia kahdesta keskittymästä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/kohde 32 ja I/kohde 35.
Muut liitteet: LIITE B/12: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 103, 104

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

A) "Palaneita liesikiviä, likaantunutta hiekkaa ja kvartsi-iskoksia merkkinä muinaisasutukseen liitettävästä liedestä." (Kotivuori 1989). Vuoden 1998 inventoinnin yhteydessä paikalta pintapoimittiin viisi kvartsi-iskosta (KM). Myös palaneet kivet havaittiin kääntöpaikan keskellä olevan suuremman maakiven ympärillä.
A:sta n. 4 m SSW oli
B) kvartsiainesta myös kohti koskenreunaa vievällä polulla (Kotivuori 1989). Vuoden 1998 inventoinnin yhteydessä paikalta pintapoimittiin osittain palaneiden kivien eli liedenjäänteen joukosta 12 kvartsi-iskosta tai -esinettä sekä liuskeveitsen katkelma (KM).
A:sta n. 35 m NE oli
C) "hajonneen lieden kiveystä ja pari kvartsi-iskosta." (Kotivuori 1989).
C:stä n. 50 m W oli
D) "hajanaisten liesien palaneita kiviä." (Kotivuori 1989).
Myös tiepohjalla A:n N-puolella Kotivuori havaitsi
E) palaneita kiviä.
Löydökset antavat "kuvan monipuolisesta alueen hyödyntämisestä Kuerjokisuussa", ja kysymyksessä voisi olla "myös lappalaisperäinen oleskelu." (Kotivuori 1989).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kulunut paljaaksi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kuerlinkkojen eteläisemmän "kosken koillispuolella on kivikkoista ja kallioista törmää, joka vaaran luoteisrinteellä alaspäin kuljettaessa muodostuu hienoksi hiekkakankaaksi." Töyräiden kattamaa rinnettä lähellä rotkon ja kosken reunaa.
C) "Kääntöpaikasta -- viitisen metriä korkeammalla törmällä..." "Myös topografiselta kannalta löydösten sijottuminen vaaran ylärinteelle on tavanomaisesta poikkeava..." (Kotivuori 1989).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
"...rinteelle tulee koillisesta ajoura, päättyen lähelle rotkon reunaa kääntöpaikaksi." (Kotivuori 1989). Tämän keskellä sijaitsee löytöpaikka A. Alue B puolestaan sijaitsee "kohti koskenreunaa vievällä polulla, ..." (Kotivuori 1989).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja ja -löytöjä A) hietikkomaastosta, jossa oli myös likaantunutta hiekkaa ja B) kivisemmästä maaperästä. C) löytyi törmän murroksesta liesikivien yhteydestä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Paikan on löytänyt Hannu Kotivuori kesällä 1988 inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot tarkastusten yhteydessä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; aiempi luokitus, joka ei kaipaa muutosta; uudentyyppisen maankäytön yhteydessä kohde on tutkittava kaivauksin.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan kohteen reunojen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohde suhteellisen helposti löydettävissä kuvauksen perusteella.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohde toimii luonnonnähtävyytenä; sekä matkailijoiden että liikennevälineiden kulutus alueella on lumettomana aikana jatkuvaa ja suhteellisen voimakasta.

Lähilöytöjä: KOLARI 200 Kuerlinkat E: nimikaiverruksia kiintokalliossa 1900-luvun alkupuolelta täältä n. 200 m WSW; KOLARI 37 Kuerlinkat 2: asutus- ja työjäänteitä kivikaudelta historialliselle ajalle täältä n. 400 m NNW; KOLARI 35 a,c Kuerkoski: kivikautisia ja esihistoriallisia asutusjäänteitä täältä n. 300 m SSE; KOLARI 35 b,d Kuerkoski: esihistoriallisia jäänteitä ja kvartsilouhos täältä n. 400 m S ja n. 300 m SW.

Jatkotoimenpiteitä:
Alueelle on ehdotettu kyltein opastettua perinne-/muinaismuistoreittiä (Lantto 1998).

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Vrt. muut Kuerlinkkojen kohteet, kuten KOLARI 37 ja 35.

KOLARI 37 Kuerlinkat 2

Kivikautinen/historiallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi/saamelaisaika/historiallinen aika
Lukumäärä: Rakennusten perustoja 2-3 kpl, kaksi kivimuuria, kuoppia 3 kpl, multakodan jäänne, kvartsilöytöpaikkoja 2 kpl, liedenpohjia 5 kpl, asuinvallipainanne 1 kpl

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 25.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7498 50 **y=** 501 80 **z=** 205
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 29 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 250 x 100 m (SSE-NNW).

Hoito ja kunto

A4 B C4?,6 D3? E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: mm. 16:14 Linnunlaulu
Omistaja: Yksityisiä

Aiemmat tiedot:

Kotivuori 1989 a: 23 (inventointikertomus).
Korteniemi I. 1991: 7:
"Kuerlinkat sijaitsevat yksityisen omistamalla alueella, lähellä Kuerjoen suuta. -- Kuerlinkka-nimi on saamelaisperäinen ja se merkitsee taimenputousta (Kouderlinkka). Kuerlinkoista vesi putoaakin niin jyrkästi, että vain voimakkaimmat meritaimenet jaksavat nousta niiden yläpuolisille kutuvesille. Vaellusviettinsä pakottamina kalat kuitenkin yrittävät kerta toisensa jälkeen hypätä linkkojen yli. *Alasesta linkasta* on pyydystetty meritaimenia rautalangasta valmistetuilla kontilla. Jos taimen epäonnistui hypyssään, se putosi suoraan konttiin ja jäi kalamiesten saaliiksi. Onnistuneen hypyn tehnyt kala pelastui jatkamaan vaellustaan. Kontti koettiin 6-7 kertaa vuorokaudessa, muuten "virta hakkasi kalat kappalheiksi kontin pohjaa vasten". Kuerlinkkojen konttipyynti oli ainutlaatuinen, vuosisatoja vanha perinne, joka päättyi 1950-luvulla.

Kuerjoessa on myös uitettu puuta. Parhaimmillaan Kuerjoen varsilla saattoi työskennellä yli 200 tukkijätkää. Koska joki oli "niin pysty, että se pudotti tulvavetensä nopeasti", uiton häntä piti kiireesti saada Äkäsjokeen. Varsinkin vedenpintaa nostavan sateen aikana työvuoro kesti jopa täyden vuorokauden. Kuerlinkkoihin kasaantui usein mahtava suma, jonka laukaiseminen vaati lentojätkien rohkeutta ja neuvokkuutta. Tilipäivinä

uittoroikat kerääntyivät Kuopan talon pihalle, jossa talon emännät keittivät ja myivät kahvia. Saatuaan tilin lentojätkät siirtyivät Kuerlinkan niskalle, Kuopan kieliselle, pelaamaan korttia. Pelihimoisimmat miehet saattoivat menettää hetkessä kuukauden tienestin ja jopa osan vaatteistaankin."
Kotivuori - Torvinen 1993: 88.

Aiemmat löydöt: KM 25312: 28 kvartsi-iskoksia 5 kpl.

Tarkastuslöydöt: KM kvartsiittikatkelmia yhteensä 9 kpl sekä kaksi kivilaji-iskosta; lisäksi uusia havaintoja kiinteistä rakenteista ovat liedenpohjat ja asuinvallipainanne.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 32 ja liite I/35.
Muut liitteet: LIITE B/12: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 105.

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kvartsilöytöpaikka, josta jo Kotivuori (1989: 23) oli poiminut kvartseja (KM 25312: 28), ja jossa hän oli todennut pintamaassa myös palaneita kiviä. Syksyn 1998 tarkastuksen yhteydessä paikalla todettiin sama tilanne, jolloin rinteestä pintapoimittiin 3 kvartsiittiterää ja 6 iskosta sekä yksi kivilaji- ja sertti(?)-iskos.
A:sta n. 40 m NW on
B) multakodan/maakellarin pohja, jonka Kotivuori on tulkinnut korsun jäänteeksi. Rakenne koostuu voimakkaasta hiekkavallista, ja sen sisällä todettiin roskaa. Kohde muistuttaa A. Raittimon kuvailemaa uittopleunaa (ks. alla).
B:stä n. 20 m W havaittiin
C) asuinvallipainanne, soikeahko, matala, n. 6 x 6 x 0.05 m (WNW-ESE), valli n. 2 x 0.03 m. Painanteen sisäosan poikki kulkee myös matala, n. 70 cm leveä `valli' tai mahdollinen lieden jäänne jakaen pohjan siten kahtia. Pohjan yhteispituus on n. 3 x 2.4 m (WNW-ESE). Rakenteen reunoilla näkyi muutamia palaneita kiviä. NW-seinämästä otettuun kairanäytteeseen osui kvartsi-iskos (KM :7).
C:n E- ja N-puolilla todettiin
D) suorakaiteenmuotoisia rakennusten pohjia 2-3 kpl ehkä n. 150 x 50 m laajalla alueella (SSE-NNW). Kotivuori (1989: 23) lienee tulkinnut nämä saksalaisten sodanaikaisen yhdyskunnan jäänteiksi. Todennäköisempää kuitenkin lienee niiden

kytkeytyminen savotta- ja uittokauteen (ks. Korteniemi 1991: 7). Luoteisimman rakennuksen pohjan E-puolelta rekisteröitiin
E) kolme kuoppaa, joista kaksi oli pyöreitä ja yksi pitkulainen. Nämä lienevät rakennuksiin liittyneiden ulkohuoneiden jäänteitä. Edelleen näiden NNW-puolella (n. 30 m) oli
F) useiden esihistoriallistyyppisten, kivettyjen liedensijojen maatuneita ja maantasaisia jäänteitä, joita laskettiin ainakin 5 kpl epämääräisenä jonona tai rivinä jokseenkin rinnakkain.
Kotivuoren (1989: 23) mainitseman puusillan tuolloiset jäänteet on nyttemmin kunnostettu toimivaksi sillaksi. Sen SSW-puolella todettiin ilmeisesti jo Kotivuorenkin (1989:23) havaitsemat
G) kaksi virtaan nähden poikittaista kiviaidan kaltaista kylmämuurattua rakennelmaa. Ilmeisesti kyseessä ovat vanhat padot, jollaiset on merkitty myös Ylläksen topografikarttaan (1:20 000), joka on vielä uiton ajalta 1960-luvun lopulta.
Sillan SSW-puoleisella joensuuntaisella rantapolulla todettiin lisäksi
H) useita maatuneita, kivisiä liedenpohjia epäsäännöllisin välimatkoin NW-SE-suuntaisena jonona.
Alueella joen E-puolella on aikoinaan harjoitettu myös soranottoa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Kasvipeite pitkälti kulunut pois.
C) Sammal, jäkälä, puolukka, kanerva, variksenmarja, reunoilla kuusi (6) mäntyä, paksuuksiltaan 15-20 cm.
D), E) Vrt. edellä.
F) Kuivaa jäkäläkangasta.
G) Kivien pinnoilla harmaajäkälä, sammalta sekä muuta normaalia metsäkasvillisuutta ja kariketta, joka osittain kulunut pois.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Vesijättöisen maan saartama sorapohjainen kumpare (ks. Kotivuori 1989: 23), erityisesti sen SW-rinne.
C) Matala, karkeasorainen, hieman kivisen ja kaarevalakisen harjanteen (WNW-ESE) päällystä joesta (NNW-SSE) n. 20 m E. Paikalle kuuluu kosken (n. 40 m SSW) pauhu.
D) Rakennusten pohjat sijaitsevat joesta n. 20 m NW alimmalla loivalla törmällä.
E) Rannansuuntaisen (S-N) soraharjanteen S-päässä.
F) S-N -suuntaisen joenrantaharjanteen (sama kuin edellä) W-laidan kapealla terassilla.
G), H) Joen (NNW-SSE) SW-puolella kosken rannalla.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Löytöalue huvilan ulko-oven edustan SW-puolella.
C) Kuersuvannon (-kosken) metsäautotie (NE-SW) n. 1 m painanteesta ESE. Huvila täältä n. 70 m ESE. Puusilta n. 40 m SSW.
Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja ja -löytöjä.
C) Rakenteen reunoilla pääsääntöisesti voimakas podsoli.

Kairaan tullut kvartsi-iskos sijaitsi löytyessään huuhtoutumis- ja rikastumiskerrosten välissä n. 7 cm:n syvyydessä pintahumuksesta lukien.
E) Podsolikehitys puuttui kuoppien seinämistä, joten ne lienevät suhteellisen nuoria.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kotivuori on ensimmäisenä rekisteröinyt kohteen inventoinnin yhteydessä v. 1988. Uusia havaintoja v. 1998 (ks. edellä).

Laajuuden arviointiperuste: Aikataulun rajaamissa puitteissa suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alueella tulisi välttää uutta rakennustoimintaa, ja se tulisi kokonaan rauhoittaa matkailunähtävyydeksi. Myös arkeologisia jäänteitä alueella tulisi esitellä kyltein.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko Kuerlinkkoja ympäröivä maa-alue molemmin puolin jokea Äkäsjokeen saakka; ks. edellä sekä kartalla esitetty alue (KOLARI 37).

Havaintomahdollisuudet: Hyvät; kohde ympäröi tunnettua nähtävyysaluetta.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:
Eivät liene virallisia; kohde toimii nähtävyytenä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Jatkuvassa matkailukäytössä.

Lähilöytöjä: KOLARI 36 Kuerlinkat 1: kvartsilöytöpaikka täältä n. 250 m SSE; KOLARI 200 Kuerlinkat E: nimikaiverruksia kiintokalliossa 1900-luvun alusta täältä n. 350 m S.

Jatkotoimenpiteitä:
Kohteen arkeologista menneisyyttä tulisi esitellä matkailijoille kylteissä.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kuerlinkkojen alueella on perimätiedon mukaan ollut vahva lappalaisasutus (informantti Sari Lehikoinen, s. 1963, marraskuu 1997).

Kuopan talon, nykyisin Ylläskartanon, perustaja oli Kilian Friman, s. 1854. Hänen isänsä Johan Matinpoika Tikkanen (s. 1816) oli tullut alunperin sepäksi Köngäsen ruukille Keski-Suomesta. Hän tappoi taloonsa tulleen laukkuryssän iskemällä tätä vasaralla päähän. Ruumiin löydyttyä Tikkasen teini-ikäinen tytär ilmiantoi isänsä, joka sittemmin joutui kuudeksi vuodeksi Siperiaan vankilaan. Palattuaan hän meni Kittilän papille sepäksi ja sai tältä uuden sukunimen - Friman eli "vapaa mies". Samassa yhteydessä hän meni uusiin naimisiin ja asettui sitten Kolarinsaareen. Täältä lähti hänen poikansa Kilian, joka oli ilmeisesti syntynyt jo isänsä aiemmasta avioliitosta Ruotsin

puolella, vaimoineen kohti Äkäsjokea ja Kuerlinkkoja. Vaimolla oli selässään kontti, jossa oli poikavauva. Kilian oli mm. taitava puuseppä sekä historian harrastaja, joka luki paljon ja osti kirjoja, mikä tuohon aikaan oli hyvin erikoislaatuista. Hän myös kehitti Kuerlinkkojen konttikalastusmenetelmän. Muut kyläläiset alkoivat käräjöidä kalastusmenetelmää vastaan 1930-luvulla ryöstökalastuksena, mutta Kuopan talolliset voittivat jutun ja saivat jatkaa konttikalastusta (kertojat Markku Kurkkio, n. 51 v. ja Kilianin pojanpoika August Raittimo, 86 v., puhelinhaastattelut 12.1.1999).
Kuerlinkkoja on myös räjäytetty uiton takia. Äkäslompolo oli niitä harvoja kyliä, joita saksalaiset eivät polttaneet (Markku Kurkkio 12.1.1999).
Saksalaisten tukikohtana Kuerlinkat eivät olleet. Sen sijaan uittoja suoritti Kemi Oy ja Veitsiluoto Oy. Linkkojen yläpuolella oli ns. Ruukin pirtti, joka oli ollut Metsähallituksen savottana. Siihen kuuluivat ns. herrain konttori sekä jätkien kämpät, saunat ja tallit. Kämpän kokki oli yksityisyrittäjä. Alempien linkkojen länsipuolella oli myös ns. uittopleuna, kehikko, jossa oli muutama hirsikerros ja katto auki, koska keskellä oli tulisija. Täällä jätkät lepäilivät. Paikka sijaitsi n. 20 m rannasta metsään päin (August Raittimo 12.1.1999).
Kuerlinkoilla on siis havaittavissa seuraavat kulttuuriset aikakerrostumat:
*kivikausi
*muinaissaamelainen kausi
*konttikalastuksen aika
*uiton ja savotan aika
*soranoton vaihe?
Valte Frimanin (s. 1932) versio (10.7.1999) Tikkasen tarinasta on seuraava: Tikkasen tappama mies oli vaarallinen vankikarkuri. (Murha paljastui siten, että koira oli löytänyt lumihangesta ruumiin kappaleen?) Tikkanen joutui vankilaan Ruotsiin Uppsalaan. Päästyään vapaaksi hän otti ruotsinkielisen sukunimen, koska hän halusi ruotsalaisen vaimon, eikä suomalaista sukunimeä arvostettu ruotsalaisten piirissä.
Marja-Leena Raittimo (10.7.1999): Kuerlinkkojen korikalastus oli erityisesti naisten työtä.

KOLARI 38 Äkäslompolo, Kenttäkallio

Kenttä

Luokka: II
Ajoitus: Varhaishistoriallinen aika
Lukumäärä: Perimätietokohde 1 kpl

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 30.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7502 85 **y=** 506 75 **z=** 220
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.2 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Merkittävä havaintoalue n. 200 x 100 m (SW-NE)

Hoito ja kunto

A4? B? C5 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Kenttä
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:

NTA- pitäjänkokoelmat/Nimistön arkistokokoelmat:
Knuutila, Kirsti-Maija 1967: Kenttäkallio "Kallioniemeke Äkäslompolon pohjoisrannalla. Äkäslompolon ensimmäiset asukkaat olivat tulleet Kenttäkallion etelärinteelle ja pitivät siinä kalakenttäänsä. Simon Äkäslompolo sai Äkäslompolon tilan kolmanneksen ja perusti v. 19?? tilan: kenttä --."
Äkäslompolo: "Vanha tila Äkäslompolon länsirannalla. -- "1700-luvùla ovàt ensimäiset asùkkát tulhét tänne [kyläàn] asùhmáj ja kalàstamhán, ensimäinen nimì om Mikko Pietarimpoika ... viràlisesti het ovàp perùstanhés sitten krúnuntorpan 1800-luvùla, aivan alùla, 1831 lukké aitan seinässä 1832 on t'älä ruvèttu asùhmán ... sillon ovàt nep pohjempiasùkkát tulhék Kolàrista päin Anna ja Henrik Äkäslompolo net olìt." (Amanda Äkäslompolo, s. 1892) Äkäslompolon tila jaettu kolmeen osaan: Äkäslompolon kantatila, Kenttä ja Tieva."
Paulaharju, Samuli 1962: 10:
"Äkäslompoloa, yhdeksän tunturin välistä pikkujärveä, josta vain kolme aukkoa vie muuhun maailmaan, piti Mämmilän ukko, Martin Pietari, kalavetenään, ja oli hänellä kalakenttänsä Autioniemessä, lompolon pohjoisrannalla, mutta sitten tuli Ruotsin puolelta Jarhoisten Taneli, teki talon järven rannalle ja valtasi Pietarin kala-apajat. -- Äkäslompolossa oli ennen vanha aitta, jonka seinään Tanelin poika, Mikko, oli puukolla leikannut: MIKKEL TANELIN POIKA W 17...".

Kotivuori, Hannu 1989: 24:
"Äkäslompolon pohjoispuolella on Kenttä -niminen vanha tila, jonka rakennukset ovat nykyisin asumattomia. Talo seisoo loivasti viettävän peltoaukean keskellä. Karilan isännän mukaan talo on saanut nimensä sen itäpuolella olevan Kenttäkallion mukaan, jonka lounaissivustalla kuuluu olleen vanha kenttäpaikka. Nykyisin tuolla rannalla on yksi huvila pensaikkoisen metsikön suojassa."
Teerijoki, Ilkka 1993: 23:
"-- jo 1748 pysyvä asutus oli tunkeutunut -- Äkäslompoloon."
Jaako, Kaisa 1996: 14:
"Vuonna 1748 perustettiin Äkäslompolon talo."

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I ja III/kohde 3.

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kenttäpaikka perimätiedon mukaan. "Tuntuu luontevalta olettaa, -- että keskeinen rantautumispaikka ja oletettu kenttä sijottuu juuri alueen vanhimman tilan eteläpuoliseen rantaan. Mitään löytöhavaintoja alueelta ei ole." (Kotivuori 1989: 24).
Niemekkeen korkeimmalla kohdalla on laajahko alue, jonka nykykasvillisuus viittaa aiempaan laidunnukseen. Minkäänlaisia asumusten pohjia ei havaittu. Kotivuoren mainitsema huvila puutarhoineen todettiin todennäköisimmän varhaishistoriallisen rantautumispaikan kohdalla. Kentän tilan vanha rakennus ei enää ollut tunnistettavissa maisemasta, sillä kaikki alueen rakennukset ovat nykyisin hyväkuntoisina käytössä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Pihanurmea ja puutarhakasveja, ylempänä katajikkoa, haavikkoa, koivikkoa, jonkin verran havupuita, pohjakasvillisuus heinää sekä kukkakasveja. Puita on lähiaikoina karsittu.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Alueen SE-reuna on äkkijyrkän, metsikön peittämän kallion rajaama järven puolelta, SW-puoli laskee tasaisesti kohti järveä.
Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Huvila rajaa aluetta SW:ssa, hevoslaidun W:ssä ja nykyinen kyläasutus W/NW-puolella. N-puolta rajaa Kentäntie (ESE-WNW).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kotivuori (1989) on rekisteröinyt kohteen perimätiedon perusteella muinaismuistoksi vuoden 1988 käyntinsä yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Topografiseen maisemaan yhdistetty perimätieto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; aiempi luokitus; edellyttää maankaivuutilanteessa arkeologista valvontaa tämänhetkisen löydöttömyyden vuoksi.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kallion päällystän ja SW:ssä sijaitsevan huvilan välinen nyt vielä rakentamaton järvenrantakaistale, n. 200 x 100 m (SW-NE).

Havaintomahdollisuudet: Paikka helposti tunnistettavissa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue kuuluu Äkäslompolon rakennuskaavaan, jossa alueelle on merkitty kortteli n:o 9 Kentäntien päähän (Kuulutus 17.9.1998; Sijaintikartta 1:15000/Kolari Äkäslompolon kaavatiet/Suunnittelukeskus Oy 3.9.1998). Kenttäkallion päällä sijaitsevaa metsikköä oli tarkastusajankohtana äskettäin karsittu ja pyykitetty/tontitettu. Asiasta tehtiin muistutus 2.10.1998 Kolarin tekniselle lautakunnalle, jonka vastaus saapui alkuviikosta n:o 43/1998. Vastaus kuuluu seuraavasti: "Hilkka Oksalan muistutuksen kohde näyttää jäävän muistutuksessa olevan kartan mukaan Kentäntien ulkopuolelle ja muinaismuistikohteen tietojen mukaan ei alueelta ole tehty löytöhavaintoja." (Kolarin kunta Tekninen lautakunta 8.10.1998: Äkäslompolon rakennuskaavan Porokoantien, Hirvikoantien, Kentäntien, Hillakujan, Kurunmutkan, Kurunkolon ja Kuruntien rakennuskaavatiepiirustukset Tekn ltk 71 §).
Muistuttaja hyödynsi päätöksen mukana tullutta valitusmahdollisuutta, sillä muistutus ja sen pohjalta tehty päätös kaipasivat tarkennuksia yleisen kulttuuriperinnön säilyttämisvelvoitteen toteutumiseksi.

Lähilöytöjä: KOLARI 3 Äkäslompolo, Ristimella: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 450 m NE; KOLARI 4 Äkäslompolo, Rantala: kivikautinen löytöpaikka täältä n. 700 m WSW; KOLARI 223 Äkäslompolo, Kumpu: asumusjäänne täältä n. 500 m W; KOLARI 222 Äkäslompolo, Velhoniemi: asumusjäänteitä täältä n. 550 m S; KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 1000 m ESE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Yhteenvetoa yllä esitellystä perimätiedosta:
Kenttä lienee siis toiminut kalakenttänä 1700-luvun alussa juuri ennen vakinaista talonpoikaisasutusta. Kalastajat lienevät

KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi, metallikaudet, historiallinen aika
Lukumäärä: Esineellisiä löytöjä satoja, liesikiveyksiä, palaneita kiviä, palanutta maata, kvartsilouhos, poroaidasten jäänteitä, sodanaikaisia rakennelmia (?)

Tarkastajat: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Hilkka Oksala 28.9.1998
Kaivaus: Jukka Moisanen 1989

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7502 30-45 **y=** 507 55-58 **z=** 218
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.5 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: 300 x 150 m (S-N)

Hoito ja kunto

A2,4 B2 C6 D E1,2,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi:
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:

Kotivuori 1989: 25 (inventointikertomus).
Moisanen 1989: Kaivauskertomus (Kolari 39 Äkäslompolo, Yllästieva).
Moisanen 1992: 45 ff.
Kotivuori - Torvinen 1993: 89.

Aiemmat löydöt: KM 25208: 1-95 piitä, liuske-esineitä, kvartsia, kvartsiittia, jasperoidia; KM 25314: 1-17 kvartsiesineitä ja -iskoksia sekä havainnot kiinteistä rakenteista.

Tarkastuslöydöt: KM kookas kvartsiiittiesine ja -iskos; havaintoja kiinteistä jäänteistä, joihin tulee lukea uutuutena aiempaan nähden myös veistetyt paalukannot.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 3; liite III/3; liite I/39: kopio Moisasen (1992: 47) kartasta (Kuva 2)
Muut liitteet: LIITE B/12, 21:Kuvauspäiväkirja.

olleet ensin Pietari Mämmilästa ja sitten Taneli Jarhoisista ja sen jälkeen jomman kumman tai molempien Mikko-nimiset pojat, joista toinen lienee Äkäslompolon talon perustaja järven länsirannalle. Tilalla näyttäisi myöhemmin tapahtuneen jonkinlaisia omistajanvaihdoksia (Anna ja Henrik). Kentän tila näyttää kuitenkin lohkaistun kantatilasta Simonille vasta kuluvan vuosisadan alkupuolella, ja tilan päärakennus oli sitten autioitunut 1980-luvun lopulle tultaessa.

Diat: OYA/KOi n:ot 106, 188, 189

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kaivauspaikkaan tutustuminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Esihistoriallinen asuinpaikka, jossa löytökohtia v. 1988 havaittiin useiden satojen metrien matkalla pieninä keskittyminä ilman selkeitä ja yhtenäisiä asuinpaikkakerrostumia. Tien pinnan murroksista ja etenkin saunan ympäristöstä löytyi kvartsiaineistoa, mm. seitsemän kaavinta. Pintamaassa tuolloinkin havaittiin palanutta kiviainesta ja maata, jotka voi olettaa liittyvän muinaisiin liesiin. Löydöksiä tai viitteitä asuinpaikasta oli todettavissa noin 300 m:n matkalla siten, että indikaatiot tuntuivat vähenevän pohjoiseen mentäessä. Polkutien varresta Kotivuori (1989) ilmoitti myös mahdollisia sodanaikaisia rakennelmia. Alueen N-osassa olevan kvartsiperäisen kallion (muinainen louhospaikka?) kupeelta tavattiin voimakkaita tulenpidon merkkejä aina n. 45 cm:n syvyyteen asti, mutta löydöksiä tästä kohtaa ei saatu (Kotivuori 1989: 25-26).
Moisanen (1992: 45 ff.) löysi saunan ympäristöön avatusta koeojasta peräti 600 kvartsi-, kvartsiitti- ja jaspisiskosta, kvartsikaapimia sekä yhden liuskekaapimen.
Kvartsilöytöpaikan N-puolella hiekkaterassilla oli kaksi suorakaiteen muotoista liettä reuna- ja sisäkiveyksineen (170 x 50 ja 175 x 85 cm) sekä säännöllisen muotoisia painanteita. Aivan terassin NW-kulmassa oli kvartsiittikallio, jonka länteen antavassa jyrkänteessä oli louhimisjälkiä. Alueelle kaivettiin koekuoppaverkosto 10 m:n välein. Aivan alueen N-osassa havaittiin heikkoa likamaata, ja löydöt koostuivat muutamasta kvartsi-iskoksesta ja -kaapimesta sekä ilmeisestä tuluspii-iskoksesta. Kolmas kaivausalueella todettu liesi oli hajonnut. Sen ympäriltä metrin säteellä koottiin pääosa alueen kvartsi-iskoksista, ja kahden metrin päästä löytyi vihreäliuskeinen tuura ja sellaisen teelmä. Näin ao. liesi pääteltiin kivikautiseksi, ja kaksi suorakaiteen muotoista nuoremmiksi. Selviä kotajäänteitä näiden ympärillä ei havaittu. Painanteet Moisanen (1992: 48) selitti tuulenkaatojen jäljiksi. Moisasen päätelmät kohteesta ovat seuraavat: Terassi soveltui lyhytaikaiseen oleskeluun, sillä pitkäaikaisen oleskelun merkkejä, kuten likamaata alueella ei ollut, löydöt olivat vähäiset ja hajanaiset. Liesikivien ryhmittyneisyyttä toistensa lähelle hän pitää puhtaana sattumana. Hän arvelee terassia käytetyn toistuvasti tukikohtana matkoilla Muonionjoen laaksosta sisämaan kalavesille ja erämaihin. Kiveyksiä hän pitää yksittäisenä ilmiönä, eikä hän katso niiden liittyvän etelämpänä sijaitsevaan kvartsikeskittymään (Moisanen 1992).
Aluetta tarkastettaessa syyskuussa 1998 maisemasta silmiinpistävät kulttuuriset rakenteet voitiin alueella todeta poikkeuksellisen voimakkaiksi suhteutettuna yleensä Äkäslompolon

ja Kolarin alueen havaintoihin. Havainnot olivat monipuolisia ja koostuivat
*useantyyppisistä liedensijoista, jotka parissa kohdassa muistuttivat hämmästyttävästi ns. Siuttavaaran tyypin latomuksia. Tällaiset ovat poikkeuksellisia Länsi-Lapissa.
*Useat alueen painanteet näyttävät rakenteellisesti varsin selvästi liittyvän nykyisin tutkimuksessa tunnettuun esihistorialliseen asumisperinteeseen Pohjoiskalotilla.
*Kivien palaneisuus ja maaperän likaisuus alueella ovat selvästi luonteeltaan kulttuurisia.
*Kiinnostava ilmiö alueella olivat kelottuneet ja pitkälti lahonneet kantopaalut, joista useita oli lovettu kirveellä. Nämä näyttivät liittyvän alueen moniin vanhakantaisten poroaidasten jäänteisiin.
*Tuoreista tuulenkaadoista poimittiin likamaan seasta yksi kvartsiittiesine ja -iskos, edellinen alueen N-osasta ja jälkimmäinen mainitun saunarakennuksen NE-puolelta.
*Maatuneita liedenpohjia havaittiin myös alueen korkeimman (?) kumpareen päällä kelokylän keskellä.
Etsinnöistä huolimatta kvartsi(itti)louhospaikkaa ei löytynyt v:n 1998 tarkastuksessa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Harvakseen mäntyjä kasvavaa osin sammaleista ja osin jäkäläistä kangasmetsää.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Sora- ja hiekkapohjainen terassitasanne järven E-rannalla, jota paikoin rikkovat pari kosteikkoa sekä kumpareikko ja osin rannansuuntainen harjanne.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Havaintoalueen E-puolella kumpareikossa sekä N-osan tasanteella on kelomökkikylä. Kotivuoren (1989) ja Moisasen (1992) mainitsema saunamökki (kvartsikaivauspaikka) sijaitsee aivan rannassa, jota kiertää myös pururata. Aluetta rajaa S:ssä Ulkuniementie, E:ssä Nililahentie ja N:ssa Rantatie.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Tarkastus 1998 perustuu pintahavaintoihin ja -poimintoihin tuulenkaadoista. Kaivauksien kerroskuvausten osalta ks. Moisasen kaivauskertomus (1989-90?) sekä artikkeli 1992.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Alue on löytynyt Kotivuoren inventoinnin yhteydessä v. 1988.

Laajuuden arviointiperuste: Aiemmat tutkimukset sekä nyt suoritetut havainnot tietyssä topografisessa ympäristössä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alueella on vielä runsaasti koskematontakin esihistoriallista rakenteistoa, joka tulee rauhoittaa vastaiselta maankäytöltä ja rakentamiselta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kaikki yllä esitetyn katuverkoston sisään jäävän alueen vielä rikkomattomat maastopohjat.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Muinaismuiston kannalta alueelle ei enää sovi yhtään uudisrakennusta. Kohteen sijainti on edullinen matkailun näkökulmasta.

Lähilöytöjä: KOLARI 40 Äkäslompolo, Kruununmaja: esihistoriallinen asuinpaikka ja pyyntikuoppa täältä n. 550 m ESE; KOLARI 221 Äkäslompolo, Nilivaara W: kolokelo ja liedenpohjia täältä n. 950 m NE; tervahauta, ilmeisesti ns. Nilivaaranhauta täältä n. 150 m NNE; KOLARI 3 Äkäslompolo, Ristimella: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1050 m NW; KOLARI 38 Äkäslompolo, Kenttäkallio: kylän ensimmäinen talonpoikaiskalastajien kenttä täältä n. 1000 m WNW; KOLARI 223 Äkäslompolo, Kumpu: asumusjäänteitä täältä n. 1400 m WNW; KOLARI 4 Äkäslompolo, Rantala: kivikautinen löytöpaikka täältä n. 1520 m W; KOLARI 222 Äkäslompolo, Velhoniemi: asumusjäänteitä ja liedenpohjia täältä n. 920 m W; KOLARI 220 Äkäslompolo, Yllästunturi N, Röhkömukanmaa: kolokelojen löytöpaikka täältä n. 1500 m SSE.

Jatkotoimenpiteitä:
Alue tulisi kunnostaa ja kyltittää sekä liittää muinaisreitistösuunnitelmiin.

KOLARI 40 Äkäslompolo, Kruununmaja

Esihistoriallinen asuinpaikka ja pyyntikuoppa

Luokka: II
Ajoitus: Kivi-/metallikausi?
Lukumäärä: Kivilatomus, asumuspainanne ja -kuoppa, kvartsilöytöjä, pyyntikuoppa

Tarkastaja: Hannu Kotivuori **Tarkastusaika:** 1988
Pirjo Hamari 1994
Hilkka Oksala 26.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7502 10 **y=** 508 10 **z=** 219
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.5 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: N. 100 x 80 m (W-E)

Hoito ja kunto

A4 B1? C4,6 D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Kruununmaja
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989 a: 27.
Kotivuori - Torvinen 1993: 89.
Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto. Helsinki:
Hamari, Pirjo 1994: KOLARI 40 KRUUNUNMAJA Kivilatomuksen, asuinpaikan ja pyyntikuopan tarkastus.

Aiemmat löydöt: KM 28565 kaksi kvartsi-iskosta sekä havainnot kivilatomuksesta ja pyyntikuopasta.

Tarkastuslöydöt: KM kvartsi- ja kvartsiitti-iskokset, asumuspainanne ja -kuoppa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I ja III/kohde 3 ja I/40.
Muut liitteet: LIITE B/12: Kuvauspäiväkirja.
Negatiivit: LMM/0-478 3-4/V
1/VI
Diat: OYA/KOi n:o 107

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Havainnot syksyllä 1998:
A) Kvartsi-iskosten löytöpaikka, josta pintapoimittiin kaksi iskosta. Näistä toinen, kvartsiittia, on tulessa hieman rapautunut. Paikalla havaittiin myös muutama palanut kivi.
Kruununmajan SW-päädystä n. 6 m W havaittiin ennestään tunnistamaton
B) asuinvallipainanne (?), pitkänsoikea, n. 6.2 x 4 x 0.15 m (NNW-SSE), sisäosa n. 3 x 1.5 m, valli n. 2 x 0.03 m. ENE-laidalla oli tunnelimaiselta vaikuttavan sisääntulokäytävän (?) aiheuttama painuma. Kuopannetta näytti yritetyn täyttää karikkeella. NW-pääty oli voimakkaasti kulunut, sillä rantaan johtava polku (NE-SW) läpäisee sen.
N. 2 m B:stä S todettiin
C) asuinpaikkakuopanne, pieni ja pyöreä, halkaisijaltaan n. 1 m, syvyydeltään n. 0.15 m. Kuoppa oli tuuheiden mättäiden ja risteävien polkujen keskiössä.
Vuonna 1988 rekisteröidyt havainnot (Kotivuori 1989: 27) kirjattiin suurelta osin myös 1998:
N. 30 m rakennuksista WNW oli pyyntikuoppa, halkaisija n. 3.5 m, syvyys n. 0.5 m.
Pihaan johtavalla tieuralla Kotivuori (1989) oli havainnut myös palaneita kiviä.
Majasta n. 20 m N oli nelisivuinen liesikiveys, n. 1.1 x 0.7 x 0.05 m (1.5 x 1 x 0.05 m (Hamari 1994)), jota Kotivuori (1989: 27) epäili saamelaiseen rautakauteen liittyväksi kotarakenteeksi. Kivet olivat osin isoja ja varsin vähän palaneita. Varsinaista reunakehää suurempine päätykivineen ei rakenteessa ollut (Hamari 1994).
Päärakennuksesta n. 15 m S oli myös palaneita kiviä hajonneista liesistä (mahdollisesti sama kuin havaintopaikka A/1998?). Myös hiekka oli ollut osittain palanutta ja likaantunutta.
N. 7 m rannasta Kotivuori arveli olleen sittemmin maatuneen pyyntikuopan. Kyseessä saattaa olla vuoden 1998 B- tai C-havainto.
Kruununmajan N-sivustalta Kotivuori (1989: 27) oli rekisteröinyt joitakin epämääräisiä palaneita luita.
Majan S-puolelta jokitörmästä Hamari (1994) ryhmineen oli poiminut myös kvartsia (KM 28565) ja havainnut samassa yhteydessä palaneita kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puuttuu.
Muuten mustikka-/puolukkapohjaista, harvaan mäntyjä kasvavaa kangasta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Nilivaaran S-puolinen kuru Kesänkijoen N-rannalla, hiekkaista kangasta, joka terassina ulottuu joelle noussen tasaisesti kohti vaaraa (N). Rantatörmän korkeus joen suhteen vaihtelee 1.5 - 2 m. Äkäslompololle (W) paikalta on linnuntietä n. 600 m ja Kesänkijärveen 1400 m (E).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kruununmajan ja jokirannan välistä aluetta sekä pihamaan ajouria. Saunamökki pihapiirin W-osassa. Laaja kelohuvila pyyntikuopan NW-puolella. Kruununmajan pihapiiriä N:ssa rajaa päällystetty kylätie.
A) sijaitsee 15-20 m majan SW-päädystä S, uuden likakaivon ympärillä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja ja -löytöjä:
A) Hiekkaa myllerretty likakaivon rakentamisen yhteydessä äskettäin.
B) Vallissa havaittiin kaksoispodsolikehitys, jonka vaihetuskohta oli n. 10 cm syvällä nuoremman kerrostuman alla.
C) Kuopan reunoilla todettiin kaksoispodsoli, ja pohjan huuhtoutumiskerros oli pituudeltaan ainakin koko näytekairan mittainen (näytepalkki 31 cm). Nämä viittaavat rakenteiden esihistoriallisuuteen.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kohteen on löytänyt Lapin maakunta-arkeologi Hannu Kotivuori v. 1988 inventoinnin yhteydessä. Uusia havaintoja Pirjo Hamari 1994 ja Hilkka Oksala 1998.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollisten maansiirtotöiden yhteydessä kohteen esihistorialliset rakenteet ja havaintoalueet vastaisuudessa vaativat kaivaustutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kruununmajan tonttialue.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue ympäristöineen näyttää varsin loppuun rakennetulta; vastainen maankäyttö lienee tavanomaista maaperän kulutusta ajaen, polkemalla, piha- ja lumitöinä jne. Rakenteiden ylikulkua tulisi rajoittaa esim. kyltitettyjen kartakkeiden tai peräti aitausten avulla.

Lähilöytöjä: KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 530 m WNW; KOLARI 41 Äkäslompolo, Kesänkijoki: lappalaisasuinpaikka ja pyyntikuoppia

täältä n. 800 m E; KOLARI 221 Äkäslompolo, Nilivaara W: uuttupuu ja liesien jäänteitä täältä n. 1050 m N; KOLARI 220 Äkäslompolo, Yllästunturi N, Röhkömukanmaa: uuttupuiden löytöpaikat täältä n. 1200 m S.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kesänkijoen pyyntikuopat ovat Kesänkitunturin lappalaisten jälkeensä jättämiä.
Kertoja: Aatos Kaulanen (s. 1926), Äkäslompolo.
Kerääjä: Hilkka Oksala, 2.12.1998 (puhelinhaastattelu).

KOLARI 40 KRUUNUNMAJA

Pirjo Hamari 1994

Yleiskarttaluonnos 1:1000
Piirt. Pirjo Hamari
Täyd. Hilkka Oksala 1998-99

0 50 m

latomus

peurahauta

kvartseja KM 28565

Havainnot 1998:

ⓐ kvartseja
ⓑ asumuspainanne
ⓒ asuinpaikkakuoppa

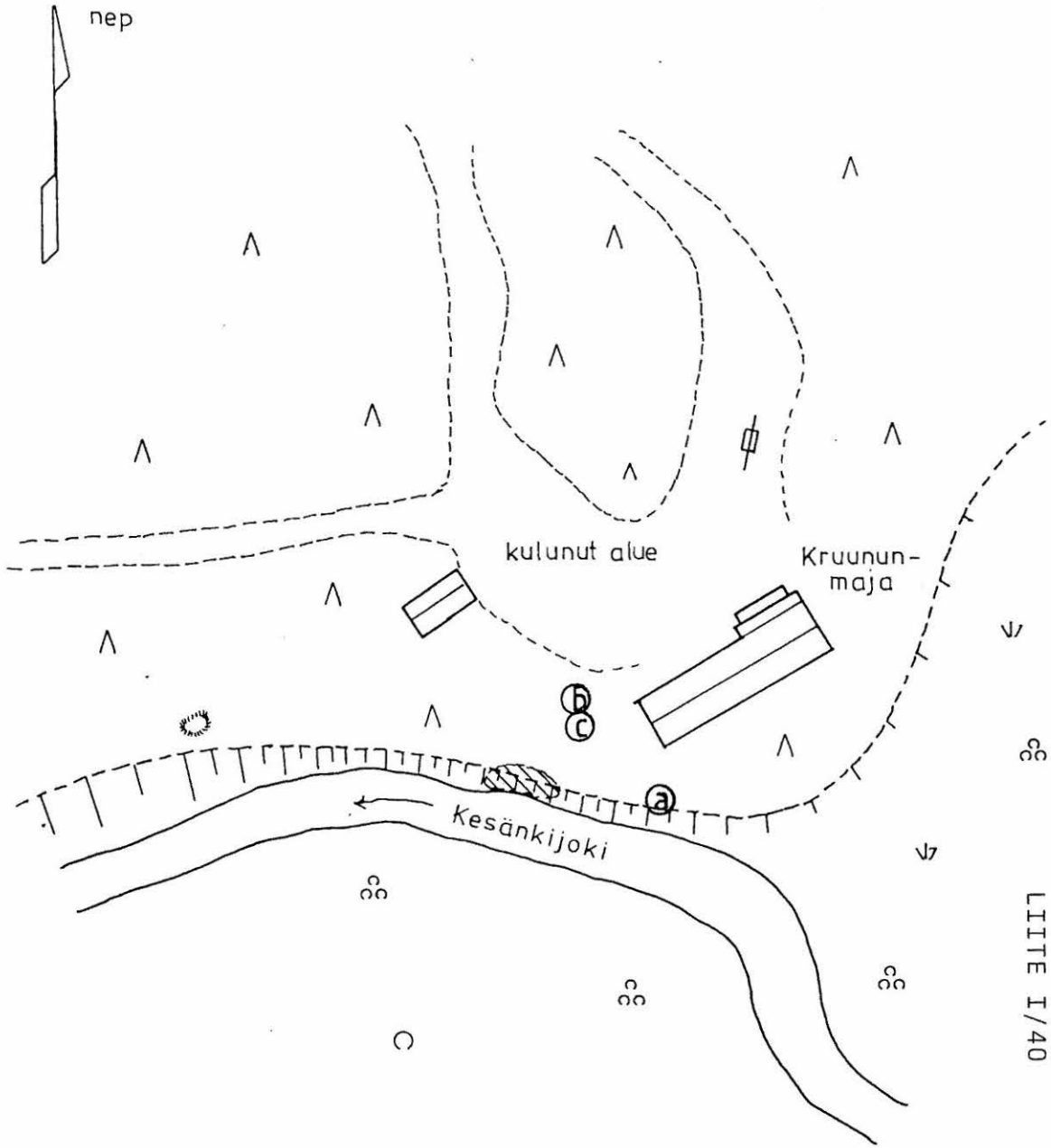

LIITE I/40

KOLARI 41 Äkäslompolo, Kesänkijärvi W, Kesänkijoki N

Pyyntikuoppia/esihistoriallinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallisia
Lukumäärä: Pyyntikuoppia 4 kpl

Tarkastaja: Hannu Kotivuori — Tarkastusaika: 1988
Pirjo Hamari — 1994
Hilkka Oksala — 26.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
a) x= 7501 92 y= 508 85 z= 220
b) x= 7501 88 y= 508 95 z= 220
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.5 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 300 x 50 m (SE-NW)

Hoito ja kunto

A4 B1 C1,2,6 D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata (?)
Omistaja: Metsähallitus — Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 — Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989: 28.
Kotivuori - Torvinen 1993: 90.
Hamari, Pirjo 1994: KOLARI 41 KESÄNKIJOKI Kivilatomuksen ja pyyntikuoppien tarkastus. Museovirasto, Ark. os., top. arkisto. Helsinki.

Aiemmat löydöt: KM 25315 kvartsiesine, KM 28566 kvartsi-iskoksia 3 kpl sekä havainnot kiinteistä rakenteista.

Tarkastuslöydöt: Aiemmat havainnot kiinteistä jäänteistä tunnistettiin.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 3 sekä karttaluonnos liite I/41

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kotivuoren (1989) ja Hamarin (1994) havainnot kirjattiin seuraavasti:
a) Alueella sijaitseva vanha poroaidan pätkä oli edelleenkin paikoillaan, tosin romahtaneena, lahonneena ja voimakkaasti maatuneena. Tämän tuntumassa havaittiin rinnakkain kaksi pyyntikuoppaa/asumuspainannetta (?) (halkaisijat/syvyydet n. 3/0.4 m ja 3.5/0.5 m) n. 5 m:n etäisyydellä toisistaan. Näiden reunojen tuntumassa esiintyi palaneita kiviä. Kolmas pyyntikuoppa oli edellisistä n. 25 m N tien (W-E) N-puolella (halkaisija n. 3 m, syvyys n. 0.5 m). Tästä n. 15 m NW vielä v. 1988 ollut liesikiveys todettiin tuhoutuneeksi jatkuvan tienhoidon seurauksena. Kvartseja alueelta ei löytynyt v. 1998. N. 200 m alueelta a) SE havaittiin
b) pyyntikuoppa, pyöreänsoikea, n. 7 x 7 x 0.5 m, sisäosa n. 3.3 x 3 m (SE-NW), valli n. 1.5 x 0.02-0.13 m. Kohde tulkittiin lähinnä juuri pyyntikuopaksi, koska ympäröivissä maapaljastumissa ei tavattu lika- tai kulttuurimaata. Kuopalta oli lisäksi näkyvyys neljän 1-1.5 m korkean ikivanhan kelokannon muodostamaan rivistöön (WSW-ENE) kohti suota (S). Ainakin kaksi kannoista oli katkaistu kirveellä tuoden mieleen vanhan johdeaidan tukipaalut (?). Aivan jängän laidassa olleessa kannossa oli myös veistetty (?) aukko, mikä toisaalta viittaa uuttu- tai palvoskannon jäänteeseen.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
a) Harvakseen mäntyä kasvavaa, lähes paljaaksi kulunutta jäkäläkangasta.
b) Sammal, jäkälä, variksenmarja, puolukka, NE-reunalla kuusentaimi, muuten reunoilla oli kuusi (6 kpl) mäntyä, paksuuksiltaan 15-25 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
a) "Suomaastoon rajautuvan hienohiekkaisen männikkökankaan muodostamalla tasanteella, noin 600 m Kesänkijärvestä länteen..." "Alue sijottuu Kesänkijoesta noin 200 m pohjoiseen olevalle Nilivaaran alimmalle rinteelle." (Kotivuori 1989: 28). "...etelässä sitä rajoittaa suoalue." (Hamari 1994).
b) Laakea saarekemainen, välittömästi kosteikkojen ympäröimä havupuuvaltainen hiekkaselänne, kooltaan n. 25 x 20 m (NW-SE). "...aivan suon reunassa." (Kotivuori 1989: 28).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
a) "Kankaalla risteilee retkeilijöiden polkuja ja koneuria. Retkeilyreitit itään alkavat juuri objektialueelta ja löytöhavaintojen tuntumassa on iso opastetaulu reittiviitteineen." (Kotivuori 1989: 28). "Alueen läpi kulkee Äkäslompolosta tuleva hiekkatie, joka jatkaa Kesänkijärvelle

sekä juuri kohteen kohdalta Nilivaaralle nouseva metsäautotie/moottorikelkkapolku (ks. yleiskarttaluonnos)." (Hamari 1994).
b) Rantatie (WNW-ESE) sijaitsee kohteesta n. 7 m NNE; huvilalle (n. 48 m W) johtavaan tiehen (NE-SW) on painanteesta n. 5 m WNW; Kesänkijärven tienristeykseen on n. 70 m NW; tontin rajapyykkiin n. 3 m N; seuraavaksi lähin huvila sijaitsee n. 100 m E. Hamarin piirros (1994) b:n osalta todettiin virheelliseksi; ao. paikalta ei v. 1998 löytynyt kuoppaa, sillä b sijaitsee huomattavasti kaakompana (n. 200 m).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja. Alueen maapohja on pääosin hienoa hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Maakunta-arkeologi Hannu Kotivuoren löytö v. 1988 inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kuopat hyvin säilyneitä, muilta osin voimakasta ihmisen aiheuttamaa eroosiota ympäristössä, mikä vaatii kohteille hoitotoimia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kaikki vielä rikkoutumattomat kohteita ympäröivät maa-alat, jotka rajautuvat uhkaavan läheltä nykyisiin ihmisten kuluttamiin reitistöihin.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ks. edellä; alue on erittäin altis ihmisten aiheuttamalle maankäyttöeroosiolle.

Lähilöytöjä: KOLARI 219 Kesänkijärvi W, Kesänkijoki NE: tervahauta, tuvanpohja ja esihistoriallisia liedenpohjia täältä 100 - 200 m E; KOLARI 40 Äkäslompolo, Kruununmaja: esihistoriallinen asuinpaikka ja pyyntikuoppa täältä n. 740 m W; KOLARI 221 Äkäslompolo, Nilivaara W: uuttukelo ja liedenpohjia täältä n. 1440 m NW; KOLARI 220 Äkäslompolo, Yllästunturi N, Röhkömukanmaa: kahden uuttukelon löytöpaikat täältä n. 1460 m SW.

KOLARI 41 KESÄNKIJOKI

Pirjo Hamari 1994

Yleiskarttaluonnos 1:1000
Piirt. Pirjo Hamari
Korj. Hilkka Oksala 1998-99

0 50 m

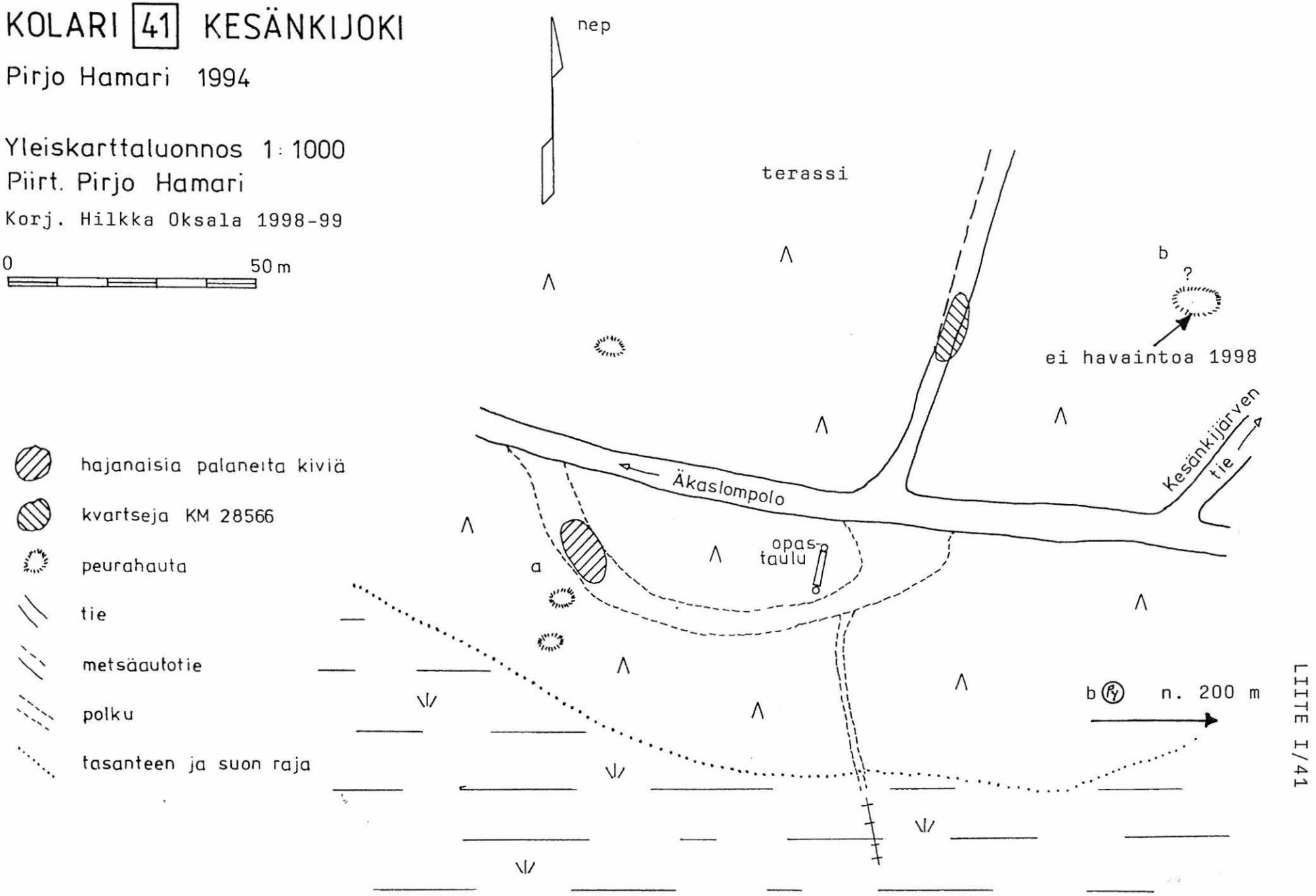

LIITE I/41

KOLARI 42 a) Saarijärvi, Saari E

Kalmisto (?)

Luokka: I
Ajoitus: Metallikautinen/varhaishistoriallinen (?)
Lukumäärä: Liedensija ja kaksi hauta- tai pyyntikuoppaa
Tarkastaja:Hilkka Oksala Tarkastusaika: 1.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 09 JUUSTOVAARA (1977)
x= 7454 21-31 y= 521 44-60 z= 192.5-195
Pinta-ala: n. 200 x 40 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 34.6 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1,4 B1 C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus (?)
Puhelin: 016-532 945
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot: Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto, Helsinki/ilmoitus aluemetsänhoitaja Juha Lind 1989:
"Kolarin Sieppijärven kylästä n. 22 km E olevan Saarijärven isommasa harjumaisessa ja hiekkaperäisessä saaressa on lukuisia pitkänomaisia n. 2 x 0,5 m:n kokoisia vajoamia rivissä - ilmeisiä hautavajoamia."
Koivunen 1991: 155.

Aiemmat löydöt: Havainnot kiinteistä maavajoamista.

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 42 b sekä liite II/42
Muut liitteet: LIITE B/5: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:ot 41,42

Tarkastuksen aihe: Tiedonannon pohjalta tunnetun kohteen tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto,

ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Liedensija, osittain resentti; rykelmä palaneita kiviä pyöreässä asetelmassa, halk. n. 1 m.
N. 92 m A:sta E on
B) hauta-/pyyntikuoppa (?), pitkänsoikeahko, 3,5 x 3,5 x 0,45 m (NE-SW), sisäosa suorakaide 1,8 x 1-0,5 m, valli n. 1 x 0,03 m.
N. 61 m B:stä SE on
C) pyyntikuoppa (?), pyöreä, halk. n. 6 m, syvyys n. 0,9 m. Valli n. 1,4 x 0,05 m, vallilla muutamia harmaajäkäläisiä kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puuttuu: eroosioaltis pinta.
B) Sammal, puolukka, mustikka, variksenmarja, karike ja oksat.
C) Jäkälä, puolukka, mustikka, karike, valleilla neljä nuorta mäntyä, paksuudet 2,5-13 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Saari muodostaa n. 200 x 30 m laajan kumparemaisen moreeniselänteen. Harvaa, nuorehkoa männikköä.
A) Saaren (NW-SE) NW-pääty, kaltevahko pinta, joka laskee veden rajaan, lähinnä n. 2 m SW.
B) Saaren (WNW-ESE) keskiosassa.
C) Saaren ESE-pää, SW-reuna, josta on n. 2 m rantaveteen (SW).

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Ei näy tähän.
B) Kaksi mökkiä vastarannalla suuntiin E ja NE.
C) Ks. edellä; saaren E-päädyn kärjessä oli myös palaneiden kivien esiintymä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
A) Keskellä soraa ja tuoretta hiiltä.
B) Kerrokset huuhtoutuneet pääosin, kaksoispodsolia ei saanut reunoilta esiin, koska kaira osui aina kiviin. Pohjalla vahva humus (n. 10 cm) ja voimakas huuhtoutumiskerros (n. 10 cm).
C) Kerrostumissa suhteellisen voimakas huuhtoutuneisuus - kaksoispodsolia ei saatu esiin kivien vuoksi.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Aluemetsänhoitajan havainto ja virallinen ilmoitus.

Laajuuden arviointiperuste: Alue muodostaa luonnostaan veden rajaaman selkeän topografisen kokonaisuuden.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; hyvin säilynyt esteettinen luonnon- ja kulttuurimaisema.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi - rantaviivalla.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kohde merkitty aarnialueeksi (Kartta GT 14/1984).

Lähilöytöjä: KOLARI 135 Hinttajärvi E, Hinttarova W, Hinttaojan suu: liedenpohja ja poroaidasten jäänteitä täältä n. 2400 m SE. KOLARI 42 b) Saarijärvi, Saari W: painannealue n. 40 m A):sta WNW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Tiedonannon (J. Lind 1989) mukaan kyseessä on mahdollinen hautasaari, jossa on ihmisruumiin kokoisia painanteita. Jaakko Ruokojärvi (puhelu marraskuun lopulla 1997) arveli saaren painanteita nimenomaan kesähautojen jäänteiksi. Varmaa paikallista perimä- tai muistitietoa painanteiden luonteesta kuitenkaan ei tavoitettu.

KOLARI 42 b) Saarijärvi, Saari W

Kalmisto (?)/ pyyntikuoppia (?)

Luokka: I
Ajoitus: Esi- tai varhaishistoria
Lukumäärä: 2 pyyntikuoppaa
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 1.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 09 JUUSTOVAARA (1977)
x= 7454 35 y= 521 34 z= 192.5
Pinta-ala: N. 90 x 39 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 36.6 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1? B1 C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus Puhelin: 016-532 945
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot: Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto: Aluemetsänhoitaja Juha Lindin (1989) tiedonanto koski ainoastaan Saarijärven suurempaa saarta (kohde 42 a).

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä painannerakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 42 b
Muut liitteet: LIITE B/5: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 42

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Pyyntikuoppa (?), pitkänsoikea, n. 5 x 3,5 x 0,6 m (S-N), valli n. 1 x 0,05 m, sisäosa n. 2,5 x 1,3 m.
Kuopasta n. 3 m S on n. 1,3 m korkealta kolottu petäjä, kolo n. 8 x 7 cm (halk. x syv.), kolottu kirveellä tai puukolla; puun paksuus n. 0,45 m.
N. 54 m A:sta E on

B) pyyntikuoppa (?), soikea, n. 6 x 5 x 0,4 m (E-W), valli n. 1,4 x 0,05 m. Sisäosa n. 2,3 x 1,3 m, pohja pitkänomainen - pohjalla on myöhemmin kaivettu kuoppa, halkaisijaltaan n. 0,3 m (lapionpiston kokoinen). Kuopan vieressä oli voimakkaasti palaneita kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, mustikka, variksenmarja, suopursu.
B) Sammal, reunoilla jäkälä, puolukka, suopursu.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Pieni saari (n. 80 x 30 m (E-W)), sorapohjainen, mäntyvaltainen puolukkakangas.
B) Saaren E-pääty, jossa ainakin kolme suurta mäntyä, paksuudet 0,4-0,5 m.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Ei suoraa näkyvyyttä.
B) Ei havaintoyhteyttä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Näytteissä huuhtoutumiskerros, pohjalla paksu humus - kaira törmäsi alempana kiviin.
B) Kairanäytteissä huuhtoutumiskerros esiintyi joka kohdassa, pohjalla oli erittäin paksu humus, n. 15 cm - lieneekö jäänne mahdollisista puisista ihmisarkuista?

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Saaren 42 a inventointitarkastuksen yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Topografiset rajat saaren ympärillä.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; maisemallisesti arvokas kokonaisuus.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko saari 42 a):n ohella, joka merkitty luonnonhoitometsäksi.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät; vaatii veneen, ja itse järvelle johtaa vain kivinen metsäautotie.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: GT-kartasta 14 (1984) ei ilmene, kuuluuko myös saari b) luonnonhoitometsään.

Lähilöytöjä: KOLARI 42 a) Saarijärvi, Saari E: hauta- tai pyyntikuoppakohde sijaitsee täältä n. 40 m ESE; KOLARI 135 Hinttajärvi E, Hinttarova W, Hinttaojan suu: liesi sekä porokaarteen jäänteitä täältä n. 2600 m SE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Saarten NW-puoleisilla, samansuuntaisilla harjanteilla palaneita kiviä, niiden keskittymiä sekä kolottuja karsikko(?)puita.

Ote peruskartasta 2642 09 JUUSTOVAARA

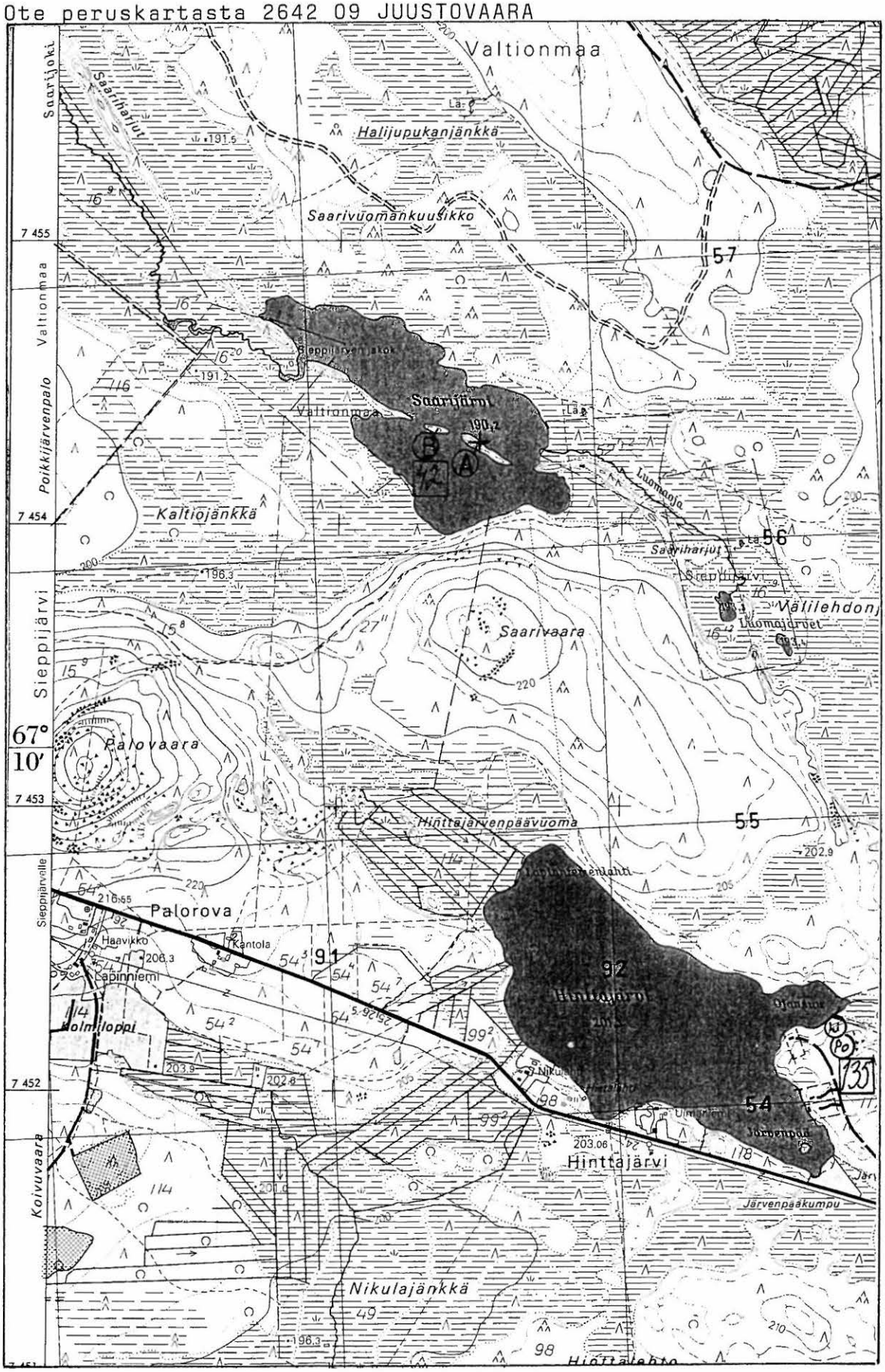

Kohteet KOLARI 42 ja 135.

KOLARI 43 Lompolo-ojan suu N

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Tulenpidon jälkiä ja iskoslöytöalue
Tarkastaja: Markku Torvinen **Tarkastusaika:** 29.6.1988
Hilkka Oksala 9.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 07 LOMPOLOVAARA (1990)
x= 7465 78 **y=** 488 28 **z=** 145
Pinta-ala: n. 80 x 2 m (SSW-NNE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 5.8 km Kolarin kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A4 B4 osin C3 ehkä D E1 F1? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 14:17
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Torvinen, Markku 1988: KOLARI 43 (Lompolo-ojan suu N). Kivikautisen asuinpaikan (?) tarkastus 29.6.1988. Museovirasto, Arkeologian osasto 430/5.12.1996, top. arkisto, Helsinki.
Kotivuori - Torvinen 1993: 90.

Aiemmat löydöt: KM 24602: 1-2 kvartsikaapimen katkelma ja -iskos.

Tarkastuslöydöt: KM kvartsi-iskos tai -terä; havainto parista palaneesta kivestä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 43
Muut liitteet: LIITE B/11: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 97

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnetun kohteen nykytilanteen tarkistus inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet,

Ote peruskartasta 2642 09 JUUSTOVAARA

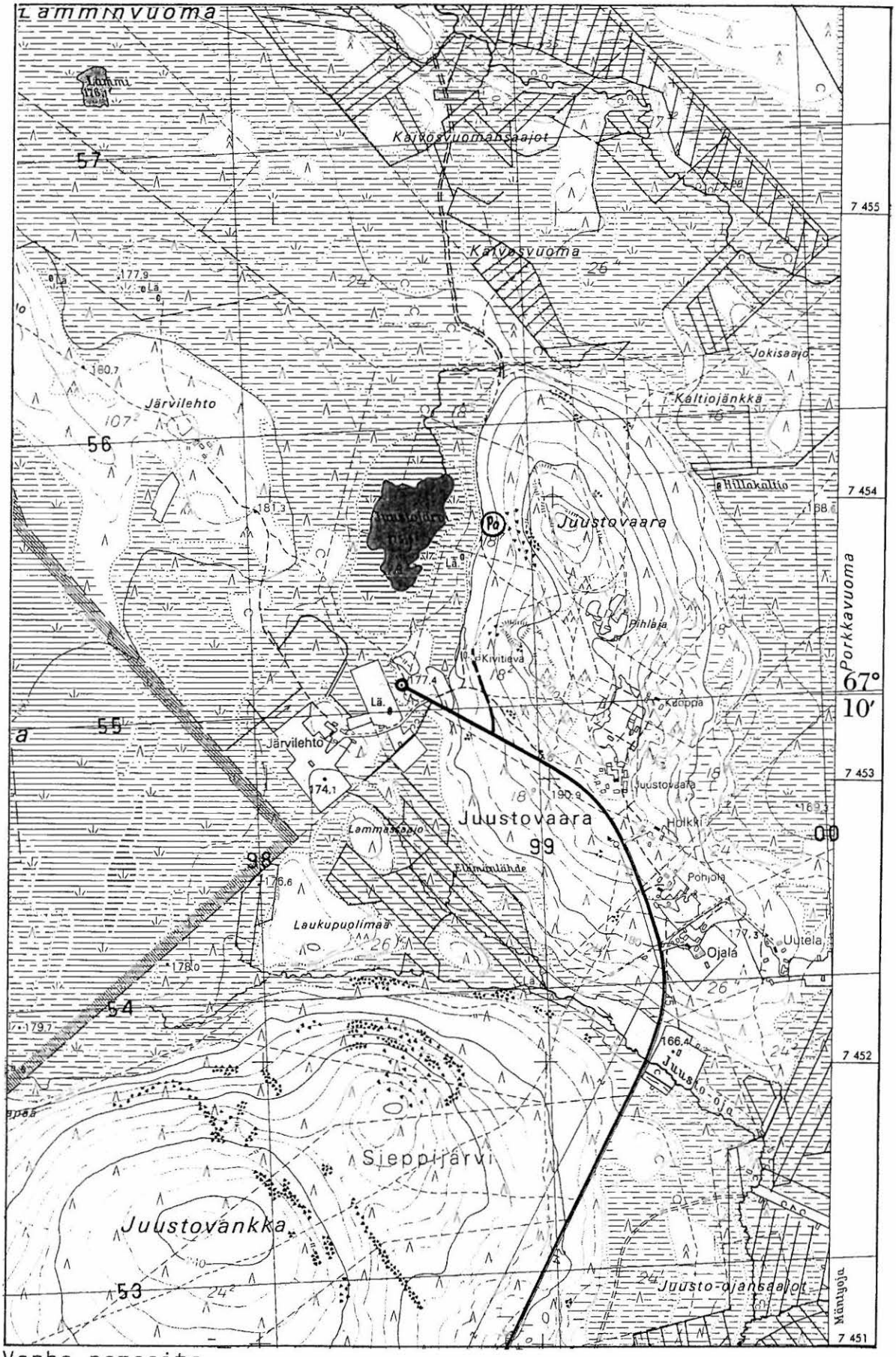

Vanha poroaita.

aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen asuinpaikka: Ennestään tunnetusta kohteesta poimittiin yksi kvartsi-iskos metsäautouran pinnasta. Muita havaintoja n. 80 x 2 m laajan alueen (SSW-NNE) sisällä oli kaksi voimakkaasti palanutta kiveä (koot n. 7 cm) sekä juurakoissa huuhtoutumiskerroksen alla punaiseksi palanutta hiekkaa ja hiiltä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
V. 1988 auki olleet metsäaurausurat pääosin tiukasti pohjakasvillisuuden (jäkälä, sammal, kanerva, puolukka, koivun- ja männyntaimet) peittämiä, vain paikoin avoimia läiskiä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Laajan muokatun kangastasanteen reuna-alue, joka päättyy n. 15 m löytöpaikalta jyrkähkösti kohti jokea (WNW) laskevaan törmään, jossa alkuperäistä mäntykangasta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Havaintoalueen SSW-pääty sijaitsee n. 70 m sillasta NNW, mökkitiestä (E-W) n. 25 m NE, maantien (SW-NE) SW-puolella sijaitsevan metsäauraus- ja avohakkuutaimiston W-reunassa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Havaintoja hiekkapohjaisessa pintamaassa sekä kaatuneiden juurakoiden alla, jossa esiintyi huuhtoutumiskerroksen alla punaiseksi palanutta hienoa hiekkaa ja hiiltä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Torvisen (1988) tarkastuslöytö; vuoden 1997 havainnot tehtiin inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; uuden maankäytön yhteydessä ennestään avaamaton maan pinta ansaitsee ainakin koekuopitustutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Ennestään auraamaton metsäkerros törmällä.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset; paikka helposti tunnistettavissa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Taimikon harvennusta?

Lähilöytöjä: KOLARI 146 Lompolovaara NE, Lompolo: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 470 m W; rakennuksen pohja täältä n. 100 m

W; KOLARI 141 Lompolonniva, Lompolonsaari SE: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 400 m NE.

Ote peruskartasta 2713 07 LOMPOLOVAARA

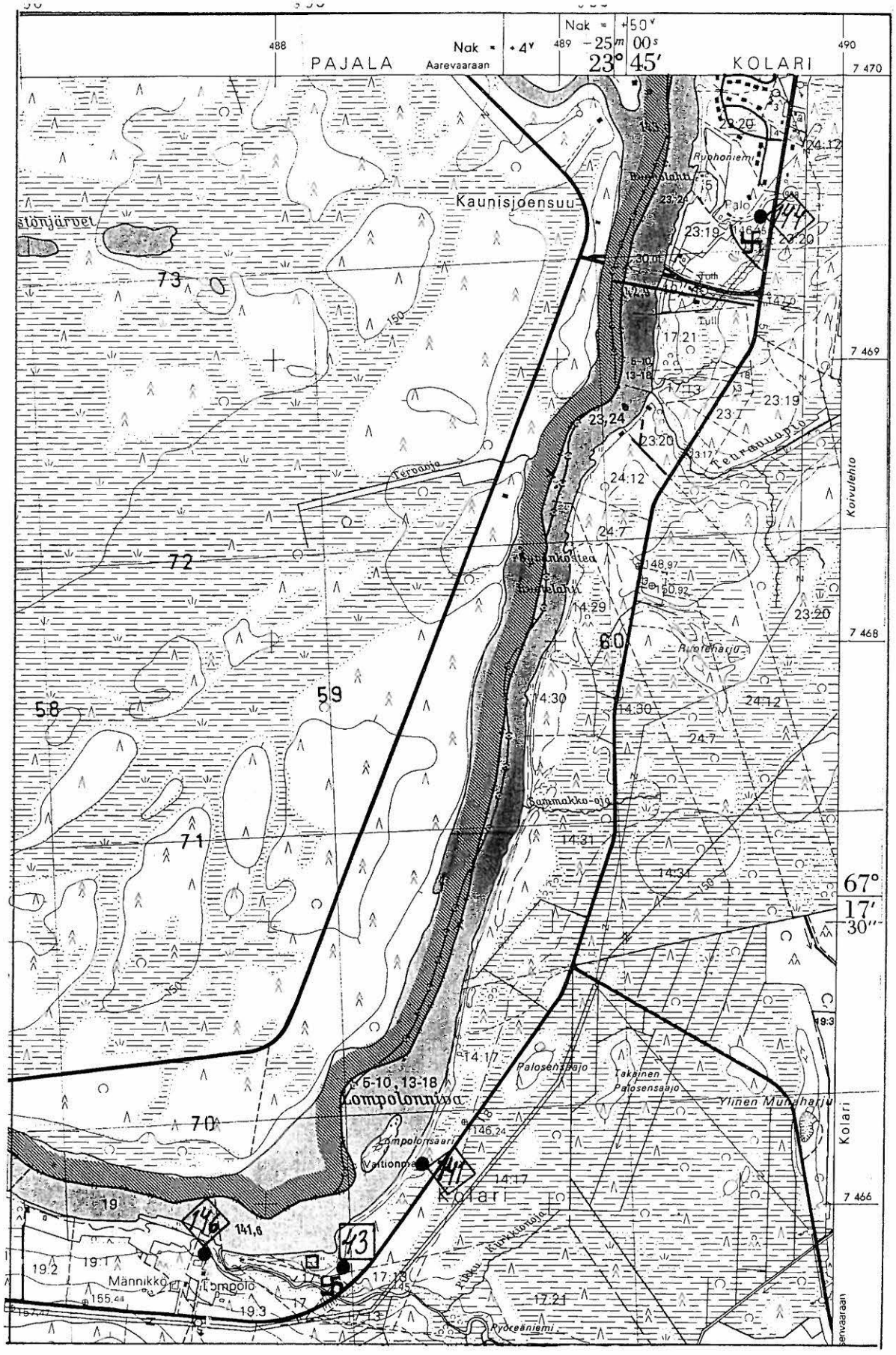

Kohteet KOLARI 43, 141, 144 ja 146 sekä kaksi Lapin sodan tukikohtaa ja rakennuksen jäänne.

KOLARI 44 Sieppijärvi, Saarikoskenojan suu (?)

Tasataltan löytöpaikka (?)

Luokka: III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Tasataltan löytöpaikka, palaneita kiviä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 8.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 11 ÄIJÄVAARA (?) (1989)
x= 7449 43 **y=** 499 28 **z=** 145-147.5
Pinta-ala: Havaintoalueen halk. n. 60 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 2.2 km Sieppijärven kirkosta S.

Hoito ja kunto

A? B C D E1 F G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Aiemmat löydöt: KM 18767 tasataltta

Tarkastuslöydöt: Havaintoja palaneista kivistä sekä esineitä muistuttavista luonnonkivistä (?).

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I-II/kohde 44.

Tarkastuksen aihe: Aiemman löytöpaikan etsintä ja tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Tasataltan löytöpaikka (?). Aiempien löytötietojen puutteellisuuden vuoksi tarkastuksen kohteeksi valittiin todennäköisimmäksi oletettu löytöpaikka annettujen koordinaattien sisällä. Tietojen perusteella löytöpaikka on kuitenkin yhtä hyvin voinut sijaita esim. Sieppukosken N-puolisella suolla nyt tarkastetusta paikasta n. 300 m NE, tai myös Kattilavuomassa täältä n. 2.3 km S.
Tarkastetulle alueelle kaivetun johdon/kaapelin urasta löytyi muutamia kiviesineitä muistuttavia kappaleita, mutta erittäin

epätyypillisistä raaka-aineista, kuten graniitista. Soratien E-puolella havaittiin joitakin palaneita kiviä. Miljöö voisi kuitenkin olla suhteellisen miellyttävä asuinpaikka mm. puron vuoksi.

Muinaisjäännöksen (?) pintakasvillisuus:
Sammalta, apilaa, metsätähtiä, nokkosia, runsaasti metsäkortetta, heinää, horsmaa, saniaisia, oravanmarjaa, siankärsämöä, viinimarjaa, pajua.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kokonaiskuvaltaan epätyypillistä maastoa kivikautisen asutuksen todennäköisyyden kannalta puron (Saarikoskenojan; NW-SE) suun ja joessa (NE-SW) olevan kosken yhtymäkohdassa: koivu- ja kuusivaltainen, kosteahkopohjainen, puistomaisen vaikutelman antava ja puron halkaisema korpilehto, joka loivasti laskee kohti jokea (E).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Havaintoaluetta rajaa valtatie (SSE-NNW) ja silta E:ssä, soratie W:ssä sekä asuintalo pihapiireineen SW:ssä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja tie- ja kaivantourissa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tasataltan tarkkaa löytöaikaa ja -tapaa ei tunneta, mutta se oli toimitettu suosta löytyneenä Kansallismuseoon keväällä 1972.

Laajuuden arviointiperuste: Niukat kulttuuriset havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: III johtuen löytötietojen epätarkuudesta ja tarkastushavaintojen epävarmuudesta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Tarkastettu lehtomainen alue ansaitsee rauhoituksen luonnonkohteena.

Havaintomahdollisuudet: Tarkastettu kohde helposti löydettävissä, mutta taltan tosiasiallinen löytöpaikka on edelleen epävarma.

Opas: Elina Koivuniemi

Lähilöytöjä: KOLARI 2 Sieppijärvi, Pääkkölä: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 2150 m NNE; KOLARI 13 Sieppijärvi, Tapiola: haudanjäänteitä (?) täältä n. 2700 m N.

Jatkotoimenpiteitä: Mikäli mahdollista, olisi pyrittävä vielä saamaan yhteys silloiseen Sieppijärven kansakoulun opettajaan Veikko Piiroiseen, joka löydön oli toimittanut Helsinkiin.

Ote peruskartasta 2624 11 ÄIJÄVAARA

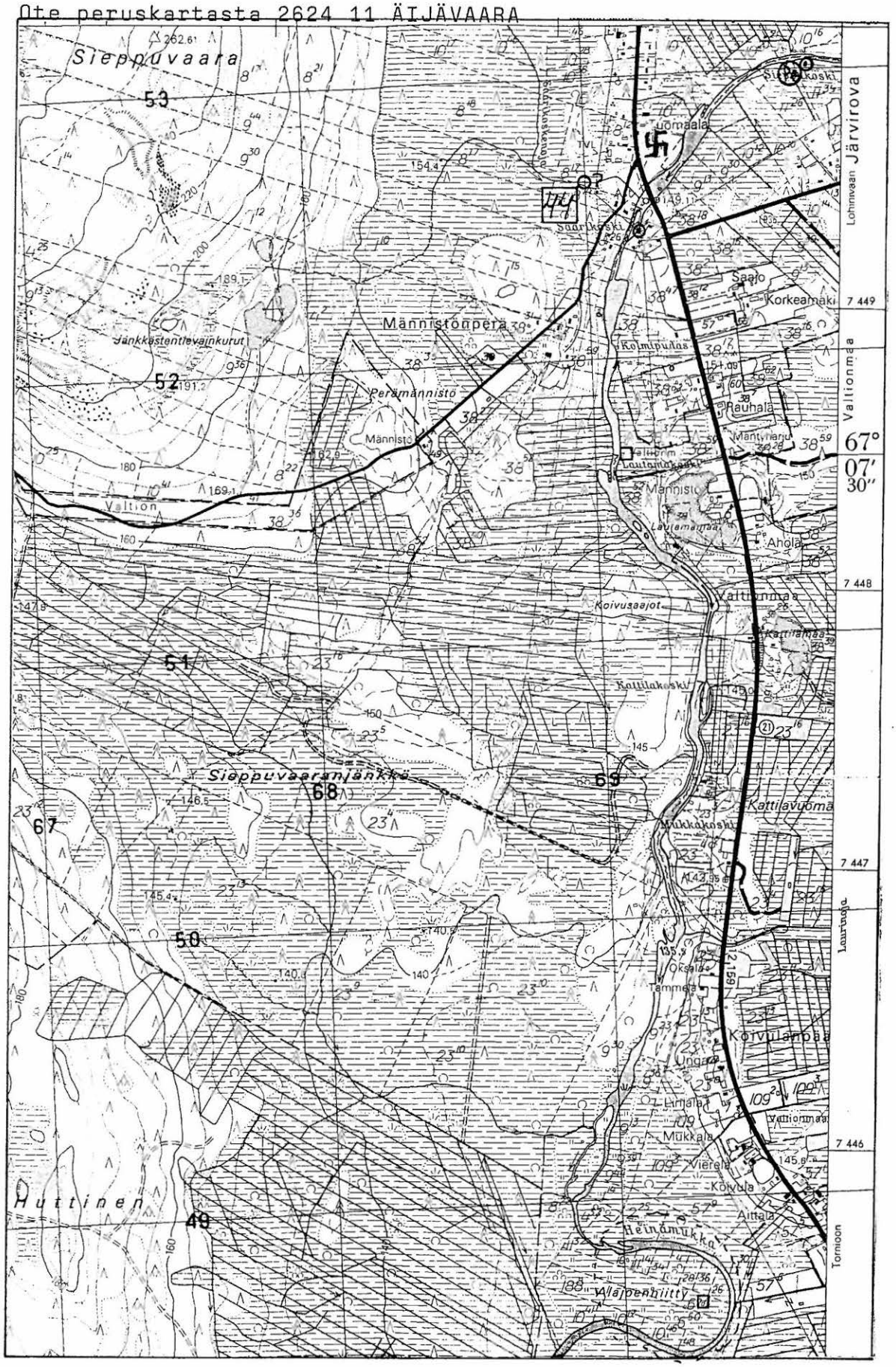

Kohde KOLARI 44 sekä Isovihan pakopaikka (Heinämukka), rakennusjäänne, kaksi myllynpaikkaa, pato ja Lapin sodan saksalaishauta.

KOLARI 45 Nälännönvainio

"Lappalaismuistoja"

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen aika
Lukumäärä: Yksi rakennuksen pohja, useita kellarikuoppia ja viljelysröykkiöitä
Tarkastaja: Markku Korteniemi **Tarkastusaika:** 1985

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 04 AALISTUNTURI (1989)
x= 7434 33 **y=** 513 53 **z=** 200
(Koordinaatit virheelliset aiemmissa dokumenteissa.)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 21.8 km Sieppijärven kirkosta SE ja n. 42 km Kolarin kirkosta SE.
Pinta-ala: Kuvatun asuinkumpareen halkaisija n. 300 m.

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Paulaharju 1962: 74: "Aitolappalainen oli Kaaresuvannosta tullut Ungan Pietikin, joka eli viime vuosisadan loppupuoliskolla Kolarissa poromiehenä. -- Ukko teki jo pikku pirtinkin Näläntöjärvelle, mutta asusteli silti kuitenkin porojensa matkassa metsäkodassa. --"
Korteniemi, Markku 1986: Kertomus Pellon pitäjän muinaisjäänteiden inventoinnista 1984. Museovirasto, esihist. tsto, top. arkisto. Helsinki. (Pello 2642 04/3).
Korteniemi 1987: 64: Nälännönvainioon liittyy tietoja myöhäisestä lappalaisasutuksesta: Enontekiöltä lähteneen Ungan Pietin tiedetään kotakuntineen asuneen Nälännönvainiossa hirsipirtissäkin ja kokeilleen jopa viljanviljelystä.
Kotivuori - Torvinen 1993: 90.

Aiemmat löydöt: Havainnot yllämainituista kiinteistä rakenteista; rakennuksen jäänne painettu peruskartalle.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 45

Tarkastuksen aihe: Kohteessa ei käyty v. 1997 johtuen paikan syrjäisyydestä inventoinnin ajankäyttötalouteen nähden.

Ote peruskartasta 2624 11 ÄIJÄVAARA

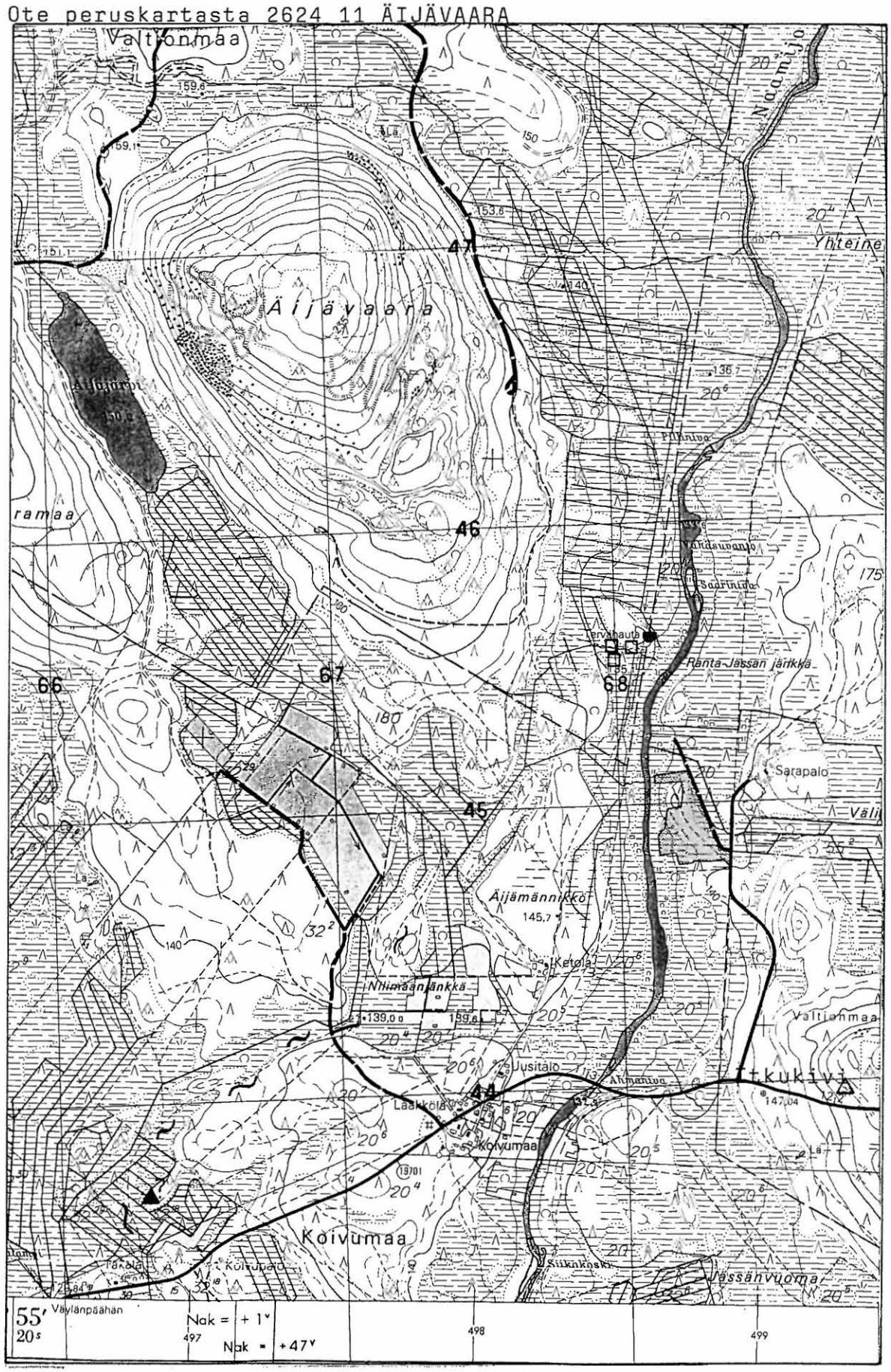

Vanaha postitie Jarhoinen - Sieppijärvi, kodansija (?), palvoskivi, asumusjäänneryhmä ja tervahauta.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
"Lappalaisasuinpaikka", jossa erottuu rakennuksen pohja, kellarikuoppia ja viljelysröykkiöitä (Kotivuori - Torvinen 1993: 90).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Männikkökangasta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Vaaran ja järven välisessä maastossa ojitetun suoalueen ympäröimällä kankaalla.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotie (WNW-ESE; Aitamännikkö - Laukkujärvi) täältä n. 1200 m S.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kohde on ollut tunnettu perimä- ja muistitiedossa (ks. yllä), joka on julkaistu jo 1920-luvulla; kohde on dokumentoitu Pellon inventoinnin yhteydessä v. 1985.

Laajuuden arviointiperuste: Topografinen kokonaisuus.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; aiempi luokitus.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä mainittu ala.

Opas: Juha Lind, Länsi-Lapin hoitoalue, puh. 016-512 021.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ympäristö ojitettu; kohde on Metsähallituksen tiedossa.

Lähilöytöjä: Rakennuksen pohja täältä n. 2300 m SE; KOLARI 76 Laukkujärvi SE, Laukkukangas N: esihistoriallisia asutushavaintoja täältä n. 5000 m ESE; Iso-Näläntö: kvartsiesiintymä täältä n. 1700 m (?) NW; KOLARI 77 ja 78 Näläntöjärvi: esihistoriallisia asutusjäänteitä täältä 2500 - 2900 m NW.

Lisätietoja: On mahdollista, että sekä Näläntöjärven (KOLARI 77, 78 jne.) että Nälännönvainion jäänteet ovat Ungan Pietin jäämistöä. Ungan Pieti tuli (nykyisen) Orajärven paliskunnan alueelle kolmen poikansa kanssa pororengeiksi Ruotsin Kaaresuvannosta. Pieti ja poikansa Antti pyysivät myös karhuja.

Antti oli kertojan isoisä, jonka kanssa kertojan veli Leo kulki paljon metsällä. Kertojalla on vanha sukukiisa vuodelta 1764. Pietin ja Antin pyyntiretkistä on kirjoittanut Ludv. Munsterhjelm teoksessaan "Eräretkiä Hämeestä Petsamoon" (Otava, Keuruu 1987).
Kertoja: Heikki Unga, n. 50 v., 27.11.1997.

Myös Näläntölammen eteläpuolella perimätiedon mukaan on n. 100 vuotta sitten asunut erakko, joka on muokannut ympäröivää maaperää.
Kertoja: Timo Kalevi Kyrö, eläkel., Sieppijärvi 2.3.1998.

KOLARI 46 Mannajärvi NW, Mannala

Kivikirveen löytöpaikka/kivikautinen asuinpaikka/lapinkenttä

Luokka: II
Ajoitus: kivikausi/historiallinen aika
Lukumäärä: kivikaudentyyppisiä löytökeskittymiä n. 4 kpl; lapinkenttä 1 kpl; kalakenttä 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 14.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989/90)
x= 7487 26 **y=** 485 18 - 485 82 **z=** 159 - 170
Pinta-ala: 600 x 100 m (WNW-ESE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Kolarin kirkosta n. 16.5 km NNW.

Hoito ja kunto

A4 B C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 31:1
Omistaja: Kauko Laurilan perikunta/Pasi Heikkilä, Saarenpudas

Aiemmat tiedot:

Museovirasto, Arkeologian osasto, top. arkisto/Kolari 46.
Vahtola 1991: 258:
1500-luvun puolivälin kalastusluetteloiden mukaan Mannajärvellä oli kalastusoikeus sekä Suonttavaaran saamelaisilla että Armassaaren talonpojilla.
Paulaharju 1962: 191:
"Oli papeilla oikein omituisena kalavetenään Muonionjoen eteläpuolella Mannajärvi, johon muut eivät saaneet mennä pyydystämään.[3] [3]Mannajärvi on sitten vielä, ainakin L.L. Laestadiuksen aikana, ollut Kaaressuvannon pappien yksinoikeutettuna kalavetenä."

Aiemmat löydöt: KM 19626 poikkikirves

Tarkastuslöydöt: KM kiviveitsiä, alkeellinen kirves, kvartsiittikaavin ja -iskos, kvartsi-iskos, palanutta luuta 1 kpl, (muotoiltuja palaneen kiven katkelmia).

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 46; ote kartasta 1:10 000 liite II/46.

Ote peruskartasta 2642 04 AALISTUNTURI

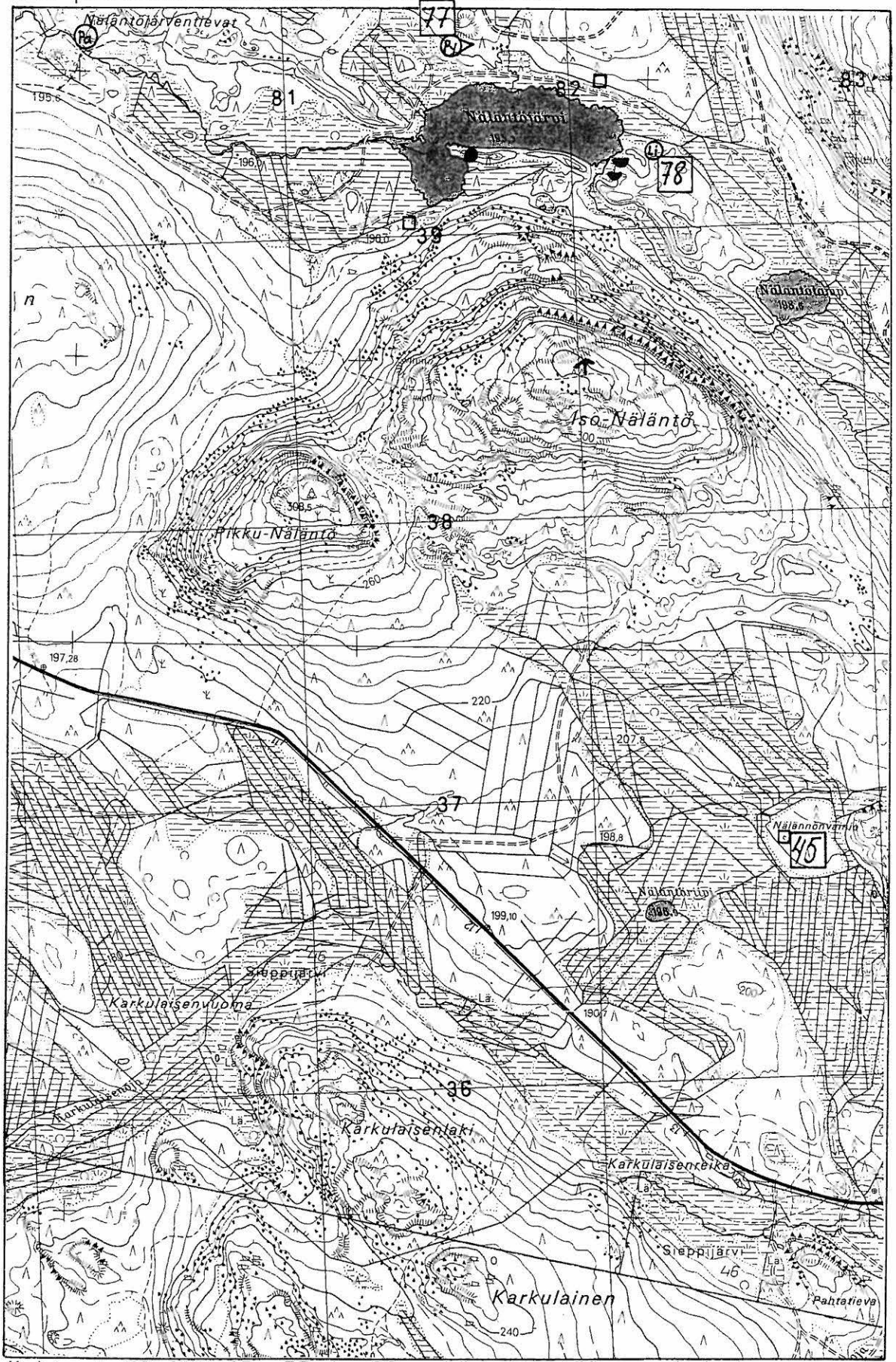

Kohteet KOLARI 45, 77 ja 78 sekä padonjäänne, kaksi rakennusjäännekohdetta, kaksi tervahautaa, kivikautisia asutushavaintoja ja kvartsilouhos.

Muut liitteet: LIITE B/11, 12: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:ot 98, 108

Tarkastuksen aihe: Aiemmin löytyneen alkeellisen kirveen löytöpaikan tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kivikirveen löytöpaikka. Paikan omistaneen Kauko Laurilan mukaan kirves löytyi v. 1974 perustetun rakennuksen alta. Ilmeisesti kyseessä on pihapiirin keskellä sijaitseva mökki, jossa on betonisokkeli. Mökki on mahdollisesti rakennettu vanhemman talonperustan päälle, josta on nähtävissä merkkejä talon ulkosyrjää kiertävässä vallissa.
A):sta 5-25 m ESE olevalta
B) avoimelta perunapellolta pintapoimittiin kiviveitsen jäänne ja kvartsi-iskos n. 10 x 20 m laajalta alueelta (W-E). Pellossa esiintyi myös muutamia palaneen kiven katkelmia.
A):sta noin kolme metriä E oli
C) rakennuksen/tulisijan (?) perusta, koostuen n. 10 puolikaareen/suorakaiteeksi (?) ladotusta kehäkivestä, kooltaan 0.03-1 m. Rakenteen näkyvä koko oli n. 2 x 2 x 0.2 m (kork.). Keskellä oli rautaromua, ja itäsivua peitti lahoava puukehikko, joka yhtyi
D) hyvin vanhakantaiseen hirsitupaan, josta katto oli romahtanut. Jäänne C) on mahdollisesti peräisin paikan lapinkenttäajalta, ja jäänne D) ehkä K. Laurilan isoisän, ns. Manna-äijän ajalta 1800-luvun jälkipuolelta.
A):sta n. 80 m NE, alueen A)-D) N-puolella havaittiin erittäin runsas
E) kivikautinen kerrostuma, pituudeltaan n. 600 m (W-E) koostuen erittäin monipuolisesta isketystä kivilajiaineistosta. Välittömästi turpeen alla oli palaneiden kivien ja punaiseksi palaneen maan muodostamia keskittymiä. Alueelta tallennettiin mm. kvartsiittiveitsi, -kaavin ja -iskos sekä palaneen luun katkelma. Assi Heikkilä toi lisäksi elokuussa 1999 paikalta vihreäkivisen nuijamaisen esineen.
Välittömästi alueen E) W-puolella oli alue
F), josta pintapoimittiin kivikirves ja lattea kivivesineen jäänne sekä hioimen katkelma (?) halkaisijaltaan n. kolmen metrin alalta. Välittömästi löytöalueen F) S-puolella oli myös kaksi tervahautaa sekä näiden N-puolella niinikään kaksi tervahautaa. Jälkimmäisistä toinen oli tuhoutunut puoliksi tieojan leikkauksessa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A)-D): Heinää ja perunaa (B).
E): Maitohorsmaa, männikköä, puolukkaa, variksenmarjaa ja varpukasveja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A)-D): Kohti järvenrantaa (SW) viettävä avoin ja kova peltorinne.
E): Vaaran rinteen lakiosa/tasanne ja rinne, joka loivasti viettää kohti järveä (S) ja kohti puroa (W).
Alueen W-osa on vanhaa asuinkenttää ja E-osassa on mäntymetsää.
F): Välittömästi alueen halkaisevan puron (N-S) hiekkapohjaista W-rantaa, entistä kosteapohjaista mäntymetsää.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A)-D): Vanha avoin kenttä, jossa on 5-6 pientä rakennusta. Metsäautotie (W-E) halkaisee alueen N-osan.
E): Mainitun metsäautotien ojaprofiilit, erityisesti N-puolinen leikkaus, tuottivat ko. aineiston. Löytö n:o 3 oli poimittu S-puoliselta ojanpenkalta.
F): Löytöalue sijaitsi metsäautotien S-reunalla.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A): Kivikirves löytyi n. 30 cm syvästä, ilmeisesti peltomullasta, koska alueella oli tuolloin peltoa.
E): Palaneiden kivien ja punaiseksi palaneen maan muodostamat keskittymät sijaitsivat välittömästi turpeen alla karkeahkon soran ympäröiminä.
F): Löytöalueen sora, osittain hieno hiekka näytti kaivetun alueen halkaisevan metsäautotien ojista, max n. kahden metrin syvyydestä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
A) Alkeellinen kirves löytyi v. 1974 rakennuksen perustustyön yhteydessä.
B)-F) Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste:
Pintahavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II: maanpinnan alla vielä on todennäköisesti hyvinkin säilyneitä rakenteita, vaikka tienraivaus on tuhonnut osan alueesta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään yllä arvioitu alueen laajuus.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tien karkea kunnossapito saattaa tuhota rakenteita.
K. Laurilan perikunta näyttää purkaneen kohteessa D) sijainneen hirsirakennuksen jäänteen huhtikuun 1999 aikana. Perikunnalle tulisi välittömästi ilmoittaa alueen muinaismuistoluonteesta ja rauhoituksesta. Ko. hirsirakennus olisi pitänyt ehdottomasti rauhoittaa, sillä se edusti paikkakunnan vanhinta ja harvinaisella tavalla viime sodalta säästynyttä

rakennusperinnettä.

Lähilöytöjä: KOLARI 181 Mannajärvi E, Ruonaoja S: esiteollinen kalkkiuunikompleksi sijaitsee täältä n. 450 m WSW; KOLARI 184 Mannamännikkö E, Pissioja W: lappalaisten kesäpaikka on sijainnut täältä n. 1450 m ENE; KOLARI 185 Mannamännikkö NE, Pissilehto: kivikaudentyyppinen asuinvallipainanne/pyyntikuoppa (?) sijaitsee täältä n. 1400 m NE. Vanha kotapaikka on sijainnut täältä n. 1950 m NNE; vanha kalasatama on sijainnut täältä n. 1750 m ESE; Kolari 180 Mannajoki E: lappalaisten lypsykaarre on sijainnut täältä n. (?) 700 m SSW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kauko Laurilan (ns. Manna-Kauko, kuollut 72-vuotiaana ~~marras~~kuussa 1998) isoisä oli Isak Laurila, kuulu Manna-Äijä (s. 1841?), kotoisin Palojoensuusta. Hän osti Mannalan tilan tavattuaan Kolarin matkallaan tulevan vaimonsa. Ostettaessa paikalla oli ollut rakennus, jonka alkuperäisestä omistajasta ei ole tietoa. Manna-Äijä sekä hänen poikansa Isak (s. 1863) polttivat molemmat kalkkia. Nuorempi Isak Laurila oli Kaukon isä. Tuohon aikaan Mannajärveen oli kalastusoikeus myös Aareanivan asukkaalla. Paulaharjun edellä mainitsema pappien (Laestadiuksen) yksinomainen kalastusoikeus ei kattanut koko järveä Kauko Laurilan mukaan. Järvi on kalaisa, siksi sen E-päässä Alapäänojan suulla oli kalasatama ennen vanhaan; ojassa oli tuolloin mm. rautuja, sillä vesi on kaltiopohjaista. Eri kalastusosakkaat toivat saaliinsa ko. kalasatamaan.
Kertoja: Kauko Laurila, Äkäsjokisuu, lokakuussa 1997.
Jaakko Ruokojärvi (marraskuu 1997) kertoi Kauko Laurilan kuuluvan alunperin Baasin lapinsukuun. Nimi on suomennettu Laurilaksi aikanaan.
Kerääjä: Hilkka Oksala

Paulaharjun (1962/22:191) kertomus Mannajärvestä on epäselvä. Kolarin Mannajärvi sijaitsee Muonionjoen N-puolella. Tutkittujen karttojen mukaan Ruotsin puolella lähiseuduilla Muonionjoen S-puolella ei ole Mannajärvi-nimistä paikkaa. Lisäksi on kyseenalaista, kuinka Ruotsin papeilla vielä autonomian aikana olisi voinut olla kalastusoikeuksia Suomen puolella. Edelleen Laestadiuksen aikana Kolari oli jo itsenäistymässä omaksi seurakunnakseen (ks. Jaako 1994).

× 29.10.98

Ote peruskartasta 2713 09 ÄKÄSJOKISUU

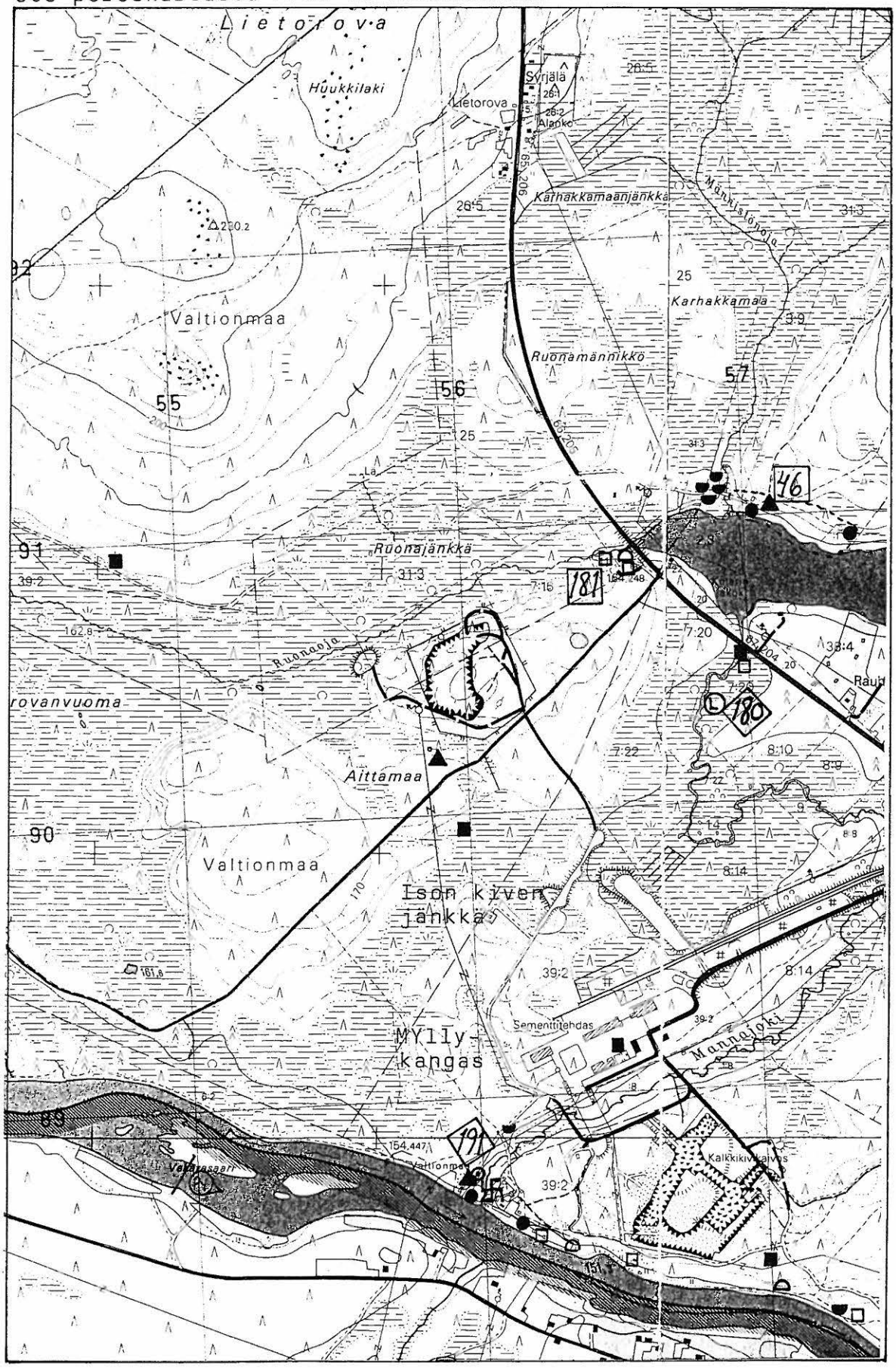

Kohteet KOLARI 46, 180, 181, 191 sekä lohipadon paikka, n. viisi rakennusjäännettä, kaksi kalkkiuunia, kuusi tervahautaa, tanssikukkulan, käräjäkivien, sillan jäänne, kodanpaikka ja pontikkatehdas.

KOLARI 47 Kolarinsaari N, Putaanniemi 1

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikautinen/metallikautinen (?)
Lukumäärä: Asuinvallipainanne/kodanpohja (?) (A) sekä vihreäkiven työstöpaikka (?) (B)
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** (16.8.1994) 13.6 1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11+08 KOLARI (1977)
x= 7478 22 **y=** 488 48 **z=** 152.5
Pinta-ala: n. 80 x 60 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 7.2 km Kolarin kirkosta NNW.

Hoito ja kunto

A4? B C D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 7:16
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM tuuran kärkikatkelma (?), kiviesineiden teelmiä, pilstottuja raaka-ainekappaleita yht. 6 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 47
Muut liitteet: LIITE B/11: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 99

Tarkastuksen aihe: Inventointi; aiempien havaintojen tarkennus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Asuinvallipainanne/kodanpohja, pyöreä, halk. 15,5 m, valli epämääräinen: 1 x 0,3 m, keskellä kaksi nokeentunutta liesikiveä (20 x 40 cm), kivien NE-puolella sammaleen alla tuntuu kiveys, halk. n. 0.5 m, koostuu pienistä kivistä.
A:sta n. 50 m S olleen tuulenkaadon alla havaittiin
B) palaneita kiviä/vihreäkiviraaka-aineen ja teelmien/katkelmien keskittymä. Kivet kooltaan 5-15 cm. Esiintymä tulkittiin

mahdolliseksi vihreäkiviaineksen varastoksi ja työstöpisteeksi kivien muotojen ja kodansijan läheisyyden perusteella. Ainesta otettiin mukaan yhteensä 6 kpl. Iskentä näyttää edustaneen pilstontatekniikkaa, mukana myös osittain hiottuja katkelmia. Apuna kivien iskennässä on ehkä käytetty tulta, sillä useiden pinnoilla esiintyi palamisen jälkiä. Samaa kiviraaka-ainetta esiintyi muuallakin varsinaisen havaintopisteen lähiympäristössä; ainesta oli tullut esiin turpeiden alta mm. mökille raivatun tieuran alta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, kanerva, mustikka, suopursu, heinää, vallilla mäntyä harvakseltaan, rungoiltaan 3-30 cm.
B) Löytöpaikka männyn juurakko, pinnalla myös puolukkaa, mustikkaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Jokiterassin reunalle 10 m N; terasseittain polveilevan mustikkavaltaisen mäntykankaan alin terassi, suuren saaren N-pää.
B) Kohti jokea (50-100 m N) laskeutuvan rinteen alempi taitekohta, pääosin samaa terassitasannetta, jolla A:kin sijaitsee.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Hirsihuvila n. 80 m SW.
B) Mökkitie (SE-NW) n. 15 m S, hirsihuvila n. 50 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Havainto pintamaassa.
B) Hiekansekaista soraa kantojuurakossa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt inventoinnin yhteydessä 1994; varsinainen tarkastus suoritettu työprosessin alkuvaiheessa 1997.

Laajuuden arviointiperuste:
Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollinen maankäyttötilanne vaatii vähintään kohteen luonnetta täsmentävän koetutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Tontille johtavan tien E-puoli kokonaisuudessaan topografisen kokonaisuuden, ts. terassitasanteen osalta, n. 100 m E ja N.

Havaintomahdollisuudet: Kohde on helppo löytää sijainnin puolesta.

Mukana: Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä.
Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: Alueen

huvilanomistajan mahdolliset maanmuokkaustyöt saattavat aiheuttaa häiriöitä esiintymille.

Lähilöytöjä: KOLARI 182 Kolarinsaari N, Putaanniemi 1: asuinpaikkakuoppa/purnun (?) jäänne sijaitsee täältä n. 260 m ENE; KOLARI 153 Saarenpää, Putaanniemi NW: ryhmä kivikaudentyyppisiä asuinvallipainanteita/(pyyntikuoppia?) sijaitsee täältä n. 400 m SW; KOLARI 160 Saarenpudas, Putaanniemi: kivikauden ja historiallisen ajan asutusjäänteitä sijaitsee täältä n. 520 m ENE.

Jatkotoimenpiteitä: Havainnoista lienee syytä ilmoittaa huvilanomistajalle mahdollisimman pian.

Ote peruskartasta 2713 11+08 KOLARI

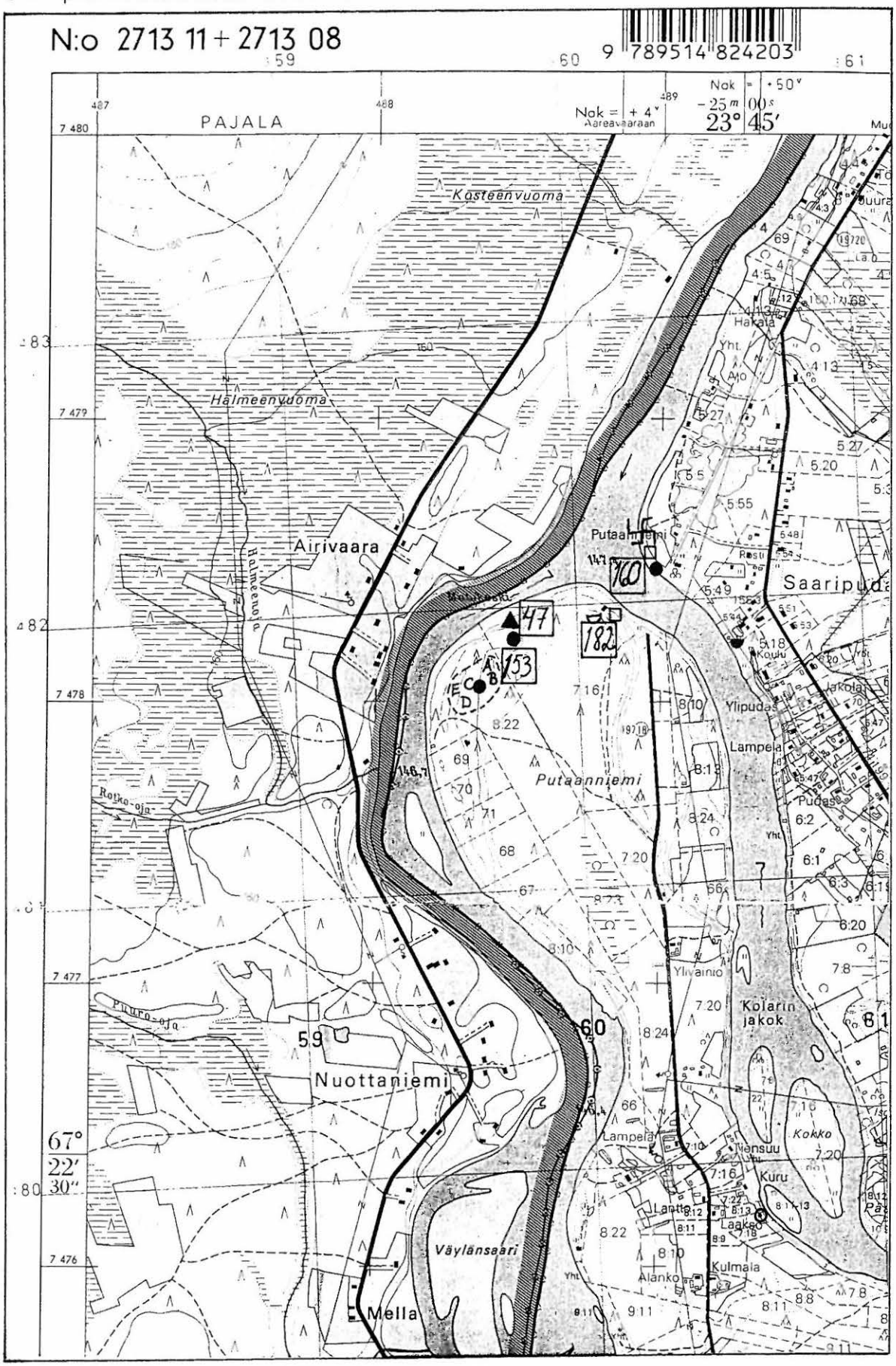

Kohteet KOLARI 47, 153, 160 ja 182 sekä tervahauta ja myllynpaikka

KOLARI 48 Äkäsjokisuu E

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kiviesineiden, liedensijojen ja keittokivien muodostamia keskittymiä/alueet A ja B.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 18.8.1994
17.6.1997
17.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 09 ÄKÄSJOENSUU (1990)
x= 7484 37 **y=** 487 54 **z=** 152.5
Pinta-ala: N. 70 x 40 m (n. 600 x 40 m) (NW-SE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 13 km Kolarin kirkosta NNW.

Hoito ja kunto

A4 B C4?,5,6? D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Kylän yhteismaata

Tarkastuslöydöt: KM kivilajiesineitä, -teelmiä ja -katkelmia, kvartsiesineitä ja -iskoksia.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 48; ote num. Kiint.-rajakartasta, liite II/48.
Muut liitteet: LIITE B712: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:ot 109-111

Tarkastuksen aihe: Pinta- ja maastohavainnointi inventoitaessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Alue A:
Löytökeskittymä, halk. n. 40 m, josta tallennettiin osin retusoituja kvartsiesineitä, -iskoksia, -ytimiä, -kaapimia ja hiotun liuske-esineen katkelma sekä kaksi muuta kivilajitaltan katkelmaa/teelmää. Alueella esiintyi myös palaneiden

liesikivien ja muotoiltujen keittokivien muodostamia keskittymiä ainakin 3 kpl.
N. 15 m alueelta A kohti E on
Alue B:
Löytökeskittymä, n. 40 x 50 m (W-E), jossa esiintyi runsaasti palaneita liesikiviä ja keittokiviä. Alueelta tallennettiin kvartsiesineitä ja -iskoksia sekä talttamaisia liuske- ja kivilajiesineitä, - teelmiä ja -katkelmia. Esineistöä oli näkyvissä myös rantaveden alla.
- Alueelta B n. 600 m E olevalla, 40-100 m leveällä kaistalla (WNW-ESE), jokisuulta entisen sahanomistajan asunnolle saakka mitatulla etäisyydellä tavattiin tasaisin välimatkoin esihistoriallistyyppisiä liesikivikehiä, mahdollisia asumuspainanteita kolmessa kohdassa, sekä kiviesineiden teelmien ja katkelmien muodostamia keskittymiä. Matkalla oli myös yksi tervahauta. Löytöpaikat merkittiin kartalle, mutta aika ei riittänyt havaintojen tarkempaan dokumentointiin.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Pitkälti paljasta, harvakseen heinää, rantakasvillisuutta, yläterassilla mustikka-/puolukka-/jäkäläpohjaista mäntymetsää, paikoin kuusikkoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Sivu- (N-S) ja pääjoen (W-E) koskena virtaavan yhtymäkohdan E-puoleisen törmän tasannetta ja S-reunaa, joka erityisesti NW-osastaan on luonnostaan sortumassa. Altista jokieroosiolle ja jäiden vuosittaiselle kulutukselle. Hyvä kalapaikka. Paikoitellen kivistä ja hiekkaista joen S-rantaa, joka NE:ssa kohoaa jyrkästikin ylemmäksi, metsäiseksi terassitasanteeksi (WNW-SE).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Sivujoen sillalle ja Kilpisjärven maantielle (E8) on paikalta n. 250 m NNW. Alueen A (W-puoli) erottaa alueesta B (E-puoli) rannassa olevaan venevalkamaan johtava pikkutie (N-S) paikoitustiloineen. Alue päättyy asfaltoituun veneenlaskupaikkaan. Törmän päällä on myös kaksi resenttiä kivettyä tulisijaa. Löytöalueen läpi kulkee NNE-SSW-suuntainen polku ylätasanteelta rantaan.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löytöjen keruu suoritettiin pintapoimintana; A:n ympärillä havaittiin hienoa, punaiseksi palanutta hiekkaa sekä kiven- ja hiekansekaista soraa. Alueen B) W-osassa, rikkoutuneen jokitörmän alla olevassa profiilissa havaittiin voimakas kerrostuma punaiseksi palanutta hiekkaista soraa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Löydöt sekä havainnot pintarakenteista.

Luokitusehdotus perusteluineen: II: kohde edustaa nykyaikaan saakka vakiintunutta jokikalastustraditiota aina mesoliittiselta kivikaudelta lähtien; maankäyttötilanteessa kohteen esihistorialliset kerrostumat olisi tutkittava tarkasti.

Ehdotus suoja-alueeksi: Mainittu 100 x 600 m laaja alue jokisuusta sahanomistajan talon tontille saakka (SE).

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Opas: Assi Heikkilä, Kalkkikangas; Anna-Kaisa Teurajärvi, Rovaniemi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kesällä 1997 Metsähallitus suunnitteli alueelle lohivenevalkamaa, mutta luopui suunnitelmasta kuultuaan paikan muinaismuistoluonteesta. Paikka on kuitenkin voimakkaalle kulutukselle altista lohiturismin johdosta. Äkäsjokisuun kyläyhdistyksen johtokunnan kokouksessa 25.1.1998 ilmeni, että Metsähallitus suunnitteli edelleen laavua, tulipaikkaa ja huoltorakennelmia ao. kohdalle, sillä sellaiset ovat osoittautuneet välttämättömiksi alueen hygienian hoidon kannalta. Metsähallitus oli pyytänyt kyläyhdistystä hoitamaan tulevia rakennelmia. Metsähallituksen suunnitelmat koskettanevat myös esihistoriallisia löytökohteita. Laavun, käymälöiden, roskisten ja tulipaikan rakentaminen saattavat merkitä muinaismuistojen peittämistä; suunniteltujen rakennusten kohdissa tulisi suorittaa koeluotoiset pelastuskaivaukset.

Lähilöytöjä: KOLARI 178 Äkäsjokisuu W: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 100 m W; KOLARI 190 Äkäsjokisuu, Vanha Annaniva: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee yllä kuvatusta alueesta A) n. 1200 m SE; alueesta A) n. 200 m N, sillan SE-puolella, on todennäköisesti toisen maailmansodanaikainen ampumapotero.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Osmo Kangas, 58 v., Saarenpudas, puh. 016-566 188 kertoi löytäneensä 10-vuotiaana, ts. vuonna 1949 kivikirveen tietyömiesten kaivamasta ojasta 200-300 m maantiestä (ESE-NW) joelle päin (kohti S), Muonionjoen rannan tuntumasta Äkäsjokisuun läheltä ja ilmeisesti vanhasta Annanivasta (NW-SE) n. 1 km jokea ylöspäin. Kartan mukaan kyseisellä paikalla on Päiväkumpu -niminen tila, jonka kohdalla jokeen laskee oja. Kyseiset tietyömiehet olivat olleet Valte Friman (s. 1932) ja hänen vanhempi edesmennyt veljensä. Miehet olivat löytäneet esineen ja asettaneet sen ruokatauon ajaksi ojan reunalle, josta O. Kangas oli poiminut sen sillä aikaa. Edesmennyt metsätyönjohtaja Matti Korkala oli ottanut esineen O. Kankaalta toimittaakseen sen Tornion Museoon. Inventoinnin yhteydessä asia tarkistettiin ja todettiin, että esine ei ole päätynyt Tornionlaakson Maakuntamuseoon.
Kertojat: Osmo Kangas syksyllä 1997, Valte Friman 10.7.1999.

Ote peruskartasta 2713 09 ÄKÄSJOKISUU

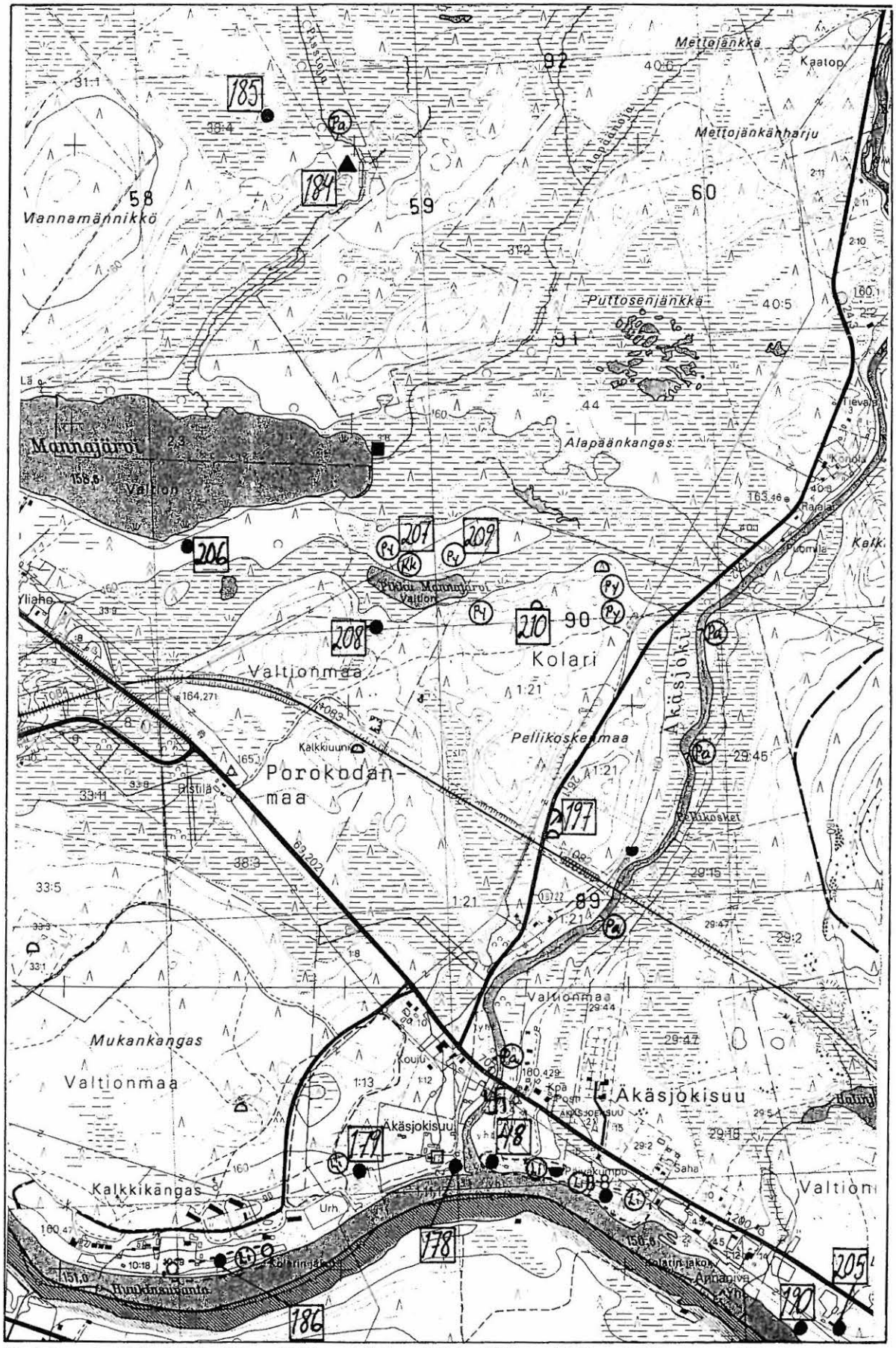

Kohteet KOLARI 48, 178, 179, 184-186, 190, 197 ja 205-210 sekä kaksitervahaudanpaikka, viisi patojäännettä, kolme pyyntikuoppaa, neljä kalkkilouhosta ja kalasataman paikka.

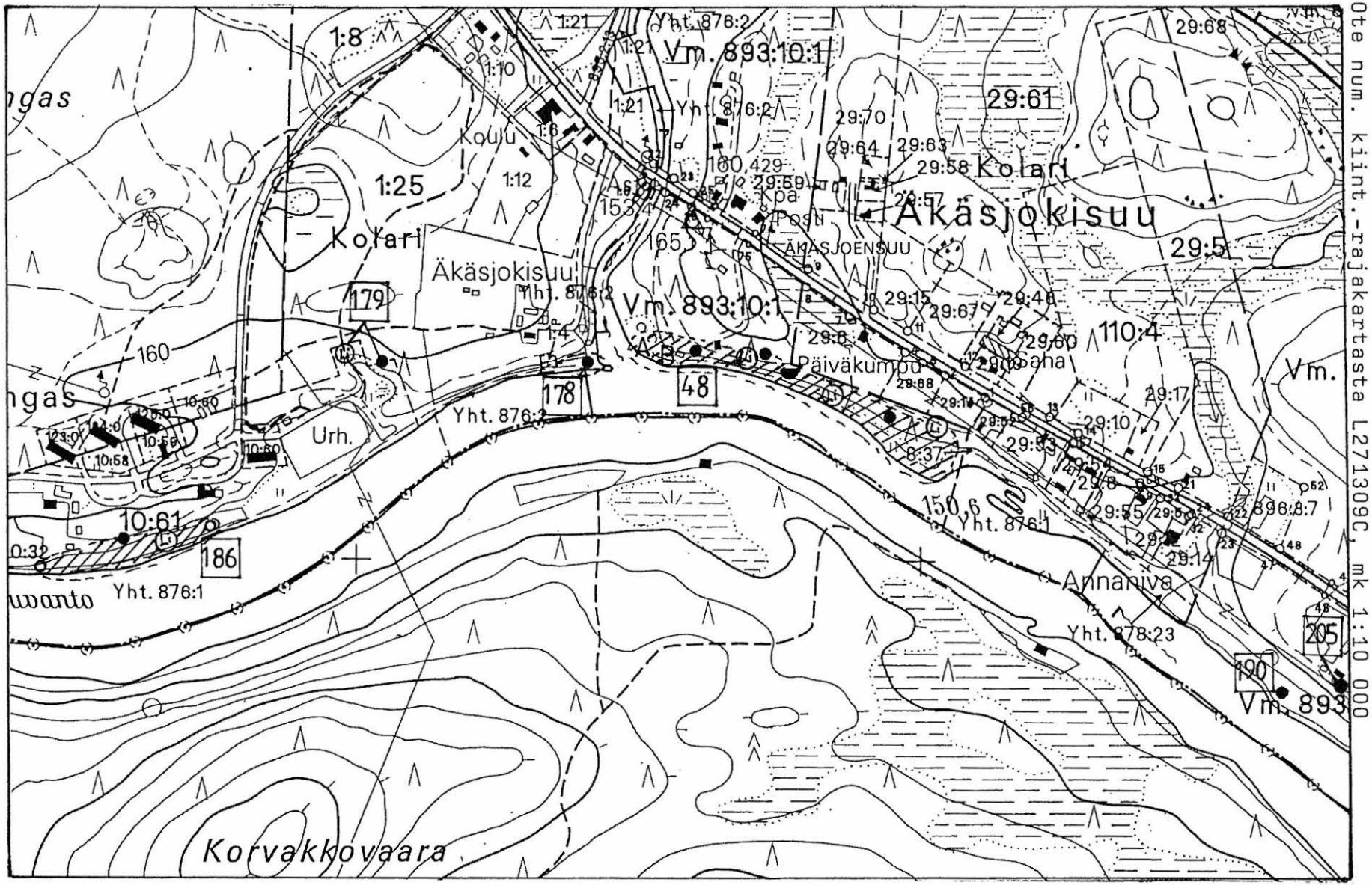

Ote num. kiint.-rajakartasta L2713096, mk 1:10 000

LIITE II/48

Kohteet KOLARI 48, 178, 179, 186, 190 JA 205.

KOLARI 49 Kurtakko, Järvenpää

Esihistoriallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi/esihistoriallinen ja historiallinen aika
Lukumäärä: N. 20 rakennetta: asuinvallipainanteita, asuinpaikkakuoppia, kiviesine- ja iskoslöytökeskittymiä, liedensijoja, pyyntikuoppia, tervahautoja.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 19.6.1997
Koekaivaus: Simo Vanhatalo 1.-6.9.1997. Ks. Museovirasto, Ark. os., top. arkisto, Helsinki; ao. dokumentit (nimellä KOLARI Kurtakko Uimaranta).

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7478 96 - 7479 60 **y=** 506 86 - 507 18 **z=** 174.1 - 180
Pinta-ala: n. 400 x 80 m (W-E) ja n. 500 x 150 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 18 km Kolarin kirkosta ENE.

Hoito ja kunto

A2 B C5,6 D E2?,5F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 8:10 Piirainen, Leila (kuollut)
8:11 Tunturilapin Matkat/Ohjelmat Oy
95900 KOLARI
8:25 Niiranen, Hulda M. 95930 ÄKÄSJOENSUU
Koivuniemi, Anja J. " "
" Aatos V. " "
" Jouko (kuollut)
" Aulis A. 95900 KOLARI
" Keijo T. " "
Auvinen, Mika A. " "
8:26 Leppänen, Hannu K. 95970 ÄKÄSLOMPOLO
" Raija M. " "
8:37 Leppänen, Riku, E. 95990 KURTAKKO
" Hannu K. 95970 ÄKÄSLOMPOLO
" Taisto A. PPA 2 Rimpelä
95900 KOLARI
" Vilho A. PPA 2 Rimpelä
95900 KOLARI
Kostet, Outi M. Föreningsg. 27
98132 KIRUNA
Leppänen, Teuvo S. ORIMATTILA

Tarkastuslöydöt: KM vihreäkiviesineen teelmä, kvartsiesineitä ja -iskoksia, kvartsiitti-iskoksia, asbestikeramiikan (?) pala, savukkeenvarsia, palanutta luuta. Tallentamattomia (historiallisen ajan?) puuesineitä ja palanutta kiveä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 49; ote num. Kiinteistörajakartasta liite II/49, yleiskartta (Vanhatalo - Vilhunen 1: 1000) liite III/49.
Muut liitteet: LIITE B/1, 2, 7, 14, 15: Kuvauspäiväkirja
Diat: OYA/KOi n:ot 10-14, 59, 60, 131, 132

Tarkastuksen aihe: Kurtakkolaisen Jonne Vanhan (70 v.) tiedonannon tarkistaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
1) Iskoskeskittymä n. 4 x 5 m laajalla alueella (SW-NE), pienikokoisia iskoksia, hyvälaatuista valkeaa kvartsia, sekä palaneita kiviä kooltaan 2 - 10 cm.
Keskittymästä 1) n. 1.5 m N oli
2) matala painanne, pyöreä, halk. 2.5 m, valli matala ja epämääräinen, sisähalk. 1.3 m, pintapoimintana paikalta tallennettiin kvartsiitti-iskos.
N. 68 m painanteelta 2) SE oli
3) painanne, matala, n. 15 cm syvä, halk. 1 m, ei vallia.
N. 19 m 3):sta N oli
4) pyyntikuoppa (?), soikea, 3 x 4 x 0.45 m (E-W), valli 0 - 15 x 40 cm, sisämitat 3 x 1.2 m. Tämän ympärillä 1 - 2 metrin etäisyydellä oli kolme muuta vastaavanlaista soikeaa kuopannetta, joiden syvyydet vaihtelivat 50 - 110 cm.
N. 36 m 4):sta NE oli
5) liesi, lappalaistyyppinen, soikeahko, 1 x 0.4 m (ESE-WNW), erottuu osittain tuhoutuneena kivikehänä, kivet 3 - 13 cm.
N. 1.5 m 5):sta ESE oli
6) liesi, lappalaistyyppinen, perusrakenteltaan samanlainen kuin 5), mutta tässä kivikehän S puoli tuhoutunut, kivet 3 - 13 cm, keskeltä avoin.
N. 13 m 6):sta E oli
7) painanne, soikea 5 x 4 x 0.5 m, valli 1.2 x 0 - 0.5 m, sisämitat 1 x 1.5 m.
N. 16 m 7):stä NNE oli
8) painanne/pyyntikuoppa (?), pyöreähkö, halk. 4 m, valli 1.1 x 0 - 0.7 m, sisähalk. 2.5 m. Samalla harjanteella on kolme muutakin vastaavanlaista kuoppaa.
Ao. harjanteen SW-NE-suuntaisella haaralla oli edelleen
9) kolme kuopannetta ja tervahauta. Kuopanteista laajimman ulkomitat olivat 6 x 6 x 0.8 m, sisämitat 4.2 x 3.1 m (WNW-ESE), valli heikohko.
N. 56 m 7):sta ENE oli
10) painanne, pyöreähkö.
N. 26 m 10):stä NE oli

11) painanne, pyöreähkö, 1 x 0.10 - 0.15 m.
N. 7 m 11):sta E oli
12) palaneiden luiden ja kuuden kvartsi-iskoksen muodostama keskittymä, laajuudeltaan n. 10 x 7 m. Tähän Vanhatalo näyttää kaivaneen koekuopan n:o 2.
N. 40 m 12):sta NE oli
13) tervahauta.
Tervahaudan 13) tienoilla havaintoalue muuttui tien (S-N) suuntaiseksi kankaaksi, jonka E-puolelta laskettiin
14) n. 14 matalaa kuopannetta ja painannetta, halkaisijoiltaan 2 - 20 m.
Kankaan halkaisevan tien W-puolelta laskettiin
15) n. viisi vastaavanlaista matalaa painannetta.
Mainitun tieuran (N-S) S-päässä, jyrkän mutkan S-puolella oli
16) kvartsi- ja liesilöytökeskittymä, halkaisijaltaan n. 15 m, koostuen useista pienikokoisista, pyöreähköistä umpeen kivetyistä liedenpohjista, palaneista kivistä sekä kvartsi-iskoksista ja etenkin kaapimista, joita P. Koivunen pintapoimimalla tallensi useita 19.9.1997 suorittamallaan tutustumiskäynnillä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
1) Puolukkaa, mustikkaa, juolukkaa, koivuntaimia, mäntyä, pajua, suopursua, variksenmarjaa.
3) Pintakasvillisuus kulunut pois.
4) Puolukka, sammal, variksenmarja, mäntyjä paks. n. 20 cm.
6) Pintakasvillisuus tuhoutunut.
7) Puolukka, jäkälä, variksenmarja, sammal, männyntaimi, heinää.
8)-9) Kuivaa jäkäläpohjaista mäntykangasta.
14)-15) Samaa kuin edellä kohdissa 8)-9).
16) Pintakasvillisuus kulunut pois.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
1) Järven rannalla, rantatörmällä, josta vesirajaan on n. 170 cm SE.
4) Rantaviivaan 15 m SE.
6) Sijaitsee välittömästi rantatöyrään E puolella, rantaviivaan n. 20 m WSW.
7) Rantaharjanteen päällä, rantaviivaan n. 7 m.
8) Kuvailtu kuoppa sijaitsee harjanteen (SSE-NNW; pituus n. 85 m) SSE-päässä. Kuopista viimeinen eli neljäs sijaitsee harjanteen NNW-päässä. Sama harjanne haarautuu edelleen suuntaan SW-NE, jossa on kolme kuoppaa ja tervahauta (9)).
12) Hiekkarantaa.
16) Loivien kumpareiden ympäröimä tasanne.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Huvila- ja uimaranta-aluetta:
1) Lounaisimman mökin grillikatoksen välittömässä ympäristössä, etäisyys päärakennuksen SW-nurkkaan 10 m. Pihapiirissä kolme ulkorakennusta, kaivo, laituri ja nuotiopaikka.
3) Mökki sijaitsee painanteesta n. 4 m NW.
4) Kumpare kahden mökin välisellä alueella.

5)-6) Mökki 3.5 m 6):stä SSW, ulkorakennus 6 m 5):sta W.
7) Lipputanko 3.20 m kuopasta SW.
14)-15) Mökkitie (N-S) halkaisee alueen.
16) Uimarannan pysäköintialue, josta lähimpään mökkiin n. 10 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Inventointilöydöt pintapoiminnalla tallennettuja ja kairaamalla arvioituja.
2) Pinnalla selvä podsoli, huuhtoutumiskerros sekä vahva hiilikerros.
3) Pinnalla karikekerros.
4) Fossiloituneissa valleissa ja seinämissä normaali podsolijärjestys, pohjilla voimakkaat humus- ja huuhtoutumiskerrokset, jotka viittaavat rakenteiden vuosisataiseen koskemattomuuteen.
5)-6) Kairauksessa esiintyi podsolin monikerrostuneisuutta sekä hiiltä.
7) Painanteen seinämissä sekoittumaton podsolimaannos.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Jonne Vanhan opastuksella kesäkuussa 1997 inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut pintahavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; aluetta ei tulisi rakentaa enempää.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään lakisääteinen minimi esitetyn alueen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Opas: Jonne Vanha, Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä, Pentti Koivunen.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kunnan kylämatkailuhanke on kiinnostunut kohteesta nähtävyytenä sekä mahdollisista opasteista. Uudisrakentaminen ei liene alueella muuten ajankohtaista.

Lähilöytöjä: KOLARI 201 Kurtakko, Palovaara: toisen maailmansodan rakennusjäänne täältä 1200 - 700 m NE; Kolari, Kurtakkojärvi E, Vanha: perimätietoa vanhasta lapinkentästä täältä n. 1800 m ESE; KOLARI 202 Kurtakkojärvi E, Vanha/Teuravuoma: telatiejäänteen N-pää sijaitsee täältä n. 1600 m ESE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Jonne Vanha on esitellyt kohteen prof. Kyösti Julkulle joskus 1970-luvulla.
Ohessa kommentteja S. Vanhatalon kaivaustulkinnoista:
Esihistoriallisen esinemateriaalin löytyminen alueelta viittaa vahvasti siihen, että myös alueen kuopat ja painanteet sekä muut

yleisesti Pohjoiskalotilta tunnettuun esihistorialliseen pyynti- ja asumiskulttuuriin, jossa erityyppisten kuopanteiden käyttö tunnetaan niin pyynti- kuin asumistarkoituksissakin. Siksi on lähdettävä mahdollisuudesta, että kuopanteiden alkuperä olisi esihistoriallinen. Myöhemmätkään rakenteiden - erityisesti kuoppien - käyttötavat eivät luonnollisestikaan ole poissuljettuja. Osaa alueen kuopista onkin selvästi lähiaikoina kaiveltu, ja niihin on kerätty karsintajätteitä. Kuoppien sijainti, useimpien perusmuoto ja podsolimaannokset kuitenkin edelleen viittaavat useimpien esihistorialliseen alkuperään. - Miiluhaudan polttoperinnettä ei tunneta Kurtakosta saakka: miilutus Kolarissa keskittyi Köngäsen ruukkia lähinnä sijainneisiin Väylän varren kyliin, kuten Lappeaan ja Väylänpäähän. Kuopanteet alueella 4) eivät rakenteellisesti ole paikallisia miiluhautoja, eivätkä niiden hiiliesiintymät vastaa miilujen hiilimääriä. Kurtakon seppien tiedetään käyttäneen tervanpolton yhteydessä syntyneitä hiiliä, joiden tarve oli vähäinen: yksi säkki riitti koko vuodeksi (kertoja Jonne Vanha 10.12.1999).

Vanhatalo tulkitsee tässä liesinä pidetyt kiveykset 5) ja 6) entisen "aidan ja sen portin" ympärillä olleiksi "kiveyskoristeiden" jäännöksiksi mainiten, että mökin sokkelia ympäröivät kivet olisivat samanlaisia. Asia käytiin tarkistamassa lokakuussa 1999, jolloin rakennusta ympäröivät lohkareet todettiin irrallisiksi ja selvästi resenteiksi. Sen sijaan kiveyksissä 5) ja 6) olevat kivet ovat muodoltaan pyöreitä ja tasakokoisia (5-10 cm) .sekä lievästi palaneita. Pohjoiskalotin kivikautisten asumusten pohjista on kaivauksissa todettu tämänkaltaisia kaksoisliedenpohjia mm. Varangin vuonolla sekä lähimmät Ruotsin Muodoslompolon Merasjärvellä (ks. mm. Schanche 1994; Algotsson 1994). Inventoinnin yhteydessä asia on tulkittu siten, että nykyinen asutustoiminta on maapohjan kulutuksen johdosta ilmeisesti paljastanut ikivanhan asumuksen pohjan. Muodoltaan kiveykset ovat samanlaisia kuin saamelaiskotien liedet. Alueella elää vahva metsäsaamelainen traditio, josta on historiallista perimätietoa aina varhaisimman talonpoikaisasutuksen ajalta Kurtakonniemestä järven E-osasta 1680-luvun lopulta lähtien (Jaako 1996: 14; Paulaharju 1962: 10-11; Teerijoki 1993: 18). Suikkien metsäsaamelaissuku on paimentanut poroja alueella ainakin vielä 1900-luvun alkupuolella (kertojat mm. Niilo Palomaa 1997, Jonne Vanha 1997-99, Jalmari Lompolojärvi 1998, Erkki Suikki 1999). Portti- ja aitarakennelmat huvilan edustalla eivät kuulu kylän vanhimpien asukkaiden eivätkä viereisen huvilan omistajan muistitiedon piiriin (Jonne Vanha 12.12.1999; Kauko Piirainen 28.7.2000).

Ote peruskartasta 2731 02 KURTAKKO

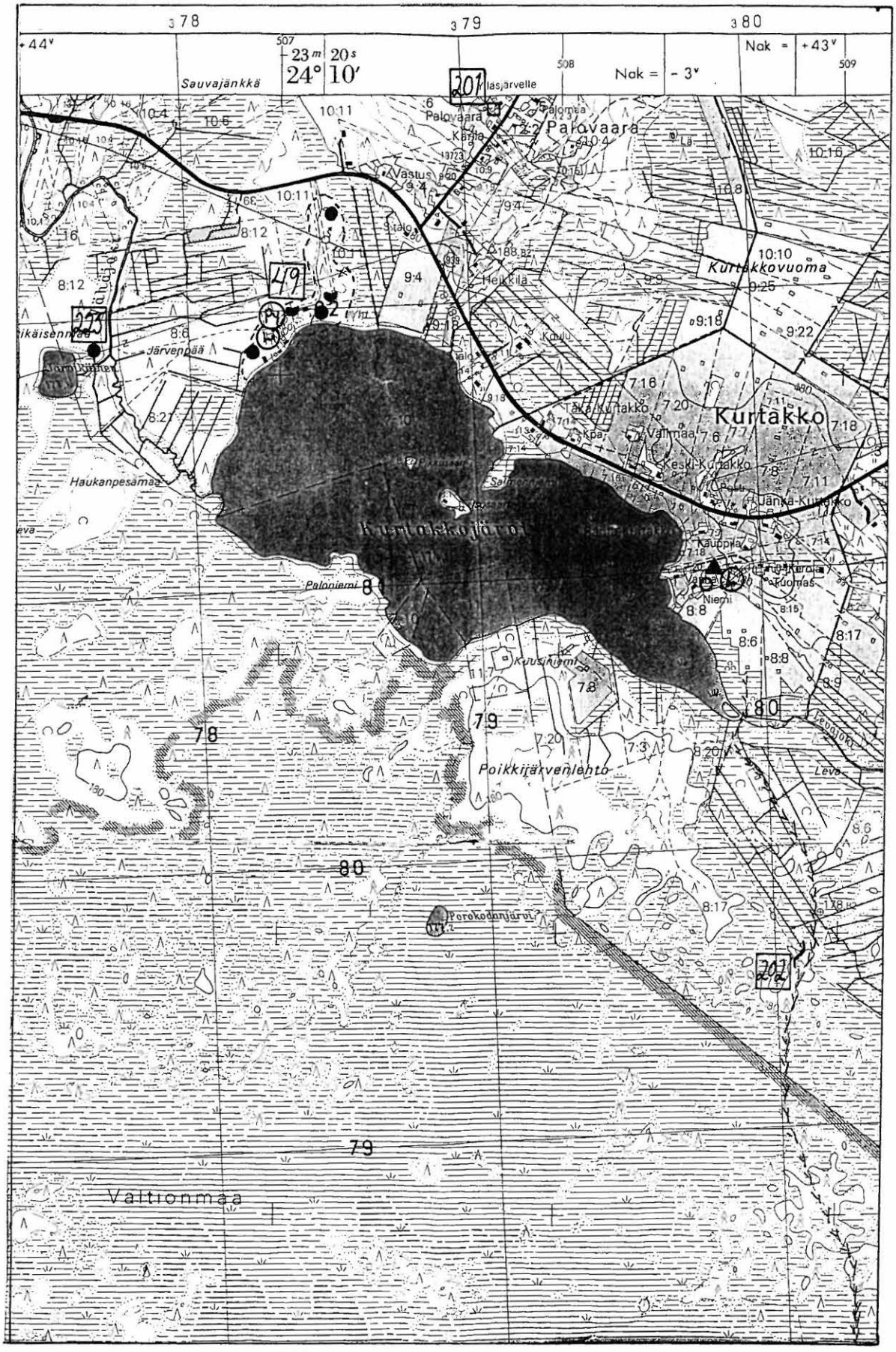

Kohteet KOLARI 49, 201, 202 ja 225 sekä perimätietokohde kota- ja lypsykentästä ja esinelöydöstä.

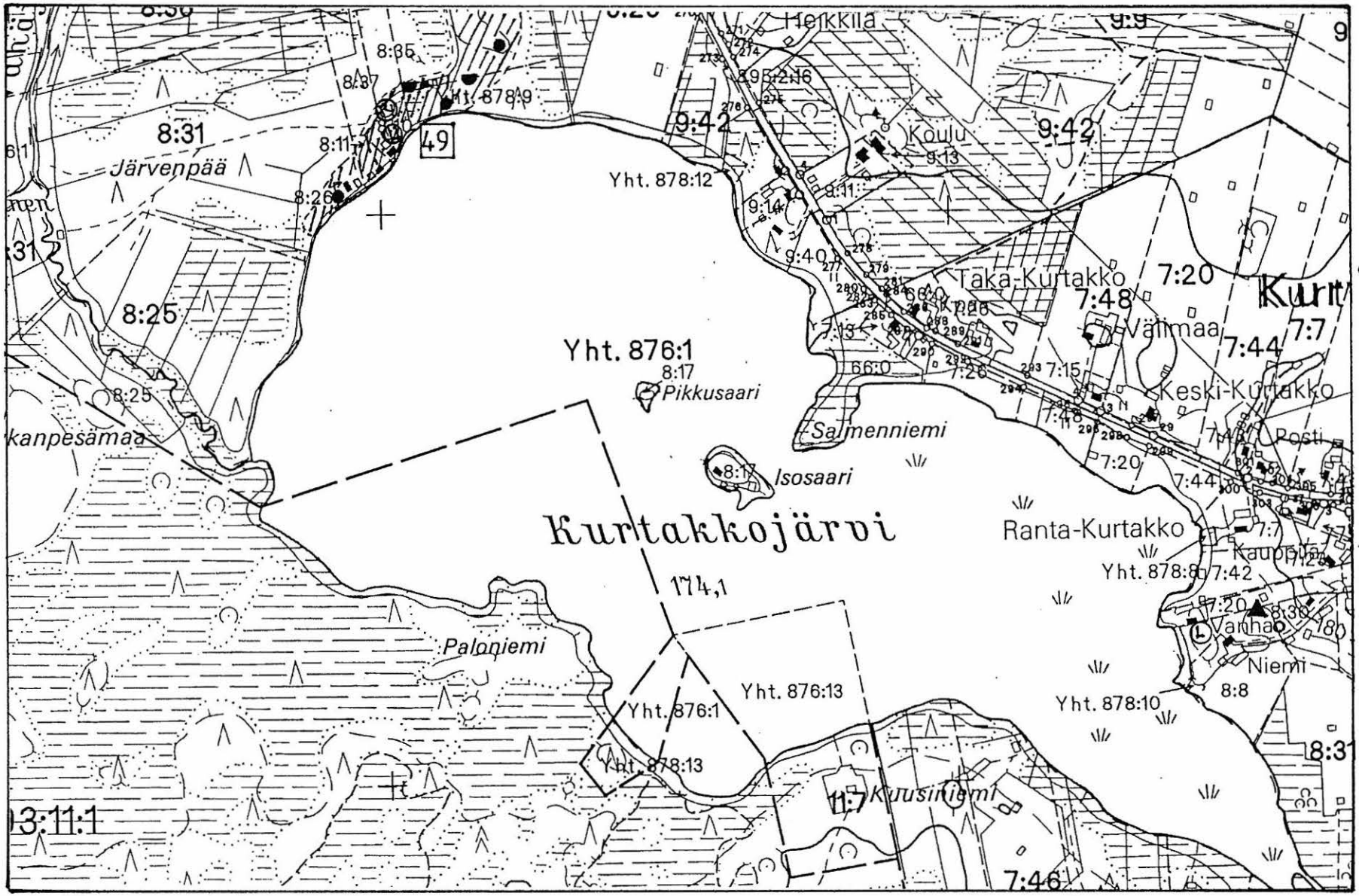

Kohde KOLARI 49 sekä perimätietopaikka kota- ja lypsykentästä ja kiviesinelöydöstä.

KOLARI Kurtakko uimaranta

Simo Vanhatalo 1997

yleiskartta 1:1000

0 m 25 m

N (12 gon)

piirt. Sari Vilhunen, täyd. Hilkka Oksala 1999

■ löydöllinen koekuoppa 1 x 1 m

□ löydötön koekuoppa 1 x 1 m

⊗ kuoppa

1997 inventoidut havaintoyksiköt 1)-16)

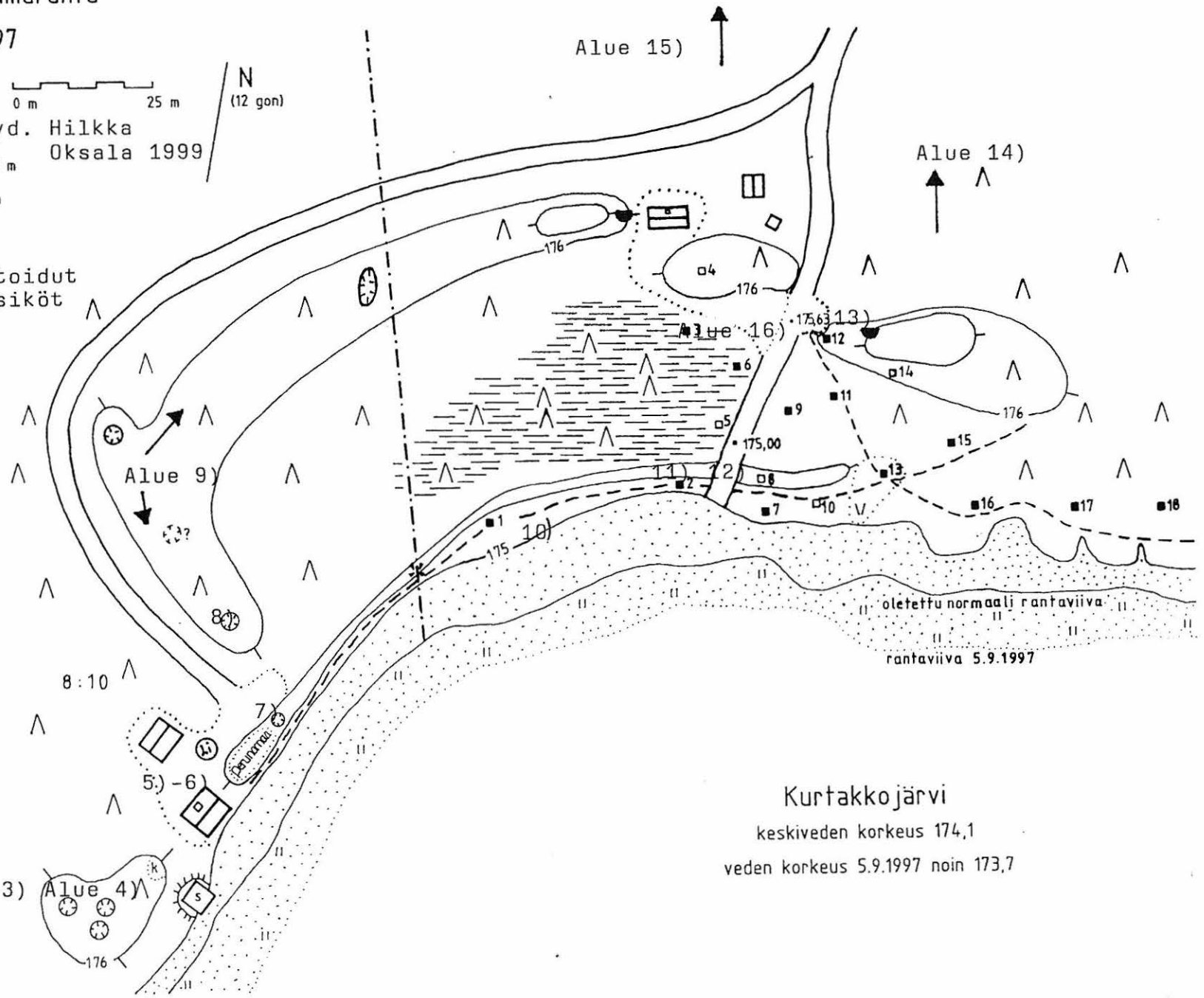

KOLARI 50 Ylläsjoki S, Kattilakoski, "Kurttaköngäs"

Historiallisen ajan uittojäänteitä

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen (→1950-luku)
Lukumäärä: Multakotia 2 kpl, rakennuksen pohja 1 kpl, tervahauta, kellarin perusta, painanteita 2 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 18.8.1994, 19.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1977)
x= 7478 60 **y=** 501 98 **z=** 165
Pinta-ala: N. 400 x 30 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 13.4 km Kolarin kirkosta ENE; Kurtakon raviradasta n. 3 km SW.

Hoito ja kunto

A1 B C D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 50
Omistaja: Yksityisiä

Tarkastuslöydöt: Havaitut kiinteät rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 50

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Multakota, n. 3 x 3 m, syvyys max n. 1.4 m, kaivettu jokitörmään, alimmat lautakehykset jäljellä.
N. 7.5 m A:sta SE on
B) tervahaudan (?) pohja, pyöreähkö, halk. n. 6 m, ränniaukko kohti N, leveys 1.5 m, pituus n. 3 m, osittain karsimaton poikkipuu tallella. "Rännissä" kaksi vanhaa patruunakoteloa (?). Lieneekö kyseessä ehkä sittenkin sodanajan korsu tms.?
N. 3 m B:stä WNW on
C) painanne, nelinurkkainen, 2.5 x 2 x 0.4 m (W-E),

kasvillisuuden alla tuntuu puurakenteita, W-seinämän keskellä puukehysteinen kolo (n. 10 x 20 cm), kasvillisuuden ja karikkeen peitossa.
N. 9 m C:stä E on
D) painanne, samanlainen kuin edellä, 2 x 2 x 0.45 m.
N. 7.5 m D:stä E on,
E) rakennuksen perusta, päälliköiden ja kokkien kämppä, 10 x 12 m (W-E), koostuu n. yhdeksästä suorakaidemaisesta "kennosta", ilmeisesti kellarikuoppia, joiden syvyydet n. 0.4 m, joitakin tukipuita ja hirsiä säilynyt. "Kellarikennot" erottuvat toisistaan 0.4 - 1 m levein vallein. Rakenteen keskellä on kiuas, pyöreähkö, halkaisija n. 1 m, korkeus 0,2 m. Sokkelin leveys n. 1 m , korkeus n. 0.1 m. Tiili- ja betonijätettä.
N. 37 m E:stä ESE on
F) rakennuksen(?), entisen kaupan perusta, nelikulmainen, 4 x 4 x 0.02 m, valli n. 2 x 0.2 m, sisämitat 1.3 x 1 m, E-nurkassa kasa kylmämuurattuja palaneita kiviä, 0.5 x 1 m.
Välittömästi F:n E-puolella on
G) kellarin pohja, ulkoa pyöreähkö, n. 12 x 11 m (S-N), syvyys n. 0.4 m, valli 3 x 0.4 m, sisältä suorakaide, 6 x 4 m. N-seinustalla salvosseinän jäänteitä, viisi hirsikertaa sekä keskellä oviaukko kohti N ja pieni eteinen 1 x 1.5 m. Tukihirret salvottu koneellisesti? Tasaiselle pohjalle on tuotu jätettä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Riidenlieko, sammal, puolukka, metsäkorte ja kuusentaimia. Pinnalla kariketta.
B) Puolukka, heinä, maitohorsma, paju, pihlajan-, koivun- ja kuusentaimia. Reunoilla koivua, paksuus 0,6 - 15 cm.
C) Puolukka, kolme herukan tainta ja heinä.
D) Koivua ja mäntyä.
E) Sammal, heinää, riidenliekoa, maitohorsma, nuoria koivuja ja kuusentaimia.
F) Osin puuttuu, paljastunut hiekka alta. Kuopanteessa männyn-, kuusen- ja koivuntaimia.
G) Sammal, puolukka, juolukka ja maitohorsma. Pajun- ja koivunvesoja, männyntaimia, reunoilla nuoria mäntyjä ja koivuja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Karsittua sekametsää (koivu, kuusi) kasvavan jyrkkäreunaisen jokitörmän reuna, rantaan (N) n. 25 m.
B) Ks.ed.
C) Jokitörmän päällä, laskee jyrkästi terasseittain kohti jokea (N), ympäristö kosteahkoa sekametsää (koivua ja kuusta).
D) Sijaitsee nuorta mäntyä ja koivua kasvavassa tiheikössä.
E) Sijaitsee jokitörmän N-laidalla, kosken (E) alla, n. 25 m jokirantaan (N), hiekkapohjaisella kentällä, nuorta koivua kasvavassa saarekkeessa.
F) Tasaisen aukion NE-nurkka.
G) Heti kosken (n. 40 m ENE) alla jokitörmässä. Kosteahko-pohjaista mäntymetsää, hirsihuvilan pihapiiriä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
E) Kankaan hirsihuvila n. 45 m E.
F) Aukio - entistä käyttömaata, jonka pinnalla sahaus(?)-jätettä.
G) Mökki "Kangas" n. 19 m G:stä E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Havaintoja pintamaassa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt alustavan inventoinnin yhteydessä elokuussa 1994.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti kiinnostava lähihistorian arkeologinen kohde.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät.

Opas: Hilkka Oksala

Lähilöytöjä: KOLARI 53 Ylläsjoki N, Takasaajo 1: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 430 m E; KOLARI 54 Ylläsjoki N, Takasaajo 2: Vanhakantainen poroaita sijaitsee täältä n. 100 m N; KOLARI 55 Ylläsjoki N, Kattilaojan suu: historiallisen ajan asutusjäänteitä sijaitsee täältä n. 200 m NW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Tieto 23.6.1997 rva Linnea Teurajärvi (74 v.), Rimpelä:
Paikalla on sijainnut kauppa tukinuiton aikaan, samoin uittomiesten kämppiä.

Tieto 25.6.1997 Osmo Kulluvaara (65 v.), Kurtakko:
Historiallisen ajan kauppa ja kämppäjäänteitä n. 400 m:n pituisella matkalla pitkin jokirantaa W-E -suunnassa. Kauppa on siirretty täältä Kaunistoon Kurtakkoon v. 1957.

Keskustelu Aune Tarvaisen kanssa 8.12.1997, Ylläsjokisuu:
Viimeinen tukinuitto Ylläsjoessa oli v. 1961, hänen nuorimmaisensa syntymävuonna.

Hannu Palovaara (n. 65 v.)3.7.1999, Kattilamaa:
Kyseessä on ns. Uiton Kämpän jäänteet. Alue oli toiminnassa vielä 1950-luvulla. Kertoja oli poikasena kaupalla töissä, joten hän tuntee eri rakennusjäänteiden merkitykset ja nimitykset. - Alue tulisi kartoittaa H. Palovaaran avulla.

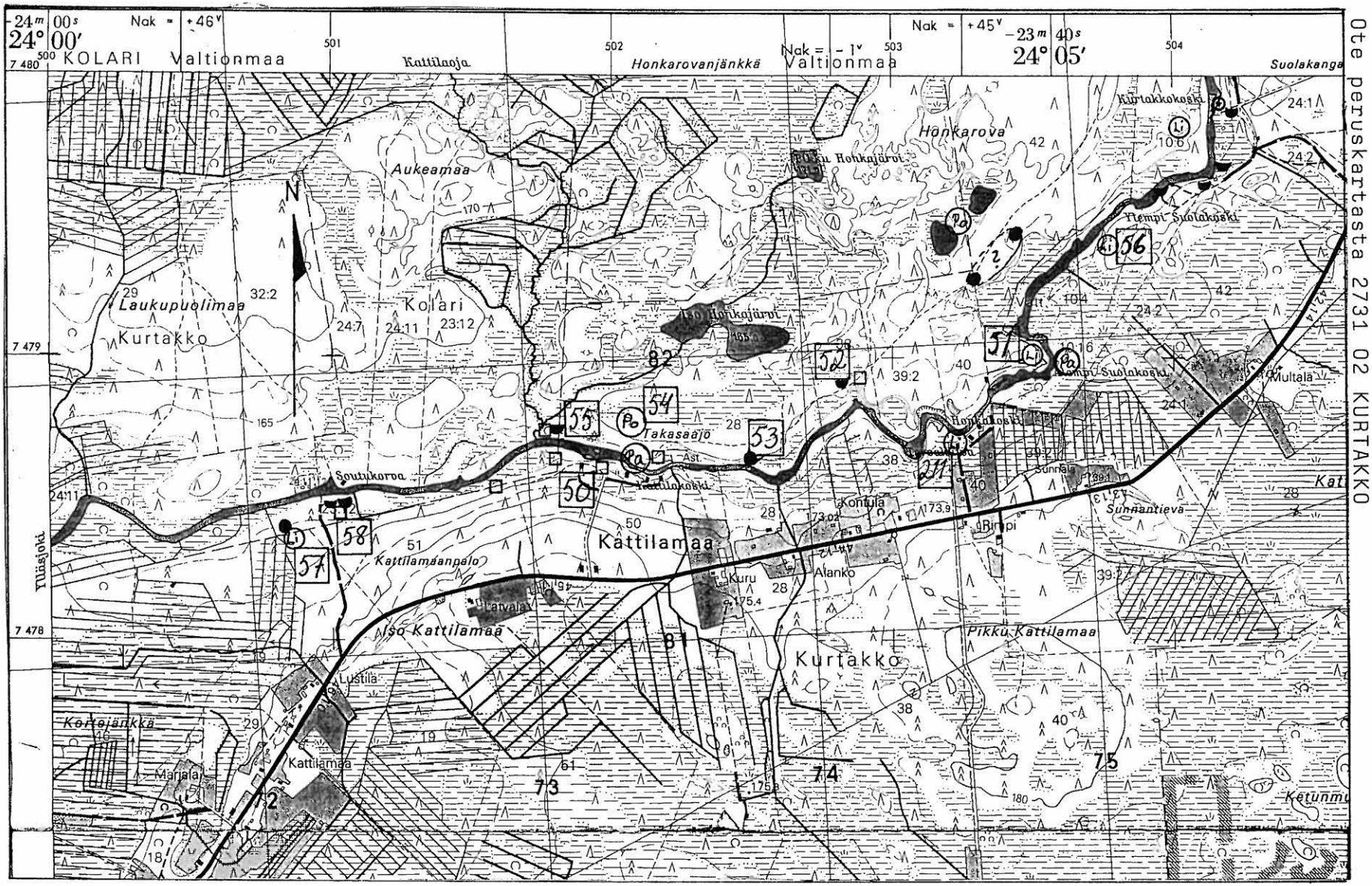

Kohteet KOLARI 50-58 ja 211 sekä kaksi patojäännettä, poroaidan jäänteitä asumuspainanteita (?), liedenjäänne, neljä tervahaudan pohjaa sekä myllynpaikka.

Ote peruskartasta 2731 02 KURTAKKO

LIITE I/50

KOLARI 51 Ylläsjoki, Alempi Suolakoski

Liedensija

Luokka: II-III
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 23.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7478 03 y= 503 50 z= 167.5 - 170
Pinta-ala: Halk. n. 1 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15 km Kolarin kirkosta ENE; N. 1350 m Kurtakon raviradasta WSW.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 40
Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus Puhelin: 016 - 512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Kiinteä maastohavainto.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 50.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Nuotionsija, kivetön, matala painanne maassa, pyöreä, halk. 1 m, syvyys n. 0.02 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Jäkälää, vähän puolukkaa ja kariketta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Laakea mäntykangastasanne, josta joen törmän reunaan n. 15 m N, alla kosteikkoa, jokeen (E) n. 30 m.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Huvila häämöttää puiden lomassa n. 200 m S.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Nuotionjäänne todentuu podsolinäytteen perusteella: painanteesta nousi n. 20 cm syvä huuhtoutumiskerros, jonka ylä- ja alapäissä hiiltä. Painanteen ympärillä oli normaali podsoli, jonka huuhtoutumiskerros oli n. 5 cm paksu.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Yllä esitetyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; jäänteenä vaatimaton, seuraus ehkä yksittäisestä tulistelutapahtumasta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä; maisemallisesti esteettinen ympäristö.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat tarkkuutta.

Lähilöytöjä: KOLARI 52 Ylläsjoki N, Kontula: tervahauta ja maakodan jäänne sijaitsevat täältä n. 600 m W; KOLARI 56 Kurtakko, Ylläsjoki SE, Ylempi Suolakoski: liesilöytöalue sijaitsee täältä n. 450 m NE.

KOLARI 52 Ylläsjoki N, Kontula

Tervanpolttopaikka

Luokka: I-II
Ajoitus: Historiallinen aika
Lukumäärä: Turvekammi ja tervahauta.
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 24.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7478 92 y= 502 87 z= 165
Pinta-ala: Havaintovyöhyke n. 55 x 30 m (SSW-NNE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14.5 km Kolarin kirkosta ENE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 38
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä jäänteistä maastossa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 50; lisäliite I/52.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
1) Turvekammin jäänne, suorakaide, 5 x 3 x 0.25 m (SW-NE), sisäosa 3 x 1.5 m, valli 1 x 0.7 m.
N. 35 m 1):stä SSW on
2) tervahauta, pyöreä, halk. 11 m, syv. 1.3 m, valli 3 x 0.65 m. Ränni 9 x 3 m (NW-SE) kohti jokea. Ränniaukon leveys 0.5 - 2.5 m. Ränni on vallin ympäröimä. Hautaa ympäröi seitsemän pientä ojamaista kuoppaa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
1) Sammal, puolukka, variksenmarja, suopursu.
2) Sammal, puolukka, variksenmarja, suopursu, metsäkorte.
Vallilla harvakseltaan mäntyjä, runkojen paksuudet 0.12 - 0.3 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Koskenrannalla, tasaisen jokiterassin reunalla. Ränni laskee jokeen yhtyvään lettoon. Tasainen ja kuiva mäntymaasto. Ylläsjoki virtaa S-puolitse.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Tukkitie (NE-SW) sivuaa välittömästi hautaa sen NW-puolelta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajien Anna-Kaisa Teurajärven ja Assi Heikkilän inventointilöytö.

Laajuuden arviointiperuste: Maastohavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; kohde muodostaa selkeän tervakulttuurista kertovan kokonaisuuden.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Opas: Assi Heikkilä, Anna-Kaisa Teurajärvi.

Lähilöytöjä: KOLARI 53 Ylläsjoki N, Takasaajo 1: kivikautinen löytöpaikka sijaitsee täältä n. 450 m SW; KOLARI 51 Ylläsjoki, Alempi Suolakoski: liedenjäänne sijaitsee täältä n. 600 m E.

KOLARI 53 Ylläsjoki N, Takasaajo 1

Kivikautinen asuinpaikkapainanne tai pyyntikuoppa (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Asuinpaikkapainanne tai pyyntikuoppa 1 kpl.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 24.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7478 44 y= 502 43 z= 170
Pinta-ala: 4 x 3 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14 km Kolarin kirkolta NE; N. 2.5 km Kurtakon raviradalta WSW.

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 28
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä jäänteestä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 50.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kivikautinen asuinpaikkapainanne, pitkänomainen, 4 x 3 x 0.2 m (SW-NE), sisämitat 2.5 x 1 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Vähän jäkälää, puolukka, mäntykangasta.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Jokiterassin reunalle 3 m SE. Aukea paikka.

Ote peruskartasta 2713 11+08 KOLARI

Kolari
Pitkäkoski
Pitkänkoskenkova
Tervahauta
Tervahauta
Tervahauta

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Ei näköetäisyyttä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Anna-Kaisa Teurajärven ja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintoalueen rajat.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii rakenteen ja lähiympäristön tutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi rakenteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuullisen hyvät.

Lähilöytöjä: KOLARI 50 Ylläsjoki S, Kattilakoski, "Kurttaköngäs": Uittoasumusten jäänteitä sijaitsee täältä n. 450 m W; KOLARI 54 Ylläsjoki N, Takasaajo 2: Poroaidasten jäänteet sijaitsevat täältä 120 - 600 m WNW; KOLARI 52 Ylläsjoki N, Kontula: tervanpolttomiljöö sijaitsee täältä n. 450 m NE.

KOLARI 54 Ylläsjoki N, Takasaajo 2

Poroaidan jäänteitä

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: Poroaidan jäänne
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 24.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7478 70-73 y= 501 86 - 502 32 z= 167.5
Pinta-ala: N. 430 x 100 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A4 B1 C1,2,4,5,6D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 28
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteistä puurakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 50.
Muut liitteet: LIITE B/1: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi 6, 7

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Vanhakantainen poroaita, alueen laajuus 200 - 300 m (W) ja 100 m (E), leveys 100 m. Maastossa näkyvissä kirveellä katkaistuja kantoja, joiden väleihin on tuettu kelottuvia, lahoavia ja maatuvia runkoja.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Mäntykangas, vähän jäkälää ja puolukkaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasaista mäntykangasta joen (E-W) N-puolella, maasto muuttuu kosteikkoiseksi W:ssä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Ei näköyhteyttä nykyisiin rakennuksiin.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; puuaines pitkälti lahonnutta ja maatunutta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajien löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintoalue.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vanhaa poronhoitoperinnettä puurakenteineen tulisi tutkia. Muinaismuistona kohde ansaitsee tarkemman kartoituksen mahdollisessa maankäyttötilanteessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät.

Opas: Assi Heikkilä ja Anna-Kaisa Teurajärvi.

Lähilöytöjä: KOLARI 55 Ylläsjoki N, Kattilaojan suu: vanhakantaisia historiallisen ajan asutusjäänteitä sijaitsee aidan W-päästä n. 50 m W; KOLARI 50 Ylläsjoki S, Kattilakoski, "Kurttaköngäs": historiallisen ajan savottajäänteitä sijaitsee täältä n. 80 m S; KOLARI 53 Ylläsjoki N, Takasaajo 1: kivikaudentyyppinen asumuspainanne sijaitsee poroaidan E-päästä n. 120 m ESE.

Lisätietoja:
3.7.1999 suoritetun kyläretken yhteydessä alueella todettiin avohakkuu suoritetuksi kesällä 1998. Kyläläiset arvelivat alueen odottelevan äestystä. Suurin osa aitapaalujen jäänteistä oli tuhoutunut.

KOLARI 55 Ylläsjoki N, Kattilaojansuu

Terva- ja karjakenttä (?)

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen aika
Lukumäärä: Kaksi tervahautaa, turvekammi, kömmetinpohja, vanhaa niittyä
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 24.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7478 73 y= 501 74 z= 167.5
Pinta-ala: 100 X 40 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 13.4 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A1,4 B1 C5 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 23:12
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 50

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien löydösten tarkistus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
1) Tervahauta, kookas, soikea (N-S), rännin lautoja vielä havaittavissa.
N. 50 m 1):stä W on
2) turvekammin pohja, suorakaide, 7.5 x 4 m (W-E), syv. n. 1.3 m, sisämitat 3 x 2 m. Turvekammin E-päädyssä on uuni, liuskekivistä ladottu.
N. 25 m 2):sta NW on
3) tervahauta, edellistä pienempi.
Välittömästi 3):n S-puolella on
4) niitty, suorakaide, 16 x 32.5 m (S-N), W-laidalta ojan rajaama.
Niityn S-päässä on
5) kömmetin pohja.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
2) Puolukka, metsäkorte, karhunsammal ja sisällä viisi kuusta paks. n. 20 cm.
4) Heinä- ja kukkakasveja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Jokiterassi (W-E) (Ylläsjoki) n. 10 m joesta N.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Ei näköetäisyydellä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Maastohavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; suhteellisen edustava niitty-, laidun- ja tervatalouden jäänne.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko miljöö yllä esitetyn alan puitteissa.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät; parhaiten saavutettavissa vesitse.

Opas: Assi Heikkilä, Anna-Kaisa Teurajärvi.

Lähilöytöjä: KOLARI 54 Ylläsjoki N, Takasaajo 2: poroaidasten jäänteet alkavat täältä n. 50 m E; KOLARI 50 Ylläsjoki S,

Kattilakoski, "Kurttaköngäs": tukinuittorakennelmien jäänteitä täältä n. 200 m SE; KOLARI 58 Kattilamaanpalo, Ylläsjoki S, Soutukorva: tervahautakompleksi sijaitsee täältä n. 700 m WSW.

Jatkotoimenpiteitä: Miljöönsä puolesta kohde sopisi hyvin esim. melontareitin käyntikohteeksi.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Perimätiedon mukaan Kattilaojan varteen on kätketty lappalaisten kulta-aarre. Tästä mahdollisesti paikannimi "Kattila-". Tarinan mukaan aarre löytyy juhannusaattona ns. aarnivalkeitten avulla. Kertojat Antero Palovaara ja Olavi Mänty, eläkeläisiä Kattilamaasta, tiedon tallentaja Anna-Kaisa Teurajärvi 27.6.1997.

Multakodan jäänne (n:o 2) on peräisin Ultriikin kämpästä. Ultriikki eli pääosin 1800-luvulla. Hänen tyttärensä muistetaan asuneen Kurtakossa vielä 1930-luvulla. Ultriikin arvellaan eläneen tässä multakodassa perheineen ympärivuotisesti. Vielä 1950-luvulla kämpässä oli katto, joka sittemmin on romahtanut ja maatunut.
Kertojat: Hannu (n. 65 v.) ja Antero (n. 70 v.) Palovaara 3.7.1999.

KOLARI 56 Kurtakko, Ylläsjoki SE, Ylempi Suolakoski

Liedensijoja

Luokka: II-III
Ajoitus: Esihistoriallinen/historiallinen
Lukumäärä: Yksi dokumentoitu liedensija, lisäksi useita muita vastaavia havaintoja sekä palaneiden kivien keskittymiä rajatulla alueella.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 25.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7479 32 - 55 **y=** 503 68 - 504 07 **z=** 170 - 175
Pinta-ala: N. 800 x 300 m (SW-NE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 16 km Kolarin kirkosta ENE; N. 600 m Kurtakon raviradasta SW.

Hoito ja kunto

A4 B C3,4,5 D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 10:4, 10:16
Omistaja: Yksityisiä; Valtionmaata **Puhelin:** 016 - 512 021
Osoite: Metsähallitus/Nivanpääntie 24
Postitmp: 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Esitetyt kiinteät jäänteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 50.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Liesi, epämääräinen suorakaide, 1 x 0.5 m, pintaan näkyvissä 16 kiveä, kooltaan 0.02 - 0.15 m, osittain jäkälän peitossa. Kivet sijaitsevat ympäristöstään kohoavalla hiekka-alustalla, n. 2 x 1 m, korkeus 0.05 m, (NE-SW).
Ympäristössä runsaasti epämääräisiä painanteita ja palaneen kiven keskittymiä - ilmeisesti tuhoutuneita liesiä koko kankaan alueella.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Jäkälä, sammal, puolukka, variksenmarja ja pieni männyntaimi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Laaja tasanne kumpareisella mäntykankaalla.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Huvila-aluetta. Lounaisin hirsihuvila sijaitsee n. 50 m mainitusta liedestä NNW. Jänkäniityn reunaan (SSE) on n. 80 m. Maasto näyttää siltä, että alueella on kauan paimennettu poroja. Mainitun huvilan välittömässä ympäristössä kuluneella maanpinnalla on tullut esiin runsaasti palaneiden kivien keskittymiä ja liesien jäänteitä pitkin kosken (NW) rantaa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja varsin kuluneella hiekka-/sorakankaalla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintoalue.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; ikivanhaa lapin asutusaluetta yleisessä perimätiedossa; ansaitsee koetutkimukset uusissa maankäyttötilanteissa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty ala.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue ilmeisesti normaalissa huvila-asutuskäytössä piha-askareineen ja mahdollisine lisärakennuksineen.

Lähilöytöjä: KOLARI 51 Ylläsjoki, Alempi Suolakoski: liedenpaikka täältä n. 400 m SW; tietoja tervahautojen ja myllyn paikoista alueen NE-osassa 200 - 400 m NE; joen NW-puolella alustavia havaintoja poronhoitorakennelmista, liedensijasta ja asuinpaikkapainanteista.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Alueen vanhuksia tulisi vielä haastatella mahdollisesta vanhasta lapinasutuksesta.

KOLARI 57 Ylläsjoki S, Kattilamaanpalo

Kivikautisia asutusjäänteitä

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi →
Lukumäärä: Yksi liedensija ja palaneiden kivien keskittymä, kaksi asuinvallipainannetta (?)
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 25.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7478 35 y= 500 92 z= 162.5 - 167.5
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 150 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 12.6 km Kolarin kirkosta NE; n. 4 km Kurtakon raviradasta WSW.

Hoito ja kunto

A4 B C5 D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 23:12, 19
Omistaja: Yksityisiä

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista sekä KM :iskemällä muotoiltuja palaneita kivilajikappaleita, -teelmiä ja -katkelmia 3 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 50.
Muut liitteet: LIITE B/12: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 12

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Liesi, pyöreänsoikea, 1 x 0,8 x 0,15 m (SE-NW), koostuu 5 näkyvästä reunakivestä á n. 20 cm, keskeltä muuten varsin avoin, mutta pieni kivi (n. 3 cm) näkyvissä keskellä.
N. 10 m A:sta W oli
B) ylös nostettu kantojuurakko, jonka alla oli palaneita kiviä ja likamaata. Paikalta otettiin näytteeksi iskettyjä ja

työstettyjä palaneita kivilajikappaleita. Pintamaassa oli havaittavissa useita muitakin liedensijoja.
A)+B): alueen halkaisija n. 150 m. Pintamaassa oli havaittavissa useita muitakin liedensijoja.
Täältä n. 200 m ESE, metsäautotien E-puolen mäntykankaassa havaittiin
C) kaksi painannetta, joita ympäröivät matalat vallit. Kyseessä saattavat olla tähän asutukseen liittyneet kivikaudentyyppiset asumuspainanteet.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, jäkälä, kivien pinnalla harmaajäkälä, puolukka ja variksenmarja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A)+B) Tasainen, loivasti kohti jokea (NW) viettävä harvennettu, jäkäläpohjainen, hieman kivinen mäntykangas, jonka reunaan (NW) jokitiheikköön matkaa n. 50 m alueelta A)+B).
C) Tasaista mäntykangasta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A)+B) Metsäautotie (S-N) n. 70 m E. Rajapyykki n. 20 m NNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
B) Alueen maaperää on aikojen kuluessa selvästi myllätty.
C) Painanteista tosin podsoliprofiilit puuttuivat ja hiekka oli varsin sekoittunutta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste:
Havainnot kiinteistä rakenteista ja osin topografinen kokonaisuus.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii vähintään koekaivaustyyppisen tutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään yllä esitetty ala, samoin lakisääteinen minimi mahdollisten asuinvallipainanteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat tarkkuutta.

Lähilöytöjä: KOLARI 58 Kattilamaanpalo, Ylläsjoki S, Soutukorva: tervahautakompleksi sijaitsee täältä n. 100 m NE.

KOLARI 58 Soutukorva S

Tervakenttä

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: Kaksi tervahautaa ja yksi turvekammin pohja
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 25.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7478 52 y= 501 48 z=162.5
Pinta-ala: N. 80 x 20 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 12.8 km Kolarin kirkosta ENE; n. 3800 m Kurtakon raviradasta WSW.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 23:12
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havaitut kiinteät rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I/kohde 50 ja I/58.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Tervahauta, pyöreä, halkaisija 10 m, syvyys 1 m, valli 2 x 0,4 m, haudan sisähalkaisija 6 m, ränni n. 2 x 0.4 m (S-N).
N. 15 m A:sta E on
B) turvekammin pohja, suorakaiteen muotoinen 3.5 x 2.5 x 0.5 m (W-E), sisämitat 2.5 x 1.5 m, ei tulisijaa.
N. 25 m B):stä E sijaitsee
C) tervahauta, pyöreä, ulkohalkaisija n. 12 m, syvyys n. 1.5 m, sisähalkaisija 8.5 m, valli 4 x 2 m, keskellä syvä kuoppa, ränni 12 x 2 x 3.5 m (S-N) alkaa haudan keskellä olevasta kuopasta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puolukka, mustikka, rahkasammal, variksenmarja, koivuja paksuuksiltaan 1-5 cm, mäntyjä paksuuksiltaan 2-25 cm.
B) Puolukka, sammal, keskellä 5 kuusentainta, lahonnut hirsi.
C) Puolukka, koivuntaimia, rahkasammal, männyntaimia, männyt 5-30 cm, koivut 1-10 cm (runkojen paksuudet).

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Ylläsjoen rantaan n. 50 m N.
B) Jokirantaan n. 30 m NE.
C) " n. 20 m N.
Mäntyvoittoinen kangas, jokirantatiheikköä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Metsäautotien/metsälinjan (W-E) N-puolella, Soutukorvan kääntöpaikalta n. 20 m E.
B) Saman metsäautotien N-puolella.
C) Metsäautotiestä n. 3 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja sorapohjaisella kankaalla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajien Anna-Kaisa Teurajärven ja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste:
Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; historiallisen ajan maarakenteena kohde vaatii maankäyttötilanteessa tarkan kartoituksen ja mahdollisesti koekaivauksen; kohde muodostaisi matkailullisesti esim. hyvän melontareittikohteen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty ala; lakisääteinen minimi rakenteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Lähilöytöjä: KOLARI 57 Kattilamaanpalo, Ylläsjoki S: kivikautinen liesi- ja painannepaikka sijaitsee täältä n. 100 m SW/S; KOLARI 55 Ylläsjoki N, Kattilaojan suu: terva- ja karjakenttä sijaitsee täältä n. 700 m ENE; KOLARI 50 Ylläsjoki S, Kattilakoski, "Kurttaköngäs": uittotukikohdan jäänteet sijaitsevat täältä n. 800 m E.

Jatkotoimenpiteitä: Kohteet Kolari 50-58 sopisivat erinomaisesti kulttuurimelontareitin kohteiksi.

KOLARI 59 Venejärvi, Kentänranta

Rakennusten pohjia ja liedensija

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen - 1700-luku (?)
Lukumäärä: Talonpohja, pienen rakennuksen (aitan ?) pohja, kivikellari, liesi
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 26.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 01 VENEJÄRVI (1990)
x= 7465 26 y= 509 66 z= 182.5
Pinta-ala: Halk. n. 40 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A4 B4 osittain C6 D3? E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 2:16
Omistaja: Timo Kyrö Puhelin: 016-54 7772
Osoite: 95840 VENEJÄRVI

Aiemmat tiedot:
Perimätietoa Venejärven ensimmäisistä asukkaista, informantit Veli Vaattovaara, Timo Kyrö, Veijo Seppälä sekä Kalle Kyrö.
Jalagin, Seija - Korteniemi, Tuomo: Pasman sukuhaarojen vaiheista. Pasman suku 2. osa. Olli Heikinpoika Pasmajärven lasten Valpurin, Aapon ja Kreetan jälkeläiset. Toim. Seija Jalagin. Pasman sukuseura r.y. Kolari 1996. 39-58. (s. 44).

Tarkastuslöydöt: Kiinteitä rakenteita.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/59.

Tarkastuksen aihe: Veli Vaattovaaran (kesäkuu 1997) tiedonannon pohjalta ja opastuksella suoritettu tarkastus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja

Ote peruskartasta 2731 02 KURTAKKO

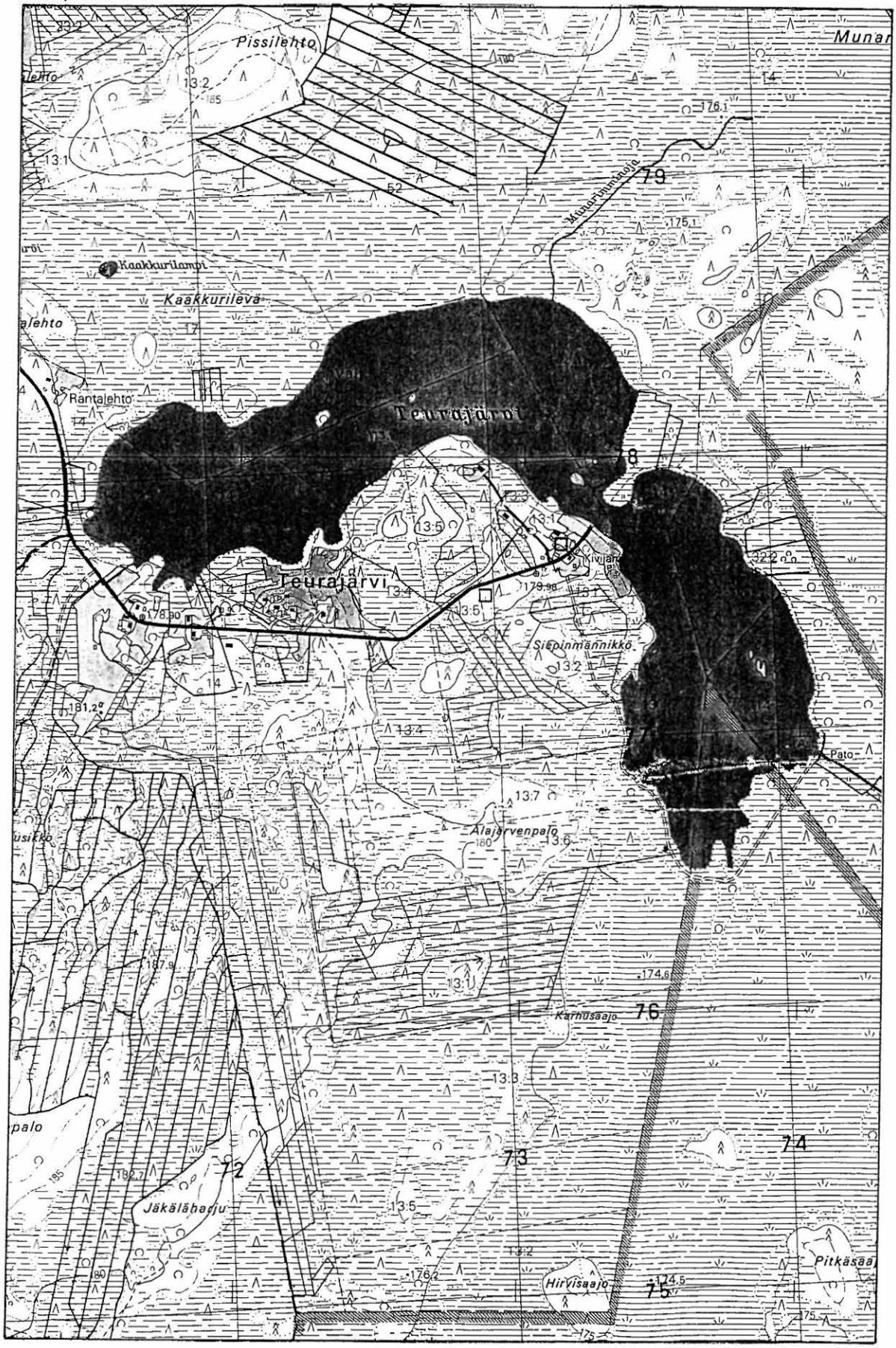

Kaksi historiallisen ajan rakennuksen pohjaa.

syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
1) Talonpohja, neliömäinen, 6 x 6 m, valli n. 1 x 0.4 m. S-nurkassa kiuasröykkiö, halk. 5 m, kork. n. 1 m. Alueen omistaja on poistanut ilmeisesti sokkelikiviä perustuksesta. S-nurkassa ollut mahdollinen sivurakennus tai eteinen, 3 x 3 m.
N. 11 m 1):stä suuntaan NE on
2) pieni rakennuksen pohja, neliömäinen 3,5 x 4 m. Valli 1.5 x 0.4 m. Sisäosassa suorakaiteen muotoinen painanne (NNE-SSW). Oviaukko S-seinässä. Mahdollisesti tältä paikalta on viety ylemmäksi vaaraan, Eeva ja Veijo Seppälän pihapiiriin ensin savusaunaksi, sittemmin lammasläätiksi Piipun Pekan mökkinä tunnettu ikivanha hirsirakennus (?), jonka ulkomitat olivat 4 x 3 x 2 m.
N. 9 m 2):sta N on
3) kivikellarin kehys, neliömäinen, 2 x 2 m. S-seinämässä pari kylmämuurattua kivikertaa ja poikkihirsi. Kivien koot n. 30 cm. Oviaukko (?) W seinämässä, ilmanvaihtoaukko E-seinämässä, molemmat leveydeltään n. 0.5 m.
N. 9 m 3):sta SW on
4) liesi, pitkulainen, n. 1 x 0,5 m (NE-SW), maantasainen, tullut esiin maata kaivinkoneella kuorittaessa, palaneet kivet n. 0.02 - 0.13 m, ladottu rinnakkain, runsaasti hiiltä, esihistoriallista tyyppiä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
1) Sammal, puolukka, pihlajan- ja katajantaimia ja kiukaassa kaksi kuusta, joiden paksuus 0.4 m. Koivun paksuus n. 20 cm. Eteisen päällä raparperipenkki.
2) Vrt. ed., lisäksi kurjenpolvi ja kultapiisku.
3) Kts. ed.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivahkosti järveen (n. 20 m SW) viettävä rinne, kuusivaltainen sekametsä, hiekkakumpare.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Huvila n. 5 m 1):n NE-nurkasta E. Löydöt sijaitsevat huvilan pihapiirissä, jossa lisäksi venevaja, grilli, kaivo ym.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; 4):n ympärillä hienoa hiekkaa, pinnalla huuhtoutumiskerros.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä informantti Veli Vaattovaaran tiedonannon pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut rakenteet alueen maastokokonaisuudessa, pienellä hiekkakumpareella.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; varhaishistoriallinen arkeologinen kohde, joka vaatii tutkimusta tai hoitoa maankäyttötilanteissa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä; koko pihapiiri, joka muodostaa topografisen kokonaisuuden maakumpareena.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset itse paikan päällä.

Opas: Veli Vaattovaara, Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Timo Kyrö on luvannut varoa rakenteita tontillaan.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Normaalit pihatyöt?

Lähilöytöjä: KOLARI 60 Venejärvi N, Äijävaara S, Liljala: tervahauta ja kamminpohja sijaitsevat täältä n. 1100 m NNW; KOLARI 65 Venejärvi SE, Keskinarkaus: kivikautinen löytöpaikka ja historiallisen ajan tuvanpohja sijaitsevat täältä n. 1100 m SW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Puhelu 7.8.1997/Timo Kyrö:
Ao. asumus Satan sukukirjan mukaan olisi kuulunut Venejärven ensimmmäisille asukkaille Taneli Vaattojärvelle ja Briitta Ruokojärvelle, ei Piippu-Pekalle. - Taneli ja Briitta ovat kirjan mukaan asettuneet Venejärven ensimmäisiksi asukkaiksi v. 1836 (Jalagin - Korteniemi 1996: 44). On kuitenkin mahdollista, että tarinoissa esiintyvä Piippu-Pekka olisi elänyt paikalla jo ennen Briittaa ja Tanelia.
Puhelu 13.2.1998/Veijo Seppälä:
Piippu-Pekan asumus oli Kentänrannassa. Venejärvi on perimätiedon mukaan asutettu jo 1700-luvulla, mutta tilojen lunastuksesta ovat ensimmäiset tiedot vasta isojaon ajalta, ilmeisesti siis alkaen vuodesta 1836; Taneli ja Briitta lienevät olleet ensimmäiset, jotka lunastivat tilansa. Veijo Seppälä itse (n. 50 v.) sanoi olevansa viidennen polven venejärveläinen. V. Seppälän isoisä Eeli Seppälä (s. 1882) oli kertonut hänelle Piippu-Pekasta, jonka tupa on joskus siirretty Seppälän pihaan. Se oli toiminut savusaunana, kunnes se muutettiin lammaslääätiksi 35 vuotta sitten.
Puhelu 17.2.1998/Kalle Kyrö:
Venejärven kaikkein vanhin asutus on ollut Vanhassa Kentänniemessä järven SW-rannalla, NE-rannalla sijaitsevaa Kentänrantaa (Kolari 59) vastapäätä. Juuri Vanha Kentänniemi lienee ollut Piippu-Pekan oikea asuinsija. Asukas on lähinnä ollut kalastaja ja metsästäjä. Vasta täältä asutus siirtyi myöhemmin Kentänrantaan sekä ylemmäs Äijävaaran rinteille. Vanhassa Kentänniemessä on ollut asumuksen pohja. - Paikka on merkitty peruskarttaotteelle rakennuksenpohjan symbolilla.

KOLARI 60 Venejärvi N, Äijävaara S, Liljala

Rakennusten pohjia

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen aika
Lukumäärä: Kolme rakennuksen pohjaa
Tarkastaja: Anna-Kaisa Teurajärvi **Tarkastusaika:** 30.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: PK 2131 01 VENEJÄRVI (1990)
x= 7466 27 **y=** 509 33 **z=** 215 - 220
Pinta-ala: Alueen halk. n. 60 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 19.4 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A4 B1 C7 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 4:13 Liljala
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Opettaja Anni Kyrön seminaarityö Venejärven historiasta. Käsikirjoitus vuodelta 1964, A. Kyrön hallussa.
Jalagin, Seija - Korteniemi, Tuomo: Pasman sukuhaarojen vaiheista. Pasman suku 2. osa. Olli Heikinpoika Pasmajärven lasten Valpurin, Aapon ja Kreetan jälkeläiset. Toim. Seija Jalagin. Pasman sukuseura r.y. Kolari 1996. 39-58. s. 44: Brita Ruokojärvi (s. 1796) ja Länsipohjan rykmentin ruotusotamies Taneli Juhonpoika Vaattojärvi eli Ruth Pajalasta "...olivat vuodesta 1836 alkaen Venejärven kylän ensimmäiset asukkaat."

Tarkastuslöydöt: Kiinteät jäänteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 59

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja

Ote peruskartasta 2731 01 VENEJÄRVI

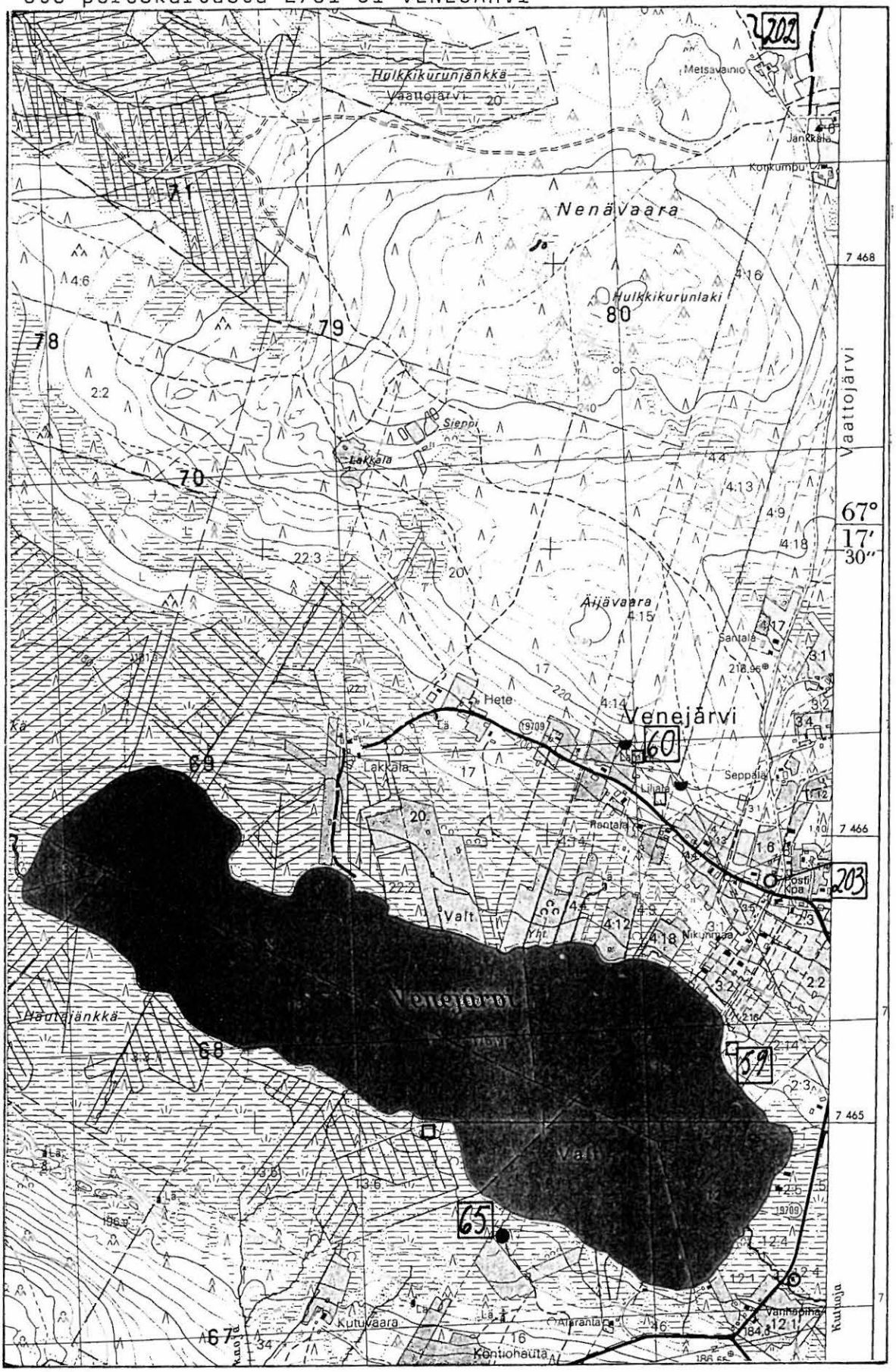

Kohteet KOLARI 59, 60, 65, 202 ja 203 sekä myllynpaikka, kolme rakennusjäännettä ja kaksi tervahautaa.

sijainti):
A) Rakennuksenpohja, 7 x 3 x 2 m, tulisija SE-nurkassa.
N. 30 m A):sta on
B) rakennuksenpohja, 6 x 6 x 0.7 m, kivivallit l. perusta näkyvillä, vieressä (n. 0.5 m:n etäisyydellä) kellari? 3 x 2 m ja varasto? 2 x 3 m.
N. 30 m B):stä N on
C) kaivo, 3 x 3 x 2 m, vieressä (S) ehkä navetan pohja?, epämääräinen 3 x 3 m.
N. 30 m B):stä (?) S on myös tervahauta, iältään n. 25 vuotta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puolukka, pihlaja, leppää, haapaa, katajaa, horsma, mäntyjä.
B) Puolukka, mänty, paju, kultapiisku, koivu, vallilla metsätähteä.
C) Leppä, koivu, mänty, puolukka.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Peltoa vaaran SE-rinteessä.
B) Pellon ja metsän rajalla.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Venejärven tielle (ESE-WNW) n. 100 m S;
A) sijaitsee Liljalan pellon perällä;
B) sijaitsee Laila Vaattovaaran pellon perällä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja pellolla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajien löytö inventoinnin yhteydessä; Anna-Kaisa Teurajärven suorittama harjoitustarkastus.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vaatii tarkempaa tutkimusta maankäyttötilanteessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi alueen ympärillä.

Opas: Assi Heikkilä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Venejärvi liittyy Telatiehankkeeseen sen S-päässä; kohdetta on matkailijoiden vierailupaikaksi.

Lähilöytöjä: KOLARI 59 Venejärvi, Kentänranta, historiallisen ajan rakennusjäänteitä ja esihistoriallinen liesi täältä n. 1100 m SSE; KOLARI 202 Telatie Kurtakko - Venejärvi, Teuravuoma (Mukkaskoskenlaki): Vanhan telatien S-pää sijaitsee täältä n. 2450 m NNE; KOLARI 65 Venejärvi SE, Keskinarkaus: Rakennuksen pohja ja kiviesineiden löytöpaikka sijaitsee täältä n. 1700 m

SSW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Muita informantteja Laila ja Lennart Vaattovaara, Eeva ja Veijo Seppälä sekä Anni ja Kalle (Kaarlo) Kyrö.
Mahdollisesti tämä paikka on ollut yksi Venejärven vanhimpia asutuksia ilmeisesti jo ennen vuotta 1836, jolloin vasta isojakoasiakirjoissa mainitaan Taneli Vaattojärvi/Ruth ja Brita Ruokojärvi ensimmäisinä Venejärven asukkaina (Jalagin - Korteniemi 1996: 44). Ilmeisesti kyseessä on pariskunta, joka on ensimmäisenä lunastanut tilansa. Asutuksen käsite pelkästään asiakirjojen pohjalta näyttää vinoutuneelta, sillä perimätieto kylällä kuitenkin kertoo, että vanhimpia tiloja on alueella asuttu ja raivattu jo 1700-luvulla (puhelu 13.2.1998 Veijo Seppälä); ensimmäiset virallistetut tiedot tiloista näkyvät vasta myöhään isojakoasiakirjoista, joissa Venejärven ensimmäisinä tiloina mainitaan Seppälä, Nenämaa, Nikumaa ja Vettanen (Jaako 1996: 18). Taneli ja Brita mahdollisesti asuivat jotakin näistä tiloista. Kalle Kyrön (puhelu 17.2.1998) mukaan nämä maat sekä mahdollisesti paikalla sijaitsevat rakennusten jäänteet ovat kuuluneet Nikun suvulle - lieneekö tällä jokin yhteys Britaan ja Taneliin - asia ei ilmene Pasman sukukirjasta.

KOLARI 61 Venejoenkangas 1

Pyyntikuoppia?

Luokka: III
Ajoitus: Metallikautinen?
Lukumäärä: 2 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 1.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2931 01 VENEJÄRVI (1977)
x= 7464 22 - 28 y= 502 82 - 96 z= 167.9
Pinta-ala: N. 80 x 10 m (WSW-ENE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B1 C7 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 8:6
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä, jossain määrin luonteeltaan epävarmoista painannerakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/61.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien havaintojen tarkistus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Pyyntikuoppa (?), soikea 5 x 4 x 0.4 m, sisämitat 3.5 x 2 m N. 70 m A):sta SW on
B) pyyntikuoppa (?), pyöreä, 2.5 x 2.5 x 0.45 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Variksenmarja, puolukka, jäkälä, männyntaimia, keskellä kasvaa mänty, rungon halkaisija 10 cm.
B) Puolukka, sammal.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Jokeen n. 300 m SE, karu kuiva kangas.
B) Sama.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Metsäautotien E-reunalla.
B) Metsäautotie n. 12 m suuntaan SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; rakenteissa resenttejä häiriöitä: kairanäytteissä pintahiekka oli sekoittunutta ja rakenteiden reunoissa esiintyi terävyyttä. Tien läheisyys on voinut häiritä mahdollisesti alkuperältään esihistoriallisia rakenteita.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajien inventointihavainto.

Laajuuden arviointiperuste:
Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; rakenteet suhteellisen häiriytyneet (ks. yllä).

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi rakenteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Melko vaivattomat tieltä käsin.

Opas: Assi Heikkilä, Anna-Kaisa Teurajärvi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tien käyttö häiritsee rakenteiden säilymistä.

Lähilöytöjä: KOLARI 62 Venejoenkangas 2: purnulöytöpaikka (?) sijaitsee A):sta n. 100 m NNW; KOLARI 63 Venejoki E, Venejoenkangas, Kurkonniemi: lapinkenttä (?) sijaitsee täältä n. 300 m N; KOLARI 66 Venejoki E, Kurkonniemi: palaneen luun ja lieden (?) löytöpaikka n. 250 m A):sta N; KOLARI 64 Venejoki E, Venejoenkangas SW: rakennuksen pohja sijaitsee täältä n. 1200 m SW; tervahauta B):stä n. 700 m SW.

Ote peruskartasta 2731 01 VENEJÄRVI

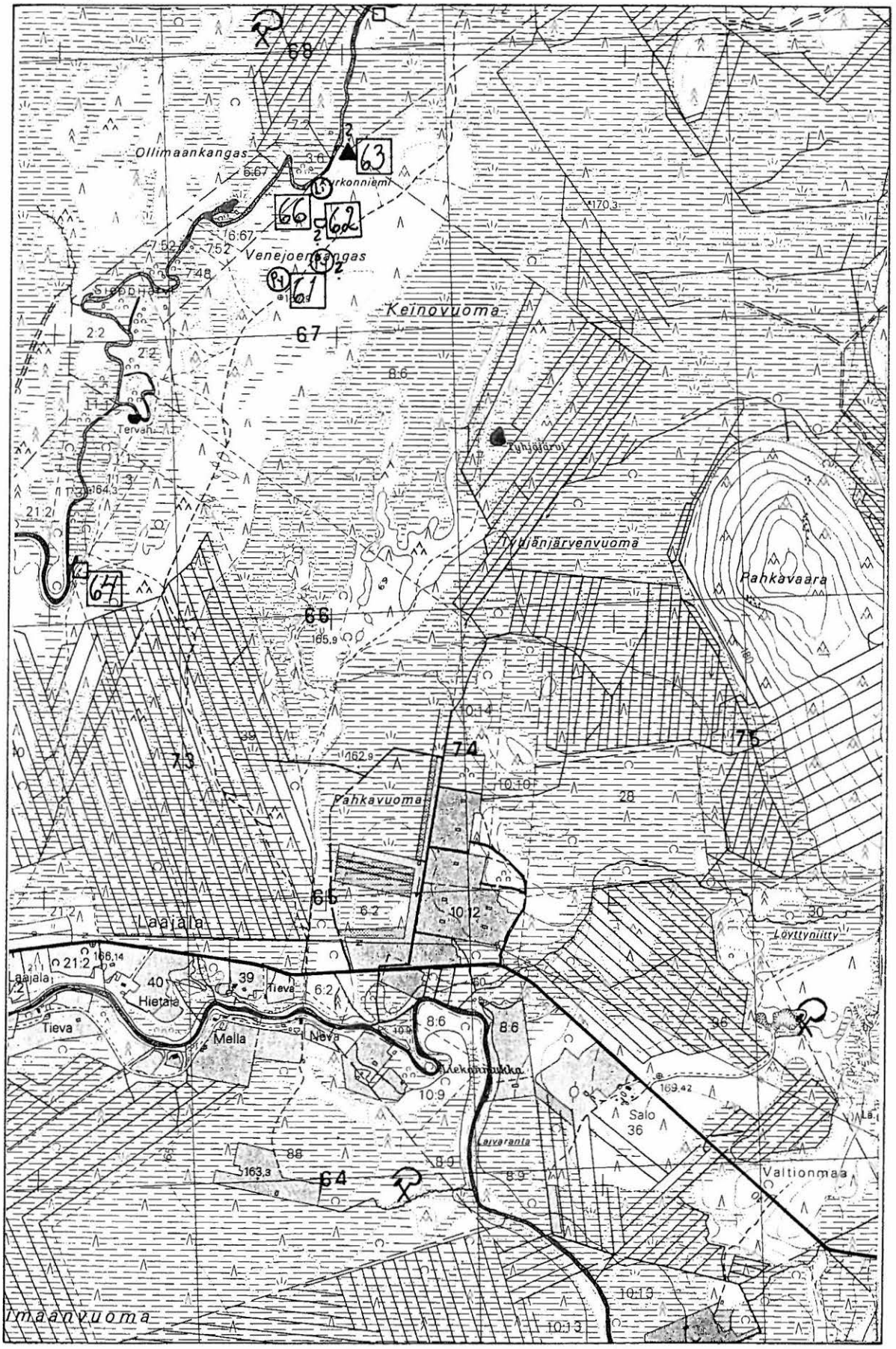

Kohteet KOLARI 61-63, 64 ja 66 sekä kolme metsäkaartilaiskorsua, tervahauta ja rakennusjäänne.

KOLARI 62 Venejoenkangas 2

Purnu- tai tervasjuurennostoalue (?)

Luokka: III (?)
Ajoitus: Metallikautinen/historiallinen?
Lukumäärä: 3 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 1.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 01 VENEJÄRVI (1990)
x= 7464 38 y= 502 95 z= 167.5
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 200 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 8:6
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä painanteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 61

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien inventointilöytöjen tarkistus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Purnu (?), kuoppajäänne, halkaisija 2 m, syvyys 0.20 m. Vieressä pieni painanne, sisähalkaisija 1 m, valli epämääräinen, leveys n. 0.80 m.
A:sta 70 m N oli toinen
B) pieni painanne, soikea, 1.5 x 3 x 0.05 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) ja B) Variksenmarja, puolukka, jäkälä, vahva karikekerros.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Venejokeen 300 m W, karu homogeenista nuorta mäntyä kasvava

tasainen hiekkapohjainen kangas.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotie (SW-NE) täältä n. 50 m SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; kairanäytteessä nuori sekoittunut kerrostuma.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajien inventointilöytö.

Laajuuden arviointiperuste:
Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; painanteet hieman epämääräisiä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi painanteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat tarkkuutta metsän tasaisuuden ja homogeenisen puuston antaman harhauttavan vaikutelman vuoksi.

Opas: Assi Heikkilä, Anna-Kaisa Teurajärvi.

Lähilöytöjä: KOLARI 66 Venejoki E, Kurkonniemi SE: palanutta luuta vähäinen keskittymä sekä epämääräisiä, osin maatuneita nuotionsijoja täältä n. 50 m N; KOLARI 63 Venejoki E, Kurkonniemi: kotakentän jäänne (?)/painanne- ja liesialue täältä n. 200 m NNE; KOLARI 61 Venejoenkangas 1: pyyntikuopan jäänteitä (?) täältä n. 100 m S/SW.

Kohteet 61 - 63 ja 66 voivat olla peräisin samasta, ehkä jo esihistoriallisesta yhtenäisestä asutustoiminnasta.

KOLARI 63 Venejärvi, Kurkonniemi

Asuinpaikkapainanne ?

Luokka: III
Ajoitus: Metallikautinen (?)
Lukumäärä: 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 1.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 01 VENEJÄRVI (1990)
x= 7464 65 y= 503 05 z= 167.5
Pinta-ala: Alueen halk. yhteensä n. 100 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 8:6
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havaintoja kiinteistä, mutta jossain määrin tulkinnanvaraisista pintamaan jäänteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 61

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien inventointihavaintojen tarkistus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Asuinpaikkapainanne (?), soikeahko, 3 x 2 m. Lähiympäristössä myös muita painanteita ja kuoppia yllä esitellyllä alalla.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puolukka, jäkälä, sammal, mänty.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Venejokeen 80 m W (WNW).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Havaintoalue välittömästi metsäautotien (ESE-WNW) SW-puolella, osittain jokirantaan johtavan tieuran tuntumassa; metsälinjojen (SW-NE) ja (SE-NW) risteyskohdassa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja hiekkapohjaisessa jäkäläkangasmaastossa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajien Assi Heikkilän ja Anna-Kaisa Teurajärven maastohavainto inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Painanteiden esiintyminen maastossa.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; kohteen rakenteet muodoiltaan suhteellisen epämääräisiä ja tulkinnanvaraisia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi, mikäli havainnot osoittautuvat esihistoriallisiksi.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Opas: Assi Heikkilä, Anna-Kaisa Teurajärvi.

Lähilöytöjä: KOLARI 66 Venejoki E, Kurkonniemi SE: luulöytökeskittymä sekä epämääräisiä nuotionpohjia täältä n. 120 m SW; KOLARI 62 Venejoenkangas II: purnujen jäänteitä (?) täältä n. 200 m SSW; KOLARI 61 Venejoenkangas: pari pyyntikuopan jäännettä (?) täältä n. 350 m S/SW.

KOLARI 64 Venejoki

Kammin pohja, liesi

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen (?)
Lukumäärä: Yksi rakennuksen/kammin pohja ja yksi liedensijan jäänne
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 1.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 01 VENEJÄRVI (1990)
x= 7463 15 y= 502 10 z= 165
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 10 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Kolarin kirkosta n. 14 km SE.

Hoito ja kunto

A4 B1 C4? D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 40
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 61.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien löydön tarkistus.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Kammin (kodan ?) pohja, pyöreähkö, halk. 2.5 m, syv. 0.5 m, muutama lahonnut hirrenpätkä kuopan reunalla; törmän alla kammia on tuettu muutamilla suurehkoilla kivillä.
A:sta 1.8 m NNW on
B) liedensija, suorakaide (E-W), 1 x 0.5 x 0.02 m, pintaan näkyvissä kolme laattamaista luonnonkiveä, kairalla tuntuu maanpinnan alla lisää kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puolukka, männyntaimia (runkojen paksuudet 0 - 5 cm), maitohorsma.

B) Ohut karike, sammal, heinä, maitohorsma, männyntaimi, koivu.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Lähes sortumassa alas Venejoen itäiseltä rantapenkalta.
B) Sijaitsee hiekkapohjaisella rantatasanteella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kohde sijaitsee Venejoenkankaan tieltä (SSE-NNE) n. 200 m NE, metsäautotien kääntöpaikan tuntumassa rannassa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja: rantapenkan puoli lähes sortumassa; hienoa silttipitoista hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Anna-Kaisa Teurajärven ja Assi Heikkilän inventointilöytö.

Laajuuden arviointiperuste:
Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde ansaitsee tarvittaessa tutkimuksen vanhan eräkulttuurin jäänteenä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi rakenteiden ympärillä; yllä esitetty pinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Opas: Assi Heikkilä, Anna-Kaisa Teurajärvi, Elina Koivuniemi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Paikalla sijaitseva autojen kääntöpaikka häiritsee ja kuluttaa rakenteita.

Lähilöytöjä: Löytöalue KOLARI 61 - 63, 66 Venejoenkangas: mahdollisia pyyntikuoppia, purnujen ja liesien jäänteitä, luulöytöalue sekä painannealue sijaitsevat täältä 1200 - 1750 m NE; tervahauta täältä n. 580 m NNE; Piirosen metsäkaartilaiskorsun jäänne sijaitsee täältä n. 2500 m SE; Pekun poikien metsäkaartilaiskorsun jäänne sijaitsee täältä n. 1950 m NNE.

KOLARI 65 Venejärvi SE, Keskinarkaus

Kivikautinen löytöpaikka (?), rakennuksen pohja

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi/historiallinen
Lukumäärä: 1 kivitaltan löytöpaikka, Piippu-Pekan asumuksen paikka
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 4.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 01 VENEJÄRVI (1990)
x= 7464 60 (ja 96) y= 508 (60 ja) 85 z= 180
Pinta-ala: Ehkä n. 10 m halkaisijaltaan.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 17.5 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A5 B4 C7 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 16/Keskinarkaus
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot: Pohjautuvat Veli Vaattovaaran tiedonantoihin v. 1996.

Aiemmat löydöt: Kertomuksen mukaan paikalta on löytynyt tulisija ja kivitaltta 1960-70 -luvulla.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 59.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien maastoselvityksen tarkastus.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kivitaltan löytöpaikka(?)/tietoja kivikautisista asuinpaikkajäänteistä: Veli Vaattovaaralta saadun tiedon mukaan paikalta on löytynyt tulisijan ja rakennuksen pohja, suorakaiteen muotoinen. Assi Heikkilän ja Anna-Kaisa Teurajärven suorittaessa inventointia paikalla olevan talon isäntä vahvisti tämän tiedon. Samassa yhteydessä oli löytynyt kivitaltta. Kaikki nämä oli kuljetettu kuorman mukana pois "jänkään".

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Jokseenkin puuttuu; päällä sepeliä sekä asuinrakennus.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kohti NE viettävää rinnettä, rakennus tasanteen reunalla, jänkäisen, nuoren mäntyvaltaisen metsän ympäröimä. Alueen SE-puolella leinikkiä kasvavaa niittyä. Näkymä kohti järveä (NE).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löytöpaikka sijaitsee nykyisen asuintalon alla. Rakennus vaikutti suhteellisen uudelta, sillä pihassa oli rakennusjätekasoja yms.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Ilmeisesti hiekkapohja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Hiekanoton yhteydessä 1960-70 -luvulla.

Laajuuden arviointiperuste: Löydön luonnetta koskeva suullinen tieto.

Luokitusehdotus perusteluineen: III: kivikautiset havainnot lienevät tuhoutuneet perusteellisesti ensin hiekanotossa ja sittemmin talon rakentamisen yhteydessä.

Havaintomahdollisuudet: Talo löydettävissä hyvin; viitta päätieltä käsin.

Opas: Assi Heikkilä, Anna-Kaisa Teurajärvi, info: Veli Vaattovaara.

Lähilöytöjä: Ns. Piippu-Pekan, historiallisella ajalla ensimmäisen venejärveläisen, asuinsija on Kalle Kyrön mukaan (tieto 17.2.1998) sijainnut täältä n. 450 m NW kumparemaisella niemekkeellä nimeltä Vanha Kentänniemi. Paikka on merkitty kartalle neliönä (liite I/66). KOLARI 59 Venejärvi, Kentänranta: historiallisen ajan rakennuksen pohja sekä liedensija sijaitsee täältä n. 1000 m NE; KOLARI 60 Venejärvi N, Äijävaara S, Liljala: vanhoja rakennusten pohjia täältä n. 1800 m NNE; myllynpaikka täältä n. 1150 m E.

KOLARI 66 Venejoki E, Kurkonniemi SE

Luulöytöpaikka

Luokka: III
Ajoitus: Esihistoriallinen (?)
Lukumäärä: yksi luulöytöpaikka, tulisijan jäänne (?)
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 4.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 01 VENEJÄRVI (1990)
x= 7464 54 **y=** 502 94 **z=** 167.5
Pinta-ala: Löytöalueen halkaisija n. 10 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14.3 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A4 B C D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 8:6
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM palanutta luuta muutama siru.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 61.
Muut liitteet: LIITE B/12: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 113

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Luulöytöpaikka, josta pintapoimittiin n. kuusi palaneen luun sirua. Välittömästi turpeen alla oli hiiliesiintymä, joka viittaa tulisijan jäänteisiin.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Törmän alla paljas mineraalimaa, pinnalla kuivan jäkäläkankaan kasvillisuus - männikkö nuorehkoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Löytöpaikka sijaitsee jokitörmässä joen E-rannalla, tasaisen hiekkapohjaisen ja jäkäläisen mäntykankaan WNW-reunalla.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löydöt tehtiin resentillä liesi- ja leiripaikalla, josta on jokeen johtavalle metsäautouralle (polulle) n. 65 m NE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Jokeen sortumassa olevan jokitörmän profiili, jossa välittömästi turpeen alla havaittiin hiilikeskittymä. Maapohja hienoa hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajan inventointihavainto.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; mahdollinen kulttuurikerrostuma vaikuttaa suhteellisen vaatimattomalta.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat tarkkuutta.

Opas: Elina Koivuniemi, Assi Heikkilä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Paikkaa käytetään nykyiseenkin leiriytymiseen ja ilmeisesti kalastukseen; joki syövyttää jatkuvasti törmän ja siten myös esiintymän hiekka-ainesta.

Lähilöytöjä: KOLARI 63 Venejoki E, Venejoenkangas, Kurkonniemi: esihistoriallisia (?) asutusjäänteitä täältä n. 150 m NE; KOLARI 62 Venejoenkangas II: purnualue (?) täältä n. 100 m S; KOLARI 61 Venejoenkangas: pyyntikuoppia (?) täältä n. 300 m S/SW; Pekun poikien metsäkaartilaiskorsun jäänne täältä n. 540 m NW.

KOLARI 67 Väylänpää, Talari 2

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: 1 asuinvallipainanne, 1 asuinpaikkakuoppa
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 7.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 10 + 07 VÄYLÄNPÄÄ (1989)
x= 7436 12 y= 489 37 z= 110
Pinta-ala: N. 60 x 20 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 33.5 km Kolarin kirkosta S.

Hoito ja kunto

A1? B1? C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 90 Talari
Omistaja: Yksityinen (Rundgren)

Aiemmat tiedot:
Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto, Helsinki:
KOLARI 11 Väylänpää, Talari: pohjalaisen kivikirveen (KM 16397) löytöpaikka:
Aarni Erä-Esko 1964: Väylänpään kylä (Sieppijärvi), tl. Talari N:o 90. Tarkastuskertomus.

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä jäänteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liiteI/kohde 11

Tarkastuksen aihe: Inventointi ennestään tunnetun kohteen läheisyydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Asuinvallipainanne (?), suorakaiteehko, n. 8 x 5 x 0,3 m (NNW-SSE), valli 2 x 0,1 m, kaksoispodsoli kairanäytteessä. Sisämitat 6 x 2 m, keskellä pyöreähkö, ympäristöään vähän syvempi alue, halk. n. 1 m.

N. 45 m A:sta NW on
B) asuinpaikkakuoppa (?), valliton, suorakaidemainen, 1,5 x 1,3 x 0,4 m (NNW-SSE) - purnu tai muu säilytyskuoppa?
Näiden kohteiden välillä on myös pari muuta epämääräisempää painannetta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, keskellä männyntaimia, reunoilla 5-6 isompaa mäntyä, paksuus 0,15 - 0,35 m.
B) Vrt. edellä; pieni kuusentaimi, männyntaimia reunalla.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Laakean mäntykankaan SW-reunalla, jyrkästi kohti jokea (SW) laskevalla törmällä, jonka reunaan on 6 m.
B) sijaitsee aivan terassin reunalla, josta puron ja joen yhtymäkohtaan solinan perusteella on n. 70 m W.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Tynnyrisauna n. 7 m SSE. Hirsihuvila n. 18 m SE. Teräväkattoinen ulkohuone n. 12 m ENE.
B) Maantien (SE-NW) reunaan n. 30 m SW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; kairanäyte A):sta, ks. kohta `Kohteen kuvaus'.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä mainittuna tarkastupäivänä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintoyksiköt topografisesti yhtenäisessä maisemassa; kohde KOLARI 11, kivikirveen löytöpaikka, on todennäköisesti kuulunut samaan toimintakenttään ja kulttuuripiiriin painanteiden kanssa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde tutkittava aina tarkemmin ennen mahdollisia maansiirtotöitä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantaman laajuinen maisema 360°:n sektorissa kummastakin havaintopisteestä katsottuna.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät ja helpot sekä tunnistamisen että maaston kulkukelpoisuuden näkökulmasta.

Opas: Elina Koivuniemi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Lähialue matkailukäytössä (mökkien vuokraus); lähimaastossa kaivantoja - alue tulisi rauhoittaa enemmältä kaivelulta.

Lähilöytöjä: KOLARI 11 Väylänpää, Talari: kivikirveen löytöpaikka täältä n. 200 m NNE; KOLARI 68 Tornionjoki E, Kallioniemi, Talarinjänkkä W: kivikautinen irtolöytö täältä n. 1300 m SE; KOLARI 74 Väylänpää, Alainenkangas S,

Lahti/Liljakallio: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 3200 m NW.

Jatkotoimenpiteitä:
Nykyistä tilanomistajaa (Rundgren) tulisi informoida painannealueen rauhoituksesta; asunto samassa pihapiirissä.

KOLARI 68 Tornionjoki E, Kallioniemi, Talarinjänkkä W

Liuskeiskoksen löytöpaikka

Luokka: III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: 1 iskoslöytö
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 3.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 10 + 07 VÄYLÄNPÄÄ (1989)
x= 7435 10 y= 490 17 z= 110
Pinta-ala: 0.5 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 34.6 km Kolarin kirkosta S; n. 18 km Sieppijärven kirkosta SW.

Hoito ja kunto

A5? B4? C7 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 58:3
Omistaja: Yksityinen.

Tarkastuslöydöt: KM kivilaji-iskoksen löytöpaikka.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 11
Muut liitteet: LIITE B/12: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 114.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Iskoslöytö, perunapellon pinnasta pintapoimintana.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Rikkaruohoa, heinää, perunantaimia (harvassa).

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Perunapellon NE-laita, josta terassinreunaan 7 m NE, joen (SW) ja ojan (NE) välisellä korkeatörmäisellä terassitasanteella. Löytöpaikalta n. 11 m ESE on harvennetun mäntysaarekkeen W-pää.

Jokitörmään löytöpaikalta on n. 30 m SW, jossa on harvaa rantasekametsikköä (koivu, mänty, kuusi).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löytöpaikasta viljelmän reunaan 2 m NE ja aitaan (E-W) n. 5 m, tasanteen W-päässä veräjä, väylänvarrentiehen (SE-NW) n. 80 m NE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintalöytö hiekan- ja siltinsekaisesta peltomaasta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Elina Koivuniemen inventointilöytö.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintopiste.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; yksittäinen hajalöytö viljelyksen keskeltä; muinaisrakenteet todennäköisesti tuhoutuneet.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintopisteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Itse alue helposti kartalta ja maastosta tunnistettavissa ja saavutettavissa; lienee epätodennäköistä, että paikalta vielä olisi jotakin arkeologista löydettävissä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueen viljely jatkunee normaaliin tapaan.

Lähilöytöjä: KOLARI 67 Väylänpää, Talari II: kivikaudentyyppisiä asumusvallipainanteita täältä n. 1300 m NW; KOLARI 11 Väylänpää, Talari: kivikirveen löytöpaikka täältä n. 1400 m NNW; tervahautoja täältä n. 700 m NW; tuvanpohja täältä n. 140 m SE.

KOLARI 69 Aitamännikkö, Peuravaara E, Peurajärvi W

Kvartsilöytöpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kvartsilöytöalue
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 8.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 01 AITAMÄNNIKKÖ (1989)
x= 7436 87 y= 505 67 z= 180
Pinta-ala: Löytöalueen halkaisija n. 2 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15.5 km Sieppijärven kirkosta SSE.

Hoito ja kunto

A4? B4? C3? D E1,5?F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaa
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM neljä kvartsinkatkelmaa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/69.
Muut liitteet: LIITE B/13: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 115

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kvartsilöytö, isohko materiaalikappale, mahdollisesti ns. preparoitu iskutasoydin, 16 x 10 cm, ruusukvartsia. Kappale jätettiin kokonsa vuoksi paikalleen. Tästä n. 2 m SSW pintapoimittiin 3-4 pienempää kvartsin palaa - iskoksia, preparointijätteitä, vai luonnollisesti murtuneita kappaleita? Löydöt havaittiin pintamaassa. Kappaleiden välittömässä läheisyydessä oli myös pari pientä voimakkaasti palanutta

kiveä. Havainto viittaa siihen, että ao. paikalla on voitu työstää kvartsia.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, puolukka, variksenmarja, juolukka, kanerva ja pieniä männyntaimia.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Järven (E) ja korkean jyrkkärinteisen, kallioisen vaaran (W) välisellä, loivasti kohti E viettävällä kivisehköllä ja kuivalla, nuorta mäntyä kasvavalla kankaalla.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Polulta (NNW-SSE) 1 - 1,5 m E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä. Havainnon taustalla oli myös Peuravaaraan liittyvä tieto kvartsiesiintymästä (ks. alla).

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kvartsiaineksen esihistoriallisuus/kulttuurisuus vaatii lisäselvityksiä; paikan topografia on muinaisasutukselle sopiva: Peurajärveä ympäröivä suo lienee kivikaudella muodostanut kapean sisämaalahden, joka on kytkeytynyt laajempiin muinaisvesiin kohti E/SE. Järven ympärillä on runsaasti lähteitä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan löytöpisteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Sijainti kohdistettavissa helpohkosti, mutta havainnointi vaatii tarkkuutta.

Opas: Elina Koivuniemi

Lähilöytöjä: KOLARI 70 Aitamännikkö, Peuravaara NE, Peurajärvi NW II: liedensija täältä n. 130 m N; tervahauta täältä n. 340 m SE; poroaitaa täältä n. 450 m E.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Unto Satan (Sieppijärvi) on sanottu kertoneen Peuravaarassa olevasta kvartsiluolasta infromantti Seija Koivumaalle, joka edelleen on välittänyt tiedon Veli Vaattovaaralle.

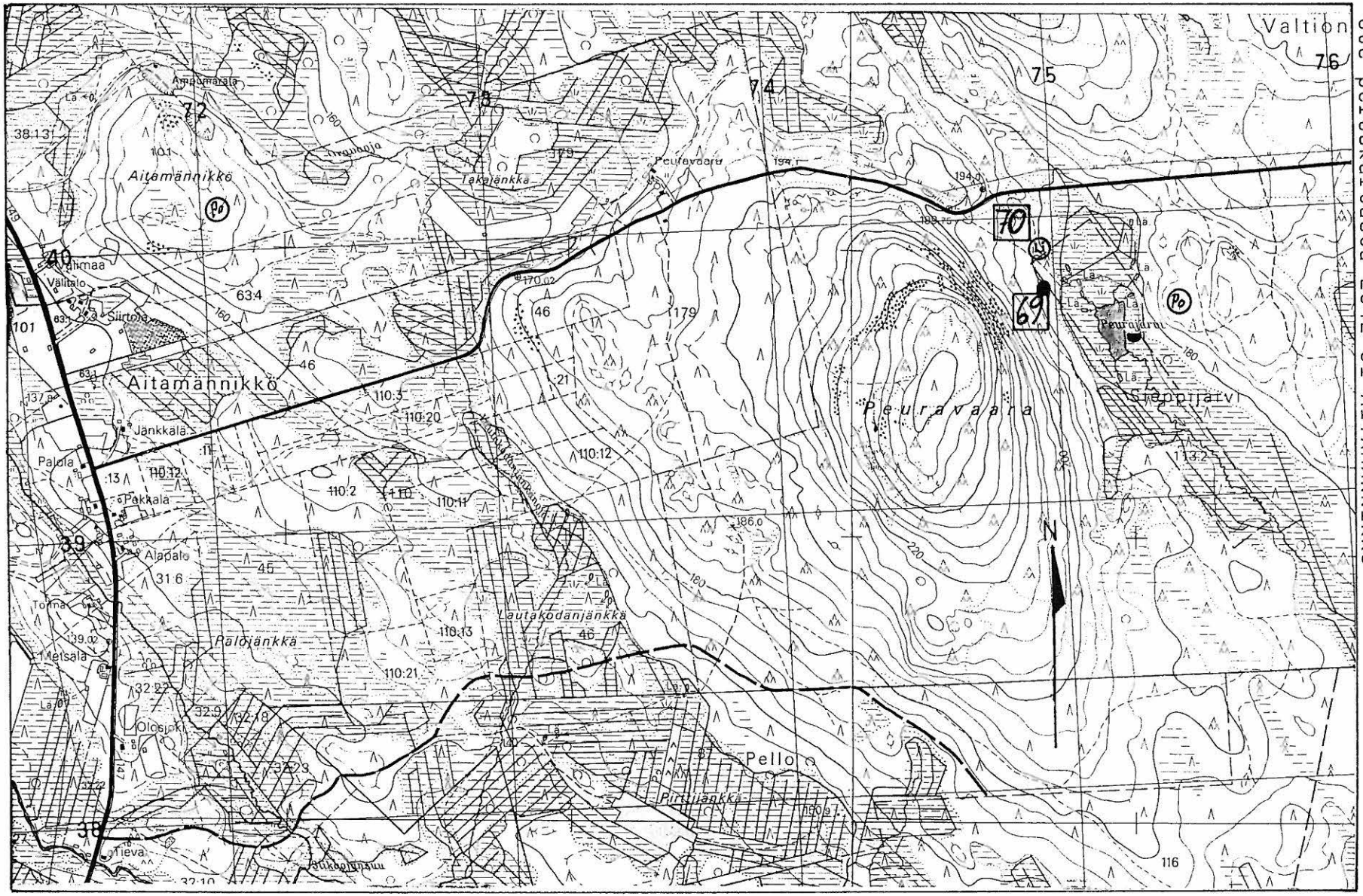

Kohteet KOLARI 69 ja 70, kaksi porokaarteen jäännettä ja tervahauta.

KOLARI 70 Aitamännikkö, Peuravaara NE, Peurajärvi NW II

Liedensija

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen (?)
Lukumäärä: Liedensija 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 8.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 01 AITAMÄNNIKKÖ (1989)
x= 7437 00 y= 505 67 z= 180
Pinta-ala: Koko havaintoalue n. 80 x 60 m (NNW-SSE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 17.5 km Sieppijärven kirkosta SSE.

Hoito ja kunto

A1? B1 C3 D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: a)Valtionmaata; b)Sieppijärvi 11:32
Omistaja: a)Metsähallitus; b)yksityinen **Puhelin:** a)016-512 021
Osoite: a)Nivanpääntie 24 **Postitmp:** a)95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 69

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Liedensija, kivikehällinen, maan tasainen, muodoltaan epämääräinen. Alkuperäinen muoto suorakaide (?), mitat 1,2 x 1,2 m (NW-SE). Kiviä näkyvissä kehässä 8 kpl, koot 5-20 cm. Ympäristössä on sopivia suurehkoja istuinkiviä. Samalla kumpareella havaittiin useita muitakin palaneiden kivien rykelmiä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kivet harmaajäkäläisiä, muuten pinnalla poronjäkälää, sammalta, mustikkaa, kanervaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loiva, n. 80 m pitkä (NNW-SSE) kumpare, hieman kivistä, nuorehkoa mäntykangasta. Sijaitsee kumpareen N-päässä sen päällä. Paikalta on näkyvyys vaaran kalliojyrkänteelle SW:ssä ja maasto laskee loivasti kohti ENE:tä, jossa on jänkää.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Polkujen (NW-SE ja N-S) risteys alueen W-puolella; metsäautotie (WSW-ENE) täältä n. 200 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoitaessa yllä mainittuna päivänä.

Laajuuden arviointiperuste: Kiinteät rakenteet sopivassa topografisessa ympäristössä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alue tutkittava mahdollisen maankäytön uhatessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Opas: Elina Koivuniemi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ohi menevän polun käyttö.

Lähilöytöjä: KOLARI 69 Aitamännikkö, Peuravaara E, Peurajärvi W: kvartsilöytöjä täältä n. 150 m S; tervahauta täältä n. 450 m SE; poroaitaa täältä n. 500 m ESE.

KOLARI 71 Haukirova SW, Naalastojoki E

Rakennuksen pohjia, liedensijoja

Luokka: II
Ajoitus: Esi(?)historiallinen
Lukumäärä: 1 rakennuksen perusta, 1 kiveys, 1 liesilatomus
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 9.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 01 AITAMÄNNIKKÖ (1989)
x= 7439 28-58 **y=** 509 49-68 **z=** 177.5
Pinta-ala: N. 400 x 100 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B4osin C3,4?5? D E F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Koivumaa, Seija 1997: Hylättyä Kuuselankylää koskeva tiedonanto 6.6.1997.

Tarkastuslöydöt: Rakenteellisia havaintoja kiinteistä jäänteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/71; liite I/72

Tarkastuksen aihe: Tiedonannon ja karttamerkinnän pohjalta suoritettu etsintä inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Rakennuksen perusta, suorakaide, 12 x 6 m (NE-SW), pidemmillä sivuilla kivistä kylmämuuratut vallit max 2 x 0,5 m. Kivet 5-30 cm, NE-pääty tienpohjan tuhoama, koneella kaivettu. SE-päässä kiveystä, ehkä

muurin pohja, jossa kaksi kiveä on limittäin, toinen n. 0,5 m ja toinen n. 0,20 m. Niiden SE-puolella on mahdollinen kulkuaukko, jonka leveys on n. 1 m.
Välittömästi A:n NW-puolella on kehämäinen, suorakaiteen muotoinen valli, ehkä pienen rakennuksen perusta n. 2,5 x 4 m (NE-SW). Valli muodostaa maansekaisen kylmämuurauksen, jota on vahvasti turpeen ja kasvillisuuden peittämä. Kivet ovat osittain palaneita, rakenteen N-puolella on ilmeinen tienraivausröykkiö.
N. 3 m A:sta S on epämääräisiä vahvasti kasvillisuuden ja sammaleen peittämiä kumpareita, joiden pohjana on kiviä, ilmeisesti muiden rakennusten pohjia/jäänteitä.
N. 77 m A:sta NW on
B) kehävallillinen kiveys, uunimainen, soikeahko, 2 x 1,2 x 0,3 m (NW-SE). Kehä on NW-päädystä avoin, kiven- ja maansekaisen vallin leveys on 0,5 m, kivien koot ovat 2-15 cm, osin palaneita, osa on pyöreähköjä.
N. 14 m B:stä NNW on matalahko, pyöreähkö painanne, halk. 3,5 m, vallillinen, sisäosa maljamainen, halk. n. 1 m, kairanäyte osoitti suhteellisen edennyttä podsoloitumista. Kyseessä saattaa olla esim. tervasjuuren nostopaikka.
N. 190 m B:stä NW on
C) liesilatomus, pyöreä, halkaisija 2 m, korkeus 0,3 m, kivikehällinen, jossa näkyi n. 7 kiveä (12-35 cm), turpeen alla tuntui pienempää kiveystä. Kivet olivat alta hiiltyneitä, ja pinnalla oli tuulenkaato, jonka alla oli palanutta hiekkaa.
Vaaran (NE) ja jängän (SW) välisellä pitkällä reunakaistaleella (SE-NW) havaittiin runsaasti epämääräisiä maatuneita kivirykelmiä (palaneita kiviä), jotka osin vaikuttavat ihmisen kokoamilta. Materiaalina on ilmeisesti käytetty myös muinaisrantakivikkoa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, mustikka, heinä, kuusentaimia valleilla, keskellä muutama nuorehko mänty, paksuus 3-13 cm.
B) Sammal, jäkälä, puolukka, variksenmarja, pari männyntainta.
C) Sammal, jäkälä, puolukka, variksenmarja, mustikka, kanerva, männyntaimi, tuulenkaatama mänty, paksuus n. 15 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Kosteahko, loivasti kohti SW laskeva havupuurinne, suurehkoja koivuja, rakennelmien SW puolella katajikkoa, kivikkoinen moreenipohja.
B) Loivasti kohti SW:tä viettävä kuivahko, nuorehkoa männikköä kasvava jäkäläkangas, kosteikon reunaan (SW) n. 20 m, metsäautotie n. 24 m NE.
C) Vrt. edellä; rinne viettää loivasti kohti kosteikkoa, jonka reunaan on n. 20-50 m SW.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) sijaitsee välittömästi metsäautotien (SE-NW) SW-puolella.

C) Vrt.ed. Havainnot alkavat alueen SE-osassa, jossa maa kohoaa jängästä Haukirovan ja Haukijärven kämpille vievien teiden risteyksen NW-puolelta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä virheellisesti tulkitun tiedonannon pohjalta; nyt rekisteröity kohde ei ollutkaan Kuuselankylä myöhemmin tarkentuneiden tietojen mukaan.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot kuljetulla matkalla.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollisen maankäytön yhteydessä havainnot vaativat vähintään koekaivauksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan kohteen ääripäistä katsoen.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät: kohde sijaitsee metsäautotien laidalla.

Opas: Elina Koivuniemi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tien huoltotyöt.

Lähilöytöjä: KOLARI 73 Karjalaisentievat E, Naalastojoki W, Kuuselankylä: vanha savottakylä 1800-luvulta, täältä 200-300 m W; KOLARI 72 Karjalaisentievat, Naalastojoki W, Mooseksenlampi: pyyntikuoppaketju, poroaitojen ja kuoppa-asumusten jäänteitä täältä 600-1000 m SW/S.

Ote peruskartasta 2642 01 AITAMÄNNIKKÖ

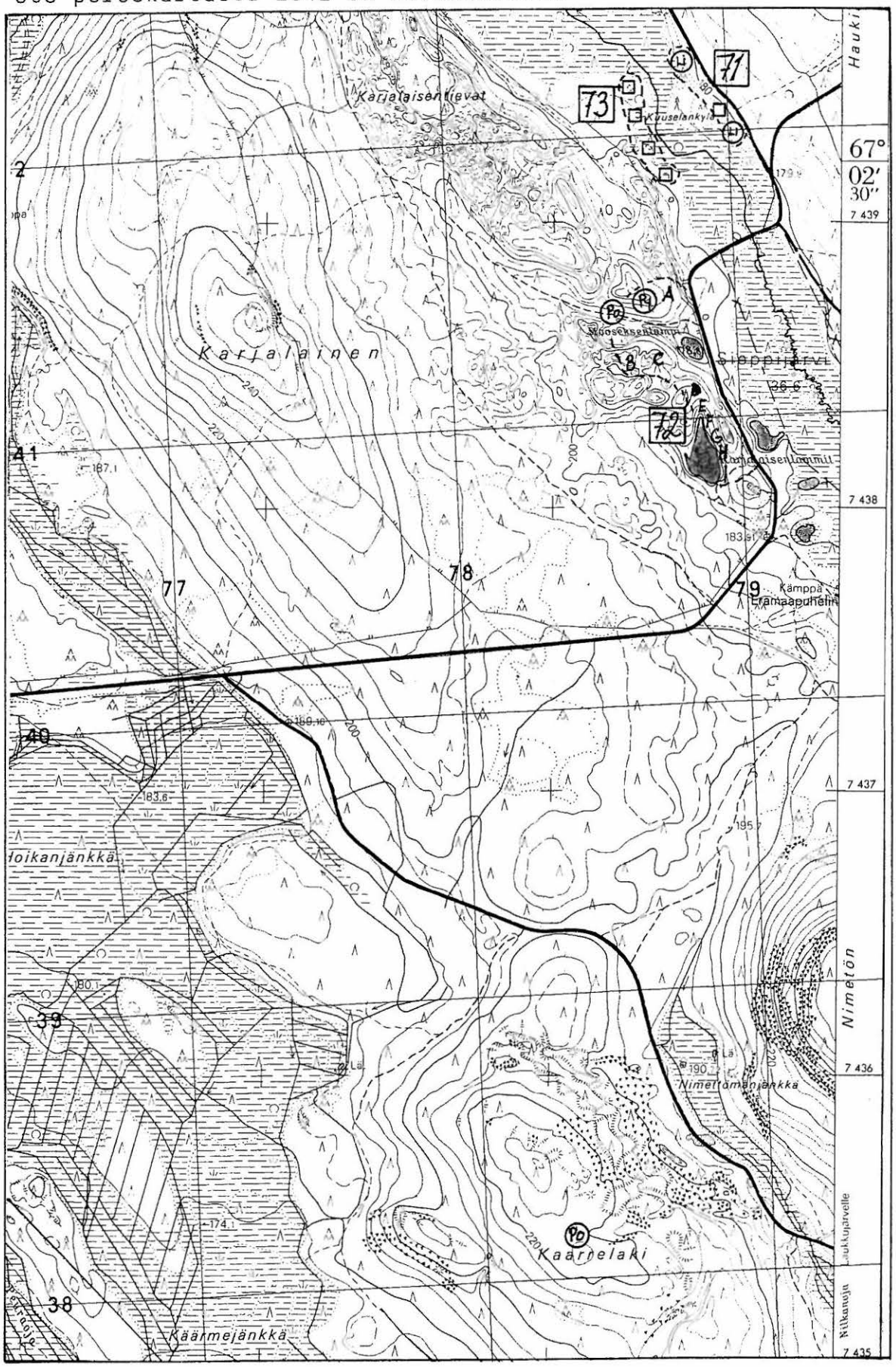

Kohteet KOLARI 71-73 sekä porokaarteiden jäänteitä.

KOLARI 72 Naalastojoki W, Karjalaisentievat, Mooseksenlampi

Pyyntikuoppajärjestelmä

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/saamelaisaikainen
Lukumäärä: 8 pyyntikuoppaa, 1 turve- tai maakota (?), 1 painanne: asuinpaikkakuoppa (?), poroaitojen jäänteitä, kiviesineen katkelma.
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 9.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 01 AITAMÄNNIKKÖ (1989)
x= 7438 15 - 73 y= 509 38 - 60 z= 195 - 180
Pinta-ala: Havaintoalue n. 700 x 300 m (SSE-NNW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15.7 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B1 C4?,6D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Knuutila, Kirsti-Maija 1968: Paikannimi Mooseksenjärvi: "Lammen rannalla on Niemen tilan ensimmäisellä isännällä, Mooses Ollinpoika Haksolla (s. 1819), ollut poroaita." (NTA pitäjänkokoelmat/paikannimiarkisto).

Tarkastuslöydöt: KM vihreäkiviterän katkelma sekä havainnot kiinteistä kuoppajäänteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote num. kiinteistörajakartasta, ks. liite I/72.
Muut liitteet: LIITE B/3, 13: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:ot 21, 22, 116

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja

syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Pyyntikuoppa, pyöreähkö, halkaisija n. 7 m, syvyys n. 1,3 m. Valli selkein SSW-sivulla, n. 2,5 x 0,2 m.
N. 200 m A:sta SSW on
B) pyyntikuoppa, pyöreänsoikea, 4,5 x 6 x 1 m. Valli epämääräinen, n. 1 x 0-0,2 m. Ei kaksoispodsolia havaittavissa, sortunut.
N. 50 m B:stä ENE on
C) pyyntikuoppa, pyöreähkö, halkaisija n. 7 m, syvyys n. 1,4 m. Valli n. 2 x 0,12 m. Sisäosa suppilomainen. Välittömästi vallin SE- puolelta löytyi karkeasti terämäiseksi muotoillun sädekiviliuske-esineen katkelma, jota on voitu käyttää esim. saaliin nahan leikkaamiseen verenjuoksutuksen tai nylkemisen yhteydessä.
Kohteesta C 100-120 m SE on
D) pyyntikuoppa, pyöreänsoikea, 4 x 3 x 0,5 m (S-N). Valli 2 x 0,1. Keskeltä kaivettu myöhemmin. Selvä kaksoispodsoli vallissa.
N. 100 m SE kohteesta D on
E) pyyntikuoppa, soikeanpyöreä, n. 4,5 x 5 x 0,6 m. Valli n. 1 x 0-0,10 m.
N. 60 m S kohteesta E on
F) turve- tai maakota, pyöreä, pohjalta neliö, jossa 1 hirsikerros, 1,5 x 2 m x n. 1,5 m. Hirsien paksuus n. 20 cm. Selvä valli on kulunut, ei pintakasvillisuutta, n. 2 x 0,15 m.
N. 40 m SE kohteesta F on
G) pyyntikuoppa (?), pyöreähkö, n. 4 x 0,4 m. Valli epämääräinen.
N. 40 m SW kohteesta G on
H) painanne: asuinpaikkakuoppa (?), pyöreähkö, n. 4 x 0,15 m. Valli n. 1,5 x 0,5 m.
I) Pyyntikuoppa, pyöreä, n. 4 x 4 x 1 m. Valli epämääräinen.
N. 50 m kohteesta H suuntaan S on
J) pyyntikuoppa, pyöreähkö, n. 5,5 x 5 x 0,5 m. Valli epämääräinen, n. 1,2 x 0,4 m.
Joka puolella tarkastetulla alueella esiintyi puun jäänteitä, joista useat vaikuttavat vanhoilta maatuvilta aidaksilta. Erityisen selviä aidasjäänteet olivat Mooseksenlammen rannalla.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Jokseenkin kasvipeitteetön - rakenne sortuva. Pinnalla vain kariketta ja puunkarsintajätettä.
B) Kasvillisuus melkein puuttuu. Pari männyntainta pohjalla, reunalla variksenmarjaa, sianpuolukkaa ja pari männyntainta.
C) Kasvillisuus lähes puuttuu. Reunoilla puolukkaa ja mäntyä.
D) Variksenmarja, puolukka, mustikka ja ympärillä männyntaimia.
E) Reunoilla sianpuolukkaa, variksenmarjaa ja iso puunjuurakko.
F) Puolukka, variksenmarja, reunoilla männyntaimia (0,03 - 0,10 m) ja yksi mänty, paksuudeltaan n. 0,20 m.
G) Puolukka ja karike.
H) Sammal, variksenmarja, sianpuolukka, valleilla pieniä mäntyjä, paksuudet n. 5 cm, iso kanto.
I) Jäkälä, sammal, variksenmarja ja mänty.
J) Jäkälä, rahkasammal, variksenmarja ja reunoilla varpuja (kanervia?).

Opas: Elina Koivuniemi, Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:
Karjalaisentievojen maasto on merkitty toisaalta luonnonsuojelualueeksi, toisaalta maankäytön kannalta kulutusherkäksi. Kulutusherkkyyttä aiheuttaa porolaidun, mutta erityisesti Pellon Ponnen suunnistusurheilu-, liikunta- ja virkistystoiminta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Urheilutoiminnan lisäksi viereisellä metsäautotiellä esiintyy myös raskasta rekkaliikennettä, kuten metsätyökoneiden ja tukkien kuljetuksia.

Lähilöytöjä: KOLARI 73 Karjalaisentievat E, Naalastojoki W, Kuuselankylä: savottayhdyskunnan jäänteet 1800-luvulta täältä n. 400 m N; KOLARI 71 Haukirova SW, Naalastojoki E: maatuneita rakennusjäänteitä täältä n. 700 m NE; vanhan poroaidan sijaintipaikka täältä n. 2700 m SSW.

Jatkotoimenpiteitä: Tievojen alue tulisi kokonaan rauhoittaa muulta paitsi poronhototoiminnalta. Pyyntikulttuurin esittelyä varten alueelle voisi suunnitella määrätyn reitistön.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Ilmeisesti pyyntikuoppia esiintyy koko Karjalaisentievojen kangaskumparealueella, joka on suppamaastoa. Paikalla tavatun Pellon Ponnen suunnistusjaoston puheenjohtajan mukaan alueella on ainakin 200 kuopannetta. Osa on mannerjäätikön aiheuttamia suppia, osa hänen mukaansa ihmisen kaivamia "koehiekkakuoppia". Yllä kuvaillut painanteet kuitenkin rakenteellisesti selvästi viittaavat pyyntihautoihin. Mahdollinen pyyntikuoppa-alue näin saattaa ulottua Karjalaisenlammilta SE:ssä ainakin Karjalaisentievojen nykyiselle poroerotuspaikalle yhteensä n. 2,5 km pitkällä ja n. 0,5 km leveällä vyöhykkeellä. Aika ei antanut myöten tutkia esiintymiä tarkemmin.
Toinen peurahautojen näkökulmasta tutkittava alue voisi olla Peuramännikkö n. 2000 m Aitamänniköstä NNE. Peuravaaran N-rinteen kalliolta on ehkä voitu pyytää peuroja ajamalla niitä alas jyrkänteeltä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Kumpareinen, nuorehkoja mäntyjä kasvava sorapohjainen, kuiva jäkäläkangas. Kohde sijaitsee korkean harjannekumpareen alaosassa, sen ESE-puolella, jossa rinne laskee jyrkähkösti kohti SSE. Ympäristössä eri ikäistä, sahattua kannokkoa.
B) Kuiva, hiekkapohjainen mäntykangas, korkea hiekka`nyppylä'. Kohde sijaitsee SSW-NNW -suuntaisen harjanteen huipun alapuolella.
C) Edellistä seuraavan harjannekumpareen ESE-pään alaosassa.
D) Mäntykangasharjanteen laella. Mooseksenlampeen (N) jyrkästi viettävää kumpareikkoa.
F) sijaitsee ison lammen ja tien välisellä harjulla.
G) Mäntykangasta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Metsäautotie (WNW-ESE) n. 50 m SSE.
B) Kuopassa on kolme ilmeisesti suunnistuksessa käytettävää `seivästä'.
E) Sijaitsee metsäautotien ja ison Karjalaisenlammen välisellä harjulla, josta on n. 50 m metsäautotiehen suuntaan NE.
F) Tielle on paikalta n. 200 m suuntaan NE.
G) sijaitsee metsäautotien (n. 40 m E) ja ison Karjalaisenlammen (W) välisellä harjulla.
H) Samoin kuin edellinen.
I) sijaitsee metsäautotieltä n. 30 m W, ison ja pienen Karjalaisenlammen välisellä harjanteella.
J) sijaitsee ison ja pienen Karjalaisenlammen välisellä harjanteella, josta tiehen on n. 40 m E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
C) Glasifluviaalista karkeahkoa soraa.
Ks. kerrostuneisuuskuvauksia edellä; rakenteet ovat huomattavan eroosioalttiita (ks. myös alla).

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt inventoinnin yhteydessä yllä mainittuna ajankohtana.

Laajuuden arviointiperuste: Topografinen maisema; kulttuurinen anomaliaesiintymä lienee nyt dokumentoitua aineistoa huomattavasti laajempi; ks. alla.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde tulisi kartoittaa kokonaan kulkemalla läpi koko Karjalaisentievojen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko Karjalaisentievat, ainakin poroaidalle saakka.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

KOLARI 73 Karjalaisentievat E, Naalastojoki W, Kuuselankylä

Savottakenttä

Luokka: I-II
Ajoitus: 1800-luvun loppupuoli (?)
Lukumäärä: 20 rakennuksenpohjaa sekä useita asuinpaikkakuoppia.
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 10.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 01 AITAMÄNNIKKÖ (1989)
x= 7439 16-50 y= 509 27-42 z= 177.5
Pinta-ala: N. 400 x 100 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15.2 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C2,3,4?,6 D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaa
Omistaja: Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Koivumaa, Seija 6.6.1997: Tiedonanto "hylätystä kylästä", joka on merkitty karttaan.

Tarkastuslöydöt: Yllä mainitut kiinteät jäänteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 71
Muut liitteet: LIITE B/3: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:ot 23, 24.

Tarkastuksen aihe: Inventointi tiedonannon pohjalta.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Asuinkenttä karttaan merkityllä paikalla, josta löytyi n. 20 rakennuksen pohjaa. Näiden välittömään läheisyyteen liittyi asuinpaikka-, kellari- ja varastokuoppia. Useimmat rakennusjäänteet ovat hirsisalvottuja ja rakennettu ilman nauloja. Lautoja eikä lankkujakaan ole käytetty. Jäljellä on

Ote num. kiint.-rajakartasta L264201D, mk 1:10 000

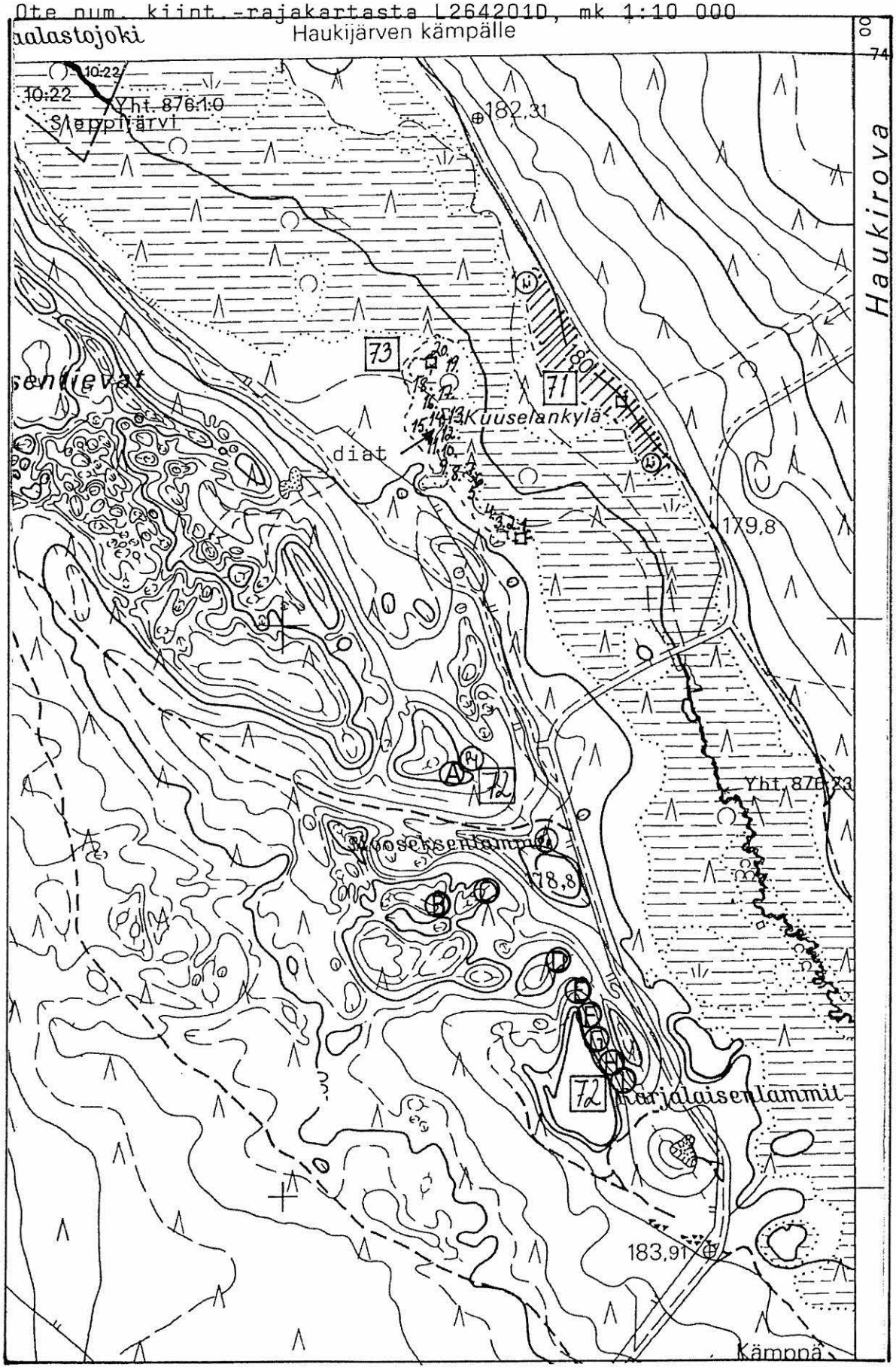

Kohteet KOLARI 71-73.

useissa 2-3 hirsikertaa. Rakennuksen no. 13 (ks. kartta) hirteen oli kaiverrettu kirjaimet A.N. Hirsien paksuudet ovat 15-20 cm. Osa hirsistä on sahattu, osassa näkyy kirveen jäljet. Ilman uunikiviröykkiötä olevat salvosrakennukset lienevät olleet ulkorakennuksia, kiukaalliset ovat ilmeisesti olleet ihmisasumuksia, saunoja ja/tai karjan talvisuojia. Osassa kiukaallisista rakennuksenpohjista on turve- ja hiekkavallit ympärillä: kyseessä lienevät joko turvekammit tai multakodat (kömmätit). Kiukaat ja uunit on kylmämuurattu suurehkoista luonnonkivistä.
Alueen laajuus on n. 400 x 100 m (SE-NW). NW-päässä on myös pyöreähkö avoin alue, jonka ympärillä näkyy aidanjäänteitä -alue on voinut toimia ehkä porojen lypsykaarteena tai lehmihakana.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Rakennusjäänteet ovat ruohottuneet ja sammaloituneet rakenteiden sisäosista, joissa kasvaa paikoin paksujakin puita: normaalia kosteahkoille metsille tyypillistä kasvillisuutta, kuten sammalta, koivua, kuusta, mäntyä, heiniä, pajua jne.
Alueen NW-osa sekä jokivarsi vaikuttaa maastollisesti sopivahkolta karjalaitumelta, jossa kasvaa niittyheinää, pehmeitä sammalmättäitä, kuusta ja koivua. Sen sijaan heti rakennetun alueen W-puolella kohoaa poronhoidolle, peuran- ja hirvenpyynnille tyypillinen mäntykangas.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Joen (SE-NW) W-rantaa. Rakennukset sijaitsevat aivan kuivan kankaan (W) ja jokikosteikon (E) välisellä reunaterassilla. Osa rakennuksista on romahtanut kosteikkoon.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Nykyinen poroaita (SSE-NNW) sijaitsee alueelta 50-250 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tiedonannon pohjalta inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut rakenteet topografisesti rajautuneessa miljöössä.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; alueen laajuus ja monimuotoisuus.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan alueen reunojen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohde merkitty peruskarttaan, joskin harhaanjohtavasti; vaatii poroaidan ylityksen/alituksen; kohde suhteellisen maatunut, mutta selkeästi tunnistettavissa

metsiköstä.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kohde on poroaidan ympäröimä.

Lähilöytöjä: KOLARI 71 Haukirova SW, Naalastojoki E: asumusten jäänteitä täältä n. 200 m W; KOLARI 72 Karjalaisentievat, Naalastojoki W, Mooseksenlampi: pyyntijärjestelmä ja aidasten jäänteitä täältä alk. n. 400 m S.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Puhelu Jaakko Satta 17.7.1997 (poromies):
Kylä on ollut metsätyökylä (savotta) 1800-luvun lopulla. Tästä on kerrottu Munsterhjelmin kirjassa, joka on peräisin vuosisadan vaihteesta. (Ludvig Munsterhjelm: Eräretkiä Hämeestä Petsamoon, Keuruu 1987)
Etsittäessä ao. teoksesta ei löytynyt muuta mainintaa, kuin että Naalastojoen alueella on ollut suursavotta joskus aivan vuosisadan alkuvuosina (Munsterhjelm 1987: 78 ff.). Joen latvalla sijaitseva, aiemmin savottakonttorina toiminut yksittäinen kämppä kuvataan tarkemmin.

KOLARI 74 Väylänpää, Alainenkangas S, Lahti/Liljakallio

Esihistoriallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Liesiä 2 kpl, kiviesineitä, rautakeihäs (kadonnut)
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 11.7.1997
14.1.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 10+07 VÄYLÄNPÄÄ (1989)
x= 7438 94 - 7439 08 **y=** 487 88 - 92 **z=** 102.5 - 117.5
Pinta-ala: N. 200 x 100 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 30 km Kolarin kirkosta S.

Hoito ja kunto

A4 B4 C D3 E1 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 22:40 Lahti
Omistaja: Martti Rundgren **Puhelin:** 016-587 601
Osoite: PPA 3 Väylänpää **Postitmp:** 95900 KOLARI

Aiemmat tiedot:
Hilkka Oksala 1994: Puhelu Martti Rundgrenille 8.9.1994.

Aiemmat löydöt:
*Rautainen karhukeihäs, luovutettu 1930-luvulla sieppijärveläiselle agrologi Malmiharjulle museoon vietäväksi.
*Vedessä hioutunut pohjalaisen taltan (?) teelmä, M. Rundgrenin hallussa.
*Pohjalainen kiviesine, M. Rundgrenin hallussa (dokumentoitu, ks. LIITE I/74).
*Kaksi liedenpohjaa.

Tarkastuslöydöt: KM liuskekatkelma, kookas kvartsikaavin sekä iskentäydin.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 11.
Muut liitteet: LIITE I/74: Luetteloimaton kiviesine M. Rundgrenin hallussa. (Dokumentti); LIITE B/10, 13: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 82, 117

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien havaintojen sekä aiempien tietojen tarkastaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Liesi, joka Sirkka ja Martti Rundgrenin mukaan löytyessään koostui palaneista kivistä ja tuhasta. Kivet olivat olleet päälletysten 2-3 kerroksena, alinna oli ollut hiilikerros, paksuudeltaan n. 5 cm. M. Rundgren oli siirtänyt kivet kasaan lähemmäksi taloaan. Kasa (halkaisija n. 70 cm, korkeus n. 20 cm) tarkastettiin, ja kivet todettiin selvästi palaneiksi liesi- tai keittokiviksi, joista useat olivat iskemällä muotoiltuja sekä hioutuneita. Liesi oli löytynyt syvältä maanpinnan alta.
N. 5 m A:sta E Rundgren kertoi kaivaneensa pois myös n. 2 x 1 m:n laajuisen kumpareen, jota hän oli arvellut haudaksi. Se oli kuitenkin koostunut pelkästä hiekasta, eikä sen alla oltu havaittu mitään.
A:sta n. 2 m SW oli löytynyt toinen
B) liesi, joka oli ollut pienempi. Rakenteellisesti se kuitenkin oli muistuttanut A:ta.
Rundgrenin mukaan myös n. 50 m hänen talostaan NW on löytynyt
C) rautainen keihäänkärki, karhukeihäs (ks. edellä ja jäljempänä), joka näyttää joutuneen hukkaan.
Talosta 40-80 m W, perunapellolta ja puutarhasta Rundgren on niinikään löytänyt
D) kaksi kiviesinettä, joista toinen vaikutti vedessä hioutuneelta pohjalaisen taltan teelmältä, ja toinen oli puoliksi hiottu ja halkaistu, vihreäliuskeinen lattea pohjalainen esine, joka ei kuitenkaan suoraan luokitu typologisesti (ks. LIITE I/74).
Tarkastuksen yhteydessä tutkimusavustajat lisäksi pintapoimivat rannan läheisyydestä, A:sta n. 50 m SW
E) kvartsiesineen ja ydinkatkelman. Samassa keskittymässä havaittiin myös muita osittain veden hiomia kiviesineiden katkelmia.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A)-B) Kangasmetsää: sammalta, mustikkaa, puolukkaa, mäntyjä.
C)-D) Perunaa, heinää, puutarhakasveja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A)-B) Melko kaltevaa pintaa heti ylimmän jokitörmän reunan alapuolella, jonka E-puolella avautuu tasainen hiekkapohjainen mäntykangas. Löytöpaikalta alkaa reunan jyrkkä lasku jokeen (n. 20 m W). A:n S-puolitse kulkee luonnonkuru, ilmeisesti jääkautinen uoma, jonka suunta on kohdalla E-W, kääntyen sitten S-N-suuntaiseksi.
C) Terassin muodostava ylempi rantaniittytasanne, jolta on komea näköala kohti joessa olevaa koskea n. 100 m W.
D) Alinta rantaterassia, pelloksi ja puutarhaksi muokattua maata.

E) Jokirantakivikkoa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A)-B) Rundgrenin päärakennus löytöpaikalta n. 140 m SSE.
C) on löytynyt päärakennuksesta n. 50 m NW.
D) Muokattua piha-, puutarha- ja peltomaata päärakennuksen W-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A):n löytösyvyys oli ollut 30-50 cm maanpinnan alapuolella. Hiekkapohjaista kangasta.
D) Kiviesineet ovat löytyneet auraussyvyydeltä peltomullasta.
E) Pintalöytöjä kivikosta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
A)-B) Liesien ja hiekkakumpareen kohdalla on M. Rundgren kaivanut 1970-luvulla siirtäessään pihlajaa puutarhaan istutusta varten.
C):n keihäänkärjen löysi Martti Rundgrenin isä talon raivaustöiden yhteydessä 1930-luvulla.
D) Kiviesineet ovat löytyneet 1960-luvulla maata auratessa.
E) Tutkimusavustajaryhmän inventointilöytöjä v. 1997.

Laajuuden arviointiperuste: Tiedonannot ja havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohteen esi- ja varhaishistoriallinen luonne on varsin selkeä, mutta nykyinen asumistoiminta on tuhonnut varhaisempia rakenteita.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty pinta-ala riittänee.

Havaintomahdollisuudet: Kartan avulla paikka helposti löydettävissä; helppokulkuista asuttua aluetta.

Opas: Martti ja Sirkka Rundgren; tutkimusryhmä Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä, Elina Koivuniemi, Hilkka Oksala. Tammikuussa 1998 mukana oli myös Sari Komulainen.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:
Maanomistajalle annettu ohjeita löytötapauksia varten.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Normaalit vuotuiset maanmuokkaus- ja puutarhanhoitotyöt jatkuvat.

Lähilöytöjä: KOLARI 75 Väylänpää, Alainenkangas: asumuspainanne (?) täältä n. 600 m N; tervahauta täältä n. 440 m NNW; KOLARI 11 Kallioniemi, Talari: kivikirveen löytöpaikka täältä n. 3100 m SSE; KOLARI 67 Kallioniemi, Talari II: asumuspainanteita täältä n. 3200 m SSE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Talon S-puolella jokeen pistää Lapinkallio, ent. Lapinlahti Saukonojan suulla. Väylässä on lähellä myös matala kohta, jota on kutsuttu Kotakariksi (Sirkka ja Martti Rundgren 14.1.1998).

KOLARI 74 Väylänpää, Alainenkangas S, Lahti /Liljakallio (ent. Lapinlahti)

LUETTELOIMATON KIVIESINE

Kivikautinen asuinpaikkalöytö, jonka FK Hilkka Oksala dokumentoi Martti Rundgrenin lainattua tätä 1960-luvulla pihamaaltaan aurauksen yhteydessä, pihlajaa istuttaessa löytämäänsä kiviesinettä tutkimusta varten Oulun yliopiston arkeologian oppiaineen toimeksiantaman Kolarin kunnan inventoinnin jälkitöiden yhteydessä tammikuussa 1998. Kappale on toivomuksesta palautettu löytäjälle 3.3.1998, os. PPA 3 Väylänpää, 95900 KOLARI, puh. 016 - 587 601.

LIUSKE-ESINE 1 kpl, n. 265 g
Kokonaan hiottu kuperalta pinnalta tasalappeella yhdellä iskulla pilstottu pinta. Muodoltaan lattean soikea, pitkulainen kaareva. Päissä kulumia toista päätä lievästi muotoiltu teräväksi. Tummanvihreää lähes mustaa hyvälaatuisen homogeenista sädekiviliusketta. 150 x 43 x 18 mm.
Löytöpaikka Martti Rundgrenin pihamaa Väylänpäässä, alin terassitasanne kohti Tornionjokea (W).
(pk 2624 10 + 07; x=7488 96; y=487 93; z=105).

Ks. kuva LIITE Ib/74.

KUVALIITE KOLARI 74
Liuske-esine. Martti Rundgrenin hallussa (PPA 3 Väylänpää, 95900 KOLARI), löytöalue D), mk 1:1.

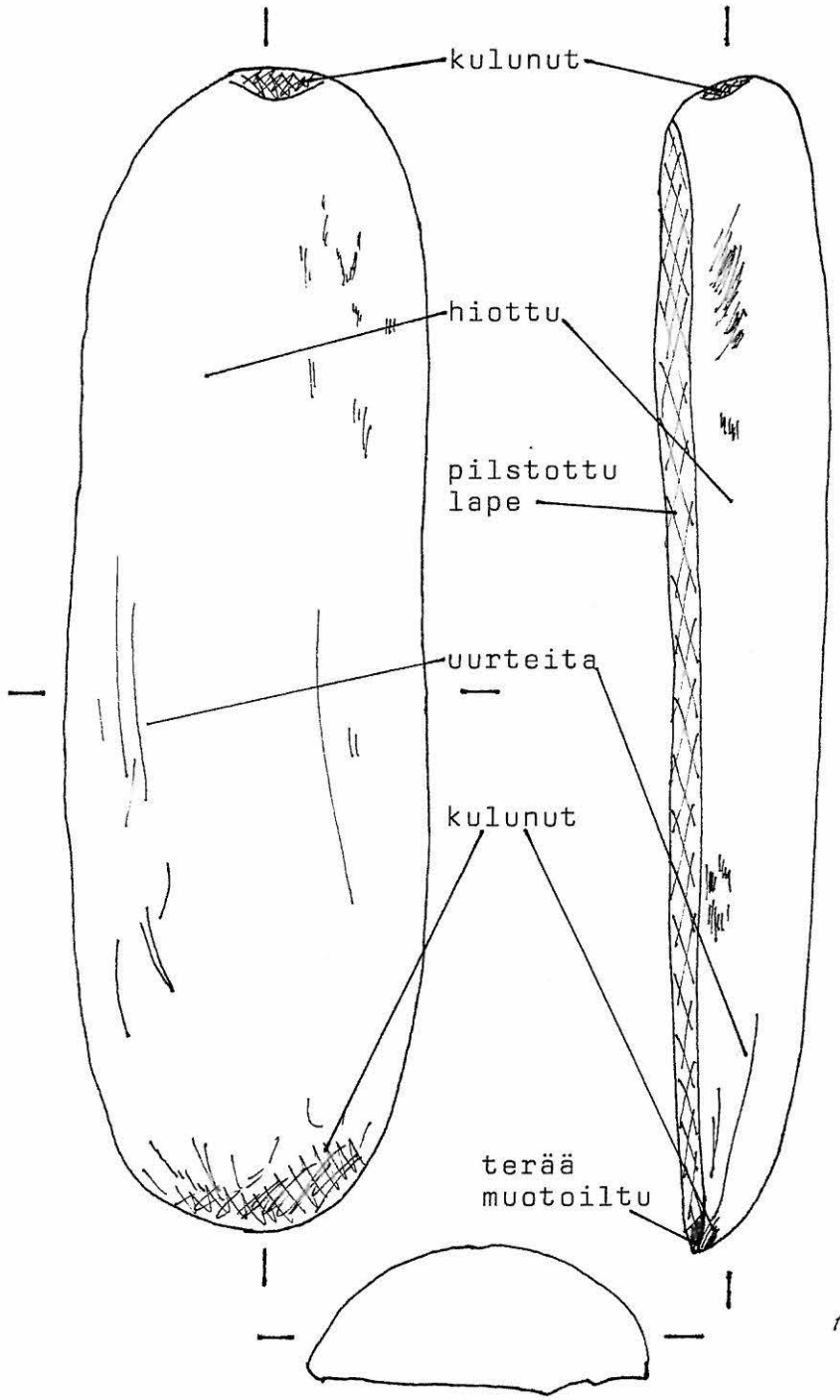

H.O. -99

KOLARI 75 Väylänpää, Alainenkangas

Asuinvallipainanne

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 3.7 1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 10+07 VÄYLÄNPÄÄ (1989)
x= 7439 80 y= 487 76 z= 122.5
Pinta-ala: Halkaisija 6 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 30.5 km Kolarin kirkosta S.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 22:33
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä painannerakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 11

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkastaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Asuinpaikkavalli, pyöreä, halkaisija 3 m, sisähalkaisija 2 m, vallin leveys 1 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Karike, sammal, puolukka, variksenmarja ja männyntaimia.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Sijaitsee mänty-/jäkäläkangasterassilla, josta Tornionjokeen on n. 200 m W.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotie 50 m E, Väylänpään talo n. 460 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto hiekkapohjaisella kankaalla. Painanteen S-laita lienee osin lievästi tuhoutunut mahdollisen telaketjuylityksen seurauksena - kohdassa kasvaa sammalta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvä rakenne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollisessa maankäyttötilanteessa kohde vaatii vähintään koekaivauksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantaman rajaama maisema kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kartan perusteella varsin helposti paikannettavissa, mutta maasto on hämäävää homogeenisuutensa vuoksi.

Opas: Assi Heikkilä, Elina Koivuniemi

Lähilöytöjä: KOLARI 74 Väylänpää, Alainenkangas S, Lahti/Liljakallio: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 600 m S; tervahauta täältä n. 200 m SSW.

KOLARI 76 Laukkujärvi SE, Laukkukangas N

Kivikautinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Palaneiden kivien keskittymiä 2 kpl, kiviesineiden teelmien löytöpaikkoja 2 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 14.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 04 AALISTUNTURI (1989)
x= 7432 10 - 46 **y=** 518 37 - 89 **z=** n. 180
Pinta-ala: Löytöalue n. 700 x 100 m (ESE-WNW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 27 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4? B4 osin C3? D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM hiekkakivitaltan teelmä sekä havaintoja iskennäisistä ja liesien pohjista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/76.
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 118.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Palaneiden kivien keskittymä/liedensijan jäänteitä ylös nostetussa kannonjuurakossa koostuen muutamista pinnalta palaneista kivistä (5-10 cm) sekä lievästi punertavaksi palaneesta karkeahkosta siltinsekaisesta hiekasta, jossa oli voimakas huuhtoutumiskerros sekä jonkin verran

hiiltä.
N. 220 m A:sta SE löytyi
B) kiviesineiden teelmiä ja kivilaji-iskoksia (?) kantojuurakosta. Teelmistä yksi muistuttaa pientä talttaa, josta halkaistu vastakappale löytyi samasta yhteydestä. Toinen oli kärkimäinen kappale, josta halkaistu iskos löytyi niinikään samalla. Löytöpaikassa esiintyi myös muutamia palaneita kiviä (3-10 cm) sekä lievästi punertavaksi palanutta karkeahkoa, siltin- ja soransekaista hiekkaa.
N. 200 m B:stä SE oli
C) lievästi palaneiden kivien keskittymä juurakossa, kivien koot olivat 5-10 cm.
N. 120 m A:sta NW havaittiin myös halkaistu sädekiviliuskeen katkelma - mahdollisesti esineen teelmä - polulla yksittäishavaintona. Katkelman toinen lape muodostui osin luontaisesta pinnasta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Mustikkapohjaista mäntykangasta. Rannalla jonkin verran myös kuusta ja koivua.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Pieni maastokumpare (laajuus n. 20 m) järven (n. 15 m NNE) S - rannalla.
B) Loivaa, terassimaisesti kohti järveä (n. 30 m NE) laskeva moreenipohjainen laaja kangasaukio. Näköala kohti N:ssa sijaitsevia vaaroja.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Sädekiviliuskeen katkelma löytyi Laukkujärven SW-rantaa pitkin kulkevan polun (NW-SE) pinnalta, n. 100 m Laukkujoen suulle johtavan metsäautotien (SSW-NNE) kääntöpaikalta SE.
B) sijaitsee polulta (NW-SE) n. 10 m NE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintalöytöjä polulta ja kantojuurakoista. Alueella esiintyi varsin runsaasti ylös nostettuja kantojuurakoita, joista useimmissa oli normaali podsoli. Vaikkakin palaneita kiviä on joskus vaikea erottaa tavallisesta moreeniaineksesta, palaneiden kivien esiintyminen täällä laikuittain viittaa niiden kulttuuriseen käyttöön nuotionpohjissa ja tulisijoissa. Koska muissa juurakoissa esiintyi normaalia podsolia, kyse ei siten liene metsäpalokerrostumista.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suorietut anomaliahavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohteen kulttuuriset merkit lievähköt, mutta havainnot vaativat tarkempia koetutkimuksia, mikäli kohdetta uhkaa maankäyttö.

Ehdotus suoja-alueeksi: Ainakin yllä esitetty pinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: Paikka helposti kartan perusteella tunnistettavissa; joenylityspaikalta puuttuu silta. Maastohavainnot vaativat tarkkuutta.

Lähilöytöjä: Rakennusten pohjia täältä n. 1000 m ESE ja n. 600 m NNE sekä n. 3000 m W; KOLARI 45 Nälännönvainio: Ungan Pietin tuvansijat täältä n. 5000 m WNW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Havainnot viittaavat siihen, että kivityökalujen käyttöaikana Laukkujärven etelärantaa olisi hyödynnetty varsin lyhytkestoisten leiriytymisten yhteydessä.

Ote peruskartasta 2642 04 AALISTUNTURI

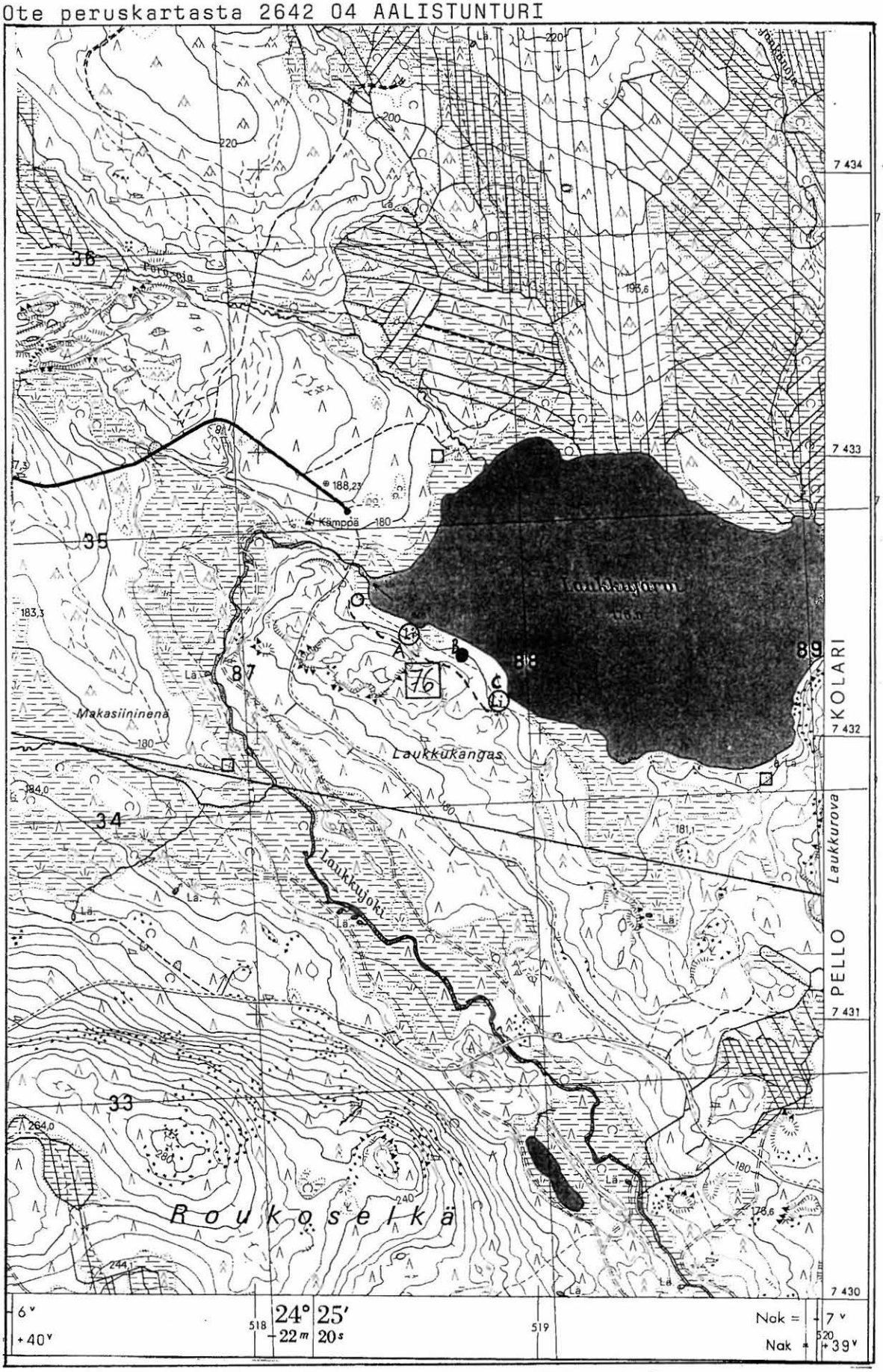

Kohteet KOLARI 76 sekä kolme rakennusjäännettä.

Ote peruskartasta 2642 04 AALISTUNTURI

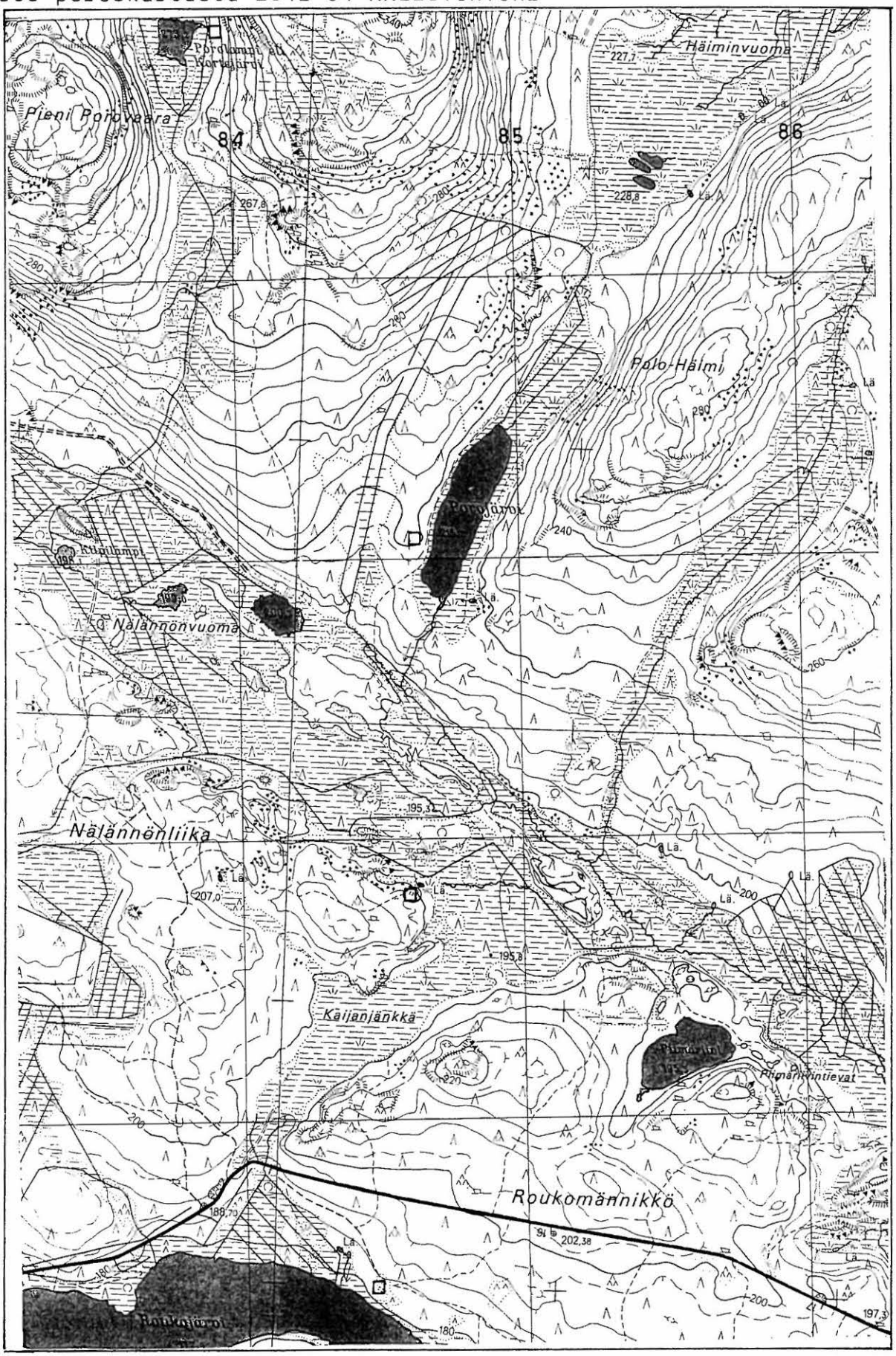

Neljä rakennuksen jäännettä.

KOLARI 77 Näläntöjärvi NW

Pyyntilaite (?)

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: Ketun käpälälaudan jäänne (?) 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 15.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 04 AALISTUNTURI (1989)
x= 7437 13 **y=** 512 31 **z=** 200
Pinta-ala: N. 1 m^2
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 19.2 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1? B1 C2,4,6? D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Paulaharju 1962/22: s. 74: Viime vuosisadan loppupuolella lappalainen Pieti Unga rakensi pirtin Näläntöjärvelle.
Knuutila, Kirsti-Maija 1968: Näläntö -paikannimeä on pidetty perimätiedossa lappalaisperäisenä (NTA pitäjänkokoelmat/paikannimiarkisto).

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä puurakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 45.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Ketun käpälälaudan jäänne, kelomännyn runko, paksuus n. 12 cm, korkeus 2-3 m, yläosa selvästi lankkumaiseksi veistetty, teräväpäinen, halkaistu keskeltä, halkioaukko on n. 40 cm syvä

ylhäältä lukien. Kirveen veistojälkiä rungossa. Yläosassa puolittain irtonaisia päreitä. Rungon alaosa pyöreä, yläosa latteaksi veistetty. Huterasti kiinni maassa - kaatumaisillaan ja luonnostaan tuhoutumassa.
N. 29 m A:sta SW oli toinen mäntykelo, korkeus 5 m, paksuus n. 20 cm, palanut pinnalta ja sisältä ontoksi. Resenttejä kirveen iskuja ja päreitä oli alaosassa - myös tämän yläosa oli V:n muotoinen, mutta käpälälaudaksi puu lienee aivan liian korkea.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Itse muinaisjäännös on mäntyä; muilta osin pintakasvillisuus muodostui jäkälästä ja puolukasta puun juurella.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivan kallioista kumparemaastoa, harvahkoa mäntykangasta. Loivan kalliokumpareen reunaan on löytöpaikalta n. 13 m SW. Näkyvyys järvelle (S), mutta etäisyys rantaan on n. 200 m.
Toinen kelo oli mainitun kalliokumpareen W-laidalla, joka viettää n. 2 m jängän reunaan (W). Kumpare muodostaa miellyttävän leiripaikan.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotien pää täältä n. 440 NNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde on artefakti, jonka voisi pelastaa museoimalla.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Paikka suhteellisen helposti tunnistettavissa kartan avulla.

Mukana: Elina Koivuniemi

Lähilöytöjä: KOLARI 78 Näläntöjärvi E: liedensija täältä n. 840 m WNW; tuvansijoja täältä n. 640 m S; rakennuksen pohja täältä n. 540 m E; tervahautoja täältä n. 740 m SE.

Jatkotoimenpiteitä: Käpälälaudan pikainen museointi?

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
On mahdollista, että Näläntöjärven jäänteet olisivat Ungan Pietin jäämistöä, koska Paulaharjun mukaan hän eleli ajoittain

nimenomaan täällä.

KOLARI 78 Näläntöjärvi E

Liedensija

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen (?)
Lukumäärä: Liesi 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 15.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 04 AALISTUNTURI (1989)
x= 7436 72 y= 513 00 z= 198.5
Pinta-ala: Halkaisija n. 1 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 19.4 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Paulaharju 1962/22: s. 74: Ungan Pieti asusteli Näläntöjärvellä 1800-luvun loppupuolella.

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteästä maarakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 45.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Liesi, pyöreä, halkaisija n. 1 m , maantasainen, reunakehän NE-laidalla näkyvissä viisi kiveä (0,07-0,15 m), SW-laidalla tuntui kolme pikkukiveä. Kivet on ladottu n. 15 cm:n etäisyydelle toisistaan kehäksi. Ympärillä oli lahonnutta puuta sekä pienempi pölkky.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Pinnassa jonkin verran harmaata jäkälää, keskellä sammal, puolukka, keltainen kukka, vähän poronjäkälää.
Kuivaa mäntykangasta, jossa vähän koivua.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivahkosti kohti kosteikon reunaa (n. 20 m NNW) laskevaa, kumpareiden ympäröimää kangasta. Järvi n. 100 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvä rakenne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa itse rakenne ja sen ympäristö ansaitsevat koekaivaustutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohde hankalahkosti saavutettavissa vaatien jänkien, ojien ja ryteikköjen ylityksiä. Omalla paikallaan rakenne oli selvästi havaittavissa.

Opas: Elina Koivuniemi

Lähilöytöjä: KOLARI 77 Näläntöjärvi NW: käpälälaudan jäänne täältä n. 800 m WNW; tervahautoja täältä n. 150 m SW; ladonpohja täältä n. 300 m NW; rakennusten pohjia täältä n. 900 m WSW.

KOLARI 79 Aalisjärvi SW, Navettamaa 1

Esihistoriallinen pyynti- ja/tai asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Kaksi pyyntikuoppaa (?) ja asuinvallipainanne (?), yksi nuotionpohja.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 16.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 07 AALISJÄRVI (1989)
x= 7434 24-06 **y=** 522 64-80 **z=** 175-182,5
Pinta-ala: N. 150 x 50 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 28.3 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Kiinteitä rakenteita.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/79.
Muut liitteet: LIITE B/3: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 25.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) "Hirvikuoppa", soikeahko, 13,5 x 9 x 0,5 m (WNW-ESE), valli 3 x 0.15 m, sisämitat 3,5 x 3 m, pohjassa kapea syvänne 2 x 0,5 m (WNW-ESE). N. 29 m A:sta NW on
B) pyyntikuoppa (?), kapeansoikea (SE-NW), 7 x 5 x 0,5 m. Valli epämääräinen (1,5 x 0,07 m), häiriötekijöinä ympäröivät polut ja

maatuvat puunjäänteet. Maaperän kovuuden vuoksi vallista ei saatu esiin kairanäytettä. Sisämitat 2,5 x 1,5 m, suippenee terävähkösti pitkittäiseksi pohjapainanteeksi, jossa turpeen alla tuntuu puunjäänteitä.
N. 30 m B:stä WNW on
C) asuinvallipainanne (?), pyöreänsoikea (ESE-WNW), 12,5 x 12 x 0,5 m, valli 2,5 x 0,05-0,2 m. Sisämitat 5,5 x 3,5 m, pohjan muoto suorakaide 1 x 2,5 m.
N. 24 m A:sta SE on
D) nuotionpohja, pyöreä, halkaisija 2 m, keskellä pieni, matala, pyöreähkö painanne, halkaisija n. 40 cm. Kairanäytteessä esiintyi hiiltä päinvastoin kuin ympäröivässä podsolimaannoksessa.
N. 100 m A:sta löytyi mahdollisesti ihmisen muotoilema kookas (21 x 18 x 6 cm) kvartsiittikappale.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, mustikka, variksenmarja, suopursu, valleilla jäkälää, koivu, neljä nuorta mäntyä ja yksi isompi, jonka paksuus on 13 cm sekä kelottunut ja maatunut tuulenkaato E-vallilla. Lisäksi muita isoja kantoja valleilla.
B) Vrt. edellä; vallilla nuorehko mänty ja koivu sekä kirveellä katkaistu kanto ja kelo.
C) Ks. edellä, lisänä juolukka.
D) Pintakasvillisuus poikkeaa ympäristöstään: sammal, jäkälä, harvakseen puolukkaa, vähän mustikkaa, kun taas ympäristössä on paljon mustikkaa ja puolukkaa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Loivin terassein kohti jokea (NE) viettävä rinne, kuiva moreeni- ja mustikkapohjainen mäntykangas, loivan terassin reunalla.
B) Vrt. edellä.
C) Samoin; rinne viettää kohti NNE.
D) Loivasti kohti E laskeva terassitasanne, muilta osin ks. edellä.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Metsäautotie (NW-SE) sijaitsee n. 45 m A:sta S.
B) B:n molemmin puolin kulkee metsäkoneurat (SE-NW ja S-N).
C) Metsäkoneura (SE-NW) kulkee välittömästi C:n SW puolella.
D) Kahden metsäautotien risteys (NW-SE ja W-E) n. 49 m D:stä SSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja moreenipohjalla; maaperä oli kovettunut kuivuudesta.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.
Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; varsin hyvin säilynyt

kokonaisuus, joka tulisi rauhoittaa kaikelta taloudelliselta maankäytöltä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan kohteen ääripisteistä katsoen.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset; maastoon ilmestynee jatkuvasti uusia uria, joita ei mm. ole kartoilla.

Opas: Elina Koivuniemi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueella harjoitettu metsänraivausta ja ura-ajoa, jota tulisi ehdottomasti rajoittaa kohteiden ympärillä.

Lähilöytöjä: KOLARI 80 Aalisjärvi SW; Navettamaa II: kivilatomus täältä n. 250 m WSW; kvartsiesiintymä (?) täältä n. 1300 SSE; Kenttäniemen/Kotalahden kotapaikka täältä n. 3200 m NNE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Paikannimi Navettamaa: "ko sielä on aina -- kämppiä ja mettämiehiä... s ol lappalaistem panema nimi." (Kirsti-Maija Grönholm 1969).

Ote peruskartasta 2642 07 AALISJÄRVI

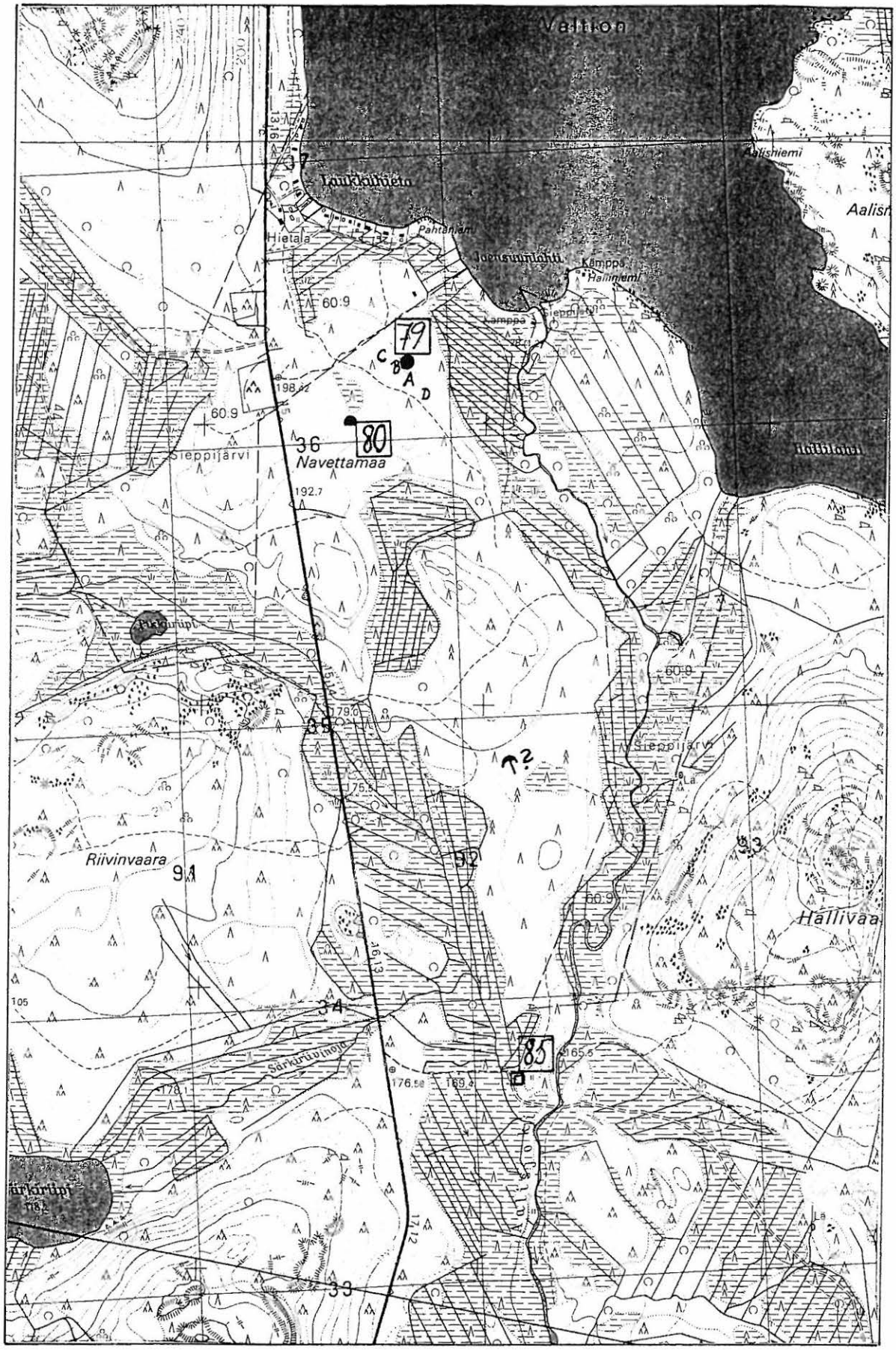

Kohteet KOLARI 79, 80 ja 85 sekä luetteloimaton kvartsinäyte telaketju-urasta.

KOLARI 80 Aalisjärvi SW, Navettamaa 2

Kivilatomus

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen (?)
Lukumäärä: Yksi kivilatomus
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 17.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 07 AALISJÄRVI (1989)
x= 7434 01 y= 522 50 z= 192.5 - 195
Pinta-ala: Esiintymän halkaisija n. 2 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 28 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B C4?,6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Mainittu kiinteä rakenne.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 79.
Muut liitteet: LIITE B/3: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 26.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivilatomus, uunimainen (potaskauuni ?), kylmämuurattu n. 30 näkyvästä luonnonkivestä (7-50 cm), hieman pitkänomainen (ESE-WNW), n. 2 x 1,2 x 1,1 m, korkein kohta W -päädyssä, jossa n. neljä päällekkäistä kivikerrosta. E-puolelle muodostuu kehämäiseksi ladottu syvänne, jossa myös on kiviä. Samoin varpukasvillisuuden alla tuntuu reunakiviä. Vain muutamissa kivissä on palaneisuuden merkkejä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kivissä osin harmaajäkälää, myös sammalta, variksenmarjaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivasti ESE viettävää kivistä, kuivaa mäntykangasrinnettä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Hakkuualuetta, metsäautotie (ENE-WSW) n. 30 m SSE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventointilöytö mainittuna ajankohtana, mutta rakenne lienee tullut esiin metsätyön yhteydessä, jota ympärillä on suoritettu.

Laajuuden arviointiperuste: Havaittu rakenne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; ympäristö ehdottomasti rauhoitettava enemmältä maankäytöltä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan kohteen reunojen ympäriltä käsin.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät; alueen metsäautoteissä epäselvyyttä, sillä osa puuttuu painetuilta kartoilta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohteen ympäristö ei kestä enempää metsänraivausta.

Lähilöytöjä: KOLARI 79 Aalisjärvi SW, Navettamaa: esihistoriallisia pyynti- ja/tai asumuspainanteita täältä n. 250 m NE; kvartsiesiintymä täältä n. 1340 m SSE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Vrt. kohde KOLARI 79.

KOLARI 81 Ruonajärvi S, Leveävaara NW, Leväniemi

Kivikautinen/lappalaisten asuinpaikka (?)

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikautinen/varhaishistoriallinen?
Lukumäärä: Yksi asuinpaikka (?)/kiviesineiden löytökeskittymiä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 18.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 07 AALISJÄRVI (1989)
x= 7435 58 **y=** 526 42 **z=** 185 - 187.5
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 100 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 31 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A5? B4 C3? D E1 F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 28:4
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM voimakkaasti rapautuneita kiviesineiden jäänteitä ja katkelmia 4 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/81.
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 119.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Lappalaisten asuinpaikka (?): Koivulan talon isännän mukaan n. 10 v. sitten edesmennyt kyläläinen Kauko Koskenniemi oli kertonut ao. paikalle v. 1975 kaivetun hiekkakuopan kohdalla olleen kumpareen, joka olisi ollut muinoin lappalaisten asuinpaikkana. Koskenniemen tietojen alkuperä on tuntematon. Koivulan isäntä Pentti Sääskilahti piti tietoja Koskenniemen arveluina.

Paikkaa tarkastettaessa hiekkakuopan seinämissä havaittiin paikoin hyvin vahva likainen ja osin vahvasti nokinen ruskeanmusta kunttakerros, joka koostui tiheästä ja karkeasta, kivensekaisesta sorasta, n. 0,5 - 1 m:n paksuudelta turpeen alapuolella kuopan profiileissa. Niistä poimittiin näytteiksi lähinnä vihreäkiven kappaleita, jotka muistuttavat pohjalaisten esineiden katkelmia. Kunttakerroksessa olevat kivet vaikuttivat voimakkaasti palaneilta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kuusi- ja koivuvaltaista kosteahkoa sekametsää.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Jänkien ympäröimä entinen sorapohjainen kumpare, joka nyt on kaivettu kuopalle (laajuus n. 40 m).

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Sijaitsee välittömästi metsäautotien (SE-NW) SW-reunalla, soranottopaikalla.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoidessa alueen asukkaiden haastattelun ja perimätiedon pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Hiekkakuopan reunat ja topografinen kokonaisuus perimätiedon pohjalta.

Luokitusehdotus perusteluineen: III: kohde tuhoutunut lähes kokonaan, mutta mahdollisessa uudessa soranottotilanteessa alueen reunat tulee tutkia koekaivauksin.

Ehdotus suoja-alueeksi: Alueen jäljellä olevat reunat.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät jalkaisin Koivulan talolta; alueelle johtavan metsäautotien ajokelpoisuus rajoittunut.

Opas: Elina Koivuniemi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Soraa tuskin enää voi ottaa paikalta.

Lähilöytöjä: Kämpänpohjia kohteesta 81 n. 150 m NE ja n. 800 m NNE; KOLARI 79, 80 Aalisjärvi SW, Navettamaa: pyyntikuoppia/asumuspainanteita ja kivilatomus täältä n. 4000 m WSW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Koivulan tilan emäntä ja isäntä ovat nimeltään Kaarina ja Pentti Sääskilahti.

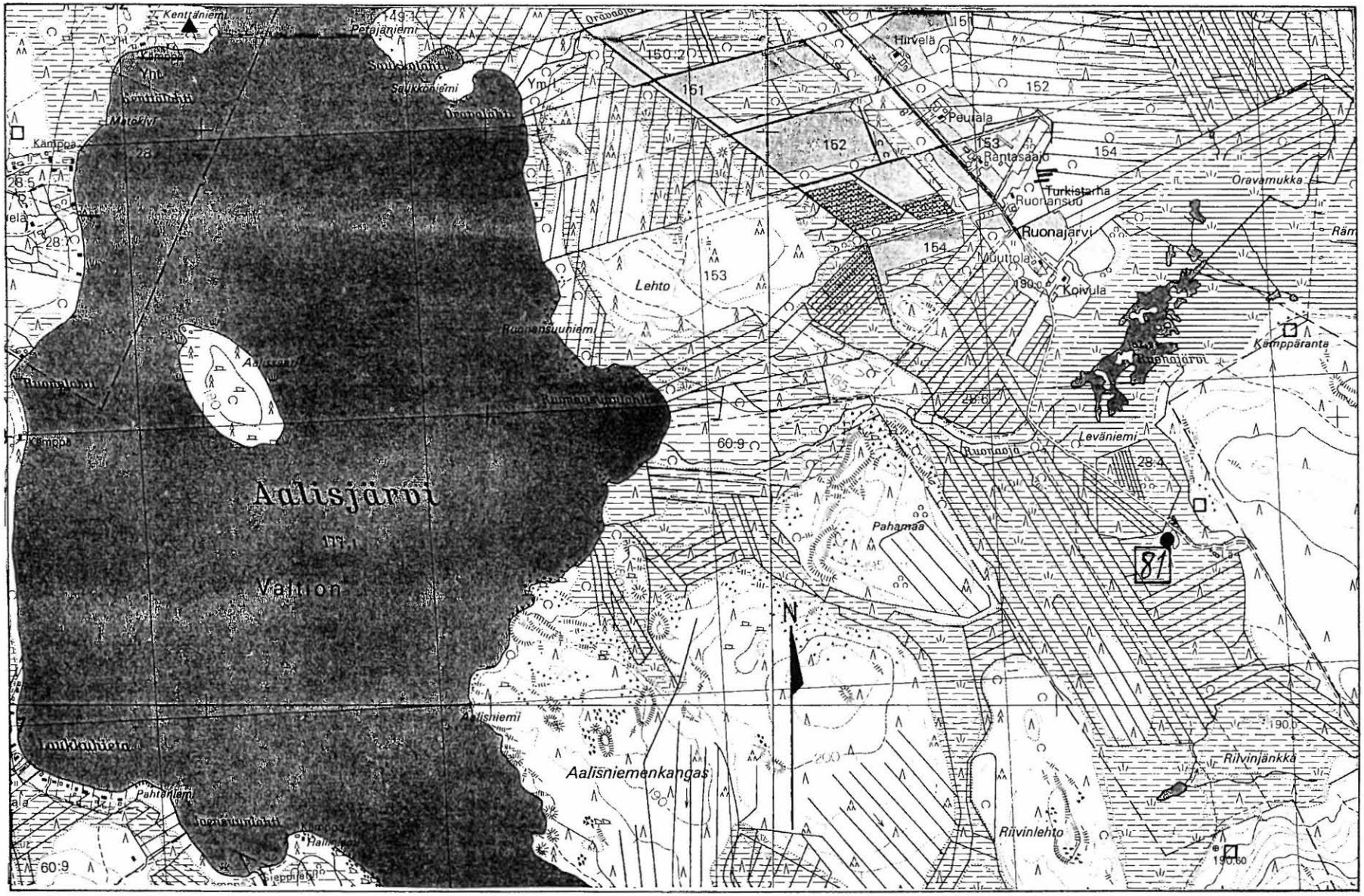

Kohde KOLARI 81 ja neljä rakennuksen pohjaa sekä kotapaikka.

KOLARI 82 Hirvasjärvi S

Poroaita

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen?
Lukumäärä: poroaitaa, luola, puuloukkuja (?) 2 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 21.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 08 NUOTTAVAARA (1989)
x= 7443 46 **y=** 525 45 **z=** n. 200
Pinta-ala: Alueen halkaisija ehkä n. 300 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 27 km Sieppijärven kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1,4 B1? C5,6 D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Hirvasjärven Yhteismetsä Ym I
Omistaja: Yhteismetsän osakkaat

Tarkastuslöydöt: Havainnot erilaisista puurakenteista sekä kylmämuurattu (?) luola.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/82
Muut liitteet: LIITE B/3: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:ot 28, 29.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Poroaitaa, vanhakantaista, voimakkaasti kelottunutta ja pitkälle maatuvaa. Joissakin, pääosin karsimattomissa puissa näkyvissä salvoksia. Useat on sahattu.
Lähistöllä oli myös
B) pari loukkumaista puurakennelmaa, jotka kuvattiin dioille.
Edelleen kartalle merkityllä alueella oli

C) luola, n. 1 x 1,5 x 0,5 m kivipaaden alla louhikossa. Reunoja näytti kylmämuuratun (?) pienemmillä kivillä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Mäntyvaltaista mustikka/puolukkapohjaista havumetsää.
C) Luolan kivissä harmaajäkälä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kivisiä kumpareita kuivassa kangasmaastossa, joka laskee kohti järveä 50 - 100 m N.
C) Kallio- ja kivilouhikkoa järven rannan läheisyydessä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
C) sijaitsee n. 50 m S Hirvasjärven kämpän NW-puolella sijaitsevasta kivilouhikosta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä yllä mainittuna ajankohtana.

Laajuuden arviointiperuste: Nähdyt rakenteet reitin varrella; sisempänä vaaralla ja metsässä saattaa esiintyä lisää vastaavia.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; metsien vanhimmat kulttuuriset puurakenteet vaativat pikaista erillistä dokumentaatio-ohjelmaa nopeasti tuhoutuvana kulttuuriperintönä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty sektori.

Havaintomahdollisuudet: Maasto jossain määrin vaikeakulkuista; puurakenteita hyvin näkyvissä siellä täällä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Aluetta hyödynnetään marjastuksessa. Osakkaiden venevalkamia järven eteläisissä lahdissa; kalakämppä SE-lahdessa.

Lähilöytöjä: KOLARI 83 Hirvasjärvi SE: kämppien ja aittojen pohjia nykyisen kalakämpän pihapiirissä täältä n. 100 m ESE; tervahauta täältä n. 700 m W; tuvan jäänne ja tervahauta täältä n. 1150 m NNE; KOLARI 84 Nutijupukka SW, Pikku Taapalompolo NW: kiinteä iskentäkvartsiitti täältä n. 1700 m NNE; KOLARI 88 Lompolovaara SW, Iso Taapalompolo SE: kvartsilouhos/-esiintymä (?) täältä n. 2100 m NE; KOLARI 199 Nuottavaara SE, Nuottarova W; muinaissuksen löytöpaikka täältä n. 2100 m WSW.

Jatkotoimenpiteitä:
Nuottavaaran vanhinta asukasta tulisi haastatella alueen menneisyydestä.

Ote peruskartasta 2642 08 NUOTTAVAARA

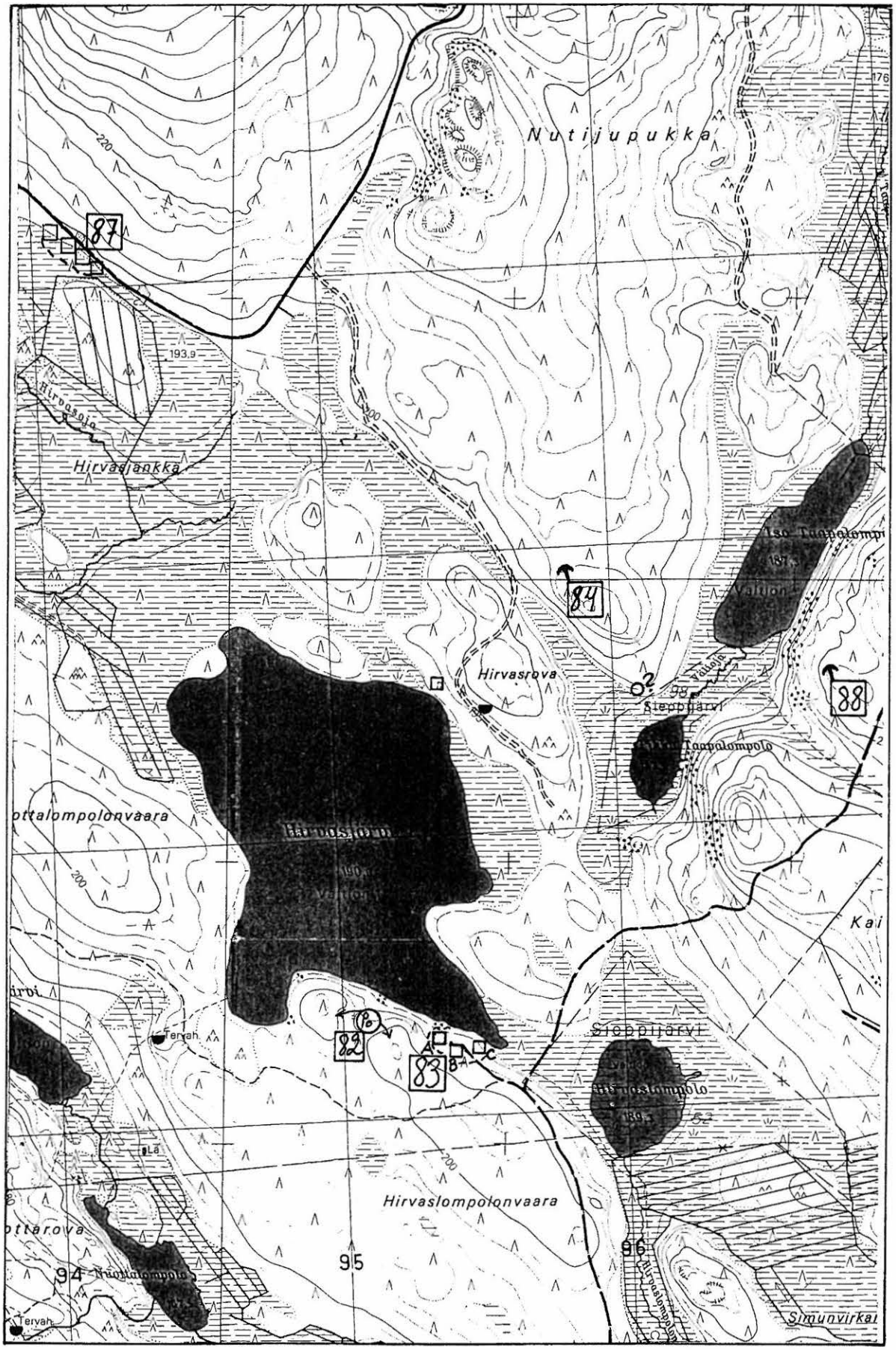

Kohteet KOLARI 82-84, 87 ja 88 sekä kolme tervahautaa, rakennusjäänne sekä luetteloimaton kiviartefaktinäyte.

KOLARI 83 Hirvasjärvi SE

Kalakenttä

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: Kolme kämpänpohjaa yhdellä kalakentällä
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 21.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 08 NUOTTAVAARA (1989)
x= 7443 33 - 36 y= 525 76 - 91 z= 190 - 195
Pinta-ala: 160 x 80 m (WNW-ESE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 27 km Sieppijärven kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A4 B C6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata (?)
Omistaja: Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä jäänteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 82.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kämpänpohja, 7 x 9 m (S-N) - ulkorakennus (?), koostuu sahatuista hirsistä - ei nauloja.
N. 42 m A:sta ESE on
B) kämpänpohja, 19 x 10 x 0,4 m (E-W), SE- ja NE-nurkissa on kivikiukaat. Ympäristössä on myös muita kuoppia ja kiveyksiä.
N. 38 m B:stä NE on
C) kämpänpohja, 7 x 7 m, kiviuuni SW-nurkassa - saunan jäänne (?).
Kyseessä saattaa olla myös vanhan savottakämpän jäännökset, ts. esim. tallin, päärakennuksen ja saunan pohjat.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Alueella runsaasti koivua, pajua ja havupuita.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasaista järven rantaa, C:stä rantaviivaan (N) n. 15 m. Kosteahkopohjaista rantasekametsää.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kämpän pihapiiriä; venevalkamaa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt inventoinnin yhteydessä yllä mainittuna ajankohtana.

Laajuuden arviointiperuste: Maatuneet rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde luonteeltaan tavanomainen historiallisen ajan jäänne.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty pinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät; alueelle johtaa paikoin huonokuntoinen metsäautotie.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Aluetta käytetään nykyisin selvästikin kalastustukikohtana, ilmeisesti myös metsästyksen yhteydessä; alueen kunnossapitotoimet.

Lähilöytöjä: KOLARI 82 Hirvasjärvi S: poroaidasten ja pyyntirakennelmien jäänteitä täältä n. 100 m WNW; KOLARI 88 Lompolovaara SW, Iso Taapalompolo SE: kvartsilouhos (?) täältä n. 1800 NE; KOLARI 84 Pikku Taapalompolo NW, Nutijupukka SW: kiinteä iskentäydinkivi täältä n. 1700 m NNE; tervahauta ja tuvanraunio täältä 1200 - 1300 m N; tervahauta täältä n. 1000 m W; KOLARI 199 Nuottavaara SE, Nuottarova W: muinaissuksen löytöpaikka täältä n. 2400 m WSW.

KOLARI 84 Pikku Taapalompolo NW, Nutijupukka SW

Louhinkivi

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Yksi kiinteä kvartsiittiydin (?)
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 22.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 08 NUOTTAVAARA (1989)
x= 7445 02 **y=** 526 22 **z=** 207.5
Pinta-ala: 1 m^2
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 27 km Sieppijärven kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata (?)
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä ydinkivestä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 82.
Muut liitteet: LIITE B/3: Kuvauspäiväkirja.
Negatiivit:
Diat: OYA/Koi n:o 30.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Iskentäydinkivi(?), yksittäinen ja kiinteä maakivi, joka pistää esiin lahoneen puun alta. Reunat olivat teräviksi isketyt, kivessä oli huomiotaherättävän kauniit punaiset väriraidat harmaalla kvartsiittipohjalla. Kiven halkaisija oli n. 25 cm. Ympäristöstä ei kuitenkaan löytynyt iskoksia.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puolukkaa, lahoava kelomänty.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kivikkoisen kuivaa jäkäläpohjaista mäntykangasta kasvavan moreeniselänteen (SE-NW) NW-suuntaan antava yläterassi, joka terasseittain laskee kohti W/SW:ssä sijaitsevaa jänkää. Lähimpään terassin reunaan n. 7 m. Tasanne muodostaa ihanteellisen levähdyspaikan, jossa on sopivia kiviä istumiseen ja maisema alaspäin kohti jänkää (muinaisvesistöä).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotie tai kelkkakreitti (SE-NW) sijaitsee jängän ja harjanteen välisellä reuna-alueella alhaalla, kohteesta (kivestä) n. 50 m SSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto juurakon alla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritettu havainto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; havainto varsin niukka-alainen; mahdollisen maankäytön yhteydessä kohde on syytä tutkia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantaman laajuinen maisemasektori havaintopisteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Pienialaisuutensa vuoksi löytäminen ehkä vaatii oppaan.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Metsänhoito (?)

Lähilöytöjä: KOLARI 88 Iso Taapalompolo SE, Lompolorova SW: kvartsilouhos (?) täältä n. 1000 m ESE; KOLARI 83 Hirvasjärvi SE: tuvanpohjia täältä n. 1700 m SSW; KOLARI 82 Hirvasjärvi S: poroaitoja ja pyyntilaitteita täältä n. 1700 m SW; tervahauta ja tuvanpohja täältä n. 550-600 m SW.

KOLARI 85 Aalisjoki W

Rakennusten pohjia

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen aika
Lukumäärä: Kolme rakennuksen pohjaa
Tarkastaja: Anna-Kaisa Teurajärvi **Tarkastusaika:** 17.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 07 AALISJÄRVI (1989)
x= 7431 67 **y=** 523 15 **z=** n. 170
Pinta-ala: N. 1 ha
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 29.5 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä jäänteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. edellä liite I/kohde 79.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) talonpohja, 20 x 7 m, keskellä näkyvissä tiilimuuri, ruostunut rautakaminan kuori, nauloja ja hirsirakenteita.
A:sta kohti N on
B) tallin pohja, 4 x 4 m.
B:stä n. 50 m SW on
C) piharakennuksen pohja, 7 x 8 m.
Rakkennusten jäänteitä ympäröi niitty (n. 1 ha).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Koiranputki, horsma, heinä, puna-ailakki, niittyleinikki, kataja, koivu, pelto-ohdake, kataja, mänty ja kuusi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Oja (W) ja Aalisjoki (SSE/E) ympäröivät aluetta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Aalisjärvi-Viia-tiehen (N-S) n. 500 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet ja niitty.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde ei ole kokonaan tuhoutunut.

Opas: Assi Heikkilä, Elina Koivuniemi

Lähilöytöjä: kvartsiesiintymä (?) n. 1100 m täältä N; KOLARI 79 ja 80 Aalisjärvi SW, Navettamaa (II): pyyntikuoppia ja asumuspainanne täältä sekä kivilatomus täältä n. 2400 m NNE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kyseessä luultavasti savottatukikohta.

KOLARI 86 Nuottavaara, Nuottajoki S

Asuinvallipainanteita

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi (?)
Lukumäärä: Kaksi painannetta
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 08 NUOTTAVAARA (1989)
x= 7445 03 **y=** 521 14 **z=** 167.5
Pinta-ala: Alue n. 60 x 20 m (WSW-ENE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 22.6 km Sieppijärven kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 27:2
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Kaksi kiinteää painannerakennetta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/86.
Muut liitteet: LIITE B/3: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 31.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Asuinvallipainanne/pyyntikuoppa (?), soikea, 8 x 5 x 0.5 m (WSW-ENE), sisämitat 5 x 3 m, valli n. 1.5 x 0.5 m.
A:sta 40 m WSW on
B) asuinvallipainanne/pyyntikuoppa (?), soikea, 6.5 x 5 x 0.5 m (NNW-SSE), sisämitat 5.5 x 3 m, valli n. 1.2 x 0.5 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puolukka, jäkälä, suopursu, sammal, vallilla mäntyjä paksuuksiltaan 0.02 - 0.25 m.

B) Puolukka, jäkälä, variksenmarja, sammal, vallin reunalla koivun kanto, jossa pahka, männyn kantoja, täysikasvuisia mäntyjä paksuuksiltaan 0.3 m.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Jängän ympäröimän, kumparemaisen ja hiekkapohjaisen mäntykangassaajon N-reunaa, josta Nuottajokeen (N) on n. 100 m.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Taapajärvelle menevästä tiestä (SW-NE) n. 20 m W; joen ylittävästä sillasta n. 80 m SW.
B) Kohteesta on n. 90 m yllä mainitulle tielle (E).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja hiekkapohjaisella kankaalla.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventointilöytö mainittuna ajankohtana.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vaatii ehdottomasti tutkimuksia, mikäli alueen maankäyttöä lisätään.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama kummankin rakenteen ympäriltä.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät lähellä tietä helppokulkuisessa maastossa.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi, Elina Koivuniemi, Kati Porra

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tien läheisyys ja ylläpito voivat aiheuttaa uhkaa etenkin A:lle; saajon keskellä on varsin laaja soranottopaikka, jota ei enää saisi missään tapauksessa laajentaa.

Lähilöytöjä: KOLARI 199 Nuottavaara SE, Nuottarova W: muinaissuksen löytöpaikka täältä n. 2900 m SE; KOLARI 87 Hirvasjänkkä NE, Nililaki SW: niittykenttä (?) täältä n. 3430 m ENE.

Jatkotoimenpiteitä: Maanomistajalle ilmoitettava kohteesta välittömästi.

Ote peruskartasta 2642 08 NUOTTAVAARA

Kohteet KOLARI 86 ja 199.

KOLARI 87 Hirvasjänkkä NE, Nililaki SW

Rakennuksen pohjia

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: 5 hirsikehikon pohjaa, 2 maakodan pohjaa
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 08 NUOTTAVAARA (1989)
x= 7446 12 - 22 **y=** 524 40 - 51 **z=** 195
Pinta-ala: N. 100 x 35 m (NW-SE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 25.3 km Sieppijärven kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1,4 B C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata (?)
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 82.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Niitty- tai savottakenttä (?), joka koostuu viidestä hirsikehikon pohjasta (latojen jäänteitä ?) ja kahdesta maakodan pohjasta. N-puoleisessa kodassa on kylmämuurattu kiuas (saunan jäänne ?). Seinistä jäljellä keskimäärin kolme naulatonta hirsikertaa. Kahdessa ladossa oli kaksi huonetta alueen reunoilla. Multakodat ja kolme latoa sijaitsivat tihentymänä alueen keskellä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Mustikka, puolukka, nuorta mäntyä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Moreenivaaran SW-reuna, joka rajoittuu jänkään (SW).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Välittömästi tien (NW-SE) ja jänkän (SW) välissä. Pieni hiekanottopaikka tien ja havaintoalueen NE-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä heinäkuussa 1997.

Laajuuden arviointiperuste: Aktiiviset kulttuuriset anomaliahavainnot mainitussa luonnonympäristössä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; suhteellisen tyypillinen historiallisen ajan jäänne.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantaman rajaama maisema joka suuntaan kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät välittömästi tien vieressä.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi, Elina Koivuniemi ja Kati Porra.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tien läheisyys ja sen ylläpiotoimet saattavat vahingoittaa kohdetta.

Lähilöytöjä: KOLARI 84 Pikku Taapalompolo NW, Nutijupukka SW: kiinteä kvartsiittiydin täältä n. 2100 m SE; Hirvasrova, Hirvasjärvi E: tervahauta ja tuvanjäänne täältä n. 2100 m SSE; KOLARI 88 Iso Taapalompolo SE, Lompolorova SW: kvartsilouhos täältä n. 3000 m ESE; KOLARI 86 Nuottavaara, Nuottajoki S: asuinvallipainanteita täältä n. 3530 m WSW.

Jatkotoimenpiteitä: Ilmoitettava Metsähallitukselle ja tieosakkaille kohteen rauhoituksesta.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Nililaella on arveltu lappalaisten pitäneen nilejään (Paikannimiarkisto/Kirsti-Maija Grönholm 1969).

KOLARI 88 Lompolovaara SW, Iso Taapalompolo SE

Kivikautinen louhos (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Yksi kvartsiesiintymä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 24.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 08 NUOTTAVAARA (1989)
x= 7444 67 **y=** 527 13 **z=** 202.5
Pinta-ala: Esiintymän halkaisija n. 10 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 28.4 km Sieppijärven kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1? B C3 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata/Hirvasjärven Yhteismetsä Ym I.(?)
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM kvartsi-iskosten kaltaisia katkelmia 16 kpl, iskentäydin/materiaalikappale 1 kpl; esineiden teelmiä (?) 3 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 82.
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 120.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan havainnon tarkistaminen.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kvartsiesiintymä, laaja ja voimakas, runsaasti hyvää materiaalia, yhteydessä rapakiviesiintymään muodostaen pintakeskittymän, jonka näkyvä laajuus on n. 10 m^2. Alueelta pintapoimittiin n. 20 kvartsinäytettä, joissa saattaa esiintyä iskentäjälkiä. Esiintymässä oli heikohkoja palamisen jälkiä, mutta kvartsiainesta irtoaa

KOLARI 89 Taapajärvi SE, Rajalaki SW, Pirunkuru NW

Liedenpohja, porokaarre, pyyntikuoppia (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esi- ja/tai varhaishistoriallinen (?)
Lukumäärä: Yksi liedensija/liesilatomus, yksi kvartsimateriaalikappaleen löytöpaikka, pyyntikuoppien ja poroaidasten jäänteitä.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 24.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 11 TAAPAJÄRVI (1989)
x= 7446 15 - 7445 28 **y=** 532 35-75 **z=** 180-205
Pinta-ala: N. 1200 x 500 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 32.7 km Sieppijärven kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A4? B4 osin? C5.6? D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata (?)
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 6.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Liedensija/liesilatomus, halkaisija n. 1 m, pyöreä, kivetty, kiviä näkyvillä 7 kpl, koot 2-20 cm, kairanäytteessä hiiltä.
N. 30 m A:sta NNE havaittiin
B) kvartsimateriaalikappale, koko n. 15 x 12 cm, reunoilta isketty, pinnalla oli jäkälää.
Koko Rajalaen SW-osan hietikkokumparemaasto on täynnä vanhakantaisia

esiintymästä myös luontaisesti.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Nuorehko mäntykangas: kivijäkälät, sammal, mustikka, puolukka, variksenmarja.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Kohde sijaitsee keskellä pitkänomaista (SE-NW), kapeahkoa (leveys n. 26 m) louhikkoharjanetta, joka päättyy jyrkkään kivikkoiseen järvenrantaterassiin 40-50 m NW.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Kohde sijaitsee välittömästi uudehkon metsäkoneuran päätepaikan SW - puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintalöytöjä kalliopaljastumasta.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaittu alue.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vaatii lisätutkimuksia erityisesti uhkatilanteessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantaman rajaama maisema; NE-puolella vähintään paikalle tulevan koneuran pää.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset; uusi koneura puuttuu käytetyltä peruskartalta; saattaa vaatia opasta.

Opas: Assi Heikkilä, Elina Koivuniemi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Koneura lienee rakennettu paikalle metsätöitä varten. Siksi tulisi maanomistajiin ottaa yhteyttä.

Lähilöytöjä: KOLARI 84 Pikku Taapalompolo NW, Nutijupukka SW: kiinteä kvartsiittinen ydinkivi täältä n. 1000 WNW; Hirvasrova: tervahauta ja kämpänpohja täältä n. 1300 m W; KOLARI 83 Hirvasjärvi SE: kenttä täältä n. 1850 m SW.

poroaidasten jäänteitä. Mahdollisesti maastossa näkyvät lukuisat matalat, soikeahkot painanteet ovat peruja hangaspyyntikuopista, sillä niitä useissa tapauksissa esiintyy aidasjäänteiden väleissä. Mahdollisesti myöhempää poronhoitoa varten samassa maastossa kuoppia on saatettu sittemmin täyttääkin. Havaintoalueen laajuus oli kaikkiaan n. 1200 x 500 m (SE-NW).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, mustikka, kanerva, mänty, lieden vierellä puujätettä, jäkälää.
B) Sammal, jäkälä, puolukka, mustikka, variksenmarja, kanerva, mänty.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Kuiva mäntykangas, muinaisrantaterassi, jonka reunaan on n. 45 m SW.
B) Ks.edellä; terassin reunaan (SW) n. 25 m.
Kumpareista, hiekkapohjaista ja havupuuvaltaista kangasmetsää vaaran SW-rinteessä.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Metsäautotie täältä n. 100 m SSE.
B) Ks.edellä: A:n ja B:n ympäristössä vanhakantaisen poroaidan jäänteitä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja pääosin kiinteistä rakenteista.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tutkimusryhmän havaintoja inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot tietyllä topografisella alueella.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maansiirtotöitä suunniteltaessa kohde vaatii perusteellisemman tutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Nyt rajattu alue.

Havaintomahdollisuudet: Alue helposti saavutettavissa metsäautotien kautta.

Opas: Elina Koivuniemi, Assi Heikkilä, Hilkka Oksala

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueen NE-osaan oli tuotu kylän jätteitä.

Lähilöytöjä: Tervahauta täältä n. 1000 m W; KOLARI 6 Taapajärvi, Salmenniemi: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1850 WNW.

KOLARI 90 Pasmajärvi, Porokka, Tirrojärvi NW

Liedensija, pyyntikuoppakohde, porokaarre

Luokka: I-II
Ajoitus: Esihistoriallinen /historiallinen
Lukumäärä: Useita liesiä (n. 15 kpl?), keittokuoppia 2 kpl, asuinpaikkakuoppa (?), rautakuonaa, kiviesineiden katkelmia, poroaidasten jäänteitä (?).
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 25.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7448 46-53 **y=** 515 15-27 **z=** 165-167.5
Pinta-ala: N. 250 x 80 (WSW-NE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 32 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B C3?,6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Ym IV
Omistaja: Pasmajärven yhteismetsä

Tarkastuslöydöt: KM rautakuonaa, hioimen (?) katkelma, kvartsiterä

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 7.
Muut liitteet: LIITE B/4, 14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:ot 32, 121

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Liedensijojen muodostama keskittymä, n. 60 x 20 m (WSW-ENE). Alueella on eri tyyppisiä liesien jäänteitä palaneine kivineen, ainakin n. 15 kpl. Useimmat ovat rengasmaisia kivikehiä muodostuen keskimäärin ehkä 5 kivestä (5-15 cm). Useimmat ovat kuitenkin hajonneet. Havainnot jakautuvat ainakin seuraavanlaisiin

kiveystyyppeihin:
1) Pyöreähkö sisältä kivetty liesi, halkaisija n. 40 cm, koostuu n. 15 kivestä, á 5-13 cm.
2) Laajahko kehäkiveys, sisällä vain n. 4 kiveä, ympärillä n. 9 kiveä (15-30 cm): sortumassa alas kumpareelta polulle.
3) Soikea keittokuoppa (?) (NNE-SSW), jota reunusti vallimainen kiveys, n. 70 x 10 cm (leveys x korkeus), koostuen n. 30 näkyvästä kivestä. Ne olivat keskittyneet rakenteen SE-laidalle. Rakenteen ympärysmitat olivat 2,5 x 2 m, keskellä oli painanne, syvyys n. 0,05 m. SE-laidan kiveys oli tullut esiin vierestä kulkevan polun aiheuttaman kulutuksen vuoksi. NW-puolen kivet olivat kasvillisuuden peitossa. Myös pohjalla tuntui kiveys.
N. 7 m A:sta NE oli
B) löytökeskittymä kannonjuurakossa, jonka turpeen alta punaiseksi palaneesta hiekasta ja likamaasta tongittiin esiin metallikuonaa ja hiotun sädekiviliuskeen katkelma.
Kannosta n. 3 m ENE oli resentti nuotiopaikka, josta poimittiin pintalöytönä kvartsikärki.
Alueen A) NW -päädystä n. 105 m NW oli
C) keittokuoppa (?), pyöreänsoikea, suppilomainen, koko n. 3 x 2,5 x 0,4 m (NE-SW), valli ei selkeä edes maannosnäytteessä. Pohjalla suurehkoja kiviä, joiden päällä noensekainen huuhtoutumiskerros.
N. 30 m C:stä NNE on
D) asuinpaikkakuoppa (?), pyöreähkö, halkaisija n. 3,2 m, syvyys n. 0,35 m. Sisäosan syvennyksen halkaisija n. 0,7 m, pyöreä. Alla paikoin kiviä.
Alueella vaikuttaisi olevan myös vanhoja poroaidasten jäänteitä, jotka näyttäisivät liittyvän alueella sijaitseviin muihin epämääräisiin kuoppiin ja painanteisiin. Alueelle on kaivettu myös resenttejä nuotiopaikkoja.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Harvaa männikköä, vähän koivua; aluskasvillisuus sammalta, puolukkaa, mustikkaa, variksenmarjaa ja suopursua.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Harvaan mäntyä kasvavaa, mättäittäin puolukkaa kasvava hiekkapohjainen harjanne (NE-SW) välittömästi Tirrojärven NW-rannalla, muodostaen kannaksen Pasmajärven (n. 100 m N) välille. Pieni jänkä C:stä n. 40 m NW.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Tirroniemeen johtava harjanteen suuntainen polku (SW-NE) sivuaa ao. harjanteen SE-laitaa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
A) 3) Huuhtoutumiskerroksissa esiintyi hiiltä.
D) Kairalla ei tullut esiin kaksoispodsolia, pohjan hiekka voimakkaasti huuhtoutunut.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut rakenteet ja alueen luontainen rajautuminen kannasharjanteena.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; alueen löydöstö runsas ja monipuolinen, sijaitsee miellyttävässä luonnonympäristössä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko harjanne järven NW-laidalla; yllä esitetty pinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät, mutta vaativat patikointia tai veneilyä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue on kulutukselle altis, koska polku toimii patikkareittinä Tirroniemen leirikeskukseen.

Lähilöytöjä: KOLARI 15 Tirroniemi: laaja kivikautinen asuinpaikka lähes välittömästi kohteen 90 E-puolella; yksi kvartsihavaintopiste myös kohteen N-puolella Pasmajärven rannalla; KOLARI 98 Siikajoki E, Säynäjäjärvi N: esihistoriallisia asumuspainanteita täältä n. 700 m S; KOLARI 96 Pasmajärvi W, Säynäjäjärvi E: pyyntikuoppia täältä n. 800 m SSE; KOLARI 102 Palokoskenrova, Ymmyräinenvuoma W: pyyntikuoppa täältä n. 800 m W; poroaidasten jäänteitä (?) täältä n. 800 m SSW; KOLARI 104 Palokoskenrova, Jänkkäjärvi E: liesi täältä n. 1400 m WNW; myllynjäänne täältä n. 1300 m NNW; kivituuran löytöpaikka täältä n. 1600 m NE.

Jatkotoimenpiteitä: Aluetta voisi hyödyntää matkailullisesti ja liittää se alueelle suunniteltavaan kulttuuripolkuun.

KOLARI 91 Pasmajärvi, Seitasaari

Seita- tai palvontapaikka

Luokka: I-II
Ajoitus: Muinaissaamelainen (esihistoriallinen)
Lukumäärä: 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 28.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7446 17 **y=** 517 40 **z=** 165
Pinta-ala: N. 50 x 30 m (WNW-ESE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.5 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B4 C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Sieppijärven jakokunta

Aiemmat tiedot: Paikannimiarkisto, kerääjä Kirsti-Maija Knuutila 1968/Grönholm 1969:
"s on nittel lappalaisten nimiä...s on ollu lappalaisten kirkkopaikka."

Tarkastuslöydöt: Palvospuun kanto, halk. n. 25 cm.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 7.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Perimätiedon mukaan saaressa on ollut lappalaisten palvoma puu, leppä. Leppä oli komea ja mahtava. Saaren päällä keskellä on ympäristöä kovempi, tallattu alue, jossa havaittiin muutamia maantasaisia kiviä, kooltaan 15-30 cm, sekä resenttejä nuotion (kokon) paikkoja. Palvospuun kanto löytyi aivan saaren WNW-päädystä törmän yläosasta, paksuudeltaan n. 25 cm. Aino (Kaisa) Metsävainion (s. 1911) mukaan jäät ovat aikoinaan kaataneet puun. Myöhemmin saaressa on poltettu vappukokkoja.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Rehevä, heinävaltainen kasvillisuus: korte, siankärsämö, hiirenvirna, kultapiisku, saaren reunoilla mesiangervoa, järviruokoa, pihlaja, muutamia koivuja, leppiä, raita ja pajupensas (rantavesaikkoa).

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Pieni kumparemainen saari, soikeahko (WNW-ESE), n. 50 x 30 m, keskeltä avoin (puuton), matalaa heinää kasvava.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Pasmajärven kyläyhteisö, kuten kylän venesatama, täältä n. 330 m WSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja, ks. yllä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä paikannimiarkistosta saadun vihjeen ja Aino Metsävainion kertomuksen pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Selkeästi rajautuva topografinen kokonaisuus: saari.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; maisemallisesti esteettinen perinteeseen yhdistettynä, joskin itse palvospuu on tuhoutunut.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi saarta ympäröivässä vedessä.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät.

Opas: Elina Koivuniemi; kertoja 28.7.1997: Aino K. Metsävainio (s.1911).

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kyläläiset ovat tiedostaneet paikan kulttuurihistoriallisen arvon.

Lähilöytöjä: Tervahautoja kylän venesatamassa n. 330 m täältä WSW; Moakki, kylän vanhimmaksi asutukseksi mainittu paikka, jossa tiedonannon mukaan on tervahauta, tuvanpohja ja liesi, sijaitsee täältä n. 720 m W; KOLARI 92 Pasmajärvi SE, Vaarasaari: lappalaisten kalmisto- ja asuinpaikka (?) sijaitsee täältä n. 1120 m ESE; KOLARI 99 Pasmajärvi W, Lompoloniemi: kivikautinen kvartsipaikka ja pyyntikuopasto sijaitsee täältä n. 1800 m NW.

Jatkotoimenpiteitä: Paikka sopii erinomaiseksi vesiretkeilykohteeksi.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Vuoden 1553 kalastusluettelon mukaan Pasmajärveä hyödynsivät eräjärvenään Pellon Juoksengin talonpojat. Samalla vuosisadalla on tämänniminen järvi merkitty myös Siggevaaran ja Peltojärven lapinkylien nautinnaksi, ja kalavedestä kiisteltiinkin Matarengin ja Juoksengin talonpoikien kanssa, josta on merkintä vuodelta 1579 (Vahtola 1991: 262, 265; Lundholm 1991: 282; Paulaharju 1962: 11).

KOLARI 92 Pasmajärvi SE, Vaarasaari

Hautapaikka

Luokka: I-II
Ajoitus: Esi- tai varhaishistoriallinen
Lukumäärä: 1 kpl "Lappalaisten hautapaikka", sisältäen 48 painannetta.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 28.7.1997, 19.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7445 62-80 **y=** 518 50-65 **z=** 167.5
Pinta-ala: N. 140 x 60 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 36.4 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B4 C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Sieppijärven jakokunta/12:8 (?)
Omistaja: Ks. edellä/yksityinen (?)

Aiemmat tiedot:
Kirsti-Maija Knuutila 1968: Nimestysluettelo/Vaarasaari, NTA pitäjänkokoelmat.

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteistä painannejäänteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 7.
Muut liitteet: LIITE B/4, 7: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 33, 58.

Tarkastuksen aihe: Inventointi perimätiedon pohjalta.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
"Lappalaisten hautapaikka" perimätiedon mukaan. Pieni saari, jossa havaittiin yhteensä n. 48 painannetta. Näistä kuudessa on suorakaiteen tai neliön muotoinen, jyrkkäreunainen romahtanut (?) syvennys, joka tuo mieleen mahdollisesti

varhaiskristillisen/myöhäispakanallisen hirsikehikkohautauksen. (Vai onko ilmiössä sittenkin kyse sodan jälkeisten hiekanottojen yhteydessä otetut hiekkanäytekuopat ?). Kairatuissa kuopissa esiintyi paksu humus- ja nokipitoinen musta hiilikerros (n. 10 cm). Muuten kuoppien muodot vaihtelevat pitkänomaisesta suorakaiteesta soikeanpyöreähköihin. Pituusakselien suunnat vaihtelevat, samoin syvyydet vaihtelevat matalista (n. 2 cm) syviin (n. 1 m:iin). Suunnilleen saaren keskellä korkeimmalla kohdalla on kolme "hurrikaspuuta", kaksi paksua mäntyä, halk. 10-15 cm ja koivu, halk. n. 10 cm, joiden pintakaarnaa on veistetty kirvein puiden kyljistä, mutta selkeitä kaiverruksia ei näy.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Alue on voimakkaasti sammaloitunut. Kuopissa on mm. vähän jäkälää, puolukkaa, suopursua, katajaa ja oravanmarjaa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Pitkänomainen kaarevahko, korkeahko pieni saari (240 x 60 m, (SE-NW)), joka kohoaa keskeltä. Hiekkainen harvahkoa sekametsää kasvava puolukkapohjainen kangas.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Paikalta on otettu heti sodan jälkeen soraa kahdesta kohdasta: saaren keskeltä korkeimmalta kohdalta sekä SE-päästä. Soranotot ovat mahdollisesti tuhonneet ilmeisiä hautoja, jotka vaikuttavat vallittomilta. Soranottajat ovat Metsä- ja Asuntohallitus, joille Janne Metsävainio myi omistusosuutensa pakkohuutokaupalla. Kertoja Aino (Kaisa) Metsävainio, 86 v. J. M oli A. M:n lanko eli miehen veli.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Osassa kuopista oli voimakas tuhkapitoinen huuhtoumiskerros. Saaren SE-päässä oli tuore soramonttu, joka oli leikannut profiilin yhdestä hautakuopasta. P. Koivunen kaivoi profiilia havaiten turpeen (n. 5 cm) alla punertavan huuhtoutumiskerroksen (n. 2 cm), jonka alla oli hiilivana, paksuudeltaan n. 1 cm. Sen alla alkoi harmaanpunertava likamaakerros ulottuen ainakin n. 0,5 - 1 m alaspäin pitkin soraprofiilia.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä perimätiedon pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Selvärajainen topografinen kokonaisuus.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; rumentavien sorakuoppien vuoksi kohdetta ei kokonaan voi pitää I-luokkaisena.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi rantaviivan ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät.

Opas: Elina Koivuniemi, Pentti Koivunen, Arvo Pasma.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Useat kyläläiset suhtautunevat paikkaan kunnioittavasti.

Lähilöytöjä: KOLARI 91 Pasmajärvi, Seitasaari: lappalaisten seitapaikka täältä n. 1120 m WNW; tervahautoja täältä n. 1400 m WNW.

Jatkotoimenpiteitä: Kohde kannattaa liittää retkeilyreittiverkostoon.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Info: Aino Metsävainio 86 v.
Joidenkin kyläläisten mukaan kyseessä olisi "vainajien välivarasto", ts. jonkinlainen kesähautapaikka.
Kertoja Pasi Koivumaa 5.3.1999.

Nykyisten asukkaiden arvelujen mukaan tänne olisi haudattu väliaikaisesti kyläläisiä ennen Sieppijärven hautausmaan perustamista 1860-luvulla.
Kertojat Jouko Pasma, Päivi Unga, Matti Ritatörmä 7.8.1999.

KOLARI 93 Pasmajärvi, Siikajoki W

Rakennuksen pohja (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/historiallinen (?)
Lukumäärä: 1-2 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 29.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7447 53 **y=** 515 12 **z=** 165-167.5
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 33 km Kolarin kirkosta SE.
Pinta-ala: N. 20 x 15 m (W-E)

Hoito ja kunto

A5 B1 C D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 14:10,
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Kiinteät rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 7

Tarkastuksen aihe: Esihistoriallisten ihmisten toimintaan liittyvien maastomerkkien etsintä inventoitaessa.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Rakennuksen pohja/asuinvallipainanne (?), suorakaide, 7 x 6 x 0.1 m (W-E), valli voimakkain E-reunalla: 1.2 x 0.1 m. Rakenne on koostunut ehkä kahdesta huoneesta, joista E-puoleinen on kaivettu syvemmäksi. W-päädyssä on kasa lahonneita salvoshirsiä. E-puoleisella vallilla oli näkyvissä neljä palanutta kiveä. Mahdollisia muita, mutta epämääräisempiä asuin-/kotavallijäänteitä on välittömästi kuvaillun rakenteen SE- ja SW-puolilla.
Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Jäkälä, sammal, puolukkaa, männyntaimi, n. 12 cm paksu kuusi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Joen (n. 20 m SE) varrella oleva hiekkapohjainen tasanne mäntykangasharjanteen E-päädyssä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Moottorikelkkareitin (SSE-NNW) ja metsälinjan (SE-NW) risteyskohdassa. Yksityisen hirsikämpän saunarakennukseen paikalta on n. 37 m SW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Havaintoja pintamaassa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste:
Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa ansaitsee koeluonteisen tutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä mainittu ala.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuullisen hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Moottorikelkkareitti kulkee lähes rakenteen yli; reittiä tulisi siirtää.

Lähilöytöjä: KOLARI 95 Pasmajärvi, Siikajoki W, Säynäjärvi SSW: pyyntikuoppa sijaitsee täältä n. 250 m E; KOLARI 94 Pasmajärvi, Säynäjäjärvi S, Lompolo W: esihistoriallinen asumuksen pohja sijaitsee täältä n. 300 m E; porokaarteen jäänteitä (?) sijaitsee täältä n. 150 m N; KOLARI 97 Pasmajärvi W, Lompolo: pyyntikuopparyhmä sijaitsee täältä n. 500 m ESE; painanneasumuksen pohja (?) (tiedonanto Pasi Koivumaa (jouluk. 97)) sijaitsee täältä n. 350 m WNW; pyyntikuoppia (?) n. 1050 m täältä WNW (tiedonanto Pasi Koivumaa jouluk. 1997); KOLARI 102 Palokoskenrova, Ymmyräinenvuoma W, Vaattojärven yhteismetsä I: pyyntikuoppa n. 1150 m täältä NW.

KOLARI 94 Pasmajärvi, Säynäjäjärvi S, Lompolo W

Asuinvallipainanne

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen, kivikautinen (?)
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 29.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7447 59 y= 515 40 z= 175
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 33.5 km Kolarin kirkosta SE.
Pinta-ala: N. 8 x 6 m (W-E?)

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 14:10
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt:

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 7.

Tarkastuksen aihe: Esihistoriallisen aineiston etsintä inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Asuinvallipainanne, suorakaide, 5.2 x 4 x 0.3 m (W-E?), kivinen valli n. 1.3 x 0.1 m. Pohja suorakaide, sammalen alla kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, mustikka, puolukka, reunoilla nuorehkoja mäntyjä, paksuudeltaan 0.04 - 0.15 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kohde sijaitsee kivisen soraharjanteen huipun alla, joka jyrkästi viettää kohti järven (NW) takaista kosteikkoa (N). Nuorehkoa jäkälä-/sammal-/puolukka-/mustikkapohjaista kuivaa kangasta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto; valli paikoin voimakkaasti huuhtoutunut; kaksoispodsolia ei tullut esiin kuivuuden ja kivisyyden vuoksi.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste:
Tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vaatii tutkimuksen maankäyttötilanteessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Lähilöytöjä: KOLARI 95 Pasmajärvi, Siikajoki W, Säynäjäjärvi SSW: pyyntikuoppa sijaitsee täältä n. 120 m W; KOLARI 97 Pasmajärvi W, Lompolo: pyyntikuoppajärjestelmä sijaitsee täältä n. 150 m SE; KOLARI 99 Pasmajärvi W, Lompoloniemi: kivikautinen asuinpaikka ja pyyntikuopasto sijaitsee täältä 450 m E; KOLARI 96 Pasmajärvi W, Säynäjärvi E: pyyntikuoppia täältä n. 200 m NE.

KOLARI 95 Pasmajärvi, Siikajoki W, Säynäjäjärvi SSW

Pyyntikuoppa

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 29.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7447 56 y= 515 30 z= 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 33.3 km Kolarin kirkosta SE.
Pinta-ala: N. 10 x 10 m

Hoito ja kunto

A1 B1? C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 14:10
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 7.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Pyyntikuoppa, soikea, 8 x 7 x 0.75 m (W-E), valli kivinen, max n. 2 x 0.4 m. Pohja allasmainen.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, puolukka, reunoilla kolme nuorehkoa mäntyä, paksuus 0.08-0.15 m, samoin kantoja, tuoreimmat revitty irti.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kohde sijaitsee W-E -suuntaisen kivisen harjanteen keskellä,

korkeimmalla kohdalla. Jängän reunaan (S) on n. 40 m. Kivistä, sammal-/puolukkapohjaista, nuorehkoa mäntyvaltaista kangasta.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Moottorikelkkareitti (NE-SW?) ohittaa kuopan n. 80 m:n etäisyydellä W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja. Kivinen ympäristö.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Löytynyt inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; tavanomainen tapaus.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kohteiden merkintään ja kyltitykseen olisi hyvät mahdollisuudet, koskapa aluetta hyödynnettäneen melkoisesti virkistystoiminnassa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ks. edellä.

Lähilöytöjä: KOLARI 94 Pasmajärvi, Säynäjärvi S, Lompolo W: esihistoriallinen asuinvallipainanne sijaitsee täältä n. 120 m E; KOLARI 96 Pasmajärvi W, Säynäjärvi E: pyyntikuoppia sijaitsee täältä n. 260 m NE; KOLARI 98 Siikajoki E, Säynäjärvi N: kivikautinen asuinpaikka/asuinvallipainanne sijaitsee täältä n. 180 m N; KOLARI 93 Siikajoki W: asuinvallipainanne sijaitsee täältä n. 200 m W.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Paikalta on lähes suora näkyvyys kohteeseen 93.

KOLARI 96 Pasmajärvi W, Säynäjäjärvi E

Pyyntikuoppia

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallisia
Lukumäärä: 2 - 3 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 30.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7447 40 **y=** 515 48 **z=** 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 33.6 km Kolarin kirkosta SE.
Pinta-ala: N. 30 x 10 m (W-E?)

Hoito ja kunto

A1 B1 C3 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Pasmajärven yhteismetsä Ym IV

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä jäänteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 7.

Tarkastuksen aihe: Inventointihavainnot.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Pyyntikuoppa (?), pyöreänsoikea, n. 7 x 4 x 0.7 m (NW-SE), valli toispuoleinen, vahvimmillaan SE-päädyssä: n. 2 x 0.1 m.
N. 6 m A):sta W on
B) pyyntikuoppa (?), soikea, n. 9 x 6 x 0.4 m (WNW-ESE), valli vahvin WNW -päässä: n. 2 x 0.05 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, suopursu, SE-päädyssä neljä mäntyä, paksuus 0.05-0.2 m. Paksuimman männyn kaarnassa on neljä pilkkaa pystysuunnassa, keskinäiset etäisyydet n. 20 cm. Kuopan yli on kaatunut pitkä koivu.

B) Jäkälä, sammal, puolukka.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Pikkujärven (n. 50 m WSW) ja suuren järven (n. 100 m ENE) välinen hiekkapohjainen mäntykangastasanne, jonka reunaan (SW) on A):sta n. 20 m ja B):stä n. 10 m.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Ei havaittavissa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste:
Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaativat perinpohjaisen tutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi; mieluiten koko näkyvä maisema, joka on edelleen varsin alkuperäinen nykyasutuksen puuttuessa.

Havaintomahdollisuudet: Huonontuneet merkittävästi kesällä -98 suoritetun metsän harvennuksen jälkeen.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Yhteismetsä on kesällä 1998 suorittanut alueella metsänharvennusta monitoimikoneilla, mikä on merkittävästi vaikuttanut maisemaan: Maapohjaan on syntynyt runsaasti syviä pyöräuria ja karsintajätteet hankaloittavat alueen tarkkailua. Paikalla on käyty myös 7. ja 24.8.1999.

Lähilöytöjä: KOLARI 98 Siikajoki E, Säynäjäjärvi N: kivikautinen asuinpaikka/-vallipainanne (?) täältä n. 140 m WSW; KOLARI 94 Pasmajärvi, Säynäjäjärvi S, Lompolo W: asuinvallipainanne täältä n. 200 m SSW; KOLARI 97 Pasmajärvi W, Lompolo: pyyntikuopparyhmä täältä n. 250 m S; KOLARI 99 Pasmajärvi W, Lompoloniemi: pyyntikuoppia ja kivikautisia asutusjäänteitä täältä n,. 400 m ESE.

KOLARI 97 Pasmajärvi W, Lompolo

Pyyntikuoppajärjestelmä

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen?
Lukumäärä: 3 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 30.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7447 48 - 36 **y=** 515 56 - 70 **z=** 180
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 33.8 km Kolarin kirkosta SE.
Pinta-ala: n. 250 x 150 m (NW-SE)

Hoito ja kunto

A4 B1 C4,5,6 D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Ym IV
Omistaja: Pasmajärven yhteismetsä

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 7.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Pyyntikuoppa, 5 x 5 x 0.4 m (SE-NW) sisäosa soikea, n. 1.5 x 1 m, valli kivinen, n. 1.5 x 0.05 m.
N. 150 m A):sta SE oli
B) pyyntikuoppa, soikea, syv. n. 0.4 m.
N. 100 m B):stä WNW oli
C) pyyntikuoppa, pienehkö, pyöreä, syvyydeltään n. 0.5 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, jäkälä, puolukka.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Kahden supan välisen kapeahkon soraharjanteen (WNW-ESE) korkein kohta; kuivaa mäntykangasta, josta järven lahteen n. 80 m NNE.
B) Lammen (SE) ja Lompololahden (E) välistä kannasta, törmän päällä samalla harjanteella kuin A).
C) Laajan supan SSW-puolella, alaterassin juurella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Kelkkareitti (?) (NW-SE) kulkee kuopan päältä pitkin harjannetta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; maastossa karkea sora - moreenia(?).

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Maastohavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; luonteeltaan tyypillinen tapaus.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi, mieluiten koko Lompolonniemen - Säynäjäjärven - Porokan - Tirroniemen alue, joka muodostaa hyvin säilyneen muinaismuistokokonaisuuden.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Virkistystoimintaa ilmeisesti pyritään laajentamaan yllämainitulla aluekokonaisuudeella tulevaisuudessa kyläpäällikkö Arvo Pasman mukaan (19.9.1997).

Lähilöytöjä: KOLARI 94 Pasmajärvi, Säynäjäjärvi S, Lompolo W: esihistoriallinen asumuksen pohja sijaitsee A):sta n. 220 m NW; KOLARI 96 Pasmajärvi W, Säynäjäjärvi E: pyyntikuoppia A):sta n. 300 m NNW; KOLARI 99 Pasmajärvi W, Lompoloniemi: pyyntikuoppia ja kivikautista aineistoa sijaitsee B):stä n. 250 m NNE-E).

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kohteet 94 - 99 liittynevät yhteen sekä topografisesti että kulttuurisesti: kaikki sijaitsevat samalla hiekkakankaalla. Myös kohteet 15 ja 90 kytkeytynevät näihin havaintoihin sijaiten saman järven rannalla.

KOLARI 98 Siikajoki E, Säynäjäjärvi

Kivikautinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi (?)
Lukumäärä: Asuinvallipainanne 1 kpl, pengerretty alue 1 kpl.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 30.7.1997
Pentti Koivunen 19.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7447 76 **y=** 515 33 **z=** 167.5
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 33.3 km Kolarin kirkosta SE.
Pinta-ala: N. 80 x 50 m (SW-NE)

Hoito ja kunto

A1 B1 C6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 14:10, Ym IV
Omistaja: Yksityinen/Pasmajärven yhteismetsä

Tarkastuslöydöt: Kiinteät rakenteet maastossa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 7.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Asuinvallipainanne (?), pyöreä, laaja, halkaisija 26 m, syvyys 0.5 - 1 m. Pohja suhteellisen tasainen. Rakenteessa ei ole varsinaisia valleja, mutta reunojen pengerrys tulee esiin kaksoispodsolina. Rakenteen pohjana lienee suppamainen, matala luonnonpainuma, jota ihminen ilmeisesti muinoin on muokannut tasoittamalla pohjaa. Ympäristön juurakoissa painanteen ulkopuolella oli paikoin palaneita kiviä.
Välittömästi A):n S-puolella sijaitsevalta resentiltä tulipaikalta n. 30 m SSW oli

B) asuinpaikka-/pyyntikuoppa (?). allasmainen, soikeahko, 8 x 5.5 x 0.75 m (SSE-NNW), valli n. 1.5 x 0.04 m, pohja n. 2 x 1 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Jäkälä, puolukka, mustikka, nuorehkoa männikköä.
B) Jäkälä, puolukka, mustikka, reunoilla n. 6 mäntyä, paks. 0.04-0.2 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Kumpareista, hiekkapohjaista kuivaa mäntyvaltaista jäkäläkangasta; tasanne jängän (W) ja pienen järven (S) välisellä alueella, korkeamman kumpareen (E) juurella.
B) Loivasti kohti pikkujärveä (n. 7 m SE) ja jänkää (n. 5 m WSW) laskevan kangasrinteen S-nurkka järven WNW-rannalla.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Välittömästi A):n SE-puolella tulipaikka. B):stä tulipaikkaan on n. 30 m NNE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Kulttuurisia anomalioita pintamaassa, jonka yksityiskohdista otettiin kairanäytteitä. Hieno hiekkamaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä; B) löytyi vasta 19.9.97 Pentti Koivusen havaitsemana.

Laajuuden arviointiperuste:
Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa ehdottomasti tutkittava.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Opas: Pentti Koivunen, Arvo Pasma.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Paikka toimii resenttinä virkistyskohteena, mikä saattaa aiheuttaa rasitetta maaperälle.

Lähilöytöjä: KOLARI 96 Pasmajärvi W, Säynäjäjärvi E: pari pyyntikuoppaa sijaitsee täältä n. 160 m E; KOLARI 15 Tirroniemi: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 600 m NE; KOLARI 95 Pasmajärvi, Siikajoki W, Säynäjäjärvi SSW: pyyntikuoppa sijaitsee täältä n. 200 m S; KOLARI 94 Pasmajärvi, Säynäjäjärvi S, Lompolo W: esihistoriallisen asumuksen jäänne sijaitsee täältä n. 200 m SSE; KOLARI 97 Pasmajärvi W, Lompolo: pyyntikuoppasysteemi sijaitsee täältä n. 400 m SE.

KOLARI 99 Pasmajärvi W, Lompoloniemi

Esihistoriallinen asuinpaikka

Luokka: I-II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 11 pyyntikuoppaa (?), 7 kvartsiesinettä ja/tai -iskosta,
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 30.7.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7447 58-43 **y=** 515 83-93 **z=** 170
Pinta-ala: N. 140 x 80 m (NW-SE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 32.5 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Ym IV
Omistaja: Pasmajärven yhteismetsä

Tarkastuslöydöt: Kiinteitä kuopparakenteita sekä KM kvartsiesineitä ja -iskoksia.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 7.
Muut liitteet: LIITE B/7, 14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 56, 57, 122.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Pyyntikuoppia 11 kpl. Kuopat sijoittuvat n. 140 x 80 m kokoiselle alueelle harjanteen (NW-SE) reunoille. Kuopat ovat soikeahkoja ja keskimäärin ½ m syviä. Osassa on näkyvissä epämääräinen valli. Alueen NW-päädyssä on neljän kuopan keskittymä.
NW-päädyssä olevista kuopista n. 15 m SE oli

B) kantojuurakko, josta löytyi viisi kvartsia. Näistä yksi on suuri ja lattea kaavin, yksi uurrin, yksi pieni ja kulunut kaavin, yksi teräesine sekä yksi paksu iskos (?), joka tosin vaikuttaa niinikään teräesineeltä.
Niemekkeen NW-päädyn kuopparyhmän NE-puoleisimman kuopan reunalta ylösnostetun juurakon päältä löytyi
C) pieni kvartsikaavin.
D) Yksi kvartsi-iskos tai teräesineen aihiolta vaikuttava iskutasoytimen katkelma löytyi Lompololahden SE-päädyssä olevalta polulta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, mustikka, puolukka, suopursu, mänty.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Veden ympäröimällä niemekkeellä sijaitseva harju (NW-SE), kostea mäntymetsä.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Havaintoalueen S-osassa Lompolon SE-rannalla oli uudehko tulipaikka. sekä hirsilaavu ja halkovaja.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pinta- ja juurakkohavaintoja. Hiekkapohja.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tutkimusavustaja Elina Koivuniemen löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Kiinteät rakenteet selkeässä topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; muodostaa selkeän ja varsin hyvin säilyneen kokonaisuuden, josta tosin puustoa jonkin verran kaadettu.

Ehdotus suoja-alueeksi: Niemekekumparetta ympäröivä matala kosteikko.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät; alueelle pääsee parhaiten vesitse.

Opas: Elina Koivuniemi, Pentti Koivunen, Arvo Pasma.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:
Kyläpäällikkö A. Pasma on tietoinen alueen muinaismuistoluonteesta. Alue on virkistyskäytössä.

Lähilöytöjä: KOLARI 97 Pasmajärvi W, Lompolo: pyyntikuopparyhmä täältä n. 200 m W; KOLARI 94 Pasmajärvi, Säynäjärvi S, Lompolo W: asumusvalli/väijyntäpaikka (?) täältä n. 400 m W; KOLARI 96 Pasmajärvi W, Säynäjärvi E: pyyntikuoppia täältä n. 340 m NW.

Jatkotoimenpiteitä:
Aluetta on esitetty Tornionlaakson Neuvoston arkeologityöryhmän retkeilyreittisuunnitelmaan 1998.

KOLARI 100 Pasmajoki E, Puuromaanjänkkä W
(Vaattojärven yhteismetsä II)

Esihistoriallinen leiripaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/historiallinen
Lukumäärä: kiviterän katkelman löytöpaikka, asumuspainanne, tulisijojen aihioita, hangas-/poroaidasten jäänteitä (?)
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 1.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7449 83 **y=** 512 65 **z=** 180
Pinta-ala: N. 30 x 5 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 30 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B4 C3?,5? D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Ym VII
Omistaja: Vaattojärven yhteismetsä II

Tarkastuslöydöt: KM liusketerän katkelma, kiinteitä jäänteitä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/100.
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 123.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydön tarkistaminen.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti:**
A) Kiviterän katkelman löytöpaikka, josta oli kuorittu pintamaa esille n. 10 m2:n alalta. Täällä oli hiekkaa ja kivenkatkelmia. Välittömästi löydön E puolella, häiriintymättömällä kumpareella useat pintakivet olivat palaneita ja muodostivat mahdollisia tulisijoja.
A):sta 2 m E oli mahdollinen

B) tulisijan jäänne, ja
tästä (B:stä) n. 4 m E oli
C) vallin ympäröimä matala painanne, soikea ja kivinen, n. 4 m x 3 m x 0,02 m.
Harjanteella NW-SE-suunnassa oli
D) osittain karsimattomia, päistä sahattuja tai kirveellä katkottuja kelottuneita ja lahoavia puita - hangasaidan tai poroaidan jäänteitä (?).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Jäkälä, variksenmarja, puolukka, mustikka ja sianpuolukka.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Kumpuilevaa mäntykangasharjannetta (SE-NW) mahdollisella Ancylus-maksimin rannalla (Eronen 1990).
A) Lähellä, n. 25 m WNW, oli iso suppa, jonka pohjalla oli pieni kosteahko heinikko. Tämä on muinoin voinut olla pieni järvi.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Ei näkyvyyttä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja ja rikottua maata; ks. edellä.
Löydön A) ympärillä oli lajittunutta, kivistä soraa.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut - tosin heikohkot - merkit esihistoriallisesta ihmistoiminnasta.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäytön uhatessa kohdetta tulisi tutkia koekuopituksin.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko harjanne aina SE:ssa olevalle soramontulle saakka.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat tarkkuutta, ehkä oppaan.

Opas: Assi Heikkilä. Mukana oli myös Pasi Koivumaa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdollisesti alueelta on aiottu ottaa soraa, koska maan pintaa oli kuorittu.

Lähilöytöjä: KOLARI 104 Palokoskenrova, Jänkkäjärvi E: liedensija täältä n. 1400 m SE; KOLARI 101 Iso Karijärvi NW, Siikavuoma E (Vaattojärven yhteismetsä I): kalatupien (?) jäänteitä täältä n. 1300 m SSE.

Ote peruskartasta 2642 05 PASMAJÄRVI

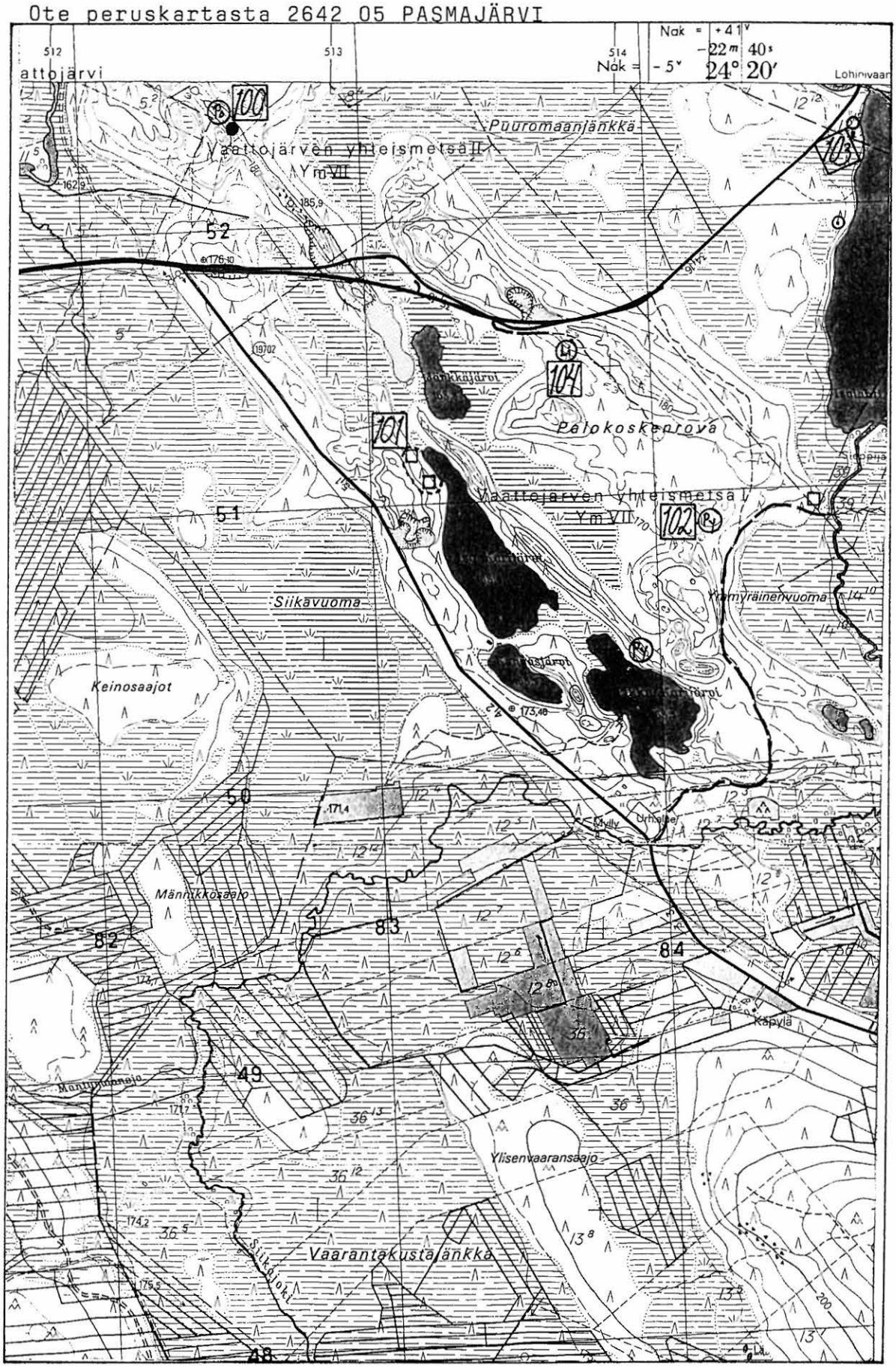

Kohteet KOLARI 100-104 sekä tiedonanto pyyntikuopasta, rakennusjäänne ja myllyn (sahan?) paikka.

KOLARI 101 Siikavuoma E, Iso Karijärvi NW (Vaattojärven yhteismetsä I)

Savottakenttä (?)

Luokka: I-II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: 10 kämpänpohjaa
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 1.8.1997
7.8.1999

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7448 59-66 **y=** 513 34-39 **z=** 170
Pinta-ala: N. 140 x 10 m (NW-SE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 31.5 km Kolarin kirkolta SE.

Hoito ja kunto

A1,4 B1 C6? D E5 F2? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Ym VII
Omistaja: Vaattojärven yhteismetsä I

Tarkastuslöydöt: Kiinteitä hirsirakennusten ja multakotien pohjia 10 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 100.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen; Pasmajärven kyläretki 1999.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Savottakämpän pohjia 10 kpl, rakennukset neliömäisiä, 3 x 3 m, sijaiten n. 140 m pitkällä alueella (NW-SE), useimmissa tulisija, kylmämuurattu luonnonkivikiuas nurkassa. Jäänteitä

kehysti muutama seinähirsikerta. Jotkut hirret olivat sahattuja, kaikissa rakennuksissa ei ollut käytetty nauloja. Rakennelmien keskinäinen etäisyys toisistaan oli 5-20 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kosteahkoa, mustikka-/puolukka-/suopursupohjaista mäntykangasta.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Löytöpaikka sijaitsee Iso-Karijärven NNW-kärjessä rantametsikössä, korkeahkon hiekkapohjaisen harjumuodostuman alla, sen E-puolella.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Soranottopaikka täältä n. 100 m S. Pasmajärven tielle (NW-SE) on täältä n. 200 m WSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä. tms.)**
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Pinnalle näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; kohde suhteellisen hyvin säilynyt.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään silmänkantama joka suuntaan kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen helposti löydettävissä karttamerkinnän pohjalta.

Opas: Assi Heikkilä, mukana myös Pasi Koivumaa(1997) , Päivi Unga, Maija-Liisa Lintula, Pasi Koskenniemi, Juha-Petteri Pasma sekä Matti Ritatörmä (1999).

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Läheisen hiekkakuopan mahdolliset laajennustyöt saattavat tuhota löydön.

Lähilöytöjä: KOLARI 104 Palokoskenrova, Jänkkäjärvi E: liedenpohja täältä n. 600 m NE; KOLARI 100 Pasmajoki E, Puuromaanjänkkä W, Vaattojärven yhteismetsä II: Kivikautinen asuinpaikka (?), porokaarteita (?) täältä n. 1300 m NW; pyyntikuoppa (?) täältä n. 900 m SE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Ison Karijärven W -puolella sijaitsevan sorakuopan E-laidalla metsän puolella oli kirveellä isketty ja karsittu, kelottunut merkkipuu. Sellaisten avulla tiedetään ennen merkityn mm. kalastusapajia (info Pasi Koivumaa 1.8.1997).

Pienimuotoista savottaa täällä ovat vaattojärviläiset pitäneet vielä 1960-luvulla. Jouko Pasma (7.8.1999) tiesi jonkun pasmajärveläisenkin asuneen täällä tuolloin multakämpässä. Tieto osoittaa, kuinka nopeasti (n. 30 vuodessa) maakotatyyppinen väliaikaisasumus voi maatua arkeologiseksi jäänteeksi.

KOLARI 102 Palokoskenrova, Ymmyräinenvuoma W, Vaattojärven yhteismetsä I

Pyyntikuoppa

Luokka: I
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 pyyntikuoppa
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 1.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7448 47 y= 514 37 z= 182,5
Pinta-ala: Alueen halk. n. 10 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 32 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C6 D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Ym VII
Omistaja: Vaattojärven yhteismetsä I

Tarkastuslöydöt: Yksi kiinteä rakennehavainto.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 100.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Pyyntikuoppa, soikea, 8 x 7 x 0,5 m (SE-NW), vallin leveys n. 2 m, korkeus n. 5 cm, pohjalla kelottunutta puujätettä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Vallilla kasvaa mäntyä halk. 1 - 15 cm, muuten rahkasammalta, jäkälää, mustikkaa, puolukkaa, variksenmarjaa, kanervaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Ympärillä avoin kumpuileva mäntykangas. Kuoppa sijaitsee kummun S-osassa, josta on vielä 12 m kumpareen reunaan.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotielle (S-N) n. 100 m SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Elina Koivuniemen löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rajat.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; kohde erittäin hyvin säilynyt ja kaunismuotoinen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä tai mieluiten silmänkantama.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät; sijainti tyypillinen.

Opas: Elina Koivuniemi, mukana Assi Heikkilä, Pasi Koivumaa, Pentti Koivunen.

Lähilöytöjä: Siikakenttä: vanha kalakenttä perimätiedon mukaan täältä n. 400 m ENE; Pikku Karijärvi NE: mahdollinen pyyntikuoppa täältä n. 500 m SSE; KOLARI 101 Iso Karijärvi NW: savottakenttä täältä n. 900 m W; KOLARI 104 Palokoskenrova, Jänkkäjärvi E: liesikiveys täältä n. 800 m NW; KOLARI 93 Pasmajärvi, Siikajoki W: asumusjäänteitä täältä n. 1100 m SE.

Jatkotoimenpiteitä:
Kohde sopisi hyvin retkeilyreitille kyltitettäväksi.

KOLARI 103 Pasmajärvi NW, Pasmajoen suu

Kvartsikatkelman löytöpaikka

Luokka: III (?)
Ajoitus: Kivikautinen
Lukumäärä: yksi kvartsiterän katkelma
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkistusaika: 1.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7449 77 y= 514 88 z= 164
Pinta-ala: N. 1 m^2
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 31.4 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A5? B4? C D E1 F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 12:12
Omistaja: Yksityinen.

Tarkastuslöydöt: KM kvartsiterän katkelma.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 100.
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 124

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti)
Yksittäisen kvartsiterän löytöpaikka rantavedessä, jonka W-puolella sijaitseva yläranta on nurmikkoaluetta muodostaen kovapohjaisen kentän. Sopiva jo esihistorialliseenkin asumiseen, mutta mahdolliset muut merkit kivikautisesta ihmistoiminnasta lienevät häipyneet nurmen alle.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Hiekkapohjaista järven NW-rannan vesiraja-aluetta, joka loivasti nousee laakeaksi terassitasanteeksi kohti W. Asuttua ja rakennettua ympäristöä, josta jokisuuhun on n. 160 m N.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Mökki n. 20 m löytöpaikasta W. Löytöpaikkaa pidetään venerantana. Silta n. 160 m löytöpaikasta N. Maantie Sieppijärvi - Lohiniva (SW-NE) löytöpaikasta n. 100 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löytöpaikka oli vedessä hiekan seassa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytöhavainto inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Löytö ja tulkinta sen lähiympäristöstä.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; mikäli kyseessä todella on esihistoriallinen asutusmiljöö, se lienee varsin tuhoutunut vesi- ja jääeroosion sekä pihanmuokkauksen yhteydessä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Ei liene välttämätön.

Havaintomahdollisuudet: Helposti tunnistettavissa oleva paikka; karttamerkintä riittävä löytymisen näkökulmasta.

Opas: Assi Heikkilä, Pasi Koivumaa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Normaalit piha- ja ranta-askareet.

Lähilöytöjä: Tieto myllynpaikasta täältä n. 300 m S; tiedonanto tuuran (?) löytöpaikasta täältä ehkä n. 1100 m E (ks. muistitietoluettelo); KOLARI 104 Palokoskenrova, Jänkkäjärvi E: liedensija täältä n. 1250 m SW; KOLARI 100 Pasmajoki E, Puuromaanjänkkä W, Vaattojärven yhteismetsä II: kivikautinen asuinpaikka (?) ja poroaidan jäänteitä täältä n. 2180 m täältä W; KOLARI 90 Pasmajärvi, Porokka, Tirrojärvi NW: liesiä, kuoppia, peura-/poroaidanjäänteitä (?) täältä n. 1400 m SSW; KOLARI 15 Tirroniemi: kivikautinen/esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 1600 m SE.

KOLARI 104 Palokoskenrova, Jänkkäjärvi E

Liedensija

Luokka: I/II
Ajoitus: Esihistoriallinen (?)
Lukumäärä: 1 liesi
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 1.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 05 PASMAJÄRVI (1989)
x= 7449 10 y= 513 86 z= 177,5
Pinta-ala: 1.4 x 1 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 32 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Ym VII
Omistaja: Vaattojärven yhteismetsä I

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä liesirakennelmasta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 100.
Muut liitteet: LIITE B/5: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 43

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Liesi, soikea, 1,4 x 1 x 0,1 m (SE-NW), reunakehällinen, näkyvissä 12 kiveä (7-20 cm), kohoaa ympäristöstä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kivet harmaajäkäläisiä, lieden keskellä poron jäkälää, puolukkaa ja sammalta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kumpuileva kuiva mäntykangas, hieman kivinen. Liesi sijaitsee kumpareeella, joka laskee loivasti kohti S.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotielle (W-E) n. 27 m NNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Elina Koivunimen havainto inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: I/II; liesi on erittäin kaunismuotoinen ja hyvin säilynyt.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen helppolöytöinen maasto karttamerkinnän pohjalta.

Opas: Elina Koivuniemi, Assi Heikkilä, Pasi Koivumaa, Pentti Koivunen.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Metsäautotie varsin lähellä (E); tienparannus ja mahdolliset hakkuut saattavat vaikuttaa kohteen säilymiseen.

Lähilöytöjä: KOLARI 103 Pasmajärvi NW, Pasmajoen suu: kvartsikatkelman löytöpaikka täältä n. 1240 m NE; KOLARI 100 Pasmajoki E, Puuromaanjänkkä W, Vaattojärven yhteismetsä II: kivikauden havaintoja, liesiä, poronhoitorakennelmien jäänteitä (?) täältä n. 1380 m NW; KOLARI 101 Iso Karijärvi NW, Siikavuoma E: kalatupien jäänteitä täältä n. 650 m SW; KOLARI 102 Palokoskenrova, Ymmyräinenvuoma W, Vaattojärven yhteismetsä I: pyyntikuoppa täältä n. 800 m SE.

Jatkotoimenpiteitä:
Kohde sopii hyvin retkireitille.

KOLARI 105 Suksiselkä

Lapinliesi (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen(?)
Lukumäärä: Yksi selkeä liesi, useita muita epävarmoja.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 4.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 02 SAMMALVAARA (1989)
x= 7445 14 **y=** 505 30 **z=** n. 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 9 km Sieppijärven kirkosta SE.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 20 x 10 m (SE-NW)

Hoito ja kunto

A4 B C4?,6? D E1,5 F3?G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 33:3
Omistaja: Yksityinen.

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/105.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Lapinliesi (?), suorakaide (W-E), n. 1 x 0.7 m, maantasainen, näyvissä n. 10 kehäkiveä (0.03-0.15 m), kehys vähän hajonnut. Lieden ympäristössä lienee muitakin mahdollisia liesikiveyksiä, sillä useat kivet ovat osin palaneita.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kivissä harmaajäkälä, sammal, poronjäkälä, puolukka.
Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
SE-NW-suuntaisen kivikkoisen moreeniharjanteen yläosa, jonka

reunaan on n. 11 m SW. Tämä laskee jyrkästi jänkään. Harjanne kasvaa nuorta männikköä kuivassa kankaassa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Harjanteen suuntainen polku n. 3 m liedestä NE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto; lieden päällä olevan turpeen alla todettiin voimakas huuhtoutumiskerros, jossa paikoin oli hieman hiiltä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Elina Koivuniemen kanssa inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Yllä esitetty havaintoalue.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; luonteeltaan tyypillinen muinaisjäänne, joka vaatii koetutkimuksen mahdollisen maankäyttöpaineen yhteydessä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään yllä esitetty ala silmin näkyvine ympäristöineen.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Lähilöytöjä: KOLARI 107 Kellostapuli E, Lamu: poroaidan jäänteitä ja liedenpohjia täältä n. 2250 m SSW; KOLARI 108 Kellostapuli NE, Lamu NW: liedenpohjia täältä n. 2450 m SSW; KOLARI 113 Naalastontievat, Kellostapuli: pyyntikuoppia täältä n. 2600 m SW; KOLARI 109-111 Kuollutlampi: kivikautisia asuinpaikkoja täältä n. 3700 m WNW.

Ote peruskartasta 2642 02 SAMMALVAARA

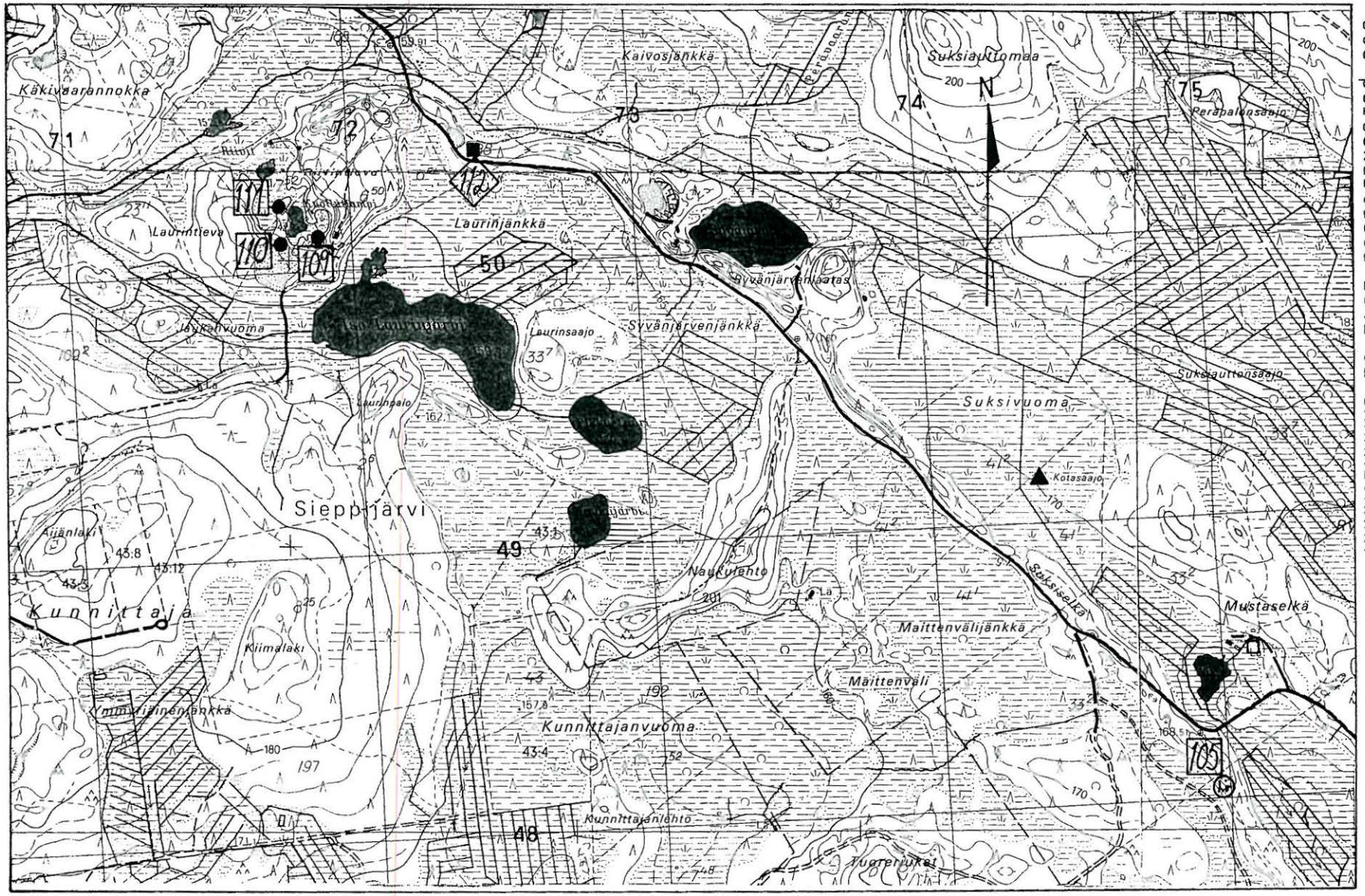

Kohteet KOLARI 105, 109-112 sekä rakennuksen ja kodan jäänne.

KOLARI 106 Naalastonjoki S, Sillankorva SW

Lapin sodan jäänne

Luokka: II
Ajoitus: Lapin sodan jäänne 1944-45
Lukumäärä: 14 poteroa, juoksuhautoja/sirpalesuojia
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 5.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 02 SAMMALVAARA (1989)
x= 7444 16 **y=** 500 42 **z=** 140
Pinta-ala: N. 85 x 38 m (SW-NE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 7.2 km Kolarin kirkosta S.

Hoito ja kunto

A4? B1? C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 42
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Maastohavainnot poteroista ja sirpalesuojista/juosuhaudoista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/106.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Poteroita ja juoksuhautoja/sirpalesuojia ilmeisesti Lapin sodan ajalta. Poteroita havaittiin yhteensä 14 kpl n. 38 x 85 m (SW-NE) laajalla alueella. Lisäksi täältä n. 100 m SE olleella suokumpareella havaittiin muutamia vastaavantyyppisiä nuoria jäänteitä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, jäkälä, puolukka, mustikka, suopursu, nuorehkoja (tunturi ?)koivuja, mäntyä (paks. n. 5 - 15 cm), vähän kuusta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Moreeni-/silttipohjainen (?) metsätasanne joen (n. 100 m N) S-puolella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Maantie (SSE-NNW) n. 30 m NE alueen NE-päästä. Sillalle n. 70 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Maastohavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; nuori jäänne, mutta topografis-kulttuuriselta luonteeltaan jo arkeologinen. (Kohteeseen liittyneet tapahtumat ovat historiallisesti päättyneet).

Ehdotus suoja-alueeksi: Näköetäisyys kohteen keskeltä katsoen.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät aivan maantien ja pysäköintipaikan läheisyydessä.

Lähilöytöjä: KOLARI 109-111 Kuollutlampi: kivikautisia asuinpaikkoja täältä n. 3300 m NE; KOLARI 113 Naalastontievat, Kellostapuli: pyyntikuoppia, liesiä ja tuvanpohja täältä n. 3800 m ESE.

Ote peruskartasta 2642 02 SAMMALVAARA

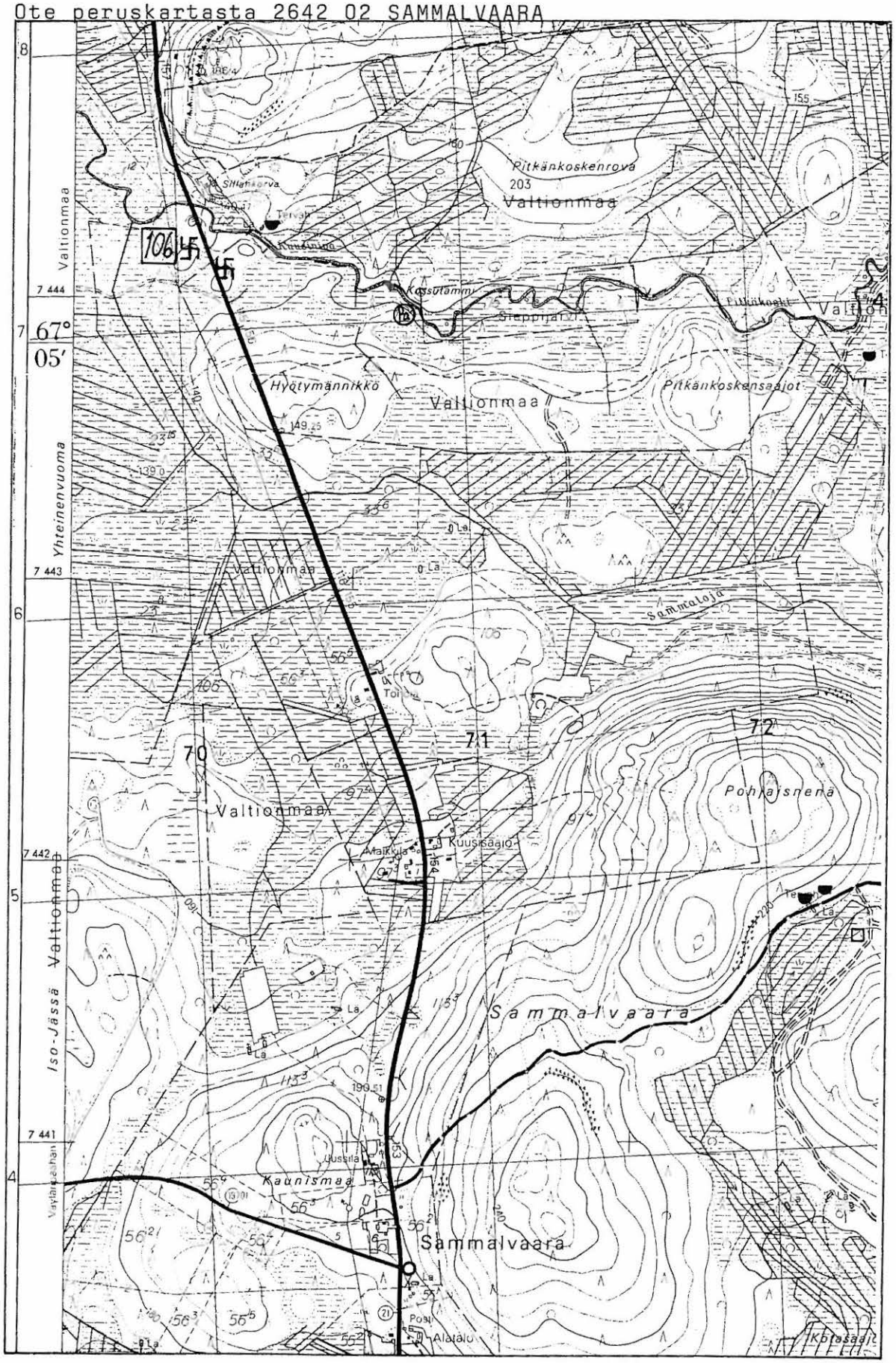

Kohde KOLARI 106 sekä tieto hävinneen kivikirveen löytöpaikasta, rakennusjäänne ja neljä tervahautaa, patojäänne.

KOLARI 107 Kellostapuli E, Lamu

Pyyntikuoppakohde, porokaarre

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/historiallinen
Lukumäärä: Pyyntikuoppien ja aidasten jäänteitä, palaneiden kivien keskittymiä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 5.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 02 SAMMALVAARA (1989)
x= 7442 78 - 85 **y=** 504 82 - 93 **z=** 175
Pinta-ala: Alueen halkaisija ainakin n. 200 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 9.5 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/107.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Pyyntikuoppa (?), loiva, pitkänomainen suorakaide, n. 5 x 6 x 0,2 m (SSE-NNW), valli parhaiten esillä E- ja W-laidoilla, n. 1,2 x 0,03 m, ympärillä palaneita kiviä. Sisäosa n. 2 x 1 m (suorakaide).
N. 100 m A:sta NW oli
B) pyyntikuoppa (?), samanlainen kuin A, kivien (n. 5 cm) ympäröimä. Kuopat ovat matalia - ehkä täyttyneitä tai maatuneita. Ympäristössä on muitakin samankaltaisia jäänteitä, tosin runsaasti myös tuulenkaatoja.

Lisäksi alueella on ilmeisesti vanhakantaisten poroaidasten (hankaiden?) jäänteitä. Pitkin Lamun tievaa useissa kohdissa on myös palaneiden kivien keskittymiä. Erinomainen porojen/peurojen laidun-/pyyntiympäristö.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Jäkälä, puolukka, W-vallilla kaksi mäntyä, paksuus 0,1 ja 0,4 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Jyrkästi kumpuileva hiekkapohjainen suppa- ja dyynikangas, jossa on harvaan kasvavaa männikköä ja joitakin koivuja. Loivasti kohti WNW nousevan harjanteen (ESE-WNW) reunaan on A:sta n. 3 m, josta jyrkkä pudotus kohti SW.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Poropolku (?) (ESE-WNW) haarautuu kahtaalle (kohti WSW ja NW) kuopan E-vallilta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.
A) Podsolimaannos paikoin heikko - valleilla ei selvää kaksoispodsolia. Pohjassa hiiltä huuhtotumiskerroksessa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintojen ryhmittyminen.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollisessa maansiirtotilanteessa kohde vaatii koekaivaustutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko Naalastojoen W-puolisten tievojen alue ansaitsisi rauhoituksen toporafisena kokonaisuutena.

Havaintomahdollisuudet: Alue vain jalkaisin (tai Naalastojokea pitkin) saavutettavissa.

Lähilöytöjä: KOLARI 108 Kellostapuli NE, Lamu NW: Liedensijoja täältä n. 550 m W; KOLARI 113 Naalastontievat, Kellostapuli: pyyntikuoppia ja tuvansija täältä n. 700 m W; Ryökönтammi: tuvanpohjia täältä n. 760 m NNW.

Ote peruskartasta 2642 02 SAMMALVAARA

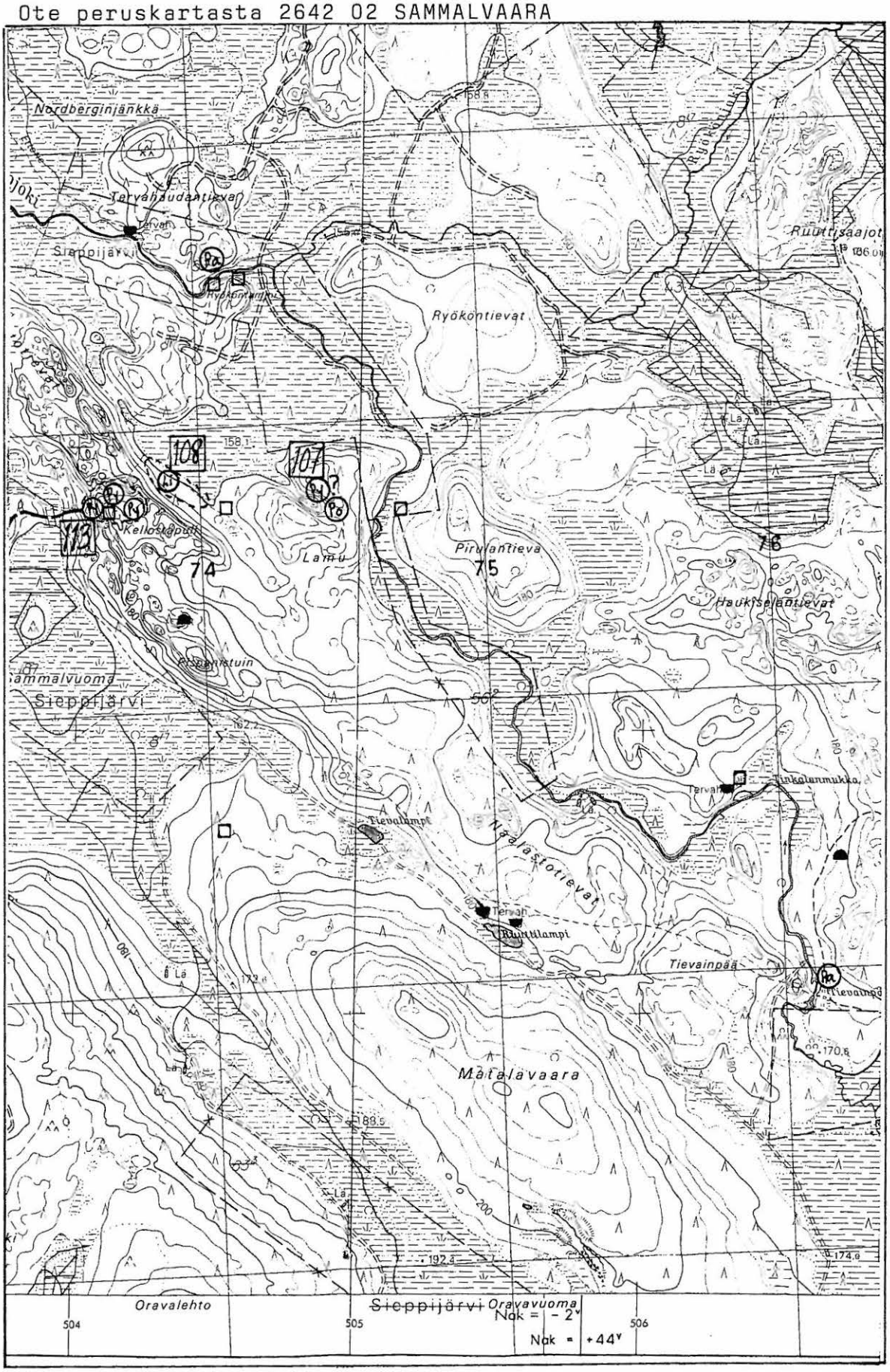

Kohteet KOLARI 107, 108 ja 113 sekä kaksi patojäännettä, neljä tervahautaa, kaksi rajapyykkilatomusta, seitsemän asumuksen pohjaa.

KOLARI 108 Kellostapuli NE, Lamu NW

Esihistoriallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Yksi liesikiveyskeskittymä koostuen 27:stä palaneen kiven ryppäästä.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 5.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 02 SAMMALVAARA (1989)
x= 7442 79 - 94 **y=** 504 25 - 43 **z=** 160
Pinta-ala: N. 400 x 40 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 9.7 km Sieppijärven kirkosta SSE.

Hoito ja kunto

A4? B1 C6? D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista: n. 27 liedenpohjaa (?).

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 107.
Muut liitteet:
Negatiivit:
Diat:

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Liesikiveysesiintymä: n. 27 palaneiden kivien muodostamaa ryvästä, ilmeisesti tulisijojen jäänteitä tavattiin polun (NW-SE) pinnalla n. 400 m:n pituisella matkalla. Kivet olivat kooltaan 5-10 cm ja pinnalta harmaiksi jäkälöityneitä. Kivikeskittymät olivat pääasiassa pyöreitä kehiä, osa myös sisältä kivettyjä, halkaisijoiltaan n. 50 cm, maksimilaajuuksien

oltua n. 1 m. Useat olivat hajonneet, mutta osa saattoi olla myös luontaisia muinaisrantakivikon rykelmiä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Pääosin kulunut pois polun pinnasta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
"Muinaislahden", ts. nykyisen suon W-reunaa, johon havaintolinjalta käsin maasto viettää loivan matalana n. 15 m E. SW:ssä on jyrkkä nousu soraharjanteen huipulle.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Polku (SE-NW). Hiekanottopaikka alueen NW-päästä n. 80 m SW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja sorapohjaisella muinaisrannalla; pintakasvillisuus kulunut pois polun pinnasta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä mainittuna tarkastusajankohtana.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde suhteellisen tavanomainen, joka maansiirtotilanteessa vaatii tarkemman koetutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi ilmoitetun havaintoalueen ympärillä; silmänkantaman rajaama alue.

Havaintomahdollisuudet: Helpot.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueella olevia hiekkakuoppia ei enää tulisi laajentaa.

Lähilöytöjä: KOLARI 113 Naalastontievat, Kellostapuli: pyyntikuoppia, liedensija, asumuksen pohja täältä alk. n. 80 m W; KOLARI 107 Kellostapuli E, Lamu: pyyntikuoppia (?) ja vanhoja poroaidaksia täältä n. 500 m E.

KOLARI 109 Riivintieva SW, Kuollutlampi SE

Kivikautinen asuinpaikka (?), (liedensija)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Yksi liesi, palanut kiviesine?
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 6.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 02 SAMMALVAARA (1989)
x= 7447 08 y= 502 10 z= 160
Pinta-ala: Välittömän havaintoalueen halkaisija n. 5 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 5 km Sieppijärven kirkosta SSE.

Hoito ja kunto

A4 B C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 6':42-52
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM iskemällä muotoiltu palanut kivi.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 105.
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 125

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien löydösten tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Liesi (?), pyöreähkö, halkaisija 1 m, korkeus max 10 cm, muoto hieman epämääräinen - ilmeisesti myöhemmin häiritty. Näkyvissä kaksi kiveä (10-15 cm) ja turpeen alla tuntui lisää. Myös lieden edessä oli palanut pieni kivi. Liedestä n. 3,5 m N löytyi pintapoimintana muotoiltu kivi, joka tallennettiin.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Jäkälä, puolukka, kanerva, suopursu, männyntaimi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kuiva, hiekkapohjainen mäntykangaskumpare, joka laskee jyrkästi kohti lampea n. 25 m NW.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Saunamökki liedestä n. 70 m N ja mökkitie (S-N) n. 25 m ENE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Kairanäytteessä pinnan huuhtoutumiskerros oli hyvin ohut, mutta paikoin esiintyi kaksoispodsoliakin; vahva rikastumiskerros.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Elina Koivuniemen löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Topografisen maiseman rajaama kulttuurinen anomaliahavainto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vaatii koekaivaustutkimuksia ennen mahdollisia maankäyttötoimenpiteitä:

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmin havaittava maisema löytöpisteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohteeseen helppo pääsy, havainnot vaativat tarkkaavaisuutta.

Opas: Assi Heikkilä, Elina Koivuniemi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Lähialueella esiintynyt hiekanottoa sekä mökkirakentamista; enempää maankäyttöä tulisi tällä alueella rajoittaa.

Lähilöytöjä: KOLARI 110 Laurintieva E, Kuollutlampi SW: kivivautisia asutushavaintoja täältä n. 100 m W; KOLARI 111 Riivintieva W, Kuollutlampi NW: kivikautinen asumuspainanne täältä n. 160 m NW; KOLARI 112 Laurinjänkkä N: merkintäpetäjä täältä n. 600 m ENE.

KOLARI 110 Laurintieva E, Kuollutlampi SW

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Palaneiden kivien keskittymä, kvartsikaavin
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 6.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 02 SAMMALVAARA (1989)
x= 7447 05 y= 502 01 z= 165
Pinta-ala: Halkaisija n. 2 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 5 km Sieppijärven kirkosta SSE.

Hoito ja kunto

A4 B4 osin? C D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 6:42-52
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM kvartsikaapimen jäänne sekä havainnot palaneista kivistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 105.
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 126.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kvartsiesine (kaavin), tallennettiin pintapoimintana polulta, jossa maanpinta on rikkoutunut. Ympärillä oli keskittymä palaneita kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Karike, jäkälä, sammal, puolukka, muutama nuorehko kuusi, männyntaimia.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Sekametsää kasvavan hiekkaharjanteen (SE-NW) NE-rinne, n. 5 m harjanteen päältä alaspäin.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Hiekkakuoppa n. 20 m W. Hiekkakuopan laidalla kulkevaan tieuraan n. 6 m SW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja hiekka-/sorapohjaisessa kangasrinteessä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot, ks. edellä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; havainnot vähäisiä, rakenne osin tuhoutunut.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintopisteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Paikka helposti löydettävissä; palaneiden kivien havaitseminen vaatinee jossain määrin tarkkuutta.

Opas: Elina Koivuniemi, Assi Heikkilä

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdollinen hiekkakuopan laajennus?

Lähilöytöjä: KOLARI 109 Riivintieva SW, Kuollutlampi SE: liedenpohja täältä n. 100 m E; KOLARI 111 Riivintieva W, Kuollutlampi NW: kivikaudentyyppinen asumuspainanne täältä n. 100 m N; KOLARI 112 Laurinjänkkä N: merkintäpetäjä täältä n. 720 m ENE.

KOLARI 111 Riivintieva W, Kuollutlampi NW

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Yksi asuinvallipainanne/pyyntikuoppa
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 6.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 02 SAMMALVAARA (1989)
x= 7447 18 y= 501 98 z= 160
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 20 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 4.9 km Sieppijärven kirkosta SSE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 7:52
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 105.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Asuinvallipainanne/pyyntikuoppa, pyöreähkö, halkaisija 6 m, syvyys 15 cm, valli 2,5 x 0-0,2 m, sisäosa pitkänomainen 1 x 0,5 m (S-N).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, jäkälä, mustikka, puolukka, variksenmarja, suopursu, männyn- ja kuusentaimia, vallilla mäntyjä, paksuudet 2-20 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kumpuilevan, hiekkapohjaisen kannasharjanteen (S-N) päällä kahden lammen välissä; kuivaa, nuorehkoa mäntykangasta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Saunamökki n. 100 m E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto; ks. edellä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Elina Koivuniemen löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintoyksikkö.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vaatii perusteellisen tutkimuksen, mikäli ympäristöä uhkaa maankäyttö.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmin havaittava maisema kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät: kohde helposti paikannettavissa kartan avulla ja maasto helppokulkuista.

Opas: Elina Koivuniemi, Assi Heikkilä

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohteet 109 ja 110 tulisi rauhoittaa mahdolliselta vastaiselta maankäytöltä.

Lähilöytöjä: KOLARI 110 Laurintieva E, Kuollutlampi SW: kivikaudentyyppisiä asutusmerkkejä täältä n. 100 m S; KOLARI 109 Riivintieva SW, Kuollutlampi SE: liedenpohja täältä n. 180 m SSE; KOLARI 112 Laurinjänkkä N: merkintäpetäjä täältä n. 700 m ENE.

KOLARI 112 Laurinjänkkä N

Merkintäpuu

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: Yksi merkintäpetäjä
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 6.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 02 SAMMALVAARA (1989)
x= 7447 39 y= 502 64 z= 160
Pinta-ala: Sijaitsee n. 1 m^2:n alalla.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 5 km Sieppijärven kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4? B1 C5? D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 188
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 105.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Merkintäpuu, paksu mänty, leveys n. 60 cm, pituus 15 - 20 m, kaarna haljennut, puun sisäpinta näkyvissä rungon puoliväliin. Puun alaosa on hakattu piilukirveellä, myöhemmin poltettu n. 120 cm:n korkeudelle. Hakkausjälki myös n. 150 cm korkeudella. Puun kyljessä on pienehkö aukko, jossa näkyy kaiverrettuja viiltoja osittain kaarnan alla. N. 3 m:n korkeudella on myös pari ilmeistä pystyviiltoa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Mäntyvaltaista, kosteahkoa kangasta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
E-W -suuntaisen soraharjanteen W-päässä, jota N- ja S-puolella ympäröi jängät.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsätie (W-E) 26 m S. Hiekkakuoppa n. 25 m NW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintamaalöytö.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Elina Koivuniemen löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Yksittäishavainto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-I; puun ympäristö tulisi rauhoittaa; luonteeltaan luontaisesti tuhoutuva muinaismuisto.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmin näkyvä maisema kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät; sijainti helppokulkuisessa maastossa tien läheisyydessä. Maamerkkinä myös läheinen hiekkakuoppa.

Opas: Elina Koivuniemi, Assi Heikkilä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Hiekkakuoppa on uhkaavan lähellä - mahdollinen laajennus kohti SE lisää kohteen tuhoutumisvaaraa.

Lähilöytöjä: KOLARI 109-111 Kuollutlampi: esihistoriallisia asutusjäänteitä täältä n. 700 m SW.

Jatkotoimenpiteitä: Tulevaisuudessa puu jouduttaneen museoimaan.

KOLARI 113 Naalastontievat, Kellostapuli

Pyyntikuoppa, liedensija, rakennuksen pohja

Luokka: II
Ajoitus: Esi-/varhaishistoriallinen
Lukumäärä: Pyyntikuoppia 4 kpl (?), liesi 1 kpl, pyynti-/asumuskuoppa (?) 1 kpl, multakodan pohja 1 kpl.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 8.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 02 SAMMALVAARA (1989)
x= 7442 84 - 78 **y=** 504 19 - 05 **z=** 190 - 170
Pinta-ala: 260 x 100 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 10 km Sieppijärven kirkosta SSE.

Hoito ja kunto

A4? B1 ja 4 osin? C6 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 107.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Pyyntikuoppa (?), leveän soikea (S-N), 10 x 6,5 x 1 m, valli pinnalle epämääräinen, turpeen alla kaksoispodsolia havaittavissa, 2 x 0,1 m, sisäosa leveä suorakaide 4 x 2 m, pohjalla pitkulainen syvennys 1,5 x 0,5 m.
N. 12 m A:sta SE sijaitsee
B) liesi, soikeahko, reunakehällinen, 1,2 x 1 x 0,12 m (NE-SW), näkyvissä n. 16 palanutta kiveä kooltaan 3-20 cm, keskellä yksi kivi.

N. 19 m B:sta S on
C) pyynti-/asumuskuoppa (?), pahasti häiritty, muoto fossiilinen, halk. 10 m, pohjalla 2 syvännettä, syvyys 1,3 m.
Ilmeisiä liesiä esiintyy osittain palaneina kivirykelminä 50 - 100 m säteellä C:stä.
N. 100 m C:stä on
D) multakodan pohja, pyöreäkulmainen suorakaide n. 5 x 4 x 0,4 m (SE-NW), valli 1,5 x 0,4 m, sisäreunan kaivanto terävähkö, mahdollinen oviaukko näyttää sijainneen SW-nurkassa. SE-nurkassa ilmeisesti on ollut liesi, sillä näkyvillä on kolme kiveä, kooltaan 5-25 cm.
N. 25 m D:stä SW on
E) pyyntikuoppa (?), pyöreän soikea, 3,5 x 4 x 1,2 m, valli N-reunalla, n. 1,5 x 0 - 0,02 m.
N. 30 m E:stä WNW (alarinteeseen) on
F) pyyntikuoppa (?), pyöreän soikea, halk. 4,5 m, syvyys 1,5 m, valli W-puolella 1,7 x 0,35 m.
HUOM. N. 6 m F:sta NW on pitkulainen, allasmainen painanne, mahdollisesti ihmisen muotoilema rakenne n. 7 x 2,5 m, ympärillä palaneita kiviä.
N. 13 m F:stä NE on
G) pyyntikuoppa (?), pyöreän soikea 5,3 x 5 x 1,3 m (SW-NE) , valli keskittynyt NW-reunalle (n. 2 x 0,2 m).
On todennäköistä, että koko Naalastontievojen alueella lähes 5 km:n matkalla (SE-NW) on useita muitakin pyyntikuoppia ja kuopparyhmiä. Aika ei kuitenkaan riittänyt koko tievaseudun tarkastukseen.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, mustikka, puolukka, vallilla 9 mäntyä, paksuuksiltaan 0,03 - 0,2 m, kuusentaimi, variksenmarja.
B) Sammal, poronjäkälä, kivissä harmaajäkälä, puolukka, kanerva, karike.
C) Puuttuu suurimmalta osin, muuten jäkälä, mustikka, kanerva.
E) Kivissä osin harmaajäkälää, kasvillisuus lähes puuttuu, mutta pohjalla vähän kanervaa, jäkälää, variksenmarjaa, puolukkaa, mustikkaa, koivuntaimia, reunoilla mäntyä taimista kymmensenttisiin.
F) Ks.ed.
G) Ks.ed.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) E-W -suuntaisen, korkean, jyrkkärinteisen ja pitkän harjanteen N-reunaa, josta on jyrkkä pudotus (n. 6 m NW) suppaan; nuorehkoa mäntyä kasvava kivikkoisehko kangasmetsä. Kohde sijaitsee harjannetasanteen alla (n. 7 m S).
B) Harjannetasanteen NW-reunalla.
C) Sijaitsee suppien välisellä tasanteella.
D) Sijaitsee harjanteen (SE-NW) korkeimman kohdan NW-puolella (n. 30 m), näköalapaikka kohti W, harjanteen reunaan n. 7 m WSW.
E) Erittäin jyrkän, kivisen rinteen (kohti W) yläosaa.
F) Erittäin jyrkän rinteen (kohti W) keskiosaa.
G) Korkean harjanteen taitekohdassa, rinne kohti NW.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Hiekanottopaikka n. 100 m NNW.
B) Sorakuoppa n. 10 m E.
G) Metsäautotie n. 70 m NW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
B) Kairanäytteessä hiiltä sekä vahva tuhka- ja huuhtoutumiskerros.
E) Pinnalla kasvipeitteetön karkea sora, kun N-reunalta sortuu pohjalle kiviä. Kuoppaa on häiritty, sillä vallille on kerrostettu soraa n. 20 vuotta sitten kivien pintajäkälättömyyden perusteella. Kuopasta alun perin poistetut kivet ovat alempana rinteessä.
F) Pahasti häiritty.
G) Rapautunut, ehkä häiritty.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytyneet inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot sekä alueen topografinen luonne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; esihistorialliseen pyyntikulttuuriin viittaavat havainnot vaativat lisätutkimuksia uusissa maankäyttötilanteissa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko tievojen alue (Naalastojoen W-puoli) tulisi rauhoittaa karkealta maankäytöltä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät; maamerkkien osalta paikka helposti tunnistettavissa; maasto jyrkkää, mutta muuten suhteellisen helppokulkuista.

Opas: Elina Koivuniemi, Pasi Koivumaa

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Metsähallitukselta tulisi tiedustella mahdollisia jatkosuunnitelmia soranottojen suhteen.

Lähilöytöjä: KOLARI 108 Kellostapuli NE, Lamu NW: liesialue täältä n. 80 m E; kaksi tuvanpohjaa täältä n. 800 m NE ja yksi n. 1200 m SSE; tervahautoja täältä n. 900 m N sekä n. 2000 m SE.

KOLARI 114 Naamijoki E, Siikasuvanto, Siikasaaret E

Hautapaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: Yksi hautapainanne (?)
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 8.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 10 + 07 VÄYLÄNPÄÄ (1989)
x= 7439 41 **y=** 497 92 **z=** 135
Pinta-ala: 5 x 3.5 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 11.8 km Sieppijärven kirkosta S.

Hoito ja kunto

A1? B? C6? D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:

Informantti Pasi Koivumaa 1997:
Koivumaassa kulkevan perimätiedon mukaan Paulaharjun (1962/22: 74) kuvaama lappalaisnainen, Priita-Kaisa Kissa eli Kissa-Kaija olisi kuollut polulle Naamijokivarteen Siikasuvannon tienoille 1800-luvun lopulla. Täältä oli ohi kulkenut mies löytänyt vainajan ja kaivanut hänet väliaikaiseen hautaan löytöpaikalle. Paulaharjun mukaan Kissa-Kaija on haudattu Sieppijärven kirkkomaahan, mutta kylän perimätiedon mukaan ei olisikaan täysin varmaa, että hänen luitaan olisi koskaan viety kirkkomaahan.

Tarkastuslöydöt: Suorakaidemainen, kesähautakuoppaa muistuttava painanne maassa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 12.

Tarkastuksen aihe: Inventointi ennakkotietojen pohjalta informantin opastuksella.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
"Kissa-Kaijan" hautapaikka (?), suorakaidemainen vallin ympäröimä kuopanne, 5 x 3,5 x 0,3 m (NE-SW), sisämitat 3 x 0,5 m, valli (1.5 x 0.4 m) keskittyy NW-laidalle, SW-päädyssä hylätty muurahaiskeko.
Jokirannassa oli myös tuvanpohja, uittopadon jäänteitä sekä tervahauta. Mikäli siis ao. kuopanne ei olekaan Kissa-Kaijan hauta, se saattaa liittyä tervanpolttoon tai tukinuittoon.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, juolukka, mustikka, puolukka, koivun taimi, kuusia, mäntyjä, riidenlieko. Ympäristössä eri-ikäisiä koivun kantoja sekä puujätettä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kosteahko hiekkapohjainen sekametsärinne, joka laskee loivasti kohti jokea (n. 40 m NW).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Polku (S-N) n. 1 m ESE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto; maaperä hiekkapohjainen.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä tiedonannon ja opastuksen pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvä rakenne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; rakenteet ovat suhteellisen selkeitä ja niihin liittyvä perimätieto voimakasta, joskin osin epävarmaa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Siikasaaret ja niiden E-puolen maa-alue valtionmaalla (n. 500 x 200 m (SW-NE)).

Havaintomahdollisuudet: Kartan pohjalta helposti tunnistettavissa, mutta maasto paikoin vaikeakulkuista.

Opas: Pasi Koivumaa, Elina Koivuniemi

Lähilöytöjä: Tervahauta täältä n. 1200 m WNW; KOLARI 115 Koivumaa, Isovuoma: pyyntikuopan jäänne täältä n. 2300 m W; KOLARI 12 Koivumaa: "lappalaishautoja" (?) täältä n. 3600 m SW (?); Itkukivi - lappalaisnaisen hauta (?) - täältä n. 2000 m NE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
KOLARI 12 Sieppijärvi, Koivumaa saattaa tarkoittaa nyt tarkastettua kohdetta. Arkistotiedon mukaan nyt jo edesmennyt Eemeli Uusitalo on v. 1961 ilmoittanut A. Erä-Eskolle, että "Naamijoesta alaspäin", Sieppijärvestä 13-14 km, olisi "Lappalaishautoja". Tosin nämä hautapaikat kuvauksen perusteella sijaitsisivat jossakin Koskelan kylän alapuolella, ehkä peräti 4 km Siikasuvannon löytöpaikasta (n:o 114) SW. Toisaalta myös Koivumaan tien Naamijoen sillan E-puolella sijaitsevaa ns. Itkukiveä, jonka alta on löytynyt puusolki ja kankaankappaleita, on arveltu lappalaisnaisen haudaksi (informantti Reijo Koivumaa, marraskuu 1997; ks. muistitietoluettelo). Tätä kohdetta ei ole ehditty tarkastaa. On mahdollista, että myös E. Uusitalon tiedonanto on voinut tarkoittaa Itkukiveä ja/tai Kissa-Kaijan kuolinpaikkaa. Oppaana toimineen Pasi Koivumaan mukaan (puhelu 7.10.1998) Kissa-Kaijan kuolinpaikkaa ja väliaikaishaudan paikkaa ei tiedetä tarkkaan, mutta se lienee ollut jossakin Koivumaan ja Vehkamukan (Vehkasuvannon) välisellä alueella. Ei siis ole täysin varmaa, oliko hautapaikka juuri Siikasaarten kohdalla, josta kuitenkin nyt haudan muotoinen ja kokoinen kuopanne dokumentoitiin mahdollisena Kissa-Kaijan väliaikaishautana.

KOLARI 115 Koivumaa, Isovuoma

Pyyntikuoppa

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 pyyntikuoppa
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 8.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 10 + 07 VÄYLÄNPÄÄ (1989)
x= 7439 60 y= 495 60 z= 130
Pinta-ala: Halkaisija n. 4 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 12 km Sieppijärven kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A4 B C1,2,3,6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 32:23
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Tiedonannot Veli Vaattovaara 1997 ja Pasi Koivumaa 1977

Tarkastuslöydöt: Kuoppahavainto.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 12.

Tarkastuksen aihe: Opastettu inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Pyyntikuoppa, alkuperäiset mitat hahmottuivat n. 4 x 2,5 x 0,7 m, muoto epämääräisen soikea (SE-NW). Kylätradition mukaan pohjalla on ollut hirsikehikko vielä n. 50 vuotta sitten.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puolukka, heinä, horsma, paju, kuusentaimi, nuorehko koivu, N-nurkassa paksu mänty, paksuus n. 45 cm sekä leppä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Pyöreän ja loivan harjannesaajon SE-päädyssä, koivuvaltaista sekametsää.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Tie (SE-NW) n. 8 m SSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto; rakenne osin maalla ja roskilla täytetty, oppaan Pasi Koivumaan mukaan viimeksi n. 10 v sitten.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kyläläiset ovat tunteneet kohteen entuudestaan tien varressa.

Laajuuden arviointiperuste: Fossiilinen muoto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde on arvokas mahdollisten säilyneiden puurakenteiden vuoksi, mutta jäännettä on peitetty.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kartan avulla hyvät; sijainti aivan tien varressa, mutta ympäristö hieman ryteikköistä.

Opas: Pasi Koivumaa, Elina Koivuniemi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohde sijaitsee uhkaavan lähellä maantietä; tienhoitotyöt saattavat häiritä kohteen säilymistä, ellei sitä merkitä.

Lähilöytöjä: Tervahauta täältä n. 1250 m ENE; KOLARI 114 Naamijoki E, Siikasuvanto, Siikasaaret E: hautapaikka (?) täältä n. 2300 m E; KOLARI 12 Koivumaa: "lappalaishautoja" (?) täältä ehkä 2600 m S.

Jatkotoimenpiteitä:
Kohde tulisi merkitä maastoon ja puhdistaa roskista ja mahdollinen sisäkehikko tulisi dokumentoida.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Informantti Pasi Koivumaa kertoi, että hänen setänsä mukaan (n. 60 v.) kuoppa on ollut erittäin syvä.

KOLARI 116 Väylänpää, Ylinenkangas N

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Yksi keskittymä kvartsi-iskoksia ja palaneita kiviä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 19.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 08 SUNTIOVUOMA (1989)
x= 7440 22 **y=** 487 28 **z=** 122.5
Pinta-ala: Ehkä n. 20 x 5 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 29 km Kolarin kirkolta S.

Hoito ja kunto

A4 B1 C5 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 22:31
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM kvartsi-isoksia, havaintoja palaneista kivistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/116
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvausäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 127.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien inventointilöydöt.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Viisi kvartsi-iskosta maanpinnalta suppealta alalta sekä havaintoja palaneista kivistä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Istutettuja pensaita.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tornionjoen (80 m W) ylin terassi, tasaisen mäntykankaan reunalla.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Peltoa ja perunamaa 5 m S, mökki 20 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Hiekkainen pintamaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajien Anna-Kaisa Teurajärven ja Elina Koivuniemen löydöt inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen:
II-III, osittain tuhoutunut; tyypillinen kvartsilöytökohde.

Ehdotus suoja-alueeksi: Havaintoalue sekä sitä ympäröivä lakisääteinen minimialue.

Havaintomahdollisuudet: Maasto helppokulkuista.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä ja Elina Koivuniemi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Normaalit piha- ja peltotyöt?

Lähilöytöjä: Tervahauta täältä n. 100 m S; miilunpohja n. 450 m NNW; miilun S-puolella olevasta pellosta on löydetty maatöiden yhteydessä n. 0.5 m syvyydestä liesi, joka on tuhoutunut; pato n. 1900 m NW; pyyntirakennelmia n. 1850 m N; KOLARI 120 Temppeliharju SW, Ojalanranta: kivikautinen asuinpaikka (?) täältä n. 2750 m NNW

Ote peruskartasta 2624 08 SUNTIOVUOMA

Kohteet KOLARI 116, 117 ja 120 sekä viisi tervahautaa, miilunpohja, pyyntilaite ja tieto kotapaikasta.

KOLARI 117 Hietanen, Kassala

Purnu?

Luokka: II
Ajoitus: Varhaishistoriallinen (?)
Lukumäärä: Yksi kuopparakenne.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 19.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 08 SUNTIOVUOMA (1989)
x= 7444 40 y= 486 34 z= 132.5
Pinta-ala: Rakenteen halkaisija n. 1 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Kolarin kirkosta n. 24.2 km SSW.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 178 Kassala
Omistaja: Yksityinen.

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä kuopparakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 116

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan inventointilöydön tarkastus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Purnu (?), pyöreähkö, halkaisija n. 1 m (NNE-SSW), syvyys n. 0.5 m, vallit epämääräiset, n. 0.5 x 0.08 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Rahkasammal, puolukka, suopursu, pieni kuusentaimi, vallilla mänty, jonka paksuus oli 0.3 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Korkean harjun ylin terassi, jonka reunaan on 9 m WSW.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kassalan tilasta n. 250 m S, maantie (SSE-NNW) n. 100 m W.
Moderni multakodan tyyppinen maja sijaitsee täältä n. 13 m NW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja A.-K. Teurajärven löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollisessa maankäyttötilanteessa vaatii vähintään koetutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi rakenteen ympärillä; näkökentän rajaama maisema.

Havaintomahdollisuudet: Kohde helposti löydettävissä sijaiten maantien lähellä.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi ja Elina Koivuniemi.

Lähilöytöjä: KOLARI 120 Temppeliharju SW, Ojalanranta: kivikautisia löytöjä täältä n. 1600 m SSW; vanha kotapaikka (?) täältä n. 1500 m SSW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Miljöö soveltuisi myös esihistorialliseen asutukseen.

KOLARI 118 Lappea, Ylitalo

Kivikautinen asuinpaikka, rakennuksen pohja

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi/historiallinen aika
Lukumäärä: Neljä kiviesinettä, kolme asuinpaikkapainannetta, asumuksen pohjan jäänne
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 19.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 09 LAPPEA (1989)
x= 7451 55 **y=** 482 00 **z=** 125
Pinta-ala: Havaintoalue n. 140 x 60 m (SSE-NNW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 21.5 km Kolarin kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A4 B4 ositt. C3?5?6? D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 21:4, 21:10
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat löydöt: TLMM 745-747 reikäkivi, liuskeveitsi ja liuskehioin.

Tarkastuslöydöt: KM kourutaltta Hannu Pieskän lahjoituksena sekä havainnot kiinteistä rakenteista ja muutamista palaneista kivistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 21.
Muut liitteet: Liite I/118: Alueen D) löydöt (TLMM 745-747); LIITE B/10, 14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/Koi n:o 83, 128.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Oletettu kourutaltan löytöpaikka, jonka N-puolella tarkastustilanteessa havaittiin muutamia palaneita kiviä.

Oletetun löytöpaikan (A:n) SSW-laidalla on
B) Hist. ajan asumuksen pohjan jäänne.
N. 15 m S edellisestä on
C) kolme painannetta, n. 16 x 5 m laajalla alueella (SE-NW). Painanteet ovat pyöreänsoikeita, halkaisijoiltaan n. 3 m, syvyyksiltään n. 0,4 m.
N. 50 m (?) A):sta N on
D) kiviesineiden löytöpaikka: Löytökuvauksen perusteella ilmeisesti täältä näyttäisivät löytyneen myös Tornionlaakson museoon tallennetut yllä mainitut kiviesineet (reikäkivi, liuskeveitsi ja taltta). Hannu Pieskän mukaan (puhelu 26.2.1998) kyseessä on tila, jossa ennen asui Palo-niminen perhe. Perheen poika Simo lienee mainittu TLMM:n luettelossa esineiden lahjoittajana.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Perunamaata, pihanurmea; rantaa reunustaa nuorehko sekapuusto.
B) Ruusukasvuston peittämä.
C) Seka- ja havupuuta, kariketta.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A)-B) Laakea, avoin ja suojaisa hiekkapohjainen rantatasanne, jonka W-puolella Tornionjoki muodostaa suvannon. Viljeltyä ja rakennettua ympäristöä.
C) Metsäsaareke jokitörmällä.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Kohde sijaitsee Ylitalon tilan N-puolella. Löytöalueiden pihapiirissä sauna, ulkogrilli, aitta (otsallinen), ulkorakennuksia, ts. pihapiiriä ja peltoa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
A) Pintahavaintoja perunapellon N-puolella sijaitsevalta avohietikolta.
C) Painanteiden alla kairanäytteet osoittivat vanhan podsoliprofiilin, ylempi kerros oli sekoittunut.
D) Tornionlaakson museossa olevat esineet on ilmoitettu löytyneiksi mahdollisesti tältä paikalta.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
A) Kalle Pieskä löysi kourutaltan n. 40 vuotta sitten (n. 1957?) peltoa kynnettäessä.
D) Tornionlaakson museolla olevat esineet on ilmoitettu löytyneiksi syksyllä 1934 15-20 cm:n syvyydestä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot rakenteista sekä topografinen miljöö.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdolliset uudisrakennukset vaatisivat vähintään niiden alustojen koekaivaustutkimukset alueella suoritettujen havaintojen perusteella.

PIIRROSLIITE KOLARI 118
Piirt. H. Oksala 1999
Kaaviokuvat TLMM:n esinekorteista:

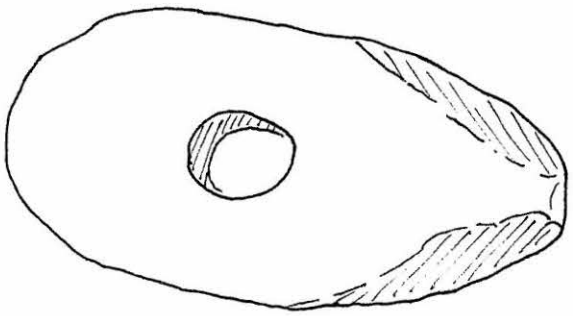

TLMM 745 reikäkivi
mk n. 58 %

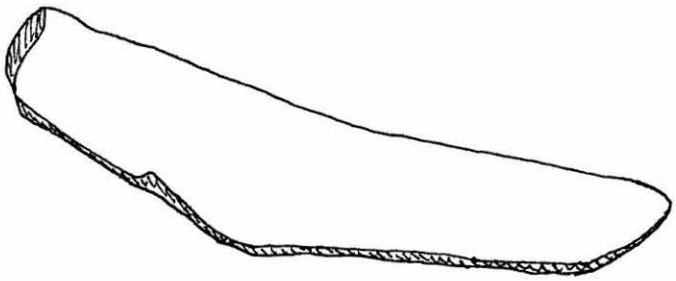

TLMM 746 liuske-
veitsi mk n. 56 %

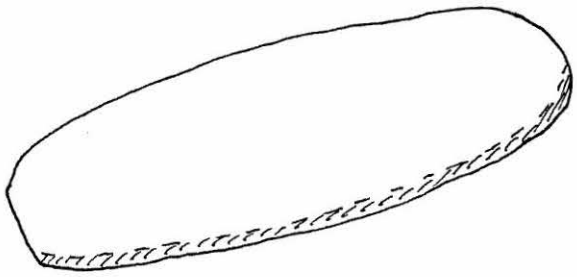

TLMM 747 taltta/
hioin (?) n. 53 %

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty havaintopinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: Kulkureitti alueelle on vaivaton.

Opas: Hannu Pieskä, Elina Koivuniemi, Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue on ilmeisesti vakituisesti vapaa-ajan käytössä sekä perunaviljelmänä. Kuten mainittu, mahdollinen lisärakentaminen vaatisi koetutkimuksia.

Lähilöytöjä: Kolari 145 Lappea, Lappeankoski S, Lappeankangas W: kivikautisia asuinpaikkalöytöjä täältä n. 1400 m NW; miilunpohja täältä n. 300 m NE; toisen maailmansodan aikaisia poteroita täältä n. 300 m NE ja n. 580 m SE.

KOLARI 119 Lappea, Ylinen Jauhokangas, Toukola

Miilualue

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: 32 kpl miilunpohjia
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 14.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 09 LAPPEA (1989)
x= 7458 31 - 26 y= 482 63 - 56 z= 140
Pinta-ala: N. 200 x 100 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15 m Kolarin kirkosta SW.

Hoito ja kunto

A1? B1? C D3? E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 76 Toukola
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/119.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Keskittymä
A I) kahdeksan miilunpohjaa keskittymänä, jonka keskellä on n. 15 m laaja kumpare. Suurimmat miilunpohjat ovat laajuudeltaan 9 x 2 m.
N. 32 m AI):stä WNW on
A II) seitsemän miilunpohjan muodostama keskittymä, jonka kumparemaisen keskiosan halkaisija on 14 m. Suurin pohjista on laajuudeltaan n. 13 x 2 m.
Kohteiden A I ja A II välillä, n. 15 m:n etäisyydellä A II:sta on neljä hiekanottokuoppaa kukin kooltaan n. 1 x 0,5 m.

N. 200 m A II:sta N on alue
B I) yhdeksän miilunpohjan muodostama keskittymä, halkaisijaltaan 15 m. Suurimman laajuus on 6 x 3 m.
N. 5 m B I:stä SE on
B II) kaksi miilunpohjaa, joista kookkaamman mitat olivat n. 2,5 x 2 m (isompi).
Täältä n. 14 m SW oli
B III) kuusi miilunpohjaa, taas ympyrän muodossa, jonka halkaisija oli 12 m. Suurimman laajuus oli 5 x 3 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A I-II) Mäntykangas, jossa sammal, jäkälä, mustikka, puolukka ja suopursu.
B I-III) Mäntypuuvaltainen kangas, seassa koivua, sammalta, mustikkaa ja puolukkaa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Miilukeskittymät sijaitsevat lähinnä kolmen pyöreähkön kangaskumpareen ympärillä keskisen Jauhokankaan Muonionjoen puoleisella törmällä.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A I) Sijaitsee Väylänvarrentieltä (WNW-ESE) n. 10 m SW. Toukolan talo sijaitsee n. 100 m täältä NW, Muonionjoki n. 100 m SW.
A II) Toukolan taloon kohteesta n. 60 m NW. Tien rakentaminen tuhonnut osan pohjista, samoin ilmeisesti hiekanotto.
B I) Sijaitsee Toukolan tilalta lähtevän metsätien (ESE-WNW) S-puolella n. 7 m tiestä. Tilalle matkaa n. 100 m.
B III) Sijaitsee n. 80 m tilalta metsäautotietä, josta edelleen n. 30 m SSE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja hiekkapohjaisessa mäntykankaassa.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Löytyi inventoinnin alkuvaiheessa muinaismuistokohteisiin suunnatulla tutustumisretkellä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot ja mittaukset.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; harvinaisen selkeänä säilynyt laaja miilunpolttopaikka.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintoalueen ulkoreunojen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Paikka suhteellisen hyvin tunnistettavissa kartan avulla.

Opas: Ahto Petäjäniemi, Elina Koivuniemi, Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: A. Petäjäniemi vaalii aluetta.

Lähilöytöjä: Tervahauta täältä n. 2600 m S; KOLARI 21 Lappea, Mastoranta: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 3800 m SSW; KOLARI 123 Muonionjoki E, Nivanniemi, Kieksiäisniva: kivikautisia asutusmerkkejä ja mahdollinen seitakivi täältä n. 2250 m NW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Ahto Petäjäniemeä olisi vielä haastateltava alueen menneisyydestä.

Ote peruskartasta 2624 09 LAPPEA

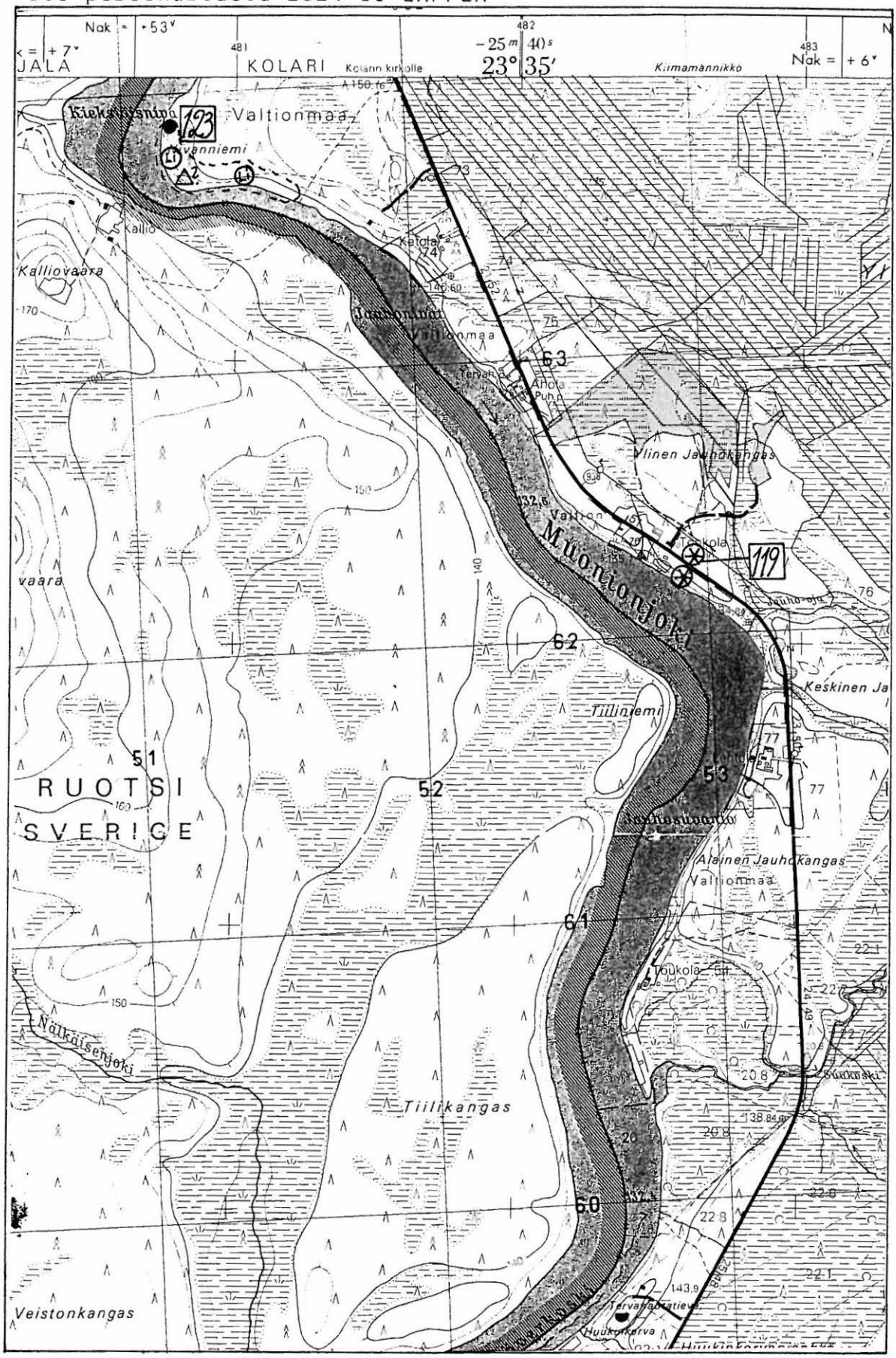

Kohteet KOLARI 119 ja 123 sekä tervahauta.

KOLARI 120 Temppeliharju SW, Ojalanranta

Kivikautinen löytöpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Yksi isketyn kiven ja yksi kärkikatkelman löytöpaikka.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 19.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 08 SUNTIOVUOMA (1989)
x= 7442 57 - 79 **y=** 485 84 - 86 **z=** 105-110
Pinta-ala: Havaintoalue n. 200 x 20 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 27 km Kolarin kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E1 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: a)185 ja b) valtionmaa.
Omistaja: a)Yksityinen ja b)Metsähallitus
Osoite: Nivanpääntie 24
Postitmp: 95700 PELLO
Puhelin: 016-512 021

Aiemmat tiedot:
Paikannimi Temppeliharju:
Kirsti-Maija Knuutila 1968: "son korkeala ko temppeli,..." "sov vanhav vanha, lappalaistem panema nimi, ja non asunu ennenko tämä on ollu erämaa..." (Paikannimiarkisto NTA pitäjänkokoelmat).

Tarkastuslöydöt: KM kaksi ihmisen muokkaamaa kiveä, joista taltankaltainen esine on luetteloitu.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 116.
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 129

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydösten tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys,

pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Isketyn kiven löytöpaikka.
N. 200 m A:sta N oli
B) kiviesineen löytöpaikka.
Muita suoranaisemmin esi- tai varhaishistorialliseen ihmistoimintaan viittaavia materiaalisia havaintoja alueelta ei tehty lukuunottamattamatta topografista tekijää, jota on selvitetty alla.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Välittömästi rannalla pajua, koivua, harmaaleppää, rantaheinää, kurjenjalkaa ja rantatädykettä.
B) Rantaheinikkoa, matalaa vesaikkoa, kurjenjalkaa ja mesiangervoa. Ylemmällä harjanteella mustikkapohjainen männikkö ja kuusimetsä.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Tornionjoki:
A) Jyrkästi jokeen (W) viettävä rantakivikko.
B) Rantakivikko, joka laskee jokeen (W) nivan kohdalla. Kivikon ja rantakasvillisuuden reuna-alueetta, joka jatkuu kohti E n. 10 m leveänä, kivisenä terassina. Edelleen tämän E-puolella on ylempi laaja ja loiva terassialue, joka on voinut soveltua esihistorialliseen asutukseen. Jyrkkä harjuseinämä kohoaa E:ssä, korkeus n. 20 m.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Mökkiasutus joen SW-puolella (Ruotsin Kassa) n. 300 m.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja rantakivikossa.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tutkimusavusavustaja Assi Heikkilän löytöjä inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Irrallisia havaintoja varhaishistoriallisessa perimätietomiljöössä ja osin esihistorialliseen asutukseen soveltuvassa topografisessa kokonaisuudessa, materiaalisten viitteiden jäädessä kuitenkin vaatimattomiksi.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; mahdollisessa maankäyttötilanteessa erityisesti alue B) vaatii koeluonteisen kaivaustutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Alueen B) ympäristö silmänkantaman rajaamana.

Havaintomahdollisuudet: Kartan avulla alue helpohkosti tunnistettavissa, mutta maasto paikoin jyrkkyyden ja kivikkoisuuden vuoksi vaativaa.

Opas: Assi Heikkilä ja Anna-Kaisa Teurajärvi.

Lähilöytöjä: KOLARI 117 Hietanen, Kassala: purnun (?) jäänne täältä n. 1600 m NNE; KOLARI 116 Väylänpää, Ylinenkangas N: kivikautinen löytöpaikka täältä n. 2740 m SSE. Tervahauta täältä n. 200 m SE.

Ote peruskartasta 2624 08 SUNTIOVUOMA

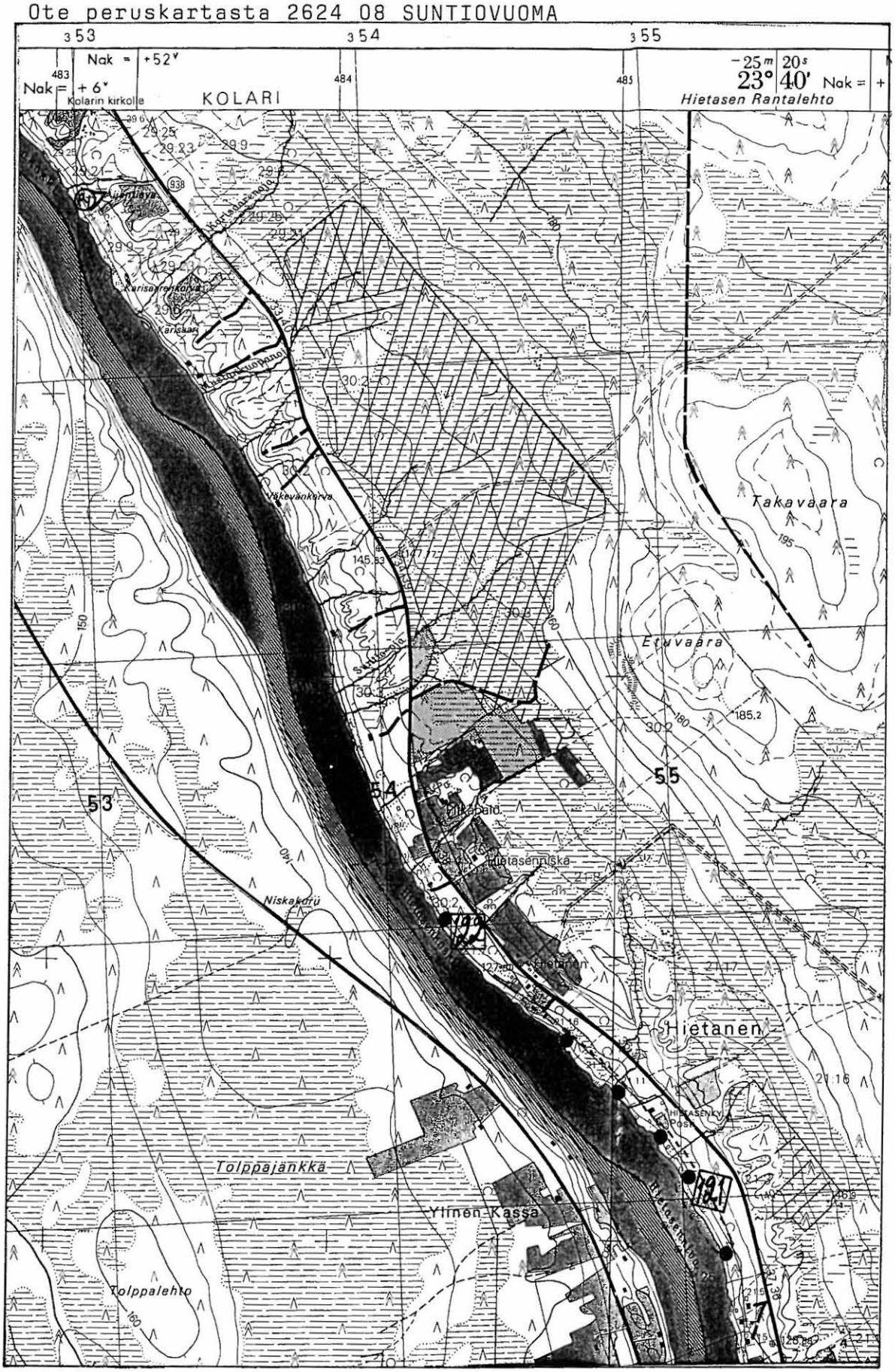

Kohteet 121 ja 122 sekä pyyntilaitteen jäänne.

KOLARI 121 Hietanen, Hietasenniva

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Viisi kiviesineiden teelmien löytöpaikkaa.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 12.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 08 SUNTIOVUOMA (1989)
x= 7445 98 - 7446 53 **y=** 485 04 - 38 **z=** 110-115
Pinta-ala: N. 900 x 340 m (SSE-NNW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.6 km Kolarin kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E1 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 21:3, 21:11, 21:10, 21:16
Omistaja: Yksityisiä.

Tarkastuslöydöt: KM kaksi tallennettua kiviesinettä tai katkelmaa/teelmää.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/121.
Muut liitteet: LIITE b/15: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 133

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydösten tarkistaminen.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Viisi kiviesineiden teelmien löytöpaikkaa n. 900 metrin pituisella alueella (SSE-NNW). Löytöpaikat muodostavat ympäristöön nähden edullisia rantautumispaikkoja. Rantakallioissa havaittiin tasanteita ja koloja, joissa oli kivikasoja. Nämä vaikuttivat tulisijojen jäänteiltä. Esineet ovat ilmeisiä taltan sekä isku- ja painokivien jäänteitä, joista kaksi tallennettiin luetteloon.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Heinä, kurjenjalka, paju ja leppä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Rantakivikkoa ja kallioita joen (W) nivassa. Kalliot muodostavat pienehköjä niemekkeitä ja lahdekkeita muuten jyrkkärantaisessa maastossa. Rantakivien NE-puolella kohoaa pieni rantatasanne, joka kasvaa leppävaltaista vesaikkoa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Välittömästi ensimmäisen löytöpaikan SW-puolella vastarannalla n. 300 m:n etäisyydellä (Ruotsissa) on kyläasutusta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintalöytöjä rantakivikosta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytöjä inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Yksittäiset esineelliset havainnot topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; havainnot voivat antaa kuvan esihistoriallisten ihmisten ranta-askareista suurjokivarressa. Maankäyttöaikeiden yhteydessä alueella tulisi suorittaa vähintään koekaivauksia ja -ojituksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty maisemakokonaisuus.

Havaintomahdollisuudet: Kyseiset löytötyypit vaativat tarkkuutta sekä oivallus- ja hahmotuskykyä, samoin kivien ominaisuuksien tuntemusta; maasto suhteellisen vaikeakulkuista, paras pääsy vesitse tai maantieltä metsän kautta.

Opas: Assi Heikkilä

Lähilöytöjä: KOLARI 122 Hietanen, Hietasenkoski: kivikautinen asuinpaikka täältä 600-1500 m NW; KOLARI 117 Hietanen, Kassala: Purnu (?) täältä n. 1700 m SSE.

KOLARI 122 Hietanen, Hietasenkoski

Kivikautinen löytöpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kolmen kiviesineen löytöpaikka
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 19.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 08 SUNTIOVUOMA (1989)
x= 7447 15 y= 484 39 z= 120
Pinta-ala: N. 4 x 2 m (SSE-NNW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24 km Kolarin kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 30:2
Omistaja: Yksityinen.

Tarkastuslöydöt: KM kolme kivityökalun jäännettä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 121.
Muut liitteet: LIITE B/14: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 130.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kolmen kivitaltan teelmän (?) löytöpaikka, joka muodostaa rantakivien ja kallion väliin luonnonvalkaman ja sopivan taukopaikan.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Rahkasammal, heinä, paju, leppä, rehevää koivua, kuusta ja sekametsää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön

kasvillisuus)
Hiekansekainen jokirantakivikko välittömästi kosken alla nivassa (SW), n. 1 m vesirajan yläpuolella, kapealla tasanteella, jota rajaa jyrkkä terassin reuna NE:ssa. Tässä sijaitsee myös kasvillisuusvyöhykkeen raja.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintalöytöjä hiekasta ja rantakivien lomasta.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytöjä inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Topografinen kokonaisuus.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttöaikeissa kohteessa on suoritettava koekaivaus.

Ehdotus suoja-alueeksi: Maisemallinen kokonaisuus; silmänkantama joka suuntaan.

Havaintomahdollisuudet: Kartan avulla paikka on helposti löydettävissä, mutta parhaiten saavutettavissa vesitse.

Opas: Assi Heikkilä

Lähilöytöjä: KOLARI 121 Hietanen, Hietasenniva: kiviesinelöytöjä täältä alk. n. 600 m SE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Muita esihistoriallisia asutusjäänteitä saattaisi vielä löytyä vastaavilta ylemmiltä rantatasoilta.

KOLARI 123 Muonionjoki E, Nivanniemi, Kieksiäisniva

Kivikautinen löytöpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi/metallikausi?
Lukumäärä: Kiviesineiden löytöpaikka, mahdollinen seita, liedensijoja.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 20.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 09 LAPPEA (1989)
x= 7459 58 - 84 **y=** 480 78 - 481 20 **z=** 135 - 140
Pinta-ala: Havaintoalue n. 500 x 100/440 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15 km Kolarin kirkosta SW.

Hoito ja kunto

A1 B1 C6? D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM kivilajiterän jäänne, kvartsiesine, kiinteitä rakenteita, keittokiviä ja palaneita kiviä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 119.
Muut liitteet: LIITE B/4, 5: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 35, 134.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydösten tarkistaminen.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
1) Kiviesineiden löytöpaikka, jossa havaittiin muutamia osittain vedenhiomia kiviesineitä n. 50 x 10 m laajalla alueella (S-N). Näistä talletettiin kaksi esineen jäännettä (ks. yllä).
N. 200 m 1):stä S oli mahdollinen
2) seitapaikka (?), suuri kolmion muotoinen, pysty kivipaasi, n. 1 x 2

x 2,5 m. Paaden alla on suurehko kolo, jonka tilavuus 1 x 0,4 x 0,5 m. Kivestä n. 2 m SSW, vesirajassa on veteen pistävä erillinen kalliopaasi, päältä laakea, muodostaen kärjessäään halkasijaltaan n. 0,2 m laakean maljan, jonka pohja on punamullan värinen. Maljanpohja vaikuttaa luontaiselta. Ympäristössä oli leiriytymisen merkkejä. Alueiden 1) ja 2) välillä sekä seitapaikasta n. 400 m kohti E olevalla rantahietikolla havaittiin liesien, palaneiden kivien ja keittokivien esiintymiä ja jäänteitä. Alue on nykyisellään edullinen kalastus/pyyntitoiminnan näkökulmasta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Löytöalue kasviton, terassilla pajuvesaikkoa ja heinää, ylempänä koivu- ja kuusimetsää.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
1) Niemenkärki Muonionjoen E-rannassa, niva W:ssä. Ranta nousee loivana terassitasanteena kohti E.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Joen W puolella (Ruotsissa) huvila-asutusta, suoraan löytöpaikasta W on venevalkama. Masto W:ssä vaaran päällä, sähkölinja ylittää joen NNW:ssä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintalöytöjä:
1) Maaperä hiekansekainen rantakivikko, ylempänä puhdas hiekka.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytöjä inventoinnin yhteydessä

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot; kohtalaisen yhtenäinen topografinen kokonaisuus.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollisessa maankäyttötilanteessa maastohavainnot kaipaavat lisätutkimuksena koekuopitusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Ks. karttaliitteisiin rajattu ja yllä ehdotettu alue.

Havaintomahdollisuudet: Kohde parhaiten saavutettavissa vesitse.

Opas: Assi Heikkilä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohde soveltuisi kulttuurikohteeksi joella liikkuville kalastusmatkailijoille.

Lähilöytöjä: KOLARI 119 Lappea, Ylinen Jauhokangas, Toukola: historiallisen ajan miilunpolttopaikka sijaitsee täältä n. 2200 m SE;

PAJALA, Raä 451 Kieksiäisjoki WSW, Räpphöökiaho (Ruotsi): kivikautisia asutusmerkkejä täältä n. 750 m NW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Tiedot Ruotsin Pajalan Kolarin kylästä ovat inventointidokumenteista kesältä 1992 (Raä); tiedoissa saattaa esiintyä epätarkkuuksia. Muonionjoen länsipuolisen inventointialueen eteläraja tuolloin sijaitsi Kieksiäisvaarassa.

KOLARI 124 Sieppijärvi, Ylinenvaara E

Liedensija

Luokka: II
Ajoitus: Kivikautinen (?)/esihistoriallinen (?)
Lukumäärä: yksi varma liesi sekä useita muita liedenhahmoja
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 21.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 12 SIEPPIJÄRVI (1989)
x= 7453 2 **y=** 497 59 **z=** 185
Pinta-ala: alue ehkä n. 50 x 20 m (NW-SE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 2620 m Sieppijärven kirkosta NW.

Hoito ja kunto

A1? B1 C6? D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 3:35
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Mainitut kiinteät jäänteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 2.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Liesi, kookas, pitkänomainen, soikea, 2 x 1 x 0,15 m (NW-SE), koostuu yhdeksästä kehäkivestä (3-25 cm), keskikivet alempana, kasvillisuuden peitossa. Lähiympäristössä n. 30 m ESE esiintyy muitakin liesien kaltaisia kivirivejä ja -rykelmiä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, jäkälä, puolukka, kanerva, männyntaimi, pajua.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Jyrkkenevä, kohti järveä (NE) viettävä moreenipohjainen vaaranrinne, kuivahko mäntykangas.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotie (NE-SW) 50 m SE, maantie (SE-NW) n. 25 m NE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Yksi selkeä rakenteellinen havainto sekä ympäristössä muita epäselvempiä ladelmia.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollisen maankäyttölupahakemuksen yhteydessä tutkittava.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintoalueen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Paikka helposti saavutettavissa.

Opas: Assi Heikkilä, (Anna-Kaisa Teurajärvi)

Lähilöytöjä: KOLARI 13 Sieppijärvi, Ylinen vaara SE, Tapiola: maanalaisia hauta- tai liesirakenteita täältä n. 1840 m SE; KOLARI 2 Sieppijärvi, Pääkkölä: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 3000 m SE.

KOLARI 125 Vaattojärvi, Paviljonki, Kallantörmä

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Löytökeskittymä 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 22.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 03 VAATTOJÄRVI (1989)
x= 7458 27 **y=** 506 58 **z=** n. 170
Pinta-ala: Yht. n. 15 x 1 m (SSW-NNE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20.6 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A5 (lähes?) B4? C7 D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 11:8 ja/tai 11:5
Omistaja: Yksityisiä

Tarkastuslöydöt: KM teräkatkelma, kvartsi-iskoksia.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 10.
Muut liitteet: LIITE B/15: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 135.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kvartsilöytöpaikka, josta pintapoimittiin neljä kvartsi-iskosta sekä tuuramaisen terän hioutunut katkelma, materiaaliltaan vihreää, hioutunutta/liuennutta porfyriittiä. Löytöalueen koko oli n. 15 x 1 m (SSW-NNE). Ympäristössä oli myös jonkin verran pieniä palaneita kiviä (á n. 5 cm).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puuttuu löytökohdista. Ympäristössä heinää, kultapiiskua, katajaa, mäntyä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Männikköinen rantaterassi, joka laskee loivasti kohti järveä (n. 150 m SSW). Metsikön ja perunapellon raja-aluetta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löydöt perunapellon W-puoleisesta reunavaosta. Tilustie (S-N) n. 30 m E. Lautamökki no. 1) n. 20 m SW. Toinen lautamökki (no. 2)) n. 80 m N. Sähkölinja (ukkosenjohdatin SSW-NNE) n. 15 m WNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintapoimintoja hienosta siltinsekaisesta hiekasta, käännetystä perunapellon vaosta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytyneet inventoinnin yhteydessä, informantti Veli Vaattovaaran avustamana.

Laajuuden arviointiperuste: Löytöalue.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kohde lienee suhteellisen tuhoutunut pitkäaikaisesta pellonmuokkauksesta johtuen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintoalueen ympärillä; kokonaismaisema.

Havaintomahdollisuudet: Alue varsin helposti löydettävissä kylän keskusalueelta.

Opas: Veli Vaattovaara

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Maanviljelykäyttö jatkunee?

Lähilöytöjä: KOLARI 128 Vaattojärvi, Kenttäkangas W: kivikautinen asuinpaikka, liedensija ja tervahauta täältä n. 800 m; KOLARI 126 Vaattojärvi, Kenttäoja W: kivikautinen asuinvallipainanne täältä n. 800 m SE.

Jatkotoimenpiteitä: Mahdollisia rakennussuunnitelmia toteutettaessa kohde vaatii ainakin pienimuotoisen koekaivauksen.

KOLARI 126 Vaattojärvi, Kenttäoja W

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi (?)
Lukumäärä: yksi asuinvallipainanne
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 22.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 03 VAATTOJÄRVI (1989)
x= 7457 54 **y=** 506 97 **z=** 160
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 10 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 21 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 5:2
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä painannejäänteestä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I-II/kohde 10.
Muut liitteet: LIITE B/5: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 36.

Tarkastuksen aihe: Informantti Veli Vaattovaaran aiemman havainnon toteaminen ja dokumentointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Asuinvallipainanne, soikeahko, 7,5 x 5,5 x 0,4 m (SE-NW), vallit heikohkot, mutta osin selvästi näkyvissä: n. 1 x 0,05 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, puolukka, riidenlieko, valleilla 5-20 cm paksuja mäntyjä sekä nuoria kuusiryhmiä.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Kostean sekametsän ympäröimä pienehkö ja matala havupuuta kasvava, hiekkapohjaisen saajon päällystä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Voimakas huuhtoutumiskerros joka puolella, mutta kaksoispodsolia ei (kairan lyhyyden vuoksi?) saatu näkyviin.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Harrastaja-arkeologi Veli Vaattovaaran havainto hiihtoretkellä edellisenä talvena.

Laajuuden arviointiperuste: Rakenteelliset pintahavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; tyypillinen esihistoriallinen kiinteä asumusjäänne, joka vaatii aina vähimmäistutkimuksen maankäytöllisessä uhkatilanteessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi rakenteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Vaatii oppaan?

Opas: Veli Vaattovaara.

Lähilöytöjä: KOLARI 130 Vaattojärvi, Kenttäoja S, Kenttäniemi: esi- ja varhaishistoriallinen asuin- ja pyyntipaikka täältä n. 100 m S/ESE; kiviesineen irtolöytöpaikka täältä n. 160 m SSW; KOLARI 128 Vaattojärvi, Kenttäkangas W: kivikaudentyyppisiä asutushavaintoja sekä tervahauta täältä n. 360 m NE; KOLARI 127 Vaattojärvi, Kenttäkangas: kivikaudentyyppisiä asutushavaintoja täältä n. 440 m E.

KOLARI 127 Vaattojärvi, Kenttäkangas

Kivikautisia asuinvallipainanteita ja liedensija (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kaksi asuinvallipainannetta, joista toisessa liesi (?)
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 22.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 03 VAATTOJÄRVI (1989)
x= 7457 51 - 58 **y=** 507 43 - 48 **z=** 177.5 - 180
Pinta-ala: Havaintoalue n. 100 x 40 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 21.5 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 (?) B1 C6 (?) D E1,5 F2 (?) G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 5:2
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM hyvälaatuista vihreäkiveä oleva iskennäinen.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I-II/kohde 10.
Muut liitteet: LIITE B/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 136.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Asuinvallipainanne, pitkulainen kaksoispainanne (SW-NE) 7 x 5,5 x 0,15 m, valli n. 1,2 x 0,1 m, sisäosaan muodostuu kaksi erillistä pyöreähköä kuoppaa, halk. á n. 1 m.
Ympäristössä runsaasti myös muita painanteita mm.
n. 6 m A:sta S todettiin
B) painanne, jonka NW-reunalla esiintyi palaneita kiviä ja josta talletettiin vihreäliuskeinen isketty materiaalikappale.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Jäkälä, puolukka, variksenmarja, karike.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasainen hiekkapohjainen mäntykangastasanne, joka SE:ssä ja NW:ssä on purojen ympäröimä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Hiekkakuoppa n. 9 m SW. Metsäautotie (SE-NW) n. 50 m SW. Painanteen NW-puolitse kulkee polku (SW-NE).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Kaksoispodsolia ei saatu esiin, mutta yksinkertainen podsoliprofiili kylläkin.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Yhtenäinen topografia ja painannehavainnot mainitulla alueella.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; tyypillinen kulttuurianomaliaesiintymä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi alueen ympärillä; aistihavainnoin rajoittuva topografinen alue.

Havaintomahdollisuudet: Kohde helposti tunnistettavissa.

Opas: Veli Vaattovaara

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Hiekkakuopan mahdollinen laajentaminen aiheuttaa vaaran kohteen säilymiselle.

Lähilöytöjä: KOLARI 128 Vaattojärvi, Kenttäkangas W: kivikautisia asuinpaikkahavaintoja ja tervahauta täältä n. 150 m NW; KOLARI 130 Vaattojärvi, Kenttäoja S, Kenttäniemi: kivikautisia asutushavaintoja, tervahautoja, miilunpohja, asumusten pohjia, purnuja, pyyntikuoppia täältä n. 140 m S/W; KOLARI 126 Vaattojärvi, Kenttäoja W: asuinvallipainanne täältä n. 450 m W.

KOLARI 128 Vaattojärvi, Kenttäkangas W

Esihistoriallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi/esihistoria
Lukumäärä: 1 pyyntikuoppa (?), 1 asuinpaikkakuoppa, 1 asuinvallipainanne, 1 liedensija, tervahauta, kiviesineitä ja -iskoksia.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 25.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 03 VAATTOJÄRVI (1989)
x= 7457 72 - 83 **y=** 507 24 - 35 **z=** 177.5
Pinta-ala: N. 200 x 80 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 21 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 **B**4 osittain? **C**3, 4 ja 5 ehkä osin, 6 **D** **E**1, 5**F**3? **G**

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 5:2
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Veli Vaattovaaran välittämät ennakkotiedot alueelta löytyneestä, mutta hukkaan joutuneesta kivitaltasta sekä perimätiedosta, jonka mukaan kylän ensimmäiset asukkaat olisivat asettuneet juuri tälle alueelle. Kyseessä saattavat olla vuoden 1553 kalastusluettelossa mainitut pellolaiset kalastajatalonpojat (ks. Lundholm 1991: 282-283).

Tarkastuslöydöt: KM hioimen katkelma (?), tuuran teelmä, liuskekaavin (?), iskettyjä kvartseja.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I-II/kohde 10.
Muut liitteet: Kuvaliite I/128; LIITE B/5, 16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 37, 146.

Tarkastuksen aihe: Inventointi erityisesti paikannimen ja sitä koskevan suullisen tradition perusteella.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja

sijainti):
A) Pyyntikuoppa (?), pyöreähkö, halkaisija 4 m, syvyys 30 cm, valli 1,2 x 0,05 m selvin SE -laidalla. Keskellä pohjalla suorakaiteinen vako (SSW-NNE).
N. 65 m A:sta S on
B) asuinpaikkakuoppa, pitkulainen suorakaide, 6 x 3,5 m x 0,4 m (NNW-SSE), valli keskittynyt SSW-reunalle, 1,2 x 0,02-0,1 m. Sisäosa 3,5 x 1 m.
N. 16 m B:stä E on
C) asuinvallipainanne, pitkulainen, pyöreäkulmainen suorakaide, 6 x 3,2 x 0,1 m, valli 1,2 x 0,05 m, sisäosa suorakaide (W-E) n. 3 x 1 m. N-laidalla palamisen rapauttama kivi n. 12 cm.
N. 25 m C:stä E löytyi
D) muutama kvartsi-iskos n. 55 m pitkältä alueelta metsätieuran pinnasta.
N. 55 m D:stä S oli
E) liedensija, pyöreähkö, halkaisija n. 0,5 m, kehällä 4 kiveä, keskellä yksi kivi (koot 7-13 cm). Lieden SW-reuna pudonnut (?) hiekkakuoppaan.
Hiekkakuopan pohjalle kootusta kivikasasta löytyi
F) tuuran teelmä, selvästi pilstottu, sädekiviliusketta. Paikalla oli myös muutama suuri iskos sekä tuuraan liittyvä materiaalikappale (30 x 13 cm), josta teelmä on pilstottu. Lähdekriittinen tekijä on, että paikalta on otettu ja kaivettu hiekkaa, mikä voi viitata kappaleen muodostuneen myöhemmin, ehkä kaivurin iskettyä oikeaan kohtaan kiveä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, jäkälä, puolukka, kaksi männyn kantoa, joiden paksuudet olivat n. 20 cm, lisäksi yksi nuori mänty.
B) Sammal, jäkälä, puolukka, ympärillä nuoria mäntyjä, koivu, kuusi.
C) Ohut sammal, puolukka, kariketta.
E) Puolukka.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Matala, loiva terassitasanne, jonka jänkään (SSW) johtavaan reunaan on n. 2 m ja siitä edelleen järveen n. 300 m.
B) Jängän reunaan n. 10 m SSW, loivasti laskevaa tasaista mäntykangasta.
C) Ks. edellä.
E) Polun suuntaisen hiekkaharjanteen (SSE-NNW) S-reuna, josta terassin ja jängän reunaan n. 7 m SW. Mäntykangasta.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Maantie (S-N) n. 80 m NNE, hiekkakuoppa n. 20 m SSE, puomitettu mökkitie (NNE-SSW) n. 40 m SSE.
B) Puomitettu mökkitie (NNE-SSW) n. 25 m NNW, hiekkakuoppa n. 30 m NNW.
C) Painanteen halkaisee polku rakenteen pituussuunnassa. Metsäautotie (polku) (NNW-SSE) n. 13 m NE.
E)-F) Havaintojen D-E SW-puoleinen hiekkakuoppa, jonka pohjalle koottu kivikasa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja. Löytöolosuhteet ks. edellä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä tiedonannoissa välitetyn perimätiedon pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot topografisen kokonaisuuden sisällä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alueen kuluneisuuden vuoksi kaivaus antaisi lisätietoa havaittujen rakenteiden esihistoriallisesta luonteesta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä mainittu alue, joka muodostaa tietyn topografisen kokonaisuuden.

Havaintomahdollisuudet: Alue helposti saavutettavissa.

Opas: Veli Vaattovaara

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdolliset uudet hiekanotot tuhoavat lisää esihistoriallista tietoa ao. alueelta.

Lähilöytöjä: KOLARI 127 Vaattojärvi, Kenttäkangas: esihistoriallisia asutusjäänteitä täältä n. 100 m SE; KOLARI 130 Vaattojärvi, Kenttäoja S, Kenttäniemi: esi- ja varhaishistoriallinen asuin- ja pyyntipaikka täältä n. 300 m S; KOLARI 126 Vaattojärvi, Kenttäoja W: asuinvallipainanne täältä n. 360 m SW; KOLARI 125 Vaattojärvi, Paviljonki, Kallantörmä: kivikautisia löytöjä täältä n. 800 m WNW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Ensimmäinen talonpoikaistila (Kylmämaa 8/Vaattojärvi 19) on Vaattojärvelle perustettu v. 1769.

KUVALIITE KOLARI 128

Tuuran teelmä ja aineskappaleita löytymisensä jälkeen (löytö F). Kuv. Veli Vaattovaara 1997.

KOLARI 129 Vaattojärvi S, Mustasaajo

Esihistoriallinen asuinpaikka, kivilatomus

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 asuinvallipainanne (?), 1 kivilatomus
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 25.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 03 VAATTOJÄRVI (1989)
x= 7454 78 **y=** 508 44 **z=** 167.5
Pinta-ala: N. 35 x 15 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.2 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1,4 B1 C3? D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 0205 64 120
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot: Veli Vaattovaaran tiedonanto.

Aiemmat löydöt: Kiinteitä rakenteita.

Tarkastuslöydöt: Mainitut kiinteät rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 10.
Muut liitteet: LIITE B/5: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:ot 38, 39.

Tarkastuksen aihe: Tiedonannon todentaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Asuinvallipainanne (?) rakassa, soikea (S-N), n. 10 x 8 x 0,7 m, valli n. 2 x 0,35 m, koostuu suurehkoista kivistä (0,2 - 0,4 m), sisäosa soikeahkon suorakaide n. 5 x 2 m, pohjalla painanne, jonka halkaisija on n. 1 m. Ilmeinen oviaukon jäänne SSW-

reunalla, leveys n. 80 cm. Vallin N-pää madaltuu.
N. 17 m A:sta ESE on
B) kivilatomus, kylmämuurattu, suorakaide (S-N), 2 x 1 x 0,7 m, kivet 1-4 krs:ssa, koot 0,15 - 0,4 m, harmaajäkäläisiä. Raunio on osittain levinnyt ympäristöönsä. Latomuksen keskelle on pyritty saamaan ontto tila, koska reunoilla on myös laattamaisia kiviä - ulkouunin jäänne? Latomuksesta n. 4 m NW on kivi, josta mahdollisesti on isketty kvartsia.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, suopursu, riidenlieko, koivu, vallilla kaksi kuusta, paksuus 0,05 m.
B) Sammal, erilaisia harmaajäkäliä, vähän puolukkaa, suopursua, heinää.
Alueella kultapiiskua 1 kpl.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Loivan kivisen saajoharjanteen (ESE-WNW) pää, joka loivasti laskee kosteaan korpeen WSW.
B) Saman saajon keskellä, josta reunoille (S ja N) á n. 7 m. Kosteaa ja kivikkoista kuusi- ja koivusekametsää.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Lähin ojanreuna n. 160 m WNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Veli Vaattovaaran löytö retkeilyn yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut rakenteet toporafisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-I; hyvin säilynyt, rakenteellisesti informatiivinen kohde.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmin aistittava miljöö; koko saajon alue.

Havaintomahdollisuudet: Kohde varsin hankalasti saavutettavissa; maasto vaikeakulkuista. Vaatii oppaan.

Opas: Veli Vaattovaara.

Lähilöytöjä: KOLARI 10 Vaattojärvi, Takala: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1150 m NNW; KOLARI 126 - 128, 130 Kenttäkangas: esihistoriallinen ja varhaishistoriallinen asutuskeskittymä täältä n. 2800 m NW.

KOLARI 130 Vaattojärvi, Kenttäoja S, Kenttäniemi

Esi- ja varhaishistoriallinen asuinpaikka

Luokka: I-II
Ajoitus: Kivikaudelta historialliselle ajalle
Lukumäärä: Useita liesikiveysten jäänteitä, palanutta luuta, kvartsi-iskoskeskittymä, kiviesineen katkelman löytöpaikka, kolme pyyntikuoppaa (?), asuinvallipainanne, kivitaltan löytöpaikka, useita purnuja tai säilytyskuoppia, useita tervahautoja, yksi miilunpohja, kaksi multakodan pohjaa, kellarikuoppia.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 26.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 03 VAATTOJÄRVI (1990)
x= 7457 38 - 41 **y=** 506 53 - 93 **z=** 157.5 - 172.5
Pinta-ala: N. 600 x 100 m (E-W)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 21.6 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 ja 4 B1 ja 4 osittain C2,6 D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 5:2 ja 25
Omistaja: Yksityisiä

Aiemmat tiedot:
Veli Vaattovaaran tiedonanto kivitaltan löytöpaikasta sekä kylän perimätiedosta alueen varhaisimmasta asutuksesta täällä.

Aiemmat löydöt: Mainittu hukkaan joutunut kivitaltta.

Tarkastuslöydöt: KM veitsimäinen vihreäkiviesine, kvartsiesineitä ja iskoksia, palanutta luuta n. 32 murusta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I-II/kohde 10.
Muut liitteet: LIITE B/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 137.

Tarkastuksen aihe: Informantin antamien tietojen todentaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet

ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Arkeologisia havaintoja tehtiin mainitulla alueella seuraavasti idästä länteen edeten:
A) Kiviliesien jäänteitä n. 80 m pitkällä alalla (SW-NE) alueen E-osassa. Paikalta pintapoimittiin myös palanutta luuta.
B) Kvartsi-iskosten löytökeskittymä.
C) Tervahautoja 5-6 kpl n. 500 metrin matkalla (ESE-WNW). Useimmat tervahaudat sijoittuvat alueen W-osaan.
D) Kiviesineen katkelman löytöpaikka.
E) Kaksi purnua tai säilytyskuoppaa oli rinnakkain harjanteen N-puolella: 1) pitkulainen, n. 3 x 1,3 x 0,7 m; 2) suorakaiteinen, n. 1 x 1 x 0,5 m. Purnuja, maa-/kalakellareita ja kalansäilytyskuoppia oli lisää useita alueen W-päässä sijainneiden historiallisen ajan multakodanpohjien ympäristössä.
F) Miilunpohja, halk. n. 7 m (?) välittömästi harjannetta pitkin kulkevan polku-uran E-puolella.
G) Kolme pyyntikuoppaa (?), joista kaksi sijaitsi harjannetta halkaisevan polun W-puolella, harjanneterassin W-reunalla ja yksi vastaavasti E-reunalla (kuopista läntisin).
N. 50 m ensimmäisestä pyyntikuopasta NW oli
H) asuinvallipainanne (?), loivahko, pyöreä, halkaisijaltaan n. 4 m (?).
I) Pari multakodan pohjaa, joista ainakin toisen nurkassa oli suuri kiuasuuniröykkiö, kasvillisuuden ja karikkeen peittämä. Tähän multakotaan liittyy selkeä, n. 1,3 m syvä suorakaiteen muotoinen kellarikuoppa, jonka pohjalla oli resenttiä jätettä. Näiden ympäristössä oli useita pienehköjä purnuja, maakellareita ja säilytyskuoppia, erikokoisia ja useimmiten neliön tai soikion muotoisia.
J) Kivitaltan löytöpaikka Kenttäniemessä Kenttäojan W-puolella. Löytäjä on informantti Veli Vaattovaaran mukaan n. 70-vuotias vaattojärveläinen Lyyli Niva. Esine lienee kuitenkin heitetty pois. Paikalla ei ehditty käydä sateen vuoksi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
E:ssä NE-SW-suuntainen (alue A), W:ssä E-W-suuntaiseksi kaartuva hiekkapohjainen, matalahko kangasharjanne, jonka E-osassa kasvaa harvahkoa männikköä, W:ssä sammal-/puolukka-mustikkapohjaista kosteahkoa sekametsäkangasta. Täällä kasvaa mm. kuusta ja koivua. Aluetta rajaa N:ssa rantavesaikon ympäröimä luonnonoja (puro), joka laskee W:ssä Vaattojärveen.
B) Hiekkatörmä.
C) Hiekkaharjanteen W-osan N-reunaa.
D) Terassitasanteen taitekohta.
H) Hiekkapohjaisella metsätasanteella.
I) Multakodat sijaitsevat harjanteen W-pään W-reunassa, välittömästi rantaan johtavan metsäautotien (ESE-WNW) N-puolella kuusikossa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Tarkastetun alueen E-osassa on ampumarata ja sen S-puolella maatalo pihapiireineen. Alueen E-osan halkaisee purosta kaivettu kanava (SW-NE). Alueen läpäisee metsäautotie (E-W), josta

poikkeamia (N-S) rantahuviloihin (1-2 kpl).
A) Ampumaradan hiekkakuopan SE-reunalla.
B) Ampumarata-alueen W-reuna, Kenttäojasta kohti SSW kaivetun kanavan E-reuna.
C) N. 40 m kanavasta W.
D) Rantaan (S) kääntyvässä metsäautoteiden risteyksessä,

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Kaikki olivat pintahavaintoja ja pintapomintalöytöjä.
D) Tien pinnassa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kyläläisen, Lyyli Nivan löytämä, hukkaan joutunut kivitaltta (alue J); Veli Vaattovaaran historialliset ennakkotiedot sekä -havainnot maastossa. Kohteet rekisteröity inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut rakenteet tietyssä topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; kohde erittäin monipuolinen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko Kenttäniemen ja -kankaan muinaismuistoalue.

Havaintomahdollisuudet: Kohde suhteellisen helposti lödettävissä.

Opas: Veli Vaattovaara.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:
Kohde sopisi muinaispolkureitiksi tai -puistoksi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdolliset lisärakennus- ja maankäyttösuunnitelmat tulisi estää.

Lähilöytöjä: KOLARI 126-128 Vaattojärvi, Kenttäkankaan alue: kivikaudentyyppisiä löytöjä välittömästi alueen, Kenttäojan NW-puolella.

Jatkotoimenpiteitä:
Kohde soveltuisi erinomaisesti muinaisreitistöksi.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Alueen varhaisin asutus lienee liitetty vuoden 1553 kalastusluettelon tietoon, jonka mukaan Vaattojärvessä kalastivat pellolaiset ja alatorniolaiset talonpojat (mm. Lundholm 1991: 282; Paulaharju 1922: 9). Vaattojärven vanhin uudistila Kylmämaa (n:o 8) mainitaan perustetun vuonna 1769 (Kylmämaa 1995: 12; ks. myös Jaako 1996).

KOLARI 131 Ruokojärvi W, Ämmäntievat

Kesähautapaikka

Luokka: I-II
Ajoitus: Varhaishistoriallinen aika (?)
Lukumäärä: Yksi hautapaikka, jossa useita painanteita
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 27.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 06 RUOKOJÄRVI (1989)
x= 7454 50 **y=** 518 27 **z=** 192.5
Pinta-ala: Halkaisija n. 50 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 32 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A4 B C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 16:7
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Kirsti-Maija Grönholm 1969: Paikannimiluettelo: "Ko Ruothiin on täytyny viä ruuhmiit, niin son talvela häätyny viä ja kesäälä o ruuhmiip pietty sielä."

Tarkastuslöydöt: Kolmetoista kiinteää hautapainannetta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 14.

Tarkastuksen aihe: Inventointi perimätiedon pohjalta.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kesähautapaikka, pyöreähkön alueen laajuus n. 50 x 50 m. Paikalla havaittiin tarkastettaessa 13 kpl pitkulaisia, matalia haudankokoisia painanteita, joiden pituussunnat vaihtelivat S-N, SSW-NNE, NNW-SSE ja E-W. Alueen SSW-reunalla oli merkintämänty, paksuus n. 0,4 m: informantti epäili sitä tukinuittajien merkkipuuksi; kaarnaa oli poistettu juurelta. Hautoja oli ainakin kaksi kumpareen S-päässä, neljä N-päässä ja kuusi kpl kumpareen päällä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kosteapohjainen puolukka- ja mustikkamännikkö, jossa runsaasti myös sammalta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Korkea hiekkakumpare, mäntyvaltaista sekametsää järven W-rannalla laskujoen suun N-puolella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Etenkin rinteen S-osasta on otettu hiekkaa varsin laajasti hevospeleillä ennen viime sotaa. Hiekkaa on viety jänkäpeltoihin 1920-30 -luvuilla.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja hiekkapohjaisella metsäkumpareella.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Paikka tunnetaan yleisesti kylällä.

Laajuuden arviointiperuste: Pintahavainnot kuopista topografisen kokonaisuuden rajaamina.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; maisemallisesti ja sisällöllisesti kiinnostava, mutta hiekanoton häiritsemä kohde.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko kumpare.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät, mutta saavutettavissa Ruokojärven kylältä käsin vain veneellä.

Opas: Tapio Ruokojärvi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Sijaitsee rauhallisessa ja liikenteellisesti suojaisessa paikassa.

Lähilöytöjä: KOLARI 132 Ruokojärvi S, Moona: kivikautisia asuinpaikkahavaintoja täältä n. 620 m S; erään miehen kuolinpaikan muistoristi 1950-luvulta täältä n. 500 m WNW; Ruokojärvi, Pirtinvainio: rakennusjäänteitä täältä n. 420 m SW; poroaidan jäänteitä n. 540 m SW; tervahauta n. 950 m täältä SE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Oppaan/informantin Tapio Ruokojärven äiti (?) oli maininnut hautojen kuuluneen lappalaisille. Myös Aino Suvanto (n. 60 v., Mäkitalon tila) mainitsi Ämmäntievojen hautojen olleen lappalaisia.

KOLARI 132 Ruokojärvi S, Moona

Kivikautinen asuinpaikka (?)

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kiviesineiden löytöpaikka
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 27.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 06 RUOKOJÄRVI (1989)
x= 7453 86 **y=** 518 28 **z=** n. 192.5
Pinta-ala: N. 20 m^2 (?)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 32 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A3? B4 C D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 16:9/Moona
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat löydöt: Informantti Tapio Ruokojärven mukaan perunapellosta oli 1960-luvulla löytynyt kivikirves, joka oli lähetetty museoviranomaisille. T. R. itse sanoi löytäneensä talon pellosta rahan, joka oli 1860-luvulta.

Tarkastuslöydöt: KM teräesineeksi muotoiltu savukvartsin katkelma sekä pieni kvartsi-iskos.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 14.
Muut liitteet: LIITE B/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 138.

Tarkastuksen aihe: Inventointi sekä informantin kertomukset aiemmista löydöistä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kivikautinen asuinpaikka (?), jota tarkastettaessa paikalta pintapoimittiin esineelliseksi isketty savukvartsin pala sekä pieni kvartsi-iskos. Edellinen otettiin navetan alta, jonne pellosta oli koottu kivi- ja jäteainesta. Kasassa oli myös

muutama isketyltä vaikuttava sädekiviliuskeen katkelma, joista yksi muistutti tuuran teelmää.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Piharuohikkoa, heinää ja perunaa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Loivin, tasaisin terassein kohti järveä (n. 150 m N) laskevaa savimultapohjaista, kosteahkoa peltoa ja piha-aluetta.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Navettarakennus n. 20 m (kivikirveen) löytöalueelta E. Talon perunamaata ja pihapiiriä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Nyt tallennetut löydöt pintapoimittiin kasasta, joka on koottu alkuperäisiltä paikoiltaan nostetuista kivenkappaleista.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Aiemmat löydöt lienevät tulleet esiin peltotöiden yhteydessä, tarkastulöydöt inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Informantin kertomuksen suhde inventointilöytöpaikkaan.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; pellonmuokkaus lienee tuhonnut melkoisesti alkuperäisrakenteita.

Ehdotus suoja-alueeksi: Syvyyssuunnassa auranmitta; horisontaalisuunnassa peltoalue.

Havaintomahdollisuudet: Paikka helposti löydettävissä ja tunnistettavissa.

Opas: Tapio Ruokojärvi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Aluetta käytetään jatkuvasti viljelyssä.

Lähilöytöjä: KOLARI 131 Ruokojärvi W, Ämmäntievat: kesähautapaikka täältä n. 600 m N; Ruokojärvi, Pirtinvainio: rakennusten jäänteitä täältä n. 340 m NW; poroaidasten jäänteitä täältä n. 350 m WNW; tervahauta täältä n. 420 m SE; KOLARI 14 Ruokojärvi SSW, Ruokovaara SE, Mäkitalo: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 600 m SSW; rakennusten pohjia täältä n. 460 m S; Ruokojärvi, Karila: plooturahalöytö täältä n. 900 m SE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Moonan tila on perustettu Ruokojärvelle 1840-luvulla. Tila oli ensimmäisiä kylän asutuksia (Tapio Ruokojärvi: suullinen tiedonanto).

KOLARI 133 Rytijängäntievat E, Haljujärvi

Asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Kodanpohjia 3 kpl, asuinpaikkakuoppa, kuoppaliesiä (?) 2 kpl.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 29.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 06 RUOKOJÄRVI (1989)
x= 7458 24 **y=** 518 32 **z=** 200
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 40 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 30 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C7 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 35:4
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä jäänteistä sekä maapaljastumissa palaneista kivistä ja kvartsiaineksesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/133.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajien löydöksen todentaminen inventoitaessa.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Kodanpohja, 12 x 6 x 1 (WSW-ENE), valli 3 x 0.4 m, kaksi tunnelimaista oviaukkoa, toinen W-päädyssä ja toinen S-seinämällä, 9 x 2 m.
A:sta 2 m SW oli
B) kodanpohja, pyöreähkö, 6.5 x 5.5, valli 4 x 0.02 m.
N. 3 m B:stä SE oli
C) asuinpaikkakuoppa, pyöreähkö, 2.5 x 2.5 x 1 m, liittyy tunnelimaisesti B:hen. Kuopan pohjalla oli keskellä syvennys.
B:stä 1 m NW oli
D) kodanpohja, suorakaiteen muotoinen, 8 x 7 x 1 m, valli

2.5 x 0.3 m.
A:sta n. 2 m NE oli
E) kuoppaliesi, 1 x 1 x 0.1 m, ja siitä n. 1 m NE toinen samantapainen kuoppaliesi, joita kairatessa tuntui pintakarikkeen alla kiviä.
Havaintoja kvartsista ja palaneista kivistä kohteen vieressä olevasta tieleikkauksesta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puolukka, juolukka, mänty, sammal.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Mäntykangasta, Haljujärvestä n. 40 m W, alueelle tyypillistä on kumpareisuus. Havaitut painanteet sijaitsevat pienen loivahkon kumpareen laella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Ristivaaran metsäautotieltä (W-E) pistotie n. 400 m S, joka leikkaa löytöalueen läntistä sivustaa; tulipaikka kohteen S-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
E) Ks. edellä; huuhtoutumiskerroksessa oli hiiltä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Anna-Kaisa Teurajärven ja tutkimusharjoittelija Elina Koivuniemen löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut pintahavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohteen tarkempi tulkinta vaatii lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintojen ympärillä; silmänkantama joka suuntaan maiseman säilyttämiseksi.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät; sijainti pistotien varressa.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi ja Elina Koivuniemi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohde sijainnee nykyisen metsästystukikohdan tuntumassa.

Lähilöytöjä: KOLARI 134 Rytijängäntievat: liedenpohja täältä n. 380 m NW; tuvanpohjia täältä n. 500 m NW ja n. 300 m SW sekä n. 700 m W.

Ote peruskartasta 2642 06 RUOKOJÄRVI

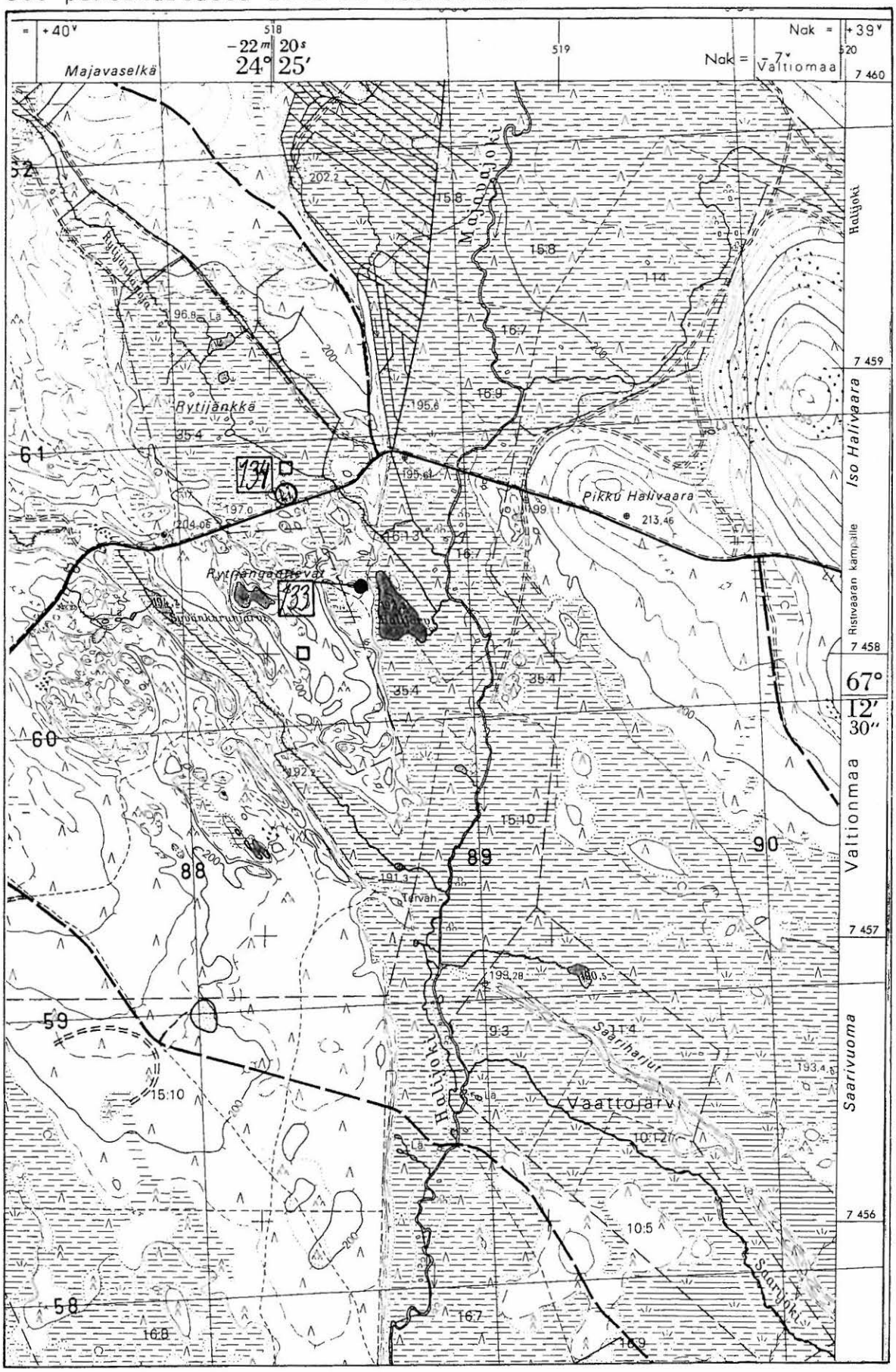

Kohteet KOLARI 133 ja 134 sekä kaksi rakennusjäännettä.

KOLARI 134 Rytijängäntievat

Liedensija

Luokka: I-II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 liesi
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 29.8.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 06 RUOKOJÄRVI (1989)
x= 7458 54 **y=** 518 08 **z=** 202,5
Pinta-ala: N. 1 m^2.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 29.5 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 35:4
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä liesirakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 133.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusharjoittelijan ja -avustajan löydöksen todentaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Liesi, pyöreä, kehäkivetty, halkaisija n. 90 cm, kehäkiviä näkyvissä 14 kpl kooltaan 5-17 cm.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, puolukka, variksenmarja, 3 kpl pieniä männyntaimia, kivien päällä harmaajäkälää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tievan päällä, lähes korkeimmalla kohdalla, WNW-laidalla, 2 m tasanteen reunasta, tieva-alue jänkien ympäröimä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotie (WSW-ENE) n. 25 m SSE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto, maatunut.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusharjoittelija Elina Koivuniemen löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvä rakenne.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; kohde hyvin säilynyt.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko tievan alue sekä silmänkantaman edustama maisema joka suuntaan.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät; sijainti aivan metsäautotiehen rajautuvassa tievassa.

Opas: Elina Koivuniemi, Anna-Kaisa Teurajärvi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Lähellä metsäautotietä.

Lähilöytöjä:
KOLARI 133 Rytijängäntievat E, Haljujärvi NW: asumuspainanteita täältä n. 400 m SE; tuvanpohjia täältä n. 100 m N, 550 m WSW, 550 m S ja 1560 m ENE.

KOLARI 135 Hinttajärvi E, Hinttarova W, Hinttaojan suu

Liedenpohja, porokaarre

Luokka: II
Ajoitus: Esi-/varhaishistoriallinen (?)
Lukumäärä: Liesi ja porokaarteen jäänteitä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 1.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 09 JUUSTOVAARA (1977)
x= 7452 20 **y=** 522 78 **z=** 205

Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 37 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A1 B1? C D E5 F G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen (?)

Tarkastuslöydöt: Kiinteitä havaintoja.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 42.

Tarkastuksen aihe: Esihistoriallisten ihmistoiminnan merkkien etsintä inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Liesi, pyöreähkökulmainen suorakaide, 1 x 1 m (SW-NE), kehäkiviä näkyvissä 11 kpl (10-30 cm), keskeltä avoin. Ympäristössä vanhakantaisia poroaidasten jäänteitä, joita pokasahattu, veistetty ja salvottu kirvein.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kivet harmaajäkäläisiä, keskellä sammalta, jäkälää, puolukkaa; vanha lahonnut nuotiopuu.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Ojansuualuetta järven rannassa (n. 23 m NW), jonne loiva kivinen tasanne viettää. Havupuuvaltaista kuivaa varpukangasta. Liedeltä n. 15 m NE koivuvaltainen ojansuujänkä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Ei näköyhteyttä; löytöpaikka sijaitsee huvila-alueen NE-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto, josta kairanäyte: liedessä voimakas hiili- ja huuhtoutumiskerros päällimmäisenä karkeahkossa hiekassa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet; poroaidakset epämääräisesti hajallaan.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; tarkempi määritys vaatii koeluontoista tutkimusta mahdollisessa maankäyttötilanteessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi lieden ja aidasjäänteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Melko hyvät; liesi sijaitsee aivan polunaihion varrella NE-SW.

Lähilöytöjä: Kolari 42 a, b Saarijärvi, Saari E ja W: hautasaaret sijaitsevat täältä n. 2400 m NW.

KOLARI 136 Mäntylehto, Siepin Pekan Taikamänty

Palvontapaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 2.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 04 ISO-KELHU (1977)
x= 7466 24 **y=** 511 71 **z=** 235
Pinta-ala: N. 2 x 40 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 21.6 km Kolarin kirkosta ESE.

Hoito ja kunto

A4 B C2,4,6(?) D? E5 F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus (?)
Puhelin: 016-532 945
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Katkennut mäntykelo.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. Liite I/136.
Muut liitteet: LIITE B/5: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 44.

Tarkastuksen aihe: Veli Vaattovaaran tiedonannon tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kelomänty, katkennut n. 3 m:n korkeudesta, paks. n. 1 m, kylki ollut lovettu n. kahdeksasta kohdasta (?) 0,5 - 2 m korkeudelle saakka. Kierteinen vastapäivään (vrt. seitapuut). N. 180 cm:n korkeudessa kaksi rautanaulaa. Venejärveläisen Pekka Siepin kerrotaan olleen kuulu kansanparantaja ja ennustaja. Hänen kerrotaan ennustaneen päivälleen tämän komean männyn katkeamisen ukkosmyrskyssä v. 1978 tasan 50 vuotta hänen kuolemansa (1928) jälkeen. Info: Veli Vaattovaara, Pentti Kyrö 30.7.1999.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Juurta myöten kasvaa jäkälää ja puolukkaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivahkosti kohti SW viettävä vaaranrinne koivuvaltaisessa nuorehkossa sekametsässä, jossa kasvaa myös haapaa ja mäntyä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotie (WSW-ENE) n. 6 m NNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tiedonannon pohjalta inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät piirteet maastossa.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-III; kohde laadultaan itsestään tuhoutuva; kaipaa tarkempaa dokumentointia suullisen tradition osalta. Toimii nähtävyytenä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi puujäänteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kohde merkitty peruskartalle.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Sijaitsee lähellä metsäautotietä, jonka mahdolliset korjaustyöt aiheuttavat rasitetta kohteen säilymiselle.

Lähilöytöjä: Metsäkaartilaisen Otto Kyrön väliaikaishaudan muistomerkki sijaitsee täältä n. 2800 m SSW; rakennuksen pohja sijaitsee täältä n. 2520 m SSW; tervahauta sijaitsee täältä n. 2600 m SSW; entisöity metsäkaartilaiskorsu Kärsimysten Maja sijaitsee täältä n. 2640 m S; tuvan pohja sijaitsee täältä n. 2640 m SE

Jatkotoimenpiteitä: Kohteelle olisi laadittava hoitosuunnitelma.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Irene Niva ja Kaarina Joki ovat kylien kehittämishankkeeseen liittyen kesällä 1997 koonneet mm. seuraavaa tietoa Siepin Pekasta:
Pekka Sieppi eli Nils Peter Sieppi oli kotoisin Muonion Kerässiepistä. Hän oli syntynyt 1800-luvulla. Ulkoisesti hän oli pieni ja tumma. Hänellä oli myös vaimo ja poika. "Hänellä oli erilaisia kykyjä, joita ei muilla ihmisillä ollut. Häntä pidettiin siis noitana. Venejärvestä Ristivuoman tiellä oli

erikoinen puu, jonka luokse hän usein meni taikojansa tekemään, puu oli 7-haarainen, ja hän sanoi, jos joku sitä yrittää katkaista, siinä katkeaa 7 sahaa, eikä se kaadu kuitenkaan. Eikä ihmiskäsi sitä pysty kaatamaan, kuten ei katanutkaan. Maurimyrsky katkaisi sen paljon jälkeen Pekan kuoleman. Runkoa on vielä pystössä noin 7 metriä, jäännös katkenneestakin rungosta on vielä olemassa paikallaan. Jos Pekan erikoisista kyvyistä mainitaan:, esimerkiksi jos joku meni kyselemään, minne on lampaa tai lehmät hävinneet, hän meni puun luo, kiersi sen 7 kertaa vasta- ja myötäpäivään ja sitten kuunteli puun juuressa, ja kertoi, missä eläimet ovat ja usein ne sieltä kerrotusta paikasta löytyivätkin. -- Pekka oli myös verenpysäyttäjä. Ihotaudit hän paransi myös... -- Hammastaudin hän hoiteli..."
Myös venejärveläisen Veijo Seppälän sanotaan tuntevan tarinoita taikamännystä.
Kunnanjohtaja Heimo Liikamaa kertoi 17.3.1998 seuraavaa:
Siepin Pekka oli Heimo Liikamaan äidin isänisä. Parantamisen taito kuului aina välittää esikoiselle. Traditio katkesi, kun H. Liikamaan äidinisä kuoli nuorena, vasta 36-vuotiaana, ettei ehtinyt välittää taitoja tyttärelleen, H. Liikamaan äidille. Samat taidot olisivat nyt kuuluneet myös H. Liikamaalle, sillä hänkin on esikoinen.

Ote peruskartasta 2731 04 ISO-KELHU

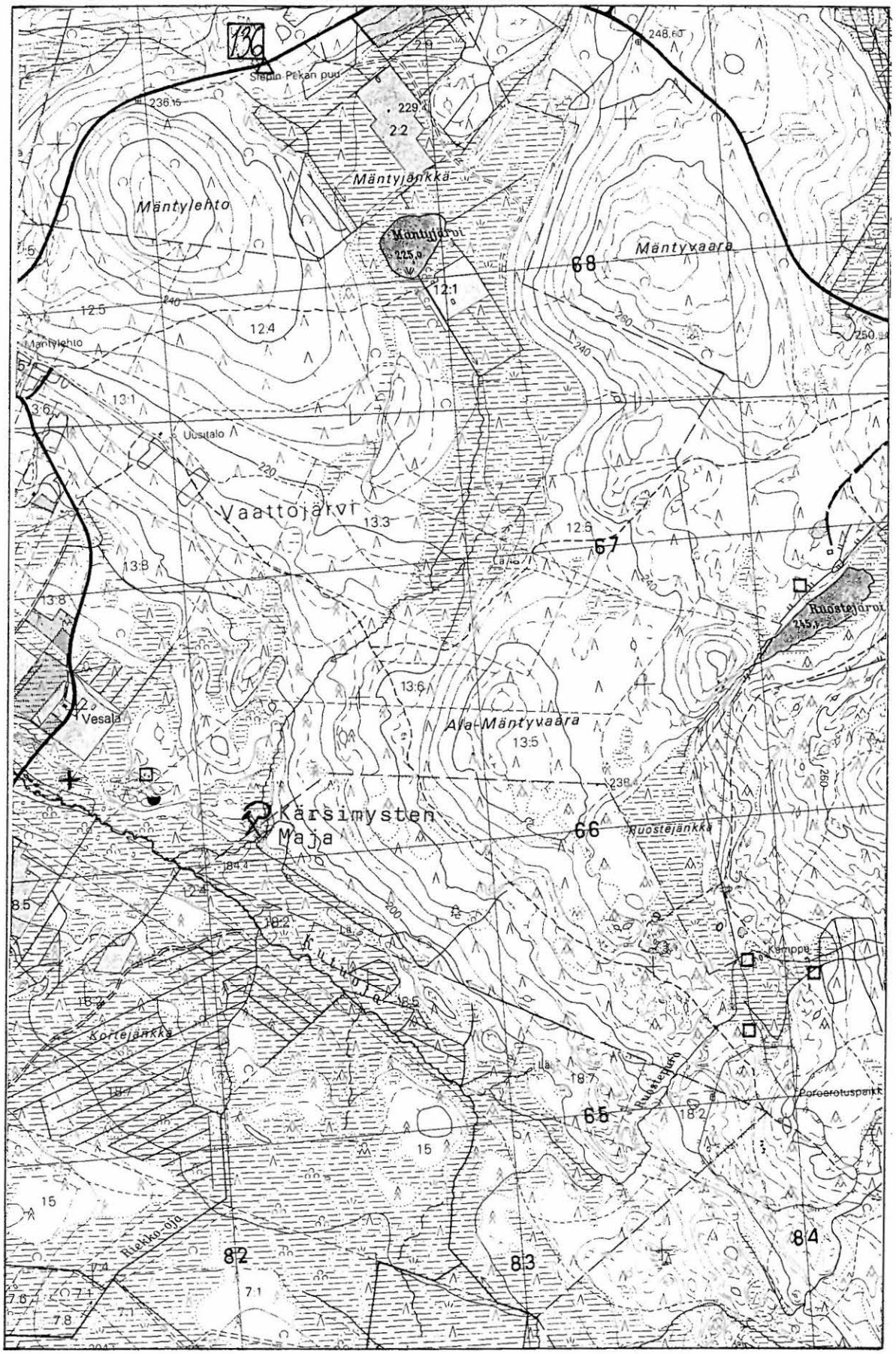

Kohde KOLARI 136 ja viisi rakennusjäännettä, metsäkaartilaiskorsu, tervahauta ja O. Kyrön väliaikaishauta.

KOLARI 137 Pohjasenvaara SW, Ylinenlähde SE

Kotavallipainanne (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: 1 kotavallipainanne
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 5.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 10 POHJASENVAARA (1990)
x= 7462 11 **y=** 494 57 **z=** n. 173
Pinta-ala: Halkaisija n. 10 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 9.2 km Kolarin kirkosta SSE.

Hoito ja kunto

A4? B1? C3?,5?,6? D E1,5 F2 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaa
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/137.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kotavallipainanne (?), pyöreä, halkaisija 4 m, valli n. 1,5 x 0,05 m, kaksoispodsoli, sisäosan halkaisija n. 1,5 m, SW-reunalla kasa palaneita kiviä, esiintymän koko n. 1 x 0,4 m (halkaisija x korkeus), näkyvissä 2 palanutta kiveä, (á n. 15 cm), turpeen alla tuntuu lisää kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, jäkälä, puolukka, pari männyn tainta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Laakea, laaja hiekkatasanne, näkyvä ala n. 100 m halkaisijaltaan. Harvaan kasvava mäntykangas, jossa joitakin koivuja. Puro (NE-SW) n. 50 m ESE. Vaaran SW-reunalla, jonka W-puolella avautuu laaja suoalue.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Maantie (S-N) n. 70 m NE. Resenttejä jätekuoppia n. 9 m SE. Ympäröivää metsää hakattu eri aikoina.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Vallin lisäksi myös painanteen pohjalla voimakas kaksoispodsoli.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvä rakenne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii lisätutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitelty ala.

Havaintomahdollisuudet: Vaatinevat tarkkuutta.

Lähilöytöjä: KOLARI 139 Teuravuoma, Kotatieva II: pyyntikuoppa/purnu täältä n. 3100 m W; KOLARI 138 Teuravuoma, Kotatieva I: pyyntikuoppa täältä n. 3200 m W; Kotatieva N: turvekodan pohja täältä n. 3150 m WNW; KOLARI 147 Kieksiäisvuoma, Kustintieva: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 3560 m WSW; KOLARI 140 Aihkirova SW, Aihkirovanvuoma E: liedensija täältä n. 4300 m ESE.

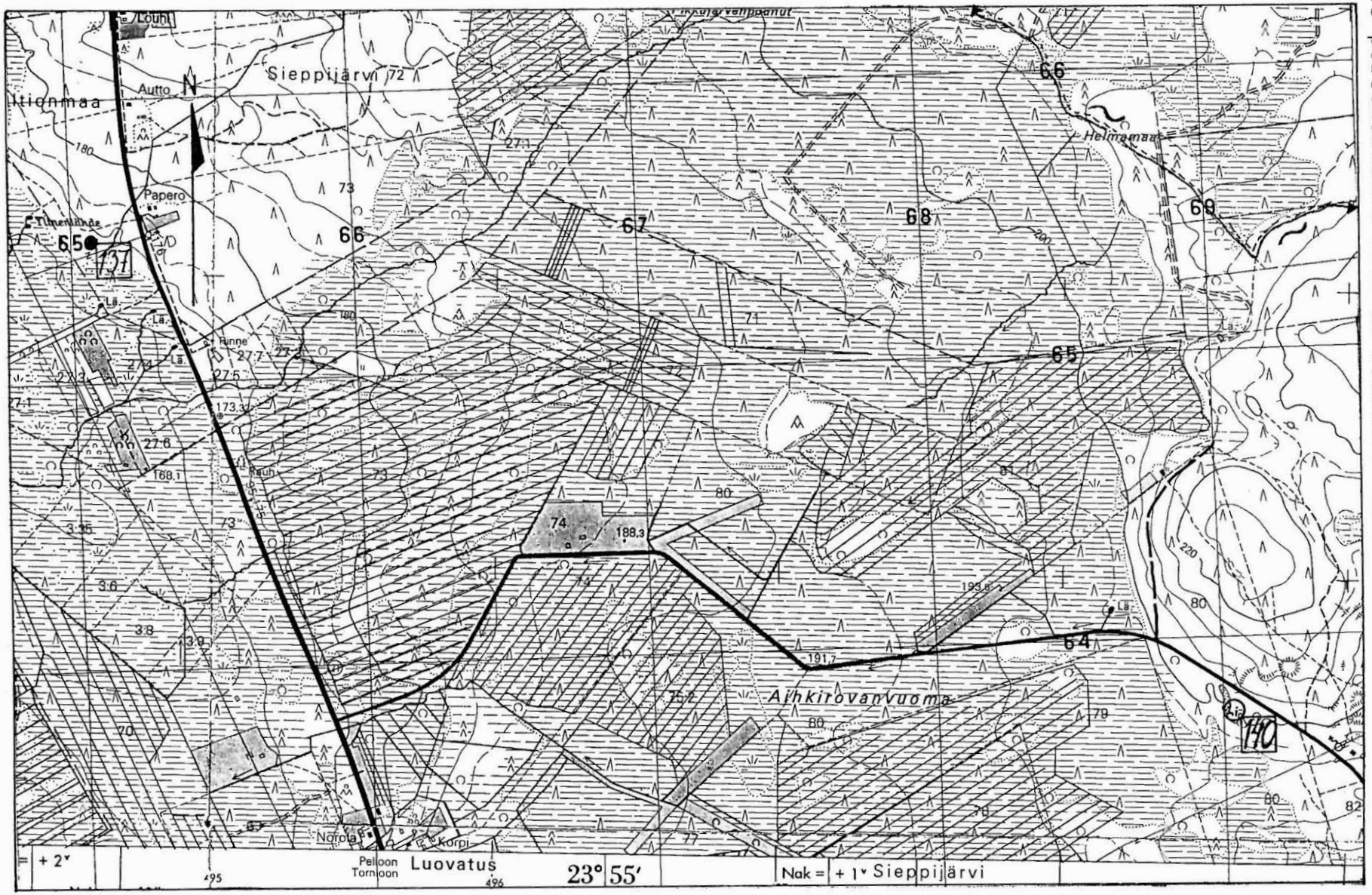

Kohteet KOLARI 137 ja 140 sekä osa vanhaa kirkkotietä Vaattojärvi - Kolari.

KOLARI 138 Teuravuoma, Kotatieva 1

Asuinvallipainanne/pyyntikuoppa (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/historiallinen.
Lukumäärä: 1 pyyntikuoppa/asuinvallipainanne/varastokuoppa (?)/kotasija/asumusjäänne.
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 5.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 10 POHJASENVAARA (1990)
x= 7462 31 y= 491 37 z= 150
Pinta-ala: 6.5 x 4 m (E-W)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Kolarin kirkosta n. 8.7 km S.

Hoito ja kunto

A1,4 B1 C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 18:19
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot: Viitteellinen paikannimi;
Grönholm, Kirsti-Maija 1969: Paikannimiarkisto/hakusana Kotatieva: "sín ov vishíl lappalaisilla olluk kotá."

Tarkastuslöydöt: Kiinteä painannemainen rakenne.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/138

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Pyyntikuoppa/asuinvallipainanne/varastokuoppa (?), soikea, n. 6,5 x 4 x 0,6 m (E-W), valli n. 1,5 x 0,2 m (selkein W-päässä, jossa koivu nostanut maata). Pohjalla syvä suorakaide, n. 2,3 x 0,4 m. Kerrostumissa selkeät huuhtoutumiskerrokset, valleilla ja pohjalla paikoin kiviä. Rakenne on siis luonteeltaan esihistoriallinen toisin kuin kodanpohja (kömmetti) tievan N-päässä, n. 150 m täältä N, josta podsolikerros puuttui.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, puolukka, suopursu, lahonnut koivun juurakko, reunoilla koivu, mäntyjä 6 kpl, runkojen halkaisijat 1,5 - 12 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
S-N -suuntaisen pitkulaisen, matalahkon tievaharjanteen (leveys n. 35 m) keskiosassa, jängän ympäröimä E:ssä ja W:ssä. Tiheä nuori männikkö, kuusta ja koivua, runsaasti vanhoja tuulenkaatoja.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Kelkkareitti (?) (E-W) päättyy välittömästi painanteen S-puolelle.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja; maakairausta suoritettiin (ks. edellä).

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä illalla auringon laskiessa.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet selkeässä topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde tulisi rauhoittaa pysyvästi; pakollisessa maankäyttötilanteessa vaatii koekaivauksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko tieva (ainakin 400 x 100 m) (S-N).

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen helppo löytää kartta- ja maamerkkien perusteella.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kelkkareitin mahdollinen jatkaminen tievan yli tuhoaa kohteen; lähialueelta ajettu puita valtionmetsän puolelta?

Lähilöytöjä: KOLARI 139 Teuravuoma, Kotatieva II: pyyntikuoppa/purnu (?) täältä n. 200 m S; tervahauta täältä n. 620 m NW; KOLARI 137 Pohjanenvaara SW, Ylinenlähde SE: kivikautinen asuinpainanne (?) täältä n. 3200 m E.

Ote peruskartasta 2713 10 POHJASENVAARA

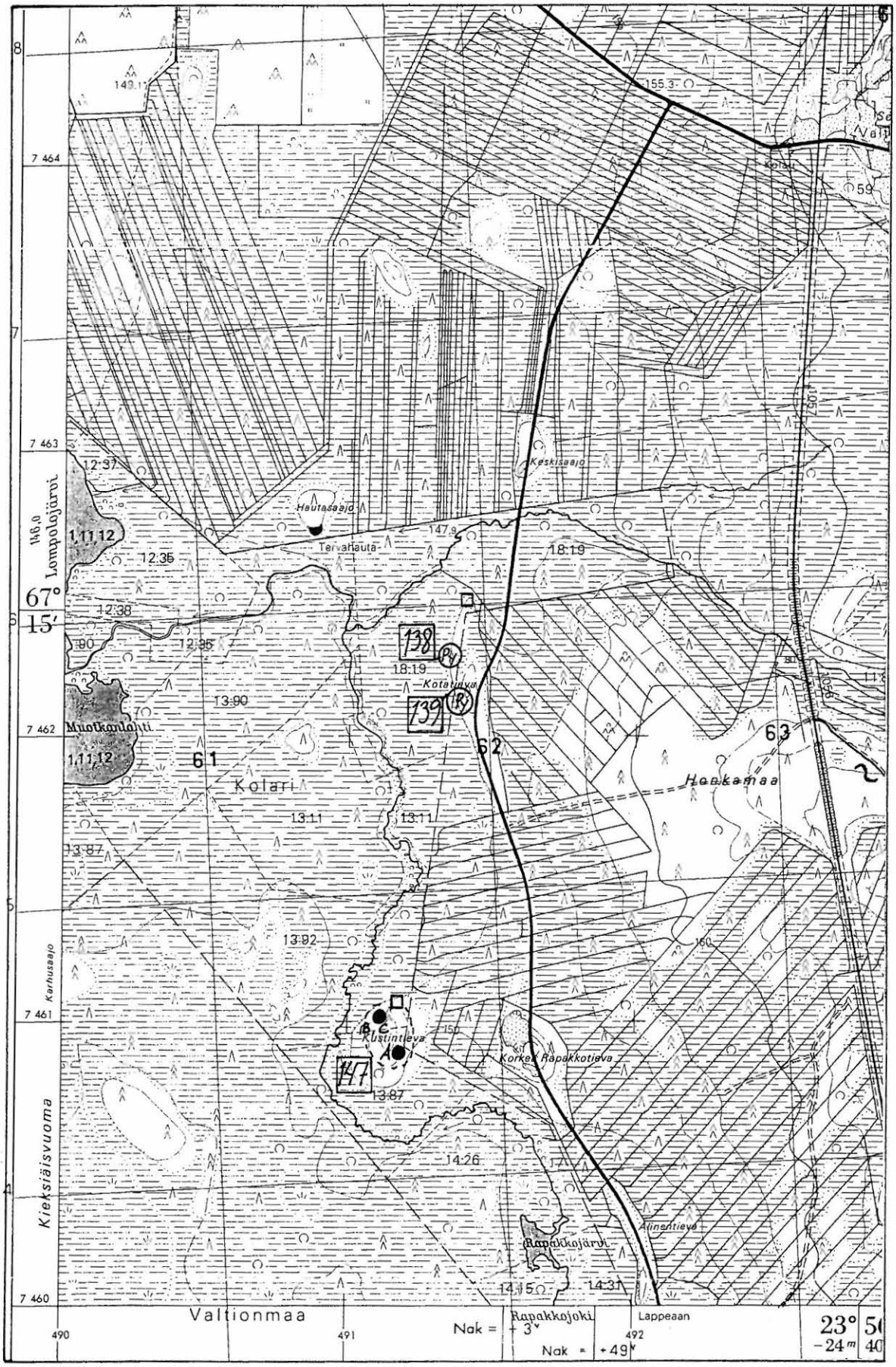

Kohteet KOLARI 138, 139 ja 147 sekä tervahauta, turvekodan pohja, ladon jäänne sekä osa vanhaa Kolarin postitietä.

KOLARI 139 Teuravuoma, Kotatieva 2

Pyyntikuoppa tai purnu

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Yksi pyyntikuoppa tai purnu
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 5.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 10 POHJASENVAARA (1990)
x= 7462 14 y= 491 41 z= 155
Pinta-ala: Halk. n. 5 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 9 km Kolarin kirkosta S.

Hoito ja kunto

A1 B1 C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata (?)
Omistaja: Metsähallitus (?) Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Aiemmat tiedot: Kirsti-Maija Grönholm 1969: "sin ov vishil lappalaisilla olluk kota." Paikannimiarkisto, hakusana Kotatieva/Kolari.

Tarkastuslöydöt: Kiinteä rakenne.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 138.

Tarkastuksen aihe: Paikannimen sekä topografisten ominaisuuksien perusteella valittu inventointikohde.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Pyyntikuoppa/purnu (?), pyöreänsoikea, 4,5 x 4 x 0,4 m (S-N), valli n. 1 x 0,05 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, suopursu, reunoilla neljä mäntyä (paksuudet 6-12 cm) ja kuusi (paksuus 10 cm).

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Välittömästi S-N -suuntaisen tievaselänteen korkeimman kohdan alapuolella. Rinne viettää loivasti kohti S, jyrkemmin kohti jänkää (n. 30 m W). Ympärillä nuorehkoa, tiheähköä sekametsää.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Metsäautotie (S-N) n. 30 m E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Kairatessa havaittiin voimakas huuhtoutumiskerros sekä rakenteen reunoilla että pohjalla.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvä rakenne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollisessa maankäyttötilanteessa vaatii vähimmäistutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko tievaselänne (n. 300 x 100 m (S-N)).

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät; sijaitsee lähellä tietä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ympäristössä suoritettu hakkuita.

Lähilöytöjä: KOLARI 138 Teuravuoma, Kotatieva I: Pyyntikuoppa ja turvekodan pohja sijaitsevat täältä 200 - 400 m N; KOLARI 147 Kieksiäisvuoma, Kustintieva: Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1100 m SSW.

Jatkotoimenpiteitä: Molemmat kohteet KOLARI 138 JA 139 sekä koko Kotatieva tulisi rauhoittaa muinaismuistoalueena.

KOLARI 140 Aihkirova SW, Aihkirovanvuoma E

Liedensija

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen (?)
Lukumäärä: yksi liesi
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 8.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 10 POHJASENVAARA (1990)
x= 7460 53 **y=** 498 00 **z=** 200
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 15 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 13.2 km Kolarin kirkosta SE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 80
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 137.

Tarkastuksen aihe: Inventointi arvioidulla Ancylus-rannalla.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Liesi, pyöreähkö, halk. n. 0,5 m, jokseenkin maantasainen, sisältä harvakseen kivetty, kivet (n. 10 kpl) 4-15 cm. Liedestä 2-12 m NE on kaksi epämääräistä kuoppaa, joita osin kaiveltu. Liekö kuopilla esihistoriallinen tausta vai ovatko syntyneet hiekkakuopan yhteydessä?

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Liesikivet harmaajäkäläisiä. Pinnalla sammal, jäkälä, puolukka, mustikka.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivasti terasseittain kohti S laskeva kivinen mäntykangas, jossa myös nuorta koivua. Jängän reunaan (S) n. 80 m.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Hiekkakuopan reunaan n. 23 m NNW. Metsäautotielle n. 80 m NE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Havaituissa kuopissa podsolimaannos myös osin säilynyt.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot kiinteistä rakenteista sekä paikan topografia.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa kohde vaatii tutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintopisteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdollinen hiekkakuopan laajennus? Tosin näytti siltä, että hiekkaa ei muutamaan vuoteen olisi enää otettu paikalta tiheähkön pintakasvillisuuden perusteella.

Lähilöytöjä: KOLARI 137 Pohjasenvaara SW, Ylinenlähde SE: Kivikautinen asuinpaikka (?) täältä n. 4340 m WNW.

KOLARI 141 Lompolonniva, Lompolonsaari SE

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: 1 palaneiden kivien keskittymä, 1 palaneiden luiden keskittymä, 1 asuinpaikkakuoppa, muotoiltuja kiviä ja kvartseja.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 9.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 07 LOMPOLOVAARA (1990)
x= 7466 12 **y=** 488 50 **z=** 142.5
Pinta-ala: N. 20 x 15 m (SW-NE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 5.4 km Kolarin kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A4 B1 C6 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 14:17
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM hiotun kiviesineen katkelma, muotoiltu ja värjäytynyt kiven katkelma, kvartsiesineitä (?) 3 kpl sekä yksi kvartsi-iskos, palanutta luuta n. 10 murua.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 43.
Muut liitteet: LIITE B/6, 16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:ot 52, 53, 139.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Palaneiden kivien keskittymä n. 5 x 4 m (SW-NE), kiviä harvakseen n. 20 kpl, koot 1-10 cm.
N. 11 m A:sta E on
B) palaneiden luiden keskittymä pintamaassa, halkaisijaltaan n. 2 m. A:n ja B:n väliseltä alueelta pintapoimittiin lisäksi yllä mainittu esineellinen aineisto.
N. 7 m B:stä N oli

C) asuinpaikkakuoppa (?), soikea, n. 4 x 3,5 x 0,5 m (E-W), valli n. 0,9 x 0-0,05 m. Pohja pitkulainen.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) NW-reunalla eri ikäisiä mäntyjä (paksuudet 0.5 - 25 cm) puolukkaa, SE-reuna paljas (kariketta, käpyjä).
B) Löytöpaikka on hiekkarinteen ja sen kasvipeitteisen reunan välistä aluetta kahden männyn (paks. 2,5 cm ja 13 cm) alla.
C) Sammal, puolukka, variksenmarja, juolukka, päädyissä kolme kuusta (paksuudet 0,15 - 17 cm), S-laidalla maatunut kanto, halkaisijaltaan n. 30 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Loivasti kohti pientä lampea (n. 6 m SE) viettävä hiekkarinne ja sen yläreuna, sukkulanmuotoisen loivan harjanteen (n. 100 x 40 m (WSW-ENE)) WSW-päässä joen (n. 30 m W) ja mainitun kosteikon välissä. Päällä harvaa mäntyvaltaista sekametsää.
C) Mainitun harjannetasanteen N-reuna, joka jyrkähkösti viettää kohti joenrantakosteikkoa (NNW).

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Maantie (SW-NE) n. 30 m SE (ei näy, mutta kuuluu)

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja.
A) Kivet sortuvat luonnostaan hiekkarinnettä alaspäin.
C) Painanteen valli näkyi myös kaksoispodsolina.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; tyypillinen kivikautinen löytökompleksi.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko kumpare, vähintään yllä esitetty löytöpinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: Ympäristössä melkoisesti pöheikköä, mutta kohde sijaitsee lähellä Väylänvarren tietä no. 938.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueen NE-päässä oli läheisen autojen levähdyspaikan jätteitä (?).

Lähilöytöjä: KOLARI 43 Lompolo-ojansuu N: kivikautisia havaintoja täältä n. 300 m SW; KOLARI 146 Lomplovaara NE, Lompolo: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 720 m WSW; KOLARI 144 Kirkonkylä, Palo: kivikaudentyyppisiä asuinvallipainanteita (?) täältä n. 3600 m NNE.

KOLARI 142 Lompolojärvi NW, Kenttävaara NE 1

Tervahautoja, rakennuksen pohja

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: Kolme tervahautaa ja multakodan pohja.
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 10.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 07 LOMPOLOVAARA (1990)
x= 7462 65 y= 488 99 z= 150
Pinta-ala: n. 60 x 30 m (SSW-NNE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.:
N. 8.8 km Kolarin kirkosta S.

Hoito ja kunto

A1 B1 C6? D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 13:56
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot: Tervahaudat merkitty peruskartalle.

Aiemmat löydöt:
Mainitut kiinteät jääneet ovat olleet Maanmittaushallituksen kartoittajien tiedossa.

Tarkastuslöydöt: Tervahautojen lisäksi löytyi tuvanpohjia.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 144.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Tervahauta, pyöreä, halkaisija 18 m, josta vallin leveys 3,2 m ja korkeus 0,4 m. Syvyys vallin harjalta max. 170. Ränni SSE-NNW: aukon leveys 3 - 1 m, syvyys 1,5 m, rännin pituus 13 x 1 m - 1,5 m, vallien ympäröimä.
N. 1,5 m A:sta S on
B) multakodan pohja, neliömäinen, n. 5 x 5 x 0,4 m. Valli n. 0,5

x 1 m. WNW-seinämässä syvennys n. 1 x 1 m, jossa muutamia kiviä (-oviaukko ?). Kiuaskiveys SW-nurkalla, pyöreähkö, sortunut, halk. n. 1,5 m, kivet n. 20-40 cm, hirsiä sammaleen alla.
N. 4,5 m B:sta SW on
C) tervahauta, soikeahko, 6,5 x 5 x 0,5 m (SSW-NNE). Valli 1,7 x 0,35 m. Ränniaukko n. 2 - 0,5 x 0,5 m. Ränni (SE-NW) 4 x 0,5 m, vallien ympäröimä, päässä tynnyrin paikka n. 1 x 1,5.
N. 1 m C:stä S on
D) tervahauta, pyöreä, 15 x 15 x 1,80 m. Valli n. 3 x 0,75 pohjalla erillissyvennys, pyöreähkö, halkaisija n. 3 m. Ränniaukko 3 - 0,5 x 0,5 m, ränni SE-NW, mitat 7 x 3 - 0,85 m syvyys suhteessa ränniaukon pohjaan 1,3 m, vallin ympäröimä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, riidenlieko, pihlajan taimi, ohuita koivuja, kuusia, mäntyjä paks. n. 18 cm, raitoja, koivu paks. 30 cm.
B) Sammal, jäkälä (vihreä "levämäinen jäkälä"), puolukka, riidenlieko, suopursu, reunoilla kuusi, koivuja, pihlajaa, vanamo (?).
C) Sammal, puolukka, riidenlieko, paju, pihlaja, reunoilla koivuja ja kuusia. Koivuja sekä A:ssa että C:ssä lovettu.
D) Ks. edellä; kasvillisuus tiheämpi kuin A:ssa ja C:ssa, erityisesti puusto. Leppää ja horsmaa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Jänkien ympäröimä, sekametsää kasvava kangassaajo, jonka NW-reuna laskee loivasti kohti jänkää.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Polku (NE-SW) sivuaa hautaa E-puolelta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja; maaperä silttipohjaista.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä karttamerkintöjen pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Yhtenäinen jäänneryhmä selkeästi rajautuvalla topografisella alueella.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; historiallisen ajan jäänteenä suhteellisen tavanomainen, mutta kohteen luonnonympäristö muodostaa miellyttävän topografisen kokonaisuuden.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kiinteiden havainojen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Paikalle pääsee ainoastaan patikoimalla Kenttävaaran NE-kärkeen.

Opas: Assi Heikkilä ja Elina Koivuniemi.

Lähilöytöjä: N. 150 m täältä SW on turvekodan pohja, jossa on hajonnut liesikivilatomus (tulisija); täältä n. 200 m SSE on vielä yksi tervahauta; KOLARI 143 Lompolojärvi NW, Kenttävaara NE II: vanhan kota-, poro- tai kalakentän pohja on täältä n. 100 m SE.

Jatkotoimenpiteitä: Alue muodostaisi suhteellisen näyttävänkin retkikohteen, mikäli paikalle pystytettäisiin informaatiotaulut.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Elina Koivuniemi (s. 1978) selvitti Lompolojärven tervanpoltosta seuraavaa haastateltuaan isäänsä Reijo Koivuniemeä (s. 1946) maalis-/huhtikuun vaihteessa 1998:
Ilmeisesti tervahaudoista A, C ja D ainakin kaksi "on tehnyt Juho Herman "Hermanni" Koivuniemi (1875-1951) poikineen: Edvard ("Eeti") (1900-1989), Juhani Immanuel ("Manne") (1903-1996?) ja Kaarlo Johannes ("Kalle") (1905-1970), ensimmäisen v. 1918 ja toisen joko v. 1921 tai -22. Tervat Hermanni on kuljettanut lautalla Tornioon myytäväksi. Kotimatka takaisin Kolariin taittui kävellen. Lompolojärven kolmas/neljäs, kompleksista erillinen hauta on jonkun muun aikaansaannos ja tiettävästi vanhempi." - Pojista Kalle lienee Elinan isänisä. Reijo Koivuniemi on saanut tiedot sedältään Eetiltä (Edvard). R. Koivuniemi on tallettanut sanomalehtiartikkelin, jossa kerrotaan tuolloin 75-vuotiaan Eetin johtamasta tervanpoltosta kesäkuussa 1976 Kolarin kirkonkylällä. Eeti oli hakenut tervakset pohjoisempaa Muonion Lamumaan poroaidalta 35 km:n etäisyydeltä. Samaan aikaan Frans Kyrö (tuolloin 68 v.) johti tervanpolttoa Venejärvellä (ks. liite I/142: Veikko Huhtanen: Vielä savuavat Kolarin haudat ja halsista valuu musta terva. Pohjolan Sanomat 12.6.1976. 7.).

KOLARI 143 Lompolojärvi NW, Kenttävaara NE 2

Asuin- tai kalakenttä, ent. porokaarre (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esi-/varhaishistoriallinen (?)
Lukumäärä: lapinkenttä (?)/ kalakenttä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 10.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 07 LOMPOLOVAARA (1990)
x= 7462 60 **y=** 489 08 **z=** 147.5
Pinta-ala: Halkaisija n. 60 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.:
N. 8.5 km Kolarin kirkosta S.

Hoito ja kunto

A4? B C1,2,3 (?) D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 13:90
Omistaja: Kolarin jakokunta

Aiemmat tiedot:
NTA pitäjänkokoelmat: Nimistön arkistokokoelmat. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki. (Paikannimiarkisto, kerääjä Kirsti-Maija Knuutila 1968).

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä kenttäaukiosta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 144.

Tarkastuksen aihe: Inventointi Elina Koivuniemen suullisesti välittämän sekä paikannimiarkistosta löytyneen tiedon pohjalta.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Lapinkenttä (?)/kalakenttä:
Traditiotiedon mukaan lappalaisilla arvellaan olleen Kenttävaaralla lypsykentän. Tarkastustilanteessa oletettiin Lompolojärven rannalla sijaitsevan nykyisen kalakentän ehkä aiemmin toimineen lappalaisten porojen lypsypaikkana ja/tai asuin-/kalakenttänä, sillä alue oli varsin kovaksi tallautunut,

ja kasvillisuuden alla tuntui kovia, matalia maakumpareita sekä muutamia kiviä, kooltaan n. 20 cm. Nämä saattavat olla kentän jatkuvan käytön johdosta tuhoutuneita aiempia asutusjäänteitä. Itse vaaran laella ei havaittu selviä merkkejä muinaisesta ihmistoiminnasta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kentässä esiintyi heinä- ja kukkakasvillisuutta, jota ympäröi rantasekametsä.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Matalan vaaran järven rantaan (NE) ulottuva tasainen jänkien ympäröimä uloke. Alueen läheisyydessä NW- ja SE-puolilla sijaitsee lähteet.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Kentässä oli kaksi lahoavaa kalakämppää ja veneranta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Dokumentoitu inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot aistietäisyydellä tietyssä topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; lapintradition mahdollinen arkeologinen todentuvuus tulisi tutkia tarkemmin kentän ja vaaran alueella mahdollisissa maankäyttötilanteissa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kohteiden 142 ja 143 ympäristö yhtenäisenä alueena.

Havaintomahdollisuudet: Ei kaikkein helppopääsyisimpiä kohteita: alueelle johtaa metsäautotie ja sen jälkeen kinttupolku.

Opas: Assi Heikkilä ja Elina Koivuniemi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Paikalla olevat kämpät olisi entisöitävä tai rakennettava kokonaan uudelleen.

Lähilöytöjä: KOLARI 142 Lompolojärvi NW, Kenttävaara NE I: tervanpolttopaikka sijaitsee täältä n. 100 m NW; tuvanpohja sijaitsee täältä n. 200 m WSW; tervahauta sijaitsee täältä n. 100 m S.

KOLARI 144 Kirkonkylä, Palo

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikautinen (?)
Lukumäärä: Asuinvallipainanteita n. 4 kpl (?)
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 11.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 07 LOMPOLOVAARA (1990)
x= 7469 50 **y=** 489 74 **z=** 146.5
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 30 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 1.6 km Kolarin kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A4 B C3,5,6 (?) D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 23:19
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Pelkät kiinteät rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 43.

Tarkastuksen aihe: Inventointi ja dokumentointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Asuinvallipainanne (?), loivan pyöreänsoikea, 6 x 7,5 x 0,15 m (S-N), valli epämääräinen, ehkä 2,5 x 0,05 m max. S-päädyssä yksi palanut kivi. Tästä n. 20 m W maapaljastumissa esiintyi jonkin verran lisää palaneita kiviä.
N. 20 m:n säteellä ao. painanteesta NNE-SE on 2-3 muutakin epämääräistä painannetta, joista kahdessa suurimmassa esiintyy myös kaksoispodsolia reunoilla. Epämääräisten muotojensa vuoksi ne kuitenkin jätetään tässä vain maininnoiksi: mikäli niillä on esihistoriallinen tausta, niitä lienee kaiveltu voimakkaan tienrakennuksen yhteydessä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Jäkälä, variksenmarja, puolukka, männyntaimia, reunoilla 3-4 mäntyä paksuuksiltaan 0,15 - 0,3 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Hiekkapohjaista mäntykangasta kasvava terassitasanne, joka viettää kohti jänkää n. 5 m E.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Maantien (SSW-NNE) (n. 25 m E) ja tilustien (NE-SW) (n. 2,5 m NW) rajaamaa aluetta; asuintalo n. 40 m WNW ja maatila n. 80 m SW. -Tilustien ojia vastikään syvennetty ja alueella kaadettu puita tien reunalta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Kuvaillussa asuinvallipainanteessa ei selvää kaksoispodsolia, mutta ympäristössä ja pohjalla voimakas huuhtotumiskerros. Hiekkapohjainen, tasalakinen matala kumpare.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt vuonna 1994 retkeilyn/inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; rakenteet mahdollisesti osin tuhoutuneet.

Ehdotus suoja-alueeksi: Teiden ympäröimä, vielä osittain luonnontilainen metsikkö rakenteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät: sijainti pääväylän ja kevyen liikenteen reitin varrella.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue on altis mm. tienparannustöille.

Lähilöytöjä: KOLARI 141 Lompolonniva, Lompolonsaari SE: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1600 m SSW; Ruotsi, PAJALA 483 Kaunisjoensuu (Raä): asuinpaikkakuoppa sijaitsee täältä n. 560 m WNW; PAJALA 482 Tervaojanharju (Raä): tervahauta, asumusjäänne sekä asuinvallipainanne sijaitsevat täältä n. 920 m SW. Kolarin kirkonkylän muinaisjäänteet sijaitsevat täältä 1-2 km N.

KOLARI 145 Lappea, Lappeankoski S, Lappeankangas W

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi/historiallinen
Lukumäärä: Kiviesineiden löytöpaikka/kivik. asuinpaikka 1 kpl.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 20.8.1997, 11.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2624 09 LAPPEA (1989)
x= 7453 79 **y=** 480 92 **z=** 130
Pinta-ala: N. 100 x 40 m (SW-NE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 19.8 km Kolarin kirkosta SW.

Hoito ja kunto

A4 B4 ositt. C D E1 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 20:6
Omistaja: Heino Metsävainio **Puhelin:** 08-332 049, 016-563 106
Osoite: a) Haulitie 10 **Postitmp:** a) 90250 OULU
b) PPA 3 Lappea b) 95900 KOLARI

Aiemmat löydöt: Perimätiedon (Hugo Metsävainio, 87 v.) mukaan paikalta on "ennenvanhaan" löytynyt kiviesineitä, jotka on viety Ruotsiin ja siellä niiden haltija on kuollut - nykyistä sijaintia ei tiedetä.

Tarkastuslöydöt: Heino Metsävainiolle maaliskuussa 1998 palautettu kiviesine. Haastattelukerralla 11.9.1997 ei löytöpaikoilla ehditty suorittaa maastotarkastusta keskeneräisen perunannoston vuoksi.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 21.
Muut liitteet: LIITE I/145; LIITE B/10: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 85.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustaja Anna-Kaisa Teurajärven inventoidessa kuulema tiedonanto ko. paikalta löytyneistä kiviesineistä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat:

leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kiviesineiden löytöpaikka/kivikautinen asuinpaikka: Hugo Metsävainio oli 20.8.1997 kertonut Anna-Kaisa Teurajärvelle, "että Mastorannasta etelään sijaitsevasta (n. 1 km S) Metsävainion talon (Lappean tilan) perunapellosta on ennenvanhaan löytynyt kiviesineitä, jotka on viety Ruotsiin ja siellä niiden haltija on kuollut - nykyistä sijaintia ei tiedetä." A.-K.T oli käynyt paikalla, jonka omistaa nykyisin Heino Metsävainio. Tällöin oli ilmennyt, että Ruotsiin joutuneet esineet olivat löytyneet Metsävainion päärakennuksen WSW-puolelle rakennetun tiilitalon alle jääneestä perunapellosta.
B) Heino Metsävainio oli näyttänyt A.-K. Teurajärvelle myös koukkumaista, käyrää kiveä, joka oli löytynyt em. esineiden löytöpaikan NE-puolella olevasta perunamaasta. Tarkastuskäynnin yhteydessä 11.9.1997 Heino Metsävainio luovutti käyrän kiven inventointiprojektin dokumentointia varten lainaksi.
H.Metsävainio kertoi, että perunapellon alla olevassa törmässä on myös
C) vanhoja lohikellareita 4-5 sukupolven takaa. Samoin hän kertoi, että ko. paikka on ympäristöään lämpimämpi ja kasvultaan parempi.
Paikalla on Köngäsen ruukin aikana myös
D) lastattu Tornioon meneviä tervatynnyreitä, jotka uitettiin Ruotsin puolelle rakennettujen kahden kanavan kautta.
Samoin tilan E-puolella olevissa maastoissa on runsaasti
F) hiilimiilujen jäänteitä ruukin ajalta.
H.Metsävainio kertoi lisäksi n. 4-vuotiaana tehneensä rannasta
G) rahalöydön, joka koostui 1700 - 1800- lukujen englantilaisista, venäläisistä jne. kolikoista. Esineet lienevät H. Metsävainion hallussa Oulussa.
Edelleen hän kertoi, että
H) lohi nousi Lappeaan aina 1960-luvulle saakka, jolloin Pohjanlahdella alkanut teollinen troolikalastus esti lohen nousun jokeen seuraaviksi 30 vuodeksi. Metsävainion talon kohdalla Väylässä on ollut lohipatoja ja pato-oikeus on edelleenkin H.M.:lla. EU:n tuella lohi alkoi jälleen nousta jokeen v. 1995, kun merikalastusta alettiin rajoittaa etelässä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
B) Peruna, maitohorsma.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Ylempää jokiterassin tasannetta (Lappean)kosken alapuolella - muokattua ja viljeltyä piha-aluetta kahden suurjoen yhtymäkohdasta n. 0,5 km S.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Tiilitalon alle jäänyt perunapelto (Ruotsin esineet).
B) Käyrän kuokkakiven löytöpaikka sijaitsee tilan

päärakennuksesta n. 30 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintalöytöjä peltomullasta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
B) Koukkukivi oli löytynyt 25-30 v. sitten peltoa auratessa.

Laajuuden arviointiperuste: Esitetyt selostukset löytöpaikkojen sijainnista.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alue vaatisi vielä peltokävelyn mahdollisten muiden esihistoriallisten löytöjen kartoittamiseksi.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko tilalta näkyvä maisemakokonaisuus, joka rajautuu löytöpisteiden mukaan.

Havaintomahdollisuudet: Tila on suhteellisen helposti paikannettavissa.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä, Heino Metsävainio.

Lähilöytöjä: KOLARI 21 Lappea, Mastoranta: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 920 m NNE; KOLARI 118 Lappea, Ylitalo: kivikautinen löytöpaikka ja historiallisen ajan rakennuksen pohja sijaitsee täältä n. 2400 m SSE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Heino Metsävainio, osoite Haulitie 10, 90250 OULU puh.
08-332 049, 016-563 106 (Lappea).

KOLARI 145 Lappea, Lappeankoski S, Lappeankangas W

LUETTELOIMATON KIVIESINE

Kivikautinen asuinpaikkalöytö, jonka FK Hilkka Oksala dokumentoi eläkeläinen Heino Metsävainion lainattua tätä 25 - 30 v. sitten perunapellon muokkauksessa löytynyttä käyrää kiviesinettä tutkimusta varten Oulun yliopiston arkeologian oppiaineen toimeksiantaman Kolarin kunnan inventoinnin yhteydessä elo-/syyskuussa 1997. Kappale on pyynnöstä palautettu Heino Metsävainiolle 5.3.1998, os. Haulitie 10, 90250 OULU, puh. 08 - 332 049 tai 016 - 563 106, Lappean tilalla säilytettäväksi.

KIVIHAKKU 1 kpl, 865 g
Painavaa liuskeista kivilajia, jota on toiselta kapealta syrjältä pilstottu koveran käyräksi ja vastapuolelta reunaiskuin muotoiltu kaarevan kuperaselkäiseksi. Kappale kapenee voimakkaasti kohti terää, joka on muokattu hieman epäsymmetrisesti kapeampien lappeiden suuntaiseksi. Terässä on ilmeisesti käytön aiheuttamia pieniä lohkeamia. Leveässä päässä ilmeistä varttamista varten on kapeille syrjille muokattu olakkeet, joista toinen muodostaa sisennyksen, toinen ulokkeen. Pinta rasvaisen kiiltävähkö, väri tummanruskea. 215 x 72 x 35 mm.
Löytöpaikka entinen perunapelto Lappean tilan päärakennuksesta n. 30 m W, ylemmällä jokiterassin tasanteella Lappeankosken alapuolella - muokattua ja viljeltyä pihapiiriä kahden suurjoen yhtymäkohdasta n. 0,5 km S.
(pk 2624 09; x=7453 80; y=480 91; z=135)

Ks. kuva LIITE I b/145.

PIIRROSLIITE KOLARI 145
Kivihakku. Heino Metsävainion (os. Haulitie 10, 90250 OULU) hallussa Lappean tilalla. Mk 1:1.

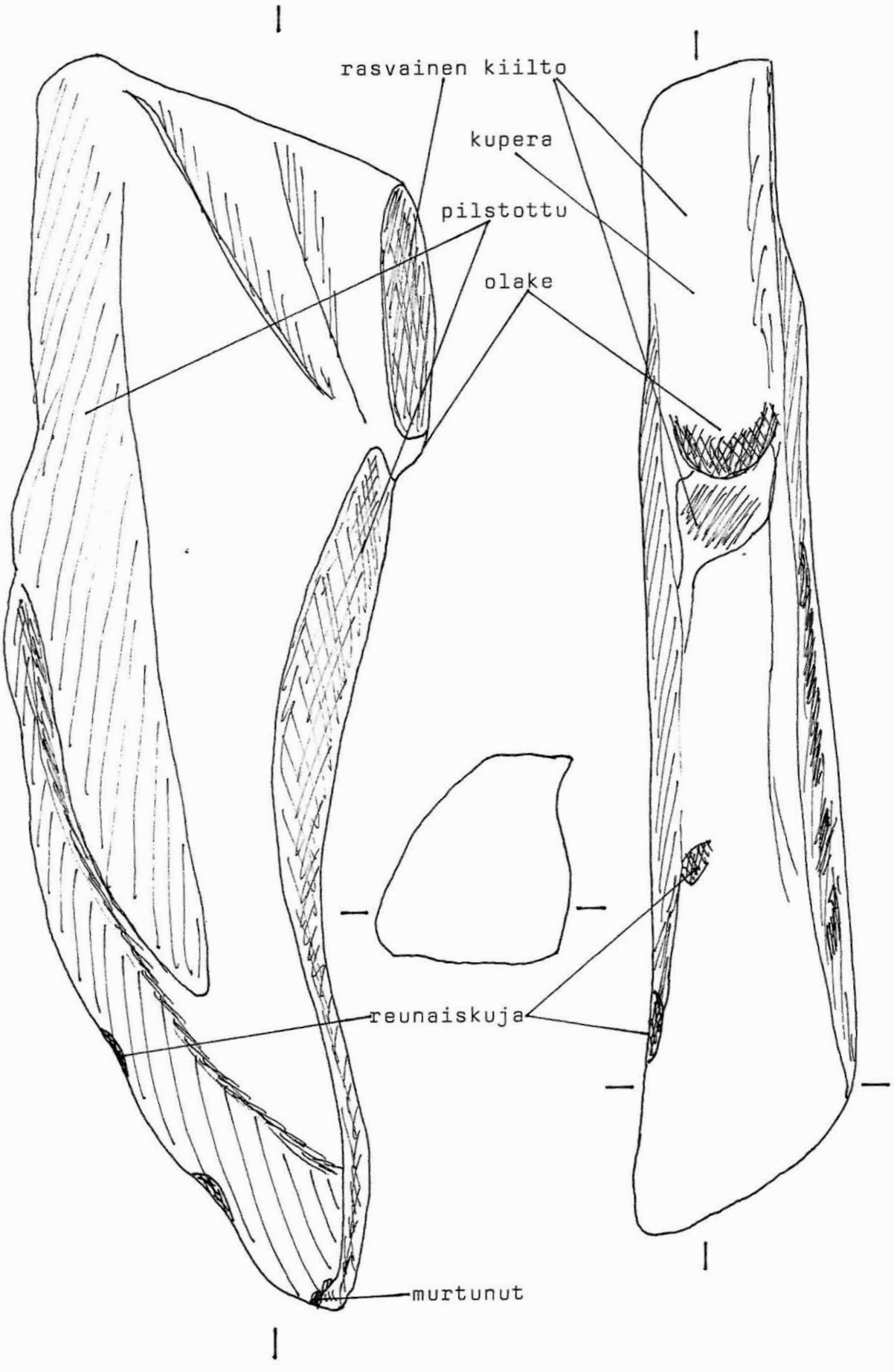

KOLARI 146 Lompolovaara NE, Lompolo

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kiviesineitä, katkelmia ja aihioita
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 12.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 07 LOMPOLOVAARA (1990)
x= 7465 78 **y=** 487 80 **z=** 145
Pinta-ala: N. 60 x 30 m (NW-SE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 6 km Kolarin kirkosta SSW.

Hoito ja kunto

A4 B C D E1 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 19:3
Omistaja: Yksityinen: Marja ja Simo Rundgren
Lompolo
95900 KOLARI puh. 016-563 601
040-51 03 192

Tarkastuslöydöt: Ks. yllä. Näistä talletettiin KM itäkarjalaistaltan ja kahden muun kiviesineen aihiot. Lisäksi dokumentoitiin tuura ja liuskeveitsi (LIITE II/146), jotka pyynnöstä jäivät lehtori ja kirkkoherra Rundgrenin talouteen.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 43.
Muut liitteet: LIITTEET Ia-c/146; LIITE B/10, 16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 84, 140.

Tarkastuksen aihe: Tiedonannon (Anna-Kaisa Teurajärvi ja Elina Koivuniemi) tarkistaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kiviesineiden teelmiä ja aihioita poimittiin perunapellon N-laidalta pottuja nostettaessa, n. 20 x 5 m laajalta alalta (W-

E). Tallennetuista kappaleista kaksi oli sädekiviliusketta ja yksi ehkä gneissiä.
B) Kirkkoherra Rundgrenin mukaan pääosa asuinpaikasta lienee sijainnut nyt nurmea kasvavalla törmällä perunapellosta n. 30 m WNW, ison navetan N-puolella ja vanhan aitan W-puolella. Täältä on löytynyt mm. Rovaniemi-tuura ja liuskeveitsi, jotka Rundgren lainasi dokumentointia varten (LIITTEET II-III/146).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Kesäisin perunaa.
B) Nurmikkoa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Peltoa, talon pihapiiriä ja puutarhaa, josta on n. 20 m jokitörmän reunaan (N). Lompolo-joen suu sekä niva Muonionjoessa sijaitsevat alueen E-puolella.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Pappilan (Rundgren) päärakennus n. 40 m löytöalueesta A) (perunapellosta) SW. Iso ulkorakennus (navetta?) n. 30 m WSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintapoimintalöytöjä peltomullasta.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tutkimusavustajien saamien tiedonantojen pohjalta suoritettu tarkastus, joka ajoitettiin perunannoston aikaan tämän ollessa suotuisin myös kiviesineiden löytämisen kannalta. Pintapoiminnassa avustivat Rundgrenin lapset.

Laajuuden arviointiperuste:
Esineellisten löytöjen sijaintipaikat.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde on varsin tyypillinen esineiden löytöpaikka topografisesti; mahdollinen lisärakentaminen vaatii vähintään koekaivausta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi löytöpaikkojen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohde varsin helposti paikannettavissa.

Opas: Simo Rundgren perheineen.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Alue tavanomaisessa piha- ja viljelykäytössä; kohteen muinaismuistoluonne tiedostettu.

Lähilöytöjä: Sotapoteroita n. 440 m täältä ESE;
KOLARI 43 Lompolo-ojan suu N: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 430 m E; KOLARI 141 Lompolonniva, Lompolonsaari SE: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 720 m ENE.

KOLARI 146 Lompolovaara NE, Lompolo

LUETTELOIMATTOMIA KIVIESINEITÄ 2 kpl

Kivikautiset asuinpaikkalöydöt, jotka FK Hilkka Oksala dokumentoi kirkkoherra Simo Rundgrenin lainattua näitä piha(maa)ltaan entiseltä perunamaalta löytämiään kiviesineitä tutkimusta varten Oulun yliopiston arkeologian oppiaineen toimeksiantaman Kolarin kunnan inventoinnin yhteydessä syyskuussa 1997. Kappaleet on pyynnöstä palautettu Simo Rundgrenille 5.3.1998, os. PPA 3 Lompolo, 95900 KOLARI, puh. 016 - 563 601, pappilassa säilyttämistä varten.

TUURA 1 kpl, 1400 g
Voimakkaan liuskeista vihreää (kloriittituffiittia?) sädekiviliusketta, joka esineen keskellä muodostaa viistoja raitoja. Kappaletta on pilstottu kultakin lappeelta, etenkin kantaosasta; päällä hiontaa. Pinnassa on paikoin jäänteitä hionnasta aina terältä yläosaan saakka - myös uurteita muodostuvien raitojen kohdissa on hiontajäänteitä. Teräosa on voimakkaasti eroosion karheaksi kuluttama. Terä on yläosastaan massiivisen paksu, poikkileikkaus on puoliympyrä. Teräprofiili näyttää kaartuneen parabelimaisen pyöreästi ennen vahingoittumistaan. 280 x 55 x 45 mm.
Löytöpaikka Muonionjoen eteläinen rantatasanne Lompolojoen suun W-puolella; talon pihanurmea, jossa ennen on ollut peltoa; vanhan aitan W-puolella.
(pk 2713 07; x=7465 83; y=487 77; z=145).

Ks. kuva LIITE I b/146.

LIITE Ib/146

PIIRROSLIITE
KOLARI 146

Tuura. Simo Rundgrenin hallussa, mk 1:1.

PIIRROSLIITE KOLARI 146 Lompolovaara NE, Lompolo

LIUSKEVEITSI 1 kpl, n. 115 g
Ilmeisesti karkeaa sädekiviliusketta, pinnalta voimakkaasti eroosion kuluttama; pintaan on takertunut ohut keltainen silttikerros. Muodoltaan lattea, teräväkärkinen, epäsymmetrinen, toisessa päässä lyhyt varsiruoto. Työstösivu on muotoiltu yksipuolisin reunaiskuin kaarevaksi, tasainen sivu on voinut kiinnittyä esim. puuvarteen; kuperammalla lappeella on keskellä pitkittäisura niinikään ehkä vartta varten. Tasaisella lappeella mainittu silttikerros on rikastuneen oranssin punertava. 135 x 40 x 14 mm.
Löytöpaikka sama alue, josta tuurakin on löytynyt: Muonionjoen eteläinen rantatasanne Lompolojoen suun W-puolella, pihanurmea kasvavaa entistä peltoa aitan W-puolella, nykyisestä perunapellosta n. 30 m WNW, navetan N-puolella. (pk 2713 07; x=7465 83; y=487 77; z=145).

Ks. kuva alla.

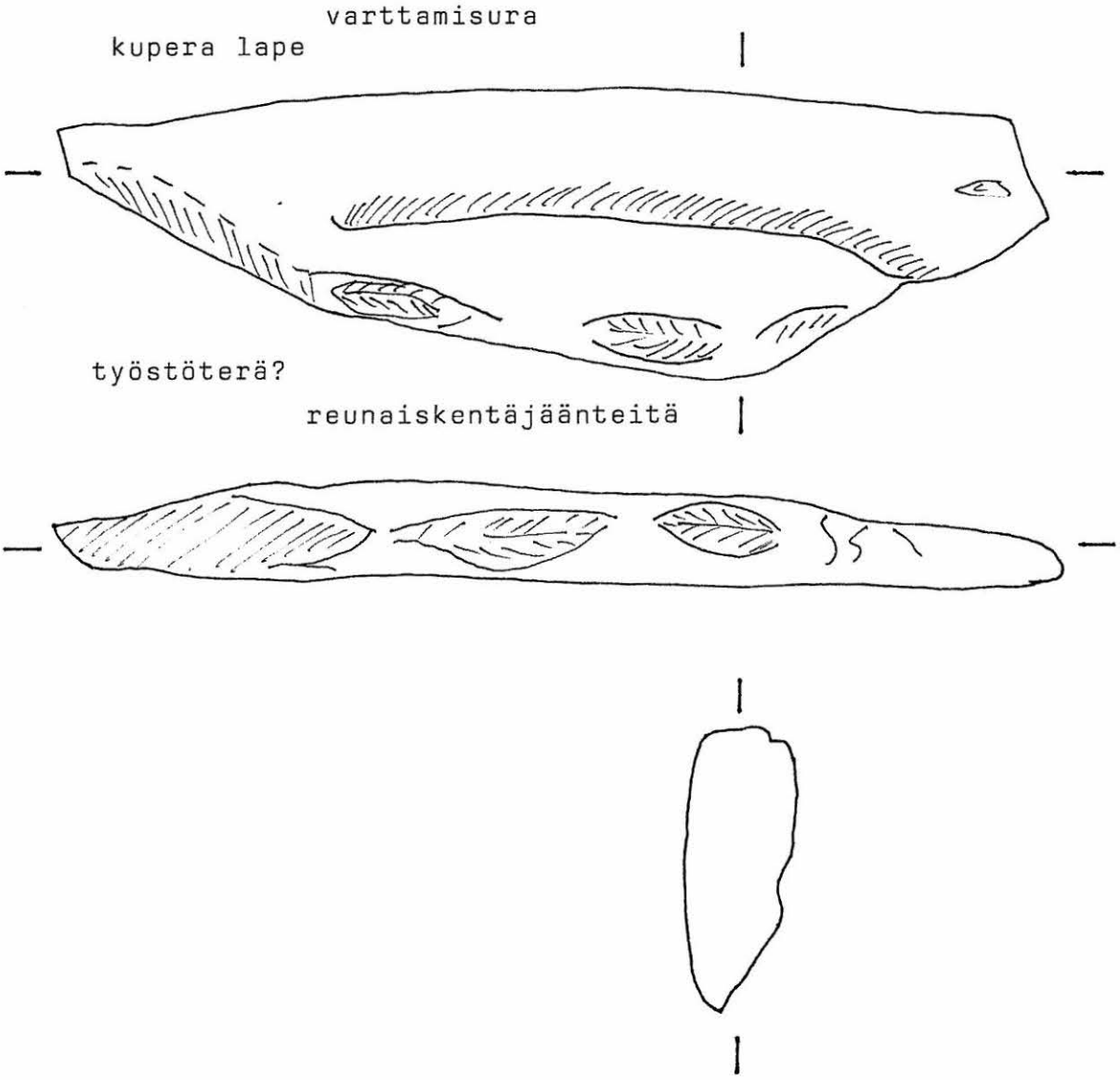

KOLARI 147 Kieksiäisvuoma, Kustintieva

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: 1 liesi, 2 asuinvallipainannetta, esineellisiä havaintoja 7 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 12.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 10 POHJASENVAARA (1990)
x= 7460 85 - 98 **y=** 491 10 - 17 **z=** 152.5
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 200.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 10 km Kolarin kirkosta S.

Hoito ja kunto

A4 B4 osin C5,6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 13:87, 13:92
Omistaja: Yksityisiä, osin myös valtionmaata (Metsähallitus)

Aiemmat tiedot:
Tapani Joen (13-14 v.) tiedonanto ja tuuraa muistuttava löytö paikalta tulleesta hiekkakuormasta.

Aiemmat löydöt: Em. tuuraa muistuttava kivi, KM

Tarkastuslöydöt: KM kuusi kiviesinettä ja teelmää.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite IF/kohde 138.
Muut liitteet: LIITE B/10, 16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:ot 80, 141.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan välittämän tiedonannon ja luovutetun löydön pohjalta suoritettu alueen tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Liesi, sortunut hiekkakuopan reunalle, kokonaan kivetty, halkaisija n. 0,5 m. Ympäristössä runsaasti palaneita kiviä,

raaka-ainekappaleita ja kiviesinemateriaalia, joita pintapoimittiin ao. hiekkakuopan reunalta.
N. 200 m A:sta NW on
B) asuinvallipainanne, laaja ja allasmainen, n. 11 x 8 x 0,5 m (SSE-NNW), hieman suorakaiteinen, valli n. 2 x 0,15 - 0,2 m.
N. 7 m B:stä W on
C) asuinvallipainanne, epämääräinen suorakaide, n. 10 x 10 x 0,7 m, pohja pitkänomainen, allasmainen, n. 3,5 x 1,5 m (S-N), keskellä myöhäisempi hiekkakasa (ei podsolia). Valli laajimmillaan W:ssä, n. 3 x 0,8 m. Rinnettä hyödynnetty asumisessa, sillä C:n E-puolella sijainneessa tuulenkaadossa havaittiin palaneita kiviä. Koko tievan reunoilla runsaasti palaneiden kivien keskittymiä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Hiekkakuopan reunoilla jäkälää ja varpukasveja.
B) Sammal, puolukka, variksenmarja, kuusentaimi, pari koivuntainta, reunoilla mäntyjä n. 5 kpl, paksuudet 15 - 40 cm.
C) Sammal, puolukka, variksenmarja, reunoilla mäntyjä paksuudeltaan 15 - 30 cm, myös koivua ja kuusi.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Loivasti kohti S viettävä kivinen sora- ja hiekkarinne, sekametsää.
B) Loivasti kohti SW viettävä kosteahkopohjainen sekametsärinne tievan juurella.
C) Ks. edellä (B).

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Havainnot metsälinjan (S-N) N-päähän kaivetun hiekkakuopan (halkaisija 15 m, syvyys 4 m) reunoilta. Laaja hiekanottoalue tästä n. 15 m N.
B) Soranottoalue n. 20 m B:stä E.
C) Hiekanottopaikan reunalle (E) n. 35 m.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
A) Halkaisijaltaan n. 15 m olevan syvän ja jyrkkäreunaisen hiekkakuopan reunoilla oli voimakkaasti punertavaksi palaneita hiekkalaikkuja turpeen alla.
B) Ympäriinsä podsoli, joten rakenne vaikuttaa esihistorialliselta.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Kohde löytyi Tapani Joen (n. 13 v.) Elina Koivuniemelle luovuttaman tuuranteelmän perusteella, jonka T.J. oli sanonut löytäneensä Kustintievalta tuodusta hiekkakuormasta v. 1992. Todennäköisimmin soranotto ja kuljetus on tapahtunut talvisaikaan, koska sulan aikana tieva ei ole saavutettavissa koneellisesti.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; painanteet B) ja C) erinomaisesti säilyneet, mutta aluetta on merkittävästi myös tuhottu soranotoin.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko tievan alue.

Havaintomahdollisuudet: Sijaintipaikka topografisesti selkeä kokonaisuus, mutta jänkien ympäröimänä suhteellisen vaikeasti saavutettavissa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: Sorakuoppien mahdollinen laajentaminen tuhoaa esihistorialliset kerrostumat. Siksi alue olisi välittömästi rauhoitettava.

Lähilöytöjä: KOLARI 139 Teuravuoma, Kotatieva II: pyyntikuoppa/purnu sijaitsee täältä n. 1100 m NNE; KOLARI 138 Teuravuoma, Kotatieva I: asuinvallipainanne/pyyntikuoppa sijaitsee täältä n. 1300 m NNE; KOLARI 137 Pohjasenvaara SW, Ylinenlähde SE: kivikaudentyyppinen asumus/kehävalli sijaitsee täältä n. 3600 m ENE.

Jatkotoimenpiteitä: Kohteen muinaismuistoista ja rauhoituksesta tulisi tiedottaa maanomistajille välittömästi.

KOLARI 148 Kolarinsaari S, Vanha Kirkko

Esi- ja kulttuurihistoriallinen kohde

Luokka: I-II
Ajoitus: Kivi- ja metallikausi/historiallinen aika
Lukumäärä: kivikautisia löytöjä, lappalaisten asuinpaikka, Pekka Kolarin kahlaamo (?), vanha kirkko (rak.-hist. kohde) ja hautausmaa, markkinapaikka.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 15.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11 + 08 KOLARI (1989)
x= 7471 83 - 7472 18 **y=** 490 98 (keskilinja) **z=** 145-147.5
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 720 m Kolarin uudesta kirkosta NE.
Pinta-ala: N. 400 x 200 m (SSE-NNW)

Hoito ja kunto

A4 B C D3 E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Kolarin srk. **Puhelin:** 016-561 011
Osoite: Pappilantie 6 **Postitmp:** 95900 KOLARI

Aiemmat tiedot:

Paulaharju 1962/22: 12:
"Kolari-ukko --- ajoi eräältä isolta jokisaarelta pois suuren lappalaisjoukon ja asettui itse saarelle majailemaan.
Jalkaisin kahlaili Kolari-ukko matalaa karia myöten saareltaan mantereen puolelle. Ja kun sitten karin kohdalle syntyi talo, sai se nimekseen Jokijalka, ja siitä taas tuli nimi koko kylälle." "Ja Kolarin kirkko rakennettiin saarelle, lappalaisten vanhalle kotakentälle, Porokodanmellalle, lähelle Kolari-ukon entistä kahlaamoa, ja pappila joutui Lapinniemelle."
Vahtola 1991: 227: "Vuonna 1586 mainitaan ensimmäisen kerran veronmaksajana kymmenysluettelossa Pellon kylän "alla" talonpoika nimeltään Pekka Kolari (Per Kolar 1586 jne.). Hän oli selvästi uudisasukas, joka oli perustanut talonsa varmaankin jo aivan 1580-luvun alussa..."
Jaako 1996: 12: Kolarin saaren kirkko valmistui vuoden 1818 loppuun mennessä.
Jaako 1994: 114: Kolarin saarnahuoneen viereen tehtiin hautausmaa v. 1812 tehdyn päätöksen nojalla.
Paulaharju 1923: 74-84: Kolarin kirkon pihamaa toimi sittemmin markkinapaikkana aina 1800-luvun lopulle saakka. "Vanhaan lapintapaan oli Kolarin markkinapaikka kirkon luona, jopa aivan sen vieressä. Kirkon pohjoispuolella, hautausmaan aidan sivulla, oli tasainen kenttä, jota ylipuolen miehet lappalaisten

mukaan sanoivat "siljoksi". Iso nelikulmainen siljo oli joka puolelta ympäröity kauppiaiden ja tavarantarjoojien myymälöillä ja myyntipaikoilla, ja jokaisella kaupparyhmällä oli oma vakituinen alueensa." "...pohjoisesta jutaneet lappalaiset saivat tyytyä omaan pohjoispuoleensa, "Lapin plassiin", männikön reunassa. Torniolaisilla oli "plassissaan" omat pienet "markkinatupansa" pirtteineen ja kamareineen." "...pirtti isoine piisimuureineen, "tiskeineen" ja tavarahyllyineen oli samalla "puojina", josta tavaraa myytiin. Monella kauppamiehellä oli lisäksi varastomakasiini markkinatuvan takana, niin että siljon laidalle muodostui kaksinkertainen rakennusten rivi."

Tarkastuslöydöt: Paikalla C) (ks. alla) havaittuja löytöjä ei tallennettu KM:n kokoelmiin.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 1.

Tarkastuksen aihe: Perimätiedossa (Paulaharju 1922; 1923) esiintyvän aiemman asutuksen merkkien etsintä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Laajoja kuopanteita 10-20 kpl, joista osa sijaitsee rinnatusten SE-NW-suuntaisessa rivissä. Kuopat ovat n. 2 m:n etäisyydellä toisistaan, muodoltaan neliömäisiä tai suorakaiteisia, myös pyöreitä ja soikeita, koot vaihtelevat 2-5 x 2-3 x n. 0.4 m. Mukana on yksi laaja, kulmikas kuoppa, osittain vallillinen, laajuus n. 15 x 10 m. Aluetta epäiltiin aluksi varhaiskristilliseksi kalmistoksi.
Alueen A sekä sen N-puolitse kulkevan soratien N-puolella n. 50 m:n etäisyydellä hautausmaan N-puolisesta aidasta oli
B) epämääräisiä painanteita, mahdollisia kodanpohjia (?) n. 50 x 50 m laajalla alueella. Kyseessä saattaisivat olla alueen varhaisimman lapinasutuksen jäänteet, jotka myöhemmin ovat olleet alttiita voimakkaalle maan kulutukselle mm. markkinakaudella.
Hautausmaan aidan E-puolella sijaitsevan pysäköintipaikan SE-nurkalla ja siitä edelleen n. 5 m SE havaittiin
C) lieviä merkkejä esihistoriallisesta ihmistoiminnasta kahden iskemällä muotoillun palaneen kiven, joista toinen muodosti tietynlaisen kivilajiytimen, sekä muutaman muun palaneen kiven muodossa epämääräisenä keskittymänä lähdekriittisesti herkässä modernille maankäytölle alttiissa ympäristössä.
Alueesta C) edelleen n. 50 m SW ja S havaittiin
D) Kuoppien ja rakennusten pohjien jäänteitä halkaisijaltaan 50 - 100 metrin laajuisella alalla - osa mahdollisesti

markkinakaudelta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, mustikka, suopursu, puiden taimia sekä kookkaita mäntyjä ja kuusia, paksuuksiltaan ainakin n. 20 cm.
B) Jäkälää, puolukkaa, kanervaa, mäntyjä.
D) Lehtipuuvesaikkoa, heinää, mäntykangasta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Havupuuvaltainen, lähinnä mäntyjä kasvava kosteahko kangassaareke, josta jokiväylään alle 100 m W.
B) Tasaista mäntyvaltaista jäkälämellaa, joka SW:ssa päättyy jokeen.
C) Mäntykangastasanne saaren S-päässä, josta jokeen (S) on n. 50 m.
D) Saaren S-kärkeä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Sijaitsee Kolarinsaaren vanhalle kirkolle johtavan hiekkatien (W ja N), hautausmaan ja sen aidan (E) sekä vanhan kirkon ja sen pihanurmikon (S)rajaamalla, n. 50 x 30 m:n kokoisella alalla.
B) Hautausmaan N-päädyn aidasta n. 50 m N; E:ssä aluetta rajaa S-N-suuntainen maantie, S:ssä ao. maantiestä erkaneva soratie (E-SW); SW:ssa on uimaranta ja leiriytymisalue huoltorakennuksineen.
C) Hautuumaan pysäköintipaikan SE nurkka ja siitä n. 5 m SE oleva maantieojan (S-N) profiili.
D) Välittömästi sillan NW-puolella oleva alue.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintamaahavaintoja sekä kairanäytteitä:
A) Pohjana hienoa hiekkaa; useista kairanäytteistä puuttui podsolimaannos, mikä viittaa kerrostumien nuoruuteen.
B) Hiekkapohjaista mellaa.
C) Hienoa hiekkaa; podsolimaannos osin tuhoutunut oajnkaivuun yhteydessä; pysäköintipaikalle tuotu sepeliä.
D) Soraa, silttiä ja kiviä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventointihavaintoja.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintoaineisto.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; kulttuurihistoriallisesti arvokas miljöö.

Ehdotus suoja-alueeksi: Maantien W-puolella oleva joen ympäröimä alue n. 500 x 300 m laajuudelta (S-N).

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät maamerkkeineen.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Vanha kirkko, tapuli ja hautuumaa lienevät rakennussuojelulain nojalla rauhoitettuja?

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Hautaustoiminta; tienhoito voi tuhta mahdollisia esihistoriallisia kerrostumia lisää kohdassa C).

Lähilöytöjä: KOLARI 9 Lapinniemi: kivikautisia asuinpaikkajäänteitä esiintyy täältä n. 450 m SW; KOLARI 16 Kirkonkylä, Ala-aste: kivikautisia asuinpaikkahavaintoja täältä n. 400 m SE; KOLARI 155 Kolarinsaari W, Sammakkokuru SW, Patokorva NE: kivikautisia asuinpaikkahavaintoja täältä n. 1500 m NE; KOLARI 1 Ylläsjoensuu, Koivuniemi, Plassimaa: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 2300 m NE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Pentti Jaako (1994: 114) on todennut seuraavaa kohteesta A):
"Kirkon lähettyvillä vieläkin nähtävät suuret kuopat tehtiin ilmeisesti kesällä 1859, jolloin niistä ajettiin täytemaata hautausmaan kuoppiin. Työ tehtiin hevonen ja mies/talo -periaatteella."

KOLARI 149 Saarenpudas I, Kolarinmännikkö SW

Esihistoriallinen painanneasuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/kivikautinen (?)
Lukumäärä: Asuinvallipainanteita (?) 2 kpl, nuotionpohja, asuinpaikkakuoppa (?)

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 16.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11 + 08 KOLARI (1989)
x= 7474 72 **y=** 492 38 **z=** n. 150
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 3850 m Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: N. 30 x 20 m (S-N)

Hoito ja kunto

A1? B1? C D E1, 5F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 12:35
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Kiinteät rakenteet maastossa (melko vaatimattomat).

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 1.

Tarkastuksen aihe: Esihistoriallisten ihmistoiminnan merkkien etsintä inventoitaessa.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Asumuspainanne (?), soikea, n. 5 x 4 x 0.15 m (SW-NE), valli n. 1 x 0.3 m.
N. 2.5 m A):sta SSW oli
B) nuotionpohja (?), pyöreä, halkaisija n. 3.5 m, valli n. 1.3 x 0.15 m, muodostaa makkaramaisen ympäryksen, jonka halkaisija on n. 1.5 m.
N. 1.5 m A):sta NW on
C) asuinpaikkakuoppa (?), n. 4 x 4 x 0.5 m, sisäosa soikea, n. 1

x 0.5 m (ESE-WNW), valli n. 1 x 0-0.03 m.
N. 9 m C):stä N on
D) asuinvallipainanne (?), soikeahko, n. 9 x 3.5 x 0.15 m (S-N), valli n. 1 x 0.4 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Paksu sammal, puolukka, variksenmarja, kaksi nuorta kuusta ja mänty.
B) ja C) Sammal, puolukka, variksenmarja, nuoria mäntyjä 3-5 kpl sekä kantoja.
D) Sammal, puolukka, riidenlieko, variksenmarja, mustikka, suopursu, N-päässä kuusi (paksuus n. 10 cm).

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Laakean hiekkapohjaisen mäntykankaan törmä, josta joen virtapaikkaan on n. 40 m W.
B) Vrt. yllä; jyrkästi kohti jokea (W) viettävän törmän reunaa.
C) Vrt. edellä.
D) "" ; painanne sijaitsee SE-NW -suuntaisen matalan luonnonuoman NW-päässä; A)-C) sijaitsevat tämän uoman S-reunalla jokitörmällä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Asuintalo n. 200 m S, toinen n. 200 m N, maantie (S-N) n. 100 m E.
B)-D) Vrt. edellä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
D) Podsoli paikoin puuttuu - rakennetta ehkä kaiveltu?
Hiekkapohjaista kangasta - hienoa hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet maastossa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii koekuopituksen painanteiden luonteen täsmentämiseksi.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi painanteiden ympärillä; myös rantojensuojelulain piirissä.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Lähilöytöjä: KOLARI 150 Saarenpudas II, Kolarinmännikkö SW: kiviesineen irtolöytöpaikka sijaitsee täältä n. 400 m S; KOLARI 158 Saarenpudas, Siukovaara SE: kivikautinen löytöpaikka sijaitsee täältä n. 2300 m NW.

KOLARI 150 Saarenpudas II, Kolarinmännikkö SW

Kiviesineen löytöpaikka

Luokka: III
Ajoitus: Kivikausi (?)
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 16.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11 + 08 KOLARI (1989)
x= 7474 34 **y=** 492 36 **z=** 145
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 3.5 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: 1 x 1 m

Hoito ja kunto

A B4 C7 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 12:37
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM muotoiltu painokivi.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 1.
Muut liitteet: LIITE B/16:Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 142.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kahden kiviesineen löytöpaikka, josta pintapoimittiin yksi ilmeinen esihistoriallinen lovettu ja särmikäs sädekiviliuskekiven kappale, joka vaikuttaa muinaiselta verkonpainokiveltä. Kappaleen kärkiosan tummuus ja kiilto viittaa toisaalta sen käyttöön myös mahdollisena nahanmuokkausvälineenä. Paikalle jätettiin toinen työstetyltä vaikuttanut kivi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Rantakivikkoa, jonka E-puolella välittömästi on jyrkkärinteinen jokitörmä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Venevalkama; mökki n. 30 m löytöpaikasta E, törmän päällä.
Ao. mökin pottumaasta ei tehty löytöjä, vaikka alue tarkastettiin.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintapoimintana rantakivikosta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; löydöt vaatimattomat.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: Mökki löytynee helposti karttamerkinnän pohjalta; rantakivikon tarkkailu voi olla rasittavaa.

Lähilöytöjä: KOLARI 149 Saarenpudas I, Kolarinmännikkö SW: esihistoriallinen kuoppa-asuinpaikka (?) n. 400 m N; KOLARI 1 Ylläsjokisuu, Koivuniemi, Plassimaa: kivikautinen asuinpaikka n. 600 m SE; tervahauta n. 200 m S.

KOLARI 151 Kurtakkoselkä, Kierrosmaanpalo

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Iskettyjä sädekiviliuskeen kappaleita, kaksi kvartsikaavinta, palaneita kiviä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 17.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 05 KURTAKKOSELKÄ (1989)
x= 7474 67 **y=** 515 85 **z=** 217.5
Pinta-ala: Halkaisija n. 30 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.4 km Kolarin kirkosta E.

Hoito ja kunto

A4? B4 osin? C5? D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM sädekiviliusketeriä, kvartsikaapimia?

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/151; ks. myös liite I/152.
Muut liitteet: LIITE B/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 143.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Halkaisijaltaan n. 30 m laajalta alueelta pintapoimittiin iskettyjä, terämäisiä sädekiviliuskeen kappaleita, joita talletettiin kolme ja lisäksi kaksi kvartsikaavinta. Näistä toinen on valmistettu ytimestä. Alueella esiintyi myös palaneita kiviä. "Saajoasutusta".

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puuttui pitkälti, sillä löytöalueen pinnalla oli kuorittu mineraalimaa. Ympäristössä jäkälää, puolukkaa ja harvaa männikköä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kohti jänkkää (NW/NE) loivasti laskevan matalan saajon tasaisehkoa päällystää ja sen N-reunan taitekohtaa. Edullista ympäristöä kivikauden kalastuksen näkökulmasta. Mäntyä kasvava sorapohjainen saajo eli suosaareke.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Aluetta halkaisee kuorittu koneura.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löydöt tehtiin kuoritun koneuran pinnasta ja mäntykantojen juurakoista.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste:
Havainnot topografisesta kokonaisuudesta saajon N-reunalta.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäytön yhteydessä vaatii koetutkimuksia aineiston tarkemman luonteen selvittämiseksi.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään lakisääteinen minimi havaintoalueen ympärillä, mutta mieluiten koko miljöö, kuten saajokokonaisuus näkyvine maisemineen.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat tarkkuutta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Raskas metsäkoneliikenne mahdollista telaketjureitillä?

Lähilöytöjä: KOLARI 152 Kurtakko, Ylijärvi W: Kivikautisia asutusjäänteitä täältä n. 1100 m E; Kolari 157 Ampiaislehto: kivikautisia asutusmerkkejä täältä n. 600 m NE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kurtakkoselkä muodostaa mahdollisesti yhden Kolarin varhaisimmista jääkaudenjälkeisistä asutusalueista. Merilintujärvelle johtavan tien (NW-SE) pinnassa erityisesti hiekkapohjaisen Kierrosmaanpalon kohdalla havaittiin runsaasti hyvälaatuista raaka-ainetta olevia, esineiden aihioiden kaltaisia sädekiviliuskeen kappaleita.

Ote peruskartasta 2731 05 KURTAKKOSELKA

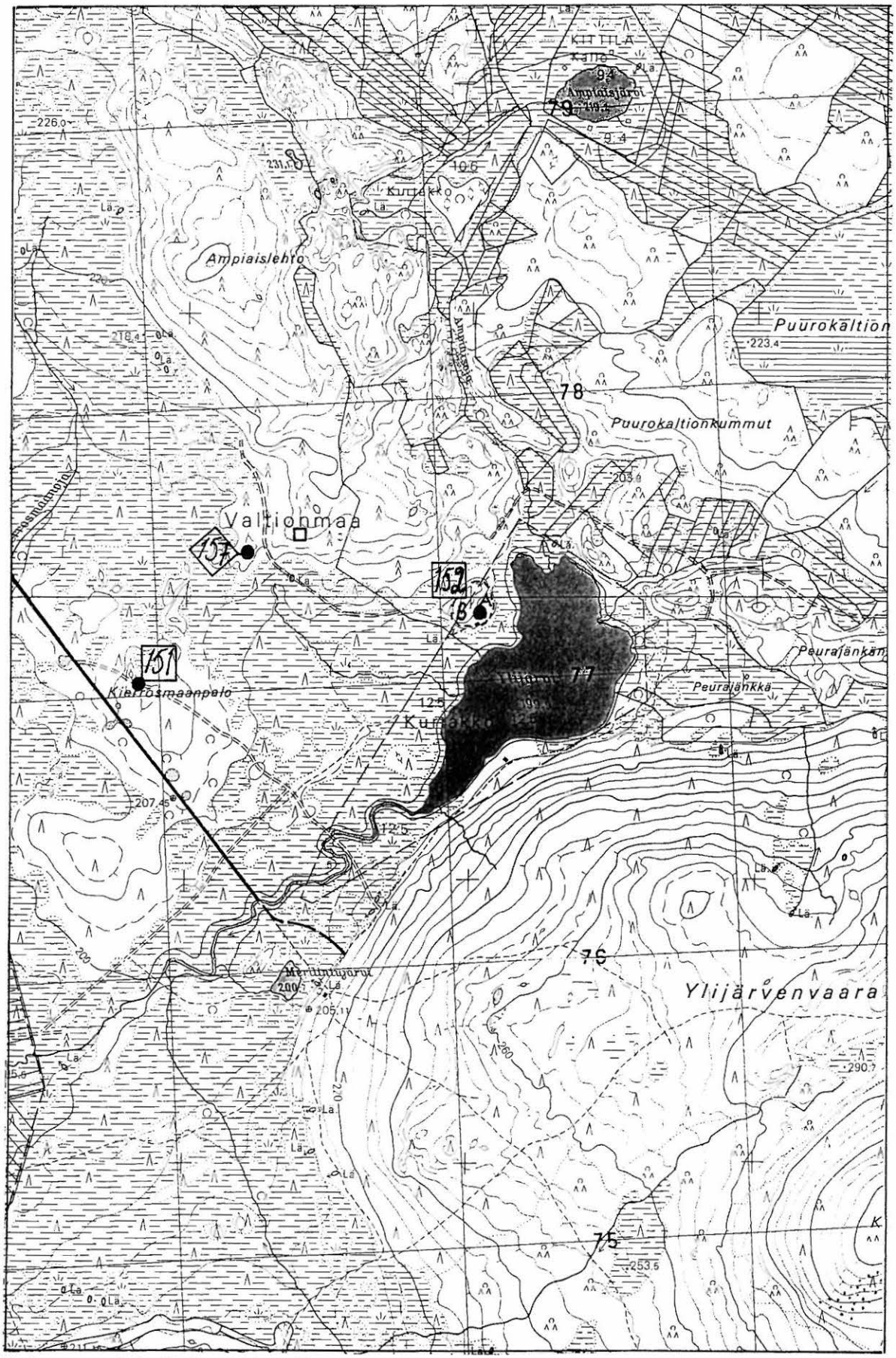

Kohteet KOLARI 151, 152 ja 157 sekä rakennusjäänne.

KOLARI 152 Kurtakko, Ylijärvi W

Kivikautinen asuinpaikka, liedensija

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Lieden jäänne, kivikautisia asuinkerrostumia
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 17.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 05 KURTAKKOSELKÄ (1990)
x= 7474 90 - 7475 05 **y=** 516 95 - 517 04 **z=** 202.5 - 207.5
Pinta-ala: Koko havaintoalue n. 200 x 120 m (SW-NE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 26.3 km Kolarin kirkosta E.

Hoito ja kunto

A4 B C3,5 D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 12:5
Omistaja: Yksityinen (Kurtakon kylä)

Tarkastuslöydöt: KM sädekiviliuske-esineitä ja teelmiä, kvartsikaavin ja -iskos.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 151; II/152 (Riivinvaaran poroaidan paikka).
Muut liitteet: LIITE B/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 144.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Lieden jäänteet havaittiin kantojuurakossa n. 1 x 1 m:n alalla palaneina kivinä, joita näytti ladotun rinnakkain. Näiden ja rikastumiskerroksen seasta poimittiin kaksi terämäisiksi muotoiltua sädekiviliuskekatkelmaa sekä kvartsikaavin. Paikalla havaittiin myös lovettu verkon painokivi ja iskos. Lisäksi näistä n. 40 m:n säteellä SSE esiintyi maapaljastumissa (muutamia) palaneita kiviä.
A:sta 50-80 m W/NW oli

B) kivikautista asuinkerrostumaa, jota oli paljastunut metsälinjan (SW-NE) suuntaisessa metsäaurausvaossa. Täältä pintapoimittiin sädekiviliuskekatkelmia ja -teelmiä sekä yksi kvartsi-iskos. Lisäksi paikalla havaittiin pohjalaista kirvestä muistuttava, mm. sideurin muotoiltu kaappale. Havaintoja vastaavanlaisista työstetyistä sädekiviliuskeen kappaleista sekä palaneista kivistä tehtiin n. 200 m:n pituisella matkalla aurausurassa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Männyn (halkaisija n. 35 cm) kantojuurakko; jäkälä, puolukka.
B) Uran NW-puolella koivuvesaikkoa/-taimikkoa, SE-puolella puolukkapohjaista koivu-/mäntysekametsää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Laakea, loivasti kohti jänkää ja järveä (SE) viettävä terassitasanne; eräkämpän pihamaata. Jäkäläpohjainen mänty-/sekametsäkangas.
B) Alue ulottuu saajon/tievan SW-reunalta yli koko sen laen aina NE-päähän saakka. Järvimaisema avautuu kohti SE, jänkää SW ja vaaramaata kohti NW.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Mökki n. 25 m A:sta S; pihamaata, jossa myös ulkorakennus sekä romahtanut savusauna ja multakota.
B) Löydöt tehtiin mainitun mökin pihamaan W/NW-puolelta. Metsälinjan (SW-NE) NW-puolella on aurattu koivutaimikko.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintapomintalöytöjä:
A) Kantojuurakosta.
B) Metsäaurausurasta, syv. 20-40 cm.
Maaperä soraista silttiä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot metsäkumpareen muodostamassa topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; tavanomainen kivikaudentyyppinen esiintymä, joka maankäyttötilanteessa vaatii vähintään koekaivaustutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Mainittu kumpare kokonaan.

Havaintomahdollisuudet: Kohde on suhteellisen hankalasti saavutettavissa, sillä se on laajalti kosteikkojen ja jänkien ympäröimä; paras yhteys ehkä veneellä/kanootilla Välijoen sillalta käsin.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
NW-puoli aurattu (valtionmaa); kumpareen SE-puoli saanee olla rauhassa kämpän vuoksi.

Lähilöytöjä: KOLARI 151 Kierrosmaanpalo: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1200 m WSW; KOLARI 157 Ampiaislehto: kivikautinen asuinpaikka (?) sijaitsee täältä n. 800 m WNW; savottakämpän pohja sijaitsee täältä n. 700 m WNW.

Ote peruskartasta 2731 05 KURTAKKOSELKÄ

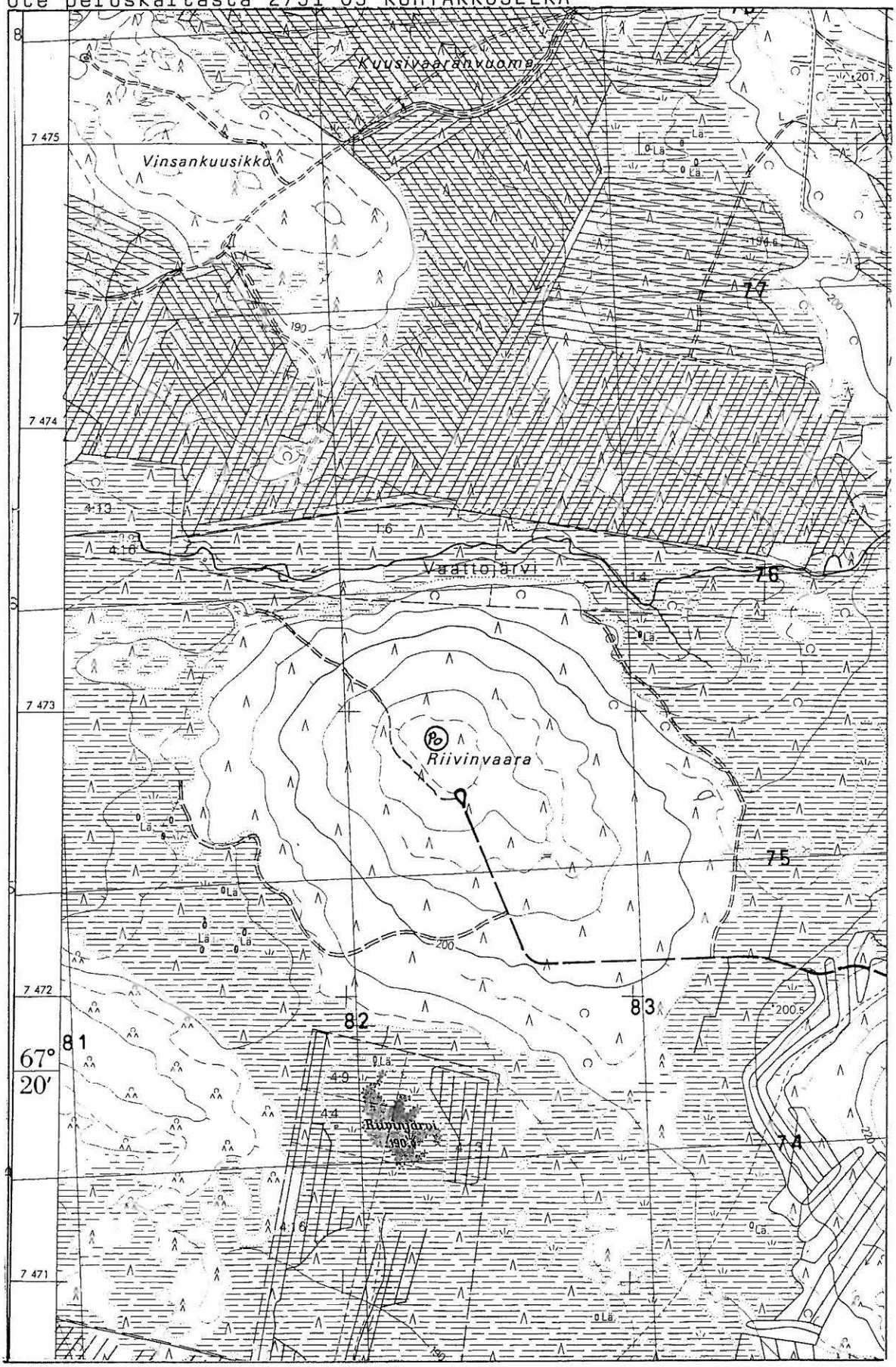

Tieto poroaidan jäänteestä Riivinvaaralla.

KOLARI 153 Saarenpää, Putaanniemi NW

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: I-II
Ajoitus: Kivikausi/esihistoriallinen
Lukumäärä: Viisi asuinvallipainannetta
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 18.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11+08 KOLARI (1977)
x= 7478 00-11 y= 488 28-40 z=152.5-155
Pinta-ala: N. 200 x 150 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 6.8 km Kolarin kirkosta NNW.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 8:22
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Kiinteitä painannerakenteita maastossa.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 47.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Asuinvallipainanne, laakea, pyöreäkulmainen suorakaide 9 x 6 x 0,2 m (S-N), vallissa (1 x 0,02 m) havaittavissa kaksoispodsoli. Sisämitat 5 x 1,4 m.
A:sta n. 5 m SE on
B) asuinvallipainanne, pyöreänsoikea, 14,5 x 12,5 x 0,35 m (SSE-NNW), valli n. 3,5 x 0.03 m, pohjamitat n. 4 x 2,3 m. Painanteiden lähellä olevista tuulenkaadoista ei löytöhavaintoja.
A:sta n. 18 m WSW on
C) Asuinvallipainanne, 11,5 x 7 x 0,4 m, valli n. 1,5 x 0 - 0,015 m. Sisämitat, 6 x 3 m (SW-NW), sisäosa pyöreäkulmainen suorakaide, pohjalla pitkänomainen vako.
C:stä n. 13 m S on

D) asuinvallipainanne, 10,5 x 7 x 0,50 m (SSE-NNW), valli n. 2 x 0,01 m, sisäosa allasmainen, pohjassa havaittavissa lievää kartiomaisuutta, 5 x 3,7 m.
C:stä n. 16 m W on
E) Asuinvallipainanne, 13 x 9 x 0,45 m (SSW-NNW), valli, n. 3 x 0,4 m, pohjan muoto pitkulainen, sisämitat 7 x 4 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Harvaa männikköä.
A) Jäkälä, puolukka, variksenmarja ja kangassieni. Reunoilla kaksi mäntyä (paks. 0.13-0.2 m)

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Hiekkapohjainen laakea jäkäläkangas, jossa on loivia terasseja.
A) sijaitsee terassin reunalla, joka loivasti (n. 5 m) viettää kohti WSW.
C) ja D) sijaitsevat A):han nähden seuraavaksi alemmalla terassilla kohti jokea (W).
E) Sijaitsee C):hen ja D):hen nähden edelleen alemmalla terassilla kohti W, tasanteen keskellä. Terassi viettää loivasti (n. 18 m) kohti WNW.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Näkyvyys mökkiin n. 250 m SW.
E) " " n. 150 m SW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja: painumia ja valleja kankaassa. Hiekkapohja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän havainto inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut ja dokumentoidut rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; erittäin hyvin säilynyt kouluesimerkki esihistoriallisesta fossiilimaisemasta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty pinta-ala vähintään; mieluiten koko silmin näkyvä horisontti.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät, mutta vaativat harjaantuneisuutta muinaismuistojen tunnistamisessa.

Opas: Assi Heikkilä

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Rauhoituksesta tulisi informoida maanomistajaa mitä pikimmin.

Lähilöytöjä: KOLARI 47 Kolarinsaari, Putaanniemi 1: kotapainanne ja vihreäkivilouhos täältä n. 120 m (?) NNE; KOLARI 182 Kolarinsaari, Putaanniemi 2: asuinpaikkakuoppa ja asumuksen

jäänne sijaitsevat täältä n. 420 m NE. KOLARI 160 Saarenpudas, Putaanniemi: kivikautisia ja historiallisen ajan asutushavaintoja täältä n. 680 m NE; KOLARI 159 Saarenpudas, Siukovaara W: kivikaudentyyppisiä asutushavaintoja täältä n. 2200 m ESE.

KOLARI 154 Kolarinsaari W, Autto, Hiekkasärkkä

Kivikautinen pyyntipaikka (kalapaikka)

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kivikautinen asuin-/pyyntipaikka
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 18.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11+08 KOLARI (1990)
x= 7473 48 **y=** 489 50 **z=** 144
Pinta-ala: 20 x 10 m (SW-NE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 2.5 km Kolarin kirkosta NNW.

Hoito ja kunto

A1 B1,4? C4,5? D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 10:4, 10:5
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM taltan teelmä, siiman paino.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/154.
Muut liitteet: LIITE b/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 145.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen pyyntipaikka (kalapaikka): yllämainitun laajuisella alueella havaittiin lievästi työstettyjä kiviä, joita selvästi näyttää käytetyn kalastusvälineinä, verkkojen ja siimojen painoina. Paikalta talletettiin kaksi kappaletta, joista toinen on veden liuottama taltanteelmä ja toinen yläkulmasta lovettu painokivi. Alueella esiintyi myös muutamia palaneita kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Puuttuu.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kolarinsaaren rannasta pistävän hiekkasärkän E kärki joessa, matala dyyni.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kesämökki n. 150 m löytöpaikalta WNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Jatkuvasti veden liikuttamaa lajittunutta, irtainta soransekaista hiekkaa, jonka sijainti saattaa vaihdella veden ja jäiden virtausten mukaan; toisaalta suhteellisen kiinteä, sillä särkkä on merkitty kartalle.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Paikalla tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kohde on lajiltaan luontaisesti tuhoutuva.

Ehdotus suoja-alueeksi: Mainittu pinta-ala särkän kärjessä sekä lakisääteinen minimi havaintoalueen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohde on suhteellisen helposti tunnistettavissa, mutta helpoin pääsy paikalle on vesitse.

Opas: Assi Heikkilä

Lähilöytöjä: KOLARI 155 Kolarinsaari W, Sammakkokuru SW, Patokorva NE: esihistoriallisen pyyntiasuinpaikan jäänteet sijaitsevat täältä n. 400 m E; KOLARI 153 Saarenpää, Putaanniemi NW: kivikaudentyyppinen asuinvallipainannealue sijaitsee täältä n. 4440 m NNW.

Ote peruskartasta 2713 11+08 KOLARI

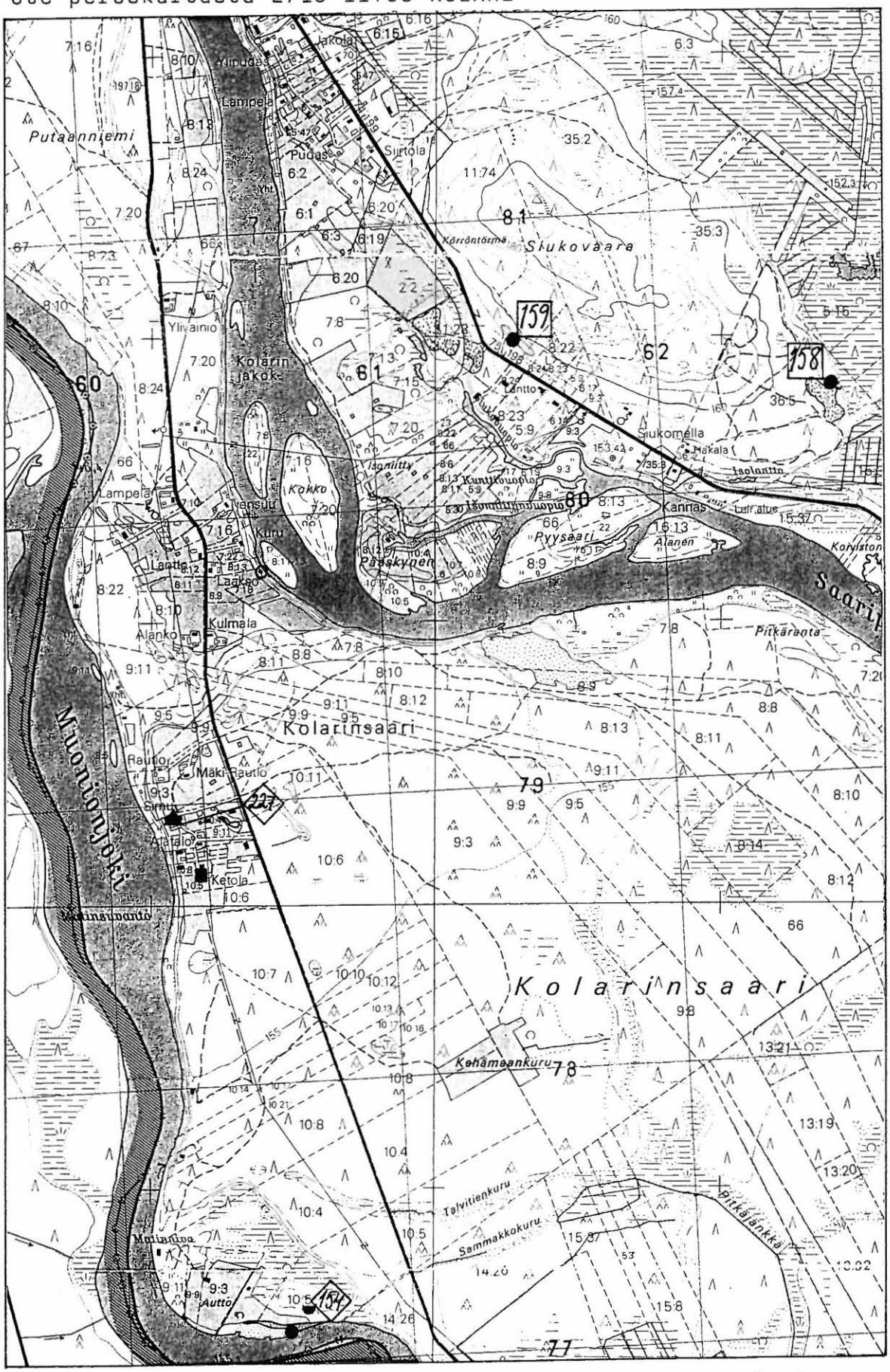

Kohteet KOLARI 154, 158, 159 ja 227 sekä rautakuonalöytö, myllynpaikka ja tervahauta

KOLARI 155 Kolarinsaari W, Sammakkokuru SW, Patokorva NE

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi/historiallinen aika
Lukumäärä: Asuinvallipainanteita 2 kpl, keittokuoppa (?) 1 kpl, kiviesineiden löytöpaikkoja 3 kpl, ampumapoteroita (?) 12-13 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 18.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11+2713 08 KOLARI (1990)
x=7473 24-58 **y=**490 08-92 **z=**150
Pinta-ala: N. 400 x 160 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 2 km Kolarin kirkosta N.

Hoito ja kunto

A1? B1? C D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 14:26
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM karkeavalmisteisia kivityökaluja yht. 5 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 1.
Muut liitteet: LIITE B/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 147.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydösten tarkistaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Alue A:
Kivikautinen asuinpaikka, havaintoalue n. 8 x 6 m (E-W). Alueelta pintapoimittiin ihmisen työstämiä ja käyttämiä kivityökaluja, joista tallennettiin 3 kpl. Pintamorfologian pohjalta tulkittuina kappaleet viittaisivat nylkemiseen ja nahanmuokkaukseen. Paikalla esiintyi runsaasti vastaavaa materiaalia ja muutamia palaneita kiviä.
A:sta 72 m SE on

Alue B:
Kivikautinen löytökeskittymä 8 x 6 m (SE-NW). Paikalta talletettiin kaksi muotoiltua kiviesinettä.
B:stä 125 m SE oli kolmas alue, jossa havaittiin halkaisijaltaan n. 10 metrin laajuisella alalla pari kivityökalun teelmää/katkelmaa.
Alueesta B n. 20 m NE on
Alue C:
Keittokuoppa (?), pyöreänsoikea 4,5 x 4 x 0,3 m, valli 1.5 x 0,2 m. Sisäosa muodostaa kivisen pienen kuopan, myös valleissa oli kiviä, samoin pohjalla kasvillisuuden alla.
C:stä 35 m NW on
Alue D:
Asuinvallipainanne (?), n. 16 x 10 x 0,15 m (WNW-ESE), valli 5 x 0,5 m,
D:stä n. 25 m NW on
Alue E:
Asuinvallipainanne, soikea, 10 x 8 x 0,4 m (S-N), valli 2 x 0,02 m.
Esihistoriallistyyppisten jäänteiden SE-puolella n. 150 metrin pituisella matkalla (SE-NW) esiintyy lisäksi 12-13 pienehköä, paikoin epämääräistäkin kuopannetta. Kyseessä saattavat olla ampumapoterot - ehkä venäläis- tai saksalaisajalta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
ALUE A:
Alueesta puolet rantaheinää, joka on sammaleen ja rantavesaikon peittämää. Rantakivikko paljasta.
ALUE B:
Sama kuin edellä, lisäksi leppää.
ALUE C:
Paksu sammal, puolukka, variksenmarja, mustikka sekä reunoilla neljä mäntyä 0,07 - 0,3 m.
ALUEET D ja E:
Varpukasveja, jäkälää ja kariketta, ympärillä männnikköä.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
ALUE A:
Vesirajaan (W) yhtyvä kapea rantatasanne, joka on n. 4 m leveä. Jokirantakivikkoa, joka kohoaa jyrkäksi töyrääksi (E).
ALUE C:
Hiekkapohjaisen mäntykangasterassin reuna, joka jyrkästi laskee seuraavalle tasanteelle kohti jokea (n. 25 m SW).
ALUEET D JA E:
Historiallisen ajan kuoppajäänteet sijaitsevat jokirannan alaterassin reunalla.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
ALUE A: Näkyvyys kirkonkylälle n. 1,5 km SE.
ALUE B: Modernin rakennuksen raunio n. 40 m N.
ALUE C: Modernin lautarakennuksen raunioon n. 25 m NW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
C) Keittokuopassa turpeen alla hiiltä, muuten podsoli.
D) Asuinvallipainanteen vallissa havaittiin kaksoispodsoli.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa alue vaatii tutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty aluerajaus.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät etenkin painanteiden osalta.

Opas: Assi Heikkilä

Lähilöytöjä: Kolari 154 Kolarinsaari W, Autto, Hiekkasärkkä: kivikautinen löytö-/kalapaikka täältä n. 420 m W; Kolari 148 Kolarinsaari S, Vanha Kirkko: toimintapaikka kivikaudelta nykyaikaan sijaitsee täältä n. 1300 m SSE; Pajala, Kolari, Lahenniemenkangas (Ruotsi): mm. kaksi keittokuoppaa, asuinpaikkakuoppa sekä tervahauta sijaitsevat täältä n. 700 m SSE.

KOLARI 156 Muonionjoki E, Suvanto NE, Salo

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kourutaltan löytöpaikka, liedenpohja, kiviesineiden teelmiä, palaneita kiviä ja palanutta hiekkaa.
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 22.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 07 LOMPOLOVAARA (1990)
x= 7465 11 y= 482 43 z= 145
Pinta-ala: Havaintoalueen laajuus n. 20 x 40 m (SW-NE).
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Kolarin kirkosta n. 11 km SW.

Hoito ja kunto

A4 B4 C3,4,5? DE1,5 F2? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 52 Salo
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat löydöt: Kertomuksen mukaan Lenna Joki oli löytänyt kourutaltan, joka oli luovutettu Lappean koululle. Koulun lakkautuksen jälkeen esineen arveltiin joutuneen Kolarin kirkonkylän ala-asteelle. Asiasta ei kuitenkaan ollut tietoa ala-asteella, joten esine lienee joutunut hukkaan.

Tarkastuslöydöt: KM vihreäkiviterien teelmiä 2 kpl, porfyyrinen kivilajiydin.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I-II/156
Muut liitteet: LIITE B/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 148.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusharjoittelijan saamien löytötietojen tarkastaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja

syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kourutaltan löytöpaikka/kivikautinen asuinpaikka: Lenna ja Heino Joen kertomusten perusteella taltta löytyi aikoinaan perunamaasta. Paikalla oli ollut myös kiveyksetön tulisija, jossa oli runsaasti hiiltä ja tuhkaa. Tarkastettaessa aluetta jokitörmän profiilista käsin, ts. n. 20 m osoitetusta taltan löytöpaikasta WNW, talletettiin täältä kaksi työstettyä vihreäkiviesineen teelmää sekä yksi kivilajiydin. Iskettyä vihreäkiveä paikalla esiintyi keskittymänä palaneiden kivien ohella.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kourutaltan löytöpaikalla nykyisin pihanurmikko ja kukkaistutuksia. Uusien löytöjen välitön ympäristö kasvipeitteetön.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Kourutaltan löytöpaikka on nykyisin melko avointa piha-aluetta, joka loivasti laskee kohti törmän reunaa n. 20 m WNW. Reunalta on varsin jyrkkä pudotus jokeen ehkä kolmen metrin leveydeltä, samoin korkeussuunnassa.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Kourutaltan löytöpaikka sijaitsee nykyisen asuintalon (om. Heino Joki) SW-nurkasta 7 m NW. Uudet löydöt tehtiin edelleen tästä n. 20 m WSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Kourutaltan löytösyvyys oli auran viillon mittainen, n. 30 cm, ja maaperä peltomultaa. Uudet löydöt talletettiin pintapoimintana törmän alta ja sen profiilista, jota ovat jäät jyrkentäneet ja rikkoneet vuosituhansien aikana.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Kourutaltta löytyi n. 36 vuotta sitten (n. v. 1961) perunamaata auratessa. Muut ovat inventointilöytöjä.

Laajuuden arviointiperuste: Miesten kertomukset sekä omat havainnot paikalla.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kourutaltan löytöpaikka lienee varsin tuhoutunut nykyisenä pihanurmena; samoin törmän alaosa on luontaisesti jokieroosion voimaakkaalle kulutukselle altis.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty havaintoalue.

Havaintomahdollisuudet: Talo on varsin helppo paikallistaa.

Opas: Elina Koivuniemi, Heino Joki (Lenna Joki).

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Piha- ja puutarhatyöt; tarkastettaessa paikkaa Heino Joki oli istuttamassa koivuja talon N-reunustalle.

Lähilöytöjä: Vanha miilunpaikka perimätiedon mukaan täältä n. 3800 m SSW; KOLARI 146 Lompolovaara NE, Lompolo: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 5.8 km E; Ruotsi, PAJALA Raä 521-523: laaja tervahauta-alue sijaitsee täältä 300 - 400 m WNW/NW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Esineen löytäjä Lenna Joki toimitti taltan Lappean koululle, jonka toiminnan päätyttyä esineen arveltiin siirretyn muun irtaimiston mukana kirkonkylän koululle, nykyiselle ala-asteelle, josta esine sitä tidusteltaessa ei löytynyt.

Ote peruskartasta 2713 07 LOMPOLOVAARA

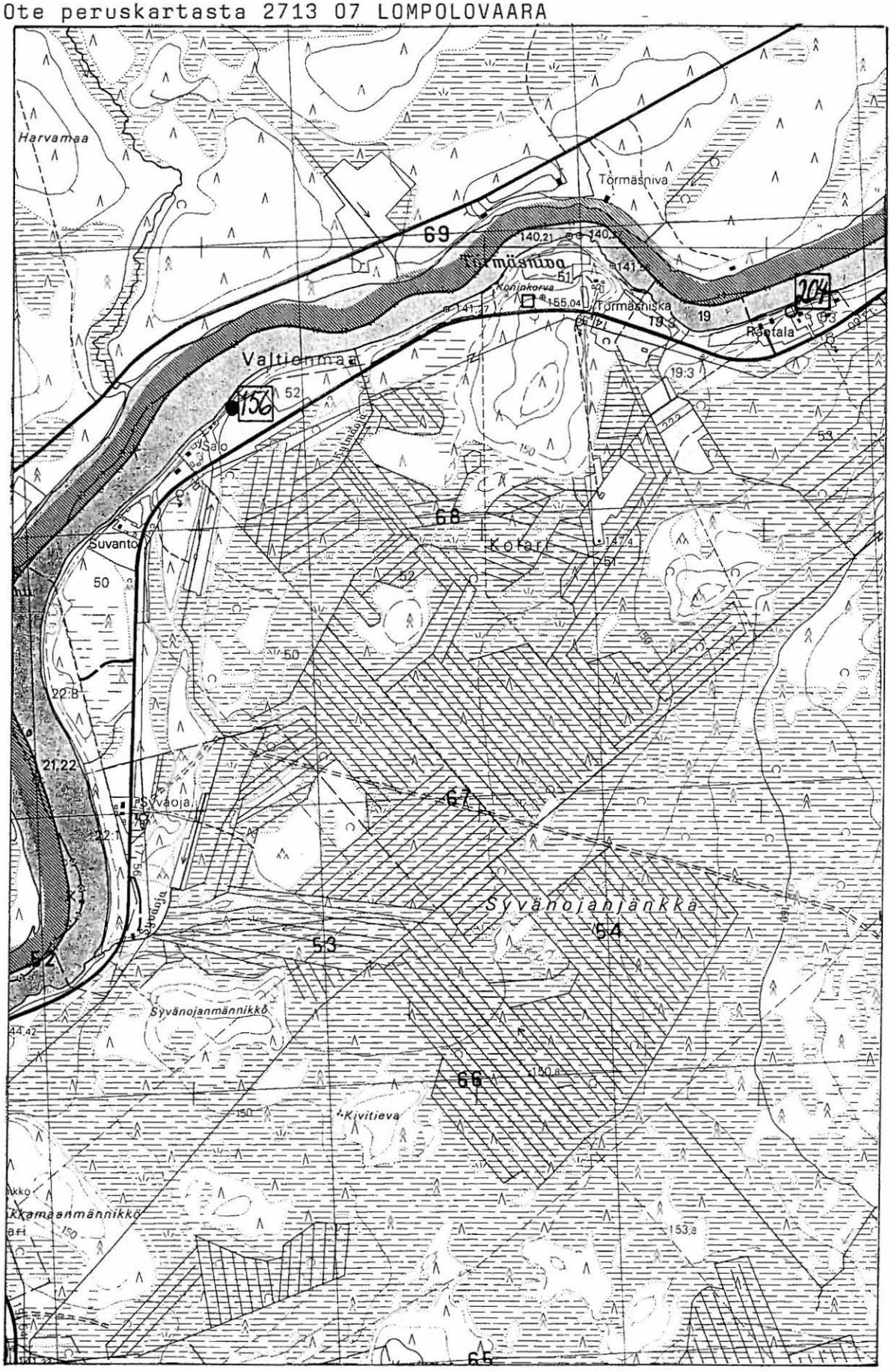

Kohteet KOLARI 156 ja 204 sekä tuhoutunut rakennuksen pohja.

Ote peruskartasta 2713 07 LOMPOLOVAARA

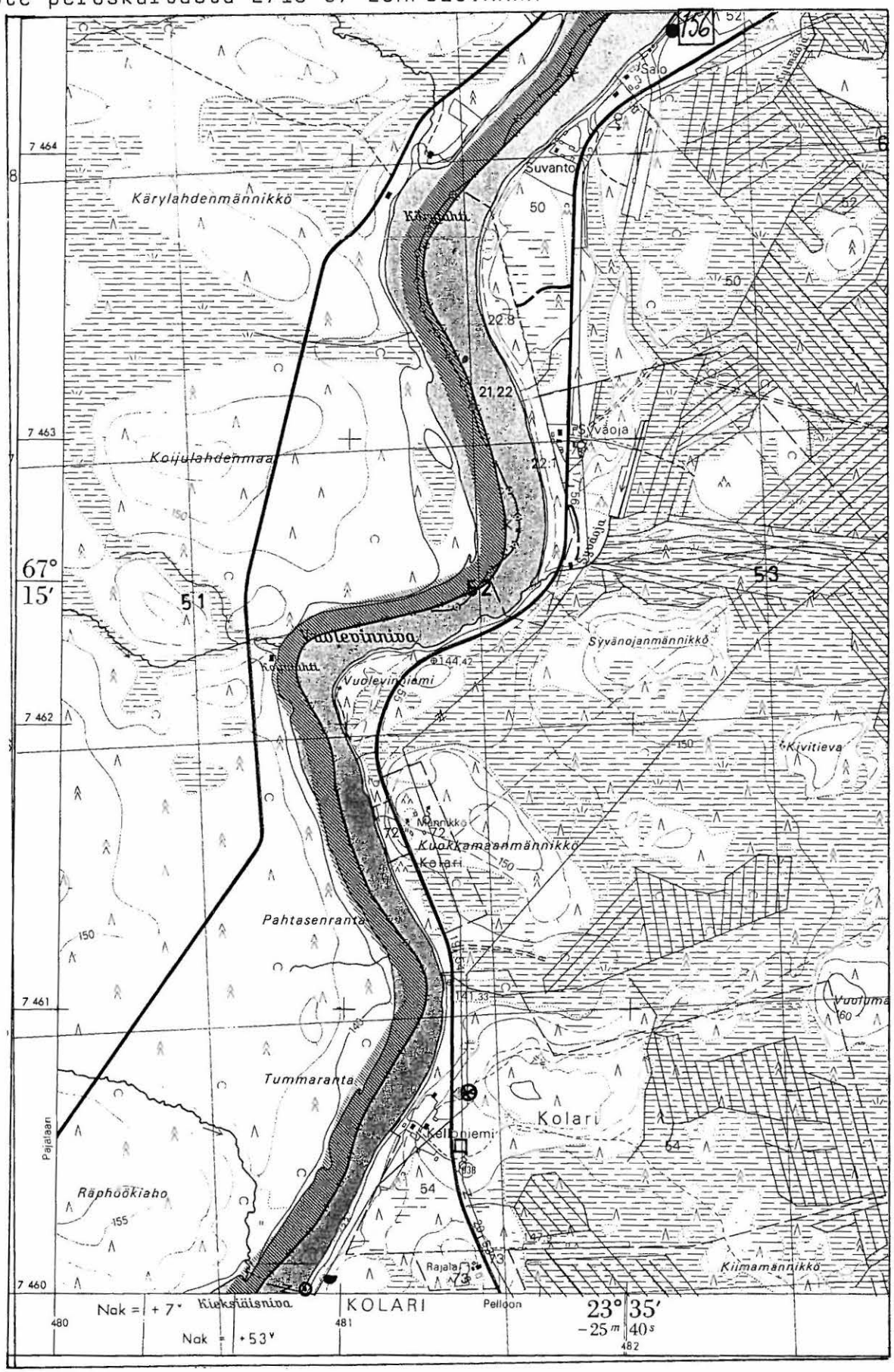

Kohde KOLARI 156 sekä tuhoutunut miilunpaikka, sepänpajan jäänne, tervahauta ja myllynpaikka.

KOLARI 157 Ampiaislehto SW

Kivikautinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Vihreäkiviesiintymä, esineen teelmä, palaneita kiviä ja palanutta hiekkaa.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 05 KURTAKKOSELKÄ (1989)
x= 7475 16 **y=** 516 22 **z=** 217.5
Pinta-ala: Halkaisija n. 20 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 26 km Kolarin kirkosta E.

Hoito ja kunto

A4 B4 osin? C3 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM pohjalaisen kirveen teelmä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 151.
Muut liitteet: LIITE B/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 149.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen asuinpaikka/kirveenteelmän (?) löytöpaikka: n. 20 m halkaisijaltaan olevalla alueella havaittiin vihreäkivi-/sädekiviliuske-esiintymä, jonka yhteydessä metsäaurausvaoissa havaittiin useita kiviesineiden teelmien kaltaisia aihioita ao. materiaalista. Mukaan poimittiin aurausvaosta yksi kirveenterän kaltainen teelmä, jota näyttäisi isketyn pilstomalla ja parilla reunaiskulla. Aurausvaoissa esiintyi paikoin myös palaneita kiviä ja palanutta hiekkaa. Samalla harjanteella havaittiin kaksi muutakin sädekiviliuskeen keskittymää: harjanteen SW- ja

NW-osissa. Paikka on voinut toimia vihreäkiviaineksen hankinta-alueena.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kariketta, karsintajätettä, männynkantoja ja juurakoita. Jäkälää, puolukkaa, heinää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Sorapohjaisen pyöreähkölakisen saajo- eli metsäsaarekeharjanteen (SW-NE) loiva S-rinne, joka hieman jyrketen viettää kohti jänkää n. 17 m S/SE.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löytöpaikka sijaitsee välittömästi kahden kelkkareitin (SE-NW ja E-W) risteysalueen NW-puolella; avohakkuu- ja metsäaurausaluetta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Osin metsäaurausurien paljastamaa kivistä ja soraista hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot keskittymistä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii ainakin koekaivausluonteisen tutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko saajo löytökeskittymineen.

Havaintomahdollisuudet: Kelkkareittejä ja kovan maan harjanteita seuraamalla kohde on suhteellisen hyvin löydettävissä; peruskartta jossain määrin epätarkka näiltä osin, sillä useita kelkkareittejä/talviteitä puuttuu tässä käytetyltä kartalta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Lisäaraukset ja istutukset saattavat tuhota kohteen rakenteita lisää.

Lähilöytöjä: Savottakämpän pohja täältä on n. 200 m ENE; KOLARI 151 Kierrosmaanpalo: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 600 m SSW; KOLARI 152 Kurtakko, Ylijärvi W: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 730 m SE.

KOLARI 158 Saarenpudas, Siukovaara SE

Kivikautinen asuinpaikka ?

Luokka: II-III (?)
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: liedenjäänne, vihreäkiviainespaloja
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 25.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11+08 KOLARI (1990)
x= 7476 83 **y=** 491 40 **z=** 155
Pinta-ala: N. 100 x 60 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 5.3 km Kolarin kirkosta N.

Hoito ja kunto

A5? B4 C5 D E1 F1? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 36:5
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM pikkutaltan teelmiä 2 kpl, hioimen katkelma (?), raaka-ainekappale

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I/kohteet 154 ja 158.
Muut liitteet: LIITE B/16: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 150.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kivikautinen löytöalue, jossa sijaitsevan hiekkakuopan reunaprofiileilta poimittiin vihreäkiven kappaleita. Nämä vaikuttivat ihmisen työstämiltä. Pari katkelmaa näytti pienten talttojen teelmiltä. Kyseessä voi olla raaka-aineen hankintapaikka. Alueella esiintyi paikoin myös palaneita kiviä. Kuopan N-reunalla, pohjalla oli romahtaneena palaneiden kivien rykelmä - lieden jäänne.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Pitkälti paljasta, kasvipeitteetöntä, mutta kuopan reunoilla jäkälää, kanervaa, sianpuolukkaa, variksenmarjaa, mustikkaa, puolukkaa, mäntyä ja pohjalla koivutaimikkoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivaa tasannetta vaaran SE-kärjessä, joka viettää kohti kosteikkoa (SE). Hiekkapohjaista mäntykangasta, jossa myös koivua ja pajutaimikkoa/-vesaikkoa. Löytöalue on voinut sijaita kahden muinaisvesialtaan (E- ja SE-puolilla) välisella kannaksella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Hiekkakuopan NE-reunaa, valaistun ladun valopylväs n. 100 m S.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja hiekkakaivannon reunoilla. Hienoa siltinsekaista hiekkaa ja soraa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytämä kohde inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot; mahdollinen kulttuurikerros saattaisi olla selkeämpi rikkomattoman maanpinnan alla.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III (?); viitteet kivikautisesta asutuksesta osittain tuhoutuneet.

Ehdotus suoja-alueeksi: Havaintoalue ympäristöineen.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset; hiekkakuoppa on tunnistettavissa maastossa.

Opas: Assi Heikkilä

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Hiekanotot saattavat paljastaa/tuhota mahdollisia pinnanalaisia kulttuuriesiintymiä.

Lähilöytöjä: KOLARI 159 Saarenpudas, Siukovaara W: kivikaudentyyppinen havaintoalue sijaitsee täältä n. 1100 m W; tervahauta täältä n. 1200 m SE; vanhan myllyn paikka täältä n. 2150 m WSW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Eläkeläinen/toimittaja Pekka Arto (puh. 016-566 172) oli näyttänyt **Siukomellasta** löytämäänsä kivistä keihäänkärkeä toimittaja Tapani Niemelle, joka edelleen kertoi tapauksesta Anna-Kaisa Teurajärvelle. Keihäänkärki on edelleen löytäjän hallussa. Löytö saattaa liittyä Siukovaaran kohteisiin KOLARI

158 tai 159.
Kertoja: Anna-Kaisa Teurajärvi, Rovaniemi 16.12.1998.

Ote num. kiint.-rajakartasta L 2713 11 B, mk 1:10 000

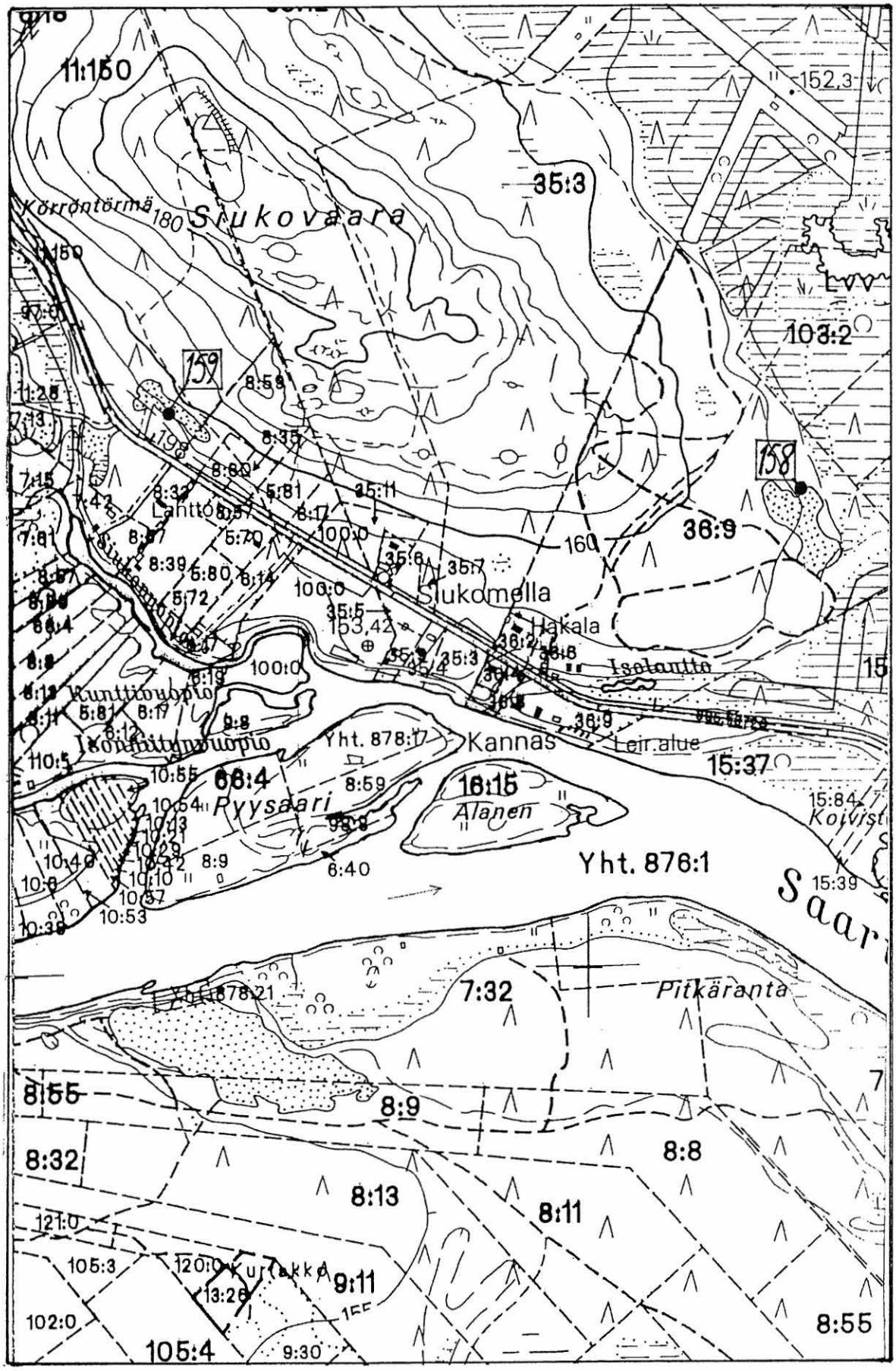

Kohteet KOLARI 158 ja 159.

KOLARI 159 Saarenpudas, Siukovaara W

Kivikautinen asuinpaikka (?)

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Muutamia palaneiden kivien, hiilen ja tuhan muodostamia keskittymiä, joista ainakin yksi sisälsi esinesikermän.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 25.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11+08 KOLARI (1990)
x= 7477 00 **y=** 490 28 **z=** 155
Pinta-ala: Havaintoalue suunnilleen hiekkakuopan ala n. 120 x 40 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 5.8 km Kolarin kirkosta N.

Hoito ja kunto

A4 B4 C3,5 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi:	11:150	8:59
Omistaja:	Heikkilä, Aira A. A.	Knuuti, Marjatta K.
	Orivedenkatu 12 C 053	Torniontie 764
	33720 TAMPERE	95610 KAINUUNKYLÄ

Tarkastuslöydöt: KM `alkukantaisia' kivityökaluja 3 kpl: kivilajia (gneissiä?), kvartsiittia sekä kvartsikaavin ja yksi muotoiltu kvartsiittiliesikivi.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liitteet I/kohteet 154 ja 158.
Muut liitteet: LIITE B/17: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 151.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Alueella olevan hiekkakuopan reunamilla ja profiilissa havaittiin palaneita kiviä sekä paikoin paksultikin (n. 30 cm) hiiltä ja tuhkaa turpeen alla. Kuopan NE laidan yläpuolella

kankaassa, polun pohjassa havaittiin kaksi palaneiden kivien keskittymää laajuudeltaan n. 1 x 0,7 m. Hiekkakuopan SSW-osassa sijaitsevalta vallilta poimittiin voimakkaasti työstön kuluttama kvartsikaavin, sekä lovettu kvartsiitti- ja kivilajityökalu ja vielä iskemällä muotoiltu kvartsiittinen liesikivi palaneiden kivien rykelmästä. Löytöalueella oli runsas suurten vihreäkivilohkareiden muodostama luontainen esiintymä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puuttuu kuopan reunalta, muuten ympäristössä sieniä, varpukasveja, mäntymaastoa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Loivasti kohti SSW viettävä hiekkapohjainen mäntykangasrinne.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Laaja hiekanottopaikka. Maantielle (ESE-WNW) n. 50 m SW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Hiekkakuopan reunamat ja profiili, jossa palaneita kiviä, hiiltä ja tuhkaa paikoin 30 cm:kin turpeen alla; kuopan SSW-osan valli lienee myöhäistä tekoa, jossa kerrostumia lienee jossain määrin sekoiteltu.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löydös inventoinnin yhteydessä. Lisähavaintoja H. Oksalan tarkastuksen yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; hiekanotto lienee tuhonnut suuren osan ilmeisistä kulttuurikerrostumista. Lisäkaivuun yhteydessä kohde edellyttää koetutkimusten suoritusta erityisesti esineistön `alkukantaisen' luonteen lisäselvitystä varten.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi hiekkakuopan reunoilla ja havaintopisteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Sijainti helposti paikannettavissa.

Opas: Assi Heikkilä

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Maanomistajalle tulisi ilmoittaa löydösten aiheuttamasta alueen rauhoituksesta; kunnan rakennustarkastajan Timo Jaakon mukaan hiekkakuoppa on kotitarvekäytössä, jolloin vain maanomistajalla on oikeus suorittaa kaivuutyötä paikalla.

Lähilöytöjä: KOLARI 158 Saarenpudas, Siukovaara SE: kivikaudentyyppisiä asutushavaintoja n. 1100 m täältä E; KOLARI 182 Kolarinsaari N, Putaanniemi 1: asuinpaikkakuopan jäänne n.

2020 m täältä WNW; KOLARI 160 Saarenpudas, Putaanniemi: kivikauden ja historiallisen ajan asutushavaintoja n. 1900 m täältä NW; Kolarinsaari W, Lantto: muinaissaamelaisia asutuslöytöjä n. 2000 m täältä SW.

KOLARI 160 Saarenpudas, Putaanniemi

Kivikautinen pyyntipaikka,
historiallisen ajan kuoppajäänteitä

Luokka: II
Ajoitus: kivikausi ja historiallinen aika (1945)
Lukumäärä: kivikautinen löytöpaikka, asuinpaikkakuoppa ja ampumapotero
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 25.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11+08 KOLARI (1990)
x=7478 48 **y=** 488 98 **z=** 150
Pinta-ala: N. 40 x 100 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 7.5 km Kolarin kirkosta NNW.

Hoito ja kunto

A4? B1? C D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 5:55
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM liuske-esineen teelmä, painokivi

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 47.
Muut liitteet: LIITE B/17: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 152.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kivikautinen löytöpaikka, josta pintapoimittiin pilstontatekniikalla isketty liuskekatkelma sekä lovettu kivi, ilmeinen verkonpaino n. 17 x 6 m laajalta alueelta (SE-NW), jolla havaittiin muitakin vastaavalla tavalla työstettyjä pieniä kivijäänteitä. Kyseessä lienee kalapaikka.
A:sta 25-30 m NNW oli ilmeisesti historiallisen ajan

B) asuinpaikkakuoppa (?), suorakaide, 9 x 4,5 x 1,3 m, valli epämääräinen, kooltaan n. 1 x 0,15 m. Sisämitat 6 x 1,5 m. B:stä n. 70 m NW oli
C) saksalaispotero vuodelta 1945, soikea, n. 2 x 1 x 0,45 m (SW-NW). Valli tuskin havaittava, reunat terävähköt. SW-päädyssä osittain maatunut lankku, jossa tehdasnaula.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puuttuu
B) Harvinaisen monipuolinen: Heinä, lillukka, puolukka, metsäkortetta, siankärsämöä, pelto-ohdake, metsäkurjenpolvi, rantatädyke, kultapiisku, oravanmarja, mustikka. Kataja, paju, pihlaja ja koivuja paksuudeltaan 7-23 cm.
C) Juolukka, puolukka, lillukka, heinä, metsäkurjenpolvi, horsma sekä kaksi koivua paksuudeltaan 5-7 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Rantakivikkoa, joka päättyy putaaseen (SW).
B) Kapean jokitörmän (lev. n. 6.5 m) päällä, joka jyrkästi laskee kohti rantavesaikkoa (n. 2 m SSW), ja edelleen n. 15 m kohti jokea (SSW).
C) sama kuin B:ssä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Havaintoalueen NE-reunalta lähtee tie (S-N). Lähimpään taloon on paikalta n. 50 m NE, näkyvyys Kirkonkylään n. 400 m SE. Näkyvyys Airivaaran kylään n. 500 m W.
B) Päällystetty autojen kääntöpaikka n. 5 m NNE.
C) Vanhan niittytasanteen W-reuna. Oja (WSW-NWN) 5 m NW, perunapeltoon n. 9 m N. Lähin asuinrakennus n. 100 m NE. Läheisen talon vanha isäntä tiesi tämän kuopan olevan saksalaisten perua vuodelta 1945.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Rantakivikkoa.
B) Osin silttiä, josta voi johtua rakenteen jyrkkäreunaisuus.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa ansaitsee lisätutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Esitetty ala (ks. yllä).

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Opas: Assi Heikkilä

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueella ei juurikaan liene lisämahdollisuutta maankäytöön (?)

Lähilöytöjä: KOLARI 182 Kolarinsaari N, Putaanniemi 1: asuinpaikkakuoppa sijaitsee täältä n. 300 m WSW; KOLARI 47 Kolarinsaari N, Putaanniemi 2: kodanpohja sekä vihreäkiven työstöpaikka (?) sijaitsee täältä n. 550 m WSW; KOLARI 159 Saarenpudas, Siukovaara W: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1950 m SE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Lähitalosta tiedusteltaessa ilmeni, että kuopan B) alkuperäinen tarkoitus on nykyisen iäkkään polven muistitiedon ulkopuolella. Noin 60-vuotiaan vanhan isännän (Marttala) mukaan kuoppa oli jo hänen nuoruudessaan ollut varsin jyrkkäreunainen. Hän arveli, että kylän vanhin asukas Hemminki Pudas (puh. 566 133) saattaisi tietää enemmän kuopan alkuperästä. H. Pudasta yritettiin tavoittaa useaan otteeseen syksyllä 1997 ilman tulosta.

KOLARI 161 Ylläsjoki N, Luosujoen suu NE

Pyyntikuoppa, rajapyykki

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen ja resentti
Lukumäärä: 1 pyyntikuoppa, 1 rajapyykki
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 26.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 06 PORTTIVUOMA (1990)
x= 7485 13 y= 510 62 z= 175
Pinta-ala: N. 5 x 15 m (SW-NE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 23.4 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A B C3 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 22.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Pyyntikuoppa, soikeahko, n. 5,5 x 4,5 x 0,2 m (W-E), valli havaittavissa tunnustellen n. 1 x 0,02 m. Sisämitat n. 3 x 2 m. Täytetty karsintajätteellä.
N. 9 m A):sta SSW on
B) valtionmaan rajapyykki historialliselta ajalta, mutta vanha: neliömäinen, n. 1 x 1 x 0,5 m, koostuu n. kolmeen kerrokseen ladotuista kivistä, joita näkyvissä n. 24 kpl, kooltaan 13-40 cm. Hieman hajonnut E-syrjältä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, jäkälä, variksenmarja, puolukka, juolukka, männyntaimi.
B) Kivet voimakkaasti harmaajäkäläisiä, pinnalla sammalta, poronjäkälää, puolukkaa, variksenmarjaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Loivasti kohti terassin reunaa (n. 21 m SW) ja jokisuuta laskevan ylemmän hiekkapohjaisen kangasterassitasanteen alla.
B) Ks. edellä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Mökki n. 100 m A):sta NNW; valtionmaan raja (S-N) n. 7 m W; harvennettua mäntytaimikkoa.
B) Sijaitsee valtionmaan rajan WSW-sivulla. Mökkiin n. 120 m NNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Valli tuli parhaiten esille kaksoispodsolina,

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäytön uhatessa A) vaatii tutkimuksen; B) sijaitsee valtionmaan rajalla (S-N), jota pitkin maisema kohti Yllästä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Lähilöytöjä: KOLARI 22 Aarttokoski: Kivikautinen asuinpaikka, pyyntikuoppa, liesiä, tervahautoja sijaitsee täältä n. 340 m SE; KOLARI 167 Ylläsjoki W, Aarttokokenmaa W, Aihki: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 500 m S.

Jatkotoimenpiteitä: Kohteen voisi puhdistaa karikkeesta; yhdessä kohteen 22 kanssa soveltuu retkeilyyn.

KOLARI 162 Ylläsjoki N, Kielisenmaa SW

Kiviraunioita

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen (?)
Lukumäärä: Kaksi röykkiötä
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 29.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 06 PORTTIVUOMA (1990)
x= 7484 52 y= 512 43 z= 177.5
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 15 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 25.5 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A B1? C4?, 6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 7:18
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot mainituista kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 22.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Röykkiö, neliömäinen/suorakulmainen, 2,5 x 3 x 0,8 m (E-W), koostuu keoksi ladotuista, osin laattamaisista kivistä, väliaineena maata, kivet n. 0,02 - 0,5 m, suurimmat sijaitsevat SW-nurkassa, jossa ilmeinen uunin suu (?), joka lienee romahtanut.
N. 5 m A):sta SSW on
B) röykkiö, epämääräinen suorakaide, pitkulainen, n. 6,5 x 2,5 x 0,7 m (E-W), koostuu osittain kylmämuuratuista terävistä kivistä, (0,3 - 0,5 m), useat voimakkaasti palaneita. Korkeimmassa kohdassa pyöreähkö syvänne, halk. n. 0,7 m, syvyys n. 0,2 m. Väliaineena maata (?). N-

laidalla on siivekemäinen latomuksen jatke, n. 2 x 1,5 x 0,2 m (S-N). A) ja B) saattavat olla jäänteitä rakennuksesta ja sen uuneista.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Kivissä harmaajäkälää, pinnalla sammalta, puolukkaa, päällä kaksi mäntyä, paksuudet 0,15 ja 0,2 m.
B) Kivien pinnoillä harmaajäkälää, sammalta, puolukkaa, maitohorsmaa, heinää, kanervaa, koivun- ja kuusentaimia, samoin yksi männyntaimi, E-päässä kuusi, paksuus n. 0,12 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Loivasti terasseittain kohti lähdettä (n. 20 m S) ja jokea (S) laskevaa kivistä mäntykangasrinnettä - kosteikkoon yhtyvän rinteen reuna-aluetta.
B) Vrt.ed.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Lähteeseen on rakennettu valaistu pumppu (n. 20 m S). Kelkkareitti (SE-NW) n. 20 m SSW.
B) Vrt.ed.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja. Ympäristö suhteellisen kivikkoista.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä mainittuna ajankohtana.

Laajuuden arviointiperuste: Pintahavainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa kohde vaatii vähimmäistutkimuksen tai rauhoittamisen kokonaan.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueelle on mahdollisesti suunnitteilla rakennustoimintaa, sillä lähteessä ollut pumppu oli uusi. Tarkastushetkellä myös lähellä oli metsäkone työssä.

Lähilöytöjä: KOLARI 164 Ylläsjoki N, Kielisenmaa S: Asuinvallipainanteita (?) sekä liesi täältä 200-600 m ESE; KOLARI 171 Ylläsjoki SW, Aarttokoskenmaa NE: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 200 m SW; KOLARI 172 Ylläsjoki N, Konikoski (Vähäjoki, Suukosket): kivikautinen louhospaikka (?) ja tervahautoja täältä n. 800 m WNW.

Jatkotoimenpiteitä: Maanomistajalle tulisi tiedottaa pumpun

läheisyydessä sijaitsevasta muinaismuistosta.

KOLARI 163 Palo, Pitkäjärvi, Pitkäjärvenmaa

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Havaintoja vihreäkiviesineiden katkelmista kolmesta paikasta, kodanpohjia ja asumuspainanteita n. 20 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 30.9.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 03 NIESASELKÄ (1990)
x= 7481 38-62 y= 508 04-64 z= 177.5-180
Pinta-ala: n. 750 x 140 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20.5 km Kolarin kirkosta ENE.

Hoito ja kunto

A B4 osin? C3,5 D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 35
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM kolme kiviesineen kappaletta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 163.
Muut liitteet: LIITE B/7, 18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 63, 153.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kaitataltan (?) löytöpaikka, josta
n. 100 m SW havaittiin
B) karkea, ilmeisesti osin mm. reunaiskennällä työstetty, rapautunut paksun veitsen kaltainen vihreäkiven kappale. A- ja B-paikkojen ympärille oli keskittynyt varsin runsaasti mahdollisesti luontaisia vihreäkiven kappaleita. Materiaali oli (on) voimaakkaasti liuottavan

eroosion kuluttamaa.
Löytöpaikkojen A) ja B) W-puolella oli laaja
C) alue, jossa esiintyi suurehkoja kodanpohjien ja asuinvallipainanteiden kaltaisia painanteita n. 20 kpl. Muodoiltaan ne olivat pyöreänsoikeita, toiset loivia, toiset syvempiä. Varsinaisia valleja ei kaikissa ollut paljain silmin näkyvissä. Rakenteiden pohjana saattoivat olla luonnolliset supankaltaiset kuopat, joita olisi muokattu ihmiskäyttöön. Painanteiden pituudet vaihtelivat 3 - 35 m:n välillä, muutamat erottuivat pelkkinä kotavalleina. Yksi painannekeskittymä oli Pitkänjärvenmaan keskikohdalla, lähempänä E-päätä. Muutamia esiintyi Pitkänjärvenmaan suosaarekkeen W-päässä. Kuoppia ei ehditty dokumentoida yksityiskohtaisemmin. Juurakoissa esiintyi paikoin palaneita kiviä runsaastikin. Näistä talletettiin pari muotoiltua, esineen kaltaista kappaletta, joista toinen oli vihreäkiveä oleva tylppä terä, ja toinen lattea pikkutalttamainen kappale.
N. 30 m A):sta WNW poimittiin turpeesta hirvenpääveistoksen (?) muotoiseksi tulkittu puunkappale ojakaivannosta. Ympärillä oli myös muuta vanhaa, lahonnutta puuainesta n. metrin etäisyydellä löydön E-puolella. Kappaletta ei kuitenkaan luetteloitu, koska asiantuntijat olivat sitä mieltä, että jäännettä ei voida osoittaa ihmisen tekemäksi. Kivikautisen asutuksen mahdollisuuteen viittaava löytökonteksti kuitenkin tukee sitä mahdollisuutta, että kyseessä voisi olla esim. muinaisruuhen keulapuu.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
C) Useimmissa painanteissa oli jäkäläpohja, sammalta, puolukkaa ja männikköä.
Esineellisten havaintoalueiden (A ja B) välittömästä läheisyydestä elävä kasvillisuus puuttui, muilta osin kasvillisuus niiden ympärillä oli männikköistä kosteikkoa saarekkeen E-päässä, jossa kasvoi varvikkoa, kuten mm. suopursua.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Löytöalue on WSW-ENE -suuntainen pitkulainen, n. 800 m pitkä hiekka- ja sorapohjainen, mäntyvaltainen suosaareke. Maisema avautuu kohti Yllästä N:ssa, SE-puolella aluetta ympäröi jänkä, N-puolella järvi. Useiden painanteiden kohdalta oli komea maisema kohti järveä ja tunturia. Painanteista runsas puolet sijaitsi saarekealueen keskellä, loput W-osassa (NW-reunalla) ja uuden hiekkakuopan SW-puolella harjanteen päällä. Esinelöytö **A)** poimittiin alempaa alueen ENE-päästä. Puisen "hirvenpään" löytöympäristö oli kosteapohjaista, tiheähköä nuorta männikköä kasvavaa suotä, josta järven rantaan oli n. 25 m WNW; täältä maasto kohosi loivasti kohti WSW. Löydöt alueelta **C)** poimittiin suosaarekkeen WNW-reunan tuntumasta.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Uusi metsäauto-/traktoritie (SE-NW) johtaa alueelle, jossa on myös kunnostettu vanha lato.
A) löytyi alueen E-päähän kaivetun lohialtaan SW-puolelta.

B) sijaitsi traktoritieojan (S-N) E-puoleisessa profiililleikkauksessa.
C) Painannealue sijaitsee pääosin ladon SW-puolella ja traktoritien W-puolella olevan tuoreehkon hiekkakuopan W-puolella olevassa maastossa. Alueen N-laidalla keskellä on myös laaja, osin jo umpeenkasvanut soranottoallas.
"Hirvenpään" löytöpaikka oli tien S-laidan suo-ojakaivannossa (SW-NE) rumpuputken päällä, n. 30 m lohialtaasta E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) pintapoimittiin lohialtaasta nostetusta hiekkakasasta, jossa hiekka oli vaaleaa, hienoa ja kalkkipitoiselta vaikuttavaa, ilmeisesti voimakkaan huuhtoutunutta.
B) havaittiin ojarofiililleikkauksen pinnalla, n. 40 cm turpeen alapuolella hiekansekaisessa, tummanruskeaksi rikastuneessa sorassa.
C) Kaikissa kairatuissa painanteissa esiintyi varsin vahva huuhtoutumiskerros, joissakin myös kaksoispodsolikehitystä reunoilla, jota tosin oli vaikeaa havaita kairan lyhyyden vuoksi.
Puulöydön ympärillä oli kaivettua suoturvetta sekä lahonneita puiden kappaleita ja juurakoita.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot selkeästi rajautuvassa topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II kunnes saadaan lisäaineistoa alueen kivikaudentyyppisestä asutuksesta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Ehdottomasti koko saareke.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Maanomistajaa kielletty laajentamasta hiekkakuoppaa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tien ja kala-altaan ylläpito.

Lähilöytöjä: KOLARI 166 Kauniinmaanpalo W, Hirvimäki: röykkiö (?), liesi ja kiviesineitä täältä n. 300 m SE; KOLARI 165 Palo, Kauniinmaanpalo SW, Peltola: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 500 m S.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
`Oudot' painanteet Pitkänjärvenmaassa ovat olleet ennestään joidenkin kyläläisten - kuten maanomistajien - tiedossa.

KOLARI 164 Ylläsjoki N, Kielisenmaa S

Esihistoriallinen asuinpaikka (?), liedensijoja

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi (?)
Lukumäärä: n. 25 asuinvallipainannetta (?), 2 liedenpohjaa
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 1.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 06 PORTTIVUOMA (1990)
x= 7484 42 y= 512 60 z= n. 185
Pinta-ala: Havaintoalue n. 400 x 100 m (WNW-ESE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 25.7 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A1? B1 C D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Mainitut havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 22.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Asuinvallipainanteita (?) yhteensä runsaat 25 kpl, laajahkoja, max mitoiltaan 10-40 m. Painanteet muodostavat n. kolme ryhmittymää esiintymisalueellaan (ks. yllä). Ilmeisesti rakennelmissa on hyödynnetty luonnonpainanteita, joita on tasoiteltu ja hiekkaa kerrostettu reunoille: reunat useissa tapauksissa tulevat esiin myös kaksoispodsoleina. Alueen W-päässä painanteet esiintyvät kahdella terassitasolla, joista ylemmällä painanteet ovat pienehköjä, suhteellisen syviä ja usein vallillisia, muistuttaen enemmän

Ote peruskartasta 2731 03 NIESASELKÄ

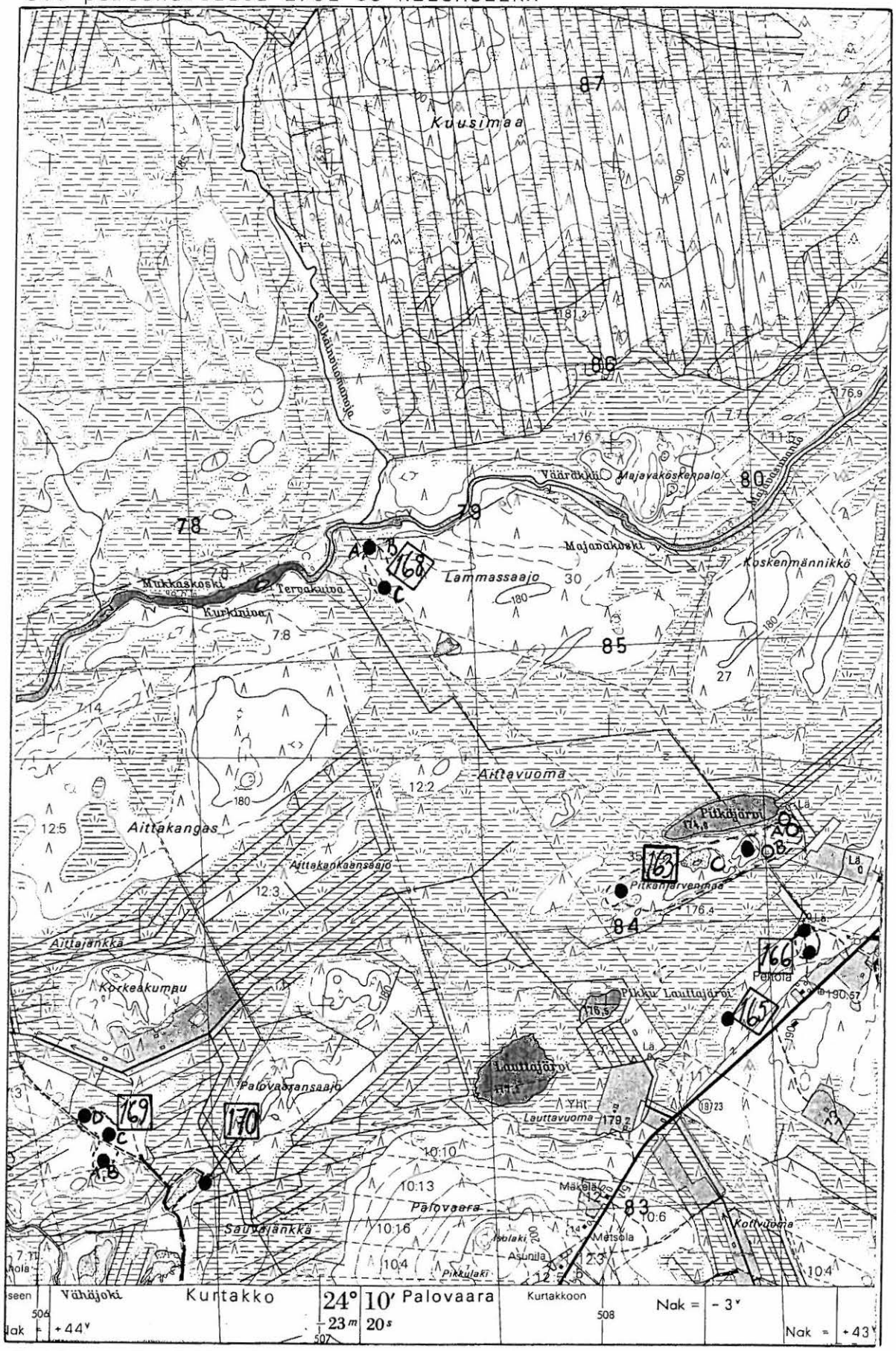

Kohteet KOLARI 163, 165, 166, 168-170.

pyyntikuoppia. Painanteiden muodot vaihtelevat pyöreähköistä soikeisiin ja hieman epämääräisiinkin. Tuulenkaatojen juurakoissa tavattiin jonkin verran palaneita kiviä.
Alueen E-päässä tavattiin
B) kaksi liedenpohjaa, muodoiltaan soikeahkoja, reunakehällisiä, muodostuen muutamasta harmaajäkäläisestä kivestä (n. 20 cm). Liedet olivat keskeltä kuopalla ja kooltaan keskimäärin 1 x 0,7 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, puolukka, mustikka, mäntyjä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kumpuilevaa sorapohjaista mäntykangasta, joka päättyy jyrkähköön, kohti kosteikkoa (20-30 m SW) laskevaan törmään. Jokirantaan on useista painanteista näkyvyys (n. 40 m SW). Alue sijaitsee lähteen (W) ja jokisuiston koskien (E) välisellä alueella päättyen E:ssa jokien yhtymäkohtaan.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Havaintoalueen läntisimmät painanteet sijaitsevat välittömästi valtionmaan rajan (SW-NE/WNW-ESE) SE-kulman tuntumassa, useimmat valtion maalla. Alueella on suoritettu metsän harvennusta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja sorapohjaisella mäntykankaalla; rakenteiden reunoilla useissa tapauksissa kaksoispodsolihavaintoja (ks. edellä).

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoitaessa (ks. edellä) työpäivän lopuksi, josta syystä dokumentointi jäi hyvin yleisluontoiseksi.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty ala sopivassa topografisessa maisemakokonaisuudessa.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset etenkin valtionmaan selvästi merkityllä rajalinjalla.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueen W-puolen yksityismaille saattaa olla suunnitteilla mökkiasutusta uudehkoista tieurista, pumppurakennelmasta ja monitoimikoneesta päätellen.

Lähilöytöjä: KOLARI 162 Ylläsjoki N, Kielisenmaa SW: kivilatomusröykkiöitä (uuninjäänteitä) täältä n. 200 m WNW; KOLARI 171

Ylläsjoki SW, Aarttokoskenmaa NE: Kivikaudentyyppinen asuinpaikka täältä n. 520 WSW.

Jatkotoimenpiteitä:
Kohdetta ehdotettu osaksi muinaispolkureitistöä.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kohteen itäisimmän osan SE-puolella joessa on karttamerkinnät kahdesta uittopadosta.

KOLARI 165 Palo, Kauniinmaanpalo SW, Peltola

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kiviesineiden löytökeskittymä 1 kpl, isketty maakivi 1 kpl.
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 2.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 03 NIESASELKÄ (1990)
x= 7480 93y= 508 44 z= 180
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 5 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20 km Kolarin kirkosta ENE.

Hoito ja kunto

A4 B C3? D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 35
Omistaja: Yksityinen.

Tarkastuslöydöt: KM pohjalainen kirves (?), pikkutaltta, iskukivi, kaikki vihreäkiveä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 163.
Muut liitteet: LIITE B/18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 154.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen asuinpaikka:
A) Kantojuurakosta kaivettin karkeita, selvästi iskettyjä vihreäkiviesineiden teelmiä, katkelmia ja materiaalikappaleita sekä pari iskosta. Aineistosta tallennettiin yllä luetteloidut kappaleet. Löytöalueen halkaisija oli n. 1 m, joukossa oli myös palaneita kiviä. N. 2 m löytöalueesta SW oli

B) laakeahko maakivi, (1,5 m x 1 m x 0,4 m), jonka jyrkkä W-syrjä oli palamisen jäljiltä punaiseksi rapautunut; kiven reunat näyttivät muinoin isketyiltä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Mäntykannon (halkaisija n. 40 cm) juurakko, jonka päällä puolukkaa, kanervaa ja variksenmärjaa.
B) Harmaa kivijäkälä, sammal, juolukka, puolukka.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivasti kohti jänkää (n. 40 m NNW) viettävän sekametsätasanteen keskiosa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Ei näkyvissä - maantie (SW-NE) kuuloetäisyyden päässä SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Huuhtoutumiskerros voimakkaan tuhkainen sekä siltti- ja savipitoinen.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste:
Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään mainittu luontainen tasanne.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Lähilöytöjä: KOLARI 166 Kauniinmaanpalo W, Hirvimäki: röykkiö (?), liesi ja kiviesineitä täältä n. 400 m NE; KOLARI 163 Palo, Pitkäjärvi, Pitkäjärvenmaa: kivikautinen painanneasuinpaikka täältä n. 500 m N.

KOLARI 166 Palo, Kauniinmaanpalo W, Hirvimäki

Esihistoriallinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihist./kivi-pronssik. (?)
Lukumäärä: 1 kiviröykkiö (?), 1 liesikiveys, kiviesineitä
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 2.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 03 NIESASELKÄ (1990)
x= 7481 15-24 y= 508 70-72 z= 182.5-180
Pinta-ala: Havaintoalue n. 180 x 60 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20.5 km Kolarin kirkosta ENE.

Hoito ja kunto

A4 B C3,5 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 35
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM kaksi karkeaa vihreäkiviesinettä, kvartsikaavin ja -iskos. Palaneita liesikiviä l. kiinteä liedensija sekä kiviröykkiötä muistuttava laakeanpyöreä kivikeskittymä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 163.
Muut liitteet: LIITE B/18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 155.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kiviröykkiö, pyöreänlaakea, halkaisija n. 12,5 m, korkeus n. 0,5 m. Kivet suurehkoja, kooltaan n. 30 cm, hieman toisistaan irrallaan. Keskiosa koholla.
N. 32 m A:sta N on
B) liesikiveys, soikeahko, pieni, n. 30 x 20 x 3 cm (ESE-WNW), koostuu

n. 12:sta voimakkaasti palaneesta kivestä, kooltaan 4 - 12 cm. Liesi ilmeisesti hieman sortunut tien pohjassa. Liesi lienee kytkeytynyt n. 1 m SSE - ylärinteessä - kahteen suureen maakiveen, jotka sijaitsevat rinnakkain n. 0,5 m:n etäisyydellä toisistaan. Ympäristössä oli muitakin irrallisia palaneita kiviä. Liedestä n. 20 cm NNW pintapoimittiin pinnalta palanut kvartsikaavin ja -iskos. N. 14 m liedestä N pintapoimittiin kaksi `alkeellista' vihreäkiviesineen teelmää.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Kokonaan kasvillisuuden peittämä: Sammal, puolukka, juolukka, mustikka, nuorehkoja mäntyjä (paksuudet 0,07 - 0,15 m) harvakseen n. 16 kpl.
B) Karike, heinä.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Männikköharjanteen ylätasanne, joka loivasti terasseittain viettää kohti NNW.
B) Kivikkoisen mäntykangasterassin alempi taitekohta, joka loivasti viettää kohti "hetettä" (kaltio) ja kosteikon reunaa n. 40 m NNW.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Punalautainen uudehko asuintalo (Hirvimäki) pihamaineen pellon (n. 50 m SSE) N-reunassa, A:sta n. 40 m S. Välittömästi metsätien (S-N) E-laidalla.
B) Em. rakennus sijaitsee B):stä n. 70 m SSE. Toinen talo metsikön takana n. 50 m ENE. Löytöpaikka sijaitsee em. metsätien (S-N) pinnassa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja:
A) Kivien väleissä ja ympärillä voimakas huuhtoutumiskerros ja podsoli.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Konkreettiset havainnot tietyssä topografisessa kokonaisuudessa, jossa kuitenkin saattaa olla lisää maanalaisia rakenteita.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa mainitut rakenteet tulisi tutkia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään lakisääteinen minimi havaittujen löytöpisteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Miljöö suhteellisen vaivattomasti paikannettavissa.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Tarkastushetkellä maanomistaja (Aini Vaarala) kulki alueen läpi metsatietä pitkin, jolloin hänelle tiedotettiin suullisesti alueen ilmeisestä muinaisjäännösluonteesta. Rva Vaarala epäili tiedon paikkansapitävyyttä.

Lähilöytöjä: KOLARI 165 Palo, Kauniinmaanpalo SW, Peltola: kivikautinen asuinpaikka ("kivipaja") sijaitsee täältä n. 340 m SW; KOLARI 163 Palo, Pitkäjärvi, Pitkäjärvenmaa: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 300 m NW.

Jatkotoimenpiteitä:
Liedensija (B) tulisi kaivaa mitä pikimmin pois tien pohjasta. Samalla tulisi kartoittaa koko Kauniinmaanpalon W-reunan kivikautisten löytöjen luonne ja esiintymät.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
A) saattaa olla syntynyt läheisen pellon raivauksen ajalla (?).

KOLARI 167 Ylläsjoki W, Aarttokoskenmaa W, Aihki

Esihistoriallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/kivikautinen (?)
Lukumäärä: Useita liedenpohjia, yksi asuinvallipainanne (?)
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 2.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 06 PORTTIVUOMA (1990)
x= 7484 59 y= 510 58 z= n. 205
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 40 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A4 B4 osin? C6? D E1,5 F1? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 7:16 (?)
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havaitut kiinteähköt, osin tuhoutuneet rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 22.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusharjoittelijan havaintojen todentaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Liesi, pitkulainen, n. 1 x 0,4 x 0,01 m (E-W), reunakehällinen, jossa oli n. 4 kiveä (10-15 cm), näistä yksi oli selvästi palanut. Rakennelma on epämääräinen, mutta selvästi esihistoriallista tyyppiä. N. 4 m liedestä SW oli suuri laakakivi, halkaisijaltaan n. 1 m, osittain pinnalta palanut. Tämän ympärillä oli muutamia maahan painautuneita, voimakkaasti palaneita kiviä. Samassa pihapiirissä oli näkyvissä muitakin palaneiden kivien ryhmiä, jotka ilmeisesti ovat osittain tuhoutuneita esihistoriallisen tyypin liesiä.

N. 15 m huvilasta NNE oli
B) asuinvallipainanne (?), pituus n. 4 x 2,5 x 0,3 m. Laidalla kasvava männynjuuri oli nostattanut palaneita kiviä vallille, jonka seinämässä todettiin huuhtotumiskerros.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Jäkälää, karike, muutama puolukan ja variksenmarjan varpu.
B) Sammalta, mustikkaa, puolukkaa, mäntyjä n. 2 kpl, paksuus 40 cm ja n. 10 cm; koivu.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Sorapohjainen, harvaan kasvava kuiva mäntykangas, johtaen korkeatörmäisen terassin reunaan n. 12 m W, joka edelleen jyrkästi viettää kohti jänkää (n. 20 m W). Jokiuomaan (S-N) n. 100 m W. Upea maisemapaikka kohti vaaroja (W) ja Yllästunturia (N).
B) Kangastasanteen jyrkkä- ja korkeatörmäinen W-reuna, painanteesta on n. 1,5 m pudotuksen reunaan; vrt. ed. N. 15 m B):stä E on pyöreäreunainen kosteikko - entinen vesiallas (?).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Huvilan (n. 6 m N) pihapiiriä; sepelipäällysteinen pihatie n. 1 m SW.
B) Polun varrella (SSW-NNE); polku kulkee painanteen pohjan kautta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Huuhtoutumiskerros puuttui.
B) Polku on tiivistänyt maaperän niin, että kairanäyte jäi lyhyeksi.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusharjoittelija Elina Koivuniemen inventointihavainto.

Laajuuden arviointiperuste: Rakenteelliset havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde melko tavanomainen; osittain tuhoutunut.

Ehdotus suoja-alueeksi: Rakenteiden välitön ympäristö lakisääteisen minimin ja/tai mahdollisuuksien mukaan.

Havaintomahdollisuudet: Ao. huvila tunnistettavissa suhteellisen helposti.

Opas: Elina Koivuniemi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Normaalit pihatyöt (?).

Lähilöytöjä: KOLARI 22 Aarttokoski: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 450 m NE; KOLARI 161 Ylläsjoki N, Luosujoen suu NE: pyyntikuoppa ja rajapyykki täältä n. 500 m N; KOLARI 172 Ylläsjoki N, Konikoski (Vähäjoki, Suukosket): kivikautinen louhos ja tervahautoja täältä 900-1000 m ENE; KOLARI 171 Ylläsjoki SW, Aarttokoskenmaa NE: esihistoriallisia asutusjäänteitä täältä n. 1200 m ESE.

KOLARI 168 Ylläsjoki S, Lammassaajo NW

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Palaneiden kivien keskittymä, asumuspainanne (?), yksinkertaisten kiviesineiden kärkiä, liedenpohjia n. 4 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 6.10.1997
17.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 03 NIESASELKÄ (1990)
x= 7482 50 - 62 **y=** 507 16 - 20 **z=** 177.5

Pinta-ala: Havaintopisteiden A, B ja C sijainti n. 200 x 100 m:n alueella (N-S).
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20 km Kolarin kirkosta ENE.

Hoito ja kunto

A4 B C5? D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 7:8, 30
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM kolme pientä talttamaista, karstapintaista ja pinnalta haurasta kivikärkeä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 163.
Muut liitteet: LIITE B/18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 156.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydösten tarkistaminen inventoidessa sekä sijainnin tarkistus vuotta myöhemmin.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

A) Kivikautinen asuinpaikka/palaneiden kivien keskittymä, joka havaittiin kantojuurakossa. Koostui noin nyrkin kokoisista palaneista kivistä ja sorasta. Ympäriltä pintapoimittiin muutamia muotoiltuja kiviesineen katkelmia (ks. yllä). Esineen kaltaisia kivikatkelmia havaittiin paikalla yhteensä 6 kpl.
Välittömästi A:n W-puolella oli
B) asuinvallipainanne (?), laajahko, pyöreähkö, halkaisija n. 11 m, syvyys 0,2 m, valli 2 x 0,05 m.
A:sta n. 100 m SE oli
C) esihistoriallinen asuinpaikka, joka koostui 3-4 liedenpohjahavainnosta n. 30 x 5 m laajalla alueella (S-N). Selkeimmät kivikeskittymät sijaitsivat N-päässä koostuen ilmeisesti osin tuhoutuneista kehäkiveyksistä. Näkyvissä oli 2 - 10 cm:n kokoisia palaneita kehäkiviä, joita oli osin myös iskemällä muotoiltu.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Mäntykannon halkaisija oli noin 40 cm.
B) Sammal, jäkälä, puolukka, variksenmarja, suopursu, yksi koivu ja ympärillä nuorta männikköä.
C) Kariketta, sammal, jäkälä, puolukka ja mustikka.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A)-B) Loivasti polveilevan tasaisen mäntykankaan N reuna, joka terassimaisesti laskee kohti jokea (N).
C) Loiva terassi polveilevan mäntykankaan keskellä laakeassa luonnon uomassa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A)-B) Polku (E-W) läpäisee B:n. Harvennushakkuu tehty arviolta v. 1996.
C) Sijaitsevat polun (S-N) pinnassa. Metsäautotien kääntöpaikka n. 150 m S.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
B) Maaperä karkeahkoa soransekaista hiekkaa, huuhtoumakerros oli vahva B:n ympärillä. Kaksoispodsolinäytettä ei saatu hiekan karkeuden vuoksi.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä

Laajuuden arviointiperuste: Kaksi eri havaintoaluetta suhteellisen etäällä toisistaan.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa havaintopisteet vaativat vähintään koekaivaustutkimukset.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteiset minimit havaintoalueiden

ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset metsäautotien kääntöpaikalta lähtien, mutta peruskartalta puuttuu tien loppuosa: tietä on jatkettu kartoituksen jälkeen.

Opas: Assi Heikkilä

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdolliset lisähakkuut ja auraukset aiheuttavat vaaran löytöpisteiden säilymiselle.

Lähilöytöjä: KOLARI 163 Palo, Pitkäjärvenmaa: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1400 m SE; KOLARI 169 Vähäjoki E ja KOLARI 170 Sauvajänkkä NW: kivikaudentyyppisiä asuinpaikkalöytöjä täältä n. 2200 m SW/SSW.

KOLARI 169 Vähäjoki E

Asuinvallipainanne (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: asuinvallipainanne, palaneiden kivien keskittymä, kiviesineiden kaltaisia vihreäkiven kappaleita 2 keskittymää
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 6.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 03 NIESASELKÄ (1990)
x= 7480 42-56 **y=** 506 17-24 **z=** 175-180
Pinta-ala: N. 200 x 100 m (SE-NW)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 18 km Kolarin kirkosta ENE.

Hoito ja kunto

A4 B C3,5 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 12:5
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM vihreäkiviesineiden jäänteitä 3 kpl sekä kiinteitä rakenteita maastossa (ks. yllä ja alla).

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 163.
Muut liitteet: LIITE B/18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 157.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Asuinvallipainanne, soikea 9 x 5 x 0,3 m (SSW-NNE), valli näkyi kairassa alempana heikkona rikastumiskerroksen värivaihteluna, ylempänä oli selvä huuhtoumiskerros. Maan pinnalla valli oli lievästi havaittavissa, kooltaan n. 2 x 0 - 0,05 m. Painanteen N-päädyssä oli kiviä, joista yksi laakea palanut kivi, kooltaan n. 20 cm. Sen pintaa

ja reunaa oli isketty.
A:sta n. 6 m SSE oli
B) palaneiden kivien keskittymä, jota oli hieman kaiveltu. Kivet olivat kooltaan 2 - 40 cm, esiintymän laajuus oli n. 7 x 6 m (E-W). Esiintymän keskellä oli pyöreä liesi, halkaisijaltaan n. 0.5 m koostuen neljästä kehäkivestä, kooltaan 5 - 15 cm.
A:sta n. 20 m N oli epämääräinen kivirykelmä, joka saattaa olla muinaisten ihmisten rakentama jäänne.
A:sta n. 80 m N oli löytynyt
C) muotoillun vihreäkiven kappale, jonka perusteella ympäristöä alettiin tutkia tarkemmin. Tämän seurauksena alueeltä n. 30 m:n säteellä kohti WNW löytyi kaksi muutakin esineen kaltaista vihreäkiven kappaletta, jotka tallennettiin. (Vasta tämän jälkeen löytyivät A ja B).
C:stä n. 150 m NW havaittiin lisää
D) kiviesineiden kaltaisia vihreäkiven kappaleita, joista yksi tallennettiin. Katkelma on pieni eroosion huokoistama talttamainen jäänne. C:tä ja D:tä ympäröivissä kerrostumissa esiintyi myös palaneiden kivien kaltaisia kappaleita.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, jäkälä, variksenmarja, puolukka, mustikka sekä puiden kantoja 15 - 40 cm.
B) Sammal, jäkälä, variksenmarja, puolukka, mustikka.
C) Jäkälä- ja mäntykangasta.
D) Kosteikkovarvikkoa, kuusta, mäntyä.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Pyöreän terassin alareuna (N) männiköisellä hiekkakumpareella, jossa vähän myös koivua. Rinne laskee kohti kosteikkoa n. 8 m NE.
B) sijaitsee edellä mainitun terassin taitteessa, sen juurella (tyvessä).
C) Tasaista hiekka-/sorapohjaista jäkälä-/mäntykangasta, loivasti kohti NW laskevan rinteen lakea.
D) Loivasti jängästä (NW) nousevaa sorapohjaista maata, joka SE:ssä muuttuu kuivaksi mäntykankaaksi. Alueen arveltiin muodostaneen laakean muinaisrannan, joka olisi saattanut toimia esim. A)-painanteen asukkaiden rantautumispaikkana.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Metsäautotie (SE-NW) n. 30 m A:sta N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
A) ja B) pintahavaintoja.
C) ja D) Esineelliset löydöt pintapoimittiin metsäautotien ojan hiekkavallista ja profiileista. Raekoko oli hiekan ja soran luokkaa. D):n ympäristössä mineraalimaa oli rikastunut voimakkaan tummanpunaiseksi ja rasvaiseksi soraksi.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Ks. edellä; tutkimusavustaja Assi Heikkilän havaintojen pohjalta inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintoalueet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii lisätutkimuksia vähintään koekaivauksina.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään nykyisten havaintopisteiden ympärillä lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät.

Opas: Assi Heikkilä

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tienparannustyöt saattavat avata lisää rakenteita.

Lähilöytöjä: KOLARI 168 Ylläsjoki E, Aittaniemi: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 700 m NW; KOLARI 170 Sauvajänkkä NW: kivikaudentyyppinen painannealue täältä n. 300 m E.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Onko asuinpaikan valintaan mahdollisesti vaikuttanut se, että maaperässä luonnostaan esiintyisi vihreäkiviraaka-ainetta, vai voidaanko arvella ao. asukkaiden tuoneen suurimman osan raaka-aineesta tänne? Myös muut toimeentulotekijät - ilmeisesti kalastusmahdollisuus - ovat vaikuttaneet asuinpaikan valintaan.

KOLARI 170 Sauvajänkkä NW

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: 2 asuinvallipainannetta ja 7 kuopannetta, esineellisiä kivilöytöjä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 6.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 03 NIESASELKÄ (1990)
x= 7480 37 **y=** 506 59 **z=** 175
Pinta-ala: N. 20 x 80 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 18.2 km Kolarin kirkosta ENE.

Hoito ja kunto

A4? B C3,5 D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 10:10
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM pieniä yksinkertaisia kivityövälineitä: talttamainen `kaavin', sileä karstapintainen pienesine, lovettu painokivi (?), sädekiviliuskeiskos.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 163.
Muut liitteet: LIITE B/18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 158.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydösten tarkistaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) asuinvallipainanne, pyöreähkö, 6 x 0.15 m, valli 2 x 0.02 m, painanteen sisäosa oli halkaisijaltaan 1.3 m. Painanteen pinnalta poimittiin myös kaksi pientä kivityövälineen kaltaista kappaletta (KM

), ja painanteen E-puolelta talletettiin lovettu painokivi. Toinen vastaavantyyppinen painanne sijaitsi A:sta n. 12 m NNW. Aika ei riittänyt rakenteen tarkempaan mittaukseen.
A:sta 5 - 42 m S oli myös
B) pieniä kuopanteita 7 kpl, joiden ympärillä esiintyi palaneita kiviä. Yhden keskeltä pintapoimittiin sädekiviliuskeiskos.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, jäkälä, variksenmarja, koivun taimi, kuollut männyntaimi.
B) Vrt. A). Pintakasvillisuus paikoin ohutta ja koneiden kuluttamaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Laakeahko jänkien ympäröimä hiekkakangastasanne, josta lähimpään jängänreunaan on n. 33 m E. Kivikaudella alue näyttää muodostaneen kohti NE osoittaneen niemenkärjen.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Laajahko soranottokuoppa 4 m A:sta W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja:
A) Vallin karkeahko sora oli paikoin kairanäytteessä huuhtoutunut, mutta kerrokset olivat osin häiriytyneet.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Elina Koivuniemen pintalöytöjä inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot; soranotto on voinut tuhota muita mahdollisia rakenteita.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde vaatii tutkimuksen esim. uusien soranottojen yhteydessä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Hiekkakuopan NE-reunalta jängän reunalle NE:ssä; yllä mainittu pinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: Alue suhteellisen helposti löydettävissä, mutta painanteiden tunnistaminen vaatii harjaannusta.

Opas: Elina Koivuniemi, Assi Heikkilä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mikäli sorakuoppaa laajennetaan kohti NE, se tuhoaa yllä kuvaillut rakenteet.

Lähilöytöjä: KOLARI 169 Vähäjoki E: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 320 m WNW; KOLARI 168 Ylläsjoki E, Lammassaajo:

kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 2200 m NNE; KOLARI 165 Palo, Kauniinmaanpalo SW, Peltola: kivikautinen "työpaja" sijaitsee täältä n. 1900 ENE.

Jatkotoimenpiteitä: Kohteen voisi tutkia pelastavan rutiinikaivauksen kautta, ennenkuin se tuhoutuu lopullisesti.

KOLARI 171 Ylläsjoki SW, Aarttokoskenmaa NE

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Vihreäkivi- ja kvartsiesiintymä, palaneita kiviä, kaksi liedenpohjaa
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 6.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 06 PORTTIVUOMA (1990)
x= 7484 26 - 44 **y=** 511 79 - 512 10 **z=** 207.5 (?)
Pinta-ala: N. 440 x 60 m (WNW-ESE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 25 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A4? B4 osittain? C3,5,6 (?) D E1,5 F3 (?) G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 10:8 sekä valtionmaata
Omistaja: Yksityinen sekä
Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM työstetty vihreäkivimateriaalikappale, kvartsiitti- ja kvartsiesineitä, -iskoksia ja kappaleita. Havaintoja kiinteistä liesirakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 22.
Muut liitteet: LIITE B/18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 159.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen asuinpaikka/kiviraaka-aineen hankinta- ja työstöpaikka (?): N. 400 m pitkällä ja 20 m leveällä alueella (NW-SE) metsäkoneurassa havaittiin erittäin runsas kiviraaka-ainemateriaali koostuen vihreäkivestä, kvartsiitista ja kvartsista, joita alueella näyttäisi työstetyn tulen avulla.

Vihreäkivessä, josta poimittiin mukaan kolme katkelmaa samasta pitkänomaisesta esineen (?) teelmästä, näyttäisi käytetyn tekniikkaa, jossa esim. sarvipiikillä olisi irroitettu pitkiä ja kapeita iskoksia teelmän kyljiltä. Alueella oli myös runsaasti kvartsia, joka useissa tapauksissa vaikutti olevan ns. valmisteluvaiheessa raaka-ainekappaleina. Tulen hyödyntämisestä irrotuksessa löytyi merkkejä useiden kiintokvartsien ympäriltä. Pintapoimitussa aineistossa esiintyy myös karkeahkoja kaavinten ja muiden terien kaltaisia kappaleita. Alueella esiintyi kohtuullisesti palaneita kiviä, mutta myös pari kivikehällistä liedenpohjaa havaittiin koneurassa.
Lähdekriittisiä tekijöitä alueella ovat metsäpalojen mahdollisuus sekä metsäkoneiden pyörien aiheuttamat kvartsin rikkoontumiset, joita voi olla vaikea erottaa esihistoriallisen ihmisen käyttämästä kvartsista.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puuttuu suurelta osin tien pohjasta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kumpuilevaa kuivahkoa moreenipohjaista (?) kangasmetsää, josta joelle (WNW-ESE) on n. 200 m NE. Havaintoalue päättyy ESE:ssä kaltiopohjaiseen pienehköön suoaltaaseen. Alueella on poikkeuksellinen keskittymä vihreäkiveä ja kvartsia muuhun ympäristöönsä nähden.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäkoneura (SE-NW), jota on pintakuorittu. Ympäristön metsää on harvennettu.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja osittain kuoritussa tieurassa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän havainto inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot suoja-alueineen.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; osittain tien tuhoama.

Ehdotus suoja-alueeksi: Ylinnä esitetyt rajat ulottuen reilusti aktuaalisen havaintoalueen reunoille kuorimattomaan maapohjaan.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset; vaativat tarkkuutta.

Opas: Assi Heikkilä

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueella suoritettu hakkuita ja raivattu metsäautotietä.

Lähilöytöjä: KOLARI 162 Ylläsjoki N, Kielisenmaa SW: kiviuunien jäänteitä täältä 600-400 m ENE/NE; KOLARI 164 Ylläsjoki N, Kielisenmaa S: asumuspainannealue täältä 800-600 m E/ENE; KOLARI 172 Ylläsjoki N, Konikoski (Vähäjoki, Suukosket): vihreäkivilouhos ja tervahautoja täältä n. 300 m NW; KOLARI 167 Ylläsjoki W, Aarttokoskenmaa W, Aihki: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1200 m W; KOLARI 22 Aarttokoski: kivikautinen asuinpaikka ja pyyntikuoppa-alue täältä 700-1000 m NW.

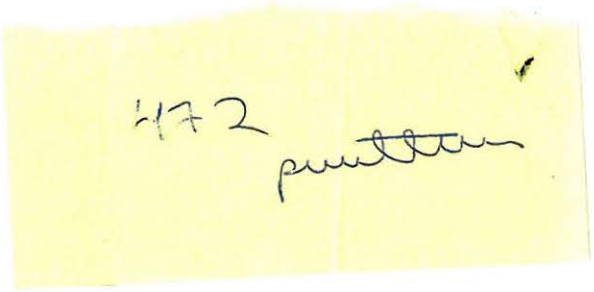

KOLARI 172 Ylläsjoki N, Konikoski (Vähäjoki, Suukosket)

Kivikautinen asuinpaikka, vihreäkivilouhos (?) ja tervahautoja

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi (?) ja historiallinen aika
Lukumäärä: Palaneita, iskettyjä ja koverrettuja kalliokumpareita, kiviesineiden teelmiä, tervahautoja 2 kpl, tuvan pohja 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 7.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 06 PORTTIVUOMA (1990)
x= 7484 74 - 82 **y=** 511 67 - 47 **z=** 180
Pinta-ala: N. 200 x 100 m (W-E)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 25 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A1? B C3,5? D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 26:3, 7:19
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Kotivuori 1989 a: s. 37, merkintä tervahaudoista peruskarttaotteella.

Aiemmat löydöt: Kotivuoren havainnot tervahaudoista.

Tarkastuslöydöt: KM vihreäliuske- ja hiekkakiviesineitä; Havainnot louhituista kalliokumpareista ja irtaimista raaka-ainejätteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 22.
Muut liitteet: LIITE B/18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 160-162.

Tarkastuksen aihe: Ennestään tunnettuun kohteeseen tutustuminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja

sijainti):
Vihreäkivilouhos (?) ja kivikautinen asuinpaikka: N. 200 x 100 m (SE-NW) laajalla alueella havaittiin matalia kalliokumpareita, joihin liittyi runsaasti eri kokoisia irrallisia liuskeisia ja laattamaisia lohkareita. Kalliopaljastumien seinämät olivat useilta osin voimakkaasti palaneet ja niiden reunoja oli paikoin selvästi isketty. Seinämien vierellä esiintyi runsaasti sekä laattamaisia että harkkomaisia vihreäkiven kappaleita, jotka kauttaaltaan eivät ole tyypillisintä sädekiviliusketta - lienee mahdollista, että paras materiaali olisi lähes loppuun hyödynnetty. Kalliopaljastumissa esiintyi selviä aukkoja ja lovia, joista päätellen materiaalia on viety alueelta runsaasti. Näytteeksi otettiin alueen SE-osassa sijainneesta
A) kantojuurakosta kaksi taltan teelmää sekä pieni harkko, kaikki varsin epäpuhdasta materiaalia. Lisäksi paikassa havaittiin pari iskoslohkoa.
N. 72 m juurakosta A) NW oli
B) juurakko, josta talletettiin latteita vihreäkiviesineiden teelmiä, yhteensä 6 kpl.
N. 135 m juurakosta B) W (SW) oli
C) resentti? jätekivikasa, jossa havaittiin kookas pilstottu vihreäkiviharkko (materiaalikappale).
N. 35 m paikalta C) S on
D) turvekammin pohja, pyöreäkulmainen neliö, n. 4 x 4 m, valli n. 1,2 x 0,1 m, oviaukko S-kulmassa (lev. n. 1 m), N-päädyssä kiuasuuni, jonka halkaisija oli n. 1 m.
N. 9 m D:stä ESE on
E) tervahauta, pyöreä, halkaisijaltaan n. 17,5 m, syvyys n. 0,2 m, valli n. 5 x 1 m, ränniaukko kohti S, leveys 0,2 - 2 m, ränni 8 x 1 - 3 m, vallien ympäröimä. Hautaosa täytetty karikkeella, ränniä peitetty risuilla.
N. 0,5 m E:stä SE on
F) tervahauta, pyöreä, halkaisijaltaan n. 17 m, syvyys n. 0 m, valli n. 5,5 x n. 0,9 m, aukko n. 2 m leveä, tästä lähes pystysuora lasku ränniin kohti SSW, pituus n. 1,5 m. Haudan keskelle on rakennettu saunamökki, n. 4 x 2 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) - C) Kivet kalliopaljastumissa harmaajäkäläisiä; alue vahvasti sammaloitunut; mustikka-/puolukkapohjaista sekametsää.
D) Sammalta, puolukkaa, heinää, siankärsämöä, katajaa, pajua ja kuusentaimia.
E) Sammal, mustikka, puolukka, juolukka, katajaa, pajua, kuusia, taimista alkaen aina n. 15 cm:n paksuisia mäntyjä ja koivuja n. 2 kpl.
F) Puolukka, mustikka, heinää, katajaa, pihlajaa, mäntyä (paksuudet 8 - 25 cm), kuusia n. 20 cm, koivua 5-10 cm, haapa n. 30 cm, raita n. 13 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Alue **A - C:** matalista kalliokumpareista koostuvaa kosteahkopohjaista, harvaan kasvavaa (raivattua) sekametsää, jota S:ssä rajaa joessa (SE-NW) virtaavat kosket, W:ssä jokisuualue (virran suunta NNE-SSW), NE:ssä jänkäkosteikko.
Alue **D - F:** kahden koskisen joen (SE-NW ja NNE-SSW)

yhtymäkohtaa, joka loivasti laskee kohti SW, tuoreehkoa, muokattua ja rakennettua sekametsää.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Rakennettua huvila-aluetta, jonka tien (E-W) N-puolella sijaitsevat juurakot A) ja B). Paikka C) sijaitsee alueen W-päässä sijaitsevan hirsihuvilan NW-nurkasta n. 8 m N, ja rakenteet E)-F) saman huvilan SW-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja; kerrostumista ks. edellä.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Tervajaidat Inventoinnin yhteydessä v. 1988 (H. Kotivuori) ja kivikauden havainnot inventoidessa v. 1997 (H. Oksala).

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alue tulisi rauhoittaa lisärakentamiselta, ja ilmeistä louhostoimintaa tulisi tutkia kaivauksin.

Ehdotus suoja-alueeksi: Tien (E), jängän (N) ja jokien (S ja W) rajaama alue (ks. yllä).

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdollinen lisärakentaminen (?); teiden ja pihojen ylläpitotyöt.

Lähilöytöjä: KOLARI 171 Ylläsjoki SW, Aarttokokenmaa NE: kivikautinen louhos- ja asuinpaikka täältä n. 300 m SE; KOLARI 22 Aarttokoski: kivikautinen asuinpaikka, pyyntikuoppia, liesiä ja tervahautoja täältä 100 - 500 m WNW; KOLARI 162 Ylläsjoki N, Kielisenmaa SW: kiuasuunien jäänteitä täältä n. 800 m WSW; KOLARI 167 Ylläsjoki W, Aarttokoskenmaa W, Aihki: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 900 m WSW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Alueen kivilöydöstöä esiteltiin geologi Vesa Perttuselle Rovaniemen Geologisessa tutkimuskeskuksessa 19.12.97. Hänen mukaansa aineisto oli pääasiassa kiilleliuskevaltaista vihreäkiveä.

KOLARI 173 Niesakero SE, Talvilaki N 1

Kelokuvio

Luokka: I
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: 1 keloreliefi
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 7.10.1997
15.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 03 NIESASELKÄ (1990)
x= 7489 43 y= 505 26 z= 270
Pinta-ala: 1 m^2
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 23 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A1 B1 C4,5,6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaa
Omistaja: Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Kiinteä rakenne; eräänlainen karsikkokelo: mäntyyn veistetty ihmishahmo.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/173.
Muut liitteet: LIITE B/9: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:ot 72, 73.

Tarkastuksen aihe: Informantti Teuvo Raappanan ilmoittaman kohteen tarkastus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Ihmishahmoinen veistos (?) vastapäivään kierteisessä kelossa. Männyn pinnalta on poistettu kaarnaa siten, että on muodostunut miehen (?) hahmo. Kuvio muistuttaa kalliomaalausten tai -piirrosten ihmismuotoja. Korkeus on n. 80 cm, leveys n. 20 cm, kuvion korkeus maanpinnasta käsin n. 60 cm. Sijaitsee puun N-kyljessä, veistojäljet epäselviä. Kaarna osin kasvanut uudelleen kuvan päälle.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Vähän naavaa ja jäkälää. Kelon paksuus 0,5 m, korkeus n. 9 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Pieni kangassaajo, hiekkapohjainen kumpare jängän ja vaarojen keskellä, joka yhtyy kuivaan kankaaseen NW:ssä. Kelo sijaitsee saajon SE-laidan keskiosassa, jänkään n. 6 m S. SE:stä lähtee ojanlatva kohti N.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsähallituksen eräpolku (S-N) sijaitsee kohteesta n. 50 m E. Metsäautotie (NNW-SSE) n. 100 m E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä informantin opastuksella. Tämä kertoi vaimonsa löytäneen kuvion eräpolulla retkeillessä.

Laajuuden arviointiperuste: Yksittäinen havainto.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; teos on ainutlaatuinen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko saajo, n. 40 x 20 m (SW-NE).

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Opas: Teuvo Raappana

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kuvio mahdollisesti museoitava lähitulevaisuudessa, muuten se tuhoutuu pian luontaisesti.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Elävä, kookas ja paksu mänty on kaatunut vasten kuvakeloa, jota vasten edellinen nojaa: molemmat hongat ovat vaarassa kaatua. Muuten lähialue on retkeilykäytössä. Kohde on altis ilkivallalle, mikäli tieto sijainnista kantautuu vääriin yhteyksiin.

Lähilöytöjä: KOLARI 194 Niesakero SE, Talvilaki N 2: kivikaudentyyppinen asuinvallipainanne sekä liedenpohjia täältä n. 100 m N; toinen reliefikelo sijaitsee Niesakeron NW-puolella, Niesalompolon itäpuolella.

Jatkotoimenpiteitä: Puulle tulisi laatia pelastussuunnitelma, jotta se ei kaatuisi ja maatuisi. Nuorempi puu olisi kaadettava, ja kelo jollakin tavalla ehkä suojattava ja tuettava, tai sitten museoitava.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Unto Vuontisjärvi Kolarin Metsäntutkimuslaitokselta kävi kairaamassa kuviosta näytteitä puulustoajoitusta varten 15.9.1998. Näytteet lähetettiin Rovaniemen Metsäntutkimuslaitoksen dendrokronologian ajoituslaboratorioon Mauri Timosen tutkittaviksi 17.9.1998. Ajoitustuloksen ilmoitti Tauno Luosujärvi puhelussa 16.1.1999. Näytteet olivat selkeitä ilmaisten, että kaiverruksen pinta oli vuoden 1835 tasossa, kun taas itse puu oli kuollut 4 vuotta myöhemmin vuonna 1839. Tämä siis muodostaa kaiverrustapahtuman aikahaarukan, koskapa puu selvästi oli vielä kasvanut veistämistapahtuman jälkeenkin kuvion päälle kasvaneen kaarnan perusteella. Ts. veistäminen on tapahtunut vuosien 1835 ja 1839 välillä. Lustojen lukumäärän perusteella (n. 159 kpl) puu on alkanut kasvaa 1660-luvulla, joten kuollessaan se on ollut n. 170 vuoden ikäinen - kuvio on siis veistetty jo vanhaan puuhun. Petäjä on siten ollut pystyssä nyt lähes 340 vuotta, mutta siitäkin jo kuolleena 160 vuotta. Mauri Timonen tarkensi tietoja puhelussa 11.2.1999.

(Lienevätkö näytteiden numerot ja tiedot menneet keskenään sekaisin kohteen 193 kanssa, sillä puu kohteessa 173 on kuitenkin paksumpi kuin kohteessa 193, joka nyt puolestaan antaa vanhemman ajoituksen? Vrt. kohde 193.)

Ote peruskartasta 2731 03 NIESASELKÄÄ

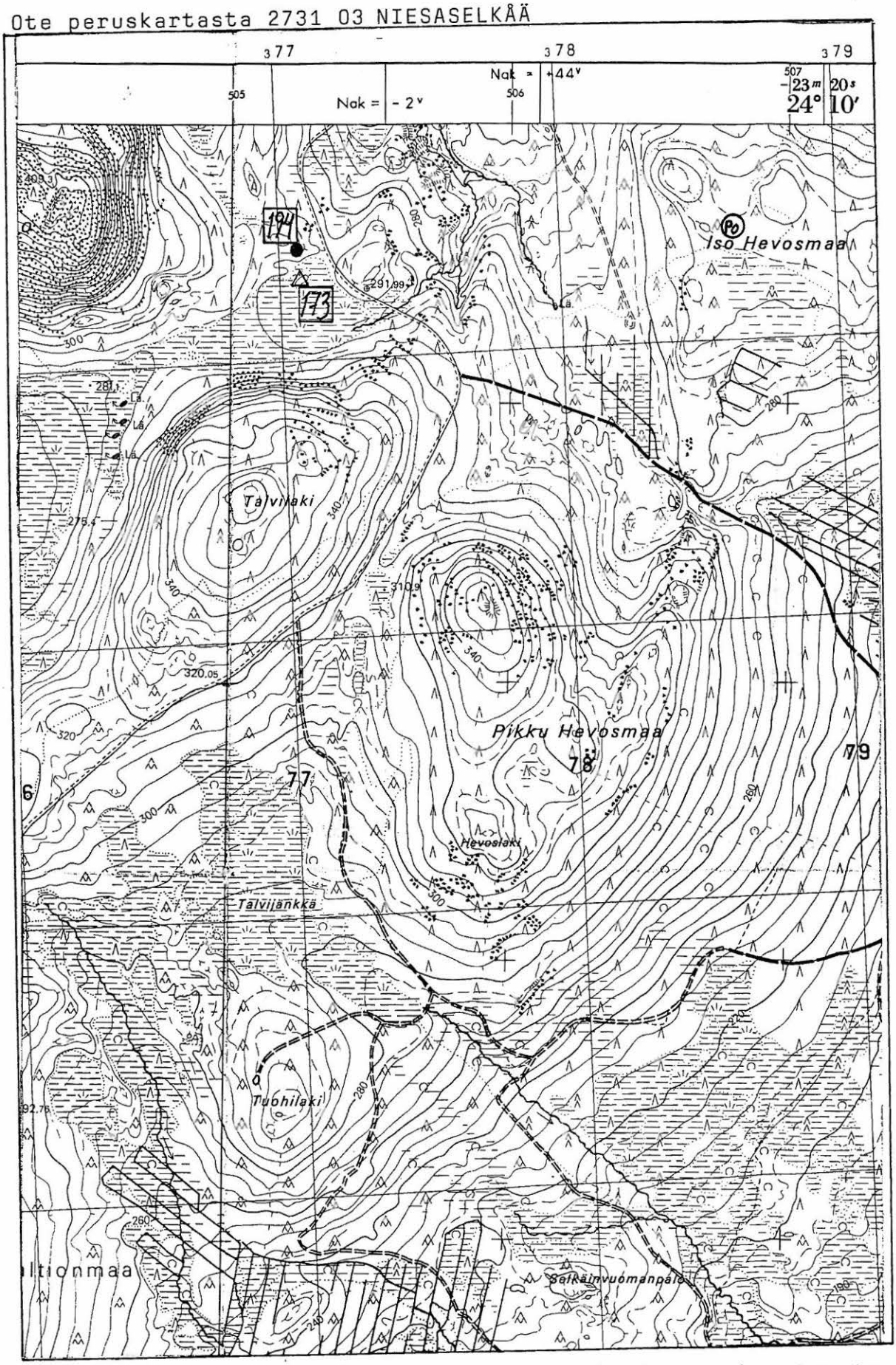

Kohteet KOLARI 173 ja 194 sekä tieto vanhasta porokaarteesta.

KOLARI 174 Sadinkangas W

Kivikautinen louhos/asuinpaikka, rautamalmilouhos

Luokka: II
Ajoitus: Kivikautinen, historiallinen
Lukumäärä: yksi raivattu painanne, röykkiömäinen kivikasa, malmikaivanto
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 8.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 12 RAUTUVAARA (1990)
x= 7482 90 - 7483 02 **y=** 494 18 - 23 **z=** 180
Pinta-ala: N. 160 x 100 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 12 km Kolarin kirkolta NNE.

Hoito ja kunto

A1? B1,(4) C3,5?D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot:
Paulaharju 1923: 61-62:
"Jo aikaisin, "ennen Joonaa" - Ekströmiä - löydettiin rautamalmia Suomenkin puolelta, Kolarista Juvakaisen "rautavuoresta", Niesajoen latvoilta. Sinne ruukki rakennutti pirtit ja makasiinit ja lähetti miehiä louhimaan vuorta. - Mutta lappalaisten vanha palkimaseutu ei oikein suvainnut rautamiesten metelöimistä... Erämaa nosti vanhat haltiansa möykkääjiä säikyttelemään...".
Manner - Tervo 1988: Juvakaisenmaalta, Sainkankaalta n. 1 km SW, tunnettiin rautamalmiesiintymä jo 1600-luvulla Köngäsen ruukin toiminta-alueelta. Ruukin tarpeisiin täältä vietiin rautaa kuitenkin vasta 1800-luvulla. Myös Sainkangas kuuluu kapeaan, karsi-karbonaattikivistä koostuvaan Rautuvaaran malmimuodostumaan, jossa esiintyy magnetiittirautamalmia. (ss. 74-76).

Tarkastuslöydöt: Havaitut kiinteät rakenteet sekä liuskeisia ja pilstottuja kiilteistä vihreäkiveä olevia materiaalikappaleita ja pilstontaydin, KM .

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/174.
Muut liitteet: LIITE B/7, 18: Kuvauspäiväkirja.

Diat: OYA/KOi n:ot 65, 163.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan havaintojen tarkistaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen louhos/asuinpaikka: Kohde havaittiin laakeana, keskeltä tasaisehkona, reunoille loivasti kohoavana
A) raiviopainanteena, laajuudeltaan n. 21 x 42 m (S-N), sisäosan leveys n. 9 m. Alueen keskeltä näyttää kootun kiviä reunoille, osin röykkiömäisiksi ja paikoin kylmämuuratuiksikin kasoiksi. Eri kokoisissa kivissä esiintyy voimakkaita palamisen jälkiä, useat alueen kivet ovat teräviksi lohkottuja. Raivion N-päässä sijainneessa tuulenkaadossa havaittiin runsaasti karkeaa, lohjennutta/lohkottua sädekiviliusketta, joka sijaitsi laakean alasinta muistuttavan graniittigneissikiven (n. 20 x 40 cm) päällä. Vihreäkiviaineksesta talletettiin yksi pitkänomainen katkelma sekä iskoksia ja pari muuta esineiden teelmiä muistuttavaa vihreäkiven kappaletta. Alueen S-päässä sijaitsee 3-4 osin tuhoutunutta liesikiveyskehää. Lohkottujen ja poltettujen kivien kasoja, keskittymiä ja raiviopainanteita havaittiin n. 200 x 100 m laajalla alueella (S-N) muitakin.
Tämän alueen N-puolella oli myös pari
B) röykkiömäistä kivikasaa sekä kuoppamainen raivio, jossa oli pieni valkeaksi palanut kylmämuurausladelma, halk. n. 40 cm. Yksi röykkiöistä on varsin selvärajainen (n. 10 x 5 m, kork. n. 1 m).
Alueen W-laidalla on myös pitkänomainen, kaareva kaivanto, joka on ehkä syntynyt yllä esitellyn varhaisen kaivostoiminnan tuloksena. Ilmeisiä testihiekkakuoppia sijaitsee myös alueen E-puolella olevan terassin reunalla.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Havupuuvaltaista sekametsää, jonka S-osassa varpuja ja jäkälää, N-osa kosteampaa: lisäksi runsaasti sammalta.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivasti kohti SW laskevaa kivikkoista rinnettä, joka E:ssä kohoaa hiekkapohjaisen mäntykangastasanteen terassiksi.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsäautotie (E-W) n. 30 m alueen A) S-päästä S. Välittömästi tämän S-puolella on poroaita; laaja soranottoalue n. 40 m löytöpaikalta W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Tuulenkaatojuurakon löydöt sijaitsivat voimakkaan huuhtoutumis- ja rikastumiskerroksen välissä, jossa oli lieviä punertavia palaneisuuden merkkejä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot kuvaillun topografisen kokonaisuuden sekä sitä rajaavien resenttien rakenteiden (metsäautotie (S), hiekkakuoppa (W)) sisällä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; tulkintojen täsmennys vaatii lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Edellä rajattu alue.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät, mutta vaativat tarkkaavaisuutta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdollinen hiekkakuopan laajennus? Tien ylläpito. Heinäkuussa 2000 löytöalueella todettiin tuore metsänhakkuu, joka jossain määrin vaikeuttaa havainnointia.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Varsinkin alueen (B) N-osan havainnot selvästi liittyvät varhaiseen malmin koelouhintaan. Mm. Jaakko Heikkilä Niesasta (puh. 016-566 137) tuntee tarkemmin vanhan louhospaikan (tiedonantaja Seppo Raittimo, Saarenpudas, marraskuu 1997).

Ote peruskartasta 2713 12 RAUTUVAARA

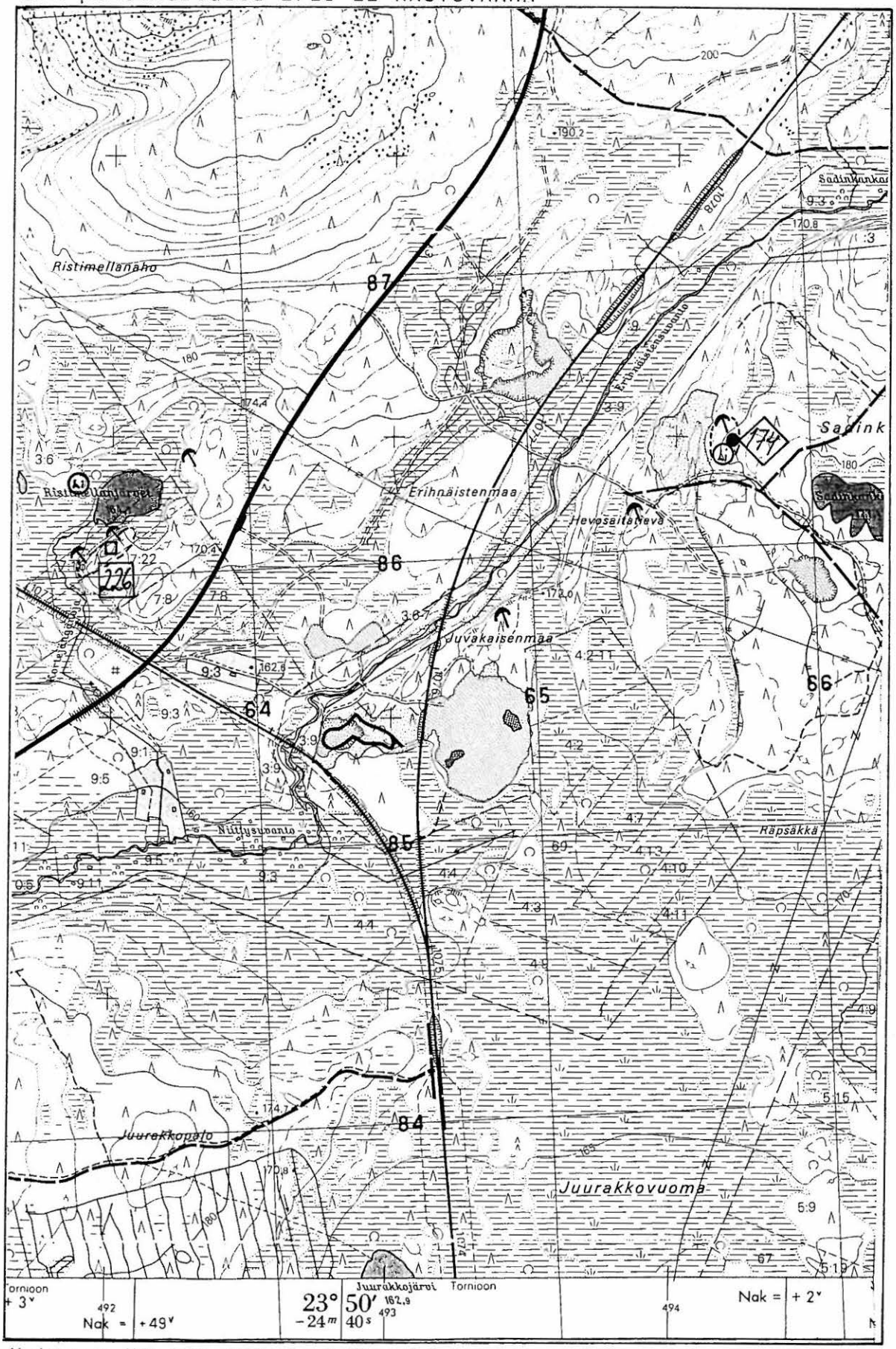

Kohteet KOLARI 174 ja 226 sekä muita vanhakantaisia kaivosjäänteitä kaksi kohdetta ja yksi tulisijanjäänne.

KOLARI 175 Vittavuoma S, Pokanjänkkä W

Esihistoriallisia asumuspainanteita (?)

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: 3 rekisteröityä sekä useita muita painanteita.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 09.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 12 RAUTUVAARA (1989)
x= 7488 29 - 42 **y=** 499 82 - 86 **z=** 242.5 - 245
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 19 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 150 x 50 m (S-N)

Hoito ja kunto

A1 B1? C3? D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 0205 64 7002.
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/175

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Esihistoriallinen asuinpaikka (?), joka koostuu n. kolmesta epävarmahkosta asumuspainanteesta.
A) Asuinvallipainanne (?), laakea, allasmainen, lievästi suorakulmainen, n. 10 x 5 x 0.5 m (E-W). Valli lievästi silmin havaittavissa.
A:sta 20-40 m SW oli
B) asuinvallipainanne (?), eräänlainen kaksoispainanne, jonka NW-puoleinen osa oli selkeämpi muistuttaen tervahaudan rakennetta. Tämä osuus oli pyöreähkö, halkaisijaltaan runs. 10 m, pohja oli laakea, valli n. 1.5 x 0.5 m. NW-osassa oli aukko

kohti alarinnettä.
B:stä edelleen 20-40 m S oli
C) asuinvallipainanne (?), jonka yhden seinämän muodosti luonnonharjanne (SW-NE). Tämän alaosaa oli jonkin verran pengerretty. Painanne oli soikeahko, harjanteen suuntainen, syvyydeltään max. n. 0.3 m, pituudeltaan n. 15 m. Tarkkaa mittausta ja kairausta ei enää tältä osin ehditty suorittaa.
Ympäristössä oli muitakin kuopanteita ja painanteita, jotka muistuttivat esihistorialliseen asumiseen liittyviä rakenteita.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Paksu sammal, mustikka, puolukka, keskellä koivuntaimia.
B) Sammal, mustikka, puolukka.
C) Sammal, mustikka, yläreunalla kuusi.
Maastossa esiintyi jonkin verran myös katajaa ja haapaa mahdollisesti moniravinteiseen maaperään viitaten.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
SW-NE -suuntaisen moreeni-/kallioharjanteen W-NW-osa: kumpareista sekametsämaastoa jängän (N) ja puron (SW) ympäröimänä.
A) Loiva lasku kohti jänkää (n. 20 m N).
B) Terassin reunaa, joka laskee kohti puroa (NW).
C) Harjanteen juurella sen SW-osassa, rinteen N-puolella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kelkkareitti (?) kulkee jokseenkin S-N -suunnassa A:sta n. 30 m NE/E/SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pinta- ja kairaushavaintoja seuraavasti:
Kaksoispodsoleita ei saatu esiin rakenteista toisaalta alustojen kivisyyden, toisaalta syvien huuhtoutumiskerrosten vuoksi, joita todettiin kahdessa kairatussa painanteessa.
A) Turpeenalusta oli kivinen ja huuhtoutumiskerros selvä.
B) Voimakas huuhtoutumiskerros sekä rakenteen pohjalla että reunoilla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; rakenteiden kulttuurisuus tulee todentaa kaivauksin.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama kohteiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Alue sijaitsee syrjässä.

Lähilöytöjä: Luosun ja Niesalompolon kohteet täältä 5-8 km ENE; Hannukaisen kohteet täältä 6.5-9 km NNW/N; KOLARI 174 Sadinkangas W: kivikaudentyyppinen louhospaikka täältä n. 7600 m SW.

Ote peruskartasta 2713 12 RAUTUVAARA

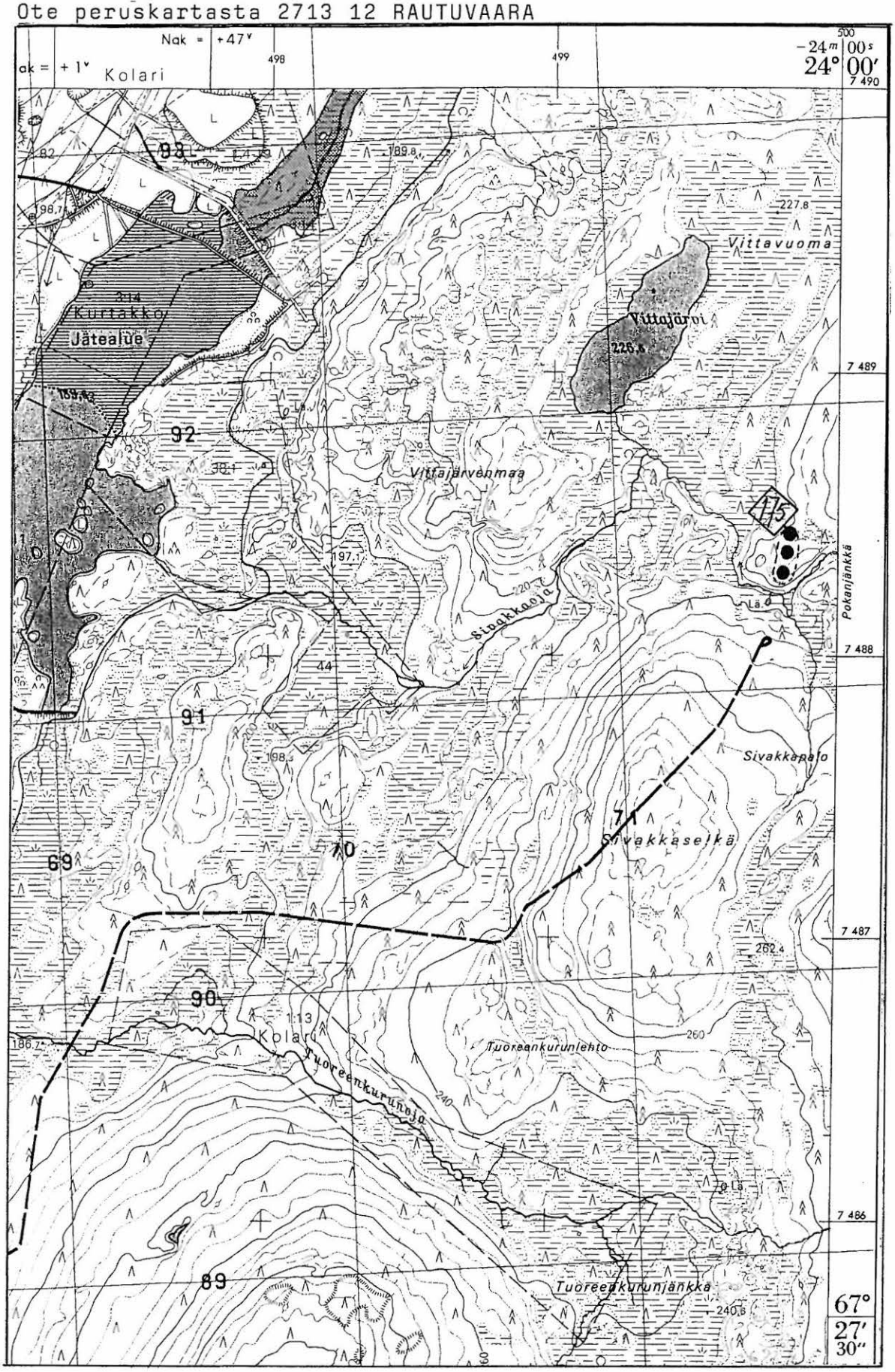

Kohde KOLARI 175.

KOLARI 176 Niesajoen suu, Myllykoski

Kivikautista asutusta

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi, (historiallinen aika)
Lukumäärä: Asuinvallipainanne, palaneita kiviä, liesiladelmien aihioita, kiviesineiden löytöpaikka

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 10.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7480 06 - 24 **y=** 489 66 **z=** 150
Pinta-ala: n. 160 x 60 m (S-N)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 11 km Kolarin kirkosta N.

Hoito ja kunto

A4 B C7 D E5 F1(havaintoalue) G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 4:4
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot: Nimistön arkistokokoelmat/Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki: Myllykoski. Kerääjä Aune Vähäkangas 1965: Niesajoen suun koskessa "on ollut ennen mylly ja saha".

Tarkastuslöydöt: KM pikkutaltan teelmiä 3 kpl, kolme muuta kiviesinettä, kvartsikaavin (?), liuskeiskoksia 2 kpl.
Lisäksi mainitut kiinteät rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/176.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Asuinvallipainanne (?), pyöreähkö, loiva, pieni, halk. n. 3.5 m, syv. n. 0.15 m, valli n. 1 x 0 - 0.2 m, vallissa aukot /polut kohti ESE ja SSE, aukkojen leveydet n. 0.5 m ja 0.6 m. Vallit

havaittavissa myös kaksoispodsolina. Välittömässä lähiympäristössä on myös muita pienehköjä painanteita.
N. 80 m A):sta N on
B) rantakivikko, jossa havaittiin joitakin palaneita kiviä ja mahdollisia erittäin maatuneita ja joen huuhtomia liesiladelmien aihioita, mutta ei täysin selviä merkkejä esihistoriallisesta toiminnasta.
B):stä n. 40 m NNE on
C) kiviesineiden löytökeskittymä, josta talletettiin yllä mainittu esineellinen aineisto n. 8 m halkaisijaltaan olevalta alueelta. Paikalla oli myös muuta sileäksi hiottua/hioutunutta, muiden kivilajien ohella erityisesti sädekiviliuskeista materiaalia, joka oli selvästi ihmisen muokkaamaa. Useissa kappaleissa oli esim. koverrettu puolikaareva lovi ilmeisesti varren, verkon tms.:n sitomista varten.
Alueen E-puolella olevilla töyräillä havaittiin mm. multakodan pohja sekä tervahauta. Vanha myllynpaikka ei täsmentynyt tarkasti maastohavaintojen pohjalta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Mustikka, puolukka, suopursu, reunoilla kaksi mäntyä, paks. 0.17 ja 0.2 m, sekä kolme koivunvesaryhmää.
B) Ohuelti rantaheinää ja kukkakasveja.
C) Kynnetty perunapelto, pinnassa hieman vesiheinää.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Korkeahko jokitöyrään tasanne, jossa harvaa koivuvaltaista sekametsää. Jokeen n. 25 m W, törmän reunaan N:ssa n. 25 m, alla mahdollisesti Niesajoen vanha uoma (E-W), jossa nykyisin kosteikkoa ja peltoa.
B) Niesajoen Väylään laskevan suualueen koskena virtaavan S-puolen rantakivikkoa.
C) Hieman kohti sisämaata (E/ESE) viettävän terassitasanteen SW-nurkkaus Niesajoen (E-W) (S) ja Väylän (W) yhtymäkohdassa törmällä. Muokatun ja kynnetyn pellon S-reunaa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Sähkölinja (S-N) n. 7 m E ja jalasmökki törmällä n. 16.5 m NNE; heikko näkyvyys asuintaloon n. 100 m SE.
C) Sähkölinja (S-N) n. 18 m E. Saunamökki (?) n. 50 m NNE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni) Pintahavaintoja; alueella C) löytökerrostuma oli peltomultaa, jonka pinnasta löytöjä poimittiin.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.) Yllä mainittu ajankohta inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; Alue C) mahdollisesti varsin tuhoutunut maanmuokkauksen tuloksena; alue A):n luonne tarkistettavissa arkeologisesti mahdollisessa maanmuokkaustilanteessa. Alue B) heikohko.

Ehdotus suoja-alueeksi: A):n lakisääteinen ympäristö.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Lähilöytöjä: KOLARI 183 Muonionjoki E, Rantala: kivikautinen asuinpaikka/kivitaltan löytöpaikka sijaitsee täältä n. 700 m N; multakodan pohja n. 200 m N.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Perimätiedon mukaan Niesajoen suussa toimi myös Juvakaisenmaan rautamalmilouhoksen lanssi- eli lastauspaikka.
Kertojat: Seppo Raittimo (n. 50 v.) ja Malte Friman (67 v.) 10.7.1999.
Rautamalmia on Juvakaisenmaassa ja Ristimellassa louhittu ilmeisesti Steinholzin toimiessa Köngäsen ruukinpatruunana 1700-luvulla, jonka loppupuolella vuoritoiminta oli vilkkaimmillaan Tornion Lapissa (vrt. Awebro 1993: 367-380; Paulaharju 1923: 55-72).

Ote peruskartasta 2713 09 ÄKÄSJOKISUU

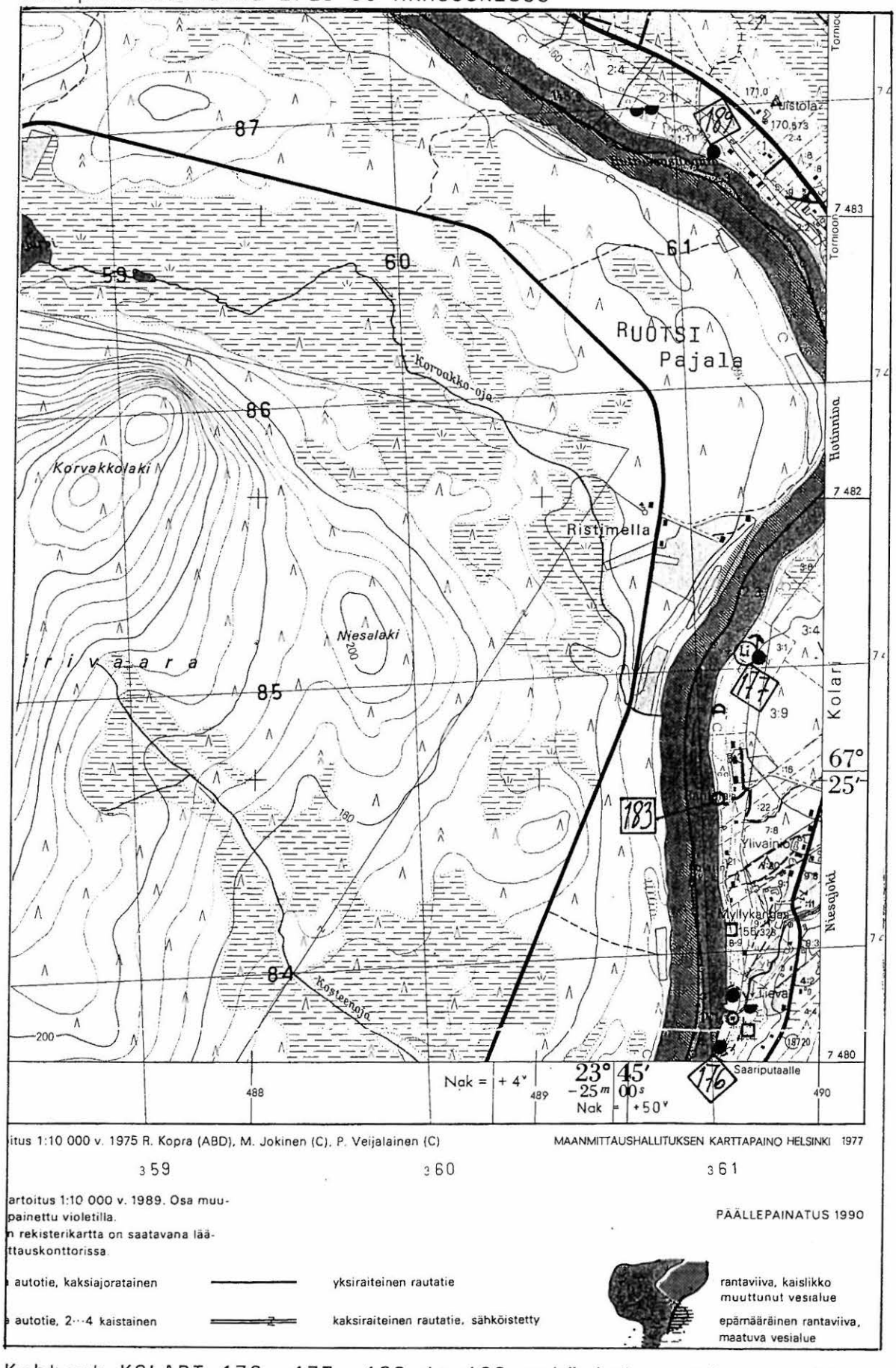

itus 1:10 000 v. 1975 R. Kopra (ABD), M. Jokinen (C), P. Veijalainen (C)

MAANMITTAUSHALLITUKSEN KARTTAPAINO HELSINKI 1977

3 59 3 60 3 61

artoitus 1:10 000 v. 1989. Osa muu-
painettu violetilla.
n rekisterikartta on saatavana lää-
ttauskonttorissa.

PÄÄLLEPAINATUS 1990

autotie, kaksiajoratainen — yksiraiteinen rautatie

autotie, 2···4 kaistainen — kaksiraiteinen rautatie, sähköistetty

rantaviiva, kaislikko
muuttunut vesialue

epämääräinen rantaviiva,
maatuva vesialue

Kohteet KOLARI 176, 177, 183 ja 189 sekä kolme rakennusjäänne-kohdetta, kolme tervahautaa, myllynpaikka, kalkkiuuni.

KOLARI 177 Ristimella E, Hotinniva S

Kivikautinen asuinpaikka/louhos

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Liesi 1 kpl, kiviesineiden työstöpisteitä 3 kpl.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 13.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7481 44 **y=** 489 75 **z=** 160-165
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 5.4 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: N. 180 x 100 m (S-N)

Hoito ja kunto

A4 B1 C3 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 3:1
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM suuria, karkeita pohjalaisten esineiden (tuuran, kirveen, taltan) teelmiä 5 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 176.
Muut liitteet: LIITE B/7, 18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 66, 67, 165, 166.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Halkaisijaltaan n. 30 metrin alueella havaittiin useissa tuulenkaadoissa erittäin runsas luontainen esiintymä karkeahkoa vihreäkiveä sekä palamisen jälkiä, kuten nokea kivissä ja maa-aineksessa (siltti/hieno hiekka). Tuulenkaadoista **A)** ja **B)** sekä pintamaasta **D)** poimittiin myös kookkaita ja karkeita pohjalaisten esineiden teelmiä. Tuulenkaato oli paljastanut myös esihistoriallisen tulisijan **C)** jäänteet. Havainnot sijoittuivat seuraavaan tapaan:

Juurakosta **A)** tallennettiin talttamaisen esineen ja tuuran teelmät (KM).
A):sta n. 14 m N oli juurakko
B), josta tallennettiin kaarevahkomuotoisen, latteahkon pohjalaisen kirveen/taltan teelmä (KM).
N. 19 m B):stä WNW oli juurakko
C), jonka sisässä todettiin tiheä liesikiveys, koostuen n. 5 cm:n kokoisista palaneista ja mustuneista kivistä. Tältä paikalta n. 2 m ENE oli myös resentti nuotionpaikka.
A):sta n. 80 m NE (sähkölinjalla) todettiin
D) kaksi rinnakkain asetettua kiviesineen teelmää (tuuran ja taltan/kirveen aihiot (KM) maan pinnassa. Nämä poimittiin talteen. Lähiympäristössä oli runsaasti kivikkoa, jossa oli useita kiviesineiden teelmien kaltaisia, pilstotuilta näyttäviä pitkänomaisia kappaleita. Kyseessä lienee kivinen muinaisrantatörmä, joka on voinut toimia raaka-aineen hankinta- ja työstöpaikkana.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A)-C): Tuulenkaatomäntyjen juurakoita; runkojen paksuudet 15-35 cm, pinnalla jäkälää, sammalta, puolukkaa.
D): Harmaat kivijäkälät, poronjäkälää.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A)-C): Kivinen, mutta laakeahko, 2-3 tasannetta muodostava mäntykangaskumpareikko, joka terasseittain laskee kohti joen (N-S) rantaviivaa, C):stä n. 30 m W. Juurakko A) sijaitsee ylimmällä kumpareella, ja juurakko C) seuraavaksi alemman tasanteen reunalla.
D): Loivasti kohti N viettävän, tasaisen kumpareterassin yläreunan taitekohta, avoimeksi raivattua sähkölinjaa, jonka W-puolella on männikköä (W), ja E-puolella kosteaa sekametsää.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Pieni kylä (Ristimella) joen vastarannalla (W/NW) Ruotsin puolella; sähkölinja (S-N) n. 20 m A):sta E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Ks. yllä kohteen kuvaus; löydöt välittömästi turpeen alta ja kivikon pinnalta. Juurakoissa paikoin voimakkaitakin palaneisuuden merkkejä. Maaperä kivikkoista, siltti-/hiekkapohjaista moreenia.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; luonteeltaan erikoislaatuinen kohde, joka maankäyttötapauksissa vaatii perusteellisempia lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään yllä esitetyt pinta-alatiedot; lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ilmeisesti kalastajat ja retkeilijät käyttävät aluetta jossain määrin leiripaikkanaan resentin lieden perusteella.

Lähilöytöjä: Esiteollinen kalkkiuuni täältä n. 200 m SW; KOLARI 183 Muonionjoki E, Rantala: kivikautinen asuinpaikka/ kivitaltan löytöpaikka täältä n. 500 m SSW.

KOLARI 178 Äkäsjokisuu W

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kiviesineiden löytöpaikka; liesikivikehiä; puukehikko.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 13.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7484 33 **y=** 487 35-44 **z=** 152.5 - 155
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 13.2 km Kolarin kirkosta NNW.
Pinta-ala: 80 x 30 m (W-E)

Hoito ja kunto

A4 B1 C4?,5,6? D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 1:13
Omistaja: Yksityinen/kylän yhteismaata

Tarkastuslöydöt: KM liuske-esineiden katkelmia ja teelmiä, liuskesäleitä, kvartsi-iskoksia, muotoiltu keitto-/liesikivi, palanutta (?) luuta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I-II/kohde 48.
Muut liitteet: LIITE B/8, 18: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:ot 68, 69, 167.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Havaintoalue (laajuus ks. yllä) alkoi W:ssä kookkaan, epätyypillistä raaka-ainetta - kvartsiittia - olevan tuuran löytöpaikasta, jonka ympärillä oli erilaisia kivilaji-iskoksia. N. 4 m tästä E alkoi rantatörmän `kivetty' osuus. - Lieneekö rantaa jo kivikaudella tuettu kivillä, joita oli pakattu

törmään? Osa kivistä oli palanut. Tältä osiolta pintapoimittiin myös hiotun esineen katkelma, iskentäjätekappaleita, vihreäliuskesäleitä, kvartsi-iskoksia, muotoiltu keitto-/liesikivi, palanutta luuta. Alueen E-osassa havaittiin myös tuuran (ns. kaitakirveen) aihio. Tämän lähistöllä oli hahmotettavissa lisäksi veden puhtaaksi huuhtomia liesikiveyskehiä.
Äärimmäisenä E:ssä oli myös pitkänomainen maahan painunut hirsikehikko, joka sittemmin ilmeni ns. kiviarkun rakenteeksi, eräänlaiseksi aallonmurtajaksi. Sen päässä on ennen rakennettu lauttoja terva- ja kalkkitynnyreiden, puiden, eläinten ja ihmisten kuljetusta varten alas jokea. Arkkurakenteeseen liittyi aikoinaan myös isoon kiveen kiinnitetty rautarengas
Kertoja: Jaakko Ruokojärvi, 59 v., marras-/joulukuu 1997.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Rantaheinää, koivun- ja männyntaimia, hiirenvirnaa, kanervaa jne. Törmän päällä on kaksirunkoinen vanha koivu ja kuusi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Jyrkähkösti kohti pääväylää (S) viettävää rantatörmää sivujoen (NNE-SSW) suualueella, joka muodostaa kosken (E).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Aitta n. 15 m kvartsiittituuran löytöpaikasta kohti NW. Ylempänä rantatöyräällä kaksi asuintaloa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintalöytöjä; ylinnä törmällä siltti ja hieno hiekka, alempana kiveys, alinna vesirajassa soraa ja rantakivikkoa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Pintalöytöjen levintähavainto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II (- I); kohde muodostaa erinomaisen esimerkin jokisuuasuinpaikasta yhdessä E-puolisen kohteen 48 kanssa. Maankäyttötilanteessa vaatii perusteellisen tutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään yllä esitetty pinta-ala lakisääteisine suoja-alueineen.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: Joki- ja jääeroosio vaikuttavat jonkin verran törmien rikkoutumiseen ja huuhtoutumiseen; törmän päällä on perunapelto.

Lähilöytöjä: KOLARI 48 Äkäsjokisuu E: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 100 m E; KOLARI 179 Äkäsjokisuu,

Kalkkikangas: kivikaudentyyppinen asuinpainanne ja liedenpohja sijaitsevat täältä n. 400 m W.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Äkäsjokisuulaisen Kauko Laurilan (kertonut 71-vuotiaana syksyllä 1997) mukaan nykyisen Joensuun talon paikalla Äkäsjokisuussa, ts. kohteen 178 N-puolella törmän päällä, oli tsaarin ajalla venäläisten rajavartijoiden leipomo. Paikalla oli sittemmin myös kylän koulu K. Laurilan nuoruudessa 1930-luvulla. Kolarilaisen Jaakko Ruokojärven (59 v.) mukaan törmässä Muonionjokea vasten nykyisen Joensuun talon, ts. venäläisten rajavartijoiden entisen "paakaustuvan" kohdalla oli vielä 30 vuotta sitten näkyvissä myös syvät kasakoiden kaivamat juoksuhaudat. Tarkastusajankohtana juoksuhautoja ei havaittu - ne lienee täytetty ja peitetty. Äkäsjoen maantiesillan S-puolella oleva kuoppa sen sijaan (n. 300 m kohteesta 178 NNE) vaikuttaa muodoltaan Lapin sodan aikaiselta ampumapoterolta, sillä vallista puuttuu kaksoispodsoli, mikä viittaa rakenteen nuoruuteen.

Paikalta löytynyt kvartsiittituura jätettiin luetteloimatta, sillä maaliskuussa 1999 pidetyssä jatkokoulutusseminaarissa Oulujärvellä kappeleesta suoritetussa äänestyksessä enemmistö jatkokoulutettavista sekä professorit Ari Siiriäinen ja Milton Nunez olivat sitä mieltä, että kyseessä ei ole ihmisen muokkaama kivityökalu.

KOLARI 179 Äkäsjokisuu, Kalkkikangas

Kivikautista asutusta (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi?
Lukumäärä: Liedenjäännös 1 kpl, asuinpaikkakuoppa (?) 1 kpl.

Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 13.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7484 36 y= 487 05 z= 155-160
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15.4 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: n. 100 x 10 m (W-E)

Hoito ja kunto

A4 B C7 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 1:13, 10:19
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Kiinteät rakenteet, ks. yllä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I-II/kohde 48.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Liedenjäännös, koostuu kuudesta pyöreähköstä palaneesta kivestä, 3-10 cm. Kivet lienevät muodostaneet jonkinlaisen kehän. Esiintymän laajuus on n. 0.8 x 0.5 m (SW-NE).
N. 80 m A):sta E on
B) asuinpaikkakuoppa (?), vaatimaton, epämääräisen pitkulainen (SW-NE), syvyys n. 0.3 m, ulkomitat n. 4 x 3 m (?), valli havaittavissa lievänä kaksoispodsolina, mutta reunat ovat hieman `riekaleiset'.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puuttuu; pinnalla hieman kariketta.
B) Sammal, mustikka, puolukka.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Jyrkästi kohti kosteikkoa (ESE) viettävä terassin taitekohta. Kosteikko näyttäisi muodostaneen muinaisvesistön sisälahden.
B) Kaarevan terassitasanteen sisäreuna, joka viettää kohti alannetta (SSW) muodostaen yllä mainitun muinaislahden sisäosan. Mäntyvaltaisen, kosteahkopohjaisen kangastasanteen (terassin) S-reuna.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Sijaitsee urheilupolulla (WNW-ESE). Betonikaivo n. 20 m E; Sähkölinja (S-N) n. 15 m NNE; lähin valopylväs n. 23 m NNW.
B) Näkyvyys maataloon ja sen pelloille kohti ENE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; ulkoisesti vaatimattomia rakenteita, mutta typologis-maisemalliset tekijät vaatinevat maankäyttötilanteessa kohteen luonnetta täsmentävän koetutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty pinta-ala; vähintään lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: Kohtalaiset.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Polun pinnassa olevan tulisijan päältä lenkkeilijät juoksevat; rakenne varsin tuhoutunut.

Lähilöytöjä: KOLARI 178 Äkäsjokisuu W: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 400 m E; KOLARI 186 Äkäsjokisuu, Kalkkikangas S, Huukinsuvanto: kivikautiset asutushavainnot sijaitsevat täältä 350 - 750 m SW.

KOLARI 180 Äkäsjokisuu, Mannajoki E

Lypsykaarre (?)

Luokka: III-II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: Lypsykaarre (?) 1 kpl; niittyladon pohja 1 kpl; sillan raunio 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 14.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7486 34 - 70 **y=** 485 15 - 26 **z=** n. 159
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Kolarin kirkosta n. 15 km NNW.
Pinta-ala: N. 400 x 100 m (S-N)

Hoito ja kunto

A5 B4? C D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 7:20, 7:22
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainnot kahdesta kiinteästä rakenteesta: ladonpohjasta sekä ilmeisestä sillan jäänteestä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 46.

Tarkastuksen aihe: Inventointi tiedonannnon perusteella.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Äkäsjokisuulaisen Kauko Laurilan (71 v.) tiedonannon mukaan Mannajoen itäpuolella on ennen ollut
A) lappalaisten kesäpaikka eli lypsykaarre. Kartalta osoitetulla paikalla käytäessä selviä merkkejä kaarteesta ei havaittu; todennäköisimmiksi lypsypaikoiksi arveltiin tarkastustilanteessa kahta kuivahkoa kumparemaista metsätasannetta Mannajoen varressa. Näitä pitkin pääsee aivan jokirantaan (W), joka muuten on pehmeäpohjaista tiheikköä. Pohjoisemmalla kumpareella kuitenkin havaittiin kaksi kirveellä

kaadetun tervaskannon jäännettä; mättäikössä näkyneet vallimaiset kohoumat saattavat olla puuaidasten (tai maatuneiden luonnonpuiden) jäänteitä. Tämä alue kohosi muusta ympäristöstään halkaisijaltaan n. 30 metrin laajuudelta. Tässä kohtaa joessa havaittiin vanhoja lautarakenteita - mahdollisia verkonpidikkeitä tms. (?).
A):sta 50-100 m jokivartta NE tavattiin
B) vanhan pienikokoisen niittyladon jäänne, ja
B):stä edelleen n. 30 m N havaittiin
C) kova pyöreähkö maakumpare, halkaisijalaan n. 25 m, korkeudeltaan n. 0.5 m. Rakenteen reunoilla oli muutamia kiviä ja hirsiä, joiden päät pistivät ulos kumpareesta. Sirpa ja Hannu Utterströmin mukaan kyseessä lienee vanha maantien siltarumpu.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Ei juurikaan ympäristöstään poikkeavaa; W-osassa hieman heinää, vähän katajaa, muuten puolukkaa, juolukkaa, suopursua, pajua, koivua, mäntyä, kuusta.
C) Erityisen tiheän, nuoren koivukasvuston peittämä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Lievästi ympäristöstään kohoavat alueet jängän keskellä joen (W) sivuamana.
B) ja C) sijaitsevat aivan joen rannalla.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Näkyvyys entiselle kalkkitehtaalle 500-1000 m S; näkyvyys ja kuuluvuus maantielle (S-N) 400 - 300 m NW.
C) Sijaitsee välittömästi maantien SW-puolella, siltarummusta n. 20 m S.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kauko Laurilan tiedonannon perusteella inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintopisteiden ääripäät.

Luokitusehdotus perusteluineen: III-II; lypsykaarre on ilmeisesti lähes tuhoutunut; C) on lähes kokonaan tuhoutunut; B) on tavanomainen historiallisen ajan jäänne.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty pinta-alalaajuus; lakisääteinen minimi.

Havaintomahdollisuudet: A) hankala; B) ja C) kohtuullisen helpot.

Lähilöytöjä: KOLARI 181 Mannajärvi W, Ruonaoja S, Kalkkitörmä: esiteolliset kalkkiuunit sijaitsevat täältä n. 700 m NW; KOLARI 46 Mannajärvi NW, Mannala: kivikautinen asuinpaikka/kenttä sijaitsee täältä 500 - 700 m N; Aittamaan - Sementtitehtaan alueen vanhat lapinsijat lienevät sijainneet täältä 300 - 2000 m W/SW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Välittömästi nykyisen maantien W-puolella, Mannajoen W-puolella, oli laakea, avoin ja pyöreähkö, tosin äskettäin hakattu kangaspohjainen metsäalue, jonka pohja oli kovempi kuin A)-kohdan. Siksi ko. alue olisi ehkä paremminkin sopinut muinaiseksi lypsykaarteen paikaksi kuin nyt rekisteröity alue.

KOLARI 181 Mannajärvi E, Ruonaoja S, Kalkkitörmä (?)

Kalkkiuuneja

Luokka: I
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: kalkkiuuneja 14 kpl; hirsirakennuksen jäänne 1 kpl; asumuksen jäänne 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 14.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7486 95 **y=** 484 94 **z=** 164
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 16.4 km Kolarin kirkosta NNW.
Pinta-ala: n. 60 x 55 m

Hoito ja kunto

A1? B1 C? D E5 F2 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus (?)
Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat tiedot: Ks. Paulaharju 1923: 141-147.

Tarkastuslöydöt: Havaitut kiinteät rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 46.
Muut liitteet: LIITE B/8: Kuvausäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 70.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) N. 27 x 55 m laajalla yhtenäisellä alueella (WSW-ENE) tavattiin ainakin 13 kalkkiuunia, joiden koot vaihtelivat ulkohalkaisijan mukaan 5 - 9 metriin. Muurien paksuudet olivat keskimäärin kolme metriä, korkeudet kaksi metriä.

Luonnon kalkkia olevien muurikivien väliaineena oli maata ja hiekkaa. Uunien sisäosat olivat muodoltaan suorakaiteisia tai neliömäisiä. Suuosat olivat avoimet yhden seinämän leveydeltä, useimmiten avautuen kohti vesistöä (E ja N). Kalkkiaineksen harmaa väri osoittaa, että raaka-aine on hankittu uunikompleksin SW-puolella sijaitsevasta Aittamaan esiintymästä (ks. Paulaharju 1923: 142).
Alueen A N-reunasta n. 16 m N oli vielä erillinen
B) pieni kalkkiuuni, ja
n. 9 m N alueen A N-reunasta oli
C) vanhan hirsirakennuksen lähes maatunut jäänne, josta oli jäljellä enää muutama lahoava hirsi. Kyseessä saattaa olla vanha kalkkiaitta.
N. 8 m alueen A) SE-kulmasta kohti SE oli
D) asumuksen pohja, pitkulainen, muurattu maahan kalkkikivistä, koko n. 4 x 5 m, muurit n. 1 x 1 m, oviaukko kohti tietä (NE). Jäljellä vielä myös puiset ovenkarmit, joissa tehdastekoiset naulat. Kohteen W-puolella olevan talon isäntä Kauko Hyttinen kertoi rakennelman toimineen vielä hänen isänsä Väinön (84 v.) nuoruudessa, ehkä 1920-30-luvuilla, äkäsjokisuulaisen Kärppä-Heikin vakituisena asumuksena, jonne mies oli juuri mahtunut.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sekavesaikkoa ja katajaa, myös hiirenvirna oli tunnistettavissa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Metsätasanne W-E-suuntaisen ojan (N) järveen (E) laskevalla suulla.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Hyttisten asuintalo välittömästi A):n W-puolella; alue on piha-, traktori- ja metsäautotien ympäröimä. Sähkölinja (SW-NE) ylittää alueen; maantie n. 30 m NE; siltarumpu n. 40 m NNW; autoilijoiden levähdyspaikka (P) n. 40 m E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä Paulaharjun (1923: 141-147) vihjeiden perusteella.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: I; kohde muodostaa edullisen otoksen alueen esiteollisesta, kansanomaisesta kalkinpoltosta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi näkyvien havaintojen ympärillä; yksityismaan raja voi aiheuttaa ongelmia.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Opas: Kauko Hyttinen

Lähilöytöjä: KOLARI 46 Mannajärvi, Mannala: kivikautinen asuinpaikka ja historiallisen ajan tervahautakompleksi sijaitsee täältä n. 400 m NE; KOLARI 180 Mannajoki E lypsykaarteen, niittyladon ja entisen sillan jäänteet sijaitsevat täältä n. 600 m ESE.

Jatkotoimenpiteitä: Kohde soveltuisi muuten hyvin matkailunähtävyydeksi, ellei se sijaitsisi niin lähellä yksityistaloa.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Alueen W-puolella asuva Kauko Hyttinen kertoi isänsä Väinön (84 v., Kemi, puh. 016-255 937) polttaneen kalkkia alueella A) vielä 1960-luvulla vanhakantaisella uunilla vähää ennen kalkkitehtaan perustamista. Mm. K. Hyttisen nyt asuttama tontti oli alunperin hankittu nimenomaan isän kalkinpolttoa varten.

KOLARI 182 Kolarinsaari N, Putaanniemi 2

Kuoppajäänne ja rakennuksen pohja

Luokka: II
Ajoitus: varhaishistoriallinen aika?
Lukumäärä: Kuoppajäänne 1 kpl, rakennuksen pohja 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 16.8.1994
13.6.1997
11.6.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 11+08 KOLARI (1977)
x= 7478 29 **y=** 488 74 **z=** 157.5
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 100 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 7.2 km Kolarin kirkosta NNW.

Hoito ja kunto

A1? B1? C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 7:16 (?)
Omistaja: Yksityinen: Seppo Nikumaa
Syväoja
95900 KOLARI puh. 016-563 632

Tarkastuslöydöt: Kiinteät rakenteet sekä palanutta vihreäkiveä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 47.

Tarkastuksen aihe: Inventointi (1994, 1997) ja siihen liittynyt dokumentointiharjoittelu; alkukesästä 1998 Seppo Nikumaan tiedonanto.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Kuoppajäänne, pyöreä, halkaisija n. 3 m, syvyys n. 0,25 m, valli 0-2 x 70 cm, sisähalkaisija 1,5 x 2 m (S-N). Kuopassa oli jokunen palaneen vihreäkiven katkelma.
Kuopan vieressä n. 1 m:n etäisyydellä oli matala epämääräinen painanne.
A:sta n. 45 m E on

B) rakennuksen pohja, pyöreäkulmainen soikio (3 x 1.5 m), jonka keskellä on kiuasröykkiö. Rakenteen valleissa oli teräväsärmäisiä ja palaneita vihreäkiven kappaleita.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Rahkasammal, puolukka, jäkälä, reunalla pieni männyntaimi.
B) Paksu sammal ja mänty, ainakin 100 v.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Kohde sijaitsee pienen mäntykangaskumpareen päällä, josta Muonionjoen terassin reunaan on n. 50 m N.
B) sijaitsee aivan terassin NNE-reunalla, josta on jyrkähkö lasku alemmalle terassille (SE) ja jokeen (N).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Talo ulkorakennuksineen 40-50 m A:sta NE, mökkitie (E-W) n. 7 m S; Kolarinsaaren yleisen tien pää eli kääntöpaikka sijaitsee täältä 50-100 m ESE. B sijaitsee talosta 6 m WSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pinta- ja kairaushavaintoja:
A) Heikko podsolikerros, maapohja silttiä.
B) Maapohja hienoa hiekkaa, valleissa teräviä vihreäkiviä. Rakenteen viereen on levitetty sepeliä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
A) Inventoinnin yhteydessä v. 1994.
B) Seppo Nikumaan tiedonannon (11.3.1998) ja opastuksen (kesäkuu 1998) perusteella.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kuoppajäänne hieman epämääräinen, maankäyttötilanteessa vaatii kuitenkin koeluonteisen tutkimuksen; asumuksen jäänne on selkeä - kuoppa voi liittyä siihen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä, kunnes painanteen morfologinen muinaisjäännösluonne on voitu varmistaa tai eliminoida koeluonteisen tutkimuksen kautta. Aluetta ei tulisi enää rakentaa raskaasti. Nikumaalle tiedotettiin rakenteiden muinaismuistoluonteesta ja rauhoituksesta.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät; sijaitsee aivan tien ja talon vieressä.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä, Seppo Nikumaa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mökkitien koneellinen kunnossapito saattaa olla kriittistä kohteen A säilymisen kannalta. S. Nikumaa on suunnitellut

lisärakentamista tontille n. v. 2000.

Lähilöytöjä: KOLARI 47 Kolarinsaari, Putaanniemi 1: kotapainanne ja vihreäkiviesiintymä sijaitsevat täältä n. 240 m W; KOLARI 153 Saarenpää, Putaanniemi NW: esihistoriallinen painanneasuinpaikka sijaitsee täältä n. 600 m SW; KOLARI 160 Saarenpudas, Putaanniemi: kivikautisia ja historiallisen ajan asutusjäänteitä sijaitsee täältä n. 300 m NE.

KOLARI 183 Muonionjoki E, Rantala

Kivikautinen löytöpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kiviesineen löytöpaikka 1 kpl; palaneiden kivien ja materiaalikappaleiden muodostama keskittymä 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 10.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7480 94 y= 489 63 z= 150
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 9.8 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: N. 20 x 10 m (N-S)

Hoito ja kunto

A5? B1 C(4), 5 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 3:3
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM hiekkakivitaltan teelmä; ks. yllä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 176.
Muut liitteet: LIITE B/19: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 168.

Tarkastuksen aihe: Inventointihavainnon hahmotus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Voimakkaan kiilteinen hiekkakivitaltta löytyi jokitörmästä pintapoimintana. Ympäristössä esiintyi myös muutamia palaneita kiviä sekä runsas kivilajisto mm. vihreäkiveä terävinä raaka-ainekappaleina, jotka olivat valumassa alas jyrkästä hiekkatörmästä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Heinää, pajua, koivuntaimia, törmällä kookkaita nuoria mäntyjä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Joenrantatörmän sora- ja hiekkapohjainen jyrkänne, joka valuu kohti jokea (W).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Törmän päällä asuintaloja, todennäköisimmin Rantala (tai vaihtoehtoisesti Ylivainio).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintapoimintalöytö hienosta hiekasta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintoalue.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; varsin tuhoutunut kohde; törmän päällä mahdollisesti säilyneet kulttuurikerrostumat tarkistettava koekaivauksin mahdollisessa maankäyttötilanteessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintoalueen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohde tuhoutuu itsestään joen virtauksen ja jäiden aiheuttaman eroosion johdosta.

Lähilöytöjä: KOLARI 176 Niesajoen suu: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 700 m S; KOLARI 177 Ristimella E, Hotinniva S: kivikautinen löytöalue sijaitsee täältä n. 500 m NNE; vanha kalkkiuuni sijaitsee täältä n. 300 m N.

KOLARI 184 Äkäsjokisuu, Mannamännikkö E, Pissioja W

Lappalaisten kesäpaikka (?)

Luokka: III
Ajoitus: Metallikausi?/historiallinen

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 15.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7487 90 **y=** 486 99 **z=** 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 16.7 km Kolarin kirkosta NNW.

Hoito ja kunto

A5? B4? C7 D E1 F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 3:6
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Ei selviä · havaintoja vanhasta lappalaisasutuksesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/184 ja I/48.

Tarkastuksen aihe: Tiedonantoon perustuvan kohteen etsintä inventoitaessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Äkäsjokisuulaisen Kauko Laurilan (71 v.) mukaan etsityllä paikalla on ollut lappalaisten kesäpakka ja siitä jäljellä hirsikehikko, jossa oli kaiverrus 1700-luvulta. Hänen osoittamastaan paikasta ei kuitenkaan tarkastuksen yhteydessä löytynyt mainittuja merkkejä parinsadan vuoden takaisesta asutuksesta. Kohteen keskellä, ojan rannassa oli vain vanha, n. 5 m pitkä ojaan johtava ajouran jäänne (WNW-ENE).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Mäntytaimikkoa, horsmaa, kuusta, koivua aivan ojan reunassa, heinää, puolukkaa, pajukkoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Laakea, silttipohjainen ja jänkien ympäröimä tasanne moreenikumpareen (W) ja ojan (E) välissä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Avohakkuu- ja metsäaurausalue.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Ks. edellä.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; kohde ilmeisesti tuhoutunut metsäaurauksen seurauksena.

Havaintomahdollisuudet: Vaikeahkot.

Opas: Tiedonantaja Kauko Laurila (71 v. syksyllä 1997, kuollut v. 1998).

Lähilöytöjä: KOLARI 185 Mannamännikkö NE, Pissilehto: kivikautinen asuinpaikkapainanne sijaitsee täältä n. 320 (?) m NW; KOLARI 46 Mannajärvi NW, Mannala: esihistoriallinen/kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 1600 m SW; vanha kalasatama sijaitsee täältä n. 1000 m S.

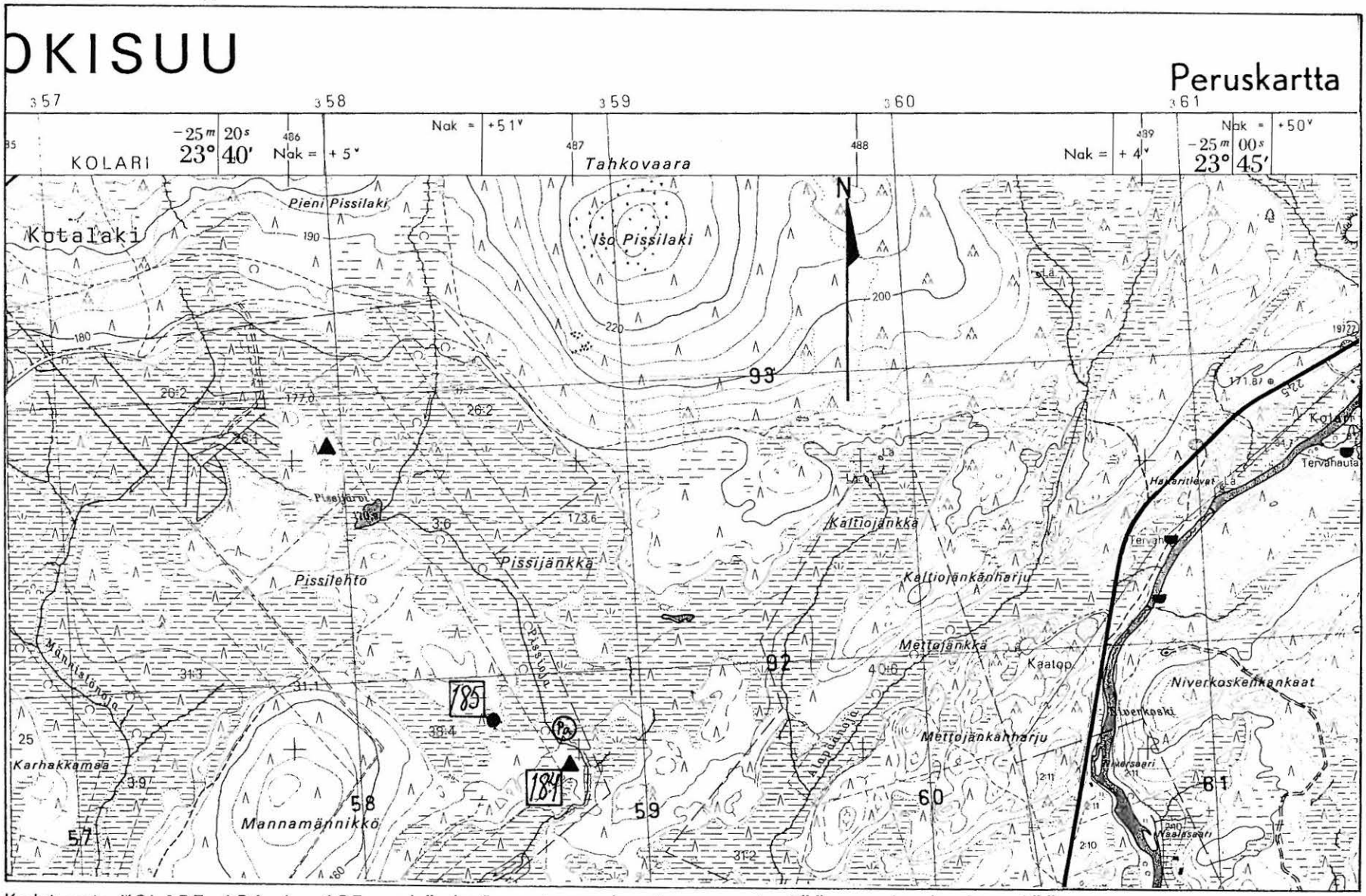

Kohteet KOLARI 184 ja 185 sekä kolme tervahautaa, patojäänne ja kodan jäänne.

Ote peruskartasta 2713 09 ÄKÄSJOKISUU

LIITE I/184

KOLARI 185 Äkäsjokisuu, Mannamännikkö NE, Pissilehto

Kivikautinen asumuspainanne/pyyntikuoppa?

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi?
Lukumäärä: 1 kpl rekisteröity, etäämpänä useita vastaavia (?).

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 15.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7488 09 **y=** 486 72 **z=** 172.5 (?)
Sijaintikoordinaatit epävarmat kartan epätarkkuuden vuoksi.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 17 km Kolarin kirkosta NNW.
Pinta-ala: Rakenteen halkaisija n. 7 m.

Hoito ja kunto

A1 B1 C4?,6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 38:4 (?)
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/kohteet 48 ja 184.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Asumuspainanne/pyyntikuoppa (?), pyöreähkö, halkaisija n. 7 m, syvyys n. 0.5 m, valli n. 2.8 x 0.05 m, sisäosan halkaisija n. 1.2 m.
Tästä n. 500 m N olevalla matkalla havaittiin myös useita muita painanteita ja kuopanteita, joilla saattaa olla esihistoriallinen merkitys. Ajanpuutteen vuoksi kaikkia ei kuitenkaan nyt voitu kartoittaa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Variksenmarja, jäkälä, sammal, puolukka, kanerva, pari koivuntainta, reunoilla kaksi mäntyä, paksuuksiltaan 10-25 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Laakean hiekkakumpareen loivasti kohti jänkää (n. 5 m SE) laskeva reuna; kuivaa kumpuilevaa mäntykangasta, josta osa on taimikkoa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kelkkareitti/patikkapolku (SW-NE) n. 15 m WNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt retkeillessä aiemmin kesällä v. 1997.

Laajuuden arviointiperuste: Havaittu rakenne sekä lähistöllä muita painanteita, joita ei ehditty dokumentoida.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohteen tarkempi määritys vaatii lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama kohteen reunojen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät paikan päällä, mutta karttamerkit epäselvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohde muodostaa topografialtaan houkuttelevan taukopaikan kelkka/patikkapolun läheisyydessä.

Lähilöytöjä: KOLARI 184 Äkäsjokisuu, Mannamännikkö E, Pissioja W: perimätieto lappalaisten kesäpaikasta täältä n. 300 m SE; KOLARI 46 Äkäsjokisuu, Mannajärvi NW, Mannala: kivikautinen asuinpaikka, lapinkenttä ja tervahautoja täältä n. 1400 m SW; vanha kalasataman paikka täältä n. 1200 m SSE; KOLARI 206 Äkäsjokisuu, Mannajärvi S: asumuspainanne täältä n. 1500 m SSW; KOLARI 180 Äkäsjokisuu, Mannajoki E: lappalaisten kesälypsykaarteen paikka täältä n. 2150 m SW.

Jatkotoimenpiteitä:
Alueen N-puolen painanteet tulisi kartoittaa ja liittää tähän kohteeseen.

KOLARI 186 Äkäsjokisuu, Kalkkikangas S, Huukinsuvanto

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Asuinvallipainanne, asuinpaikkakuoppa, liesien pohjia 3 kpl, kiviesineitä 3 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 15.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7483 96 - 7484 00 - 10
y= 486 42 - 58 - 86
z= 152 - 155
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 13 km Kolarin kirkosta NNW.
Pinta-ala: N. 500 x 80 m (WSW-ENE)

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E1, 5F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 10:19
Omistaja: Kolarin jakokunta?

Tarkastuslöydöt: Kiinteitä rakenteita sekä esineistöä: KM kaksi talttaa ja suuri kiviveitsi

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I-II/kohde 48.
Muut liitteet: LIITE B/19: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 169.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Asuinvallipainanne, kookas, soikeahko, n. 13 x 10.5 x 0.5 m (S-N), valli n. 1.5 x 0.05 m, `oviaukko' koko SE-päädyn levyinen.
N. 14 m A):sta ENE on
B) asuinpaikkakuoppa (?), pitkänsoikea, n. 5 x 4 x 0.3 m (E-W),

valli n. 1.5 x 0.15 m, sisämitat n. 2 x 0.7 m.
B):n kautta kulkevan polun (N-S) S-päässä (B:stä n. 80 m?) oli
C) liedensija, kehämäinen, n. 1.5 x 1.2 m (SW-NE), maantasainen, kallistunut kohti jokea, koostuu n. kahdeksasta kehäkivestä, 13 - 60 cm.
N. 150 m B):stä SE pintapoimittiin
D) kiviveitsi joesta paljastuneesta lajittuneesta soraikosta.
Havaintoalueen W-päästä pintapoimittiin lisäksi talttamainen kiviartefakti sekä E-päästä toinen vastaava. A):sta ja B):stä 80 - 300 m:n etäisyydellä olevalla sektorilla SW/S/SE havaittiin lisäksi lukuisia muita vanhoja, osin epämääräisiäkin joen huuhtomia kiviliesikehiä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, heinä, variksenmarja, puolukka, juolukka, kanerva, vallilla n. 9 mäntyä, paksuudet 0.2-0.45 m, näistä paksuinta ja ohuinta on muinoin kolottu/viilletty, jonka jälkeen kaarna on kasvanut kolojen päälle.
B) Sammalta, heinää, kultapiiskua (?), pajua, puolukkaa, reunalla n. 0.25 m paksu mänty, juuressa pahka.
C) Sammalta, heinää, hiirenvirnaa, rantakukkakasveja.
Muut löydöt sijaitsivat jokseenkin kasvipeitteettömällä mineraalimaalla.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A)-B) Tasaisen mäntykankaan terassimainen S-reuna, joka loivasti viettää kohti seuraavaa terassitasannetta ja edelleen kohti jokea (W-E) taitteen sijaitessa n. 80 metrin päässä SE. Tämä alempi terassi on peltoa.
C)-D) Löytöpaikat sijaitsevat joen rantaviiva-alueella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Löytöpaikka sijaitsee asuntoalueen S-puolisessa metsikössä; rivitalo sijaitsee A):sta n. 100 m NE; lähin kerrostalo n. 80 m NNE; soratie (W-E) n. 50 m NNW; aution maatalon ulkorakennukseen on n. 70 m W. Polku (E-W) läpäisee A:n.
B) sijaitsee kohden polun (E-W) ja S-N) risteyksessä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
A) Huuhtoutumiskerros on vahva joka puolelta; kaksoispodsolia ei saatu esiin.
B) Ei selviä kaksoispodsoleita, maaperä silttipitoista.
C)-D) Hienoa hiekkaa ja lajittunutta, pyöristynyttä soraa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventointi.

Laajuuden arviointiperuste: Havaintoalue.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii tarkempia tutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Ks. yllä esitetty pinta-ala.

Havaintomahdollisuudet: A):n ja B):n osalta kohtuulliset.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Rantojensuojelulain piirissä?

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: Kalaturismi ja veneiden rantautuminen saattavat aiheuttaa häiriöitä, vaikka vastaava alttius on voinut vallita jääkauden jälkeiseltä ajalta lähtien.

Lähilöytöjä: KOLARI 179 Äkäsjokisuu, Kalkkikangas: kivikautiset havainnot sijaitsevat täältä 300 - 500 m NE; KOLARI 178 Äkäsjokisuu W: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä 1100 - 600 m ENE; KOLARI 48 Äkäsjokisuu E sijaitsee täältä 1200 - 700 m ENE.

KOLARI 187 Hannukainen, Kuervaara S, Laurinojan suu

Esihistoriallisia ja historiallisen ajan asutusjäänteitä

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi?/historiallinen aika
Lukumäärä: Liedenpohjia 3 kpl, kivilouhos?, tervahauta

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 16.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 10 HANNUKAINEN (1968)
x= 7495 48 **y=** 499 09 **z=** 195
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Kolarin kirkosta n. 25.4 km NE.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 300 x 200 m (SSW-NNE).

Hoito ja kunto

A4 B C5? D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen?

Tarkastuslöydöt: Kerätyt kivinäytteet poistettu alla esitetyn asiantuntijalausunnon perusteella.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/kohteet 27, 30.

Tarkastuksen aihe: Esihistoriallisten ihmisen jälkien etsintä inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Alueella sijaitsevan tervahaudanpohjan WSW-puolella havaittiin erä alas törmästä pudonneita palaneita kiviä. Edelleen näistä kohti WNW oli runsaasti isketyiksi ytimiksi ja iskoksiksi tulkittua punaisenkirjavaa kiveä. Tästä edelleen kohti WNW havaittiin hiekkatörmän muuttuvan pystyksi kiintokallioksi koostuen samasta punaisesta, graniitin kaltaisesta kivestä. Kallion N-puoli oli kokonaan avoin, pinnassa oli voimakasta palamisen aiheuttamaa rapautuneisuutta, ja ympäristössä oli runsaasti eri kokoisia iskettyjä lohkareita ja iskoksia.

Louhokseksi tulkitun esiintymän laajuus oli n. 50 x 0-30 m (S-N). Esiintymä jatkui suppeampana myös ojan W-puolella.
Näistä havainnoista n. 50 m S tavattiin
a) pari liedenpohjaa rinnakkain. Näistä paremmin säilynyt eteläisempi liedenjäänne koostui n. kahdeksasta kooltaan 2-15 cm olevasta kivestä.
N. 30 m a):sta SW oli myös
b) liesikiveys, halkaisijaltaan n. 40 cm, koostuen n. 5 cm:n kokoisista, kehämäisesti ladotuista kivistä.
Aivan a):n SW-puolella oli myös maatuneita rakennuksen, mahdollisesti myllyn jäänteitä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
`Louhoskallion' pintoja peitti osin tummanharmaa kivijäkälä. Törmän reunalla havaittiin puolukkapohjaista mäntykangasta sekä kuusia. Alaterassilla oli heinää, männyntaimia, pajua, ojan reunalla kuusta.
a) ja b) olivat kasvipeitteettömiä, mutta sijaitsivat mäntykangasympäristössä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Jokeen (NE-SW) yhtyvän ojan (N-S) laskusuun E- ja W-puolista maastoa: Jyrkästi kohti ojaa (n. 10 m W) laskevan hiekkakumpareen reunatörmä, joka N:ssa muuttuu kiintokallioksi. Pinta lienee keväisin altis ojan (W) aiheuttamalle jääeroosiolle. Ojan E-puolta reunustaa tasoitettu (?) kapea terassi, jonka leveys on 5-15 m.
a) Sijaitsee Äkäsjoen (NE-SW) NW-rannan ylemmällä terassilla.
b) Sijaitsee jyrkän, kohti SE viettävän kangasrinteen keskiosassa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Tervahauta ja `louhos' sijaitsevat n. 20 m Laurinojan ylittävästä sillasta NNE; törmän alatasanne muodostaa jonkinlaisen vanhan ajouran pohjan (ESE-WNW).
a) Sijaitsee maantien (SW-NE) ojan SE-profiilissa välittömästi siltarummun SSW-puolella.
b) Sijaitsee mainitun maantien NW-puolella harjulta alas laskeutuvan polun (NW-SE) pinnassa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; hiekkapohjaista maata, jota ilmeisesti on kaivettu törmästä.
a) Maaperä ojan profiilissa oli soraista hiekkaa. Kivien yläpuolella oli tummanharmaa likamaakerros, jonka halkaisija oli n. 40 cm.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä lokakuussa 1997.

Laajuuden arviointiperuste: Alue luonnontopografisesti suppea ja yhtenäinen, joskin maantien ja sillan halkaisema; kohteet ilmeisesti varsin eri ikäisiä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; erityisesti liedensijojen ympäristöt tutkittava uusissa maankäyttötilanteissa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintoalueiden ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdolliset tien levennystyöt uhkaavat erityisesti kohdetta a).

Lähilöytöjä: KOLARI 188 Hannukainen, Laurinojan suu W: Asuinvallipainannealue? sijaitsee täältä n. 200 m WNW; KOLARI 31 Hannukainen 3: Palaneen luun löytöpaikka sijaitsee täältä 500-300 m SW.

Jatkotoimenpiteitä:
Liedensijojen a) paikalla tulisi suorittaa pikainen kaivaustutkimus.

Lisätietoja:
Kivinäytteitä esiteltiin Geologian Tutkimuskeskuksessa Rovaniemellä FT Vesa Perttuselle 19.12.1997. Perttunen totesi kappaleet kuitenkin luontaisesti hiertymällä särkyneen kvartsijuonen jäänteiksi kiven pinnoissa esiintyneen kellertävän "kuoren" perusteella. Voisiko toisaalta olla, että paikalla olisi muinoin louhittu tyhjiin ja käytetty loppuun kokonainen kvartsiesiintymä, josta ei olisi jäänyt jäljelle nimeksikään varsinaista tarveraaka-ainetta? Perttunen ei uskonut ilmiön liittyneen 1980-luvun kaivostoimintaan ojan yläosissa. Kallion NW-puolella Laurinojassa oli kuitenkin historiallisen ajan padon jäänteitä. Kyseessä lienee uittopato.

KOLARI 188 Hannukainen, Laurinojan suu W

Asuinvallipainanteita (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi (?)
Lukumäärä: Painanteita 3 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 16.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 10 HANNUKAINEN (1968)
x= 7495 51 **y=** 498 85 **z=** 195
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 25.6 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: N. 70 x 50 m (SE-NW? - Suunta arvioitu kartalta jälkeenpäin)

Hoito ja kunto

A4? B C D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus tai Rautaruukki Oy.(?)
Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Kiinteät rakenteet sekä vähän palaneita kiviä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 27; liite I/kohde 30.

Tarkastuksen aihe: Esihistoriallisten asutusmerkkien etsintä inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Asuinvallipainanne (?), laakea suorakaide, n. 25 x 20 x 2 m (WNW-ESE), vallilla ja seinämillä jonkin verran palaneita kiviä.
N. 10 m A):sta N on
B) asuinvallipainanne (?), pyöreänsoikea, n. 19 x 17 x 2 m (S-N), myös tämän reunoilla esiintyi palaneita kiviä.
N. 2 m B):stä NNW on

C) asuinvallipainanne (?), muodoltaan epämääräisen kolmiomainen, halkaisijaltaan n. 14 m, syvyys n. 1 m.
Nämä laakeat painanteet saattavat olla alunperin luonnonkin muovaamia, joita myöhemmin ihmiset olisivat hyödyntäneet. Ympäristössä on muitakin matalia epämääräisiä painanteita etenkin NW:ssa, samoin palaneiden kivien muodostamia rykelmiä - mahdollisia liedensijoja. Toisaalta kyseessä saattavat olla vanhat hiekanoton koekuopa, jotka olisivat kasvaneet umpeen. - Alue on merkitty hakatuksi 1960-luvun topografikartalla.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Jäkälä, puolukka, variksenmarja, 3-13 cm paksuja mäntyjä. ESE-päädyssä on kaatunut kelo, jonka kylkeä muotoiltu kirveellä.
B) Jäkälä, variksenmarja, mustikka, kanerva, reunalla kuusi mäntyä, joiden runkojen halkaisijat 5-20 cm.
C) Jäkälä, mustikka, kanerva, puolukka.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Painanteet sijaitsevat pitkän hiekkaharjanteen (SE-NW) päällä. Kuivaa ja kivistä jäkälä- ja mäntykangasta. Painanteiden NE-puolella rinne laskee jyrkästi (n. 50 m?) kuruun, jonka pohjalla virtaa puro.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Avolouhokseen johtavalle tielle (SW-NE) n. 100 m löytöalueelta W; maantielle 50-100 m SW. Ympärillä lahonnutta kannokkoa.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Kaikissa kolmessa painanteessa valleilta ja reunoilta huuhtoutumiskerrokset puuttuvat, mutta pohjalla ne ovat. Maaperä hienoa hiekkaa juuri painanteiden kohdalla.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Tehdyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa kohteiden luonne varmistettava koekaivauksin.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintoalueen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Lähilöytöjä: KOLARI 187 Hannukainen, Kuervaara S, Laurinojan suu E: viitteet esihistoriallisesta asutuksesta sekä historiallisen ajan toiminnasta sijaitsevat täältä 200-300 m SE/E; KOLARI 31 Hannukainen 3: palaneen luun löytöpaikka sijaitsee täältä n. 400 m ESE; KOLARI 30 Hannukainen 2: kivikautisia asuinjäänteitä löytynyt täältä n. 520 m S.

KOLARI 189 Äkäsjokisuu, Luttusensuvanto

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi, historiallinen aika
Lukumäärä: Työstettyjen kivien keskittymä ja liesien pohjia n. 10 kpl, kaksi multakodan pohjaa.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 17.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7483 23 **y=** 489 60 **z=** 150-155
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 11.8 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: Kivikaudentyyppiset havainnot halkaisijaltaan n. 30 m:n alalta, koko alueen halkaisija n. 50 m.

Hoito ja kunto

A4 B C3,4,5,6 D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 2:11
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM kivinen teräesine, hioin ja kaksi karkeampaa työstettyä teelmää sekä havainnot liuskeiskoksista ja kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 176.
Muut liitteet: LIITE B/19: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 170.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydösten tarkastus inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen asuinpaikka, joka havaittiin neljän kiviesinelöydön (KM) sekä näiden ympäristössä n. 30 metrin säteellä esiintyneiden liuskeiskennäisten ja n. 10 liedenpohjan perusteella. Jälkimmäiset olivat muodoiltaan hieman

epämääräisiä koostuen erikokoisista kehäkivistä, jotka osittain putoilevat alas törmästä.
Välittömästi ao. havaintoalueen N-puolella ylempänä oli kaksi lähihistoriallisen ajan multakodan pohjaa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Osin puuttuu, osin rantaheinää, ylempänä pihlajaa, katajaa, kuusta, mäntyä ja koivua.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Jyrkähkösti kohti jokea (S) viettävä hiekkainen rantatörmä, jonka päällä kasvaa kuivaa sekametsää. Multakotien pohjat sijaitsevat törmän tasanteella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Läheisen asuintalon pellon reunaan paikalta on n. 20 m ENE. Välittömästi törmän takana (NW) on rantaan hiekanottopaikalle kaartuva metsäautotie.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja sortuvassa hiekkatörmässä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot ja topografiset piirteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; törmä on laadultaan itsestään sortuva.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä mainittu halkaisijaltaan n. 50 metrin ala; näköetäisyys joka suuntaan havaintoalueen äärilaidoilta.

Havaintomahdollisuudet: Paikka on helposti tunnistettavissa.

Opas: Assi Heikkilä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Hiekkakuopan maanomistusraja kulkee n. 40 metrin etäisyydellä löytöpaikasta; maan myynti ao. tarkoitukseen mahdollista?

Lähilöytöjä: KOLARI 190 ja 205 Äkäsjoensuu, Taina 1, Vanha Annaniva; KOLARI 205 Äkäsjoensuu, Taina 2, Annaniva: kivikautisia asuinpaikkoja täältä n. 1000 m WNW; KOLARI 177 Ristimella E, Hotinniva S: kivikautinen materiaalinottopaikka täältä n. 1500 m S; kaksi tervahautaa täältä n. 220 m WNW.

Jatkotoimenpiteitä: Pelastuskaivaus ehkä aiheellinen törmässä?

KOLARI 190 Äkäsjokisuu, Taina 1, Vanha Annaniva

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kiviesineiden löytöpaikka, kivetty tasanne, liedenpohjia 2 kpl, kaiverrettu maakivi

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 17.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7483 77 **y=** 488 63 **z=** 150-155
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 12 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 160 x 70 m (SE-NW)

Hoito ja kunto

A1,4?B1? C5,6 D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 0205 64 7002
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM pohjalainen kirves, tuura, talttoja 2 kpl, `nuija' ja kuppikivi.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I-II/kohde 48.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 171.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan havaintojen ja löytöjen tarkistus inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen asuinpaikka, josta pintapoimittiin useita pitkänomaisia ja karkeasti työstettyjä sädekiviliuske-esineitä sekä pari muuta esinettä, kuten kupiksi muotoiltu kvartsiittikivi. Löytöympäristö muodostaa laakeaksi kivetyn rantatasanteen, joka vaikuttaa rakennetun maahan upotetuista

erikokoisista kivistä. Tämän kivetyn tasanteen laajuus on n. 40 x 15 m (E-W). Alueen keskellä on kaksi allasmaista kiveystä:
1) soikea, n. 2.5 x 1.5 m (E-W)
ja välittömästi tämän S-puolella on
2) epämääräisen ympyrän muodostava kehäkiveyksellinen liedenpohja, jonka halkaisija on n. 1 m, kehäkivien koot vaihtelevat 0.5 - 0.05 metriin. Kiveyksen sisällä oli erikokoisia kiviä. Näiden joukosta pintapoimittiin karkeatekoinen pohjalaisen kirveen teelmä, jossa oli palojälkiä.
N. 16 m 1):stä NNE havaittiin
3) laakea maakivi, n. 1.5 x 0.5 m (halkaisija x korkeus). Sen keskellä oli pieni ihmisen kaivertama kuoppa, kooltaan 6 x 2 cm (halkaisija x syvyys).
Edelleen 1):stä n. 65 m SE havaittiin toinen
4) laakea maakivi (n. 1.5 x 0.5 m), jossa oli kaksi halkaisijaltaan n. 10 cm olevaa syvennystä. Näihin havaittiin luontaisesti muodostuvan punaista okraa. Paikka on altis jää- ja vesieroosiolle.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
1) ja 2) tasaista ohutta heinikkoa.
3) Ympärillä pajuvesaikkoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Jokeen (kohti SW) loivasti laskeva rantakivikko (E-W) ja ylempi tasainen terassi.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsähallituksen talo `Annaniva' sijaitsee 4):sta n. 50 m NE. Saunamökki samasta paikasta n. 60 m NNE. Näkyvyys mastolle n. 1000 m NW ja edelleen Äkäsjokisuun taloryhmään n. 1500 m WNW. Ruotsin puolella näkyvyys kahteen mökkiin n. 300 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintalöytöjä ihmisen muokkaamasta rantakivikosta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytö inventoinnin yhdeydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Mainittu havaintokokonaisuus.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde tulisi kartoittaa tarkemmin, eikä ympäristöä tulisi rakentaa, kaivaa tai muuten muokata.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama kohteen ympärillä joka suuntaan.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät; vaatii kulttuurista maastotuntemusta.

Opas: Assi Heikkilä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Metsähallitus vuokraa kämppää virkistyskalastajille. Rantakaava tilattu Suunnittelukeskus Oy:ltä.

Lähilöytöjä: KOLARI 205 Äkäsjokisuu, Taina 2, Vanha Annaniva: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 45 m NNE; KOLARI 189 Äkäsjokisuu, Luttusensuvanto: tervahautoja, kivikautisia löytöjä ja historiallisen ajan rakennustenpohjia täältä n. 720 - 1000 m ESE; KOLARI 48 Äkäsjokisuu E: kivikautinen asuinpaikka täältä 350 - 1200 m WNW; KOLARI 177 Ristimella E, Hotinniva S: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 2500 m SSE.

Jatkotoimenpiteitä:
Kohde tulisi kartoittaa tarkemmin.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kupin muotoista kiven katkelmaa näytettiin Geologian Tutkimuskeskuksen kallioperätutkijalle, FT Vesa Perttuselle 19.12.1997 Rovaniemellä. Hänen mukaansa katkelma on materiaaliltaan kvartsiittia ja muodoltaan outo siten, että kyseinen muoto ei ole voinut syntyä luonnonprosessien tuottamana.

KOLARI 191 Äkäsjokisuu, Mannajoen suu W, Partek

Kivikautinen asuinpaikka, lappalaisten kotakenttä

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi, saamelaisaika
Lukumäärä: Tuuran ja liuskekärjen löytöpaikka 1 kpl, vihreäkivi-iskennäisten muodostama keskittymä 1 kpl, kotapainanteiden jäännealue (?) 1 kpl.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 17.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7484 78 **y=** 484 35 **z=** 155
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14.7 km Kolarin kirkosta NNW.
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 100 m.

Hoito ja kunto

A4? B4 osin? C3?,6D3? E1,5 F1? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 39:2
Omistaja: Partek/Finncement Oy. (?) **Puhelin:** 02-4542 6452
Postitmp: 21600 PARGAS

Tarkastuslöydöt: KM 34193 Rovaniemen tuura, liuskekärki.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 46.
Muut liitteet: LIITE B/8, 20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 71, 172.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydön tarkistus inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kivikautinen löytö- ja asuinpaikka. josta tutkimusavustaja pintapoimintana tallensi tyypillisen Rovaniemen tuuran (KM ; n. 250 x 56 x 44 mm) pystyasennosta kahden luonnonkiven välistä jokirantahiekasta. Löytötilanteessa tuuran tyvipuoli pisti

Huukinsuvanto: kivikauden asutushavaintoja ja liedensijoja täältä 2150 - 2300 m ESE; KOLARI 180 Mannajoki E: tieto lappalaisten lypsypaikasta täältä n. 1900 m NNE; KOLARI 181 Mannajärvi W, Ruonaoja S, "Kalkkitörmä?": kalkkiuunikompleksi, asumusjäänne sekä tietoja lapinaitoista täältä n. 2200 m NNE; KOLARI 46 Mannajärvi NW, Mannala: kivikautinen asuinpaikka, lapinkenttä sekä tervahautoja täältä n. 2600 m NNE; KOLARI 206 Äkäsjokisuu, Mannajärvi S: kivikautinen asumuspainanne täältä n. 2500 m NE; KOLARI 208 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi SW: esihistoriallinen asumus- tai kotapainanne täältä n. 3100 m NE; KOLARI 179 Äkäsjokisuu, Kalkkikangas: liedenpohja ja asumuspainanne täältä n. 2700 m ESE; kalkkikaivoksen ja sementtitehtaan rakennusjäänteet täältä 500 - 600 m E/NNE. Perimätiedon mukaan tehdas on rakennettu lappalaisten käräjäkivien paikalle (kertoja Sirpa Utterström 17.10.1997).

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Sirpa Utterström kertoi Mannajoen suun tasannealueiden olleen perimätiedon mukaan ennen lappalaisten asuttamat. Mannajärven seutua tiedetään Suikkien metsäsaamelaissuvun viimeksi hyödyntäneen (Matti Friman kesäkuu 1998; Milja Kylmämaa syyskuu 1998). Suikkeja on edelleenkin Kolarissa mm. poronhoitajina.

esiin - hiekasta kärkipuolen ollessa pystyssä maan sisässä. Löytöpaikan ympärillä havaittiin n. 20 metrin säteellä vihreäkiviesineiden teelmiä ja iskennäisiä. Paikalta tallennettiin myös pienehkö liuskekärki. Esiintymän N-puolella kohoavalla ylemmällä rantatasanteella havaittiin muutamia laakeita painanteita mahdollisesti jäänteenä kivikautisista tai lappalaisista asumuksista.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Rantaheinää ja viljeltyä nurmea.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivahkosti kohti S viettävä jokirinne, löytöpaikalta pääväylän (Muonionjoen) rantaviivaan on n. 5 m SW. Ylemmän terassin reunalle (N) on 14 m. NE:stä laskevan Mannajoen suulle paikalta on n. 60 m ESE.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Partek Oy:n entisen kalkkikaivoksen ja sementtitehtaan pumppukoppi sijaitsee löytöpaikalta n. 25 m NW. Sirpa ja Hannu Utterströmin talo sijaitsee täältä n. 70 m E. Sähkölinjat (NE-SW) ylittävät joen löytöpaikan molemmilta puolilta. Vastarannalla (S/SW) näkyy Ruotsin Pajalan kunnan Huukin kylä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja hiekkapohjaisessa rantakivikossa; yläterassilla on kasvatettu heinää.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löytöjä inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Esitetyt havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde on tyypillinen kivikautinen/esihistoriallinen asutusmiljöö, jota ei tule muinaismuistolain nojalla enää rakentaa ilman tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan löytöpaikan ympärillä (valtionrajan puitteissa).

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Opas: Assi Heikkilä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Metsähallitus on tilannut Suunnittelukeskus Oy:ltä rantakaavan Äkäsjokisuun kylän alueelle. Partek ja Finncement Oy ovat hyväksyneet suunnitelman myös yhtiöiden omistamille maille.

Lähilöytöjä: Havaintoja kiviesineistä (tieto Sirpa Utterström 17.10.1997), rakennusten pohjia ja kalkkiuuneja täältä 200 - 1500 m ESE; KOLARI 186 Äkäsjokisuu, Kalkkikangas S,

KOLARI 192 Hannukainen, Valkeajoki, Kivivuopionojan suu

Savottakentän (?) jäänne

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: Rakennuksen pohjia 6 kpl, tervahaudan pohja (?) 1 kpl, multakodan pohja 1 kpl.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 21.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 HANNUKAINEN (1968)
x= 7494 83 - 7495 04 **y=** 496 38 - 57 **z=** 180
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 300 m.

Hoito ja kunto

A4? B4? C5?,6D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Paikalla oleva rakennus yksityisen yhdistyksen vuokraama.

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 27.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Rakennuksen pohja, suorakaide, 14 x 8 m (S-N?), S-päädyssä valli n. 1 x 0.15 m, N-päädyssä pitkä suorakaiteinen kuoppa n. 1.5 x 6 x 0.7 m (E-W).
A:sta n. 1.5 m W (?) on
B) rakennuksen pohja, pitkulainen, 17.5 x 3 x 0.15 m (E-W?), S-reunalla on kaksi laakeaa kuoppaa, á n. 2 x 2 x 0.25 m (E-W?).
A:sta n. 23 m N on
C) rakennuksen pohja, neliö, n. 2.5 x 2.5 x 0.05 m (syvyys), vieressä (W?) pyöreä kuoppa, halkaisijaltaan n. 1.5 m,

syvyydeltään n. 0.3 m.
C:stä n. 3 m N on
D) rakennuksen pohja, neliömäinen, n. 8.5 x 8 x 0.3 m, keskellä kuusi kellarikuoppaa, joiden syvyydet n. 1 m. Ulkovalli n. 1 x 0.1 m. Myös N-puolisella ulkosivulla on soikeansuorakaide kuoppa, n. 2 x 1.5 x 0.3 m (S-N?).
D:stä n. 9 m N on
E) rakennuksen pohja, suorakaide, n. 17 x 7 x 0.5 m (S-N?), NE-laidassa on kiuaskumpare (?) ja keskellä painanteita. Metsittynyt.
E:stä n. 14 m NW on
F) Laaja rakennuksen pohja, laaja, muoto epämääräisen kulmikas, laajuus n. 26 x 17 m, sisältää useita painanteita ja kulmikkaita valleja, ikäänkuin huoneiden tai rakennusten pohjia sekä kaivonkannen jäänteet (naulattuja lautoja). Ympäristössä on runsaasti kasoja ja kaivantoja mahdollisesti aiempien rakennusten jäljiltä.
F:stä n. 1 m N (?) on
G) tervahaudan pohja (?), pyöreähkö, halkaisija n. 5 m, syvyys n. 1.4 m, ränni kohti jokea (N), vallinjäänteet n. 1 x 0.25 m - vieressä on vanha peltirännin jäänne.
G:stä n. 50 m W (?) on
H) multakodan pohja, pyöreä, ulkohalkaisija n. 11 m, sisäosa neliömäinen, n. 4 x 4 m, syvyys n. 0.5 m. Vallit n. 4 x 0.2 m. Ulosmenokäytävä kohti N, n. 3 x 1 x 0.5 m.
Alueella on runsaasti myös muita pienehköjä painanteita, kuoppia, valleja, kaivantoja jne.
Pari maatunutta asumuksen pohjaa havaittiin myös sillan N-puolella, toinen välittömästi alueen halkaisevan metsäautotien (S-N) E-puolella, ja toinen Valkeajoen mutkassa kangasterassin reunalla, tiestä n. 40 m W.
Ilmansuunnat on ilmoitettu pelkän kartan pohjalta, koska kompassi oli unohtunut pois tarkastustilanteesta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Keskellä heinää, muuten puolukkaa ja männyntaimia.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasainen, osin avoin hiekkapohjainen mäntykangas, jota E:ssä rajaa Valkeajoki ja N:ssa Valkeajoen ja Kivivuopionojan yhtymäkohta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Pieni kämppä n. 29 m A:sta N, suuri kämppä n. 79 m A:sta NW.
Tästä n. 40 m NNE on vanha silta. Alueen halkaisee metsäautotie (S-N).

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; maapohja hienoa hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitut rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde tavanomainen, joskin laaja ja liittyy tyypiltään historialliselle ajalle.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan reunimmaisista rakenteista lukien.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueen nykyiset kämpät ovat vapaa-ajan käytössä ulkopaikkakuntalaisilla.

Lähilöytöjä: KOLARI 27 Hannukainen, Saivo: pyyntikuoppa, saivojärvi sekä asumuspainanteita (?) täältä 600 - 850 m S; KOLARI 29 Hannukainen 1: palaneen luun löytöpaikka, tervahautoja, kellareita, kamminpohjia, rakennuksen pohja, miilun pohja, liesikiviä täältä 1600-1700 m ESE; KOLARI 30 ja 31 Hannukainen 2 ja 3: vanhan poroaidan jäänteitä, kivikautinen asuinpaikka ja palaneen luun löytöpaikka täältä 2150-2380 m E; KOLARI 188 Hannukainen, Laurinojan suu W: asumuspainanteita, liedenpohjia sekä rakennusten pohjia täältä 2300-2600 m E.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Aluetta koskevasta perimätiedosta tulisi tiedustella Hannukaisen kyläläisiltä.

KOLARI 193 Niesalompolo E

Kuvakelo

Luokka: I
Ajoitus: Historiallinen/metsäsaamelainen
Lukumäärä: kaksi veistettyä ihmiskuviota (reliefiä) honkakelossa
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 7.10.1997
22.10.1997
15.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7492 18 **y=** 504 27 **z=** n. 200
Pinta-ala: Halk. n. 0.5 m
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.6 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A4 B3 C4,5,D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Kiinteä havainto keloreliefeistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 25.
Muut liitteet: LIITE B/9: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:ot 74-76.

Tarkastuksen aihe: Tiedonannon (Veli Vaattovaara ja Teuvo Raappana) tarkistaminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Mäntykelo, jossa on kaksi veistettyä ihmiskuviota (mies ja nainen (?)) vastakkaisilla puolilla runkoa. Kuvioiden ääriviivat on veistetty puukolla/kirveellä (?). Osa kaarnaa on jätetty keskelle kuviota. Kuvat ovat n. ½ m:n korkeudella maan pinnasta, kuvioiden korkeudet ovat n. 1 m, leveydet n. 25 cm. "Mies" sijaitsee juuren NE-syrjällä, "nainen" kohti järveä (SW). Naiselle on kaiverrettu huntu tai pitkä tukka - vähän hymyä (?),

miehellä surullinen ilme. Rungon paksuus oli n. 35 cm, kelo on täysmittainen ja kaatumaisillaan.
A:sta n. 25 m W havaittiin
B) kasvavassa männyssä (paksuus n. 40 cm) kaksi veistettyä puutikkua rinnakkain n. 170 cm:n korkeudella maasta. Tikkujen keskinäinen etäisyys oli n. 20 cm, ja niiden paksuudet olivat 1.5 - 2 cm. Puun juuri oli haljennut, alhaalla oli hiiltyneitä jälkiä tulenpidosta. Juurella oli myös hieman palaneita kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Vähän naavaa, kaarna irronnut.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Loivan ja tasaisen männikkökumpareen ja kosteikon (SE) välisellä reuna-alueella, kumpareen juurella. Järvi n. 200 m W.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Ajoura (NE-SW) n. 11 m NW. Paikalliset asukkaat (Raappanan veljekset Sulo ja Teuvo) arvelivat kelon W/SW -puolella olevalla kumpareella ja sen S-rinteessä sijaitsevia kasoja pirkkalaisten surmaamien lappalaisten haudoiksi. Toisaalta kumpareet vaikuttivat tuulenkaadoilta, sillä useiden E-syrjällä oli toispuoleinen painanne. Oletetun hauta-alueen halkaisija on n. 100 m ja tarkastushetkellä ao. kumpareita havaittiin n. 15 kpl. Kooltaan ne olivat keskimäärin 2,5 x 1,5 x 0,1 m (suunnat SW-NE, S-N, SE-NW).
B) sijaitsee välittömästi yllä mainitun ajouran (NE-SW) NNW-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja. Hiekka- ja sorapohjaista kangasta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Raappanan veljekset ovat havainneet hahmot metsästysretkille kuljettaessa. Muilta osin kyseessä oli tiedonantoon (Veli Vaattovaara) perustuva, opastettu inventointilöytö.

Laajuuden arviointiperuste: Kulttuurisesti luotettavimmat havainnot ovat ao. reliefikelo (A) sekä puutikkumänty (B).

Luokitusehdotus perusteluineen: I; kuviot ovat luonteeltaan ainutlaatuiset.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko kelolta käsin näkyvä maisema.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat oppaan.

Opas: Teuvo Raappana, Veli Vaattovaara, Hilkka Oksala, Assi Heikkilä, Unto Vuontisjärvi, Leena Lehtinen.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kelo on kaatumaisillaan; kohde on luonnostaan tuhoutuvaa lajia. Ilkivallan (polttamisen, sahaamisen) mahdollisuus on suuri,

mikäli kohde tulee yleiseen tietoisuuteen. Olisi pohdittava puun pelastamismahdollisuuksia.

Lähilöytöjä: KOLARI 26 Luosujärvi, Uutela: asuinkenttä täältä n. 1340 m NE; KOLARI 196 Luosu, Pitkäjärvi SE: kivikautisia asutusmerkkejä täältä n. 1600 m SE; tietoja lappalaisasutuksesta täältä n. 2300 SSW (Kotivuori 1989: 11); saivojärvi täältä n. 1300 m WSW (traditiotieto).

Jatkotoimenpiteitä: Rovaniemen Metsäntutkimuslaitoksen dendrokronologinen laboratorio on 19.12.1997 luvannut ajoittaa kohteesta otettavan puukairanäytteen. Näytteen kairasi tutkija Unto Vuontisjärvi Kolarin Metsäntutkimuslaitokselta 15.9.1998, jonka jälkeen näyte lähetettiin Rovaniemelle.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Sulo Raappanalta tiedusteltava oletettua pirkkalaisten surmaamien lappalaisten hautapaikkaa koskevan tiedon alkuperästä. S. Raappana, puh. 990-46-923-16422.

Unto Vuontisjärvi Kolarin Metsäntutkimuslaitokselta kävi 15.9.1998 kairaamassa naiskuvion pinnalta ja puun rungon pinnalta puulustoajoitusnäytteet, jotka lähetettiin Rovaniemen Metsäntutkimuslaitoksen dendroajoituslaboratorioon Mauri Timosen tutkittaviksi 17.9.1998. Puhelussa ajoituslaboratorioon 16.1.1999 Tauno Luosujärvi ilmoitti, että itse kuvio sijaitsi vuoden 1830 tasossa, kun taas puu oli kuollut neljäkymmentä vuotta myöhemmin 1870. Siten naiskuvion veistämistapahtuman aikahaarukka on peräti 40 vuotta, mainittujen vuosilukujen välillä. Puun pinnasta otetusta pidemmästä näytteestä laskettiin kaikkiaan 203 lustoa, mikä merkitsisi, että puun kasvu olisi alkanut n. v. 1647 ollen kuollessaan n. 223 vuoden ikäinen. Näitä seikkoja tarkensi Mauri Timonen puhelussa 11.2.1999. (Näytteet ovat todennäköisesti menneet sekaisin kohteen 173 kanssa: nyt ohuempi kelo ajoittuu vanhemmaksi kuin paksumpi kelo.)

Kohde B) viittaa siihen, että paikalla olisi joskus ollut metsäsaamelainen poronlypsykaarre, sillä vastaavanlaisia mäntyihin istutettuja puutappeja tunnetaan metsäsaamelaiselta alueelta lypsyaitauksiin liittyvien ns. maitohyllyjen pidikkeinä (ks. Manker 1968: 132, foto 228-229; 244, fig. 229-230). Alue on kuulunut Suikki-suvun palkiseen (tieto Jalmari Lompolojärvi, syyskuu 1998).

KOLARI 194 Niesakero SE, Talvilaki N 2

Kivikautinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: 2 asuinvallipainannetta (?), liedenpohjia
Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 22.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 03 NIESASELKÄ (1990)
x= 7489 56 y= 505 24 z= 292.5
Pinta-ala: N. 50 x 25 m (E-W)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 23 km Kolarin kirkosta NE. N. 9 km Ylläsjärven kaupalta WSW.

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E5 F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus Puhelin: 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 Postitmp: 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Kiinteät rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 173.

Tarkastuksen aihe: Informantin opistaman keloveistoskohteen (174) tarkastuksen yhteydessä tehtyjen havaintojen tarkastus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Asuinvallipainanne (?), pitkä suorakaide, 16 x 11 x 0,5 m (SW-NE), valli n. 3 x 0,15 m, kaksoispodsolia ei havaittu, mutta joka puolella vahva huuhtoutumiskerros ja normaalipodsoli.
N. 4 m A:sta W on
B) asuinvallipainanne (?), epämääräinen suorakaide, n. 13 x 11 x 2,5 m

(WSW-ENE), valli (?) n. 3 x 0,2 m, pohja tasainen. SE- ja NW-nurkissa tunnelimaiset (?) käytävät. NE-puoleinen jatkuu luonnonkäytävänä suunnassa SW-NE.
Polulla A:n ja B:n S-puolella oli aiemmin havaittu useita liesikivikehiä, jotka tarkastustilanteessa olivat jo lumen peitossa. Maastossa, ympäristössä useita luontaisen epämääräisiä painanteita ja valleja.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Mustikka, variksenmarja, ympärillä 5 kuusta paksuus max n. 0,2 m, 4 mäntyä paksuus max n. 0,5 m.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Kumpuilevaa havupuuvaltaista sekametsää, A sijaitsee kumpareella, joka loivasti päättyy jänkään (5 - 25 m SSE). N. 40 m S on pieni saajo, jossa kelokuva, kohde 173. Vaarojen ympäröimä, tunturimaisema Ylläkselle (NNE).

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Metsähallituksen riistanhoitoyhdistyksen (?) riistapolku (SW-NE) n. 5 m A:sta S. P-paikka n. 150 m SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Ks. yllä; toisen kohteen (173) opastetun tarkastuksen yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Selkeimpien rakenteiden ympäristö?

Luokitusehdotus perusteluineen: II; liedenpohjien ja vallirakenteiden mahdollinen yhteys tulisi tarkastaa koekaivauksella.

Ehdotus suoja-alueeksi: Rakenteiden ja liedenpohjien ympäristö, johon liitettäisiin myös kohde 173.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät; sijaitsee aivan riistapolun alkupäässä.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Sijainti retkeilypolun varrella.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Liesiä tulee tallotuiksi polun pinnalla.

Lähilöytöjä: KOLARI 173 Niesakero SE, Talvilaki N: ihmishahmoinen kelonrunkoveistos täältä n. 100 m S.

KOLARI 195 Hannukainen, Hannukaisenlammet W

Kivikautinen löytöpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Palaneiden kivien ja muutaman kiviesineen löytöpaikka.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2714 10 HANNUKAINEN (1968)
x= 7494 61 **y=** 498 64 **z=** 185-190
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.4 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: N. 7 m^2

Hoito ja kunto

A4? B C3 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Valtionmaata/Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM pari lievästi työstettyä karkeata kivilajiesinettä sekä ilmeinen painokivi.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 27; liite I/kohde 29.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 173.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kolmessa tuulenkaadossa suppealla alalla (ks. yllä) havaittiin joitakin palaneita kiviä sekä muutama karkeasti työstetty kiviesine, joiden pinnoissa havaittiin lieviä mutta selviä käytön jälkiä, kuten kuluneisuutta, liuentumia ja karstoja. Yksi kappaleista on ilmeinen verkkopaino päätylovineen. Esineiden kivilajit ovat epätyypillisiä, mutta muotokieli selvästi kivikauden kulttuuriin liittyvä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Jäkälä, mustikka, puolukka, variksenmarja. Tuulenkaadot olivat mäntyjä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Moreenikumpareen tasaisen laen reuna-aluetta, joka loivasti laskee kohti NNE. Nuorta mäntykangasta. Järvi n. 200 m E.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Tieleikkaukseen n. 22 m NNE, maantien suunta WNW-ESE. Näkyvyys Hannukaisen lampien laavulle n. 400 m E ja Hannukaisen avolouhokselle 500-1000 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löydöt tuulenkaatojen juurakoiden alta moreenipohjaisesta sorasta. Maaperän mahdolliset värjäytymät olivat haalistuneet kellertävän yleisvärin taakse pakkasen (-23° C) aiheuttaman kuivumisen vuoksi tarkastustilanteessa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän inventointilöytö.

Laajuuden arviointiperuste: Esineelliset havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäyttötilanteessa vaatii vähintään keveähkön koekuopituspohjaisen lisätutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi havaintoalueen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Alue helpohkosti paikannettavissa, mutta kulttuuristen anomalioiden havainnointi vaatii tarkkuutta.

Opas: Assi Heikkilä, Äkäsjokisuu.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Mahdollinen maantien leventäminen ao. kohdalta saattaa sivuta kulttuurista havaintoaluetta.

Lähilöytöjä: KOLARI 29 Hannukainen 1: palaneen luun ja tervahautojen löytöpaikat sijaitsevat täältä 400-500 m WSW; KOLARI 30 Hannukainen 2: kivikautinen asuinpaikka (?) sijaitsee täältä n. 440 m NNE.

KOLARI 196 Luosu, Pitkäjärvi SE

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: II-III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Muutama palaneiden kivien ja esineellisten katkelmien muodostama rykelmä.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7491 03 **y=** 505 42 **z=** 235
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 80 m.
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.3 km Kolarin kirkosta NE.

Hoito ja kunto

A4-5? B C3,5 D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:**016-512021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO .

Tarkastuslöydöt: KM karkeita ja yksinkertaisia esineellisiä fragmentteja 3 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 25.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 174.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustajan tekemän löydöksen tarkistaminen.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Tuulenkaadosta pintapoimittiin keskittymä kiviesineiden kaltaisia kappaleita, joissa oli palaneisuuden ja sideuurteiden merkkejä.
A:sta 15-30 m W olevissa kahdessa muussa läheisessä tuulenkaadossa (B) havaittiin rikastumiskerroksen keskellä olevat n. 10 cm:n paksuiset tuhkaiset kerrokset, joiden yllä oli

ohuet 1-2 cm vahvat hiiliraidat ja alla ohuelti punaiseksi palanutta hiekkaa. Niiden ympäristössä A:sta n. 80 m:n säteellä WNW/N havaittiin muissa tuulenkaadoissa paikoin lievästi palaneita kiviä osin rykelminä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puolukka, mustikka, variksenmarja, suopursu, vallitsevasti männyt, vähän kuusia ja koivuja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) sijaitsee kapean tasanteen reunan alaosassa jyrkähkön rinteen keskellä, joka viettää kohti järveä n. 50 m NW. Asuinpaikkana parempi olisi kuitenkin voinut olla alueen N- osan laakeahko alatasanne. ; luontaisesti myrskyn tuhoamaa aluetta.
Luontaisesti myrskyn tuhoamaa aluetta.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Metsähallituksen laavualue n. 45 m A:sta N (mainitulla alatasanteella). Metsäautotie (NW-SE) n. 150 m havaintoalueelta NE. Paikka on myös moottorikelkkareitin päätepiste.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja tuulenkaadoista. Ks. edellä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustaja Assi Heikkilän suorittama löytö inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kerrostumat vaikuttavat varsin ohuilta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko järven ympäristö.

Havaintomahdollisuudet: Itse paikka on helposti löydettävissä, mutta aineiston tunnistaminen vaatii paikallisen esihistorian luonteen tuntemusta.

Opas: Assi Heikkilä

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Ympäristö toimii virkistyskäytössä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tällä hetkellä aluetta hoidettaneen virkistyskäyttöä varten.

Lähilöytöjä: KOLARI 193 Niesalompolo E: keloreliefi/seita täältä n. 1600 m SE; KOLARI 26 Luosujärvi, Uutela: vanha lapin asuinkenttä täältä n. 2040 m N; KOLARI 25 Kotalahti: pyyntikuopparyhmä täältä n. 2400 m NNE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Vaikka kohteessa esiintyneet viitteet esihistoriallisesta ihmistoiminnasta voivat näyttää haurailta, ne ovat merkittäviä siksi, että voitaisiin testata kysymystä alueen varhaisimman jääkaudenjälkeisen asutuksen synnystä ja aineellisesta luonteesta. Tähän antaa aiheen mm. nyt säilytetyn aineiston löytökorkeus.

KOLARI 197 Äkäsjoensuu, Pellikoskenmaa

Kalkkilouhos ja -uuni

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen aika
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7485 54 **y=** 487 73 **z=** 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14.5 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 55 m

Hoito ja kunto

A1,4?B1? C1,2,3,4,6D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 1:21
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 48.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustaja Assi Heikkilän löydön tarkastus inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Louhosalue, joka muodostuu pitkulaisesta altaasta, 17 x 5 x 2.5 m (S-N), reunat `aaltoilevat', E-seinämässä näkyvissä pysty kalkkikallio.
A:sta n. 26 m SW on
B) kalkkiuuni, allasmainen, soikeahko, n. 11 x 7 x 0.7 m, valli max n. 2.5 x 1.3 m, tyhjennysaukko NW-nurkassa, leveys n. 1.5 m. Valli koostuu palaneista kalkkikivilohkareista.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Paju, koivu, sammal, kataja, nuoria mäntyjä, kallion päällä

variksenmarjaa ja puolukkaa.
B) Puolukkaa sekä katajan, kuusen, koivun ja pajun taimia, N-reunalla kolme isoa mäntyä, paksuudeltaan n. 20 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Metsäkumpareen W-rinne, mäntykangasta, jossa on runsaasti katajaa.
B) vrt. edellä; uuni sijaitsee tasaisemmalla maasto-osuudella.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Maantie (SSW-NNE) n. 16 m W ja rautatien tasoristeys n. 50 m SW.
B) Maantieoja (SSW-NNE) sivuaa rakennetta n. 1 m W; tasoristeykseen on n. 20 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; maaperä kalkkikalliota.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajan löytö inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Havaittu kompleksi.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; lajinsa tyypillinen edustaja ao. kylän alueella.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kohteen välitön ympäristö, jota ei tule enempää rasittaa.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät välittömästi tien vieressä tasoristeyksen kohdalla.

Opas: Assi Heikkilä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Tien hoitotoimet saattavat häiritä rakennetta; kohde tulisi kyltittää selkeästi, jotta ympäristö voitaisiin tehokkaammin rauhoittaa.

Lähilöytöjä: KOLARI 48 Äkäsjokisuu E: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1150 m S; KOLARI 210 Äkäsjokisuu, Pellikoskenmaa N: pyyntikuoppia ja kalkkijäänteitä täältä 800 - 900 m N; KOLARI 209 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NE: pyyntikuoppa täältä n. 1100 m NNW; KOLARI 207 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NW: pyynti- ja keittokuoppa täältä n. 1100 m NW; KOLARI 208 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi SW: asumuspainanne täältä n. 1000 m NW; KOLARI 178 Äkäsjokisuu W: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1220 m SSW; KOLARI 179 Äkäsjokisuu, Kalkkikangas: liesi ja painanne täältä n. 1350 m SSW.

Jatkotoimenpiteitä: Kohde tulisi kunnostaa ja kyltittää soveltuvaksi käyntipaikaksi.

KOLARI 198 Kirkonkylä, Kuusikko

Puuesineen löytöpaikka

Luokka: III
Ajoitus: Historiallinen aika (?)
Lukumäärä: 1 irtolöytö

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 29.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 11 + 08 KOLARI (1989)
x= 7471 79 **y=** 492 27 **z=** 147.5
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 1900 m Kolarin kirkosta E.
Pinta-ala: N. 1 m

Hoito ja kunto

A5? B4 C D E1 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 12:21
Omistaja: Jussi Koivuniemen perikunta (?)

Tarkastuslöydöt: KM Jussi Koivuniemen luovuttama puupelkka.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 1.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 175.

Tarkastuksen aihe: Jussi Koivuniemen löytämän puupelkan nouto lainaan inventoinnin jälkitöiden yhteydessä; itse löytöpaikkaa ei tarkastettu lumipeitteen vuoksi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Puupelkan löytöpaikka koneella talon pellolle levitetystä irtomaasta, joka oli peräisin max n. 2 metrin kaivusyvyydestä ojakaivannosta (NE-SW-W) Jussi Koivuniemen kertoman mukaan. Pelkka on kooltaan n. 37 x 9.5 cm, ts. lavan pituus on 245 mm, paksuus 2.5-3 mm, varren pituus on 135 mm ja paksuus 30 mm. Esineen pinta on ollut hiottu ja tervattu. Pinta on myös

tasaisesti lohkeillut, ja kärjestä on löytäjän mukaan lohjennut isompi pala ojankaivuun yhteydessä. Lavan ja varren välisessä tyvessä on näkyvissä ohuita veistojälkiä, mutta onko ne tuotettu metalli-, luu- vai kiviveitsellä ei liene tässä määriteltävissä. J. Koivuniemi kertoi löytäneensä myös perunamaasta lattean sydämenmuotoisen kiven, mutta heittäneensä sen pois.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Peltoheinää ja perunaa (?).

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasaista peltoa, jonka halkaisee luonnonoja (S-N). Tämä on löytäjän mukaan entisen laajemman joen uomaa, joka laskee Muonionjokeen.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löytömateriaali oli peräisin ojakaivannosta (NE-SW-W), joka suuntautui kylätieltä (Eetinkujalta?) kohti mainittua luonnonojaa talon ESE-puolella.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löytäjä oli poiminut esineen hiekka-aineksesta, joka oli kaivettu max n. 2 m:n syvyydestä ja levitetty irtomaana talon pellolle. Alueelta on pellon muokkauksen yhteydessä nostettu runsaasti myös kiviä, jotka löytäjän (tarkastushetkellä 59 v.) isä oli haudannut maahan tiettyihin paikkoihin. Peltojen alla oleva maaperä on hienoa hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Jussi Koivuniemi löysi esineen TVH:n ojankaivuun yhteydessä irtomaasta pellolta joskus vuosien 1965-70 välisenä aikana.

Laajuuden arviointiperuste: Irtolöytö voimakkaasti muokatusta maaperästä.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; maaperää muokattu voimakkaasti.

Havaintomahdollisuudet: Kohde helposti paikallistettavissa kertomuksen ja karttamerkinnän pohjalta.

Opas: Elina Koivuniemi, Assi Heikkilä.

Lähilöytöjä: KOLARI 16 Kirkonkylä, Ala-aste: kivikautinen löytö- ja asuinpaikka täältä n. 900 m W; KOLARI 148 Kolarinsaari S, Vanha kirkko: Lapin sodan jäänteitä, kivikautisia havaintoja, markkinapaikan jäänne ja hautausmaa täältä n. 1260 m W; KOLARI 1 Ylläsjokisuu, Koivuniemi plassimaa: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1700 m NNE.

Jatkotoimenpiteitä: Esine tulisi ajoittaa radiohiilimenetelmällä.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Löytäjä Jussi Koivuniemi luovutti esineen inventointiprojektille alunperin vain lainaksi dokumentaatiota ja näyttelyä varten, mutta luovuttajan kuoleman johdosta joulukuussa 1997 esine jäänee muinaismuistolain mukaisesti valtion kokoelmiin.

KOLARI 199 Nuottavaara SE, Nuottarova W

Muinaissuksen löytöpaikka

Luokka: II
Ajoitus: ^{14}C 1400-luku (Hel-1237: 530+/-90 BP) - käyttöikä myöhäisempi, ehkä 1500 - 1600-luvut.
Lukumäärä: 1 kpl

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2642 08 NUOTTAVAARA (1989)
x= 77443 02-07 **y=** 523 34-50 **z=** n. 190
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.2 km Sieppijärven kirkosta ESE.
Pinta-ala: Halkaisija n. 2 m.

Hoito ja kunto

A6? B4 C6 D2,3 E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 120 Yliniemi
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Itkonen, T. I. 1938: 16-17; 1947: 49
Kostet 1982: 23
Huurre 1983: 295, 488
Koivunen 1991: 134

Aiemmat löydöt: Ns. botninen suksi TLMM 844.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 86.
Muut liitteet: LIITE I/199.

Tarkastuksen aihe: Löytöpaikkaa ei tarkastettu v. 1997, sillä sitä koskeva selvitystyö on tehty vasta jälkitöiden yhteydessä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Muinaissuksi, "lauta", jonka keskivaiheilla olevan kohouman läpi on kaivettu reikä. Koko 105 x 14.5 cm (Tornionlaakson Maakuntamuseon luettelotieto). Raaka-aine on määritelty

männyksi, koko v. 1938 on ollut 111 x 14.8 x 3.3 cm. Kumpikin pää on katkennut, päläs osittain särkynyt; pinta on syöpynyt hieman rosoiseksi ja parista kohtaa haljennut, muuten se on kaunis- ja isosyistä puuta. Päläs on kovera ja taaksepäin tasaisesti madaltuva, 32 x 7.6 cm, sen oikeasta syrjästä on lohjennut pitkä särö. Mäyksen reikä keskeltä alaskaartuva, 4.3 x 0.7 cm. Pinta on tasainen, pohja hiukan kupera, 4 mm jalkava. Paksuus keula- ja kantapuolelta 1.3 cm (Itkonen 1938: 16).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Suoturve.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Vaaran ja rovan välinen suosalmeke.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Maantieoja (W-E). Kartan mukaan lähin talo on Yliniemi, löytöpaikalta ehkä 200 m W.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löytösyvyys 40 cm, päällä suoturvetta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt elokuussa 1937 maantieojaa kaivettaessa (Itkonen 1938: 16).

Laajuuden arviointiperuste: Löydön koko.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; löytöpaikka lienee tuhoutunut, mutta itse löytö on erittäin arvokas.

Ehdotus suoja-alueeksi: Jäljellä olevat suokaistaleet löytöpaikan ympärillä lakisääteisine mittoineen.

Havaintomahdollisuudet: Löytöpaikka helposti määritettävissä kartalta ja maastosta.

Opas: On epätodennäköistä, että löytäjä mv. Helmeri Honkaniemi tai tuoja, insinööri Olavi Avela pystyvät enää opastamaan.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Normaalit tienhoitotyöt paikalla.

Lähilöytöjä: KOLARI 82 Hirvasjärvi S: poronhoito- ja pyyntirakennelmia täältä n. 2000 m ENE; tervahauta täältä n. 1400 m ENE; KOLARI 83 Hirvasjärvi SE: kalakenttä (?) täältä n. 2400 m ENE; KOLARI 86 Nuottavaara, Nuottajoki S: esihistoriallisia asuinvallipainanteita täältä n. 3000 m NW; KOLARI 87 Hirvasjänkkä NE, Nililaki SW: niittykenttä (?) täältä n. 3500 m NNE.

KUVALIITE
KOLARI 199 Nuottavaara SE, Nuottarova W
Muinaissuksi TLMM 844.

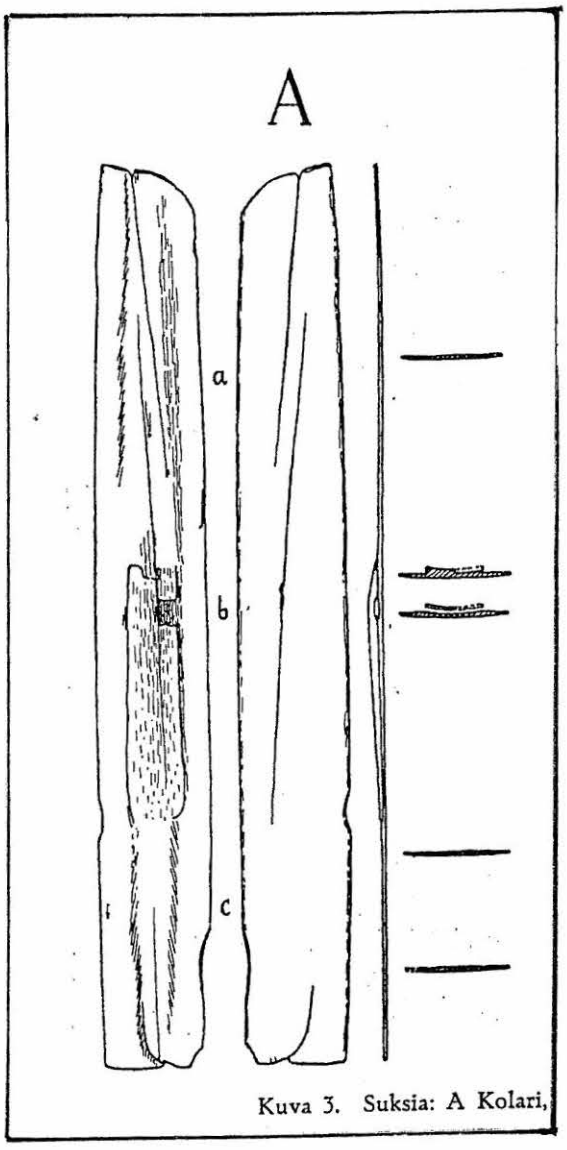

Kuva 3. Suksia: A Kolari,

Piirros:
Itkonen 1938: 17

Kolarin Pasmajärven muinaissuksi. Kuva: Tornionlaakson maakuntamuseo.

Valokuva:
Kostet 1982: 23

Jatkotoimenpiteitä:
Löytöpaikan voisi merkitä maantien varteen opasteella.

ita

KOLARI 200 Kuerlinkat E 1000013306

Kalliokaiverruksia + mahd. kalliomaalauksen jäännös

Luokka: II
Ajoitus: 1900-luku
Lukumäärä: Kaksi nimikaiverrusta

Tarkastaja: Hilkka Oksala Tarkastusaika: 11.11.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7498 18 y= 501 84 z= 195
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 29 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: N. 2 x 3.5 m pystysuunnassa.

Hoito ja kunto

A4 B C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Kaksi nimi- ja vuosilukukaiverrusta kalliossa 1900-luvun alkupuolelta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 32.
Muut liitteet: LIITE B/9: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 77.

Tarkastuksen aihe: Tutkimusavustaja Assi Heikkilän saamaan tiedonantoon pohjautuneen kohteen etsintä ja tarkastus.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kalliokaiverruksia historialliselta ajalta muodostaen kaksi nimitekstiä ja vuosiluvut:
A) 1907

HJALMArI

AhoNi

Tekstin korkeus maanpinnasta 94 cm.

B) ARVID HEINIEMI 1915

Korkeus maanpinnasta 45 cm.
Kalliopinnoissa oli näkyvissä palamisen merkkejä, haurastumia, lohkeamia ja punaisia vaakaraitoja sekä nokea. Maassa esiintyi hiiltä. Kielekkeen alla näyttää siten pidetyn tulta. Kalliopinnassa saattaa olla vanhoja kuvia, mutta päällä oli resenttejä töherryksiä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kielekkeen alla maitohorsmaa, heinää, kivien välissä metsäimarretta, hieman kivijäkälää, puolukkaa ja koivuvesaikkoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kohde sijaitsee Kuerlinkan kosken NE-puolella jokisuvannossa kivikkoisessa, jyrkässä ja pystysuorassa kallioseinämässä lähellä vesirajaa. Nimikaiverrukset ovat tasaisella pystykalliopinnalla, jonka ylle muodostuu luontainen kielekemäinen katos. Tasaisen pinnan koko on n. 2 x 3.5 m. Kalliopohja on mahdollisesti hiekkakiveä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Paikalta on näkymä vastarannalla sijaitsevalle laavulle n. 40 m NW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Kalliopinta; ks. edellä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Tutkimusavustajan tekemä inventointilöytö äkäsjokisuulaisen Olavi Laukkasen tiedonannon pohjalta.

Laajuuden arviointiperuste: Havainnot topografisessa kokonaisuudessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde suhteellisen tavanomainen, joskin lajiltaan ainoa Kolarin aineistossa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohteen löytäminen vaatii opastusta.

Opas: Assi Heikkilä.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kuerlinkat merkitty kartoille luonnonnähtävyytenä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ks. edellä; alue virkistyskäytössä.

Lähilöytöjä: KOLARI 36 Kuerlinkat 1: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 200 m NE; KOLARI 37 Kuerlinkat 2: kivikautinen asuinpaikka ja Lapin Sodan saksalaistukikohta täältä n. 300 m N; KOLARI 35 d ja c : kivikautinen kvartsilouhos ja asuinpaikka täältä n. 250 m S ja 350 m SE.

Jatkotoimenpiteitä:
Alueen matkailuominaisuuksia pyritään kunnassa kehittämään.

KOLARI 201 Kurtakko, Palovaara

Rakennuksen pohja

Luokka: I-II
Ajoitus: 1945
Lukumäärä: Rakennuksen pohja 1 kpl.
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 17.11.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7479 90 **y=** 507 77 **z=** 195
Pinta-ala: N. 9 x 26 m (WNW-ESE)
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20.4 km Kolarin kirkosta ENE.

Hoito ja kunto

A4 B1 C4?,6 D3? E5 F1 GKylätoimikunta suunnittelemassa
(tieto toukokuulta 1997)

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 10:6 (?)
Omistaja: Yksityinen (?)/Kylätoimikunta (?)

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä rauniorakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta, ks. liite I/kohde 49.

Tarkastuksen aihe: Kylätoimikunnan muistomerkiksi kaavaileman lähihistoriallisen, Lapin sodan aikaisen raunion dokumentointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Rakennuksen pohja, 9 x 26 x 0.2 m (WNW-ESE), reunoilla kivisokkeli, jonka molemmissa päädyissä laajat kuopat. Rakennuksen keskellä oli
A) maatunut muurikumpare (?), n. 1.5 x 2 x 1 m.
Talonpohjan E-päädyssä oli
B) punaliuskekivimuuri: vanha leivinuuni hormeineen, n. 2 x 2 x 3.5 m, uunin suuaukko kohti SW.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Apila, siankärsämö, horsma, heinä, pujo, NE-reunalla tiheä paju ja SE-reunalla nuori mänty.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasaista peltoa kylän keskellä, kulttuuriympäristöä; talon pihapiiriä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Saunamökki n. 1 m A:sta (S). Maantie (NNE-SSW) 6 m raunion ESE-päädystä ESE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto. Erottuu ympäristöstään kohoumana.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä, kyläpäällikkö Reijo Palovaaran ja kotiseutuaktiivi Jonne Vanhan osoittamana.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; kohde erottuu näyttävästi ympäristöstään; kulttuurihistoriallisesti omintakeinen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Opas: Jonne Vanha, Reijo Palovaara, Minna Heljala ja Assi Heikkilä.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Aluemuseotutkija Minna Heljala antanut ohjeita kohteen hoitoa varten.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kylätoimikunta pyrkii rauhoittamaan kohteen nähtävyydeksi.

Lähilöytöjä: KOLARI 49 Kurtakko, Järvenpää: kivikautinen/esihistoriallinen asuinpaikka sijaitsee täältä 620 - 1200 m WSW/SW; KOLARI, Kurtakko, Vanha: perimätiedon mukainen vanha lappalaisasuinpaikka sijaitsee täältä n. 1740 m SE; KOLARI 202 Telatie Kurtakko-Venejärvi, Teuravuoma: telatien N-pää sijaitsee täältä n. 1820 m SSE.

Jatkotoimenpiteitä: Kylätoimikunta kaavailee kohdetta toisen maailmansodan muistomerkiksi.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Saksalaisten n. 1945 polttama maalaistalo.

KOLARI 202 Telatie Kurtakko - Venejärvi, Teuravuoma

Telatiereitti

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen aika/1878-1950-luku.
Lukumäärä: 1 kpl
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 18.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990), 2731 01 VENEJÄRVI (1990)
x= 7478 25 - 7468 68 **y=** 508 66 - 509 74 **z=** 177.09 - 235
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: Kurtakon pää sijaitsee n. 19.2 km Kolarin kirkosta ENE; Venejärven pää sijaitsee n. 19.4 km Kolarin kirkosta E.
Pinta-ala: Reitti kulkee n. 11 km pitkän matkan (S-N) yhteensä n. 1.5 km leveällä vyöhykkeellä.

Hoito ja kunto

A1,2,4 B2 C1,3,5,6 D3? E1,5 F1 G3?

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 8:8, 8:6, 9:22, 4:14, 2:3
Omistaja: Yksityisiä; Valtionmaata/Metsähallitus; Vapo Oy;
Nivanpääntie 24
95700 PELLO
Puhelin: 016 - 512 021,

Metsäntutkimuslaitos
Kolarin tutkimusasema
Ylläsjokisuu
95900 KOLARI
Puhelin: 016 - 561 401

Aiemmat tiedot:
Heikki Liimatainen 19??: Jonne Vanha: Löytyneekö Kurtakon ja Venejärven pitkospolulle entisöijää!? Telatie tarjoaa tunnelmaa, laajat suoalueet elämyksiä. Pohjolan Sanomat.

Aiemmat löydöt: Pitkos- ja telapuiden jäänteet sekä muita kiinteitä kulttuuri- ja rakennushistoriallisia jäänteitä reitin varrella.

Tarkastuslöydöt: Havaintoja pitkos- ja telapuiden jäänteistä sekä sillan jäänne reitin N-päässä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/202, I/49 ja I/59.
Muut liitteet: liite II/202

Tarkastuksen aihe: Telatien N-pään maisematyypin tarkkailu muinaismuistojen löytymisen näkökulmasta sekä Kurtakkojärven S-rannan inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Telatie tuntui kasvillisuuden ja jalkojen alla pitkälti maatuneina poikkipuina ja/tai pitkittäisinä hirsinä. Leväjoen ylityspaikalla oli laho puusilta. Täältä n. 100 m SW oli vanha hirsilato. Tässä tarkastusvaiheessa telatien kosteikkomaastotyyppi tulkittiin epäsuotuisaksi esihistoriallisten kohteiden löytymistodennäköisyyden näkökulmasta ja suhteutettuna koko inventointiprojektin tavoitteisiin. Siksi päätettiin tutkia löytötodennäköisyydeltään antoisampia miljöitä telatien ääripäiden lähiympäristöissä, kuten Kurtakko- ja Venejärvien rantamilla.

Liimatainen/Vanha ovat kuvanneet telatietä seuraavalla tavalla: Telatien rakentaminen lienee alkanut vuoden 1878 tienoilla, jolloin Keisarillinen Senaatti myönsi Kemin tarkastuspiirille siihen 3000 markan avustuksen. Tien pituus on asiakirjojen mukaan 6700 syltä (6700 x 1.78 m = 11 926 m, siis lähes 12 km). "Vuoteen 1927 mennessä tie oli kuitenkin jo niin pahoin lahonnut, että se päätettiin rakentaa uudestaan. - - Rakentaminen työllisti joukon miehiä moneksi vuodeksi, koska tukit olivat järeitä ja ne veistettiin molemmin puolin siten, että teloista tuli täsmälleen saman vahvuinen. Telatie oli taannoin kaksi tuolloin vielä väkirikasta kylää yhdistävä kulkureitti - kesäisin. Siitä kuljettiin niityille ja se oli myös tärkeä kauppa- ja postitie. - Vuosikymmenien ajan venejärveläiset hakivat ostoksensa Kurtakon kaupasta. Samoin sitä pitkin kannettiin postia pitkä ajanjakso reitillä Sieppijärvi - Vaattojärvi - Kurtakko - Kolari. - - Joskus 1930-luvulla tehtiin jopa suunnitelma maantien rakentamiseksi kylien välille." Reitin varrella on ollut mm. niittyaukeita, latoja, suovia ja kämppiä, kuten Pikku-Kotaniemessä, jonka seinähirsissä on kirjoituksia parin sadan vuoden takaa.

Eino Lappalainen (1997: 1-2, 4) puolestaan on kuvaillut Telatietä seuraavasti: Telatie "on rakennettu kylien väliseksi kauppa- ja kulkutieksi, mutta palveli myös marjastusta, metsästystä, metsäpalojen sammuttamista ja toimi ennen kaikkea kulkureittinä jokivarsien luhtaniityille. Näitä niittyjä on ollut Naamijoen ja Alisen Teuraojan varrella sekä Särkijärven ja

Iso Kivijärven rantamilla. Naamijoki on ollut myös merkittävä puutavaran uittojoki. Telatien Kurtakon puoleisessa päässä on jäänteitä myös viimevuosikymmenien maa- ja karjatalouskulttuurista (kesänavetta, karhunsammaloituneita peltoja jne.)." "Telatie on maastossa edelleenkin havaittavissa, tosin paikoin lahonneena ja sammalen peittämänä. Paikoin siinä on nähtävissä kaksi päällekkäistä pitkospuukerrosta. Metsäsaarekkeissa, saajoissa, on nuotionpaikkoja, kanalintujen rypypaikkoja..." "Telatien pituus Kurtakon Leväjoelta Venejärven Riivinsaajon reunalle on 10500 m."

Telatiehaastattelut (1997):
*"Telatien käytön loppumisen syyksi Aili (s. 1914) ja Aapi (s. 1940) Juuso arvelivat heinänteon loppumisen niityillä, sekä parempien tieyhteyksien rakentamisen Venejärveen."
*"telatietä pitkin kuljettiin mm. suurissa savotoissa Venejärvestä Kurtakkoon ja toisin päin." (Bruno Lompolojärvi, s. 1910).
*"Telatie rakennettiin - - postireitiksi," "heinänteossa käytiin joka kesä telatietä pitkin, ja joinakin tulvakesinä jouduttiin käymään montakin kertaa, koska vesi oli välillä niin korkealla, että ei pystytty niittämään kuin korkeimmat kohdat niityistä." "telatietä kuljettiin tanssireissuilla vielä 1960-luvullakin." "--kansanedustajaehdokas Elsa Karppinen käytti telateitä kulkiessaan puhumassa ihmisille järvikylissä. -- tämä ehdokas myös valittiin kansanedustajaksi. -- telatie on aina kulkenut samasta paikkaa. Telatie oli tehty kahdesta telasta, jotka olivat rinnakkain. Telat oli tehty 6 tuumaa vahvoista hirsistä, jotka oli veistetty myös alapuolelta. -- Lisäksi Jonne kertoi muukalaisista, jotka kulkivat myös Kurtakon ja Venejärven välisellä telatiellä. Kukaan ei Jonnen mukaan tiennyt, keitä kulkijat olivat tai mistä he tulivat. Muukalaiset jättivät myös merkillisiä kirjoituksia ja merkkejä teloihin ja niittyjen rakennelmiin, mutta kukaan ei vielä, ainakaan Jonnen tiedon mukaan, ole vielä saanut kirjoituksista selkoa. Jonnellakaan ei ole tietoa näistä muukalaisista, mutta hän arvelee heidän olleen joitakin tutkijoita tai muita vastaavia kulkijoita." (Jonne Vanha, s. 1927)
*"--Naamijoen yli meni vain yksi pyöreä puu, jota pitkin oli joki ylitettävä sauvoimen kanssa." (Lauri Rantakurtakko, s. 1923).
*"--jotkut venejärveläiset ovat kulkeneet telatietä vielä 10-15 vuotta sitten, mutta vain harvoin ja tällöinkin he moittivat telojen huonoa kuntoa." (Elvi Kauppinen, s. 1926).
*"-- hillamiehet käyttävät telatietä vielä nykyisinkin päästäkseen helpommin Teuravuoman hillajänkille." (Martti Heikkilä, s. 1925).
*Telatiehen on kaiverrettu nimikirjaimia ja vuosilukuja. "...-- telatien suurempi käyttö olisi loppunut rapeat 30 vuotta sitten, joskus 1963-64." (Tyyne Heikkilä, s. 1929).
*"Venejärvestä käytiin kalittemassa vikatteita Kurtakossa, koska Venejärvessä ei ollut kyläseppää. -- telatietä käytetään vieläkin kulkureittinä kala- ja hillareissuilla." (Sauli Heikkilä, s. 1933).
*"Risto (Heimonen, s. 1917, k. 1998) kertoi kauppaneuvos Ahon

kulkeneen maatalousneuvojana, joka kierteli kylästä kylään kertomassa maatalouden pidosta. Aho oli myös käyttänyt muun muassa Venejärvi-Kurtakko telatietä." (Kurkkio - Taina 1997: 17).
*"--suurinpiirtein puolessa välissä telatietä oli suuri mänty, jota sanottiinkin puolivälimännyksi. Männyllä oli ensimmäinen levähdyspaikka matkalla Naamijokeen. Matkalla ruukattiin pysähtyä levähtämään, koska mukana kannettiin paljon painavia kantamuksia, ja saatettiin siellä keitellä kahvitkin joskus." (Hannu Joutsijärvi, s. 1938).
*"-- telat oli veistetty piilukirveellä Kelhujoen tälläpuolen eli Venejärven puolella. Piilukirveellä veistetty telanpinta oli sileä ja liukas eikä näin ollen imenyt vettä. Telatien Ville kertoo alkaneen Kelhujokirannasta ja päättyneen Kurtakon kesänavetalle." (Ville Niva, s. 1926).
*"Puut telatietä varten on hakattu kuivalla maalla ja ehdottomasti tammi - helmikuussa, sillä puu on silloin levossa eikä näin ollen lahoa niin nopeasti. Puiden kuljetus on tapahtunut hevosella talvisaikaan, jolloin ne on ajettu reitin varrelle lansseihin. Kesän tultua puut on hakattu piilukirveellä. Hakkaaminen tapahtui puun kummaltakin puolelta, jolloin puu ei päässyt pyörimään. Itse reittiä on parannettu poistamalla suurimmat mättäät suokuokalla hakaten." (Eeva Nikumaa, s. 1926).
*"Telatie on rakennettu männystä ja kirveellä veistäen. Puut on aseteltu tyvi-latva vierekkäin asentoon." (Viljo Kyrö, s. 1926).

<u>Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:</u> Sammalta, heinää, ruokoa, pajua.

<u>Luonnonympäristö ja maasto:</u> **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Tarkastuksen yhteydessä Telatietä arvioitiin Kurtakkojärven E/SE-osassa, Leväjoen laskusuun alueella. Ks. Lappalainen (1997: 1-2): "Kolarin kunnassa oleva 7080 hehtaarin suuruinen Teuravuoma on Suomen suurin suo. Se on kuitenkin vain osa yhtenäisestä, kaikkiaan 17 305 ha:n suuresta suoalueesta,..." Suur-Teuravuoman aapasuokompleksista. "Suur-Teuravuoman alueella ovat seuraavat järvet: Venejärvi, Teurajärvi, Kurtakkojärvi, Särkijärvi, Lompolojärvi, Iso ja Pikku Kivijärvi, Uusijärvi, Iso ja Pikku Myllyjärvi, Ruuttijärvi, Porokodanjärvi ja Vähä Teurajärvi. Suoalueen halki virtaa Naamijoki sivujokineen. Alueen hydrologialle on tunnusomaista myös lähteisyys ja sen aiheuttamat lähdesoistumat etenkin Pohjasenvaaran ja Venerovan laiteilla. Paitsi lähdesoita, vaarojen alarinteillä tavataan myös ohutturpeisia rinnesoita." "Sen suotyyppikirjo on monipuolinen, ulottuen rehevistä koivuletoista ja laajoista rimmistä reunamien karuihin rahkarämeisiin. Erityisesti Natura 2000 ohjelmaan esitetyn Teuravuoman-Kivijärvenvuoman keskiosasta on myös maisemallisesti kauniit näkymät Ylläksen tunturijaksolle. Näillä rimpialueilla on monipuolinen linnusto." "Reitti ylittää paitsi Leväjoen myös Naami- ja Kelhujoet."

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kurtakon päässä Telatie alkaa Vanhan, Niemen ja Tuomaksen tilojen S-puoleiselta peltorinteeltä; Venejärvellä Telatien pää sijaitsee Metsävainion tilalla.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; soista kosteikkoa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Kolarin kunnassa oli herännyt ajatus Telatien entisöinnistä perimä- ja muistitiedon pohjalta. Aloitteentekijä on ollut mm. Jonne Vanha.

Laajuuden arviointiperuste: Yllä esitetyt tiedot ja dokumentit.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; rakenteellisesti Telatie jäänteenä lienee luokiteltavissa lähinnä tie- ja rakennushistorialliseksi kohteeksi. Maatuneisuus ja sen alkuperäisen käyttötarkoituksen päättyminen ja osittainen unohtuminenkin tekee itse pitkospuurakenteesta myös arkeologisen muinaismuistokohteen. Siksi alkuperäistä rakennetta ei tulisi enää peittää, vaan entisöinnin tulisi tapahtua tutkimalla alkuperäisrakenteita ja rakentamalla matkailureitti sopivalle etäisyydelle vanhasta reitistä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Paranevat jatkuvasti entisöinnin edetessä.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä (arkeologinen tarkastus), muita Lauri Kylmämaa, Eino Lappalainen, Jarmo Lokio, Reijo Palovaara, Jonne Vanha.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Telatietä on Jonne Vanhan mukaan alettu paaluttaa entisöintiä varten Kurtakon päästä alkaen marraskuussa 1997 (tieto 17.11.1997).

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Entisöintisuunnitelma; kohteella ei ole tuhoutumisuhkaa; museaalisena asiantuntijana projektissa on mukana myös Tornionlaakson Maakuntamuseo/aluemuseotutkija Minna Heljala.
Lappalainen (1997: 3): "Tavoitteena tässä hankkeessa on ennallistaa telatie sekä liittää siihen ekologisesti ja maisemallisesti edustavia suo- ja erämaaluontokohteita. Tämän toteuttaminen edellyttää että telatien yhteyteen rakennetaan sellainen pitkospuureitistö, miltä on mahdollista saavuttaa alueen keskiosan avosuo- ja rimpialueet. Luontopolku tulisi rakentaa kaikille helposti kuljettavaksi sekä varustaa se opastustauluin, taukopaikoin, laavuin, kotakatoksin ja lintutornein. Tällä tapaa alueesta pystyttäisiin muodostamaan sekä kansallisesti että kansainvälisesti kiinnostava aapasuoluonto kohde, jota markkinoitaisiin opastettuna

luontokoulu- ja elämysmatkailualueena. Koska alueella on vielä jäljellä sekä esihistoriallisia, että historiallisia merkkejä ja kulttuurikohteita suo- ja erämaaluonnon käytöstä, on tärkeää liittää näitä kohteita myös reitistöön. Alueen herkän luonnon ja arvokkaiden kulttuurikohteiden säilymisen vuoksi tulee pyrkiä mahdollisimman paljon asiantuntijoiden ohjaamiin ja opastamiin luontoretkiin."

Lähilöytöjä: Kolari, Kurtakko, Vanha: perimätietoa lapinkentästä (ks. kohta Perinnetietoja... s.) kohde sijaitsee telatien N-päässä;
KOLARI 49 Kurtakko, Järvenpää: kivikautinen asuin- ja pyyntipaikka sijaitsee Telatien N-päästä n. 1700 m WNW;
KOLARI 201 Kurtakko, Palovaara: muurinraunio ja rakennuksen pohja toisen maailmansodan muistomerkkinä sijaitsee täältä n. 1800 m NNW;
KOLARI, Kurtakko, Taipaleenvuoma: perimätietoa vanhasta poroilla ajetusta talvitiestä, sijainti Telatien W-puolella (ks. LIITE (muistitietoluettelo));
KOLARI 50 - 58 Kurtakko, Ylläsjokivarsi: arkeologisia maalöytöjä kivikaudelta historialliselle ajalle - havaintoalue sijaitsee Telatien N-päästä n. 4500 m WNW/7400 m W -välisellä sektorilla.
Kolari 59 Venejärvi, Kentänranta: historiallisen ajan asutusjäänne sijaitsee Telatien S-päästä n. 3400 m S;
KOLARI 60 Venejärvi N, Äijävaara S, Lammi: tervahauta ja tuvanpohja sijaitsevat täältä n. 2400 m SSW;
tervahaudanpohja mainitulta paikalta n. 1850 m NNW aivan telatiellä;
KOLARI 65 Venejärvi SE, Keskinarkaus: kivikautinen löytöpaikka (?), asumuksen pohja ja Piippu-Pekan kenttä sijaitsee telatien S-päästä n. 4000 m SSW;
KOLARI 61-64, 66 Venejokivarsi: painannejäänteitä, nuotionsijoja, luulöytöpaikka yms. sijaitsevat telatien S-päästä n. 7500 m SW/9500 m SW välisellä sektorilla;
metsäkaartilaiskorsujen jäänteitä sijaitsee telatien S-päästä n. 8000 m WSW, n. 6000 m SW ja n. 8600 m SSW.
KOLARI 136 Mäntylehto, Siepin Pekan Taikamänty: palvospuun jäänne sijaitsee täältä n. 3000 m SSE (pk 2731 04 ISO-KELHU).

Lisäksi tietoja telatiehaastatteluista 1997:
*Niityillä oli paljon latoja ja kota, jossa yövyttiin heinätöiden aikaan (Aili A. Juuso, s. 1914).
*Niityillä oli muutama kämpän-tapainen rakennus (Katri Heimonen, s. 1926).
*"Elsa Karppinen tuli Kallosta telatietä myöten Kurtakkoon, yöpyi siellä ja jatkoi toista telatietä seuraavana päivänä Venejärveen. -- telatien lähellä Kelhussa oli savotan kämppä..." (Jonne Vanha, s. 1927).
*Uumaaniemessä oli ns. röppänäkämppä (ts. katto vain reunoilla ja keskeltä auki, keskellä kämppää tuli), jossa asuttiin heinäntekoaikana. Tämä röppänäkämppä oli ensimmäinen kämppä, joka rakennettiin niityille ja se oli tarkoitettu kaikkien käytettäväksi. (Elvi Kauppinen, s. 1926).
*Röppänäkämppä oli tavallisen kodan mallinen, kämpässä oli tuli keskellä lattiaa ja katossa reikä, jota pitkin savu meni ulos. "Ihmiset nukkuivat kämpässä seinän laidoilla tulen ympärillä."

(Tyyne Heikkilä, s. 1929).
*"--telatien varressa ei ole muita rakennuksia, kuin Katosjokivarressa kämppä ja uiton kämppä, jotka kuitenkaan varsinaisesti eivät kuulu telatien yhteyteen. Lisäksi hän epäili, että uiton kämppää ei enää olisi." (Sauli Heikkilä, s. 1933).
*"Jalmari (Lompolojärvi, s. 1915) muistaa myös telatien Soutukorvasta Limamaahan (Lustilan Jaakon tie), jossa oli puolivälissä levähdyspaikka. Jalmari kertoi kulkeneensa siellä metsäreissuilla, siellä sijaitsi myös Kolarin ensimmäinen vesikäymälä. Se oli tehty kaivamalla 1.5 kilometriä pitkä kanava joesta, joka vei jätteet mukanaan pelloille, näin jätteet toimivat myös hyvänä lannoitteena." (Kurkkio - Taina 1997: 23).
*"--Riivensaajossa sijaitseva Lammin lato, sekä Riivenjärvessä oleva Frans Kyrön lato ja kämppä, jossa Taimin muistaman mukaan oli paljon liskoja. Kämppä tosin on jo palanut." (Taimi Tiensuu, s. 1921).

Jatkotoimenpiteitä:
Telatiehanketta edistetään jatkuvasti Kolarin kunnan taholta. Vastuuhenkilönä prof. Eino Lappalainen vuoteen 1998 saakka.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kolarin alueen vanhat tieverkostot ja kulkureitistöt tulisi selvittää omana kokonaisuutenaan arkeologis-/etnografis-/historiallisena tutkimuksena.
Telatiehaastattelut kesältä 1997:
Kurkkio, Timo - Taina, Joonas: Telatie-haastattelu/Kurtakko.
Teurajärvi, Pekka - ?, ? : Telatiehaastattelu/Venejärvi.

Ote kartasta mk 1:50 000 (Lappalainen 1997)

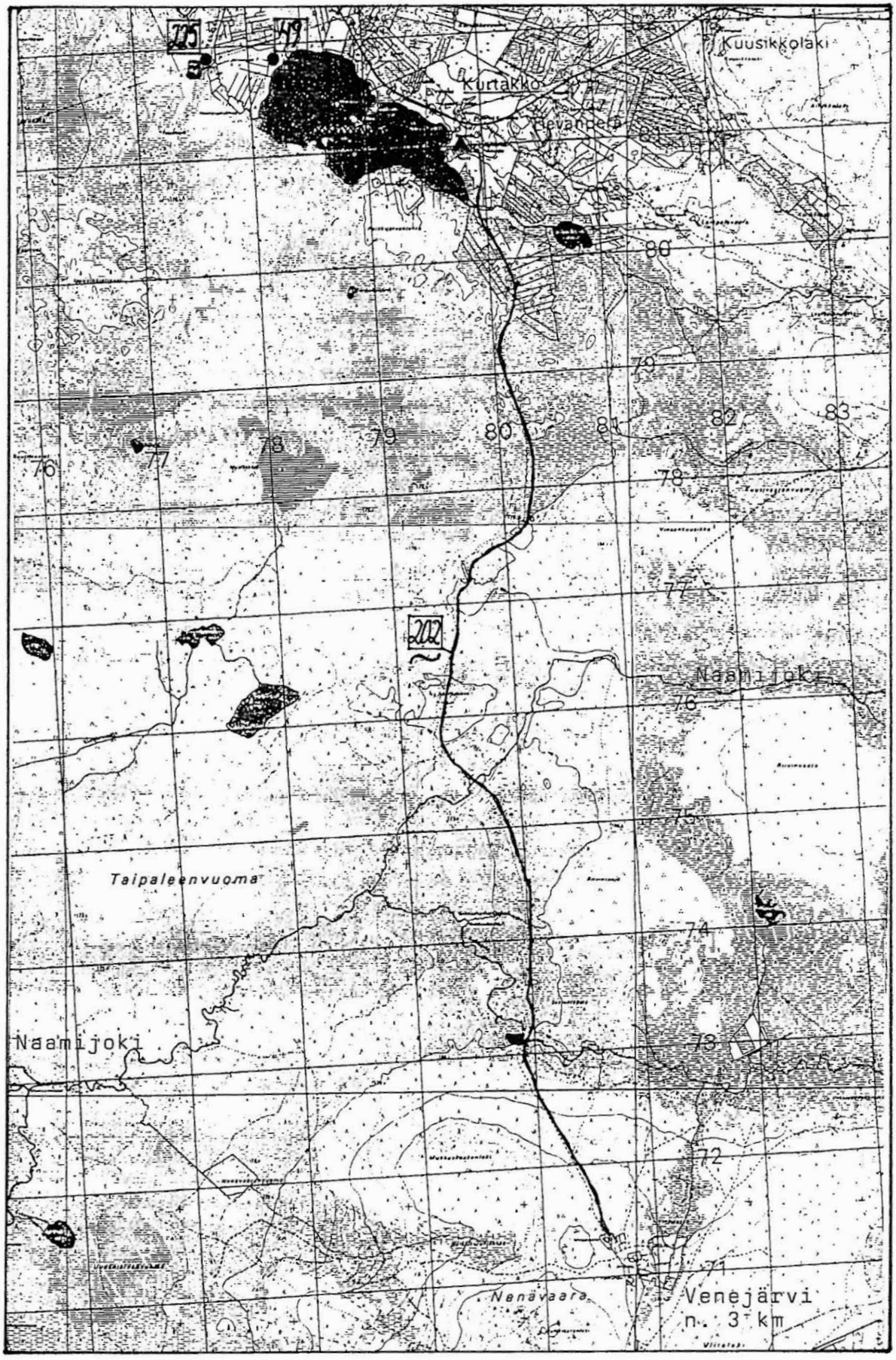

Kohteet KOLARI 49, 202 ja 225 sekä tervahauta ja kotakentän jäänne.

Pienennös (70 %) karttaluonnoksesta Lappalainen 1997.
Täydennykset Oksala 2000.

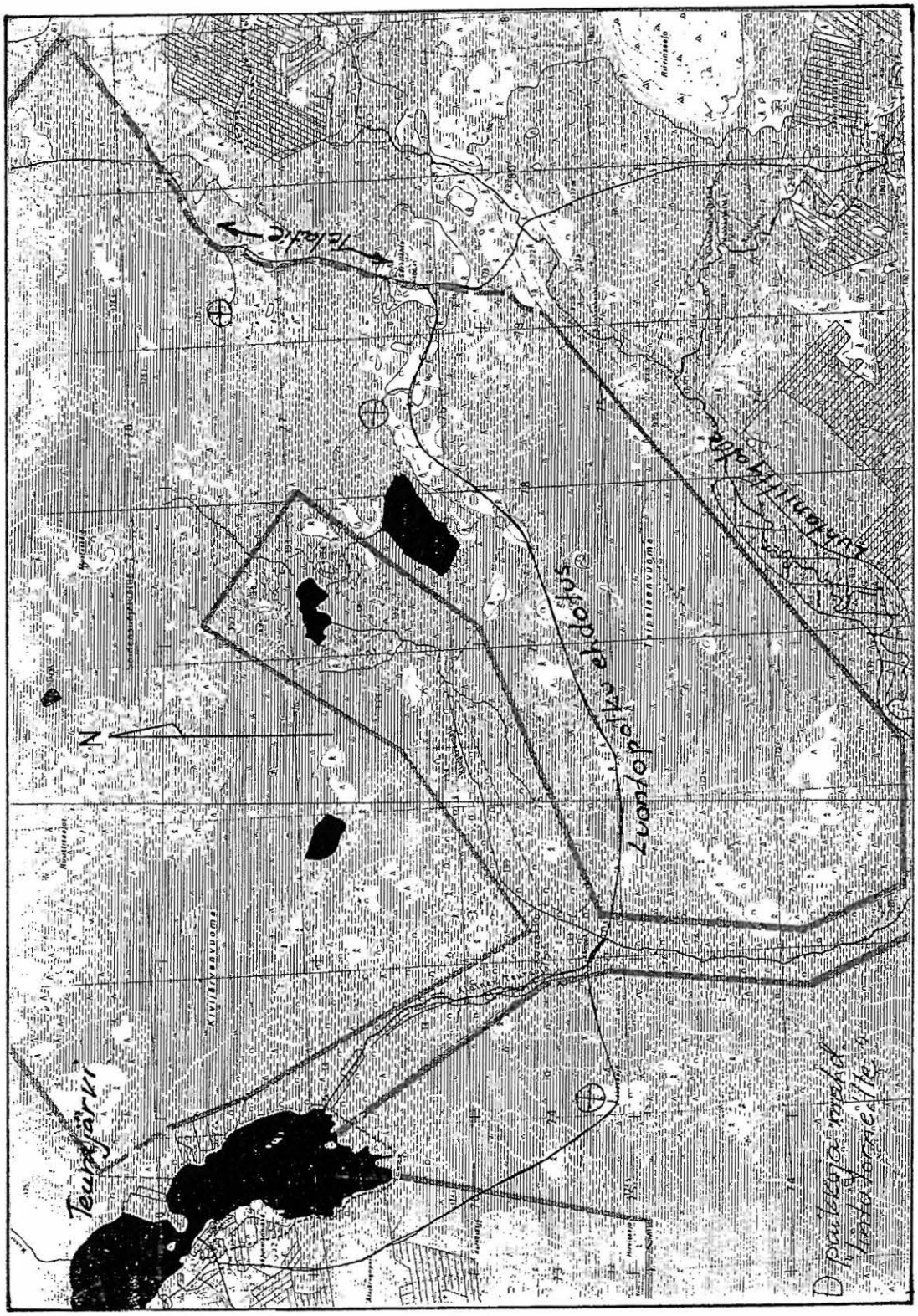

Telatie- ja luontopolkusuunnitelma sekä niittylatoalue.

KOLARI 203 Venejärvi, Äijävaara SE

Kivitaltan löytöpaikka

Luokka: III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Yksi kiviesineen jäänne, jonkin verran raaka-ainekappaleita ja palaneita kiviä
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 26.6.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 01 VENEJÄRVI (1990)
x= 7465 84 **y=** 509 77 **z=** 205 - 210
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 20 km Kolarin kirkosta ESE.
Pinta-ala: Taltan löytöpiste halkaisijaltaan alle 1 m, koko havaintoalueen halkaisija oli n. 150 x 80 m (S-N).

Hoito ja kunto

A5? B4? C7 D E1 F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 1:6, 1:10 (?)
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM taltan jäänne.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 59.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 176.

Tarkastuksen aihe: Esihistoriallisten asutusmerkkien etsintä inventoitaessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Viitteitä kivikautisesta asutuksesta:
Vihreäkivitaltan löytöpaikka, jonka läheisyydessä havaittiin harvakseen muutamia muitakin karkeita esineiden teelmiä ja raaka-ainekappaleita sekä palaneita kiviä, lähinnä havaintoalueen (ks. yllä) S-osassa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Tarkastushetkellä jokseenkin kasvipeitteetön kynnöspelto; paikoin rikkaruohoa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kohti järveä (S) viettävää, pelloksi kynnettyä vaaran rinnettä kylätaajamassa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Asuinrakennus n. 50 m löytöpaikasta W; sähkölinja (SW-NE) n. 60 m löytöpaikasta N; kylätie (S-N) n. 40 m löytöpaikasta E; kylän pääraitti (ESE-WNW) täältä n. 40 S; kyläkauppa n. 70 m SE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Löytö pintapoimittiin hiekan-, siltin- ja savensekaisesta peltokynnöksestä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Ks. edellä: inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste:
Esihistoriallisen ihmistoiminnan merkit lienevät pyörineet kovassa peltotöiden aiheuttaman eroosion vaikutuksessa ehkä parikin sataa vuotta.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; asutuskerrostuma vaikuttaa heikohkolta.

Havaintomahdollisuudet: Alue suhteellisen helposti löydettävissä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueen käyttö entisessä tarkoituksessaan jatkunee, eikä peltotöille liene esteitä tulevaisuudessakaan.

Lähilöytöjä: KOLARI 60 Venejärvi N, Äijävaara S: historiallisen ajan asutusjäänteitä täältä n. 640 m NW; KOLARI 59 Venejärvi, Kentänranta: historiallisen ajan asutusjäänteitä täältä n. 600 m S. Kalevi Vasaran tiedonanto (30.7.1999) maan alta löytyneestä liedenpohjasta (sekä ikivanhasta niliaitasta) Lakkalasta, täältä n. 1530 m WNW.

KOLARI 204 Törmäsniva SE, Rantala

Kiviesineen löytöpaikka

Luokka: III ?
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Yksi irtolöytö

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 07 LOMPOLOVAARA (1990)
x= 7464 78 **y=** 484 14 **z=** 145
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 9 km Kolarin kirkosta SW.
Pinta-ala: Löytöalan halkaisija n. 10 cm ?

Hoito ja kunto

A5? B4? C5 D E F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 53
Omistaja: Terttu ja Reijo Koivuniemi **Puhelin:** 016-567 127
Osoite: PPA 3 Rantala **Postitmp:** 95900 KOLARI

Tarkastuslöydöt: Kohdetta ei ole virallisesti tarkastettu.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 156.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 177.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kiviesineen löytöpaikka, josta Elina Koivuniemi oli poiminut satunnaisen, kookkaaksi kivilajikaapimeksi/-uurtimeksi osoittautuneen muotoillun kappaleen, ja toimittanut sen Kolarin muinaismuistoinventointiryhmän tutkittavaksi.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Heinikkoa/ruohikkoa (?)

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Muonionjoen S-rannan yläterassi, asuttua avointa pihamaata ja peltoa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kertomansa mukaan Elina oli löytänyt esineen perunapellolta saunan nurkan kohdalta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintalöytö piha- ja peltomaasta. Kiven pinnassa olevien tahrojen perusteella esinettä ympäröinyt maaperä on silttiä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Elina Koivuniemi oli ohimennen havainnut esineen ja poiminut sen talteen mainitulta paikalta syksyllä 1997.

Laajuuden arviointiperuste: Elina Koivuniemen kertomus koskien yksittäistä havaintoa.

Luokitusehdotus perusteluineen: III ennen tarkastusta, joka kuitenkin tulisi suorittaa paikalla mahdollisen lisäaineiston löytämiseksi.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi löydön ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Itse paikka on helposti löydettävissä.

Opas: Elina Koivuniemi.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Reijo Koivuniemellä ei liene lähitulevaisuuden suunnitelmissa uuden saunan rakentaminen?

Lähilöytöjä: KOLARI 156 Muonionjoki E, Suvanto NE, Salo: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 2000 m WSW; KOLARI 146 Lompolovaara NE, Lompolo: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee täältä n. 3800 m ENE; Ruotsi, PAJALA Raä 517-519: kaksi tasamaan kivikautista asuinpaikkaa sijaitsee täältä n. 900 m NW/NNW sekä yksi tervahauta n. 1100 m NNE.

KOLARI 205 Äkäsjokisuu, Taina 2, Annaniva

Esihistoriallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi, esihistoria
Lukumäärä: Taltan katkelman löytöpaikka, sädekiviliuskeen teelmiä ja lohkoja, materiaalikappaleita, palaneita kiviä, kylmämuurattu kivirykelmä.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 14.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7483 86 **y=** 488 75 **z=** n. 165
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 12.4 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 30 m.

Hoito ja kunto

A4 B4 osin? C3,4?,5,6 D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Taina/Valtionmaa
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Aiemmat löydöt: Taltan katkelma KM löytynyt 2.7.1998.

Tarkastuslöydöt: Ks. yllä ja alla.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I-II/kohde 48.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 178.

Tarkastuksen aihe: Aiemmin kesällä löytyneen taltan katkelman löytöpaikan tarkastus inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Taltan löytöpaikka, jossa pintamaassa havaittiin palaneita kiviä sekä sädekiviliuskeen teelmiä, lohkoja ja suurehkojakin (25-40 cm) materiaalikappaleita, joita oli pilstottu.

Havaintoalueen laajuus oli n. 10 x 20 m (SE-NW).
Alueen ESE-osassa havaittiin
B) kylmämuurattu kivirykelmä (liesi tai uuni?), joka koostui n. kuudesta kivestä (15-80 cm). Rakenteen koko oli n. 1 x 0.9 m (ENE-WSW), sen SW-puolella oli lisäksi kolmen suuren kiven (25-75 cm) muodostama rivi, pituudeltaan n. 1.5 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Ohdakkeita, heinää, siankärsämöä, kukkakasveja, puolukkaa, pajua.
B) Ympärillä koivua, kuusta, mäntyä, pihlaja (NW:ssä entinen perunamaa?).

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Loivasti kohti jokea (n. 80 m SSW) viettävän rinneterassin keskikohta.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Piha-aluetta: Metsähallituksen kämppä sijaitsee välittömästi löytöalueen N-puolella; A:n NW-osaan on rakennettu jonkinlainen ilmanvaihto(?)putki. Maakellari välittömästi löytöalueen NNE-puolella, tunkiokuoppa S-puolella, sauna n. 30 m W. Taltta löytyi kohti jokea johtavan polun (SSW-NNE) pinnasta.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja; aluetta kaivettu ilmanvaihtoputken rakentamisen yhteydessä; savensekaista hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Taltta löytyi 2.7.1998 kämpällä vierailtaessa. Muut havainnot tarkastuksen yhteydessä 14.9.1998.

Laajuuden arviointiperuste: Välittömät havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde suhteellisen tavanomainen, mutta altis jatkuvalle kulutukselle.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama alueen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Kohde helposti löydettävissä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohteen päällä kulkee kalastusmatkailijoiden käyttämä polku; mahdolliset pihan kunnostustyöt voivat aiheuttaa vaaraa kohteen säilymiselle alkuperäisellä paikallaan.

Lähilöytöjä: KOLARI 190 Äkäsjokisuu, Taina 1, Vanha Annaniva: kivikautinen löytöpaikka täältä n. 100 m W; tervahautoja täältä n. 740 m SE; KOLARI 189 Äkäsjokisuu, Luttusensuvanto: kivikautinen löytöpaikka ja rakennusten pohjia täältä n. 1000 m SE.

KOLARI 206 Äkäsjokisuu, Mannajärvi S

Esistoriallinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi/esihistoria (?)
Lukumäärä: Asuinpaikkakuoppa 1 kpl, kvartsikaavin 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 14.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7486 58 **y=** 486 44 **z=** 160
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15.5 km Kolarin kirkosta NNW.
Pinta-ala: Havainnot halkaisijaltaan n. 50 m laajalta alueelta.

Hoito ja kunto

A1,4 B1,4 C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 38:4 (?)
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM kvartsikaavin sekä kiinteä kuopparakenne.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/206 ja I/48;
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 179.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Asuinpaikkakuoppa, pyöreänsoikea, n. 10 x 7 x 0.5 m (SSW-NNE), valli (?) n. 3 x 0.15 - 0.02 m, kuopan sisäosa n. 3.5 x 3 m.
N. 40 m A:sta WNW pintapoimittiin
B) kvartsikaavin paikalla sijaitsevan hiekkakuopan E-reunalta.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Variksenmarjaa, puolukkaa, jäkälää, ympärillä männyntaimia sekä n. 15 cm paksu mänty.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasainen, mäntyvaltainen ja hiekkapohjainen jäkäläkangas, josta järveen on n. 50 m N.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Alueen männikköä harvennettu - risukasojen alla saattaa olla lisää painanteita. Hiekkakuopalle (B) on A:sta n. 40 m WNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Kvartsi-iskos löytyi pintapoimintana hiekkakuopan seinämästä, jossa oli suhteellisen normaali pintapodsoli. Ei selkeitä merkkejä kulttuurimaaperästä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Mainitut havaintopisteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde suhteellisen tavanomainen, mutta vaatii suojelua ja hoitoa enemmiltä metsänhoidon toimenpiteiltä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama A:n ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Saattaa vaatia oppaan; ympäröivä maisema hieman monotoninen.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Ympäristöä karsittu; metsätyökoneet voivat vahingoittaa rakennetta A; hiekkakuopan laajennus?

Lähilöytöjä: KOLARI 46 Äkäsjokisuu, Mannajärvi, Mannala: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1000 m NW; KOLARI 207 Äkäsjokisuu Pikku Mannajärvi NW: pyynti- ja keittokuoppa täältä n. 700 m E; KOLARI 208 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi SW: asuinvallipainanne (?) täältä n. 700 m ESE; vanha kalasatama täältä n. 700 m NE.

Jatkotoimenpiteitä:
Maanomistajalle tiedotettava painanteesta A.

KOLARI 207 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NW

Kuoppajäänteitä

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Kaksi kuoppajäännettä

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 14.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7486 51 **y=** 487 15 **z=** 160
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15.4 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: N. 160 x 50 m (WNW-ESE)

Hoito ja kunto

A1? B1? C4,6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 44
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Kaksi kiinteää kuoppajäännettä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 48.

Tarkastuksen aihe: Strategisen maastokohteen tutkiminen inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Varasto- tai pyyntikuoppa (?), pitkulainen, n. 6 x 5 x 0.5 m (SE-NW), valli (?) n. 1 x 0.05 m, sisäosa n. 3 x 2 m.
N. 80 m A:sta SE on
B) keittokuoppa (?), soikea, n. 4 x 3.5 x 0.3 m, valli n. 1.5 x 0 - 0.15 m, sisäosa n. 2 x 1.5 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Puolukka, sammal, suopursu, S-osassa kaksi koivua, N-osassa havupuun kanto, paksuus n. 10 cm. Kosteahkoa, koivuvaltaista sekametsää.

B) Puolukka, variksenmarja, jäkälä, reunoilla pari ohutta koivua, männyntaimi ja mänty, paksuus n. 0.17 m.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Tasainen hiekkapohjainen kumpare jängän (n. 20 m WSW) ja pikkujärven (n. 30 m (?) S) välimaastossa.
B) Tasaista mäntyvaltaista sekametsäkangasta, järveen n. 20 m S.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) Välittömästi polun (SW-NE) SSE-puolella.
B) Välittömästi sähkölinjan (SW-NE) SE-reunalla.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja sekä kairausta:
B) Kairanäytteessä turpeen alla todettiin runsaasti hiiltä, jonka alla oli paikoin voimakas huuhtoutumiskerros. Tämän alla pohjalla oli kiviä. Vallilla oli erittäin ohut huuhtoutumiskerros.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Löytynyt inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Topografia: sijainti samalla kankaalla saman järven rannalla. Alueen katkaisee voimalinja.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohteet suhteellisen tavanomaisia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Järven koko N-ranta.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Voimalinjan puhtaanapito voi kuluttaa B:tä.

Lähilöytöjä: KOLARI 209 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi SW: pyyntikuoppa täältä n. 130 m E; vanhan kalasataman paikka täältä n. 360 m N; KOLARI 206 Äkäsjokisuu, Mannajärvi S: kivikautinen (?) asumuspainanne täältä n. 700 m W; KOLARI 208 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi SW: asumuspainanne (?) täältä n. 650 SSW.

KOLARI 208 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi SW

Asuinvallipainanne (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 15.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7486 30 **y=** 487 07 **z=** 162.5
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: Halkaisija n. 10 m.

Hoito ja kunto

A1(?) B1 C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus
Nivanpääntie 24
95700 PELLO **Puhelin:** 016-512 021

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 48.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Asuinvallipainanne (?), pyöreänsoikea, n. 9 x 8 x 0.2 m (SE-NW), valli n. 4 x 0.2 m, sisäosa n. 4 x 3.5 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, puolukka, variksenmarja, jäkälä, suopursu, keskellä kuusentaimi, reunalla männyntaimi.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loiva hiekkapohjainen mäntykangaskumpare, josta on n. 30 m jänkään ja siitä edelleen n. 70 m järveen (NNE). Pieni suo myös n. 25 m SE.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kohde sijaitsee W-E-suuntaisella metsärajalinjalla.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto hiekkapohjaisessa maastossa.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä topografisesti strategista aluetta tarkastettaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Havainto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde suhteellisen tavanomainen, mutta vaatii suojausta maankäytöltä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin helpot metsälinjaa seuraten.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueella liikkuu runsaasti kyläläisiä mm. metsästämässä; jonkinasteinen kuluminen saattaa olla uhkana.

Lähilöytöjä: KOLARI 207 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NW: pyynti- (?) ja keittokuopat täältä n. 250 m NNE; KOLARI 210 Äkäsjokisuu, Pellikoskenmaa N: kalkkiuuni (?) täältä n. 600 m E; rekisteröimätön pyyntikuoppa täältä n. 400 m E; KOLARI 209 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NE: pyyntikuoppa täältä n. 370 m NE; KOLARI 206 Äkäsjokisuu, Mannajärvi S: asumuspainanne täältä n. 690 m NW.

KOLARI 209 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NE

Pyyntikuoppa (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 15.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7486 52 **y=** 487 35 **z=** 160
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15.3 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 10 m.

Hoito ja kunto

A1 B1 C4?,6D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 44
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 48.

Tarkastuksen aihe: Topografisesti merkittävän alueen tarkastus inventoidessa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Pyyntikuoppa (?)/asuinvallipainanne (?), pyöreänsoikea, n. 6 x 5.5 x 0.3 m (S-N), valli n. 1.5 x 0.05 m, sisäosa n. 3 x 2.5 m. SE-reunalla todettiin kaksoispodsoli.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, puolukka, variksenmarja, kanerva, jäkälä, S-reunalla mänty, paksuus n. 20 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Tasaisen hiekkapohjaisen mäntykangasharjanteen syrjällä, joka viettää loivasti kohti N. Järveen n. 42 m S.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Sähkölinja n. 100 m NNW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto hiekkapohjaisessa kankaassa; kaksoispodsoli.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Varsinainen löytöaika aiemmin kesällä (kesäkuussa) retkeillessä; rekisteröity inventoinnin yhteydessä syyskuussa.

Laajuuden arviointiperuste: Yksittäinen kiinteä kuoppahavainto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde suhteellisen tavanomainen; maankäyttötilanteessa rakenne vaatii suojausta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät; tasaista kangasmaastoa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueella kohtalaisesti metsästys- ja retkeilyliikennettä.

Lähilöytöjä: KOLARI 207 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NW: pyynti- ja keittokuoppa täältä 160-200 m W; rekisteröimätön pyyntikuoppa täältä n. 200 m SE; KOLARI 210 Äkäsjokisuu, Pellikoskenmaa N: kalkkiuuni tai kivipurnu täältä n. 330 m ESE; rekisteröimätön kalkinpolttoalue täältä n. 540 m E; KOLARI 208 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi SW: asumuspainanne täältä n. 380 SW; vanha kalasataman paikka täältä n. 480 m NW.

KOLARI 210 Äkäsjokisuu, Pellikoskenmaa N

Kalkkiuuni tai kivipurnu (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esi- tai varhaishistoriallinen
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 15.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 09 ÄKÄSJOKISUU (1989)
x= 7486 36 **y=** 487 66 **z=** 167.5
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 15 km Kolarin kirkosta N.
Pinta-ala: Halkaisija n. 2.5 m.

Hoito ja kunto

A4? B1 C1,3,4?,6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 1:21
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Kiinteä kivikuoppajäänne.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 48.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kalkkiuuni tai kivipurnu (?), pyöreä, suurehkojen kivien (20-40 cm) reunustama kylmämuurattu kuoppa, osin hajonnut tai hajotettu. Näkyvissä oli n. 15 kiveä, joita tuntui lisäksi turpeen alla. Rakenteen halkaisija on 2 - 2.5 m, kuopan halkaisija on n. 1 m, keskelle on pudonnut iso pitkänomainen kivi. Osa kivistä oli aivan mustia ja lievähkösti palaneita.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Paksu sammal, puolukka, variksenmarja, kivissä harmaajäkälää, horsmaa, mustikkaa, pieni kuusentaimi, lähellä myös lillukoita ja katajaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kivisen sekametsäkumpareen laen alla, jossa rinne viettää kohti kosteikkoa (NW). Maaperä kalkkipitoista.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Ei näkyvyyttä moderniin rakennettuun ympäristöön.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto; maaperä kivikkoista ja kalkkipitoista.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Havaittu rakenne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäytön uhatessa kohde vaatii suojauksen ja mahdollisen koekaivaustutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat ehkä oppaan.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Lähialueella karsittu metsää (?). Läheisellä metsäautotiellä oli syksyllä ajettu motolla tms.:lla, jolla oli rikottu metsäautotien pintamaata ja puustoa.

Lähilöytöjä: KOLARI 209 Äkäsjokisuu, Pikku Mannajärvi NE: pyyntikuoppa täältä n. 350 m WNW; rekisteröimättömiä pyyntikuoppia täältä n. 180 m W ja 250-300 m E ja ENE; kalkintyöstöpaikka täältä n. 250 m ENE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kyseessä saattaa olla vanhakantainen pieni kalkkiuuni (?). Samanlainen rakennelma havaittiin täältä n. 250 m ENE selvällä entisellä kalkintyöstöalueella, jossa on voimakkaasti louhittu ja poltettu kalkkia. Alueella oli morfologisesti vastaavantapainen kuopanne, mutta hiekkaan kaivettuna ja ilman kiviä. Kaikki Äkäsjokisuun vanhakantaiset kalkkialueet tulisi kartoittaa. - Rakennelman funktioon purnuna voisi viitata myös Mannajärvien alueen voimakas lappalaistraditio, joka koskee erityisesti Suikki-sukua.

KOLARI 211 Kurtakko, Honkakoski

Liedensija ja kivipiirros (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen (?)
Lukumäärä: Liedensija 1 kpl, piirros kivilaa'assa 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 17.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1989)
x= 7478 69 **y=** 503 26 **z=** 167.5
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 14 km Kolarin kirkosta ENE.
Pinta-ala: Alueen halkaisija n. 1 m.

Hoito ja kunto

A1? B2? C3,5,6 D3? E5 F5 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 40
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Kohteen on aiemmin havainnut Anna-Kaisa Teurajärvi kesällä 1997.

Aiemmat löydöt: Havainto hirvenmuotoisesta kuviosta laakakiven päällä.

Tarkastuslöydöt: Liedensija sekä mainittu kivilaaka.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 50.
Muut liitteet: liite I/211.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Liedensija (?), pyöreä, halkaisija n. 0.7 m, koostuu yhdeksästä suuremmasta, osin palaneesta reunakivestä (0.25-0.1 m), kehän sisäpuolella on n. seitsemän pienempää kiveä (0.15-0.07 m). `Liedestä' n. 15 cm ESE on irrallinen kivilaaka, halkaisijaltaan

n. 35 cm, paksuudeltaan n. 3 cm, mahdollisesti kiilteistä hiekkakiveä (?). Sen pinnalla on hirvenpäätä muistuttava kuvio, joka on ehkä heikosti raaputettu pintaan - tai sitten luonnonoikku. Kuviossa on hahmotettavissa myös ehkä kalan ja ihmisen kuviot. Kiven yhtä reunaa on mahdollisesti reunaisketty. Pinnassa on punertava kuori, ja kiven alla oli pieni kasa irrallisia puolukoita. - Voisiko kyseessä olla jonkinlainen pilailu-uhri tms.?

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puolukka, juolukka, variksenmarja, ympärillä koivuntaimia, kuusentaimi, paju, maitohorsma.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Tasaista ja kosteata, ojitettua jänkää, joka rajautuu NNW:ssä jokeen (n. 30 m).

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Kohde sijaitsee kahden ojan (S-N ja SW-NE) risteyksessä asutussa ympäristössä. Löydöstä n. 39 m NNE on uudehko mökki, jonka tontin rautaiseen nurkkapaaluun on n. 2 m NNE. Tontilla on pihanurmi ja siinä pyöreä resentti kivilatomus. Tilustie (SW-NE) löytöpaikalta n. 3 m SE. Liesirakenteen sijainti tässä ympäristössä antaa hieman epäaidon vaikutelman.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavainto. Mikäli rakenne on esihistoriallinen, se on voinut tulla esiin ojia ja pihaa kaivettaessa.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Ensimmäinen löytäjä Anna-Kaisa Teurajärvi kesällä 1997. Laaka oli havaittu tien päässä sijaitsevaan venevalkamaan mentäessä. Kohdetta tarkasteltiin jo kesällä 1997 inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Kiinteät rakennehavainnot sekä irrallinen laakakivi.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohteen muinaisuus tulisi tarkistaa esim. lieden koekaivauksen kautta sekä tutkituttamalla laaka esim. GTK:lla ja esim. massaspektrometrillä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Rakenteen välitön ympäristö.

Havaintomahdollisuudet: Helpot.

Opas: Anna-Kaisa Teurajärvi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alttiina ojien perkuulle ja esim. mahdolliselle lumiaurakselle.

Lähilöytöjä: KOLARI 51 Ylläsjoki, Alempi Suolakoski: liedensija ja padon jäänne täältä n. 440 m NE; KOLARI 52 Ylläsjoki N,

Kontula: tervanpolttopaikka täältä n. 400 m NW; KOLARI 53 Ylläsjoki N, Takasaajo 1: asumuspainanne (?) täältä n. 800 m W.

Jatkotoimenpiteitä:
Kivilaa'an tutkimukset; ks. edellä.

PIIRROSLIITE KOLARI 211
Hirvenmuotoinen kuvio laakakivessä, mk n. 1:3 (?).
Dok.-piirros Hilkka Oksala 1998-99.

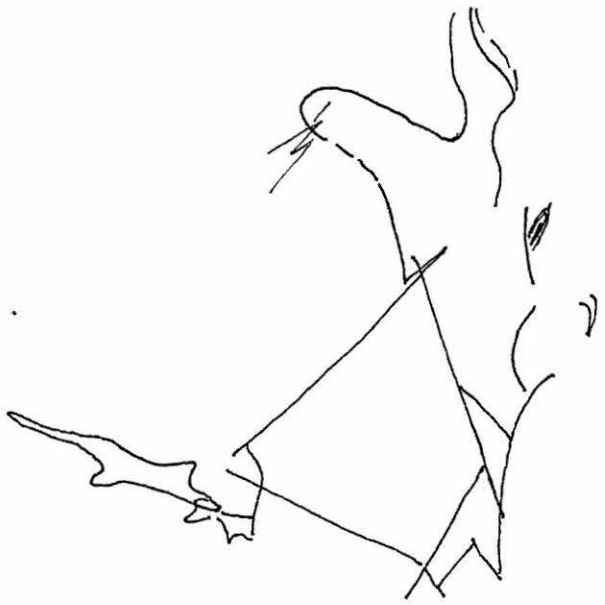

KOLARI 212 Ylläsjärvi, Kotarovanjärvi

Esihistoriallisia asutusmerkkejä

Luokka: II
Ajoitus: Esi- tai varhaishistoriallinen aika
Lukumäärä: Kuoppajäänteitä n. 5 kpl, kiviteelmien löytöpaikka,
Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 19.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 04 YLLÄSJÄRVI (1968)
x= 7490 74 - 7491 09 **y=** 511 50 - 64 **z=** n. 200
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 27.6 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoala n. 300 x 600 m (SE-NW)

Hoito ja kunto

6A4 B4 osin? C4?,5D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Kotarovanjärvi sekä Kotarovan tila
Omistaja: Yksityisiä Osmo ja Miili Lompolojärvi
YLLÄSJÄRVI

Aiemmat tiedot:
Sirpa Utterström 1997: Kotarovassa on ollut vanhaa kotalappalaista asutusta. Perimätiedonanto lokakuussa 1997, Äkäsjokisuu.

Aiemmat löydöt:
*Luosujärven tieltä oikealle Kotarovan taloon johtavan pikkutien vasemmalla puolella oli ennen kraaterimainen syvä kuoppa, joka on nyt täytetty (Sirpa Utterström 21.9.1998).
*Kotarovan talon navetan takaa, sen W-puolelta, on löytynyt savesta liesirinki n. 20 cm syvästä n. 20 vuotta sitten (n. 1978) kaivinkoneella ruopaistessa (Timo Lompolojärvi 22.9.1998).

Tarkastuslöydöt: KM muotoiltu kiviteelmä sekä mainitut kiinteät rakenteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/212 ja liite II/212
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Kartat: OYA/KOi n:o 180.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

A) Pyyntikuoppa?/purnu? Pyöreähkö, n. 3 x 4 x 0.4 m (SW-NE), sisäosan halkaisija n. 1 m (pyöreä), valli max n. 1.5 x 0.25 m. Ympärillä havaittiin jonkinlaista maatunutta puu- tai lautajätettä.

A:sta n. 16 m NE on

B) pyyntikuoppa/purnu? Soikea, n. 2.5 x 3 x 0.3 m (SE-NW), sisäosa n. 1.3 x 0.9 m (SW-NE), valli max n. 1 x 0.4 m. Kyseessä voi tosin olla myös maatunut tuulenkaato, sillä NW-vallin maaperä oli sekoittunut.

B:stä n. 16 m NE on

C) pyyntikuoppa?/varastokuoppa? Soikea, n. 4 x 3.2 x 1.2 m (SSW-NNE), valli n. 1.5 x 0.15 m, sisäosa n. 2 x 1.5 m.

N. 150 m C:stä E on

D) kivikauteen viittaava löytöpaikka, jossa havaittiin kaksi karkeaa kiviesineen teelmää. Näistä pienempi, talttamainen kappale (KM) talletettiin näytteeksi. Toinen esine muistutti pohjalaisen kirveen teelmää. Esineitä on voitu käyttää myös esim. verkonpainoina pinnoissa esiintyvien urien ja kulumien perusteella. Kappaleet löytyivät n. 1.5 m:n etäisyydellä toisistaan. Paikalla havaittiin myös yksi palanut kivi. Löytöpaikan lähellä oli lisäksi kolme loivaa ja pyöreähköä painumaa kumpareiden keskellä. Painumat muistuttavat muinaisia kodanpohjia. Kiviteelmien löytöpaikasta lähin kodanpohja (?) sijaitsi n. 6 m E, toinen n. 7 m SSE ja kolmas n. 18 m SSW. Kolmannesta painumasta edelleen n. 8 m S tavattiin kasa voimakkaasti maatuneita päreitä n. 10 kpl.

D:stä n. 50 m S on

E) pyyntikuoppa? Pyöreänsoikea, epämääräinen, n. 2.5 x 3 x 0.5 m (WSW-ENE), valli epämääräinen, mutta selvimmillään ESE-reunalla, n. 1.5 x 0.14 m. Sisäosa n. 2.3 x 2 m. Ympärillä runsaasti maatunutta puujätettä. Kuopasta edelleen n. 5 m S on toinen epäämääräinen, pienikokoinen ja ilmeisesti osin tuhoutunut kuoppajäänne, joka tosin saattaa liittyä myös alueen työmaan maankäyttöön.

E:stä n. 200 m SSW on vielä

F) asuinpaikkakuoppa? Soikea, n. 4 x 3.5 x 0 (?) m (pohja jokseenkin nykyisen maanpinnan tasossa). Valli n. 1.5 x 0.35 m, sisäosa n. 1 x 0.8 m (SSE-NNW). Lähialueen maapaljastumissa tavattiin paikoin myös joitakin palaneita kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:

A) Variksenmarja, jäkälä, puolukka, sammal, suopursu, reunoilla nuori mänty sekä tunturikoivu.

C) Sammal, suopursu, variksenmarja, puolukka, päädyissä tunturikoivut.

D) Puuttuu.

E) Sammal, puolukka, suopursu, vähän jäkälää. Reunalla koivuja, SW-päässä havupuun kanto, halkaisija n. 20 cm, erittäin maatunut (päällä kasvaa puolukkaa).

F) Sammal, jäkälä, puolukka, ympärillä nuorehkoja mäntyjä.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) SW-NE -suuntainen, matalahko hiekkapohjainen harjanne, jonka leveys on n. 25 m, korkeus n. 2 m, sijaitsee järven (n. 80 m S) ja lammen (n. 20 m WNW) sekä niitä ympäröivien kosteikkojen keskellä.
B) Ympäristössä on runsaasti epätasaisuuksia, kuten epämääräisiä painanteita, lahoja puunrunkoja, kantoja sekä tuulenkaatoja, jotka aiheuttavat maisemaan tulkinnallisia vaikeuksia. Maisemaa kulutetaan melkoisesti nykyisin - epätasaisuudet viittaavat myös aiempaan kovaan kulutukseen. Sirpa Utterströmin mukaan (21.9.1998) Metsähallitus onkin aikoinaan muokannut metsää järven ympärillä.
C) Kohde sijaitsee mainitun harjanteen ESE-reunalla.
D) Järven (n. 70 m S) sekä kosteikkojen ympäröimää hiekkapohjaista kumpareikkoa. Löytöpaikka kumpareen laskukohdassa.
E) Pitkulaisen, S-N -suuntaisen ja hiekkapohjaisen harjannekumpareen E-reunaa, josta järveen on n. 80 m SSW.
F) Hiekkapohjaista, mäntyvaltaista kangaskumpareikkoa, löytöpaikka kumpareen päällä. Järveen on n. 30 m N.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Huvila n. 80 m löytöpaikalta SW, toinen n. 80 m SE. Sähkölinja järven yllä täältä n. 100 m S. Kuuluvuus Ylläsjärven (Kurtakko - Ylläsjärvi - Kittilä) maantielle (S).
C) Punainen huvila täältä n. 100 m SE.
D) Löytöpaikka sijaitsee keskellä leveää polkua, jonka pinta on kulunut puhki. Polku on porojen ja ulkoilijoiden (?) käytössä.
E) Lapin Ympäristökeskuksen toimipisteen työmaa-alue, joka on täynnä parakkeja ja metalliromua. Mm. kuopan ESE-reunalla on järeä peltilevy ja -putki.
F) Hillatie (S-N) n. 4 m W. Kotarovan - Luosun - Hannukaisen tie (E-W) n. 32 m S. Tummanruskea huvila n. 25 m NW, punainen lautahuvila n. 40 m NNE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja sekä kairausnäytteitä; alueen maapohja hienoa hiekkaa.
A), C) Paikoin epämääräisiä kaksoispodsoleita havaittiin reunoilla. Huuhtoutumiskerrokset viittaavat rakenteiden korkeaan ikään.
E) Kaksoispodsolia ei havaittu, mutta muuten podsolikerros esiintyi ympäri kuopan seinämiä sekä pohjalla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Paikannimien, topografian sekä perimätiedon pohjalta suoritetun inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Tiedonannot sekä maastohavainnot; jäänteitä saattaa esiintyä laajemminkin Kotarovassa alueilla, jonne inventoinnin yhteydessä ei ehditty.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; rakenteiden esiintyminen tukee jossain määrin alueen perimätiedon mukaista muinaista lappalaisasutusta. Rakenteiden kulttuurisuuden varmistamiseksi niitä tulisi koekaivaa jossain määrin. Maiseman käyttö tulisi vastaisuudessa rauhoittaa kokonaan lisärakentamiselta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko Kotarovanjärven ympäristö sekä Kotarovan kangas.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät; rakenteiden tunnistaminen vaatii harjaannusta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue suhteellisen kovassa vapaa-ajan, huviloiden ja työmaan aiheuttamassa kulutuksessa.

Lähilöytöjä: KOLARI 24 Ylläsjärvi, Kenttäniemi: vanha kalakenttä täältä n. 1850 m ENE; KOLARI 5 Ylläsjärvi: kivikautinen asuinpaikka ja kesähautapaikka täältä n. 2460 m NE; KOLARI 23 Ylläsjärvi, Ahola (Tieva): kivikautinen asuinpaikka täältä n. 2490 m NE; KOLARI 213 Ylläsjärvi, Riihitie WSW: kodanpohja? täältä n. 3120 m NNE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Informantit Sirpa Utterström sekä Timo Lompolojärvi ovat kotoisin Kotarovan tilalta, joka asutettiin n. 1945, ja pellot raivattiin 1950-60 -luvuilla. Tänä aikana esim. teiden risteysten paikkoja on alueella vaihdettu 2-4 kertaa.

Ote top. kartasta 2732 04 YLLÄSJÄRVI

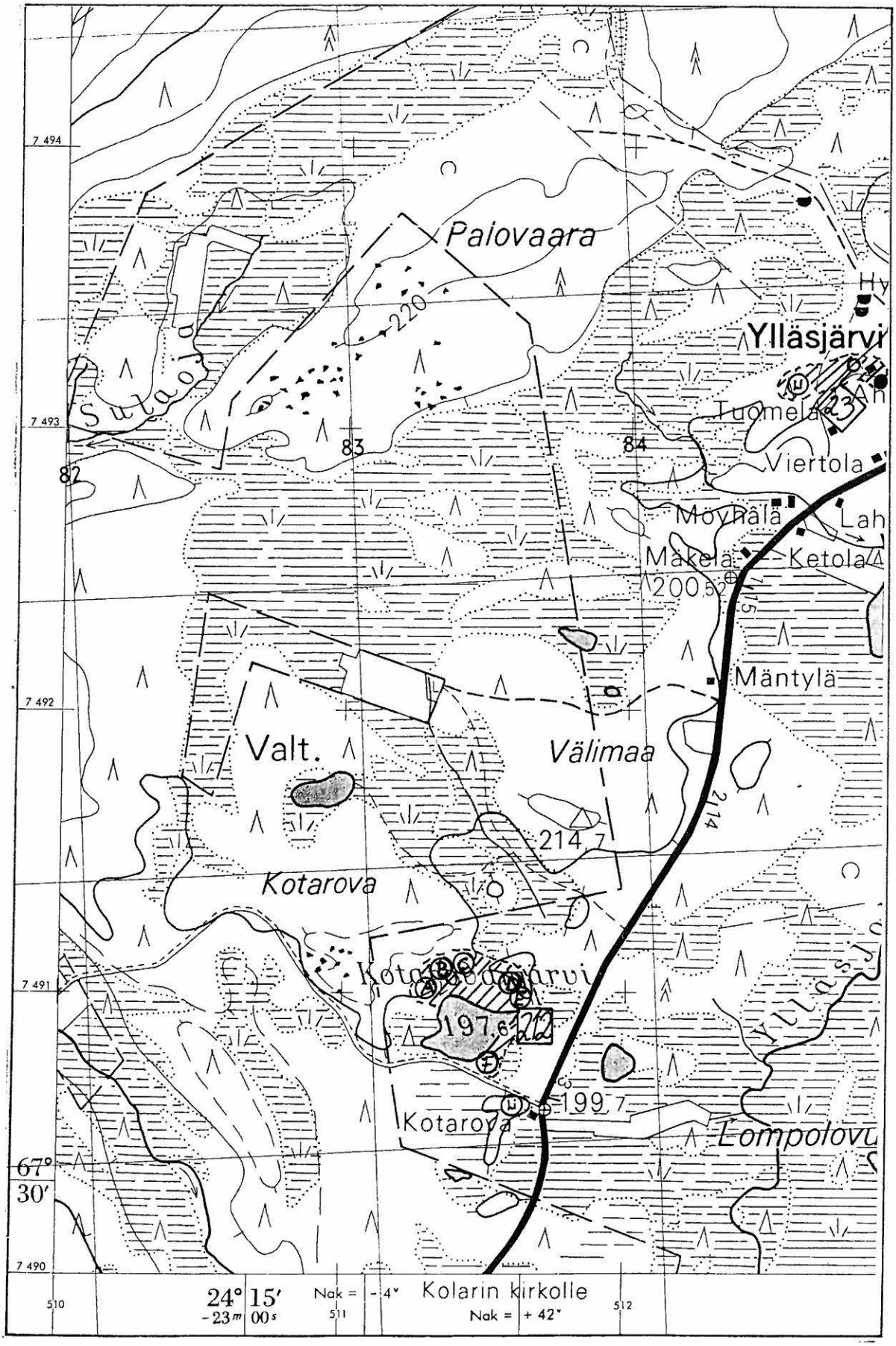

Kohteet KOLARI 23 ja 212 sekä tiedonanto liesilöydöstä ja kolme tervahautaa.

Ote num. kiinteistörek.-kartasta L2732 04, mk 1:10 000

Kohde 212 sekä tuhoutunut tulisijan jäänne.

KOLARI 213 Ylläsjärvi, Riihitie WSW

Kotavalli (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 22.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 04 YLLÄSJÄRVI (1968)
x= 7493 84 **y=** 513 00 **z=** 200-210
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 31.2 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 15 m.

Hoito ja kunto

A1? B1? C3?,4?,5?,6 D E5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: ?
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/kohde 5 ja I/213.

Tarkastuksen aihe: Inventointi; Hyötylän etsintä.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kotavalli (?), puolipyöreä, kokonaishalkaisija n. 10.5 m, valli n. 3 x 0.3 m, pohjan halkaisija n. 3.5 m, vallissa leveä (n. 5 m) aukko kohti S, pohjalla pyöreä hiekkakasa, halkaisijaltaan n. 1.3 m, korkeus n. 0.1 m.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, puolukka, mustikka. jäkälä, reunoilla sekä sisällä mäntyjä, paksuuksiltaan 7-17 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms.,

ympäristön kasvillisuus)
Kumpareikkoista, harvaa havupuuvaltaista ja sorapohjaista kangasta, kumpareterassi, jonka reunaan on kotavallilta n. 10 m S. Tästä alkaa jyrkähkö lasku avojänkään n. 20 m S ehkä n. 2 m alemmaksi.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Tiheähkösti kumpareille rakennettua hirsihuvila-aluetta. Kohde sijaitsee Riihitien SW-päässä, välittömästi rakenteen SW-puolella on yksi hirsihuvila. Saunalle on kotavallista n. 7 m S ja lähimpään ulkorakennukseen n. 11 m ENE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavainto. Rakenteen joka puolella kairattiin vahvoja podsoliprofiileja, vallissa havaittiin myös kaksoispodsolin hahmoa.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Hyötylän ja Mykkälän raunioita etsittäessä inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaittu rakenne.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; vaatii kaivaustutkimuksen mahdollisessa kajoamistilanteessa..

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin helpot.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Hirsihuvilan pihatyöt saattavat häiritä rakenteen säilymistä.

Lähilöytöjä: KOLARI 23 Ylläsjärvi, Tieva/Ahola: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 650 m S; Hyötylän raunioita täältä n. 230 m S (?).

Jatkotoimenpiteitä: Huvilanomistaja tulisi selvittää ja häntä tulisi varoittaa mahdollisesta kodanpohjasta.

Ote num. kiinteistörek.-kartasta L273204 A mk 1:10 000

Kohteet KOLARI 5, 23, 24 ja 213.

KOLARI 214 Niesasaivo

Asuinvallipainanne (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Asumusjäänne 1 kpl; esineellinen löytö 1 kpl; saivojärvi 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7491 62 **y=** 502 97 **z=** 200
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 22.4 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Rakenteen alan halkaisija n. 20 m.

Hoito ja kunto

A4? B1,4?C D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM talttamainen kivilajikappale

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 25.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 181.

Tarkastuksen aihe: Inventointi paikannimen (Saivo) pohjalta.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Asuinvallipainanne (?), epämääräinen suorakaide, n. 16 x 9 x 0.4 - 2 m (SW-NE). Ei selviä valleja. Painanteen SE-osa on matalampi, maanpinnan tasolla. Lähes kaikki ympäristön kivet olivat palaneita. NW-nurkan kelojuurakosta pintapoimittiin talttamainen, side- ja/tai sormiuurteinen kivilajikatkelma.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Sammal, jäkälä, kanerva, mustikka, variksenmarja, puolukka, suopursu, muutamia eripaksuisia mäntyjä taimesta n. 40 cm:iin, NW-nurkassa kaatunut kelo.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Kivinen ja kumpareinen SW-NE -suuntainen madaltuva harjanne lammen (n. 23 m SE) ja luonnonojan (NW-SE; n. 40 m N) välisellä alueella. Kuivaa harvaan kasvavaa mäntykangasta. Nimensä perusteella lampi lienee suhteellisen kalaisa lähdejärvi, johon viittaa myös veden kirkkaus sekä luonnonojan varren ja sen suualueen kasvillisuuden rehevyys.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kuuloetäisyys Luosun maantielle (E-W) n. 1100 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Hiekkaa lienee joskus kasattu painanteen matalampaan SE-osaan, jossa maaperä kairanäytteen mukaan oli sekoittunutta. Hiekkapohjainen harjanne.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Havaitun rakenteen koko.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde on suhteellisen tavanomainen ja vaatii lisätutkimuksia mahdollisessa maankäyttötilanteessa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama kohteen ympärillä kaikkiin suuntiin.

Havaintomahdollisuudet: Vaatii patikointia.

Lähilöytöjä: KOLARI 216 Niesasaivo NE: esihistoriallisia asutusmerkkejä lammen vastarannalla täältä n. 200 m ENE; KOLARI 218 Niesalompolo NW: kodansija (?) täältä n. 600 m NNE; KOLARI 217 Niesapirtti ESE: kivikautisia asutusmerkkejä täältä n. 860 m NW.

KOLARI 215 Niesalompolo S

Esihistoriallisia asumusjäänteitä (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen
Lukumäärä: Kodansija (?) 1 kpl, asumusvallipainanteita (?) 2 kpl, esineellisiä havaintoja

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7491 86 **y=** 503 55 **z=** 200
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 70 x 40 m (ESE-WNW).

Hoito ja kunto

A1? B C3,6 D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: KM veitsimäinen liuskekatkelma, kaksi liuskeiskosta, kvartsikatkelma.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 25.
Muut liitteet: LIITE I/B: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 182.

Tarkastuksen aihe: Topografisten indikaattoreiden inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Kodansija (?), pyöreä, halkaisija n. 9.5 m, vallin hahmo erottuu paikoin ehkä n. 2 x 0.02 m:n kokoisena. Sisäosan halkaisija n. 3.5 m, syvyys n. 0.05 m. Kaksi palanutta kiveä (n. 13 ja 20 cm) S-päädyssä.
A:sta n. 30 m WNW oli
B) kaksi allasmaista syvännettä, syvyydet n. 2 m - ihmisten

raivaamia asumusjäänteitä vai suppia? Kivet näiden läheisyydessä olivat yleensä palaneita.
B-alueen altaiden W-puolella sijainneista
C) tuulenkaadoista poimittiin lisäksi muutamia pilstottuja liuskeen kappaleita sekä yksi kvartsi (ks. edellä). Liuskekappaleet ovat pinnoiltaan eroosion tai ihmisen aiheuttaman työstötekniikan rapaamia.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, jäkälä, NNW-reunalla on honka, paksuus n. 30 cm, SE-reunalla kuusi, paksuus n. 5 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Kumpuilevaa, paikoin kivistä ja harvaan mäntyä kasvavaa suppakangasta.
A) sijaitsee WNW-ESE -suuntaisen harjanteen ESE-päässä, joka jyrkästi laskee kohti ESE sekä polveillen kohti järveä (n. 35 m N). NE:ssa on kuusikko, jonka takaa kohoaa näkymä Ylläkselle.
B) sijaitsevat rantatörmässä.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
kuuloetäisyys Luosun maantielle n. 740 m N.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja ja -poimintoja sekä kairauksia:
A) Valli tuli esiin lähinnä kaksoispodsolina rakenteen SW-osasta.
B) Kivisyyden ja kairan lyhyyden vuoksi seinämistä ja mahdollisista valleista ei saatu riittäviä näytepalkkeja, mutta ylimpänä näytti yleensä esiintyvän huuhtoutumiskerros.
C) Löydöt poimittiin tuulenkaadoista.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste:
Asumusten pohjiin ja ihmisen esihistorialliseen kulttuuriseen toimintaan viittaavat havainnot yllä mainitulla alalla.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohteiden kulttuurisuuden määrittely vaatii vielä lisätutkimuksia esim. koekaivausten kautta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Vaativat patikointia tai venekuljetusta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue lienee metsästäjien käytössä, sillä rannalla oli resenttejä tulipaikkoja.

Lähilöytöjä: KOLARI 216 Niesasaivo NE: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 400 m WSW; KOLARI 218 Niesalompolo NW: kodansija (?) täältä n. 500 m NW; KOLARI 193 Niesalompolo E: kuvakelo täältä n. 700 m ENE; vanha suikkilaisten (lappalaisten) paikka (ks. mm. KOLARI 26) täältä n. 1800 m SSW.

KOLARI 216 Niesalompolo WSW, Niesasaivo NE

Esihistoriallinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/historiallinen (?)
Lukumäärä: Asuinvallipainanteita 6 (?) kpl, suppakuoppia 3 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7491 71 **y=** 503 14 **z=** 210
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 23.8 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 30 x 50 m (S-N).

Hoito ja kunto

A1? B1 C3 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO .

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä jäänteistä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 25.

Tarkastuksen aihe: Inventointi topografisten piirteiden ja paikannimen perusteella.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Asuinvallipainanne (?), soikea, n. 14 x 1 x n. 0.45 m (W-E), valli (?) n. 2 x 0.05 m, sisäosa n. 8.5 x 6 m. Useimmat ympäristön kivet ovat palaneita. Rakenteen pohja on varsin kivinen.
N. 20 m A:sta N on kolme laajaa ja syvää suppakuoppaa. On mahdollista, että näitä olisi hyödynnetty mahdollisessa esihistoriallisessa asutustoiminnassa tai ehkä peuranpyynnissä.
N. 12 m A:sta E on

B) loiva painanne, mahdollisesti esihistoriallinen kodanpohja (?) seka tästä n. 5 m E toinen.
Näistä edelleen 10-20 m E on
C) 2-3 loivaa pyöreänsoikeaa painannetta mahdollisesti jäänteinä esihistoriallisesta asutustoiminnasta.
Esihistoriallisista asutusjäänteistä n. 40 m E on nelinurkkaisen rakennusjäänteen pohja.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, puolukka, mustikka, jäkälä, reunoilla on joitakin mäntyjä, joiden paksuudet ovat 15-25 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Kumpareinen suppamaasto, kuivaa ja varsin kivistä mäntykangasta.
A) Terassitasanne, joka portaittain viettää kohti lammen ja joen yhtymäkohtaa (n. 20 m SW).
B) Tasanne.
C) B:stä seuraava ylätasanne.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja.
A) Rakenteen pohja varsin kivinen. Podsoli joka puolella, mutta turpeen alla olevan hiekkakerroksen paksuus on vain 2-5 cm.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoidessa.

Laajuuden arviointiperuste: Kuoppa- ja painannehavaintojen rajautuminen.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; maankäytön uhatessa rakenteiden kulttuurisuus on tutkittava tarkemmin kaivauksin.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan rakenteiden ääripäissä.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät, mutta paikka on saavutettavissa lähinnä vain patikoimalla (mahdollisesti meloenkin).

Lähilöytöjä: KOLARI 214 Niesalompolo SW, Niesasaivo: asumuspainanne täältä n. 80 m WSW; KOLARI 215 Niesalompolo S: esihistoriallinen asuinpaikka (?) täältä n. 430 m ENE; KOLARI 218 Niesalompolo NW: kodanpohja (?) täältä n. 480 m N; KOLARI 217 Niesapirtti ESE: esihistoriallinen asuinpakka täältä n. 950 m WNW; KOLARI 196 Luosu, Pitkäjärvi SE: kivikautisia asutusmerkkejä täältä n. 2350 m ESE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Luosujärvellä asuvan Jalmari Lompolojärven (s. 1915) mukaan (haastattelu 30.9.1998) ao. lammen nimi on Niesasaivo. Nimi ei esiinny kartalla.

KOLARI 217 Niesapirtti ESE

Esihistoriallinen asuinpaikka (?)

Luokka: II
Ajoitus: Kivikausi (?)
Lukumäärä: Painanteita n. 8 kpl, useita palaneiden kivien keskittymiä ja liedenpohjia, yksi kiviesinelöytö.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7492 25 **y=** 502 27 **z=** 200
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 23.7 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 100 m (NW-SE).

Hoito ja kunto

A1 B1 C3,5,6 D E1,5 F3? G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista sekä KM eroosion haurastama tuuran teelmä.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks.liite I/kohde 25.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 183.

Tarkastuksen aihe: Topografisesti diagnostisen alueen (ns. skáidi) tarkastus inventoidessa.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Alueelta laskettiin n. kahdeksan enemmän tai vähemmän selkeää, pyöreää tai soikeaa rakkapainannetta sekä palaneista kivistä muodostuneita rykelmiä. Tulevaisuudessa olisi lähemmin tutkittava, missä määrin havaitut painanteet ovat ihmisten

raivaamia, vai ovatko ne ehkä suppakuoppia. Joka tapauksessa mainituista kivirykelmistä hahmottui paikoin selviä tulisijojen jäänteitä. Yhden palaneista kivistä muodostuneen pyöreähkön keskittymän (halkaisija n. 5 m) keskeltä pintapoimittiin pilstottu, mutta haurastunut tuuramaisen kiviesineen teelmä (KM).

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Mm. jäkälät.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Harvaa mäntyvaltaista sekametsää ja kivistä kumpareikkoa kohti jokea/luonnonojaa (NW-SE) ja jänkää (NE) jyrkästi laskevan samansuuntaisen moreeniharjanteen N-reunalla. Alueelta on suora näkyvyys Ylläs-tunturiin (N).

Koko Niesalompolon S-puoli, Niesasaivon alue sekä aina Niesapirtille asti ulottuva ns. skáidi-alue (kahden joen/luonnonojan välissä) on täynnä ehkä pääosin luonnon muovaamia erikokoisia suppia.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Niesakeron metsäautotie (N-S) sekä Niesapirtin tienhaara sijaitsevat n. 20 m havaintoalueen NW-päästä kohti NW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja kivirakassa. Alueen kivien palaneisuus sekä tulisjojen pohjat viittaavat muinaiseen ihmistoimintaan.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Mainitut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; viimeistään maankäytön yhteydessä kohde vaatii lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitelty alue.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät tien vieressä.

Lähilöytöjä: KOLARI 218 Niesalompolo NW: kodansija (?) täältä n. 870 m E; KOLARI 214 Niesalompolo SW, Niesasaivo: esihistoriallinen asumuspainanne täältä n. 900 m SE; KOLARI 216 Niesalompolo WSW, Niesasaivo NE: esihistoriallisia asumuspainanteita täältä n. 1000 m SE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Ilmeisesti havaittuja kuoppia on voitu hyödyntää sekä esihistoriallisessa asutus- että peuranpyyntitoiminnassa. Mahdollisia hangasaitojen jäänteitä alueella saattaisivat olla monet vanhimmat ja paksuimmat, kirveillä katkaistut kelottuneet

kannot. Alue on nykyisellään tyypillistä porolaidunta, ts. `puolikuivaa' kangasmetsää.

KOLARI 218 Niesalompolo NW

Kodansija (?)

Luokka: II-III
Ajoitus: Esihistoriallinen (?)
Lukumäärä: 1 kpl (?)

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 24.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 01 YLLÄS (1968)
x= 7492 20 **y=** 503 16 **z=** 200
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 24.2 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Kehän halkaisija n. 7 m.

Hoito ja kunto

A1? B1? C3,5,6? D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainto kiiteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 25.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kodansija (?), joka koostuu epämääräisehköstä, pyöreänsoikeasta, pääosin kehäkivellisestä liedensijasta, 2 x 1.1 m (SW-NE). Lieden kehällä oli n. 13 suurehkoa palanutta kiveä (10-45 cm), ja sisäpuolella joitakin pienempiä kiviä. Lieden NE-puolella oli vielä eräänlainen ulkokehä. Myös itse kodansijan ympärillä oli havaittavissa epämääräinen kivikehä, joka muodostui erikokoisista ja erilaisin välimatkoin sijaitsevista kivistä. Tämän kotakehän halkaisija oli n. 7 m. Liesikiveys sijaitsi tämän ulkokehän SE-osassa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Jäkälä, variksenmarja, puolukka, mustikka, sianpuolukka. Lieden keskellä oli männyn kanto, jonka halkaisija oli 25 cm.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Loivan ja kivikkoisen kumpareen laki, joka laskee polveillen kohti kosteikkoa, n. 40 m E. Mäntyvaltaista kuivaa kangasta, jossa kasvaa hieman myös koivua.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Entisen poroaidan sisällä olevaa aluetta. Ajoura (N-S) n. 12 m kodansijasta E.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavainto. Turpeen alla havaittiin rakenteen sisällä huuhtoutumiskerros, hiekkakerroksen alla tuntui kiviä.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoinnin yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Kuvailtu havainto.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; kohde on suhteellisen epämääräinen - voinee olla myös luonnonmuodostuma (?). Tulkinta vaatii kuitenkin lisätutkimuksia.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama kohteen ulkokehän ympärillä kaikkiin suuntiin.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset; kohde sijaitsee ajouran lähellä, josta on selvä näkyvyys ao. kumpareelle.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Poroaita ilmeisesti poistettu käytöstä.

Lähilöytöjä: KOLARI 215 Niesalompolo S: esihistoriallista asutusta täältä n. 500 m SE; KOLARI 216 Niesalompolo WSW, Niesasaivo NE: esihistoriallista asutusta täältä n. 460 m S; KOLARI 214 Niesalompolo SW, Niesasaivo: asumuspainanne täältä n. 600 m SSW; KOLARI 217 Niesapirtti ESE: esihistoriallisia rakenteita ja löytöjä täältä n. 870 m W; vanhakataisen porokentän jäänne täältä n. 1000 m ENE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Jalmari Lompolojärvi (s. 1915) piti todennäköisenä sitä, että tältä alueelta voisi löytyä ikivanhoja kodansijoja.

KOLARI 219 Kesänkijärvi W, Kesänkijoki NE

Esihistoriallinen/historiallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallinen/historiallinen
Lukumäärä: Liedenpohjia 3 kpl, kvartsi(itti)a, tuvanpohja, tervahauta, kuopanteita.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 26.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7501 72 **y=** 509 24 **z=** 220
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.3 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: N. 60 x 40 m (SE-NW)

Hoito ja kunto

A4? B C4,6 D E5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: KM kvartsi- ja kvartsiitti-iskos (kaapimia?) sekä havainnot kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 3.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 184.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**

A) Liedenpohjia noin kolme kappaletta, muodostuen pienistä (n. 5 cm) kivistä kootuista maantasaisista, muodoltaan hieman epämääräisistä keskittymistä n. 10 m pitkällä linjalla (ESE-WNW). Selkein pohjista sijaitsee keskellä, muodoltaan se vaikuttaa suorakaiteiselta, näkyvissä oli 13 kiveä (3-10 cm), ladelman koko oli 0.9 x 0.7 m.

Liesistä n 25 m WNW pintapoimittiin tieurasta kvartsi- ja kvartsiitti-iskokset, jälkimmäinen mahdollisesti kaavin. Löytöpaikan lähelle oli tosin tuotu sepeliä.
N. 11 m liesialueesta NW tavattiin
B) kiuastuvan pohja, ja siitä edelleen n. 28 m NW havaittiin tervahauta. Tästä n. 5 m NNW ja 9 m NE oli myös pari myöhäistä, osin umpeen kasvanutta kuoppaa.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Osin kulunut pois, muuten sammalta, jäkälää ja puolukkaa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Järvestä (E) lähtevän joen (E-W) suualuetta, loivan hiekkapohjaisen laakion S-reunaa, joka loivasti laskee kohti jokivarsijänkää (n. 13 m S). Tunturinäkymä kohti SE.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Huvilan pihapiiriä; liedenpohjat (A) havaittiin polun pinnassa, josta Rantatielle (W-E) on n. 9 m S, muuntajaan n. 28 m SE ja huvilaan n. 31.5 m NW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja. Kvartsi- ja kvartsiittikappaleiden osalta on lähdekriittisesti huomioitava sepelin läheisyys huvilan pihalla.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoitaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; mahdollisen maansiirron yhteydessä kohde vaatii vähintään koekaivauksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Yllä esitetty ala.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät tien lähellä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue suhteellisen loppuun rakennettua; huvilan omistajaa tulisi tiedottaa kohteen rauhoituksesta. Pihan hoito- ja kunnostustyöt mahdollisia.

Lähilöytöjä: KOLARI 41 Kesänkijärvi W, Kesänkijoki N: pyyntikuoppia täältä 200-400 m NW; KOLARI 220 Äkäslompolo, Yllästunturi N, Röhkömukanmaa: uuttukelojen löytöpaikka täältä n. 1400 m SW.

KOLARI 220 Äkäslompolo, Yllästunturi N, Röhkömukanmaa

Kolokelojen löytöpaikka

Luokka: II
Ajoitus: Historiallinen
Lukumäärä: 2 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 28.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7500 84-87 **y=** 508 14-25 **z=** 275-280
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 34 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Kelokantojen välinen etäisyys on ollut n. 100 m (W-E).

Hoito ja kunto

A1? B1,4 C6 D2,3 E1,5 F3 G6?

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Kaksi kolottua kelopuuta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 3.
Muut liitteet: LIITE B/21: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n.o 186.

Tarkastuksen aihe: Tarkastusmatka Kellokas-opastuskeskuksen näyttelyyn, jossa aiemmin oli havaittu kolottu kelopuu. Matkan varrella Ylläksen rinteessä havaittiin pystyssä luonnontilassa toinen vastaavanlainen.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Uuttukelo, korkeus n. 3 m, paksuus n. 70 cm, kaksi koloa molemmin puolin runkoa, kolojen ympäryksiä veistetty kirveellä. WNW-puolella aukon koko on n. 45 x 10 cm, korkeus maasta n. 40 cm. Muodoltaan se on pystysuunnassa pitkänomainen. SSE-puolen

kolo sijaitsee n. 80 cm:n korkeudella maasta, sen leveys on n. 20 cm. Ylempänä puussa on myös luontaisia koloja. Rungon sisäosa on lahonnut.
N. 100 m A:sta W on löytynyt
B) Uuttukelo, korkeus n. 3 m, paksuus n. 30 cm, kierteinen, yläosasta teräväpäinen; `siistimpi' kuin A. Sisäosa sileän ontto, kolon korkeus Kellokkaan lattiasta (sic!) 130 cm, kolokin on siististi veistetty kooltaan 13 x 5-8 cm laajaksi. Muilta osin runkoa ei ole veistetty. Puu on juuresta katkaistu moottorisahalla, kelo on siten alunperin ollut muutaman sentin korkeampi.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Kelot ovat mäntyä. A):n juurella kasvaa sammalta, puolukkaa, jäkälää ja mustikkaa.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
A) Tunturin metsäinen alarinne, kuivaa harvaan kasvavaa kelomännikköä, jossa on paikoin muutama koivu ja kuusikin. Rinne viettää kumpareittain kohti NW.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
A) sijaitsee Yllästunturin tien ja samansuuntaisen sähkölinjan (W-E) S-puolella, josta tiehen on 10-20 m. Kelosta n. 45 m N (tien N-puolella) on viitta "Opastuskeskus 0.7/Kesänkijärvi 1.5".
B) sijaitsi tarkastushetkellä Metsähallituksen opastuskeskuksen Kellokkaan näyttelyssä. Näyttelyä oltiin purkamassa, ja uusi oli tarkoitus avata 25.3.1999. Tarkastushetkellä ei ollut varmuutta siitä, otetaanko kelo uuteenkin näyttelyyn. Kelon löytöpaikalta maastossa on näkyvyys Röhkömukan mökeille.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintalöytöjä.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
A):n löytyminen on selostettu yllä. **B)** löytyi Kellokkaan näyttelyyn tutustuttaessa marraskuussa 1997; sitä ennen samana syksynä, ehkä syyskuun lopulla, Metsähallituksen virkailija Jari Ylläsjärvi oli havainnut kelon maastossa ja siirtänyt sen näyttelypaikalle.

Laajuuden arviointiperuste: Kaksi lähekkäistä löytöpistettä maastossa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alkuperäinen konteksti osin hävinnyt; A) on alttiimpi tuhoutumiselle, ts. maatumiselle tai polttamiselle.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan A:n ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Varsin hyvät; A) näkyy selvästi maantielle; B) on ollut esillä näyttelyssä. Tarkastuksen yhteydessä kehotettiin kelo säilyttämään pysyvästi esim. opastuskeskuksen kylmässä museorakennuksessa.

Opas: Jari Ylläsjärvi

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Myös A):n rauhoituksesta tiedotettiin Jari Ylläsjärvelle. Ympäristö vaikuttaa varsin valmiiksi rakennetulta. Tien varressa kelo voi olla alttiina ilkivallalle, sillä kyseessä on laskettelurinteeseen johtava pääväylä.

Lähilöytöjä: KOLARI 219 Kesänkijärvi W, Kesänkijoki NE: liesiä, tervahauta ja tuvanpohja täältä n. 1400 m NE; KOLARI 41 Kesänkijärvi W, Kesänkijoki NE: pyyntikuoppia täältä n. 1300 m NE; KOLARI 40 Äkäslompolo, Kruununmaja: esihistoriallinen asuinpaikka ja pyyntikuoppa täältä n. 1200 m N; KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva: esihistoriallinen asuinpaikka täältä n. 1600 m NW.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Äkäslompolon tunturien rinteissä olevat reikäkelot ovat telkänpönttöjä. Kertojan vielä ollessa pikkupoika (n. 1930-luvulla) niissä munitettiin telkkiä. Munat kerättiin, paistettiin ja syötiin. Munittajilla ja kerääjillä oli omat reittinsä. Pönttöjä eli onttoja keloja, joihin oli veistetty reikä linnun pesää varten, saattoi olla viidenkin kilometrin etäisyydellä rannasta.
Kertoja: Aatos Kaulanen (s. 1926), Äkäslompolo, 2.12.1998.

KOLARI 221 Äkäslompolo, Nilivaara

Veistetty kelo ja liesialue

Luokka: I-II
Ajoitus: Historiallinen/esihistoriallinen
Lukumäärä: Uuttukelo 1 kpl, palaneiden kivien keskittymäalue 1 kpl, jossa useita liesikehien aihioita.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 28.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7503 25 **y=** 508 10 **z=** 250
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 36 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 50 x 25 m (W-E)

Hoito ja kunto

A1? B1? C3,4?,6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Valtionmaata
Omistaja: Metsähallitus **Puhelin:** 016-512 021
Osoite: Nivanpääntie 24 **Postitmp:** 95700 PELLO

Tarkastuslöydöt: Havainnot kiinteistä rakenteista, ks. yllä ja alla.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I ja III/kohde 3.
Muut liitteet: LIITE B/21: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 187.

Tarkastuksen aihe: Inventointi.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Uuttukelo, kiinteä kanto, jonka korkeus on n. 1.15 m, paksuus n. 35 cm, pyöreä kolo on veistetty kohti WSW, halkaisija n. 7 cm, korkeus maasta n. 0.65 m. Sisällä on kivi. Runko on alhaalta päin katsottuna vastapäivään kierteinen.
N. 35 m A:sta ENE on
B) liesialue (?) eli palaneiden kivien muodostama keskittymä (24

x 9 m; NNW-SSE), jossa pintakasvillisuuden seasta hahmottuu useita epämääräisiä liesikivirivistöjä ja -kehiä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Juurella puolukkaa, variksenmarjaa ja mustikkaa.
B) Jäkälää, kanervaa, mustikkaa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Vaaran ylärinnettä, joka viettää kohti W, SW:ssä siintää järvi. Mäntyvaltaista kangasta, jossa on myös kuusta.
B) Jäkälävaltainen pieni metsäaukio töyräällä, joka terassimaisesti laskee kohti loivaa luonnonuomaa (NW-SE). Terassin reunaan on havaintoalueelta n. 4 m ENE.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
A) Kelohuvila n. 100 m S (vaaran korkeimmalla kohdalla W-rinteellä); Nilivaarantie (SSE-NNW) n. 27 m E.
B) Nilivaarantiehen n. 10 m WSW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja moreenivaaralla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa mainittuna tarkastusajankohtana.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; B) liesialue kohteena on suhteellisen tavanomainen vaatien maankäytön uhatessa kaivaustutkimuksia. A) Kolokelo on suhteellisen hyvin säilynyt ja alkuperäisellä paikallaan; vaatii erityistä huolenpitoa säilyäkseen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kunkin havaintokeskittymän (A ja B) ympärillä; kummankin ympäriltä silmänkantama.

Havaintomahdollisuudet: A) havaittavissa helposti Nilivaarantielle.

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Alue on luonnonhoitometsää.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alueella liikkunee runsaasti matkailijoita.

Lähilöytöjä: KOLARI 3 Äkäslompolo, Ristimella: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 950 m W; KOLARI 38 Äkäslompolo, Kenttäkallio: vanha kalakenttä täältä n. 1250 m WSW; KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 950 m SSW; KOLARI 40 Äkäslompolo, Kruununmaja: kivikautinen asuinpaikka ja pyyntikuoppa täältä n. 1080 m S; KOLARI 41

Äkäslompolo, Kesänkijoki: pyyntikuoppia täältä n. 1450 m SE; KOLARI 222 Äkäslompolo, Velhoniemi: asumusjäänteitä täältä n. 1550 m SW.

KOLARI 222 Äkäslompolo, Velhoniemi

Asumusten jäänteitä (?)

Luokka: II
Ajoitus: Esihistoriallisia/historiallisia (?)
Lukumäärä: Muutama liedenpohja sekä asumuksen pohja 1 kpl.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 28.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7502 34 **y=** 506 65 **z=** n. 218
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 34.4 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalueen halkaisija n. 25 m.

Hoito ja kunto

A4? B1? C3,6 D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityinen ? (Kunnan vuokraama - vuokraaja Velho ry.?)

Tarkastuslöydöt: Havainnot mainituista kiinteistä rakenteista.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I ja III/kohde 3

Tarkastuksen aihe: Muinaisen liikenteen kannalta (jokisuuseutu) merkittävän topografisen alueen tarkastaminen inventoinnin yhteydessä.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
A) Liesi (?), pyöreä, halkaisija n. 2.5 m, korkeus n. 0.15 m, kokonaan mätästynyt, alla tuntui kiviä. Keskeltä otettuun kairanäytteeseen tuli useita päällekkäisiä podsolikerrostumia. Ympärillä havaittiin muutamia muitakin matalia, pienempiä kumpareita, joiden pinnan alla todettiin kiviä.
N. 5 m A:sta SW on
B) kodan tai rakennuksen pohja (?), pyöreänlaakea kumpare, halkaisijaltaan n. 8 m, korkeudeltaan n. 0.4 m, reunoilla

esiintyi muutama iso ja lievästi palamisen rapaama kivi. Keskellä korkeimmalla kohdalla kasvillisuuden alla tuntui olevan pienempiä kiviä.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
A) Sammal, heinä, variksenmarja, puolukka, koivuntaimia, vaivaiskoivuja (?; lehdet pudonneet).
B) Katajaa, pajuja, koivuvesaikkoa, sammalta, puolukkaa, heinää.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
Jokisuun NW-rantaa, josta jokeen on n. 15 m ESE ja järveen ehkä 40 m NNE. Rantakoivikkoa ja -pajukkoa.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Oopperanäyttämön takamaastoa: liikuteltava `venevaja' n. 1 m A:sta SE; puuseet n. 30 m N; huoltorakennus n. 70 m NNW; ooppera-alueen aita n. 70 m NW.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavaintoja sekä kairanpistoja; ks. edellä. Maapohja pääosin hienoa hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoinnin yhteydessä yllä mainittuna ajankohtana.

Laajuuden arviointiperuste: Suoritetut havainnot.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; havainnot suhteellisen tavanomaisia ja vaativat maankaivuusuunnitelmien yhteydessä kaivaustutkimuksen.

Ehdotus suoja-alueeksi: Lakisääteinen minimi kohteen ympärillä tai näköetäisyyden rajaama sektori.

Havaintomahdollisuudet: Kohtuulliset syyssesongin jälkeen.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohteen päällä kuljetaan oopperaesitysten aikana.

Lähilöytöjä: KOLARI 4 Äkäslompolo, Rantala: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 660 m WNW; KOLARI 223 Äkäslompolo, Kumpu: asumusjäänteitä täältä n. 600 m NW; KOLARI 38 Äkäslompolo, Kenttäkallio: kalakenttä täältä n. 550 m N; KOLARI 3 Äkäslompolo, Ristimella: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 940 m NNE; KOLARI 221 Äkäslompolo, Nilivaara W: kolokelo ja liesialue täältä n. 1540 m NE; tervahauta täältä n. 1070 m ENE; KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 920 m E.

Jatkotoimenpiteitä: Kohdetta voisi koekaivaa, kunnostaa ja eristää se tallomiselta.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Alueen aiempaa käyttöä koskevaa perimätietoa tulisi tiedustella kylältä.

KOLARI 223 Äkäslompolo, Kumpu, ent. Konitieva

Asumusjäänne

Luokka: II-III
Ajoitus: Historiallinen aika (?)
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 28.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7502 77 **y=** 506 24 **z=** 220
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 34.8 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Rakenteen halkaisija n. 5 m.

Hoito ja kunto

A4? B1 C6 D E5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Kumpu
Omistaja: Yksityinen

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä rakenteesta.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I ja III/kohde 3; liite I/kohde 4.

Tarkastuksen aihe: Perimätietokohteiden etsintää inventoidessa.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Asumusjäänne, nelinurkkainen (?), josta S- ja W-seinämien vallijäänteet säilyneet. Rakenteen ulkomitat n. 4.5 x 4.5 m, valli n. 1 x 0.4 m, keskellä kolme matalaa kuoppaa ja pari kiveä kasvillisuuden alla.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Sammal, puolukka, heinää, kuusi S-reunalla, pajua, männyntaimi.

Luonnonympäristö ja maasto: **(lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)**
N. 2 m korkea männikköinen rantatöyräs, tasanteen reuna, joka jyrkähkösti laskee jokisuujänkään n. 5 m W. Järvelle n. 70 m S.

Rakennettu ympäristö: **(lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)**
Huvilatie (SSE-NNW) n. 2 m E; kaksi huvilaa n. 50 m SSE ja SE. Navetta n. 28 m NE, sauna/mökki n. 28 m E, vanha hirsiaitta n. 40 m NNE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: **(värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)**
Pintahavainto; maapohja soraa/hiekkaa.

Löytöaika ja -tapa: **(peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)**
Inventoidessa yllä mainittuna ajankohtana.

Laajuuden arviointiperuste: Näkyvät rakenteet.

Luokitusehdotus perusteluineen: II-III; rakenne ei vaikuttanut kovin vanhalta, vaikka kyseessä saattaisikin olla Kauppilappalaisen asumuksen jäänne.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan rakenteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Suhteellisen hyvät tien vieressä.

Lähilöytöjä: KOLARI 4 Äkäslompolo, Rantala: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 200 m WSW; KOLARI 38 Äkäslompolo, Kenttäkallio: kalakenttä täältä n. 500 m E; KOLARI 3 Äkäslompolo, Ristimella: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 900 m ENE; KOLARI 222 Äkäslompolo, Velhoniemi: asutusjäänteitä täältä n. 600 m SE; KOLARI 39 Äkäslompolo, Yllästieva: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1400 m ESE.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Kummun entinen nimi on Konitieva. Siellä asui ennen vanha pariskunta, joilla oli paljon lapsia.
Kertoja: Aatos Kaulanen (s. 1926) 2.12.1998

KOLARI 224 Äkäslompolo, Iso Kaupinjärvi SSW

Esi- ja varhaishistoriallisia asutusmerkkejä

Luokka: I-II
Ajoitus: Esi- ja varhaishistoriallinen aika
Lukumäärä: Useita tulisijojen pohjia, asumus- tai pyyntipainanteita n. 9 kpl, poro-/peura-(?)aidasten jäänteitä, kotaliedensija 1 kpl.

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 30.9.1998

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2732 02 ÄKÄSLOMPOLO (1968)
x= 7503 45 - 85 **y=** 504 76 - 505 07 **z=** 230
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 35.2 km Kolarin kirkosta NE.
Pinta-ala: Havaintoalue n. 600 x 200 m (SE-NW).

Hoito ja kunto

A1? B1 C1?,2?,3?,4,5,6 D E1,5 F3 G

Tila ja omistaja

Omistaja: Yksityismaata.

Aiemmat tiedot:
Knuutila 1967: "siell on Kauppi-niminel lappalainen asùnuk Kaupillahèssa." (Aatos Kaulanen s. 1926).
Kortemiemi 1991: s. 2-3: "Jouni Kaulanen, yksi Äkäslompolon vanhimmista asukkaista, kertoi kesällä 1991 ikivanhan perimätietona kulkeneen asutustarinan. Sen mukaan seudun ensimmäiset asukkaat asuivat Kuertunturin takana Revonkantomaassa:
Ensimmäiset lappalaiset ovat asunhet Revonkantomaassa, ja niillä on ollu sielä semmonen kaarrepaikka."

Tarkastuslöydöt Mainitut kiinteät jäänteet.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 224.

Tarkastuksen aihe: Inventointi vahvassa perimätietomaisemassa.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet

ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
A) Useita esihistoriallistyyppisiä kivisiä tulisijojen pohjia, ehkä halkaisijoiltaan n. 40 cm laajahkosti rajautuvalla alueella (ks. alla).
B) Asumus- tai pyyntipainanteita n. 9 kpl, muodoltaan laakeansoikeita, ehkä n. 50 m halkaisijaltaan olevalla alueella.
C) Tulisijojen pohjia kivirakassa aina esihistorialliselta ajalta nykyaikaan saakka ehkä n. 50 x 20 m laajalla alueella (NNW-SSE).
D) Poro- tai peura(?)-aidasten jäänteitä, vanhakantaisia ja paksurunkoisia, osin pitkälle lahonneita.
E) Kotaliedensija, suorakaiteen muotoinen ja reunakehällinen, kehäkiveys paljastunut kulku-uraa kuorittaessa.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
A) Järven S-kärjen SE-osassa olevan pyöreänlaakean, luonnostaan kivisen kumpareen päällä.
B) Laakea sorapohjainen kumpareikko pian järven S-kärkeen johtavan polun W-puolella, ts. aivan järven S-kärjen SW-puolella.
C) Revonkanto-ojan suussa olevan kivisen terassin E-reunalla, Ison Kaupinjärven W-rannan tuntumassa.
D) Järven SW-puolella havupuuvaltaisessa metsässä.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
E) Patikkapolulla (W-E) ajouran keskellä hiekkakuopan lähellä.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintahavaintoja; E) paljastunut koneen kuoriman turpeen alta.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Inventoidessa viimeisen inventointipäivän viimeisen valoisan tunnin aikana n. klo 18.30-19.30.

Laajuuden arviointiperuste: Viisi erityyppistä havaintokeskittymää topografisesti rajautuneella kulkureitillä.

Luokitusehdotus perusteluineen: I-II; havaintojen monipuolinen runsaus vaatii ehdottomasti lisätutkimuksia ja nyt suoritettujen tulkintojen täsmennyksiä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Järven koko S-/SW-ranta ainakin Revonkanto-ojaan saakka.

Havaintomahdollisuudet: Vaatinee oppaan, sillä järvi kätkeytyy kumpareiden ja tiheän havupuuston taakse; yksityismaata, jonne ajaminen estetty (tiestöä häivytetty).

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Järven omistajat pyrkineet estämään rannalle ajoa.

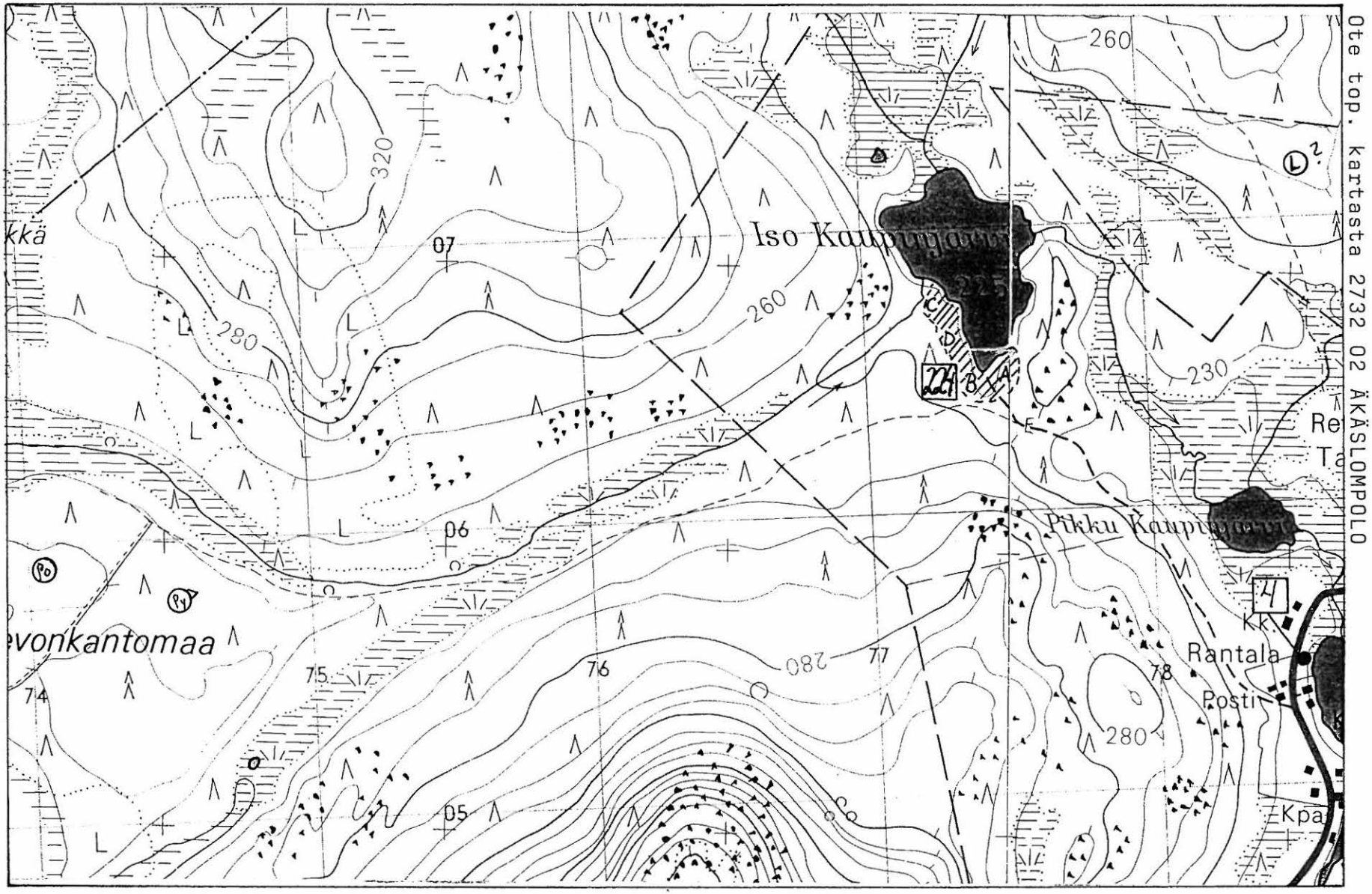

Kohteet KOLARI 4 ja 224 sekä poroaidan jäänne, pyyntilaitteiden jäänteitä (ketun käpälälautoja?) sekä vanha vaadinten lypsykaarteen paikka.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Rannasta n. 200 m W varsin voimakasta lomarakennustoimintaa: tontteja ja kiinteistöuria.

Lähilöytöjä: KOLARI 4 Äkäslompolo, Rantala: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1300 m SE; KOLARI 223 Äkäslompolo, Kumpu: asumusjäänne täältä n. 1330 m ESE; KOLARI 38 Äkäslompolo, Kenttäkallio: kalakenttä täältä n. 1800 m ESE; KOLARI 3 Äkäslompolo, Ristimella: kivikautinen asuinpaikka täältä n. 1950 m E.

Jatkotoimenpiteitä: Aatos Kaulaselta tulisi tiedustella vielä alueen lappalaisasutuksesta; havainnot vaativat tarkempaa kartoitusta. Kaulasta haastateltu syksyllä 1998; ks. muistitietoluettelo.

KOLARI 225 Kurtakko, Vähäjoki W, Järvikäisenmaa

Kivikautinen asuinpaikka

Luokka: III
Ajoitus: Kivikausi
Lukumäärä: Kvartsilöytökeskittymä, kaksi muotoiltua kiviesineen katkelmaa.

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2731 02 KURTAKKO (1990)
x= 7479 08 **y=** 506 32 **z=** 175
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 17.2 km Kolarin kirkosta ENE.
Pinta-ala: Löytöalan pituus n. 35 m (SE-NW).

Hoito ja kunto

A4? B4 C5,6 D E1 F G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 8:6
Omistaja: Yksityinen

Aiemmat tiedot:
Elina Koivuniemi 1998: Löydön kuvaus epävirallisessa kirjeessa elokuun lopulla 1998. H. Oksalan yksityisarkisto.

Aiemmat löydöt: KM tuuran (?) teräkatkelma, hioimen (?) katkelma, kvartseja 4 kpl.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 49 sekä liite I/225.
Muut liitteet: LIITE B/20: Kuvauspäiväkirja.
Diat: OYA/KOi n:o 185.

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei ole päästy tarkastamaan.

Kohteen kuvaus **(esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):**
Kivikautinen asuinpaikka (?), joka havaittiin vihreäliuskeisen kärkikatkelman löytyessä. Tästä n. 30 m SE oli edelleen neljän kvartsin löytöpaikka, ja vielä täältä n. 2 m SE löytyi ilmeisen hioinkiven katkelma.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus:
Puuttuu.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Pikkujärven (W) ja siitä pikkujokeen (E) laskevan luonnonojan (WSW-ENE) ympäristössä sijaitsevaa maata.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Löytöalue on ojitetulla metsäaurausaukealla ojan SW-reunalla.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Pintapoimintoja metsäaurausurasta ojan reunalta. Löytöjä ympäröinyt hiekka oli punertavanruskeaa, ehkä hieman ympäristöään tummempaa. Osa löydöistä poimittiin ojasta nostetuista hiekkakasoista.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytynyt Elina Koivuniemen ja Pekka Joensuun suorittamalla kävelyretkellä elokuussa 1998.

Laajuuden arviointiperuste: Elina Koivuniemen piirtämä kartta löytöetäisyyksiä koskevine mittoineen.

Luokitusehdotus perusteluineen: III; löydöt viittaavat varsin selkeästi kivikautiseen ihmistoimintaan ao. paikalla; kohde vaikuttaa huonokuntoiselta johtuen ympäristön metsäaurauksista ja ojituksista.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan löytöpisteiden ympärillä, ellei kohdetta voida rajata koekaivauksin.

Havaintomahdollisuudet: Pekka Joensuu on lupautunut tarvittaessa oppaaksi.

Opas: Pekka Joensuu (Kolari), Elina Koivuniemi (Ypäjä)

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Kohde sijaitsee metsäaurausaukealla; matsänhoitotoimenpiteet ovat mahdollisesti kesken?

Lähilöytöjä: KOLARI 49 Kurtakko, Järvenpää: kivikautinen asuinpaikka ja pyyntikuoppia (?) täältä n. 600 m E; KOLARI 202 Telatie Kurtakko - Venejärvi, Teuravuoma: lähihistoriallisen telatien alkupää täältä n. 2500 ESE.
Jatkotoimenpiteitä: Kohde tulisi tarkastaa mahdollisimman pian.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Suuri osa tästä selosteesta perustuu puheluun Elina Koivuniemelle 21.1.1999.

KOLARI 226 Ristimellanjärvi S

Raudanpelkistysuuni?

Luokka: II
Ajoitus: 1700-luku AD? 1840-luku AD?
Lukumäärä: 1 kpl

Tarkastaja: Hilkka Oksala **Tarkastusaika:** 23.5.1999

Sijaintitiedot

Peruskartta: 2713 12 RAUTUVAARA (1989)
x= 7482 66 **y=** 492 04 **z=** 170
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 11.5 km Kolarin kirkosta NNE.
Pinta-ala: N. 5 x 20 m (S-N)

Hoito ja kunto

A1 B1 C D E1,5 F1 G

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: 7:55
Omistaja: Heimo ja Elvi Pietilä
95900 KOLARI **Puhelin:** 016-561 459
MAANMYYJÄ: Ekholm **Puhelin:** 0400-713 850

Aiemmat tiedot:
Paulaharju 1923: 55 ff.: "Jo aikaisin, "ennen Joonaa" - Ekströmiä - , löydettiin rautamalmia Suomenkin puolelta, Kolarista, Juvakaisen "rautavuoresta", Niesajoen latvoilta. Sinne ruukki rakennutti pirtit ja makasiinit ja lähetti miehiä louhimaan vuorta..." (Teos: Vanhaa Lappia ja Peräpohjaa).
Manner - Tervo 1988: 76: "Niesajoen varrella oleva Juvakaisenmaan rautamalmi tunnettiin jo 1600-luvulla." Juvakaisenmaan lisäksi mm. Ristimellassa on rautamalmiesiintymä.
Awebro 1993: 378-379: "Pohjoinen vuoritoimi eli hiljaiseloa 1700-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. 1730-luvulla tuli kuitenkin tuntuva nousu. -- Jo 1737 oli Abraham Steinholz saanut valtuudet toimia johtajana "Västerbottniska Bergslagssocietetenissä"... Poistuessaan näyttämöltä v. 1781 Steinholz oli tavattoman velkaantunut... Steinholz löysi myös uuden rautamalmikentän Kolarista..." Raudanvalmistus väheni huomattavasti 1790-luvulta lähtien, mutta "Uusi ruukinpatruuna Olof Ekström asettui asumaan Köngäseen 1801 omistajien sitä ennen vaihduttua useampaan kertaan." (Teos: Tornionlaakson historia II).
Ojala 1997: 355: Perusteellisempia tutkimuksia Juvakaisenmaalla on suoritettu ensimmäisen kerran vasta 1840-luvulla.

Tarkastuslöydöt: Havainto kiinteästä suorakaidemaisesta, kookkaasta vallien ympäröimästä kaivannosta.

KARTTALIITE KOLARI 225
Karttaluonnos Elina Koivuniemi 1998
Peitepiirros Hilkka Oksala 2000

1. Hioin?
2. Kvartsit
3. Tuuran (?) terä

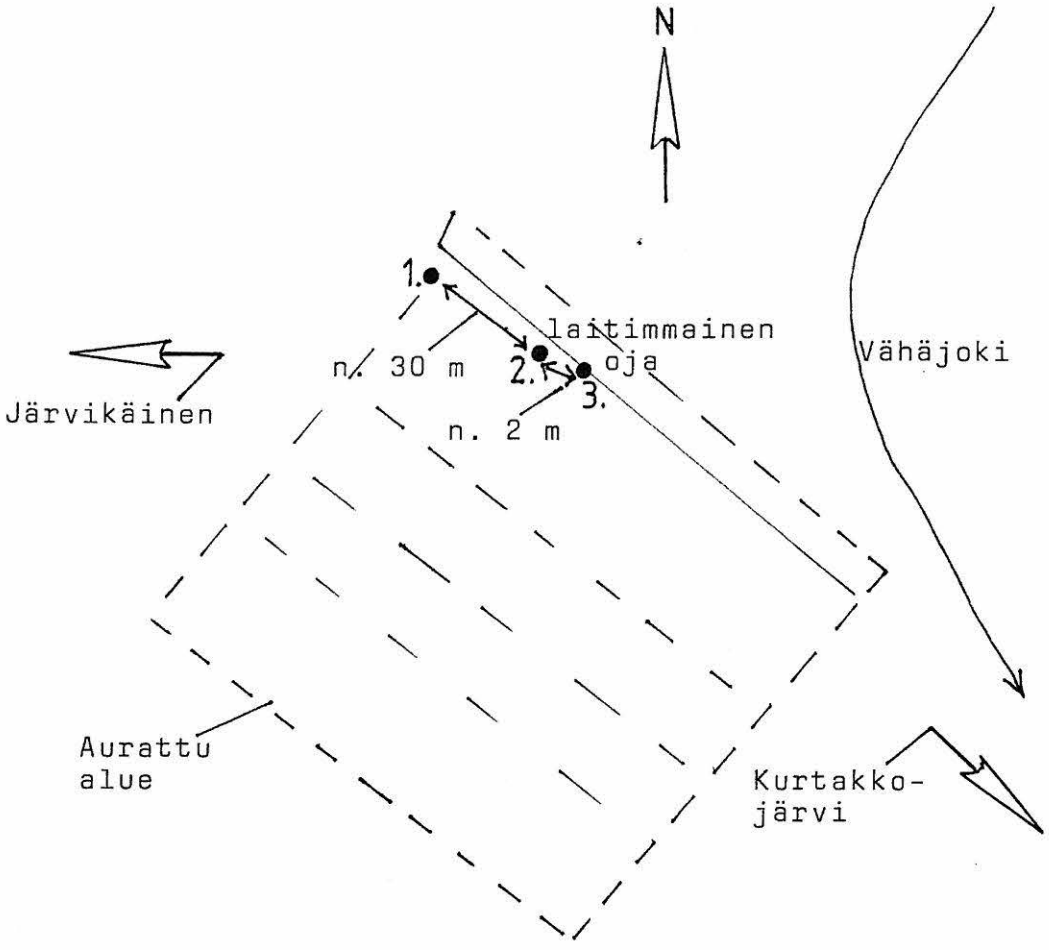

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liitteet I/kohde 174 ja I/226.

Tarkastuksen aihe: Ruotsin Pajalassa toimineen Köngäsen ruukin (1640-1930) Kolarin toimipisteen jäänteet.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):

A) Laaja suorakaidemainen, vallien ympäröimä ja kasvillisuuden peittämä, 1 - 1.5 m syvä kaivanto (3 x 20 m) Ristimellan rautamalmiesiintymässä.

A:n S-puolella oli havaittavissa myös mahdollinen rakennuksen pohja, joka muodostui epämääräisen suorakaiteen muotoisesta vallista. Vallilla oli myös ilmeinen tulisijan jäänne turpeen alla todetun kivikasan kohdalla.

A:sta n. 150 m W oli kallionreunassa selvä

B) kallioseinämäinen louhoskuoppa, n. 2 x 3 x 1.5 m, jonka ympärillä oli teräviä irtokiviä ja -lohkareita, ja pohjalla paksu sammal sekä kuusentaimia. Harjanteen reunaan oli kulunut ikivanha raivattu ajoura, samoin A:sta näytti johtavan leveähkö vanha ajoväylä kohti Niesajoen suun lanssipaikkaa. Nämä tulivat selvästi esiin lehdettömässä syysmaisemassa.

Alueen ENE-puolella sijaitseva alempi terassi törmän kärjessä viittaa topografisesti kivikaudentyyppisen ihmistoiminnan mahdollisuuteen - esineellisiä löytöjä paikalta ei kuitenkaan ole.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Mäntyjä (paksuudet n. 25 cm), koivuja, varpukasveja.

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Järven etelärannalla sorapohjaisen rantatörmän reunalla, harjanteen NE-osassa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Tilustien (SW-NE) päätepiste sijaitsee muutaman metrin päässä kaivannosta kohti NE.

Löytösyvyys ja kerroksen laatu: (värjäytymät; sora, hiekka vai moreeni)
Harvahkon puuston peittämä pintamaahavainto sora- tai moreeniharjanteen reunalla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Löytöaika n. 23.5.1999 retkeillessä; täsmennettyjen tietojen hankinta kohteen luonteesta heinäkuussa 1999 muun työn yhteydessä.

Laajuuden arviointiperuste: Ks. edellä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kohde muodostaa osan useista muista lähialueen kaivosjäänteistä. Tämä on kuitenkin erityisen hyvin säilynyt ja sijaitsee toistaiseksi rauhallisella paikalla.

Ehdotus suoja-alueeksi: Silmänkantama joka suuntaan kohteen ympärillä.

Havaintomahdollisuudet: Erittäin hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Alue on rakennusoikeuksin myytävänä. Tieto alueelle vuodesta 1989 alkaen myönnetyistä rakennusluvista rakennustarkastaja Timo Jaakolta ja toimistovirkailija Markku Korteniemeltä (puh. 016-519 111). Kesän -99 aikana alueella ja sen lähistöllä järven ympärillä näyttää jossain määrin harvennetun metsää.

Lähilöytöjä: Saman järven NE-osassa on toinen, ilmeisesti raudanpelkistysuunin jäänne; edelleen järven W-puolella, Kortejängänojan suun NW-puolella on kerrostuneena tulisijanpohjia pienellä alueella todennäköisesti esihistorialliselta ajalta nykyaikaan; Juvakaisenmaan vanhakantaiset malmikuopat sijaitsevat täältä n. 1000 m SE; Sadinkankaan vanhakantaiset malmikuopat sijaitsevat täältä n. 2200 m E.

Jatkotoimenpiteitä:
Alueen omistajille on tiedotettu alueen muinaismuistoluonteesta ja rauhoituksesta sekä tämän aiheuttamasta rakennusoikeuksien rajoittumisesta heinäkuussa 1999.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Köngäsen ruukin kaivostoiminta Kolarissa tällä alueella näyttäisi olleen mahdollista jo Steinholzin aikana (1740-80). Ojalan (1997) tiedon alkuperä alueen koelouhinnoista vasta 1840-luvulla on tuntematon. Kuitenkin Haminan rauhassa 1809 Köngäsen ruukki lienee menettänyt tämän valtauksen Suomi-Venäjälle.

Ote num. kiinteistörek.-kartasta L 2713 12 A, mk 1:10 000

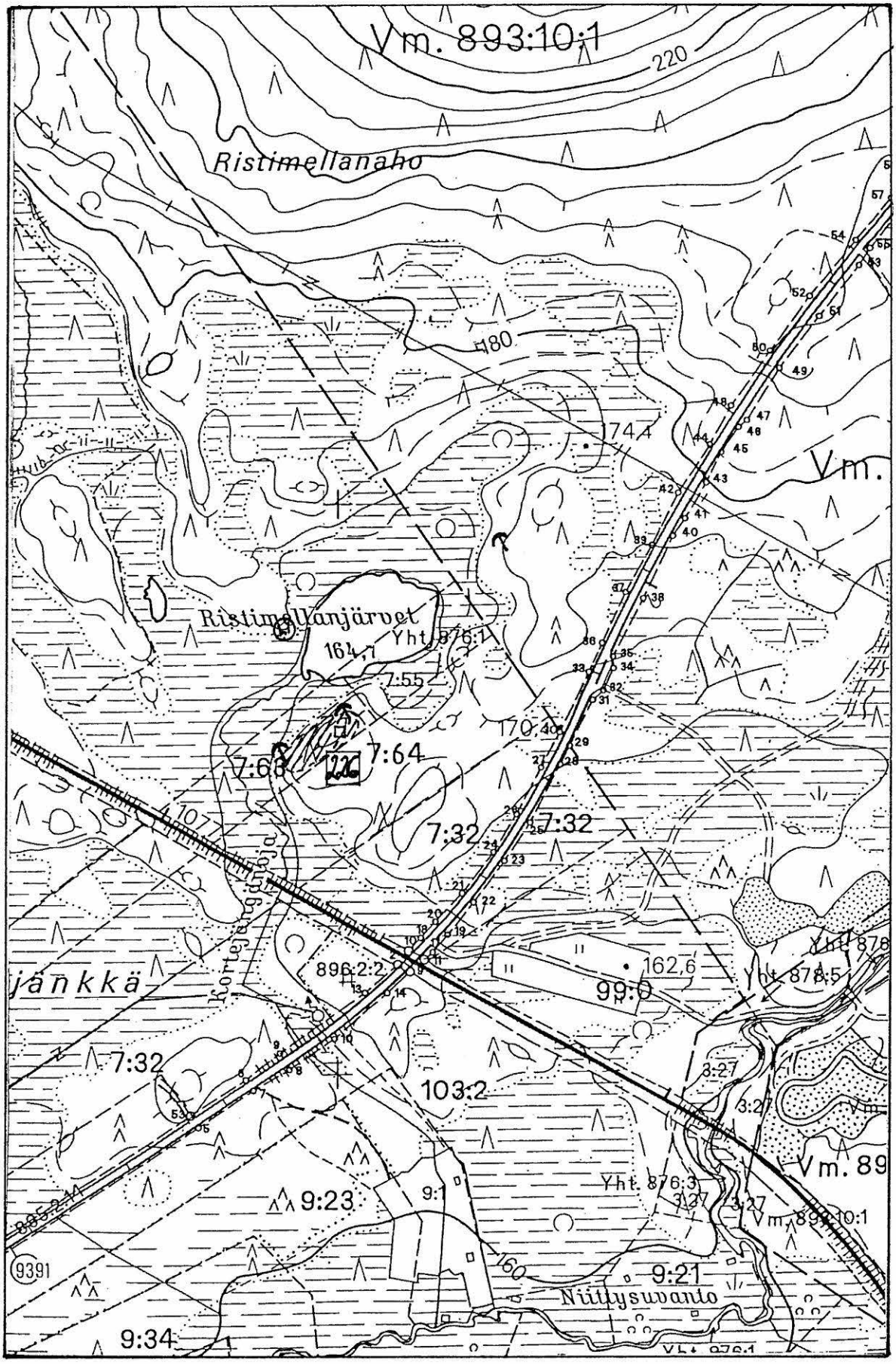

Kohde 226 sekä toinen kaivosjäänne ja tulisija-alue.

KOLARI 227 Kolarinsaari W, Simu

Varhaishistoriallinen asuinpaikka

Luokka: II
Ajoitus: 1570-80 AD?
Lukumäärä: Lappalaistyyppisiä esinelöytöjä sekä rahoja?

Tarkastus: Ei suoritettu; alla selvitetty paikalta kerääntynyttä tietoa.

Sijaintitiedot

Peruskartta: no. 2713 11 KOLARI
x= 7475 32 **y=** 489 08 **z=** 155
Suunta ja etäisyys kirkosta tms.: N. 4.4 km Kolarin kirkosta NNW.

Tila ja omistaja

Tila/Rno/nimi: Simu 9:3
Omistaja: Ulla ja Erkki Lantto **Puhelin:** 016-561 676
Osoite: Simuntie **Postitmp:** 95900 KOLARI

Aiemmat tiedot:
"...Kolari-ukko, väkevä mies ja suuri noita, --- oli lähtenyt Rautalammelta. Ukko --- ajoi eräältä isolta jokisaarelta pois suuren lappalaisjoukon ja asettui itse saarelle majailemaan. Jalkaisin kahlaili Kolari-ukko matalaa karia myöten saareltaan mantereen puolelle. Ja kun sitten karin kohdalle syntyi talo, sai se nimekseen Jokijalka, ja siitä taas tuli nimi koko kylälle." "Ja Kolarin kirkko rakennettiin saarelle, lappalaisten vanhalle kotakentälle, Porokodanmellalle. lähelle Kolari-ukon entistä kahlaamoa, ja pappila joutui Lapinniemelle." (Paulaharju 1962: 12). "Vuonna 1586 mainitaan ensimmäisen kerran veronmaksajana kymmenysluettelossa Pellon kylän "alla" talonpoika nimeltään Pekka Kolari (Per Kolar 1586 jne.). Hän oli selvästi uudisasukas, joka oli perustanut talonsa varmaankin jo aivan 1580-luvun alussa..." (Vahtola 1991 b: 227). Pekan taustakulttuuriin liittyi voimakas sysimiilun-, tervan- ja kaskenpolton sekä suo- ja järvimalmin sulatuksen traditio (ks. Vilkuna 1996: 8-10). Muutamissa tiedoissa Pekka Kolarin asuinpaikan on arveltu sijainneen Simun tilan seutuvilla (mm. Jaako 1971: 120; Lokio 1997: 115).

Aiemmat löydöt: Uutta taloa rakennettaessa v. 1986 maasta nousi vanhaa `lappalaisaineistoa', mm. luukampa ja kaiverrettuja, latteita, kuvioituja kiviä. Tontin omistajat arvelivat näitä poromerkeiksi. Perunamaasta on löytynyt myös rahoja. Sukulaistyttö Jaana asetti löytöjä näytteille Övertorneån opistolle Ruotsissa. Löydöt ovat nyt joko Jaanalla Norjassa tai edelleen Övertorneån opistolla.
Kertoja: Ulla Lantto, pääkirjanpitäjä, puh. (t) 016-519 111.

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

Kartat: Ote top. kartasta ks. liite I/kohde 154.

Tarkastuksen aihe: Kohdetta ei ole tarkastettu, mutta alueen maisemaa on havainnoitu Kolarinsaaren päätieltä käsin.

Kohteen kuvaus (esiintymän mahdolliset ulko- ja sisämitat: leveys, pituus, paksuus, korkeus tai syvyys, muoto, ilmansuunnat, kivien raekoko, vallien leveydet ja korkeudet, aukkojen suunnat, leveydet ja syvyydet, ojien pituudet, leveydet ja syvyydet, kivikeskittymät sekä irtaimen löydöstön luonne ja sijainti):
Kohde sijaitsee peltoaukealla taloryhmän ydinalueella.

Muinaisjäännöksen pintakasvillisuus: Piha- ja peltokasvillisuutta?

Luonnonympäristö ja maasto: (lähin vesistö, suo, vaara tms., ympäristön kasvillisuus)
Saaren länsirantaa, avointa kylä- ja viljelymaisemaa.

Rakennettu ympäristö: (lähimmät rakennukset, tiet, sorakuopat, sähköpylväät jne.)
Kohde sijaitsee Lanttojen pihapiirissä, osittain asuintalon alla ja perunamaassa Simun tilalla.

Löytöaika ja -tapa: (peltotyössä, ojankaivuussa, hiekanotossa, tietyössä tms.)
Asuintalon rakentamisen yhteydessä v. 1986; rahat löytyneet perunamaata kuokittaessa.

Laajuuden arviointiperuste: Kertojan esittämät paikat.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde, joka kertoo Kolarin talonpoikaisasutuksen alkamisvaiheesta ja metsäsaamelaisten väistymisestä 1580-luvulla. Kyseessä lienee kunnan vanhin peltoaukea, joka on todennäköisesti alunperin raivattu kaskeamalla.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät; helposti paikannettavissa.

Opas: Ulla ja Erkki Lantto?

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Paikan omistajille on tiedotettu löytöjen arvosta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:
Normaalit pihatyöt?

Lähilöytöjä: Luultavasti n. 200 m Simusta S, Ketolan tilalta? Pirjo Kahelinin rannassa salaojaa kaivettaessa tuli esille oletettu vanhan pajan jäänne, johon liittyi kohti alarinnettä johtava puuränni. Ympärillä oli runsaasti rautakuonaa, mikä

kaivajan/kertojan mielestä viittasi raudan sulatukseen. Vanhoilta ihmisiltä kysyttäessä kukaan ei muistanut juuri tällä paikalla olleen pajaa. **Kertoja:** Reino Pääkkölä 1997, Kolari.
KOLARI 153 Saarenpää, Putaanniemi NW: kivikaudentyyppisiä asumuspainanteita/pyyntikuoppia? Simusta n. 2750 m NNW;
KOLARI 47 Kolarinsaari N, Putaanniemi 1: kivikautisia louhos-/asutusjäänteitä täältä n. 2900 m NNW; KOLARI 182 Kolarinsaari N, Putaanniemi 2: varhaishistoriallisia asutusjäänteitä täältä n. 3000 m N; KOLARI 159 Saarenpudas, Siukovaara W: kivikautisia asuinjäänteitä Simusta n. 2050 m NE; KOLARI 158 Saarenpudas, Siukovaara SE: kivikautisia asutusjäänteitä täältä n. 2750 m ENE; Saarenpudas, Pahtamukka: tervahauta täältä n. 2950 m E. Ruotsi, PAJALA, Kolari/Mella: Raä 103: esihistoriallinen löytöpaikka täältä n. 650 m W; Raä 497: kivikautisia löytöjä täältä n. 700 m WSW; Raä 408: kivikautisia löytöjä täältä n. 1200 m WNW; Raä 499: liedensija täältä n. 1200 m NW; Raä 102: rajakivi täältä n. 1150 m NW.

Jatkotoimenpiteitä: Simun tilan löydöt olisi ehdottomasti saatava Suomeen tallennettaviksi.

Huomautuksia (esim. perimätieto) ja lisäyksiä:
Pekka Kolarin kahluu- ja asuinpaikkoina on perimätiedossa pidetty myös Kolarinsaaren pohjoispäätä sekä itäosaa Putaan rannalla. **Kertojat:** Pentti Jaako 1997; Valte Friman 1999.

Ennen sotaa Simun tontin rakennukset jokitörmällä muodostivat ns. umpipihan, jonka saksalaiset polttivat.
Kertoja: Ulla Lantto, pääkirjanpitäjä, puh. 016-519 111.
Pvm.: 10.11.1997

PERINNETIETOJA KOLARIN JA LÄHIYMPÄRISTÖN MUINAISMUISTOISTA

KYLÄ
Paikannimi:
Kohteen luonne:
Kertoja:
Kerääjä: Useimmissa tapauksissa Hilkka Oksala, ellei toisin mainita.
Pvm.:
Inventointinumero:

KURTAKKO

Kurtakossa on ollut poronlypsypaikka.
Kertoja: Reijo Palovaara, n. 50 v., kyläpäällikkö.
Pvm.: Heinäkuu 1997

Vanha:
Jonne Vanhan pellosta nousi 60 vuotta sitten hiottu ja pyöristetty kivi, jonka keskellä oli reikä, ja reunassa oli pykäliä. Esine löytyi auratessa. Kirkkoherra Juntunen otti sen näyttääkseen sitä viranomaisille. Asia kuitenkin unohtui. Kivi oli lautasen kokoinen, halkaisijaltaan 15-20 cm, lattea ja pyöreä. Sitä arveltiin aurinkokelloksi. Löytäjä oli Jonne Vanhan (70 v.) isä.
Kertoja: Jonne Vanha, n. 70 v., Kurtakko, puh. 016-564 609.
Pvm.: 1.10.1997

Tarinan mukaan Kolarin vanhin asutus olisikin tullut ensimmäisenä Kurtakon kylään (eikä Kolarinsaareen), sillä seutu sopi ohranviljelyyn, koska se oli hallalta suojassa.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 1996

Kurtakonniemi:
Kertojan mukaan Kurtakonniemi on ollut lappalaisten kenttä, jossa on lypsetty poroja. Siellä olivat myös heidän kotansa, joissa he asuivat pysyvästi, ts. ympärivuotisesti. Porot nousivat mäelle lypsykentälleen. Kertoja arveli kurtakon merkitsevän lypsykenttää. Paikka lienee sijainnut nykyisen Jonne Vanhan tilan alueella ennen Vanhan tilan perustamista 1600-luvun lopulla.
Kertoja: Jonne Vanha
Pvm.: 1.10.1997, 26.2.1999

Paloselkä, Karkikuusikko:
Sulo ja Teuvo Raappana tietävät Kurtakon länsipuolelta tuohikattoisen majan joka on huonossa kunnossa. Majassa on asunut erakko, jonka sukunimi oli Lustila.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: Helmikuu 1999

Palosaajo:
Valettu lapio keskellä jänkäpusikkoa - "raivaajapatsas" - ojituksen muistomerkki.
Kertoja: Anna-Kaisa Teurajärvi ja Assi Heikkilä
Pvm.: 10.6.1997

Tervatie:
Takasaajosta lähtevä tukkitie. Tiellä oleskelee maahisia tms.. Olivat kerran pukanneet kertojan pois tieltä, eikä millään takaisin. Kertoja oli lopulta hermostunut ja kironnut pahasti - sitten oli päässyt takaisin tielle.
Kertoja: Antero Palovaara
Kerääjä: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 27.6.1997

Kattilamaa:
Tervahautoja kutsuttiin `rikkaan miehen haudoiksi' kertojan lapsuudessa.
Kertoja: Ensi Mänty, eläkeläinen, 67 v.
Kerääjä: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 27.6.1997

Surmansaajo:
Linnea Teurajärven äiji l. isänisä Viljo Heikkilä oli kuljettanut postia porolla selissä - äiji oli murhattu sinne ja postilaukku viety. Poro oli tullut kotiin tyhjän ahkion kans. Siitä nimi Surmansaajo.
Kertoja: Linnea Teurajärvi, eläkeläinen, Mäkelä/Rimpelä
Kerääjä: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 27.6.1997

Poro oli tullut kotiin vetäen ahkiossa postimiehen ruumista. Tämä on ollut Kolarin ensimmäinen postiryöstö.
Kertoja: Hannu Palovaara, tilallinen, n. 65 v.
Pvm.: 3.7.1999

Rimpelä:
"Meän isälä oli etiäiset. Kerranki met kuulima ko joku tuli ja laitto sukset seinäle ja sisäle. Ei sieltä kethän tullu. Vähän ajan päästä isä sitten tuli."
Kertoja: Linnea Teurajärvi
Kerääjä: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 27.6.1997

Ylläsjokivarsi:
Perimätiedon mukaan erään talon piika ja tytär ovat surmanneet äpärälapsia ja haudanneet niitä Ylläsjokivarteen.
Kertoja: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 27.6.1997

Mäkelä/Teurajärvi:
Peija (Benjam Teurajärvi) osas noitua ja oli tekemisissä myös manhoväen kans. Perimätietona kerrotaan, että Peija oli kerran suuttunu kun sitä ei oltu kutsuttu hautajaisiin Kurtakkoon. Uhkaili sitten, että hevoset ei pääse heän talon ohitse, vaan

saattoväki joutuu yöpymään vainajan kans - tuli lumipyry ja niin kävi. Hevoset eivät kuulemma vieläkään halua mennä Peijan talon ohi. Manhoväestä (reessä) pääsi eroon ko kattoi hevosen länkien välistä - eestäpäin... (Peija oli sanonu).
Kertoja: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 27.6.1997

Kurtakkojärvi:
Informantin äiji on käyttänyt häntä Kurtakkojärven takana ja näyttänyt hänelle lappalaisten liedet - ovat sijainneet pirrikodan keskellä n. 60 vuotta sitten.
Kertoja: Niilo Palomaa, n. 70 v., Kurtakko.
Kerääjä: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 9.7.1997

Kurtakkojärvi S, Kuusiniemi, Kumpunen:
Järven eteläpuolella oli savenottopaikka, johon muodostui kuoppia, kun ainesta vedettiin hevosilla. Savea käytettiin kylän muuraustöissä laastiaineksena vielä jälleenrakennusiakana. Kaivaminen suoritettiin lapioilla. Savitiiliä Kurtakossa ei kuitenkaan poltettu, mutta samoihin aikoihin tehtiin prässien avulla sementtitiiliä.
Kertoja: Jonne Vanha
Pvm.: 27.5.1997 ja 10.12.1999.

Kurtakkokoski:
Informantti kertoi, että Suikki-äijä, joka oli syntynyt 1870-80-luvulla, oli muistellut, että hänen perseensä oli pesty Kurtakkokoskessa. Äijä oli siis syntynyt Kurtakkokosken rannalla ja pesty ensimmäisen kerran koskessa. Suikit olivat jutaavia saamelaisia. (Suikeilla on siis tuolloin ollut leiripaikka kosken rannalla).
Kertoja: Niilo Palomaa
Kerääjä: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 9.7.1997

Kurtakkoselkä:
Uppsalan hiippakunnan rajapyykkejä.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 17.7.1997

Alueella on vanhoja kivisiä rajapyykkejä. Yhdelle pääsee autollakin. Ne voivat olla joko Turun ja Uppsalan piispojen kalarajamerkkejä, tai sitten ne voivat edustaa Kemin ja Tornion suurkuntien välistä rajaa. Kylälläkin (Kurtakossa) on neljä tällaista pyykkiä (?).
Kertoja: Jonne Vanha
Pvm.: 15.7.1997

Lapin kylien vanha raja. Kertojalle asiasta on kertonut prof. Kyösti Julku, joka nuoruudessaan on ollut Kurtakossa opettajana.
Kertoja: Arvi Ylläsjärvi, n. 50 v., Ylläsjärvi.
Pvm.: 22.9.1998

- Kurtakkoselässä n. 3 km kylästä oli lappalaisten kotapaikka vielä Jonnen isoisän aikana 1800-luvulla.
Kertoja: Jonne Vanha
Pvm.: 26.2.1999

Teurajärvi, Kivijärvi, Joensuu:
Kurtakon kyläläiset Teura-äijä etunenässä polttivat Pärki-papin pirtin sillä aikaa kun pappilan väki oli niityllä. Syynä oli kateus papin hyvään menestykseen nähden. Pirtin rauniot ovat vielä näkyvissä Joensuun (Kivijärven) tilan pihapiirissä. (Myös Paulaharju on kirjoittanut Pärki-papista; oikeinkirjoitettuna nimi oli Berg).
Kertoja: Jonne Vanha
Pvm.: 17.11.1997

Iso Kivijärvi:
Eräs isäntä viime vuosisadalla halusi kuivata Ison Kivijärven niityksi. Hän halusi tehdä uuden kanavan järven lounaisosasta kohti etelää. Hän kaivoi käsin lapiolla uutta kanavaa (N-S) muutaman sata metriä, kunnes maa alkoi kohota niin, että hän ei enää jaksanut. Tämä kaivanto on vieläkin näkyvissä ylävämmällä maalla järven S-puolella, järven SW-rannalta lähtevän luonnonojan (NNE-SSW) E-puolella. Yhden niittyalan isäntä kuitenkin sai kuivatuksi. (Ks. Paulaharju 1923: Vanhaa Lappia ja Peräpohjaa, Helsinki, ss. 259-263).
Kertoja: Jonne Vanha
Pvm.: 17.11.1997

Lapiokuusikko, Jäteasema:
Kertojan veli Esko (puh. 016-568 101) on 1960-luvulla löytänyt täältä mahdollisen kiviesineen.
Kertoja: Reino Pääkkölä, koneurakoitsija, puh. 016-561 187.
Pvm.: Joulukuu 1997

KOLARINSAARI

Vanha hautausmaa:
"Ämmi ja äiji on kumpiki hauvattu vanhale hautausmaalle. Mie muistan ko silloin laitethin vain joku valkea raasu eli nenäliina tai joku havu merkiksi hauvasta. Ei silloin ollu hautakiviä ja harvala oli ristiäki. Ei niitä hautoja hoijettu. Vasta Alangon Maila toi sen tavan matkassa." Kolarin vanhalle hautausmaalle haudattu vielä ehkä 30-luvulla.
Kertoja: Linnea Teurajärvi
Kerääjä: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 27.6.1997

Vanha kirkko, Kolarin markkinat:
Markkinat alkoivat 1820-luvulla, ja ne perustettiin valtakunnanrajan vetämisen vuoksi. Markkinat loppuivat 1880-luvulla.
Kertoja: Pentti Jaako, historioitsija, Kirkonkylä, puh. 016-561 167
Pvm.: Kesä 1997

Kolarinsaari N:
Pekka Kolarin talo sijaitsi jossakin Saaren pohjoispäässä. (Mahdollisuudet joko Simu tai kohde KOLARI 182 Kolarinsaari N, Putaanniemi 1).
Kertoja: Pentti Jaako
Pvm.: Kesä 1997

Lasse Tiensuulla on Saaressa pajamuseo.
Kertoja: ?
Pvm.: Marraskuu 1997

Kolarinsaari W, Ketola (?):
Pirjo Kahelinin rannassa salaojaa v. 1995 kaivettaessa tuli esiin ilmeinen vanhan pajan jäänne, johon liittyi kohti alarinnettä (rantaa?) johtava ränni, ts. puuputki. Sen ympärillä oli runsaasti rautakuonaa, mikä viittaa raudan sulatukseen. (Vai voisiko kyseessä olla tervahaudan jäänne ränneineen, ympärillään sintraantunutta maakuonaa?). Vanhat ihmiset eivät kysyttäessä tienneet mitään tästä paikasta.
Kertoja: Reino Pääkkölä
Pvm.: Joulukuu 1997

Kolarinsaari W:
Tullitalon kohdalta kylän keskiosan rannasta on löytynyt kaiverrettu kivi, luultavasti Ruotsin ja Venäjän vallan aikainen rajapyykki. Paikalla käytiin 10.7.1999. Kyseessä on selvästi valtakunnan rajapyykki alkaen vuodesta 1809. Paikalla on kaksi pyykkiä rinnakkain. Toinen on maatunut ja kasvipeitteinen, luultavasti pian v:n 1809 jälkeen rakennettu, toinen on muurattu kivistä ja betonista, ja siinä on teksti Suomi ja numero 17.
Kertoja: Seppo Raittimo (n. 50 v.), Saarenpudas.
Pvm.: 29.3.1999

PASMAJÄRVI

Pasmajärvi NE:
Rannalta on löytynyt kivituura roskakaloja nuotatessa kesällä 1997. Tuura oli tarttunut verkkoon. Löytäjä oli kalatalousneuvoja. Tuura lienee Pasmajärven NE-osassa asuvan Urpo Peltolan (puh. 016-548 935) hallussa. Pasmajärven alueella on runsaasti myös niittykämpän pohjia.
Kertojat: Pasi Koivumaa, Koivumaa, 95900 KOLARI, puh. 016-548 734; Taisto Liikamaa, Kolarin ympäristökeskus, puh. 016-519 130, 049-398 796, 049-466 878
Pvm.: 13.6.1997, 1.8.1997, 24.9.1997, 10.12.1997, 21.11.1998

Uusitalo:
Isak Metsävainion vanhoja esineitä löytyi Metsävainion rantaa siivotessa: Saunakiulun puolikas, puumerkki luultavasti Uusitalon; Isak Metsävainion jäätuura, rautaa.
Eero Kakkinen Sieppijärveltä oli tuonut tavarat kirjastolle.
Kertoja: Ritva Nurminoro, puh. 016-519 144
Pvm.: 4.7.1997

Isak Metsävainio oli Aino K. Metsävainion appi, joka oli tullut Pajalasta Olli- ja Kreeta-kummiensa kasvatiksi.
Kertoja: Aino K. Metsävainio
Pvm.: 28.7.1997

Aino Metsävainio lahjoitti esineet Kolarin kotiseutumuseolle maaliskuussa 1998. Ne on vastaanotettu sinne kesällä 1998. Tuura konservoitiin Oulun yliopiston arkeologian laboratoriossa, josta se palautettiin kotiseutumuseolle huhtikuussa 1999.

Kenttä:
Vanha kalakenttä.
Kertoja: Aino K. Metsävainio, 86 v., puh. 016-548 334.
Pvm.: 28.7.1997

Siikakenttä/Siikajoki W:
Kalamiehet tulivat Siikajokeen Torniosta. Siikakentässä voi olla vielä rakennusten pohjia jäljellä.
Kertoja: Aino K. Metsävainio
Pvm.: 28.7.1997

Moakki:
Pasmajärven ensimmäinen asukas tuli Moakkiin, n. 350 m O. Metsävainion talosta Karilasta (KOLARI 7) NE. Paikalla on jäänteenä tervahauta ja turvekammin/asumuksen pohja.
Kertoja: Osmo Metsävainio, n. 80 v., 95860 PASMAJÄRVI, puh. 016-548 328.
Pvm.: 1.8.1997

Vuorkavaara:
Vaarassa on vanhaa asutusta.
Kertoja: Osmo Metsävainio
Pvm.: 1.8.1997

Pasmajärvi NW:
Rannalla on vanha kenttä, jossa ennen oli saha ja mylly. Jäänteet lienevät vielä paikoillaan. Sitä ennen paikka lienee ollut kalakenttänä.
Kertoja: Osmo Metsävainio
Pvm.: 1.8.1997

Karijärvet:
Saivovesiä, joissa on useita pohjia, ts. ne ovat kaltiopohjaisia ja siksi kirkasvetisiä ja kalaisia.
Kertoja: Osmo Metsävainio
Pvm.: 1.8.1997

Haukirova:
Vanha kivilatomus, rajapyykki. Lisätietoja Launo Koskenniemeltä, puh. 049-751 629.
Kertoja: Kari Koskenniemi, n. 20 v., Äkäslompolo
Pvm.: 28.11.1997

Honkaniemi:
Paikka on tiettävästi hyvin vanha asuinpaikka, jossa on harjoitettu luontaistaloutta. (Pentti Koivunen, Arvo Pasma ja Hilkka Oksala poikkesivat paikalla 19.9.1997, jolloin avoimena olleessa perunapellossa etsinnöistä huolimatta ei havaittu esihistoriallista aineistoa).
Kertoja: Heikki Unga, n. 50 v., Sieppijärvi, puh. 016-547 094.
Pvm.: 27.11.1997

Pikku Karijärvi NE:
Harjanteen (NW-SE) SE-päässä on kaksi ilmeistä pyyntikuoppaa, joiden keskinäinen etäisyys on 10-20 m.
Kertoja: Pasi Koivumaa
Pvm.: 10.12.1997

Ymmyräinenvuoma S, Siikajoki W, `Nimettömät lammet' W:
Pikku Karijärven SE-rannasta n. 400 m E, edellä mainitusta kohteesta n. 700 m ESE, pienen lammen WSW-rannan läheisyydessä rinteen päällä on ilmeiseti valliton (?) loiva painanne, soikeahko, n. 1 x 1 x 0.15 m. Turpeen alla oli hiiltä.
Kertoja: Pasi Koivumaa
Pvm.: 10.12.1997

Siikajokivarsi E:
Eräs pasmajärveläinen vanha mies on puhunut lappalaisten kätköstä. Mies arvelee kätkön sijaitsevan jossakin Siikajokivarren mutkassa joen E-puolella.
Kertoja: Päivi Unga, Pasmajärvi, puh. 016-547 100, 548 370.
Pvm.: 26.2.1998

Mylly:
Sieppijärveläinen Ahti Hiltunen (alias `Sieppi-äijä') löysi kesällä 1996 myllyn tammelta "kengänlestikiven" myllyn kunnostustöiden yhteydessä. (Kyseessä saattaa olla Rovaniemen tuura).
Kertoja: Taisto Liikamaa, Ympäristökeskus, 95900 KOLARI.
Pvm.: 10.3.1998

VENEJÄRVI

Nenävaara, Kelhujoen ranta, Telatie:
Tervahauta, autolla pääsee.
Kertoja: Veli Vaattovaara, puh. 049-66 11 38
Pvm.: 26.6.1997
Inventointinumero: KOLARI 202

Naamijoen ja Venejärven välinen alue:
Arktikumin pitkällä seinällä Rovaniemellä, alakerran pääkäytävällä, on ollut tauluun merkitty jokin esihistoriallinen löytöpaikka tältä alueelta vuosia sitten.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 26.6.1997

Naamijoki:

`Naami' merkitsee (poron) naamasarvea.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 17.7.1997

Jonne Vanha on kirjoittanut "Ruoskan jäljet" -nimisen kirjan metsäkaartilaisista peitenimillä.
Kertojat: Veli Vaattovaara, Jonne Vanha, n. 70 v.
Pvm.: 26.6.1997

Karhujupukka: (ks. peruskarttaliite I n. 2731 07 KORTONLEHTO) Venejärven E-puolella, lähellä Kittilän rajaa, on Tornion ja Kemin Lapin vanha rajamerkki 1600-luvulta. Se on n. 1 m korkea kivilatomus. Tieto löytyy teoksesta Kyösti Julku: Kemin ja Tornion vanha raja. Rovaniemi 1991. S. 106. Sijaitsee Ounasjoen - Tornionjoen välisellä vedenjakajalla.
Kertoja: Veli Vaattovaara, Ylitornio/Vaattojärvi, puh. 016-548 146.
Pvm.: 17.7.1997

Venejärvi S:
Reijo tai Sulo Raappana on lapsuudessaan löytänyt pronssisoljen. R. R. asuu Venejärvestä Kolariin päin, kohti Venettiä. Solki on ehkä tallella Raappanan kotitalossa järven S-rannalla, jossa vielä saattaa asua veljesten sisar Auli Raappana. Sisarusten isä on Heino Raappana (ks. alla/Kirkonkylä).
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 17.7.1997, 21.10.1997

Sulo Raappana, metsuri, osoite Björnstigen 6, Djupstjän, KALIX, puh. 990-46-923-16422, tietää paljon.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 17.7.1997

Väinö Vettanen, 75 v. ja Pauli Seppälä, 75 v. tietävät paljon.
Kertoja: Veli Vaattovaara (?)
Pvm.: Helmikuu 1998

Tervahauta poltettu 1997 kesällä. (Kohde on kuvattu dioille inventoidessa).
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 26.6.1997

Ruostevaara:
Kalliohalkeama (E-W), jossa on onkalo: koko vaara on poikki 0.5 m:n leveydeltä. Paikan tunnistaa kahdesta reiästä maassa n. 100 metrin etäisyydellä toisistaan, vanhasta poroaidasta n. 1000 m E. Paikka on merkitty puuhun ripustetulla muovipussilla. Raappanan veljekset tekivät kalliohalkeaman luolaan tikapuut v. 1998. Luola on leveydeltään n. 1 m, maanpinnalta käsin n. 8 m syvä ja 10 m pitkä. Veli Vaattovaara tuntee läheltä kaksi pienempääkin luolaa. Paikan korkeus on n. 300 m mpy. Kalliosiirros on ajoitettu postglasiaaliseksi, välittömästi jäätikön peräytymisen jälkeen tapahtuneeksi, kun maankuoren kohoaminen oli nopeimmillaan. Siirros lienee syntyessään aiheuttanut maanjäristyksen (Saarnisto 1991: 30).

-Vanhaa poroaitaa: poroerotuspaikka, n. 150 vuotta vanha. Rakennustavasta näkyy, että aidanrakentajat ovat olleet Ounasjokivarresta.
-Entisöity porokämppä (Metsähallitus).
-Nelikulmaisia kämppiä metsissä. Näistä on kirjoittanut William Snäll (1970) artikkelin Tornedalicassa. Kämppiä on ollut myös **Otusmaassa** ja **Majavaselässä** aina Kittilän rajalle saakka.
-Kivilatomus, jonka Sulo ja Teuvo Raappana löysivät vaaran päältä kesällä 1998. Pohjaosastaan latomuksen läpimitta oli n. 2 m.
Kertojat: Veli Vaattovaara; Timo Kyrö, puh. 016-54 7772, os. 95480 VENEJÄRVI
Pvm.: 17.7.1997, 7.8.1997, helmikuu 1999

Porkkavaara:
Kittilän, Kolarin ja Rovaniemen maalaiskunnan raja kulki täällä 1600-luvulla.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 17.7.1997

Kutuoja N:
Sodan aikana tapetun metsäkaartilaisen Ottu Kyrön väliaikaishautapaikka (muistomerkki) vv. 1941-44.
Havainto: Hilkka Oksala
Pvm.: 4.9.1997

Majavaselkä W:
Alueella on ikivanha poroaita, jonka alkuperää kukaan alueen elossa oleva poromies ei tunne.
Kertoja: Sami Tiensuu, Hirvelä, puh. 016-54 77 63
Pvm.: 4.9.1997

Iso-Kelhu:
Iso-Kelhun peruskartta-alueella on kymmenittäin savottakämppien pohjia.
Kertoja: Sami Tiensuu
Pvm.: 4.9.1997

Kelhujupukka SE:
Sammaloitunut villieläimen - ehkä karhun - pyydys/loukku sijaitsee kertojan kämpästä n. 100 m NE.
Kertoja: Veli-Matti Jumppanen,Siirtola, Venejärvi
Pvm.: 4.9.1997

Salomaja, Työväentalo:
Pihapiirissä on ikivanhan asumuksen jäänteenä kivijalka.
Kertoja: Kalle (Kaarlo) Kyrö, 95900 KOLARI, puh. 016-561 378.
Pvm.: 17.2.1998

Venejärvi E, Ristivaara:(ks. peruskarttaliite II no. 2731 07 KORTONLEHTO seuraavalla sivulla)
Rajapyykki, kivikasa, n. 0.8 x 0.5 m, keskellä kivi. Ilmeisesti vanha hiippakuntaraja (ks. Julku 1991) Ounasjoen ja Tornionjoen vedenjakajan kohdalla.
Kaiverrettu honka löytynyt kaatuneena alempaa suon reunasta.

Peruskarttaliite I no. 2731 07 KORTONLEHTO

Vanha rajapyykkilatomus.

Puuhun on leikattu puukolla Eeva-Kaisa Vasara... Vuosiluku on 1800-luvulta, ja siinä on vielä joku toinenkin nimi. Honka on Sulo Raappanalla Venejärvellä.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 4.10.1998, helmikuu 1999

Naamijoki W, Ollimaankangas:
"Metsäkaartilaisten" Nivan veljesten korsu, jonka luona veljekset ammuttiin.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: Helmikuu 1999

Venejärvi SE, Kutujupukka:
Piirileikki-/tanssikukkula ehkä alkaen 1700-luvun lopulta, käyttö on päättynyt ennen 1930-lukua.
Kertojat: Pentti, Mauno ja Timo Kyrö, Kalevi Vasara, Sami Tiensuu
Pvm.: 30.7.1999

Venejärvi N, Äijävaara SE, Sieppi:
Tervahauta sähkölinjan alla. Haudan alkuperästä ei ole tietoa, mutta sitä on käytetty jätekuoppana ilmeisesti vielä sodanjälkeisenä aikana osittain maatuneesta metallijätteestä päätellen.
Kertojat: Jori ja rva Puustinen
Pvm.: 30.7.1999

Venejärvi N, Äijävaara SE, Liljala:
Tuvan pohja vaaran rinteessä, polun varressa. Arvioiden mukaan kyseessä on ehkä vanha mäkitupa, jonka asukas olisi tullut Kurtakosta?
Kertojat: Rva Puustinen, Timo Kyrö
Pvm.: 30.7.1999

Ruostejänkkä S, Ruostepuro SE:
Kämpänpohja, multakämpän raunio, joka on ollut käytössä vielä n. 1950-luvulla.
Kertojat: Pentti ja Mauno Kyrö
Pvm.: 30.7.1999

Venejärvi NNW, Äijävaara SW, Lakkala:
Talon pihassa oli vielä kertojan äidin nuoruudessa (ilmeisesti ennen viime sotia) ollut huonokuntoinen ja vanha lappalaistyyppinen niliaitta, eikä kukaan tiennyt mitään sen alkuperästä. Talon lähellä jänkäsaajossa ojaa (?) kaivettaessa löytyi kerran 50-60 cm:n (?) syvyydestä kivikaudentyyppinen liedensija.
Kertoja: Kalevi Vasara
Pvm.: 30.7.1999

Pikkukelu:
Kuutiomaisia kiviä ympyrässä ruohokentällä, iso kivi keskellä. Paikkaa on arveltu "lappalaisten käräjäkiviksi". K. Vasara on löytänyt paikan ja voi toimia oppaana.

Peruskarttaliite II no. 2731 07 KORTONLEHTO

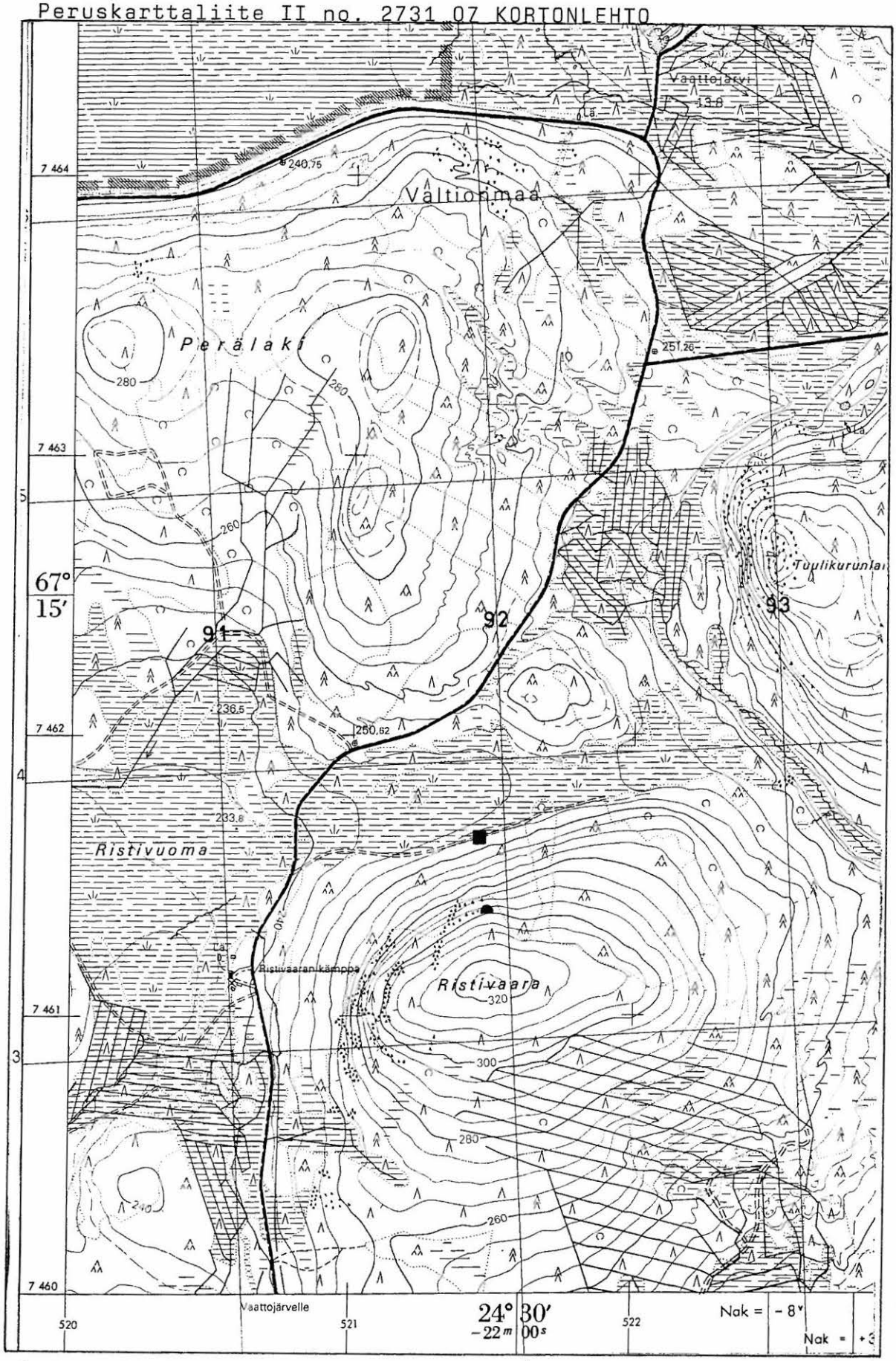

Rajapyykkilatomus ja kaiverretun hongan löytöpaikka.

Kertojat: Kalevi Vasara ja Sami Tiensuu
Pvm.: 30.7.1999

Lapinniemi:
Itkosen kartan mukaan paikannimi (no. 2) esiintyy jossakin Venejärven kohdalla. Nykyisiltä kartoilta tätä nimeä ei löydy.
Kertoja: Itkonen I 1984: 102-103: Kartta 1.

VAATTOJÄRVI

Sana `vaatto' liittyy vaatimeen.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 17.7.1997

Kenttäniemi:
Lyyli Niva (n. 70 v.) on kertonut löytäneensä kivitaltan paikalta. Ilmeisesti esine on heitetty pois. Kylän ensimmäisten asukkaiden kerrotaan saapuneen tänne.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 26.6.1997
Inventointinumero: KOLARI 130

Järven itäpuoli:
Ns. koonillinen kiviraunio, joita on rakennettu tietyin neliökilometrivälein. Latomuksen korkeus on n. 0.5 m ja se koostuu n. 10 jalkapallon kokoisesta kivestä.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 17.7.1997

Kivijupukka:
Nimikirjoituksia männyissä, jokunen on mm. 1940-luvulta.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 27.2.1998

Elma Heikki (puh. 049-42 99 05) on kartoittanut Vaattojärven kylän asemakaavaa ja talonpohjia sotaa edeltäneeltä ajalta asutusjäänteiden ja rakennusten pohjien mukaan.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 26.8.1997

Rökästie Vaattojärvi - Pasmajärvi - Nuottavaara:
Vanha telatie. Rökäs on kiiski.
Kertoja: Heimo Liikamaa, kunnanjohtaja; Erja Risto, 4H-neuvoja
Pvm.: 17.3.1998, 17.4.1998

KIRKONKYLÄ

Vanhusten omakotitalo:
Heino Raappana, entinen metsätyönjohtaja, n. 70 v., tietää paljon. Puh. 016-547 707.
Matilda Holck eli "Pyttys-Titta" on lähes 100-vuotias - terävä muisti. Puh. 016-561 570.
Paavo Piironen, puh. 016-561 257, tietää metsäkaartilaisuudesta

ja pleunakämpästä.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 26.6.1997, 17.7.1997, 22.10.1997

Kertoja on löytänyt joskus kivituuran, jota on säilytetty talon porraspielessä. Pikkupojat ovat sen siitä vieneet.
Kertoja: Kullervo Lauri, maanmittausteknikko, Kolarin kunta, puh. 016-519 111.
Pvm.: 27.10.1997

Kolarissa on aikanaan toiminut perinnehistoriallinen toimikunta.
Kertoja: Jaakko Ruokojärvi, Palosaajo
Pvm.: Marraskuu 1997

Jokijalka:
Jokijalan talo on sijainnut joko nykyisen Pappilan talon paikalla tai sitten Jaakon talon paikalla. (Jokijalan talo lienee Kolarin toiseksi vanhin talo, jonka lienevät perustaneet 1500-luvun lopulla Turtolasta muuttaneet Niilo ja Olli Niilonpoika Jokijalka (Vahtola 1991 a: 229)).
Kertoja: Pentti Jaako
Pvm.: Kesä 1997

Saurat:
Saurat eli heinänkuivaustelineet rakennettiin niin, että sangat (pystyseipäät) laitettiin 1-2 riviin, alle tuli pohjapuut.
Kertoja: Pentti Jaako
Pvm.: Kesä 1997

Vanha lossiranta:
Aki Rundgrenin taloa pohjustettaessa 1980-luvulla esiin tuli n. 0.5 m paksun humuskerroksen alta liesiä n. 4 x 4 m laajalta alalta, joka sittemmin jäi talon alle. Ennen rakentamista paikalla oli eheää peltoa.
Kertoja: Reino Pääkkölä
Pvm.: Joulukuu 1997

Koko Kolarin kunnan alue:
Törmiin on 1800-luvulla ja vielä 1900-luvun alussakin rakennettu ns. multakotia, joissa hyödynnettiin maalämpöä. Ne olivat maahan kaivettuja, hirsillä vuorattuja asumuksia. Sisällä oli liesi, joskus vain yksinkertainenkin tulisija. Kuoppaa ympäröi maavalli.
Kertoja: Pentti Jaako
Pvm.: 17.8.1994

Ensimmäiset betonijalat Kolarin talojen sokkeleihin on rakennettu 1910-luvulla.
Kertoja: Pentti Jaako
Pvm.: 17.8.1994

Ojitus alkoi yleistyä voimakkaasti 1960-luvulla metsänhoitoyhdistysten vaikutuksesta.
Kertoja: Hilde Pääkkölä, 95900 KOLARI, puh. 016-519 111
Pvm.: 11.2.1998

Assin pappa Armas Heikkilä, s. 1891, poltti 17 tervahautaa juurakoista. Kertoja on v. 1972 kirjoittanut artikkelin tervanpolttotekniikoista.
Kertoja: Olavi Jutila, opettaja/eläkel., n. 65 v., Äkäsjokisuu.
Pvm.: 19.2.1998

Miilunpolttoperinteen elvytys: Kolarin 4H-yhdistys poltti miilun kesällä 1997. Tuotos myytiin grillihiiliksi. Kohde on kuvattu inventointidioille.
Kertoja: Erja Risto, 4H-neuvoja
Pvm.: Toukokuu 1997

Jossakin pitkin Kolarin metsiä on vanhoja kommunistien Ruotsista salakuljettamia painokoneiden osia luultavasti sotaa edeltäneeltä ajalta. (Ao. toiminnasta on Matti Lackman kirjoittanut tutkimuksia).
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 27.2.1998

Metsissä näkee usein ns. parkkauspukkeja, joiden avulla ennen tehtiin metsäpöllejä. Monitoimikonetyössä tällaiset paikat säilytetään.
Kertoja: Pekka Lantto, n. 50 v., 95930 ÄKÄSJOENSUU, puh. 016-567 186
Pvm.: 15.3.1998

YLLÄSJOKISUU

Teollisuusalue, Arsi-Kaluste:
Tienpohjaa koneella kaivettaessa Erkki Satan puusepänverstaan (Arsi-Kaluste) kohdalla tuli esille n. 0.5 m:n syvyydestä puisen rakennuksenpohjan hiiltyneet ääriviivat, laajuudeltaan n. 3 x 4 m. Hiiltyneen kerroksen vahvuus oli 30-40 cm. Paikka muodosti pienen ympäristöstään kohoavan kumpareen.
Kertoja: Reino Pääkkölä
Pvm.: Joulukuu 1997

Tervahaudanniemi:
Runsaasti tervahautoja.
Kertoja: Pentti Jaako
Pvm.: 17.8.1994

AALISJÄRVI

Aalissaari:
Kertoja on kalastusmatkalla havainnut saaren kaakkois-(?)kärjessä painanteita. Saari lienee ollut lappalaisten pyhä paikka.
Kertoja: Ossi Järvirova, s. 1931.
Pvm.: 3.7.1999

Kotalahti/Kenttäniemi:
Paikalla on ollut kota, jonka asukkaana on ollut joku äijä vielä kertojan muistitiedon aikana. Paikalla on jäljellä vielä jokunen hirrenpätkä.
Kertoja: Pauli Kuru, poromies, Mäntylä.
Kerääjät: Assi Heikkilä ja Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 24.7.1997

Sana Aalis viittaa pyhään: Ailis, Ailigas.
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 17.7.1997

Laukkujärvi:
Järvessä on asunut erakko, joka oli salametsästäjä joskus vuosisadan alussa. Erakko oli noita ja ennustaja, sillä hän tiesi laittaa etukäteen kahvin tulelle, kun joku oli tulossa käymään. Eikä silloin ollut vielä puhelimia.
Kertojat: Veli Vaattovaara; Timo Kalevi Kyrö.
Pvm.: 17.7.1997; 2.3.1998.

Aalistunturi, Porojärvi:
Munsterhjelmin (1987) mainitsema kämppä.
Kertoja: Pasi Koivumaa, 23 v., metsuri-kalastaja, Koivumaa.
Pvm.: 30.1.1998

Lapinkivi/Lapinkivenmaa:
Paikannimi suunnilleen Aalisjärven tienoilla. Nimi ei esiinny nykykartoissa.
Kertoja: Itkonen I 1984: 102-103: Kartta 1./no. 34.

SAMMALVAARA

Kertojan isä käytti nahkojen pehmityksessä työvälineenä kiveä.
Kertoja: Heikki Unga, n. 50 v., Sieppijärvi
Pvm.: 27.11.1997

Koivumaan tienristeys:
Risteyksen itäpuolelta ja tieleikkauksen pohjoispuolelta (??) on löytynyt kivikirves tietyön yhteydessä n. viisi vuotta sitten (1992?). Kirveen löysivät poikaset, jotka kuitenkin olivat heittäneet sen takaisin.
Paikalla on joskus ollut kestikievari.
Kertoja: Pasi Koivumaa
Pvm.: Heinäkuu 1997, 8.8.1997

AITAMÄNNIKKÖ

Tien varressa on joskus ollut kestikievari.
Kertoja: Pasi Koivumaa
Pvm.: 8.8.1997

Peuravaara:
Vaarassa on kvartsiluola, josta Unto Satta tietää enemmän (puh. 016-547 067).
Kertojat: Veli Vaattovaara, Seija Koivumaa
Pvm.: 4.8.1997

Lautakodanjänkkä, Peuravaara W:
Jängällä on jossakin kodanpohjia; vaaran ja jängän välisellä alueella on runsaasti kaltioita, jotka eivät jäädy talvellakaan.
Kertoja: Pasi Koivumaa
Pvm.: 1.8.1997

Karjalaisentievat:
Vanhojen aitojen verkosto: vanhoja ja lahonneita kaarteita. Kertoja uskoo, että peurakulttuuri on aloittanut aidat, joita sitten on alettu rakentaa poroille. Kertojan tarkoituksena oli ryhtyä kartoittamaan ja tutkimaan näitä aitaverkostoja Helena Liikamaan kanssa, joka kuitenkin "kuolahti".
Kertoja: Jaakko Satta, poromies, 95800 SIEPPIJÄRVI, puh. 016-547 252.
Pvm.: 17.7.1997

Ungan Pieti oli porovaras, siksi hän rakensi kämppänsä piiloon. (Huom. Paulaharjun mukaan Pieti oli harras kristitty).
Kertoja: Veli Vaattovaara
Pvm.: 17.7.1997

Iso Näläntö:
Kvartsilouhos. Paikalla on louhittu ruusukvartsia historiallisella ajalla ja nykyaikana. Sieppijärvessä asuva Paavo Jussi tietää paikan tarkasti. - H. Oksala on käynyt paikalla 11.7.1999. Alueella on suoritettu mittavaa korukivilouhintaa. Todennäköisesti raaka-ainetta on otettu jo kivikaudella, sillä samaa ainesta löytyi myös Näläntöjärven eteläosan kannakselta, jossa on kivikaudentyyppisiä maatuneita liesikiveyksiä.
Kertojat: Markku Korteniemi (1987: 72) (artikkeli); Timo Kalevi Kyrö, Sieppijärvi; Pasi Koivumaa.
Pvm.: 2.3.1998; heinäkuu 1999.

Näläntölampi S:
Lammen S-osasta lähtevän ojan E-puolella on ollut erakon kämppä. Jäljellä on kuoppa, jossa kasvaa puita. Äijä on kaivanut mainitun ojan ja tehnyt järven N-puolelle niittyjä. Erakko eli n. 100 vuotta sitten.
Kertoja: Timo Kalevi Kyrö, n. 65 v.
Pvm.: 2.3.1998

Lapp(i)oja:
Itkosen kartan mukaan paikka näyttää olevan Aitamännikön tienoilla. Viitanneeko nimi ehkä em. erakon kaivamaan ojaan? Paikannimi ei esiinny nykyisillä kartoilla.
Kertoja: Itkonen I 1984: 102-103: Kartta 1./no. 49.

HIETANEN

Temppeliharju:
Harju Tornionjoen rannalla (peruskartta SUNTIOVUOMA). Perimätiedon mukaan paikalla on asunut lappalaisia, jotka ovat antaneet paikalle nimen.
Kertoja: Lohelan tilan vanha emäntä Rundgren
Kerääjä: Anna-Kaisa Teurajärvi
Pvm.: 12.8.1997

LAPPEA

Kiiruna-Lappea-Sieppijärvi-Kittilä-Sodankylä:
Ratsutie on kulkenut tätä reittiä, jängissä on jälkiä telatiestä.
Kertoja: Heino Metsävainio, Haulitie 10, 90520 OULU, puh. 08-33 20 49, 016-563 106; Erja Risto
Pvm.: 11.9.1997, 17.4.1998

Tiensuunkangas, Pieskä:
Kertoja löysi pihaansa reunustavasta maantieojasta kesällä 1997 "sulkaviilan" mallisen sileän kiven.
Kertoja: Hannu Pieskä
Pvm.: 26.2.1998

RUOKOJÄRVI

Ruokojoki S:
Jokivarressa on puuristi 1950-luvulta, jolloin ao. paikalla joku mies kuoli sydänkohtaukseen.
Kertoja: Tapio Ruokojärvi, Moona
Pvm.: 27.8.1997

Karila:
Tilalta on löydetty Kristiinan aikaisia plootuja.
Kertoja: Tapio Ruokojärvi, Moona
Pvm.: 27.8.1997

Koivuvuoma:
Keskellä suota peltosarkoja tehdessä ja ojaa kaivaessa kertoja havaitsi turvekummun, jonka sivulla oli hede. Sen vieressä oli laakakivi n. 0.5 m syvässä, laa'an koko oli 25 x 10-15 cm. Kertoja arveli laa'an asetetun vedenottopaikan reunan tueksi. Hän tiesi saamelaisten kantaneen mukanaan laakakiviä, jollaisia mm. lämmitettiin ja asetettiin komsion päähän pitämään vauva lämpimänä. Kertojan vaimo Elli (os. Sara) on saamelainen.
Kertoja: Jaakko Ruokojärvi, Palosaajo (valkea talo rautatiesillan kohdalla), puh. 016-561 580.
Pvm.: Marraskuu 1997

Ruokorova:
Kertoja arveli löytäneensä n. 40 vuotta sitten tuohen oikaisupaikan, joka koostui n. 2 x 0.6 - 0.7 m laajasta, hautamaisesta painanteesta. Sen pohjalta, osittain turpeen alta pisti esiin kirkkaita tuohia, jotka ilmeisesti oli pingotettu jonkinlaiseen puukehykseen. Vanhoissa rakennustekniikoissa käytettiin runsaasti tuohta katto- ja rakennustarpeina, kuten esim. pirrikodan katteena. (Pirrikodan keskellä on tulisija, ja kota- eli laavupuut menevät viistosti ylhäältä ristiin.)
Kertoja: Jaakko Ruokojärvi
Pvm.: Marraskuu 1997

SIEPPIJÄRVI

Tuura ja kiviveitsen katkelma. Lisätietoja puhelinnumerosta 016-547 050.
Kerääjä: Anna-Kaisa Teurajärven muistiinpanot
Pvm.: Elokuu 1997

Naamijoki, Heinämukka:
Paikalla on ollut sieppijärveläisten pakopaikka Ison Vihan vainolaisilta (ts. venäläisiltä 1700-luvun alussa.) Paikka sijaitsee ÄIJÄVAARAN peruskartalla.
Kertoja: Pasi Koivumaa
Pvm.: 8.8.1997, 7.10.1998

Filpanmäki:
Filpanmäessä on Sieppi-miehen (-äijän?) asuinpaikka, josta mahdollisesti on jäljellä kivikasa. (Kyseessä on mahdollisesti Sieppijärven ensimmäinen asukas, josta mm. Paulaharju on kertonut?).
Kertoja: Kauno Nordberg, Sieppijärvi, puh. 016-547 118.
Kerääjä: Elina Koivuniemi
Pvm.: Elokuu 1997

Sieppukoski:
Koskessa oli mylly, mutta se tuhoutui muutama vuosi sitten. Kosken pohjan puhdistamisen yhteydessä sieltä nostettiin myllynkivet, jotka vietiin kotiseutumuseoon.
Kertoja: Kauno Nordberg
Kerääjä: Elina Koivuniemi
Pvm.: Elokuu 1997

Perävaara: (ks. kuvaliite I seuraavalla sivulla)
Kiviröykkiö, jonka Mauri Uusimaa on kertonut nähneensä. Kohde sijaitsee Sieppijärveltä Lohinivaan johtavan maantien läpäisemistä vaaroista takimmaisella (siis sananmukaisesti Perävaaralla). Kohde on kuvattu Kyösti Julkun (1991: 112, Kuva 83.) teoksessa `Kemin ja Tornion vanha raja'. Löytäjäksi mainitaan Kairu (Kaisu?) Iivari Sieppijärveltä (puh. 016-547 032). Tyypiltään latomus on ns. koonillinen kiviraunio.
Kertoja: Heikki Unga
Pvm.: 27.11.1997

KUVALIITE I
Sieppijärvi, Perävaara

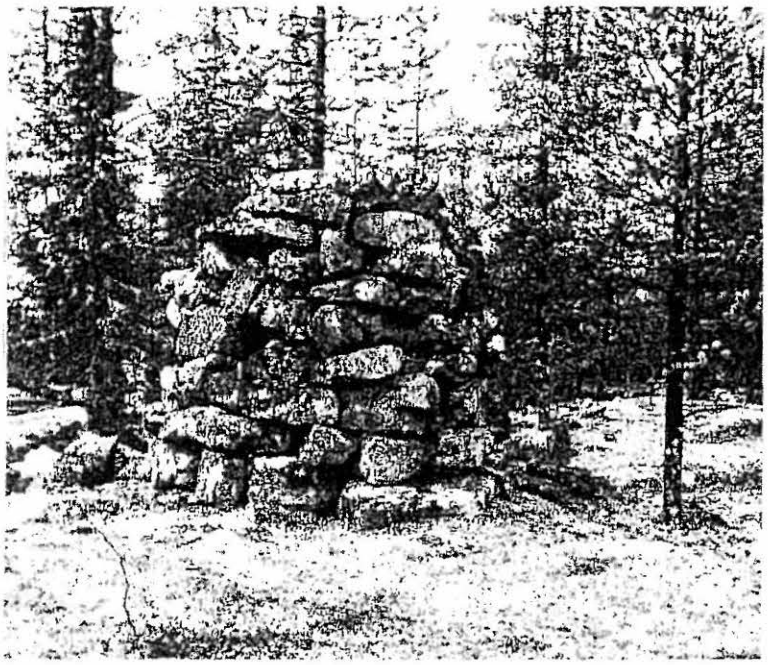

Kuva 83. Tyypillinen koonillinen kiviraunio Kolarin Sieppijärven Perävaarassa. Löytäjä Kairu Iivari Sieppijärveltä.

Lähde:
Julku 1991: 112

Kirkonmäki: (ks. luetteloliite I seuraavalla sivulla)
`Hiomakivi', sädekiviliusketta. N:o 469 Kolarin kotiseutumuseossa. Maalöytö, jonka kertojan pienet siskonpojat löysivät yli 20 vuotta sitten kirkon alapuolelta, tien ja kirkon väliseltä pellolta, ilmeisesti perunamaasta. Perunamaan alla on ollut kivijalusta, ehkä kämpän pohja, kertojan mukaan paikalla on vieläkin jonkinlainen "kivirounio". Paikalla on myös pilkottu puita. Kertoja arveli esineellä ehkä hiotun nahkoja tms.. Löytäjistä toinen on Sami Suokas, s. 1969, asuu Helsingissä. Toinen veljeksistä on kuollut.
Kertoja: Jaakko Pääkkölä, Sieppijärvi, puh. 016-547 007.
Pvm.: Helmikuu 1998

Kertoja on jossakin tekstissä - mahdollisesti Paulaharjulla - nähnyt maininnan sieppijärveläisestä perimätiedosta, että nykyinen kirkko (joka tosin on Paulaharjua huomattavasti myöhäisempi, rakennettu sodan jälkeen) olisi rakennettu vanhan lappalaiskentän - joko hauta- tai asuinpaikan - päälle.
Kertoja: Maritta Pudas, 40 v.
Pvm.: Huhtikuu 1999

Vastaavanlainen tarina on joka tapauksessa myös Kolarinsaaren puukirkon paikasta, ks. Paulaharju 1962: 12 ja kohde KOLARI 148).
Viittaustieto: Hilkka Oksala

Färi, Tuomaala:
Saksalaisen hauta löytyi saunan takaa v. 1945 evakosta palatessa. Paikalla oli puuristi ja kypärä, ristissä oli saksalaista tekstiä. Poikaset (mm. kertojan isä Erkki) hajoittivat ristin, kypärä hävisi. Navettaa tehdessä v. 1958 hauta pukattiin pillarilla. Myöhemmin, kesällä 1998 ja 1999 pihapiiristä on löytynyt kaksi luuta, joista toinen on ihmisen kylkiluu. Löytäjä on kertoja, jonka hallussa luut ovat.
Kertoja: Tuomas Isometsä, n. 30 v.
Pvm.: Kesäkuu 1999

Lapinlahti/Lapinlahdenpelto:
Itkosen kartan mukaan tällainen paikannimi näyttäisi joskus esiintyneen jossakin Ylisen Sieppijärven seudulla.
Kertoja: Itkonen I 1984: 102-103: Kartta 1./no. 3.

TAAPAJÄRVI

Kertojan pappa oli nahanmuokkauksessa käyttänyt puista ja/tai kivistä latteantylppää, käteen sopivaa työkalua joskus 1960-70-luvulla.
Kertoja: Erja Risto, 32 v., PPA 2 Kattilamaa, 95900 KOLARI, puh. 016-564 132
Pvm.: 21.10.1997

Kivijupukka:
Kiviröykkiö, josta taapajärveläiset, kuten mahdollisesti Raimo Jänkälä, tietänevät enemmän.

LUETTELOLIITE I
Sieppijärvi, Kirkonmäki

Ote Kolarin kotiseutumuseon pääluettelosta, s. 271.

469. HIOMAKIVI

Lahjoittaja Jaakko Pääkkölä, Sieppijärvi
29.7.1987

Työkalujen teroittamisessa käytetty kivi.
(lahjoittajan antama tieto)

Esine on hieman kämmentä leveämpi, kouraan hyvin istuva. Esine muistuttaa sivultaan kiilaa, jonka yläosa on pyöreähkö ja alaosa kapea. Toinen pää on kuperahko kiilamainen. Kiven toisessa päässä on pyöreähkö ja paksuhko terä, jonka yläosa on loivasti kupera ja puoleenväliin muodostuu loiva harja. 1/4 pallon muotoisesta päästä alkaa kupera kaari, joka jatkuu talttamaiseen päähän asti.

Pituus esineen keskikohdasta 14,5cm, paksuus kapeammasta päästä 0,5cm ja keskikohdasta 2cm, paksummasta päästä 2,8cm.

sivukuva:

Luonnoskivestä tehty hiomakivi on hyvin säilynyt ja hyväkuntoinen.

Diaar. 29.7.1987

Kertoja: Heikki Unga
Pvm.: 27.11.1997

Ylinen Taapajärvi:
Asumatonta hiekkarantaa - mahdollisesti esihistoriallista asutusta säilynyt?
Kertoja: Taisto Liikamaa
Pvm.: 10.3.1998

ÄKÄSJOKISUU

Muonionjoki, Vekarasaari, Huuki (Pajala, Ruotsi):
Väylässä on ollut suuria lohipatoja tässä, viimeksi sotien tienoilla. Pato oli Ruotsin puolella.
Kertoja: Kauko Laurila, ns. Manna-Kauko, 71 v., Äkäsjokisuu
Pvm.: 13.10.1997

Muonionjoki, Airikangas (Pajala, Ruotsi):
Kyseisellä kohdalla Väylässä oli ennen lohipato.
Kertoja: Kauko Laurila
Pvm.: 13.10.1997

Tapojoki E, Rovajärvi:
Vanha poroaita yksityistien varressa, Muonion paliskunnan alueella, ilmeisesti Rovajärven huvilan lähellä.
Kertoja: Kauko Laurila
Pvm.: 13.10.1997

Tahkovaara, Kolimalaki: (ks. top. karttaliite I no. 2714 04 + 07 TAPOJÄRVI seuraavalla sivulla)
Vaarassa on ollut yksi (porosaamelaisten) Suikkien paikka ajalla, jolloin Muonion ja Kolarin kuntien välistä rajaa vedettiin Kolarin kirkon perustamisen aikoihin 1810-20-luvulla. Paikka sijaitsi vaaran korkeimmalla laella. Jäänteet olivat jäljellä vielä kertojan nuoruudessa (1930-40-luvuilla), mutta sittemmin metsänhakkuu tuhosi ne. Toisen tiedonannon mukaan Tahkovaaran **Kaalimaanlaessa** on ollut nimenomaan Suikkien kesäkenttä.
Kertoja: Kauko Laurila, Matti Friman?
Pvm.: 13.10.1997, kesäkuu 1998.

Joensuu:
Venäläisten rajavartijoiden leipomo oli nykyisen Joensuun talon paikalla Äkäsjokisuussa autonomian aikana. Sittemmin paikalla oli koulu kertojan nuoruudessa 1930-luvulla.
Kertoja: Kauko Laurila
Pvm.: 13.10.1997

Aittamaa:
Alue on ollut lappalaisten asuinsija.
Kertoja: Sirpa Utterström, Äkäsjokisuu, puh. 016-567 163
Pvm.: 17.10.1997

Top. karttaliite I no. 2714 04+07 TAPOJÄRVI

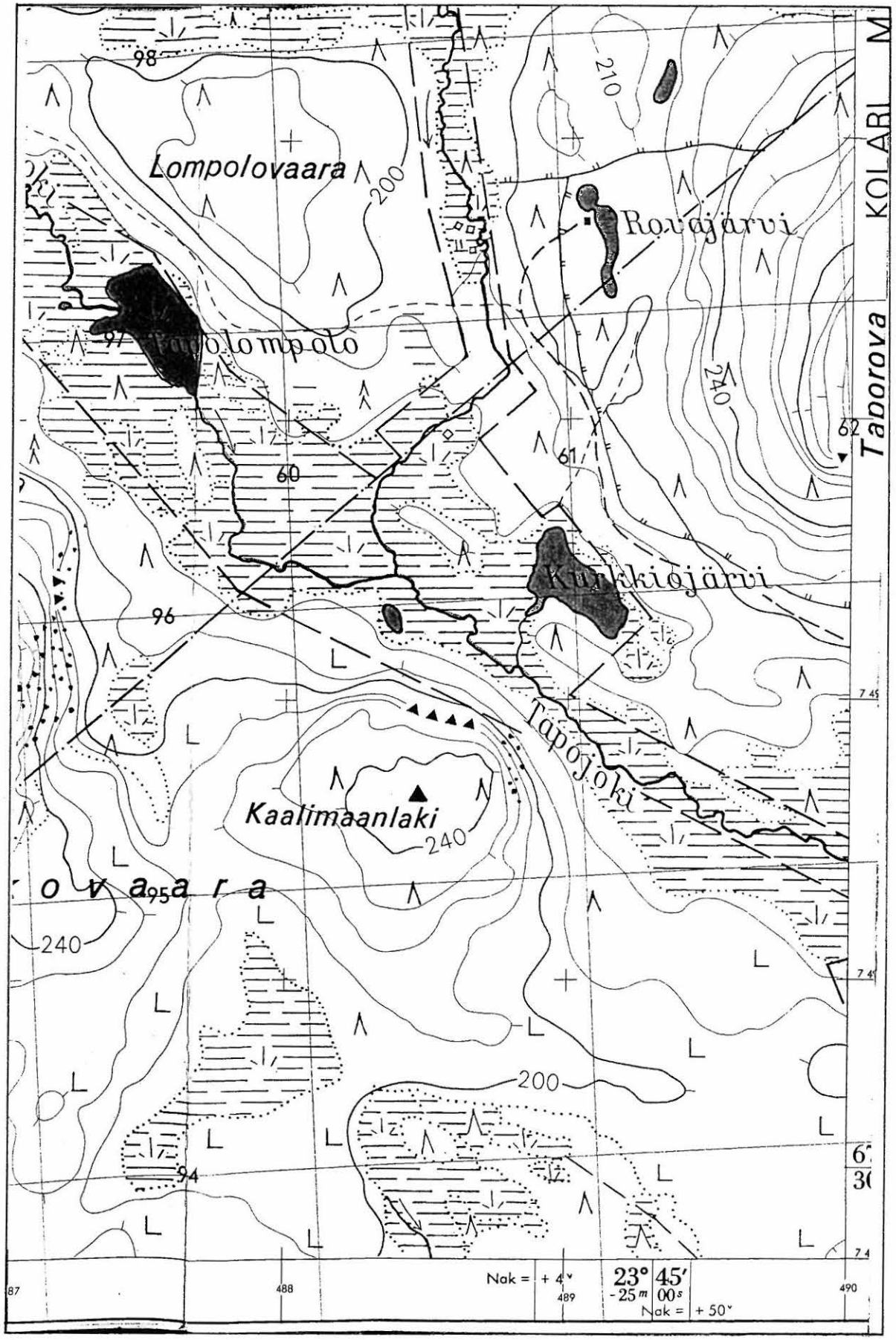

Suikkien vanhan kesäkentän paikka.

Partek:
Tehtaan paikalla on ollut `lappalaisten käräjäkivet'.
Kertoja: Sirpa Utterström
Pvm.: 17.10.1997

Väylän varsi, Mannajoki E, Utterström:
Kertojan kotitalo oli rakennettu 1860-luvulla, mutta se purettiin varsin hyväkuntoisena v. 1963 tehtaan pikkupäällikön toivomuksesta. Nykyisin paikalla on perunapeltoa.
Kertoja: Hannu Utterström, poroyrittäjä, n. 50 v., 95930 ÄKÄSJOENSUU, puh. 016-567 163
Pvm.: 17.10.1997

Muonionjoki N, Mannajoki E, Utterström:
Tilan pottupellon SW-nurkasta on kertoja nostanut vuosien aikana kiviesineitä, joita on usein heitelty tiedon puutteessa jokeen.
Kertoja: Sirpa Utterström
Pvm.: 17.10.1997

Mukankangas:
Mukka-Matin kruununtorpan jäänteet sijaitsevat metsässä kankaalla.
Kertoja: Hannu Utterström
Pvm.: 17.10.1997

Muonionjoki N, Partek, Kalkkikivikaivos:
Janne Utterströmin eli Hannu Utterströmin isän veljen mökki jäi kaivoksen maille ja purettiin. (Mökistä lienee jokirannassa jäljellä muuri ja aitanpohja).
Kertoja: Hannu Utterström
Pvm.: 17.10.1997

Partek NW, Aittamaa SE, Isokivijänkkä:
Iso luonnonkivi pystyssä, pieniä kiviä ympärillä.
Kertojat: Sirpa ja Hannu Utterström
Pvm.: 17.10.1997

Mannajoen silta SSW:
Vanhan puusillan jäänteet sijaitsevat välittömästi nykyisen maantiesillan kupeessa sen SSW-puolella.
Kertoja: Hannu Utterström
Pvm.: 17.10.1997

Porokodanmaa, Pikku Mannajärvi SW:
Paikka on sijainnut Pellikoskenmaan W-puolella, maantien NE-puolella; rautatie halkaisee alueen.
Kertoja: Hannu Utterström
Pvm.: 17.10.1997

Kunnanraja Kolari/Muonio:
Vanha lapinraja kulki aiemmin nykyistä kunnanrajaa pitkin, jolloin Kolari olisi kuulunut Lapin rajan eteläpuolelle. (Mahdollisesti kyseessä on aika ennen Sonkamuotkaan v. 1584 vedettyä Lapin ja Lannan välisen rajan vetoa?).

Kertoja: Pentti Jaako Sirpa Utterströmille
Pvm.: 17.10.1997

Pissijärvi NNW:
Jängällä pienessä saajossa (suosaarekkeessa) on ollut lappalaisten kota ja sen jäänteitä.
Kertoja: Kauko Laurila
Pvm.: 3.11.1997

Mannajärvi E, Alapäänojan suu N:
Järven kalaisuudesta kertoo se, että Alapäänojan suulla oli kalasatama ennen vanhaan; ojissakin oli mm. rautuja, sillä vesi oli kaltiopohjaista. Eri kalastusosakkaat toivat saaliinsa ao. kalasatamaan.
Kertoja: Kauko Laurila
Pvm.: 3.11.1997

Mukka (Pajala, Ruotsi):
Kertoja pitää tätä yhtenä vanhimmista Äkäsjokisuun asuinpaikoista.
Kertoja: Jaakko Ruokojärvi
Pvm.: Marraskuu 1997

Äkäsjoki:
Uitot loppuivat 1969-70. Kertoja on työskennellyt tukinuittajana.
Kertoja: Esa Komulainen, 62 v., Helsinki.
Kerääjä: Sari Komulainen
Pvm.: Joulukuu 1997

Komulainen:
Tilan takana (NW-puolella) olevalla mäntykankaalla oli kertojan lapsuudessa porokaarteen jäänteitä. Lähellä oli myös luuvartinen lappalaisen puukko männyn juurella pystyssä. Kertoja tietää paljon vanhojen suikkilaisten poroalueista ja -laidunmaista.
Kertoja: Kauko Komulainen, n. 70 v., Äkäsjokisuu.
Kerääjä: Assi Heikkilä
Pvm.: 24.11.1997

Sarin pappa U. Komulainen poltti tervahautoja vielä 1970-luvulla.
Kertoja: Olavi Jutila
Pvm.: 19.2.1998

Muonionjoki E, Kukkutieva:
Tievan laidalla joenpuoleisella kumpareella on pidetty omia tanssiaisia. Tanssijoita tuli myös Ruotsin puolelta Huukista. Tämä on tapahtunut kertojan äidin nuoruudessa. Paikalla oli istumapenkit, ilmeiseti nyt jo maatuneet. Jäljelle on jäänyt vain nurmialuetta.
Kertoja: Pentti Kivelä, n. 65 v., Äkäsjokisuu.
Kerääjä: Assi Heikkilä
Pvm.: 24.11.1997

Utterström:
Tervahauta poltettu 1990-luvulla muutaman kylänmiehen kanssa, mukana olivat ainakin Hannu Utterström ja Heikki Miettinen.
Kertojat: Sirpa ja Hannu Utterström, Heikki Miettinen.
Pvm.: 17.10.1997

Kotalaki, Pieni Pissilaki W:
Paikannimeä Kotalaki ei ole nykykartoissa, eikä paikalta tunneta vanhoja kodansijoja. Paikannimi on kulkeutunut perimätietona. Paikka sijaitsee siis Pienen Pissilaen W-puolella.
Kertoja: Pekka Lantto, n. 50 v., Äkäsjokisuu, puh. 016-567 186.
Pvm.: 15.3.1998

Lietorova SW, Ruonajänkkä:
Vanha pontikankeittopaikka tarvikkeineen löytyi täältä hillareissulla n. 10 vuotta sitten.
Kertoja: Pekka Lantto
Pvm.: 15.3.1998

Karhakkamaa:
Kivilatomus löytynyt lähiaikoina, talvella 1997-98 metsätöissä. Metsätyönjohtaja Kari Koivumaa laittoi löydön Internetin sivuille (löytyy mahdollisesti Metsähallituksen osoitteesta; ao. paikka ei ehkä sijaitse Äkäsjokisuun kylässä). Paikka säilytettiin.
Kertoja: Pekka Lantto
Pvm.: 15.3.1998

Pikku Mannajärvi:
Kotakiveys - vanha suikkilaisten paikka Puttosenkylästä vanhaa kärrytietä 200 m, sitten oikealle jäkäläkankaalle. (Kotakiveystä etsittiin useaan otteeseen täydennysinventoinnin yhteydessä syksyllä 1998, mutta tuloksetta, sillä opas Milja Kylmämaa ei päässyt tuolloin lähtemään mukaan. Sen sijaan Mannajärvien rannoilta rekisteröitiin useanlaisia muita muinaismuistoja).
Kertoja: Matti Friman, n. 60 v., Turku; Milja Kylmämaa, Puttosenkylä, 95930 ÄKÄSJOENSUU, puh. 016-567 124
Pvm.: 15.6.1998, 15.9.1998

Kalkkikangas, Murron mutka - Huuki (Ruotsi):
Talvitie - jäätie - esiintyy n. 200 vuotta vanhoissa ruotsalaisissa kartoissa. Lienee ollut käytössä ainakin vielä Venäjän ajalla. Paikalla on vanha tullirakennus, ts. Suomen puolelta jäätie on alkanut Partekin päällikön talon jälkeen. Kertoja sanoi, että Kolarissa asiasta tietää Tapani Husa. (Jäätie on kunnostettu kevättalvella 1999; kartta saattaisi löytyä Luleån Lantmäteristä).
Kertoja: Joku huukilainen mies, n. 55 v., Pajala, Äkäsjokisuun koululla Suunnittelukeskuksen, Partekin ja Metsähallituksen kaavakokouksessa.
Pvm.: 15.12.1998

TEURAVUOMA

Kieksiäisvuoma:
Vanha (entisöity?) niittypirtti.
Kertoja: Unto Vuontisjärvi, Metsäntutkimuslaitos
Pvm.: Heinä-/elokuu 1997

Naamijokivarsi, Pikkukotaniemi:
Kertojalla on jokivarressa vanha kämppä, hyvin vanhakantainen. Hirsiin on kaiverrettu vuosiluku 1836. Lattian keskellä lienee ennen ollut uuni. Kullakin sivuseinällä nurkkien lähellä on lokerot, yhteensä siis 4 kpl - mahdollisesti metsästäjien pikkutavaroita varten. Hirsissä on myös venäläisiä kirjaimia sekä viivoja ja pisteitä, ikäänkuin jonkinlaista salakieltä. Sitä on yritetty selvittää, mutta tähän mennessä tuloksetta. Myös hirsirakennustekniikka on tälle seudulle vierasta - jotkut piirteet voisivat viitata Inarin suunnalle. Paikka on voinut olla salakuljettajienkin tukikohta. Kohteesta on maininta teoksessa "Ylläksen kairoilta" (1991: 4). Paikalle pääsee Telatieltä ja edelleen kulkemalla Naamijokea alaspäin.
Kertoja: Jonne Vanha
Pvm.: 15.7.1997, 26.2.1999

Taipaleenvuoma:
Talvitie Kurtakko - Venejärvi - ajettu porolla.
Kertoja: Jonne Vanha (?)
Pvm.: Kesä 1997

Joltakin suolta Kolarissa löytyi joskus kauan sitten 1-2 kpl suksia monitoimikonehommissa. Joku silloisesta työryhmästä otti löydön säilytettäväkseen.
Kertoja: Pekka Lantto
Pvm.: 15.3.1998

YLLÄSJÄRVI

Juho Ylläsjärvi eli Ylläs-Jussa, 83 v., asuu Ylläsjärven tien päässä, Eelin kaupasta seuraava talo järvelle päin. Tietää paljon, puh. 016-56 55 08.
Kertoja: Sirpa Utterström
Pvm.: 17.10.1997

Kertojan avomies Heikki Palovaara on nähnyt kämppien pohjia kelkkareitin lähellä metsässä järven lähistöllä. Löytäjä voi opastaa paikalle.
Kertoja: Sanna Kylmämaa, 25 v., Kurtakko, puh. 016-564 104.
Pvm.: Kesäkuu 1998

Ylläs:
Ylläksellä on Metsähallituksen telateitä sekä vanhoja latoja. Telateitä rakennettiin senkin vuoksi, että ihmiset pääsisivät kulkemaan niitä pitkin tulipalojen sattuessa.
Kertoja: Jonne Vanha
Pvm.: 15.7.1997

NUOTTAVAARA

Hirvasjärvi/Hinttarova:
Järven ja rovan (Hinttalaen?) välillä on ollut erakon kämppä.
Kertoja: Kauno Nordbereg
Kerääjä: Elina Koivuniemi
Pvm.: Elokuu 1997

RAUTUVAARA

Niesajoki, Juvakaisenmaa, Sainkankaanjärvi:
Kristiinan aikainen malmilouhos Sainkankaanjärven lähellä. Jaakko Heikkilä, Niesa, puh. 016-566 137 tietää paikan ja voi toimia oppaana.
Kertoja: Seppo Raittimo, Saarenpudas.
Pvm.: Marraskuu 1997
Inventointinumero: Saattaa liittyä kohteeseen KOLARI 174.

SAARENPUDAS

Hemminki Putaan veli aikoinaan teki siepakoita. Työvälineet saattavat vielä olla tallella.
Kertoja: ?
Pvm.: Marraskuu 1997

Siukomella:
Kivinen keihäänkärki, löytäjä ja haltija toimittaja Pekka Arto Siukomellasta, puh. 016-566 172. Löytäjä oli näyttänyt esinettä toimittaja Tapani Niemelle, joka kertoi asiasta kertojalle.
Kertoja: Anna-Kaisa Teurajärvi, Rovaniemi.
Pvm.: 16.12.1998

KOIVUMAA

Itkukivi:
Iso kivi, jonka ympärille on ladottu kiviä ympyrään. Koivumaassa asuu kesäisin opettaja Leila Kämppi, jonka hallussa on Itkukiveltä löytynyt puusolki. Siinä on kaiverruksia. Kertoja epäili kyseessä olevan lappalaisnaisen haudan. Itkukiveä palvoi Enontekiöltä Koivumaahan muuttanut saamelaista alkuperää ollut vaimo, joka on kuollut jo ennen kertojan syntymää. Metsähallitus on hakannut metsää ympäriltä. Kivi sijaitsee 2.5 km Sammalvaarasta Koivumaan tietä, alas mäkeä (ennen siltaa), ja kivi näkyy tien oikealla puolella. Opettaja Kämppi asuu talvisin Haaparannalla.
Kertoja: Reijo Koivumaa, n. 50 v., Koivumaa, puh. 016-548 734.
Pvm.: 21.11.1997, 7.8.1999

Vehkamukka:
Koivumaan ensimmäinen asutus on ollut kodanpaikka, josta jäljellä on kotakivet. Kohde sijaitsee Sammalvaaran risteyksestä n. 5 km Koivumaan suuntaan, Reijo Koivumaan talon

lähellä.
Kertoja: Reijo Koivumaa
Pvm.: 21.11.1997

Läheisestä jängästä on joskus löytynyt lumikengät, jotka lienevät kadonneet.
Kertoja: Reijo Koivumaa
Pvm.: 21.11.1997

Jarhoinen - Koivumaa - Sieppijärvi:
Koivumaan talon pohjoispuolitse jänkää pitkin on muinoin kulkenut telatie - vanha postitie Sieppijärveen. Telapuita on vieläkin turpeen alla. Ko. telatielle on kylätoimikunnassa suunniteltu moottorikelkkareittiä.
Kertoja: Pasi Koivumaa
Pvm.: 30.1.1998, 7.3.1999

Äijävaara SE, Kummitussaajo:
Ilmeisesti Kissa-Kaijan (ks. Paulaharju 1962: 74) vanha asuinpaikka, jossa on kolme tuvanpohjaa. Peruskartalle (ÄIJÄVAARA) on paikkaan merkitty tervahauta.
Kertoja: Pasi Koivumaa
Pvm.: 7.10.1998

ÄKÄSLOMPOLO

Äkäslompolo asutettiin Ylitorniolta käsin. Ensimmäinen talonpoika oli Pietari.
Kertoja: Aatos Kaulanen (s. 1926), Äkäslompolo
Pvm.: 2.12.1998

Soranottopaikka:
Rosoinen pieni rautavasara, sepän takoma, löytyi metsästä ao. soranottopaikalta 1960-luvulla. Esine on mahdollisesti kuulunut lappalaisille. Sen toinen pää on talttamainen, toinen katkennut. Esinettä käytetään nykyään Pääkkölällä keittiössä lihanuijana.
Kertoja: Reino Pääkkölä
Pvm.: Joulukuu 1997

Revonkantomaa:
Runsaasti Vasaroiden ja Suikkien ikivanhoja poroaitoja.
Kertoja: Aatos Kaulanen
Pvm.: 2.12.1998

Lappalaisten asuinsijoja. Kertoja sanoi nähneensä täällä pikkupoikana lypsykaarteen. Se oli rakennettu pyöreistä hirsistä, 3-4 hirsikerrasta. Muodoltaan se oli nelikulmainen, mutta sisälle oli rakennettu `mutkia' eli jonkinlaisia osastoja tai konttoreita, joissa lypsäminen suoritettiin. - Kertojan äiti, tyttönimeltään Äkäslompolo, osasi lauluja lapiksi. Kertojan mielestä lapin kieli on suomen, ruotsin ja norjan sekoitusta. Kertojan isän sukunimi oli Friman, mutta kertoja itse myöhemmin on muuttanut sukunimensä Raittimoksi.

Kertoja: August Raittimo, 86 v. (s. 5.5.1912), Sieppijärvi, puh. 016-547 018.
Pvm.: 12.1.1999

Haaskajänkkä N: (ks. top. karttaliite II no. 2732 01 YLLÄS seuraavalla sivulla)
Jänkän pohjoislaidassa on Vasaroiden kämppien pohjia. Paikka sijaitsee Ylläksen peruskartalla no. 2732 01.
Kertoja: Aatos Kaulanen
Pvm.: 2.12.1998

Malmivaara NE, Ahojänkkä: (ks. top. karttaliite II)
Vanha poronlypsypaikka. Kohde sijaitsee samalla peruskartalla kuin edellä mainittu kohde.
Kertoja: Aatos Kaulanen
Pvm.: 2.12.1998

Äkäslompolo N, Ahovaara:
Vanha poronlypsypaikka. Kohde sijaitsee Äkäslompolon peruskartalla no. 2732 02.
Kertoja: Aatos Kaulanen
Pvm.: 2.12.1998

Nilivaara:
Nilivaarassa on ollut lihanili.
Kertoja: Aatos Kaulanen
Pvm.: 2.12.1998

Kuerjokivarsi:
Jokivarressa on ollut lappalaisten asumuksia.
Kertoja: August Raittimo
Pvm.: 12.1.1999

HANNUKAINEN

Kylmäoja:
Vanha rakennuksen pohja, jossa nurkassa on jäljellä ladottuja kiviä. Ikää ei tiedetä.
Kertoja: Väinö Marttala, n. 65 v., Saarenpudas.
Kerääjä: Assi Heikkilä
Pvm.: 24.11.1997

Äkäsjokivarsi:
Vanha rakennuksen pohja.
Kertoja: Väinö Marttala
Kerääjä: Assi Heikkilä
Pvm.: 24.11.1997

Pirttijärvi:
"Syvännemonttu", jossa jäljellä on muutamia hirsiparruja. Paikka sijaitsee ison kumpareen lähellä mäntykankaalla. Painanteen keskellä kasvaa suurehkoja koivuja. Vierestä menee pieni oja.
Kertoja: Väinö Marttala

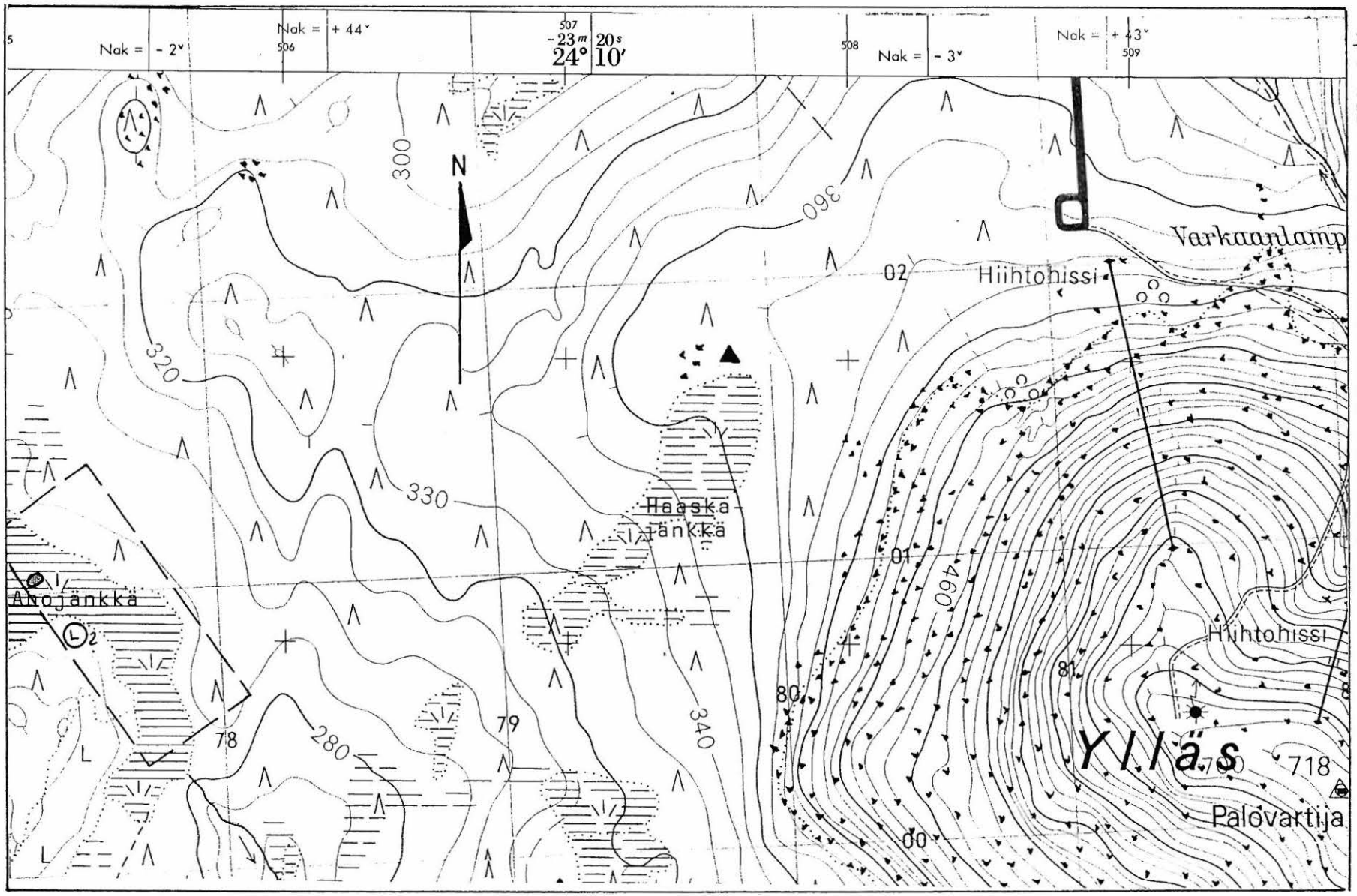

Top. karttaliite II no. 2732 01 YLLÄS

Vanha poronlypsypaikka ja Vasaroiden kämppien pohjia.

Kerääjä: Assi Heikkilä
Pvm.: 24.11.1997

Lamumaa:
Paikalla on ollut lypsykaarre.
Kertoja: August Raittimo
Pvm.: 12.1.1999

LOMPOLO

Lompolojoki:
Alueella oli runsaasti saksalaisia, kaivoivat varmasti poteroita.
Kertoja: Pentti Jaako
Pvm.: 17.8.1994

LUOSU

Niesakero?
Kaiverrettu kelopuu tai vastaava sijaitsee Ylläs Holiday Servicen kelkkareitillä, joka kesäisin toimii maastopyöräreittinä. Kertoja on nähnyt puun reitin varressa.
Kertoja: Teemu Miikki?, n. 22 v., eräopas, Kalkkikangas, 95930 ÄKÄSJOENSUU
Pvm.: Toukokuu 1998

Niesakero, Pitkäjärvi:
Kertoja sekä hänen isänsä olivat tervanpolttajia. Isällä oli hauta jokivarressa (?). Kertoja poltti viimeisen tervahautansa sodan jälkeen Pitkäjärvellä harjun takana tien mutkassa. Nyt hauta on tuhoutunut. Siihen liittyi kiveä vasten rakennettu kota.
Kertoja: Jalmari Lompolojärvi, 83 v., Luosujärvi
Pvm.: 30.9.1998

Luosujärvi:
Kertojan isoisä muutti tälle paikalle. Sitä ennen paikalla oli kuitenkin asunut asukas, jolla oli ollut kaksi lehmää. Jäljelle oli jäänyt nimittäin kaksi hinkalon sijaa sekä savutuvan kiuas, joka sijaitsi nykyisen saunan takana pellon keskellä. Tädin mies purki kiukaan, ja alta löytyi palaneita elukoiden luita. On arveltu lappalaisten polttaneen paikan, koska asukas oli lahdannut poroja. Isoisän saapuessa paikalla oli vain seitsemän mäntyä ja muuten mustia, juuria myöten palaneita kantoja. Palanut alue oli n. 1/2 ha laaja. Vain kangas oli palanut, tuli oli pysähtynyt kosteikkoihin.
Tässäkin (?) on ollut kaksi tervahautaa. Tervapruukari kulki metsässä n. kahdeksan kilometrin säteellä nostellen syksyisin tervaksia kuivumaan siten, että tuulenkaatojen pitkistä lieoista sahattiin juurakko irti ja puhdistettiin.
Kertoja: Jalmari Lompolojärvi
Pvm.: 30.9.1998

Luosujärvi N:
Kertoja rakensi Luosujärven ensimmäisen lomamajan järven N-puolelle, kuten entisen valtakunnansovittelijan Paavo J. Paavolan huvilan sekä helsinkiläisen lääkäriperheen Töttermanien huvilan.
Kertoja: Jalmari Lompolojärvi
Pvm.: 30.9.1998

Luosujokisuu, Kurkkiovaara, Vuopioniemi:
Merkintäpetäjä, osittain palanut `palve'-puu, ts. häiriökohtaan on kasvanut kaarnan paksunnos, joka on lujaa, kovaa puuta ja sopii kirvesvarteen. Puuhun on veistetty vuosiluku 1700-luvulta, ehkä myös T- ja H-kirjaimet erottuvat, mutta vuolujäljet ovat kadonneet. Puu sijaitsee Kurkkiovaaran juurella Luosujokisuulla Ylläsjärven puolella, vaaran harjanteen ja suon taitekohdassa, Vuopioniemen alapuolella viljelysten (n. 400 m) päässä, jossa joki kääntyy jyrkästi kohti E, sillan jälkeen. Puu erottuu selvästi ympäristöstään, se on jätetty pystyyn.
Kertoja: Jalmari Lompolojärvi
Pvm.: 30.9.1998

Hyyverova:
Vanha kivenottopaikka. Kiviä kerättiin sieltä uuneihin. Alueen kivet ovat mustia ja latteita liuskeita.
Kertoja: Timo Lompolojärvi, n. 35 v., Ylläsjärvi, Kotarova.
Pvm.: 22.9.1998

AAREA

Muonionjoki:
Paikalla on ollut lohipato.
Kertoja: Kauko Laurila
Pvm.: 13.10.1997

SIITONEN (Kittilä)

Vanha lapinkylä. Armi Siitosella on vanhoja karttoja ja kuvia.
Kertoja: Sari Lehikoinen (34 v.), jonka informantteja Veikko, Armi ja Esa Siitonen, puh. 016-653 221 (A.S.), 016-653 326 (E.S.)
Pvm.: Marraskuu 1997

KAUNISVAARA (Pajala, Ruotsi)

Kaunisvaara W/NW, Kolkonjänkä:
`Hillaseita' eli kelokanto, jolle oli veistetty kasvot löytyi keskeltä jänkää hilloja poimiessa, Kaunisvaarasta W tai NW. Vaimo (Marjatta ?) löysi.
Kertoja: Olavi Jutila, opettaja/eläkel., n. 65 v., Äkäsjokisuu.
Pvm.: 11.2.1998

TAPOJÄRVI (Muonio)

Lompololaki:
Suorakaiteen muotoinen, kivillä kehystetty latomus pintamaassa. Löytyi monitoimikoneella metsää äestettäessä n. 15 vuotta sitten. Rakennelma kierrettiin ja säästettiin. Paikka sijaitsee kertojan omistaman maapalstan SE-nurkassa. Latomuksen mitat olivat n. 2 x alle 1 m.
Kertoja: Pekka Lantto
Pvm.: 15.3.1998

Kiuasselkä:
Ollut varsinaista lappalaisten asuinsijaa aina tälle vuosisadalle asti.
Kertoja: August Raittimo
Pvm.: 12.1.1999

ÄKÄSJÄRVI (Muonio)

Alue on ollut varsinaista lappalaisten asuinsijaa aina tälle vuosisadalle asti.
Kertoja: August Raittimo
Pvm.: 12.1.1999

Tammipirtiltä Äkäskerolle menevä polku:
Suikkien ja Vasaroiden välinen raja, mänty yllä mainitun polun varressa: männyssä on suikkilaisten merkintä 1700-luvulta.
Kertoja: Arvi Ylläsjärvi
Pvm.: 22.9.1998

SALMIJÄRVI (Muonio)

Ollut varsinaista lappalaisten asuinsijaa aina tälle vuosisadalle asti.
Kertoja: August Raittimo
Pvm.: 12.1.1999

VITTA- JA KUERJOEN HAARA (Muonio)

Uittokämppien pohjia n. 15 km Kuerjokea ylöspäin Äkäs- ja Kuerjoen suulta lähtien.

Kertoja: August Raittimo
Pvm.: 12.1.1999

PAKAROVA (Muonio)

Ollut varsinaista lappalaisten asuinsijaa aina tälle vuosisadalle asti.

Kertoja: August Raittimo
Pvm.: 12.1.1999

KIHLANKI (Muonio)

Mustijärvi E:
Laaja esihistoriallista tyyppiä oleva asumuspainannealue järven E-osassa sijaitsevan vanhan savottakämpän E-puolella olevilla harjanteilla. Löytynyt retkeilyn yhteydessä syyskuussa 1999.
Kertoja: Hilkka Oksala
Pvm.: 11.10.1999

TAPOJÄRVI E (Muonio)

Juntinlaki W:
Useita pyyntikuoppia, asumuspainanteita ja liedenpohjia Juntinlaen W-puolella sijaitsevan lammen S-rannalla ja sen S-puoleisella sorapohjaisella, kumpuilevalla mänty-/jäkäläkankaalla, joka on kahden W:ssä keskenään yhtyvän puron välisellä skáidi-alueella. Löytyneet retkeilyn yhteydessä syyskuussa 1999.
Kertoja: Hilkka Oksala
Pvm.: 15.10.1999

LÄHDELUETTELO

Arkistot

Kolarin kunta:
-Telatiehaastattelut 1997
-**Niva**, Irene - **Joki,** Kaarina 1997:
Pekka Sieppi: Nils Peter Sieppi, asui Venejärvellä. Kylien kehittäminen/Lauri Kylmämaa.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Nimistön arkistokokoelmat, NTA- pitäjänkokoelmat, Helsinki:
-Kerääjiä:
Grönholm, Kirsti-Maija 1969
Jaako, Pentti 1963
Knuutila, Kirsti-Maija 1967, 1968
Vähäkangas, Aune 1965

Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto, Helsinki:
-Kansallismuseon luettelot alk. 1895 (KM)
-Tarkastukset:
Erä-Esko, Aarni: Kolari 1 Ylläsjokisuu, Koivuniemi, Plassimaa
1958 Kolari 3 Äkäslompolo, Ristimella
Kolari 4 Äkäslompolo, Rantala
Kolari 5 Ylläsjärvi
Kolari 6 Taapajärvi, Salmenniemi
Kolari 7 Pasmajärvi, Karila
Kolari 8 Poikkijärvi, Isomaa
Kolari 9 Kirkonkylä, Lapinniemi
1959 Kolari 14 Ruokojärvi SSW, Ruokovaara SE, Mäkitalo
1961 Kolari 13 Sieppijärvi, Ylinenvaara, Tapiola
1964 Kolari 11 Väylänpää, Talari

Hamari, Pirjo: Kolari 40 Äkäslompolo, Kruununmaja
1994 Kolari 41 Äkäslompolo, Kesänkijärvi W, Kesänkijoki N

Korteniemi, Markku: Kolari 45 Nälännönvainio
1985

Kotivuori, Hannu: Kolari 15 Pasmajärvi, Tirroniemi
1985

Sarvas, Anja: Kolari 21 Lappea, Mastoranta
1971

Torvinen, Markku: Kolari 16 Kirkonkylä, Ala-aste
1987
1988 Kolari 43 Lompolo-ojan suu N

-Inventoinnit:
Kotivuori, Hannu: Ylläs-alueen muinaisjäännösten inventointi - tarkastuksia Kittilän, Kolarin ja
1989 a Muonion kuntien alueella. Lapin maakuntamuseo.

-Kaivauskertomukset:
Halinen, Petri: Kolari 1 Ylläsjokisuu, Koivuniemi, Plassimaa
1990

Moisanen, Jukka: Kolari 3 Äkäslompolo, Ristimella
1989 Kolari 39 Äkäslompolo, Yllästieva

Vanhatalo, Simo: Kolari 49 Kurtakko, Järvenpää (Uimaranta)
1998

Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorio (OYAL):
Pääkkönen, Lauri W.: Selonteko Muinais- ja Kansatieteellisestä Keräysmatkastani Tornion Joki-
1900 laaksossa Oulun Historiallisen Seuran toimesta Kesällä 1900. (Käsikirjoitus).
1901 Matkakertomus. Muinais- ja kansatieteelliseltä keräysmatkalta kesällä 1901.
Tornion, Muonion ja Ounas sekä Kemin jokivarsilla. (Käsikirjoitus).

Tornionlaakson maakuntamuseo (TLMM)
-Esineluettelot.

Kartat

-Topografikarttalehdet 1:20 000. Maanmittaushallitus. Helsinki 1968.
-Peruskarttalehdet 1: 20 000. Maastokartasto, Maanmittaushallitus. Helsinki 1977, 1989 ja 1990.
-Numeeriset kiinteistörekisteri- ja -rajakartat 1:10 000. Kolarin kunta.
-Suomen tiekartta GT 14 1:200 000. Karttakeskus. Helsinki 1984.
-Suomen tiekartta GT 16 1:200 000. Karttakeskus. Helsinki 1991.
-Ulkoilukartta Ylläs - Levi 1:50 000. Karttakeskus. Helsinki 1993.
-Suomen geologinen kartta:
*Kallioperäkartta Lehti 2713 Kolari, 1:100 000. Maanmittaushallitus. Helsinki 1984.
*Kallioperäkartta Lehti 2731 Kurtakko 1:100 000. Geologian tutkimuskeskus,
Espoo/Maanmittaushallitus. Vammala 1992.
-Suomen geologinen yleiskartta:
*Maaperäkartta N:o 27 Kittilä 1:400 000. Maanmittaushallitus. Helsinki 1964.
*Maaperäkartta N:o 26 Pello 1:400 000. Maanmittaushallitus. Helsinki 1981.
-Kolarin kunta, karttasarja 1:300 000:
*Kartta 1: lajittuneet maalajit.
*Kartta 2: maankäytön kannalta kulutusherkät alueet.
*Kartta 3: rakennus- ja rantakaavat.
*Kartta 4: luonnonsuojelualueet.
*Kartta 5: valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset alueet.
*Kartta 7: ulkoilu- ja virkistysreitit.
*Kartta 8: maa-ainesten ottamispaikkoja.
*Natura 2000- ohjelma.

Lait

Muinaismuistolaki Muinaismuistolaki 17.6.1963/295.
1963

Perusoikeudet Suomen perustuslaki 1.3.2000.
2000 Eduskunnan kanslia. Vammala.

Viittaukset keskusteluihin

Ikäheimo, Janne: Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorio.
1997

Vanha, Jonne: Kolari, Kurtakko.
1997

Kirjallisuus

Abrahamsson, Kurt V.: Äkäslompolo-områdets glacialmorfologi och deglaciation.
1974 Umeå universitet, Geografiska institutionen. Rapport B:1. Umeå.

Alasuutari, Pertti: Laadullinen tutkimus. Tampere.
1994

Algotsson, Åsa: Merasjärvi och Erkheikki/Juhonpieti. Boplatsområden i inlandsmiljö.
1994 Arkeologisk delundersökning 1993. Rapport från projektet "Samhälle och bebyggelse i östra Norrbotten under neolitikum och äldre bronsålder". Umeå universitet, Institutionen för arkeologi. (Painamaton).

Arkeologi i Norrbotten - en forskningsöversikt. Länsstyrelsen i Norrbotten. Luleå.
1998

Aronsson, Kjell-Åke: Forest Reindeer Herding A.D. 1-1800. Archaeology and Environment 10.
1991 Umeå.

Awebro, Kenneth: Tornionlaakson ruukkitoiminnasta. Tornionlaakson historia II 1600-luvulta
1993 vuoteen 1809. Jyväskylä. 361-379.

Baudou, Evert: Norrlands forntid - ett historiskt perspektiv. Wiken.
1992

Broadbent, Noel D.: Use of Lichenometric and Weathering Rates for Dating. Norwegian
1990 Archaeological Review 23. 3-8.

Carpelan, Christian: Mikä on alkuperämme? Hiidenkivi 4/96. 10-14.
1996

1998 Arkeologinen näkökulma Fennoskandian varhaisasutukseen ja uralilaisten juuriin. Kaltio 1/98. 10-13.

Damm, Charlotte: The Danish Single Grave Culture - Ethnic Migration or Social Construction?
1991 Journal of Danish Archaeology, Volume 10.1991. Odense University Press. 199-204.

Davies, Karen - **Esseveld**, Johanna: Kvalitativ kvinnoforskning. Stockholm.
1989

Engelstad, Ericka: Images of Power and Contradiction: Feminist Theory and Post-processual
1991 Archaeology. Antiquity 65. 502-514.

Eronen, Matti: Geologinen kehitys jääkauden lopussa ja sen jälkeen. Suomen kartasto vihko 123-
1990 126. Maanmittaushallitus/Suomen maantieteellinen seura. 124/14-19.
1997 Ilmaston kehitys Pohjois-Euroopassa viime jääkauden loppuvaiheista nykyaikaan. Varhain pohjoisessa. Maa. Helsinki Papers in Archaeology No. 10. University of Helsinki Department of Archaeology. Helsinki. 7-18.

Eronen, Matti - **Haila**, Heikki: Tärkeimmät muinaisrannat. Suomen kartasto vihko 123-
1990 126. Maanmittaushallitus/Suomen maantieteellinen seura. 124/17 a.

Gadamer, Hans-Georg: Wahrheit und Methode. Tübingen.
1960

Hakala, Antero: Origin and prehistory of the Fennoscandian reindeer with reference to the
1997 taxonomy and background in glacial Europe. Varhain pohjoisessa. Maa. Helsinki papers in archaeology 10. 59-80.

Halén, Ove: Den kamkeramiska boplatsen Lillberget , Norra Sverige - Långväga östliga
1992 förbindelser i subarktis. Kontaktstencil 36. Arktisk Arkeologi. Kaarina. 73-100.

Halinen, Petri: Peuran kuoppapyynti Lapissa. Raito 2/94. 2-4.
1994
1995 Ounasjärven alueen esihistoriallisten peuranpyytäjäyhteisöjen asutusmallit. Lisensiaattitutkimus. Helsingin yliopisto, Arkeologian laitos. (Painamaton).

Halinen, Petri - **Hamari**, Pirjo: Saamelaisperäisten muinaisjäännösten inventointi.
2000 Arkeologinen inventointi. Toim. Päivi Maaranen & Tuija Kirkinen. Helsinki. 153-171.

Hamari, Pirjo: Suorakaiteen muotoiset kivilatomukset Pohjois-Suomessa. Kentältä poimittua 3.
1996 Museoviraston Arkeologian osaston julkaisuja 6. 46-58.

Harding, Sandra: Introduction. Is there a feminist method? Feminism and methodology. Ed. by
1987 Sandra Harding. Bloomington and Indianapolis. 1-14.

Hilpinen, Risto: Johdatus taiteen filosofiaan. Turun yliopisto. Turku.
1986

Hodder, Ian: Reading the Past. Current approaches to interpretation in archaeology.
1986 Cambridge University Press.
1987 The contextual analysis of symbolic meanings. The archaeology of contextual meanings. Ed. by Ian Hodder. New directions in archaeology. Cambridge University Press. 1-10.

Huurre, Matti: Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin esihistoria. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia
1983 I. Kuusamo.

Hyvärinen, Hannu: The Fennoscandian Ice Sheet and the Deglaciation History of Lapland.
1997 Varhain pohjoisessa. Maa. Helsinki Papers in Archaeology 10. 19-24.

Härö, Mikko: Suomen muinaismuistohallinto 1884-1917. Museovirasto. Helsinki.
1984

Itkonen, T. I.: Muinaissuksia ja -jalaksia V. Suomen Museo XLV. Helsinki. 13-34.
1938
1947 Muinaissuksia ja -jalaksia VII. Suomen Museo LIII 1946. Helsinki. 47-56.
1984 I-II Suomen lappalaiset vuoteen 1945. Toinen painos. Porvoo.

Jaako, Kaisa: Kolarin asutuskehitys autonomian aikana. Oulun yliopiston hisorian laitos Suomen
1994 ja Skandinavian historian Pro Gradu -tutkielma helmikuu 1994.
1995 Kolarin asutuskehitys autonomian aikana (1809-1917). Tornionlaakson vuosikirja 1995. Toim. Henri Nordberg - Katariina Salo. Tornio. 145-160.
1996 Kolarin kylien asutuksesta. Pasman suku 2. osa. Kolari. 12-38.

Jaako, Pentti: Kolari. Kotiseutuni Peräpohjola Lappi. Kuopio. 121-126.
1971
1994 Erämaatalosta seurakunnaksi. Kolarin seurakunnan historiikki. Kolari/Tornio.

Jaako et al.: Kalakentästä kylän raitille. Vaattojärven kylähistoria. Toim. Pentti Jaako.
1995 Tornio.

Julku, Kyösti: Kemin ja Tornion vanha raja. Studia historica septentrionalia 19. Rovaniemi.
1991

Karman, Jorma: Kivikauden ihminen - arkeologinen täydennys. Tornionlaakson historia II 1600-
1993 vuoteen 1809. Jyväskylä. 381-388.

Kehusmaa, Aimo: Kivikausi ja varhaismetallikausi. Faravidin maa. Pohjois-Suomen historia.
1985 Toim. Kyösti Julku. Studia historica septentrionalia 9. Rovaniemi. 10-49.

Koivunen, Pentti: Kesähaudoista ja vihkimättömistä ruumiskalmistoista. Faravid. Pohjois-
1990 Suomen historiallisen yhdistyksen vuosikirja XIV. Rovaniemi. 45-54.
1991 Suomen Tornionlaakson esihistoriaa. Tornionlaakson historia I Jääkaudelta 1600-luvulle. Malung. 101-159.

Kolari, Tauno (toim.): Ensimmäiset merkinnät Kolareista Suur-Rautalammin alueella ja Tornion-
1996 laaksossa asiakirjalähteiden valossa ja syyt heidän ilmestymiseensä. Kolarien suku. Jyväskylä. 17-23.

Korteniemi, Ismo: Ylläksen kairoilta. Metsähallitus.
1991

1992 Peurahautojen ajoitus ja sijainti Tornionlaaksossa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Oulun yliopisto, Maantieteen laitos. (Painamaton pro gradu -työ).

1995 Maannostutkimuksesta kasvillisuusanalyysiin - luonnontieteen metodeja inventointitutkimukseen. Muinaistutkija 3/1995. Helsinki. 10-14.

Korteniemi, Markku: Pellon muinaisjäänteistä. Tornionlaakson vuosikirja 1987.
1987 Tornion kirjapaino ky. 55-94.
Lapinhaudat ja hautapyynti Tengeliön vesistön yläosassa.

1990 Kulttuurihistoriallinen ja topografinen tutkimus. Yleisen historian lisensiaatintutkimus. Oulun yliopisto. Historian laitos 14.5.1990. (Painamaton).

1991 Jälkiä hirvieläinten aita- ja ajopyynnistä. Faravid Acta Societas historicae Finlandiae septentrionalis XV. Rovaniemi. 165-179.

Kortesalmi, Juhani J.: Pohjois-Vienan poronhoito. Kansatieteellinen arkisto 41. Helsinki.
1996

Kostet, Juhani: Piirteitä Länsipohjan Esihistoriasta. Kuvia kokoelmista II. Tornionlaakson
1982 maakuntamuseo/Tornio.

Kotivuori, Hannu: Laulu tunturille eli erään matkailukeskuksen muinaisuus. Raito 1/1989.
1989 b Rovaniemi. 23-28.

Kotivuori, Hannu - **Torvinen**, Markku: Tunturi-Lapin kiinteät muinaisjäännökset.
1993 Lapin seutukaavaliitto, Julkaisu n:o 130 Sarja A. Rovaniemi.

Kusch, Martin: Ymmärtämisen haaste. Oulu/Jyväskylä.
1986

Kylmämaa, Pauli: Asutus ja asuminen. Kalakentästä kylän raitille. Vaattojärven kylähistoria.
1995 a Tornio. 12-36.
1995 b Elinkeinot. Kalakentästä kylän raitille. Vaattojärven kylähistoria. Tornio. 46-82.

Lackman, Matti: Kommunistien salainen toiminta Tornionlaaksossa 1918-1939.
1991 Scripta historica XVI. Acta societatis historicae ouluensis. Oulu.

Laine, Evert: Suomen vuoritoimi 1809-1884. III Harkkohytit, kaivokset ja konepajat.
1952 Historiallisia tutkimuksia XXXI, 3. Helsinki.

Lantto, Raisa: Tornionlaakson kulttuurimatkailukohteet. Tornionlaakson neuvosto.
1998 Tornio.

Lappalainen, Eino: Kolarin suot - merkittävä luonnonvara. Suoalan yrityshautomo. Esitelmä
1997 18.11.1997.
1998 Teuravuoman - Kivijärvenvuoman luonto- ja kulttuuripolku. Ote raportista: Soiden mahdollisuudet kunnan yritystalouden kehittämisessä. 52-58.

Lavento, Mika - **Hornytzkyj**, Seppo: On Asbestos Used as Temper in Finnish Subneolithic,
1995 Neolithic and Early Metal Period Pottery. Fennoscandia Archaeologica XII. Helsinki. 71-76.

Lehtimäki, Seppo - **Matti**, Bengt (toim.): Häntä tulee! Rumpan kommer! Tornionlaakson uitto-
1991 jätkien kertomuksia. Kalix.

Lehtinen, Leena: Kansanomainen raudanvalmistus läntisellä Rantasalmella. Tuusmäen kylä-
1998 toimikunta/Rantasalmen Rotary-klubi. Mikkeli.

Lehtonen et al., Lehtonen, M., Airo, M-L., Eilu, P., Hanski, E., Kortelainen, V., Lanne, E.,
1998 Manninen, T., Rastas, P., Räsänen, J. ja Virransalo, P.: Kittilän vihreäkivi-alueen geologia. Tutkimusraportti 140. Geologian tutkimuskeskus. Espoo.

Lokio, Jarmo: Lapin kulttuuriympäristöohjelma. Lapin ympäristökeskus. Rovaniemi.
1997

Lundholm, Kjell: Elinkeinojen kehitys. Tornionlaakson historia I Jääkaudelta 1600-luvulle.
1991 Malung. 266-301.

Luomanen, Jari: Laadullinen tutkimus yhdistää eri tieteenaloja. Aurora 2/2000. Turun yliopisto.
2000 46-47.

Manker, Ernst: Fångstgropar och stalotomter. Kulturlämningar från lapsk forntid.
1960 Nordiska museet: Acta Lapponica. XV. Uppsala.
1968 Skogslapparna i Sverige. Nordiska museet: Acta Lapponica. XVIII. Uppsala.

Manner, Raimo - **Tervo**, Tapani: Lapin geologiaa hiekkarannoista tuntureiksi tulivuorista
1988 tasangoiksi mannerjäätiköstä maaperäksi. Rovaniemi.

Moberg, Carl Axel: Studier i bottnisk stenålder I-V. KVHAA Handlingar. Antikvariska Serien 3.
1955 Stockholm.

Moisanen, Jukka: Yllästievan liedet. Kentältä poimittua. Kirjoitelmia arkeologian alalta.
1992 Museovirasto, Esihistorian toimisto, Julkaisu N:o 2. Helsinki. 45-49.

Molander, Tuomo: Kolarin kuntatarkastelu - Kuntakuvaus. Lapin Seutukaavaliitto.
1987 Julkaisu no: 82 Sarja A. Rovaniemi.

Munsterhjelm, Ludv.: Eräretkiä Hämeestä Petsamoon. Keuruu.
1987

Nuñez, Milton: Finland's Settling Model Revisited. Varhain pohjoisessa. Maa. Helsinki Papers
1997 in archaeology 10. Helsinki. 93-102.

Ojala, Jorma: Selityksiä. Teoksessa Clarke, Edward Daniel: Matka Lapin perukoille 1799.
1997 Toim. ja suom. Jorma Ojala. Pieksämäki. 309-360.

Okkonen, Jari - **Petäjä-Ronkainen**, Anne: Geokemiallisia havaintoja Kemijokivarren
1996 kivikautisista asumuspainanteista. Meteli. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion tutkimusraportti 10. Oulu.

Oksala, Hilkka: Arkeologisia kenttätöitä Ruotsin Pajalassa 1992-93. Tornionlaakson vuosikirja
1994 1994. Toim. Henri Nordberg & Soili Pietilä. Kemi. 229-240.
1995 Kivikauden pohjoiset ihmisyhteisöt vieraina kulttuureina - Tutkijan ja esihistoriallisen tutkimusaiheen välisistä vuorovaikutuksista. Muinaistutkija 3/1995. Helsinki. 3-9.
1998 Pohjoisen ihmiset esihistorian kivissä? Esitelmä Lapin yliopiston taiteen- ja kulttuurintutkimuksen IV metodiseminaarissa 9.5.1998. (Julkaisematon).
1999 a Kritiikki, lähdekritiikki ja pohjoisen kivikauden re- vai dekonstruktio? Esitelmä Oulun yliopiston valtakunnallisessa arkeologian jatkokoulutusseminaarissa 18.-19.3.1999. (Julkaisematon).
1999 b Teuravuoman kylien arkeologisesta menneisyydestä. Tornionlaakson vuosikirja 1999. Toim. Henri Nordberg. Tornio. 94-106.
1999 c Näkymiä Kolarin kulttuurihistoriaan - teematietoutta kylien matkailuoppaille. Kolarin kylien ohjelmapalveluhanke 1998-2000. Kolari. (Moniste).
2000 Muinainen Muonio - inventointituloksia vuodelta 1995. Meteli Oulun yliopiston arkeologian laboratorion tutkimusraportti 17. Toim. Janne Ikäheimo. Oulu.

Olsen, Bjørnar: Bosetning og samfunn i Finnmarks forhistorie. Oslo.
1994

Paulaharju, Samuli: Vanhaa Lappia ja Peräpohjaa. Helsinki.
1923
1937 Kiveliöitten kansaa. Pohjois-Ruotsin suomalaisseuduilta. Porvoo.
1962 Lapin muisteluksia. Toinen painos. Porvoo.

Pesonen, Petro: Vihi - kampakeraaminen asuinpaikka Rääkkylässä. Muinaistutkija 1/1998.
1998 Helsinki. 23-30.

Portin, J.: Samlingar till Beskrifning öfver Öfver Torne Socken uti Västerbottens Höfdinge-döme.
1968 Tornedalica 5/1967.

Puuronen, Jorma: Liike kylässä – Työväenliikkeen organisoituminen Kolarin Venejärvellä vuosina
1996 1925-1950. Sosiologian pro gradu-tutkielma, Lapin yliopisto.

Saarnisto, Matti: Holocene emergence history and stratigraphy in the area north of the Gulf of
1981 Bothnia. Annales Academiae Scientiarum Fennicae, Series A, III Geologica-geographica 130. Helsinki.
1991 Tornionlaakson geologiset kehitysvaiheet. Tornionlaakson historia I Jääkaudelta 1600-luvulle. Malung. 11-44.

Schanche, Kjersti: Den funntomme perioden. Nord-Troms og Finnmark i det første årtusen e.Kr.
1992 FOK-programmets skriftserie nr. 2. Oslo.
1994 Gressbakkentuftene i Varanger. Boliger og sosial struktur rundt 2000 f.Kr. Institutt for samfunnsvitenskap. Universitetet i Tromsø.
1995 Var det store landsbyboplasser i Finnmark i yngre steinalder? Debattinlegg med

utgangspunkt bosetningsspor fra ca. 2000 f.Kr. Arkeologiske Skrifter No. 8 - 1995. Universitetet i Bergen. 174-186.

Schulz, Hans-Peter: Pioneerit pohjoisessa. Suomen varhaismesoliittinen asutus arkeologisen 1995aineiston valossa. Suomen museo 1996. 5-44.

Shanks, Michael: The Life of an Artifact in an Interpretive Archaeology. Fennoscandia 1998 Archaeologica XV. Suomen Arkeologinen Seura. Helsinki. 15-30.

Teerijoki, Ilkka: Tornionlaakson asutuskehitys 1600-1809. Tornionlaakson historia II 1600-luvulta 1993 a vuoteen 1809. Jyväskylä. 11-44.
1993 b Maatalouselinkeinot ja maatalouspolitiikka. Tornionlaakson historia II 1600-luvulta vuoteen 1809. Jyväskylä. 70-97.

Tilley, Christopher: Claude Lévi-Strauss: Structuralism and beyond. Reading Material Culture. 1990 Ed. Christopher Tilley. Blackwell. 3-84.

Ukkonen, Pirkko: Pohjois-Suomen eläimistön historiaa. Varhain pohjoisessa. Maa. Helsinki 1997 Papers in Archaeology No. 10. University of Helsinki department of Archaeology. Helsinki. 49-58.

Vahtola, Jouko: Nimistöntutkimus ja Pohjois-Suomen varhaishistoria. Sukuviesti 2/1990. 8-12. 1990
1991 a Jokilaakson kylät ja yhteiskunta. Tornionlaakson historia I Jääkaudelta 1600-luvulle. Malung. 225-256.
1991 b Tornion Lapin saamelaiset. Tornionlaakson historia I Jääkaudelta 1600-luvulle. Malung. 257-265.
1991 c Kansojen moninaisuus. Tornionlaakson historia I Jääkaudelta 1600-luvulle. Malung. 179-211.

Vilkuna, Janne: Kolareiden kulttuurihistoriaa: Kolari-nimi ja 1500-luvun elämää Rautalammilla. 1996 Kolarien suku. Toim. Tauno Kolari. Jyväskylä. 8-10.

Väänänen, Jukka: Kolarin ja Kurtakon kartta-alueiden kallioperä. Suomen geologinen kartta 1998 1:100 000. Kallioperäkarttojen selitykset. Lehdet 2713 ja 2731. Geologian tutkimuskeskus. Espoo.

Wahlberg, Erik: Finska ortnamn i norra Sverige. Tornedalica Nr 2. 1963. Luleå. 1963

Wylie, Alison: The interplay of evidential constraints and political interests: Recent arhcaeological 1992 research on gender. American Antiquity 57/1. 15-35.

Zachrisson, Inger: A review of archaeological research on sami prehistory. Acta Borealia 1, vol. 3. 1986

LIITE A/1

JALMARI LOMPOLOJÄRVEN HAASTATTELU KOLARIN PORONHOITOPERINTEESTÄ

Haastattelu on suoritettu 30.9.1998 Jalmari Lompolojärven (83 v.) kotona Luosujärvellä. Haastattelija Hilkka Oksala.

Niesakerossa oli kaksi Suikkien kotaa sekä porokaarre ja siinä ns. lihaluova, joka oli tehty 3-4 katkaistusta männystä. Niiden päälle oli rakennettu lava. Tästä on n. 75 vuotta aikaa. Kaarteen jäänteet tuhosi myrsky, vain liesikivet, pyöreät kehät ovat jäljellä. Paikalle pääsee **savottakämpältä** ja **Niesapirtiltä** lähtevää tietä pitkin. Kun se ylittää joen toiseen kertaan, lähtee siitä heti vasemmalle tie. Tätä seurataan suolle - `pahan ilman' (myrskytuhon) alueelle asti. Täältä liedenpohjat löytyvät. Tämä vanha tie jatkuu aina **Mäntyvaaraan** asti.

Suikkien alue oli seuraava: Kesä vietettiin **Pakajärvellä** (Muoniossa), josta he syksyllä jutivat **Niesakeroon** yllä mainitulle paikalle. Talveksi he edelleen muuttivat **Isoon Hevosmaahan**, jossa myös oli kaarre. Edelleen keväällä muutettiin **Kurtakkoon**, jossa oli kuusikoita. Niissä oli luppoja poroille. Täälläkin (**Luosussa**) he kävivät saunomassa.

Muoniossa liikkui sitten eri Suikit.

Kittilän Kallossa oli Vasarat.

Lompololaisilla (Äkäslompolon Suikeilla?) oli oma tokka.

Saariputaalaiset (Suikit?) liikkuivat linjalla **Paloselkä - Rautuvaara - Ylläsjokisuu.** Nämä olivat raitioita, saivat palkaksi viinaa sekä asua isäntien luona. Porolliset isännät eivät suuttuneet, jos porot polkivat heinikoita, mutta porottomat isännät olivat vihaisia. Raitiot olivat lappalaissukuja, heillä itsellään saattoi olla vain vähän poroja. Oli yksi lantalainenkin poronhoitaja, Hermanni Lantto (Saarenputaalta?). Hän oli joskus Kolarin porokuningaskin. Hänen veljistään toinen oli kirjanpitäjä ja toinen luulääkäri - kaikilla kolmella oli hyvin erilaiset ammatit. Kultakin näiltä veljekseltä kaatui sodassa kaksi poikaa, siis kuusi poikaa yhteensä.

Sukualueet toimivat poronhoidossa ennen paliskuntia. Poropalkinen muodosti yhtiön, jolle raitio (?) työskenteli. Ensiksi katsottiin omat porot, yli jääneet myytiin palkisen laskuun. (Ao. rahoista ilmeisesti korvattiin talollisille porojen polkemat heinikot). Talollisilla poronomistajilla voi hyvinkin olla yhteyksiä lappalaissukuihin avioliittojen kautta. Esim. kertojan isoäiti oli **Ruotsin Lapista, Sevän** yläpuolelta **Muodoslompolon** läheltä. Hänellä oli aivan lapsen ääni. Hän osasi suomea, mutta halusi puhua lappia - hänen vanhin poikansa Edvard ymmärsi lappia. Kristiina-mummo oli lähtenyt tänne poropalvelijaksi 17-vuotiaana. Hän ja isoisä perustivat tämän talon. Isoisän sukunimi oli aluksi Ylläsjärvi, mutta hän oli

muuttanut sen Lompolojärveksi jo ennen avioitumistaan Kristiinan kanssa. Mummo yritti puhua lappia yhden Suikin kanssa, mutta Suikki vain kiusasi ja alkoi pian vastata suomeksi. Mummo puhui **Länsi-Lapin** murretta, johon kertoja laski mm. **Muonion, Kolarin ja Enontekiön** alueet. Itälapin murteeksi hän katsoi mm. **Petsamon** seudun puheen. Sitten hän erotti **Tornionjokivarren** kielen erikseen - hän sanoi **Ruotsin puolen** kieltä vanhahtavaksi. (Tarkoittiko kertoja ns. meän kieltä?) **Kittilässä** hän mainitsi olleen myös oman murteensa.

Kertojan kotona pidettiin vain 3-4 vetoporoa sotaan asti. Nykyisin Kolarin poroista on tullut aivan kotieläimiä. Ne tulevat talveksi kotiin syömään, vain kesällä ne juoksevat vapaina. Talvella niitä sitten myös lahdataan tarpeen mukaan. Vain pohjoisempana, kuten **Muoniossa**, poroja enää ajetaan suurempia määriä kaarteisiin. Tosin myös **Kolarin pohjoisosien** poronhoitajat kuuluvat **Muonion paliskuntaan.**

AATOS KAULASEN HAASTATTELU ÄKÄSLOMPOLON PORONHOITOPERINTEESTÄ

Puhelinhaastattelu on suoritettu 2.12.1998. Aatos Kaulanen on syntynyt v. 1926. Haastattelija Hilkka Oksala.

Äkäslompolon alueella kiersivät viimeksi Suikki- ja Vasara-lappalaiset. Molemmilla suvuilla oli omat alueensa. Raitio tarkoitti sitä, että poromies hoiti toisen poroja - lähinnä lappalaiset hoitivat poroja raitioina. He puhuivat jonkinlaista lapinkieltä. Lapinpuvun käyttö liittyi poronhoitoon - se oli poromiesten puku. Väärti tarkoittaa kestiystävää, joita taloissa ja kievareissa kestittiin vakituisesti. Kertojan äidinäiti oli Salmi-Simun (Muonion viimeisen `oikean' lappalaisen) tytär (vrt. Paulaharju 1922: 62-63).

ERKKI SUIKIN HAASTATTELU SUIKKI-SUVUN PORONHOIDOSTA

Puhelinhaastattelu on suoritettu 29.3.1999, sillä muiden kertomusten vastapainoksi haluttiin Suikki-suvun jäsenen oma näkemys suikkilaisten vanhasta poronhoidosta. E. Suikki Saarenputaalta kertoi pian täyttävänsä 70 v. Haastattelija Hilkka Oksala. Haastattelussa esitetyt kysymykset olivat seuraavat:

-Onko suvussa tarinoita suvun alkuperästä?
-Sopiiko käsite metsäsaamelaiset Suikki-sukuun?
-Kuinka poronhoitoalueet jakautuivat ennen paliskuntaorganisaatiota? Olivatko suikkilaiset ns. raitioita?
-Puhuttiinko suvussa lapinkieltä, ja millaista?
-Käytettiinkö lapinpukua, ja millaista?

Kertojan isä Kalle oli syntynyt Kiuaskerossa lapinkodassa. Hänellä oli kolme vaimoa, joista viimeinen, lantalainen Lempi Venejärveltä, oli kertojan äiti. Isä oli ollut 70-vuotias

saadessaan nuorimman lapsensa. Kertoja on toiseksi nuorin. Kertojalla ei ollut tietoa suvun alkuperästä, vaan muisteli isänkin ihmetelleen, että suku on aina ollut täällä. Suikit olivat raitioita hoitaen muiden poroja, omia poroja ei ollut paljon. Isä osti talon Saarenputaan Pahtamukalta ja alkoi hoitaa karjaa. Vain talvet hän liikkui porometsässä ja kesällä vasojen merkinnässä. Kertojan setä, siis isän vanhempi veli Tuokko kulki vielä ympärivuotisesti porometsässä. Yksi isän veli asuu vielä Kihlangissa. Kertojan mukaan ennen paliskuntia ei ollut varsinaisia sukualueita, vaan kaikki olivat samoja Suikkeja. Yllästunturin takana Kittilän puolella on paikannimi Suikin Sitomamaa. Kertoja ei tiennyt, esiintyykö nimi kartalla. Suvun pääaluetta oli Pakasaivon seutu, ja paikan oikea nimi onkin Suikin Helvetti.

Kertojan isä osasi lappia. Kieli oli pohjois- eli tunturisaamea, jolla pärjäsi täydellisesti tunturilaisten, esim. enontekiöläisten kanssa. Suikit olivat kuitenkin metsäsaamelaisia, sillä he liikkuivat metsäseudussa, eivät juurikaan tuntureilla. Suvun poromiehet käyttivät lapinpukua, mutta se oli erilainen kuin tunturilaisilla. Peskit ja muut tehtiin itse. Muutama vuosi sitten kuolleen suvun vanhimman jäsenen, Suikki-Lassin pojalla Kallella (n. 40 v.) on tallessa Lassin vanha lapinpuku Pahtamukan talossa. Kalle itse asuu varsinaisesti Pajalassa.

MARTTI MONTOSEN KIRJEET KITTILÄN PITSLOMAJÄRVEN LATOMUKSISTA

Martti Montonen on kirjoittanut kaksi kirjettä Hilkka Oksalalle koskien Kittilän Pitslomajärvellä sijaitsevia kivilatomuksia. Kirjeet on päivätty 2.11.1996 ja 14.11.1996, ja ne ovat H. Oksalan hallussa. Mukana on valokuvia. Ohessa tärkeimpiä otteita kirjeistä. Latomuksia ei ole mainittu Tunturi-Lapin kiinteät muinaisjäännökset -teoksessa (Kotivuori - Torvinen 1993: 73-84). Lieneekö Pirjo Hamari raportoinut kohteista myöhemmin?

2.11.1996
M. Montonen mainitsee antaneensa tietoja ao. latomuksista myös Petri Haliselle. "Ensimmäinen latomuksista sijaitsee järvien välisellä kannaksella, 10-15 metrin päässä siellä olevan kämpän ovesta, joten vaikeuksia sen löytämisessä ei ole eikä myöskään paikalle pääsemisessä, sillä Kittilästä tuleva metsäautotie ohittaa kämpän noin 150 metrin päästä. Vähän ennen kämpälle kääntyvää polkua on miltei tien ojassa oikealla yksi matala ja laaja latomus ja vasemalla, kauempana tiestä toinen rakan varressa. Jos kämppä on edelleenkin kunnossa, siinä on oiva tukikohta tutkijalle.

Kuvista käy ilmi, että latomukset eivät voi olla liedenpohjia. Laidat ja kulmat on pyritty latomaan laakakivistä ja sisus on täytetty pienemmillä kivillä. Pohjaanko saakka, sitä en tiedä. Suurin osa latomuksista ja kaikkein korkeimmat latomukset ovat melko jyrkillä rinteillä lyhyt sivu alaspäin, ja se on usein

sortunut enemmän tai vähemmän. Ne ovat niin vaikeakulkuisissa paikoissa, että mikään arkinen syy ei voi määrätä niiden sijaintia, ei mikään muu kuin se, että usein latomuksen lähistöllä on rakkaa, josta kivet on valikoitu.

Enhän minä näistä Pitslomajärven latomuksista tiedä muuta kuin sen, etten ole nähnyt sellaisista minkäänlaisia mainintoja kirjallisuudessa enkä osaa kuvtella niille minkäänlaista profaania funktiota. Niin kuin jo mainitsin, metsäautotien pohjoispuolelle olevassa latomuksesta pisti sortumakohdasta esiin keloutunut männyn ranka, jossa oli muistaakseni tulen jälkiä. Joko latomuksen päällä tai sisässä, ennen kuin sen keskusta on täytetty, on pidetty tulta, tai sitten kulo on kärventänyt rankaa, tai ranka on ollut jo kulon kärventämä, kun sen on asetettu latomukseen. Tämä viimeinen mahdollisuus tulee mieleeni sen takia, että Hangasnenän peurahankaaseen, joka on Aitavaaran alla Kopsusjoen latvalla, on käytetty paikoin kokonaisia männynrankoja, jotka ovat kaatuneet sen takia, että maakulo on polttanut niistä juuret poikki. Sellaisista on voitu latoa hangasaitaa kirvestä käyttämättä. Hangasnenän hangas on kyllä tehty kirveellä niin kuin sekin hangas, josta löysin raismeita Inarin Hammasjärven ja Häränkiertämän välistä. Sompion Lapissahan peuranpyynti loppui noin 1875, Inarin Hammaskairassa jo ehkä aikaisemmin. Jos minulla olisi ollut Pitslomajärvillä vielä päivä aikaa, olisin kierrellyt ympäristöä peurahautoja etsiskellen, mutta kun kuljin toisten siivellä, etsimättä jäi. Hautaketjun löytyminen lähistöltä olisi ehkä jollain lailla yhdistettävissä siihen yhteisöön, joka on tehnyt latomukset, mutta ei tietenkään varmasti sekään. On hyvin vaikea uskoa, että latomusten tekijät olisivat jotakin muuta kansaa kuin saamelaisten esi-isiä. Samoin on "staalotonttien" laita. Mikään ei mielestäni viittaa siihen, että skandinaavit olisivat jolloinkin viikinkiaikana innostuneet siinä määrin peuranpyyntiin, että olisivat sonnustautuneet tuntureille suureen peurajahtiin ja rakentaneet sinne suuret vallien ympäröimät kotansa, niin kuin joku ruotsalainen, oliko sen nyt Kjellström, on esittänyt, mutta yhtä vähän luotan (?) Storlin lypsyvaadinhypoteesiin, jonka kursorisesti hiljattain luin."

14.11.1996
"Kun luen Pirjo Hamarin abstraktia tästä aiheesta ja katselen latomusta 7, jossa koira on edessä, luulisin ettet sinäkään voi pitää sitä kodan lietenä. Sehän on oikealta sivultaan miltei kiinni jyrkässä törmässä, joten on täysin mahdotonta kuvitella sen päälle "kevytrakenteista ja liikuteltavaa kotarakennelmaa", jollaisia Hamari ajattelee latomusten päällä olleen, ja siksi toiseksi, kukapa olisi ryhtynyt rakentamaan arinoita ja pystyttämään kotarakennelmia jyrkkään ja louhikkoiseen rinteeseen, kun soma mäntykangas on järvien toisella puolen. En muista, onko juuri tämä koiralatomus 140 cm korkea. Ehkä otin summittaisen mittani latomus 4:n oikeasta alanurkasta, joka ei ole sortunut. Latomus 4 on muodoltaan, korkeudeltaan ja sijainniltaan kuin kopio koiralatomuksesta.

Mäntyselän puolella, Kittilästä Pomokairan halki Peurasuvantoon johtavan metsäautotien varressa, on kaksi latomusta, toinen miltei tiessä kiinni (1), toinen (2) tien yläpuolella, ja juuri siinä on reunan lohkeamisen takia paljastunut latomuksen sisään asetettu, osittain hiiltynyt männyn ranka. Se ei näy kuvassa. Nämä latomukset ovat mäntykankaalla ja pinta-alaltaan suurempia kuin Porkosen puolen louhikkolatomukset, mutta noin puolta matalampia ja jotenkin läsähtäneen näköisiä. Staalotkaan eivät rakennelleet sellaisia kotia, joihin nämä latomukset olisivat mahtuneet, vaikke ne sijaitsevatkin sellaisessa maastossa, johon kodan voisi pystyttää.

Lukaisin Inger Zachrissonin (1992) jutun Härjedalenin ja Ångermanlandin saamelaisten polttohaudoista, joissa oli uroshirven ja peurahirvaan sarvia. Zachrissonin mukaan nämä polttohaudat olivat jonkinlaisia stone-settingejä nekin, mutta eipä hän vain tule kertoneeksi, *miten korkeita ne ovat*, ei tule kertoneeksi Hamarikaan. Hänen liesinä pitämänsä latomukset ovat "matalia, kivitäytteisiä röykkiöitä, *jotka erottuvat maan pinnalle*". No, se ainakin varmaa, että Pitslomajärvien latomukset **erottuvat maan pinnalle.**

Minusta tuntuu, että liesinä pidetyillä latomuksilla ja Pitslomajärvien latomuksilla on jonkinlainen geneettinen yhteys, mutta liesiä nämä jälkimmäiset eivät missään tapauksessa voi olla. Panen mukaan kuvan eräästä Paistunturien latomuksesta, joka todella on liesi, kodan *arran*, Tuoddarkoahti-, uuden ortografian mukaan kaiketi Duottargoahti-nimisessä paikassa Guivin länsipuolella. Duottargoahti merkitsee tunturikotaa, ja todellisessa tunturissa nämä kodat (löysin 6 tai seitsemän sijaa) todella ovat olleet. Näin arktisesta paikasta en ole kodansijoja Suomesta tavannut. Nuo pienet katajat ovat ainoat puut kilometrien säteellä. Useimmissa kodissa on ovipielistä lieden reunuskiviin ladotut kivirivit. Tässä kuvassa, jonka otin lähinnä maiseman takia, ei sellaisia näy. Samanlaiset kivirivit ovat esimerkiksi kodanpohjassa, jonka Gurina on kuvannut Kuolasta Varzinajoelta (1987: kuva 9), mutta siinä on painokivet reunoilla. Duottargoahtissa muutamaa voisi epäillä painokiveksi.

Etsiskelin Duottargoahtin kotasijoilta jotakin ihmisistä jäänyttä, edes puunkappaletta, mutta en löytänyt mitään. Eikä ihmekään, sillä puu on ollut siellä arvossaan. Talviseen oleskeluun paikka on ollut jokseenkin mahdoton.

Jonkinlainen sakraali tarkoitus Pitslomajärvien latomuksilla on mielestäni ollut. Mikä sitten lieneekään - alttari tai hauta?"

****

Kyseessä saattaisi olla myös jonkinlainen ikivanha rajapyykkijäjestelmä? Ks. Julku 1991.
Pitslomajärven latomusten lisäksi Montonen mainitsee seuraavat kohteet alle koottuna:

KITTILÄ? Kopsusjoki, Aitavaara, Hangasnenä:
-Peurahangas.

INARI, Hammasjärvi, Häränkiertämä:
-Peurahankaan jäänteitä.

KITTILÄ/SODANKYLÄ? Pomokaira, Mäntyselkä ():
-Kaksi laakeaa ja matalaa kivilatomusta.

UTSJOKI, Paistunturit, Guivi W, Duottargoahti:
-Kodan- ja liedensijoja.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -97
Kamera: Yksityinen/Anna-Kaisa Teurajärvi
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 1
Kuvaaja: Anna-Kaisa Teurajärvi

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
1	16.6.1997			Lappea, Jauhokangas: miilunpohjia, edessä Ella Teurajärvi, 5 v.
2	24.6.			Kurtakko, Ylläsjoki: inventointi"menetelmiä": terveysside veneentappina.
3	-"-			Sama k. ed., lähikuva.
4	-"-			Kurtakko, Ylläsjoki N: Ketunloukku, Assi Heikkilä.
5	-"-			Ketunloukku Ylläsjoella (N), Hilkka Oksala ja Assi Heikkilä.
6	-"-		54	Ylläsjoki N, Takasaajo 2: Poroaidan paalujäänteitä.
7	-"-		54	Saman poroaidan jäänteitä, eri paalu.
8	4.7.			Venejoenkangas: Hilkka Oksala haaskalla.
9	-"-			Venejoenkangas: metsästäjän haaska.
10	20.7.		49	Kurtakko, Järvenpää: Kati Porra asumuspainanteessa/ pyyntikuopassa.
11	-"-		49	Oletut kaksoisliedenpohjat, rakenne metsäsaamelaistyyppinen. (Yksiköt 5) ja 6)).
12	-"-		49	Kurtakko, Järvenpää: Palanutta savea, tiiltä vai keramiikkaa?
13	-"-		49	Keräilijöitä kivikautisella asuinpaikalla.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -97
Kamera: Yksityinen/Anna-Kaisa Teurajärvi
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 1
Kuvaaja: Anna-Kaisa Teurajärvi

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
14	20.7.1997		49	Kurtakko, Järvenpää: Näkymä Kurtakkojärvelle kivikautiselta asuinpaikalta.
15	22.7.			Avustajat Elina Koivuniemi ja Kati Porra tauolla.
16	14.8.			Lappea, Tervahautatieva: Avustaja Elina Koivuniemi tervahaudassa.
17	15.7.			Kolari, Kirkonkylä: 4H-kerhon miilu valmiina.
18	-"-			Kunnanjohtaja Heimo Liikamaa 4H:n miilulla.
19	-"-			Kunnanjohtaja sytyttää miilun.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -97
Kamera: Canon AL-1/Oulun yliopisto/Ark. lab.
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 2
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
20	8.7.1997	NW-SE		Työkuva: reitille lähdössä Anna-Kaisa Teurajärvi, Assi Heikkilä ja Elina Koivuniemi.
21	10.7.	S-N	72	Naalastojoki W, Karjalaisentievat, Mooseksenlampi: Pyyntikuoppa A.
22	-"-	NE-SW	72	Aidaspaalu Mooseksenlammen NNE-rannalla.
23	-"-	SW-NE	73	Karjalaisentievat E, Naalastojoki W, Kuuselankylä: Rakennuksenjäänne 13.
24	-"-	WSW-ENE	73	Rakennusten 13.-16. jäänteitä.
25	16.7.	S-N	79	Aalisjärvi SW, Navettamaa: Elina Koivuniemi painanteessa C.
26	17.7.	ENE-WSW	80	Aalisjärvi SW, Navettamaa II: kivilatomus.
27	18.7.	SE-NW		Matkalla Ruonajärvelle: Auton eturengas kiinni jänkäojassa.
28	21.7.	SW-NE	82	Hirvasjärvi S: Salvottu runko - aidasjäännekö?
29	-"-	W-E	82	Vanha aidanpaalu, linnunloukku - vai runkoja kuivumassa?
30	22.7.	SSE-NNW	84	Pikku Taapalompolo NW, Nutijupukka SW: Kiinteä kvartsiittiydin/louhinkivi.
31	23.7.	NW-SE	86	Nuottavaara, Nuottajoki S: Elina Koivuniemi asumus-/pyyntipainanteessa. Kati Porra kirjaa.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -97
Kamera: Canon AL-1/Oulun yliopisto/Ark. lab.
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 2
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
32	25.7.1997	NE-SW	90	Pasmajärvi, Porokka, Tirrojärvi NW: Keittokuoppa 3).
33	28.7.	NW-SE	92	Pasmajärvi, Vaarasaari: yksi 48 hautakuopasta hautasaaressa.
34	30.7.	W-E	15	Pasmajärvi, Tirroniemi: Elina valmistautumassa työmatkalle kanootilla.
35	20.8.	SE-NW	123	Muonionjoki E, Nivanniemi, Kieksiäisniva: "Seita- ja uhrikivi" (?). Taustalla Assi Heikkilä.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -97
Kamera: Canon AL-1/Oulun yliopisto/Ark. lab.
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 3
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
36	22.8.1997	S-N	126	Vaattojärvi, Kenttäoja W: Asumuspainanne, keskellä kohteen löytäjä, opas Veli Vaattovaara.
37	25.8.		128	Vaattojärvi, Kenttäkangas W Liuskekärjen teelmän löytötilanne (luettelon:o 1.).
38	-"-	NW-SE	129	Vaattojärvi S, Mustasaajo: Hilkka Oksala asumuspainanteessa (A). Kuv. opas V. Vaattovaara.
39	-"-	NW-SE	129	Kivilatomus (B).
40	27.8.	W-E		Ruokojärvi, Poroaita: Pelloksi muokattu entinen poroaita.
41	1.9.	WSW-ENE	42 a)	Saarijärvi, Saari E: Liesi A): resentti vai ei?
42	-"-	SE-NW	42 a), b)	Saarijärvi, Saaret E ja W: hautasaaret.
43	-"-	NW-SE	104	Palokoskenrova, Jänkkäjärvi E: Maatunut liedensija.
44	2.9.	W-E	136	Mäntylehto, Siepin Pekan Taikamänty: katkennut palvospuu.
45	3.9.	SSW-NNE		Kolarin 4H:n kertaalleen loppuun poltettu miilu.
46	-"-	N-S		Sama toiselta suunnalta.
47	4.9.	NE-SW		Venejärven uusi tervahauta poltettuna.
48	-"-	SE-NW		Sama toiselta suunnalta.
49	-"-	NE-SW		Sama, yleiskuva alueesta.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -97
Kamera: Canon AL-1/Oulun yliopisto/Ark. lab.
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 3
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
50	4.9.1997	NW-SE (?)		Lahoava kömmätti Ruoste-jänkän SE-laidassa.
51	-"-			Venejärvi, Mäntylehto: Kolarin paksuin mänty sekä Veli-Matti Jumppanen ja Sami Tiensuu.
52	9.9.	SW-NE141		Lompolonniva, Lompolonsaari SE: Kivikautinen asuinpaikka: lasta palaneiden kivien keskittymässä (A).
53	-"-	E-W	141	Asuinpaikkakuoppa C).

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -97
Kamera: Canon AL-1/Oulun yliopisto/Ark. lab.
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 4
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
54	18.9.1997	NE-SW		Kolarinsaaren W-ranta: Tervahaudassa Assi Heikkilä
55	-"-	SW-NE		Sama tervahauta toiselta suunnalta.
56	19.9.	NW-SE	99	Pasmajärvi W, Lompoloniemi: Arvo Pasma asumus-/pyynti-painanteessa.
57	-"-	E-W	(99)	Pasmajärvi, taustalla Lomloniemen, Säynäjäjärven ja Porokanperän esihistoriallisia asutusalueita.
58	-"-	SW-NE	92	Pasmajärvi, Vaarasaari kohoaa taustalla keskellä.
59	-"-	SW-NE	49	Kurtakko, Järvenpää: Rantanäkymä kivikautisen asuinpaikan miljööseen.
60	-"-	SW-NE	49	Sama etäämpää.
61	23.9.	SW-NE		Hirsirakennuksen jäänne Ampiaislehdon S-osassa.
62	26.9.	W-E		Ylläsjoen Vähäjoki, Kiljutievannokka: Romahtanut multakota hiekkatörmässä.
63	30.9.		163	Palo, Pitkäjärvi E: Hirvenpääveistos?
64	8.10.			Kolari, kunnantalo, työhuone/testikuva.
65	9.10.	SW-NE	174	Sadinkangas W: vihreäkivilouhos/työstöpaikka?
66	13.10.	W-E	177	Ristimella E, Hotinniva S: Vihreäkivilouhos? Juurakko A).
67	-"-	E-W	177	Edellinen toiselta suunnal-

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -97
Kamera: Canon AL-1/Oulun yliopisto/Ark. lab.
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 4
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
67	13.10.1997	E-W	177	ta.
68	-"-	SW-NE	178	Äkäsjokisuu W: iskettyjä vihreäkivikappaleita asetelmana - kivikaudelta in situ?
69	-"-	-"-	178	Sama kuin edellä (taustalla), edessä huuhtoutunut liedenpohja löytöalueen E-osassa.
70	14.10.	NE-SW	181	Mannajärvi E, Ruonaoja S, Kalkkitörmä (?): kalkkiuuni
71	17.10.	WNW-ESE	191	Äkäsjokisuu, Mannajoen suu W, Partek: Assi Heikkilä tuuran löytöpaikalla; kivikautista ja metsäsaamelaista muinaisasutusympäristöä.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -97
Kamera: Canon AL-1/Oulun yliopisto/Ark. lab.
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 5
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
72	22.10.97	ENE-WSW	173	Niesakero SE, Talvilaki N: "Keloukko", ihmiskuvio puunrungossa.
73	-"-	NW-SE	173	Sama eri kulmasta.
74	23.10.	ENE-WSW	193	Niesalompolo E: Männynrunkoon kaiverrettu "miehen" kuvio.
75	-"-	W-E	193	Saman rungon vastakkaiselle puolelle kaiverrettu nais-kuvio.
76	-"-	W-E	193	Assi Heikkilä kuviokelon vieressä.
77	11.11.	SW-NE	200	Kuerlinkat E: Kallioon kaiverrettuja nimikirjoi-tuksia 1900-luvun alulta.
78	27.1.1998		21	Lappea, Mastoranta: Hugo ja Eero Metsävainion hallussa olevat liuskekärjet. (Kuva osittain viallinen).

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -98
Kamera: Canon AL-1/Oulun yliopisto/Ark. lab.
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 6
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
79	2.2.1998	Sisäkuva		Osa näyttelyvitriinistä Kolarin kirjastolla. (Kuva osittain viallinen).
80	16.2.	Löytö	147	Kieksiäisvuoma, Kustintieva Tuuramainen kivi, jonka perusteella löytyi kivikaudentyyppinen asuinpaikka.
81	-"-		1	Ylläsjokisuu, Koivuniemi, Plassimaa, Tarvainen: talttamainen tuura. Lahjoitus.
82	-"-		74	Väylänpää, Alainenkangas S, Lahti/Liljakallio: taltta? Palautettu Martti Rundgrenille.
83	-"-		118	Lappea, Ylitalo: Pohjalainen kourutaltta. Lahjoitus
84	-"-		146	Lompolovaara NE, Lompolo: Kivituura ja -veitsi. Palautettu Simo Rundgrenille.
85	-"-		145	Lappea, Lappeankoski S, Lappeankangas W: Kuokkamaiseksi muotoiltu kivi. Palautettu löytötilalle Heino Metsävainiolle.
86	-"-		21	Lappea, Mastoranta: Hugo Metsävainion kiviesineet. Palautettu.
87	-"-		21	Eero Metsävainion löydöt. Palautettu.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -99
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 7
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
88	9.4.1999	Ylhäältä	1	Ylläsjokisuu, Koivuniemi, Plassimaa: tallennetut löydöt.
89	20.4.	-"-	2	Sieppijärvi W, Pääkkölä: Tall. löydöt.
90	-"-	-"-	8	Poikkijärvi, Isomaa: Poistettu löytö.
91	28.4.	-"-	9	Kirkonkylä, Lapinniemi: Malmikivi/tasoydin.
92	1.5.	-"-	10	Vaattojärvi, Takala: Tall. löydöt.
93	8.5.	-"-	15	Pasmajärvi, Tirroniemi: Tall. löydöt.
94	15.5.	-"-	16	Kirkonkylä, Ala-aste: Tall. löydöt.
95	22.5.	-"-	21	Lappea, Mastoranta: Tall. löydöt lukuunottamatta oikealla näkyvää "nuijaa".
96	27.5.	-"-	22	Aarttokoski: Tall. löydöt.
97	-"-	-"-	43	Lompolo-ojansuu N: Tall. löytö.
98	5.6.	-"-	46	Äkäsjokisuu, Mannajärvi NW, Mannala: Tall. löydöt.
99	10.6.	-"-	47	Kolarinsaari N, Putaanniemi 1: Tall. löydöt.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -00
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 8
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
100	22.2.2000	Ylhäältä	23	Ylläsjärvi, Ahola: Tall. löytö.
101	-"-	-"-	35	Kuerkoski: Alue C): Tall. löydöt.
102	-"-	-"-	35	Kuerkoski: Alue D): Tall. löydöt.
103	-"-	-"-	36	Kuerlinkat 1: Alue A): Tall. löydöt.
104	-"-	-"-	36	Kuerlinkat 1: Alue B): Tall. löydöt.
105	-"-	-"-	37	Kuerlinkat 2: Alueet A) ja C): Tall. löydöt.
106	-"-	-"-	39	Äkäslompolo, Yllästieva: Tall. löydöt.
107	23.2.	-"-	40	Äkäslompolo, Kruununmaja: Tall. löydöt.
108	24.2.	-"-	46	Mannajärvi NW, Mannala: Tall. löydöt.
109	28.2.	-"-	48	Äkäsjokisuu E: Alue A): Tall. löydöt.
110	-"-	-"-	48	Äkäsjokisuu E: Alue B): Kivilajiartefaktit.
111	-"-	-"-	48	Alue B): Loput löydöt hioinlaa'alla.
112	1.3.	-"-	57	Ylläsjoki S, Kattilamaan-palo: Tall. löydöt.
113	-"-	-"-	66	Venejoki E, Kurkonniemi: Tall. luulöydöt.
114	-"-	-"-	68	Tornionjoki E, Kallioniemi, Talarinjänkkä W: Tall. löytö.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -00
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 8
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
115	1.3.2000	Ylhäältä	69	Aitamännikkö, Peuravaara E, Peurajärvi W: Tall. löydöt.
116	-"-	-"-	72	Naalastonjoki W, Karjalaisentievat, Mooseksenlampi: Tall. löytö.
117	-"-	-"-	74	Väylänpää, Alainenkangas S, Lahti/Liljakallio: Tall. löydöt.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -00
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 9
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
118	2.3.2000	Ylhäältä	76	Laukkujärvi SE, Laukkukangas N: Tall. löytö.
119	-"-	-"-	81	Ruonajärvi S, Leveävaara NW Leväniemi: Tall. löydöt.
120	-"-	-"-	88	Lompolovaara SW, Iso Taapalompolo SE: Tall. löydöt.
121	3.3.	-"-	90	Pasmajärvi, Porokka, Tirrojärvi NW: Tall. löydöt.
122	-"-	-"-	99	Pasmajärvi, Lompoloniemi: Tall. löydöt.
123	-"-	-"-	100	Pasmajoki E, Puuromaanjänkkä W, Vaattojärven ym.: Tall. löytö.
124	-"-	-"-	103	Pasmajärvi NW, Pasmajoen suu: Tall. löytö.
125	-"-	-"-	109	Riivintieva SW, Kuollutlampi SE: Tall. löytö.
126	-"-	-"-	110	Laurintieva E, Kuollutlampi SW: Tall. löytö.
127	-"-	-"-	116	Väylänpää, Ylinenkangas N: Tall. löydöt.
128	6.3.	-"-	118	Lappea, Ylitalo: Tall. kourutaltta.
129	-"-	-"-	120	Temppeliharju SW, Ojalanranta: Tall. löytö.
130	-"-	-"-	122	Hietanen, Hietasenkoski: Tall. löydöt.
131	7.3.	-"-	49	Kurtakko, Järvenpää: Alueiden 1, 2, 3, 5-7 tall. löydöt.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -00
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 9
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
132	7.3.2000	Ylhäältä	49	Alueiden 12 ja 16 tall. löydöt.
133	-"-	-"-	121	Hietanen, Hietasenniva: Tall. löydöt.
134	8.3.	-"-	123	Muonionjoki E, Nivanniemi, Kieksiäisniva: Tall. löydöt
135	-"-	-"-	125	Vaattojärvi, Paviljonki, Kallantörmä: Tall. löydöt.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -00
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 10
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
136	8.3.2000	Ylhäältä	127	Vaattojärvi, Kenttäkangas: Tall. löytö.
137	-"-	-"-	130	Vaattojärvi, Kenttäoja S, Kenttäniemi: Tall. löydöt.
138	-"-	-"-	132	Ruokojärvi S, Moona: Tall. löydöt.
139	-"-	-"-	141	Lompolonniva, Lompolonsaari SE: Tall. löydöt.
140	9.3.	-"-	146	Lompolovaara NE, Lompolo: Tall. löydöt.
141	-"-	-"-	147	Kieksiäisvuoma, Kustintieva Tall. löydöt.
142	-"-	-"-	150	Saarenpudas II, Kolarinmännikkö SW: Tall. löytö.
143	-"-	-"-	151	Kurtakkoselkä, Kierrosmaanpalo: Tall. löydöt.
144	10.3.	-"-	152	Kurtakko, Ylijärvi W: Tall. löydöt.
145	-"-	-"-	154	Kolarinsaari W, Autto, Hiekkasärkkä: Tall. löydöt.
146	-"-	-"-	128	Vaattojärvi, Kenttäkangas: Tall. löydöt.
147	13.3.	-"-	155	Kolarinsaari W, Sammakkokuru SW, Patokorva NE: Tall. löydöt.
148	-"-	-"-	156	Muonionjoki E, Suvanto NE, Salo: Tall. löydöt.
149	-"-	-"-	157	Ampiaislehto SW: Tall. löytö.
150	-"-	-"-	158	Saarenpudas, Siukovaara SE: Tall. löydöt.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -00
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 10
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
151	14.3.2000	Ylhäältä	159	Saarenpudas, Siukovaara W: Tall. löydöt.
152	-"-	-"-	160	Saarenpudas, Putaanniemi: Tall. löydöt.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -00
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 11
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
153	14.3.2000	Ylhäältä	163	Palo, Pitkäjärvi, Pitkäjärvenmaa: Tall. löydöt.
154	-"-	-"-	165	Palo, Kauniinmaanpalo SW, Peltola: Tall. löydöt.
155	-"-	-"-	166	Palo, Kauniinmaanpalo W, Hirvimäki: Tall. löydöt.
156	17.3.	-"-	168	Ylläsjoki S, Lammassajo NW: Tall. löydöt.
157	-"-	-"-	169	Vähäjoki E: Alueet C) ja D) Tall. löydöt.
158	-"-	-"-	170	Sauvajänkkä NW: Tall. löydöt.
159	18.3.	-"-	171	Ylläsjoki SW, Aarttokoskenmaa NE: Tall. löydöt.
160	-"-	-"-	172	Ylläsjoki N, Konikoski: Juurakko A): Tall. löydöt.
161	20.3.	-"-	172	Juurakko B): Tall. löydöt (alanumerot 4-6).
162	-"-	-"-	172	Juurakko B): Tall. löydöt (alanumerot 7-9).
163	21.3.	-"-	174	Sadinkangas W: Tall. löydöt
164	22.3.	-"-	176	Niesajoen suu, Myllykoski: Alue C): Tall. löydöt.
165	24.3.	-"-	177	Ristimella E, Hotinniva S: Juurakot A) ja B): Tall. löydöt.
166	-"-	-"-	177	Löytöpaikka D): Tall. löydöt.
167	25.3.	-"-	178	Äkäsjokisuu W: Tall. löydöt

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -00
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 11
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
168	25.3.2000	Ylhäältä	183	Muonionjoki E, Rantala: Tall. löytö.
169	-"-	-"-	186	Äkäsjokisuu, Kalkkikangas S, Huukinsuvanto: Tall. löydöt.
170	30.3.	-"-	189	Äkäsjokisuu, Luttusensuvanto: Tall. löydöt.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -00
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Esinekuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 12
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
171	31.3.2000	Ylhäältä	190	Äkäsjokisuu, Taina 1, Vanha Annaniva: Tall. löydöt.
172	1.4.	-"-	191	Äkäsjokisuu, Mannajoensuu W, Partek: Tall. löydöt.
173	-"-	-"-	195	Hannukainen, Hannukaisenlammet W: Tall. löydöt.
174	-"-	-"-	196	Luosu, Pitkäjärvi SE: Tall. löydöt.
175	3.4.	-"-	198	Kirkonkylä, Kuusikko: Tall. löytö.
176	-"-	-"-	203	Venejärvi, Äijävaara SE: Tall. löytö.
177	-"-	-"-	204	Törmäsniva SE, Rantala: Tall. löytö.
178	-"-	-"-	205	Äkäsjokisuu, Taina 2, Annaniva: Tall. löytö.
179	-"-	-"-	206	Äkäsjokisuu, Mannajärvi S: Tall. löytö.
180	4.4.	-"-	212	Ylläsjärvi, Kotarovanjärvi: Tall. löytö.
181	-"-	-"-	214	Niesasaivo: Tall. löytö.
182	-"-	-"-	215	Niesalompolo S: Tall. löydöt.
183	5.4.	-"-	217	Niesapirtti ESE: Tall. löytö.
184	-"-	-"-	219	Kesänkijärvi W, Kesänkijoki NE: Tall. löydöt.
185	6.4.	-"-	225	Kurtakko, Vähäjoki W, Järvikäisenmaa: Tall. löydöt.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Tunnus: KOLARI 1997-2000 INVENTOINTI/OYA/KOi -98
Kamera: Nikon AF F-801s/Hilkka Oksala
Aihepiiri: Inventointikuvia
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 13
Kuvaaja: Hilkka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Kohde n:o KOLARI	Aihe
186	30.9.1998	N-S	220	Äkäslompolo, Yllästunturi N, Röhkömukanmaa: Uuttukelo.
187	-"-	SW-NE	221	Äkäslompolo, Nilivaara W: Uuttukelo.
188	-"-	-"-	39	Äkäslompolo, Yllästieva: Poroaidanko paalun jäänne?
189	-"-	WSW-ENE	39	Siuttavaaran tyypin latomus?

LIITE C

KOHDEKAAVAKKEEN KIRJAINTUNNUSTEN SELITYKSET

TÄYTTÖOHJEITA:

Hoito ja kunto:

A. **Kunto:** 1=koskematon, 2=tutkittu osittain, 3=tutkittu kokonaan, 4=tuhoutunut osittain, 5=tuhoutunut kokonaan, 6=tutkittu ja tuhoutunut osittain, 7=tutkittu ja tuhoutunut kokonaan.
B. **Alkuperäisyys:** 1=täysin alkuperäinen, 2=entisöity osittain, 3=entisöity kokonaan, 4=siirretty alkuperäiseltä paikaltaan.
C. **Hoitotarve:** 1=vaatii entistämistä, 2=vaatii kunnostamista, 3=vaatii puhdistamista tai esiin kaivamista, 4=vaatii tuki- tai suojarakenteita, 5=vaatii tutkimuksia tuhoutumisen estämiseksi, 6=vaatii jatkuvaa hoitoa, 7=ei vaadi hoitotoimenpiteitä.
D. **Hoitotilanne:** 1=peruskunnostettu, 2=tuettu rakentein, 3=pidetään puhtaana.
E. **Rajaustarkkuus:** 1=rajattu arvion pohjalta, 2=rajattu osittaisella koekaivauksella, 3=rajattu kokonaan epävarmasti koekaivauksin, 4=rajattu kokonaan luotettavin koekaivauksin, 5=rajattu näkyvien rakenteiden perusteella.
F. **Vahvistustapa:** 1=rajattu vain muinaisjäännös, 2=rajattu vain suoja-alue, 3=rajattu sekä muinaisjäännös että suoja-alue.
G. **Maastomerkintä:** 1=kuparitaulu, 2=kertova taulu, 3=paalurajaus ilman taulua, 4=paalurajaus ja taulu, 5=aitaus ja taulu, 6=rakennus ympärillä ja taulu.